

د کابل کالني

د پښتو ټولني د لشریاتو څخه

مهم

يار محمد « نظامي » د صحافت

د څانگي مدير

۱۳۲۶
۲۷

دکابل کابلی

پست و تولنه

A
L
M
A
N
A
C
H

DE KABOUL

1947
48

د کابل شپاړسمه کالنی

دا کوچنی موسسه (پښتو ټولنه) له خپل موفقت څخه خوښه ده، چه دخپل وس او طاقته پورې
تې وکړی شوچه دزلمی پادشاه عرفان روزونکو توجهاتو ترسپورې لاندې اودوالاحضرت سردار
سپهسالارغازی صدر اعظم علم دوسته حکومت په دوره کېني مود کابل شپاړسمه کالنی خپاره کړه
دې کالنی په خپل بنغلس کاله تېرشوی عمر کېني د مملکتی دواثر و تشکیلات او اجرا آت نه
مختلفو علمی مضامینو، تاریخی، اجتماعی، فلسفی، اقتصادی، صحی، ادبی، فلسفیکووری، تفریحی
نوی اختراعات، د ټول کمال دبانندیو او کورنیو پیښو دد بیا دلویو اشخا صورنگه فوتوگان
اودگران وطن دطبیعی مناظرو عکسونو اوداسی نور هر کال ښاغلو لوستونکو ته وړاندی کړی
اوددې ذکر شویموادو په راټولولو کېني ټی زیار اوزحمتونه گامالی دی.

سره له دې چه زیتنه د پرزحمتی گامالی بیاهم د کالنی مر بوطه کار کوونکی دلخیزو ښاغلو
منقدینو له انتقاد څخه نشی خلاصه بلای، لکه هغه څوک چه زمونږ له مشکلاتو د کالنی دموادو
په راټولولو کېني (خصوص چه د مملکتی دواثر و تشکیلاتو او اجرا آتو څخه) خبرنوی وائی :
« کالنی هر کال دهغه کال په پای کېني باید نشرشی، نه داچه دبل کالنی به منځ کېنی »
دا انتقاد که څه هم اصولی او پرشای دی، منکرهغه عذر چه په دې باره کېني ټی مونږ اوهغه
د کابل د کالنی دوروسته پاتې کېدلو سبب گرځی د شکایت نه بلکه د حکایت په ډول باید عرض کړو.
د کالنی مر بوطه کار کوونکی د هر کال منځ کېني سر بیره داوږو او صلاحیت لرونکو له
مقامونو د احکامو او اوامرو د مملکت ټولو دواثر و او موسسو ته څه په مرکز کېني او څه
ولایانو ته متعدد المال مکتوبونه آستوی اوبه هغو کېني خواهش ترینه کوی چه دعوت د میاشتی
په سر کېني دخپلو مر بوطه وڅانگو تشکیلات او اجرا آت راو لېږی. هر کله چه زمونږ خواهش
په اکثر و دواثر و کېني نه منل کېږی اوبه ټا کولی وخت مطلوبه مواد به رارسېږی، نومچې وړاً
خپل خواهش په متواترو استملا مو اومکتوبونو تعقیبه وو، او لېږی ځایوته تلگرامونه کوو،
سره له دې ټولو خپل مرام پوره مومو، لکه چه دا اکثر و دواثر و تراوسه پورې اجرا آت لاندې
رارسېدلی که د لڅنور رسېدلی دی خو یو څه دی چه له خپل روڼ نه وروسته پاتې شوی او وروسته طبع شوی دی
اومونږ هم مجبور یو انتظارو باسوچه له مملکتی دواثر و څخه څه نه څه مواد تهیه اوهغه په
کالنی کېني نشر کړو.

زمونږ نشر اود کالنی د معطلی سبب دادی چه په لنډ ډول موعرض وکړ، په پای کېني
د مملکتی دواثر و د ښاغلو آمرینو څخه خواهش کوو چه دا ولسم کال په کالنی کېني د نیولو وړ
موادو را ټولو لوته توجه وکړی او اوس دی کار ته سړی وټاکي چه ز کرشوی مواد راټول کړی
اوبه وخت ټی د کالنی مر بوطه څانگی ته راواستوی، نوهم به دوی له تقاضا څخه ځان خلاص کړی
اوهم به مونږ له مشکلاتو او د لېږو څخه چه د کار په پیشرفت کېني ټی رانه پیښېږی خلاص کړی
چه انتقاد واقع نشی، په احترام .
(د سعادت خانگه)

د افغانستان پادشاه

د افغانستان معظم شهريار اوزلمی ټولواک اعلیحضرت محمد ظاهر شاه خلدالله ملکوه واطال الله عمره و دولته دی چه همایونی ذاتی ستر کال دخپل شریف ژوند په (۳۳) مرحلې کېږي پته یزدی . همایونی ذات د ۱۲۹۳ هجری کال دمیزان په ۲۲ په کابل کېږي زېږیدلی دی .

وروسته چه دده سن تعلیم مقتضی شونوپه مقدماتی اومنځنیو ښوونځیو اوبالآخرنی خپل تحصیلات دکابل په عالی ښوونځیو کېږي پای ته ورسول کله چه دده فقید اوشهید پلار اعلیحضرت محمد نادر شاه کبیر دافغانستان په سفارت پاریس ته ولاد همایونی ذات هم د هغه فقید شهريار سره دمهمو تحصیلاتو دپاره فرانس ته تشریف فرماشوه دفرانسوی ژبی اوعالی علومو تحصیلنی د هغه مملکت په مختلفو رشتو اوعالی ښوونځیو اویوهو کورنیو کېږي پای ته ورساوه . او دوطن دداخلی مسائلو په شاؤ خوا کېږي څو خصوصی روزنه له خپل بزرگوار پلار څخه وشوه اوملی اخلاقی او دوطن په نسبت نې دلایزه مطالبو ادراک اوظایص هم له هغه نومیالی پلاره څخه زده کړه . دافغانستان دلوی شورش پرپېښی وروسته (چه د هغه نجات د همایونی ذات دشهید پلار په حق پالونکی لاس څرگندشو) زلمی اعلیحضرت چه په هغه مملکت کېږي و دده تعلیمات پای ته رسېدلی و او دوطن دخدمت دپاره مستعدو د ۱۳۰۹ شمسی کال دمیزان په ۲۰ کابل ته تشریف فرماشو .

محض د هغه عشق په اثر چه د افغانستان دعسکری عالم سره نې درلود او دبزرگوار پلار د فده ونو په تعقیب دکابل دنظامی عالی تعلیمگاه په عسکری خانگه کېږي شامل شو . په ۱۳۱۰ شمسی کال نې د والا حضرت سردار احمد شاه خان ددربار وزیر د شهید اعلیحضرت داکازوی د معظمی لورسره از دواج وفرمایه او د هغه کال په آخر کېږي څو موده دحرب دپایله وزارت په وکالت اویا د پوهنی د وزارت په وکالت مؤظف و .

په دې دواړو وزارتو کېږي د همایونی ذات فطری استعداد او ذاتی قابلیت د وظیفی داجرا کولو اویا اداری له رویه ښه څرگند شو .

په ۱۳۱۲ کال یعنی د شهید شهر یار ترشهادت وروسته دعقرب په ۱۶ دملت دلو یو وکبلانو اوتولو عسکری او کشوری افرادو په غوښتنه او اتفاق دافغانستان پانچا شو . ستر کال ددې زلمی شهريار دجلوس (۱۵) کال دی .

دهمایونی اعلیحضرت اولادونه :

- ۱ :- شهزاده بیگم بلقیس
- ۲ :- والا حضرت شهزاده احمد شاه خان : « » دستبلی ۲۱ « » ۱۳۱۳
- ۳ :- شهزاده بیگم مریم : « » دعقرب ۱۰ « » ۱۳۱۵
- ۴ :- والا حضرت شهزاده محمد نادر خان : « » دجوزا ۳ « » ۱۳۲۰
- ۵ :- « » « » شاه محمود د خان : « » دمیزان ۱۲ « » ۱۳۲۵

د زینب دونپه د حمل ۲۸ - سنه ۱۳۱۱ ش

زموڼېز کړان او معظم ټولواک اعلیٰ حضرت همایونی - محمد ظاهر شاه د افغانستان مېمارف
یا لونسکی او وطن روزونکی یاد شاه

Sa Majesté Mohammed Zahir Shah
Roi d'Afghanistan.

ج ۰ ۰ ج ۰ ۰ ۱۰۱۰ نهبان والا حضرت غازي شاه محمود خان سپه سالار او صدر اعظم
S. A. R. "A. A" Maréchal Shah Mahmud Khan Ghazi
Premier Ministre et Commandant en chef de l'Armée

صدارت عظمیٰ

سیہ سالار صدراعظم : ج، ع، ج، ا، ا، نشان والا حضرت سر دارشاہ محمود خان غازی
 دولت وزیر : ع، ج، ا، محمد گل خان
 دولت وزیر : ع، ج، س، ا، میرزا محمد خان
 دولت وزیر : ع، ج، احمد علی خان
 دغازی سیہ سالار صدراعظم، حضور مصاحب : ع، ش، پیر محمد خان امیری فر فرہ مشر
 دصدر اعظم حربی سر یاوریت :

سر یاور اور دعا ر ضینو د عمومی مدیریت آمر : ع، ش، غلام سعید خان دوہم فر فرہ مشر
 یاور : ح، محمد عمر خان دوہم غند مشر
 یاور : ح، غلام دستگیر خان دوہم ہند مشر
 یاور : ش، تاج محمد خان کند کشر

دضبط احوالاتو ریاست :

دضبط احوالاتو رئیس او د مجلس وزرا منشی : ع، ص، محمد شاہ خان
 دضبط احوالاتو دخارجہ خانگی مدیر : ص، محمد رفیق خان
 دضبط احوالاتو دسجلو او سوانحو مدیر : ص، محمد عثمان خان

د تحریراتو دوائر :

دلہری خانگی مدیر د ۳ رتبی یجیٹ
 دوہمی خانگی مدیر د ۳ رتبی یجیٹ : ع، محمد قاسم خان

د کابل کالنی

الف، دخلرمی رتبی یحیث
ب، د ښځمی رتبه یحیث
د د ریمی خانگی مدیر د ۳ رتبی یحیث
ع، عبدالرحیم خان
ص، عبدالله خان افغانی نویس
س، حشمت الله خان

د عامو رینو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر
اداری مدیر د ښځمی رتبی یحیث
د سچاواوسوا نجو مدیر د ښځمی رتبی یحیث
ع، عبدالخالق خان
ص، صالح محمد خان
س، عبدالباقی خان

د عامو ضینو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر
اداری مدیر
اداری مدیر
ع، میر عبدالله خان
ص، نظام الدین خان
س، نیاز محمد خان

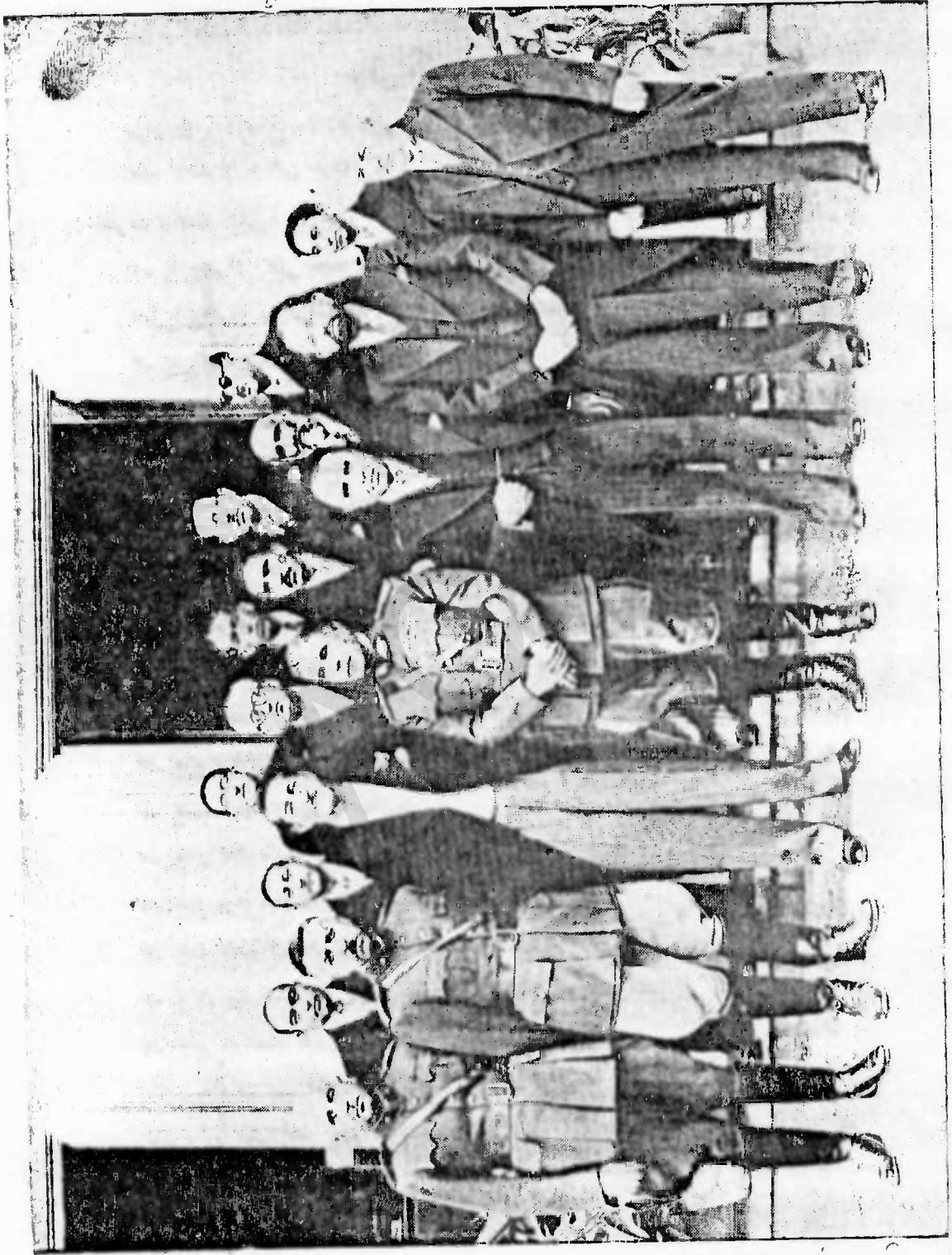
د اوراقو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر
ع، محمد ابراهیم خان

د اجرایی او د کنترول مدیر یتونه :

د اجرایی مدیر
د کنترول مدیر
ص، فضل حق خان
س، سیف الدین خان

کتابخانه و الاحصاء سیمه - سالار غازی بهمدار تبدلات اخیرہ (مرفی مفصل درریت صافہ فہما ملاحظہ فرمود)

معرفی عکس پشت ورق

در وسط ج ۰ ع، ج ۱۰۱۰ نشان والا حضرت سپه سالار غازی مار شال شاه محمود خان
صدر اعظم (بلباس مارشالی)

بطرف راست شان :

- ۱- ع، ج، س ۱۰، علی محمد خان وزیر امور خارجه .
- ۲- ع، ج، س ۱۰، جنرال اسد الله خان معاون صدارت عظمی و وزیر امور داخله .
- ۳- ع، ج، س، ع محمد عمر خان وزیر حربیه .

بطرف دست چپ شان :

- ۱- ع، ج، س ۱۰، سلطان احمد خان رئیس شورای ملی .
- ۲- ع، ج، س، ع فضل احمد خان مجددی رئیس مجلس اعیان .
- ۳- ع، ج، س ۱۰، میرزا محمد خان وزیر دولت .

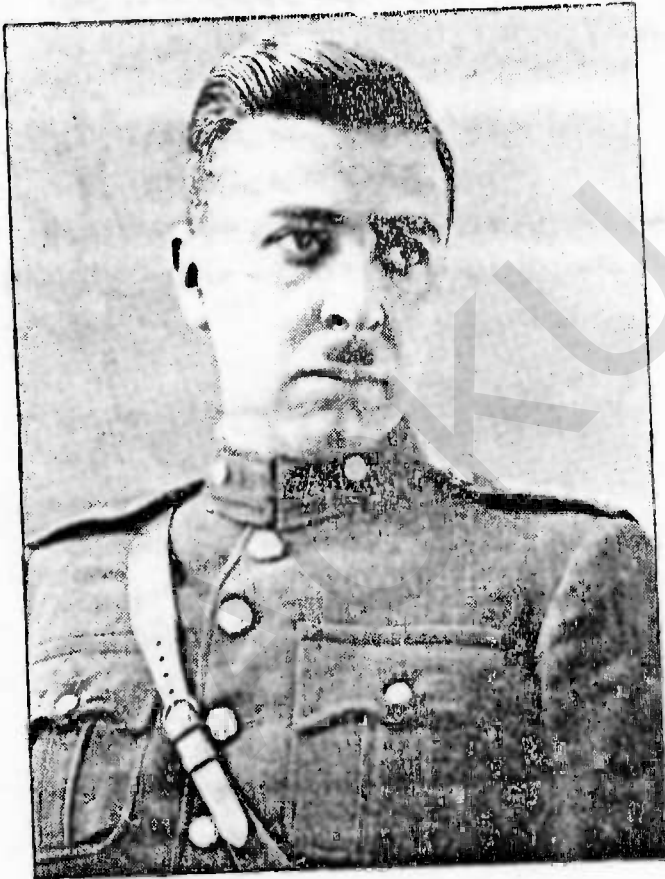
صف دوم از راست به چپ :

- ۱- ع، ص عبدالمجید خان کفیل وزارت صحبه .
- ۲- ج، محمد عتیق خان رئیس مستقل زراعت .
- ۳- ع، ج عبدالهادیخان داوی سرمنشی حضور شاهانه .
- ۴- ع، ج عبدالله خان وزیر مخابرات .
- ۵- ع، ص غلام محمد خان کفیل وزارت معادن .
- ۶- ع، ج، س ۱۰، غلام فاروقخان وزیر دولت .
- ۷- ع، ج محمد کبیر خان وزیر فوائد عامه .
- ۸- ع، ص سید فاسم خان «رشتیا» کفیل ریاست مستقل مطبوعات .
- ۹- ع، ج میر محمد حیدرخان وزیر مالیه .
- ۱۰- ع، ص نجیب الله خان کفیل وزارت معارف .

نوت : در عکس هذا ع، ج، س ۱۰، میر عطا محمد خان وزیر عدلیه، ع، ج، س ۱۰، عبدالمجید خان
وزیر اقتصاد ملی و ع، ج سردار احمد علی خان وزیر دولت (که حاضر نبودند) شامل نمیشد .

معاون صدارت عظمی و وزیر

داخله

ع. ش. س. ۱ جنرال
اسدالله خان فرقه مشر
اول رئیس ارکان
خریبه عمومیہ نظر
بصدافت و مسالیت
ولیا فیکہ در دوران
ماموریت های گذشته
از ایشان بمشاهدہ رسیدہ
ورضایت حضور ذات
شاهانہ را فرامہ کردہ
اند حسب انتخاب
و معرفی والا حضرت
سپہ سالار غازی
صدراعظم اخیر از حضور
اعلی حضرت ہما یونی

ع. ش. س. ۱ جنرال اسدالله خان معاون صدارت عظمی

و وزیر داخله

S. Ex. S. A. Général Assadullah Khan Vice-Président
du Conseil et Ministre de l'Intérieur

شان به معاونی صدارت عظمی عزتقرر حاصل و درعین حال امور وزارت داخله را نیز رسبدگی
خواهند کرد.

مختصر سوانح شان :

ماموریت های گذشته :

در سال ۱۳۰۸ سرسراوس حضور شاهانه

در سال ۱۳۰۹ فرقه مشر اول و فرماندان فرقه شاهی و متمماً قیماً کفالت معبوسى دوم

وزارت حر بیه

در سال ۱۳۱۸ مفتش عمومی اردو

در سال ۱۳۲۵ رئیس ارکانجر بیه عمومی

در اغتشاشات داخله در معیت والاحضرت غازی سیه سالار و صدراعظم به سال ۱۳۱۱ در
(اغتشاش در یخیل) و به سال ۱۳۲۳ (اغتشاش زمرك) بصفت رئیس ارکانجر بیه اشتر اك

مساعی نموده اند

نشانیها:

نشان تحصین (باستحصال دیلومه درجه اول تعلیمگاه پیاده)

نشان سرکوبی اشرار در یخیل

نشان صداقت (در خدمات بجلوس اعلیحضرت همایونی)

نشان سردار عالی (تقدیر در تفتیش فرقه شاهی)

نشان سردار عالی (تقدیر در امور مفتشیت اردو)

تحصیلات :

مکتب حبیبیه

مکتب عالی استقلال

تعلیمگاه پیاده

کورس عالی

کورس فرمانده بزرگ

ددوات وزیران

ع . ج . س . ۱۰ مرزا محمدخان
دوات وزیر

ع . ج . سردار احمد علی خان ددوات
وزیر اودشاهانه حضور مصاحب

ع . ج . س . ۱۰ غلام فاروق خان
ددوات وزیر

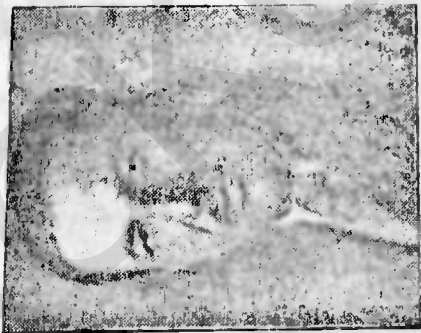

ع . ج . س . ۱۰ نیشان محمد کول خان
ددوات وزیر

بہ سادات عظمیٰ کبھی مہمی مقررہ۔

ع ، میر محمد شاہ خان دصدرات عظمیٰ
دمداد کا نامی دصدرات عظمیٰ

ع ، محمد صدیق خان دماو رینو
دمرافتی دصدرات عظمیٰ

ع ، غلام محمد خان دوم فر قہ مشر او دغاری
سید سالار صدر اعظم سر باور او دغاری
دخانگی آمر

به سدارد عظمی کبئی مهمی مقرری

ع ، عبدالرحیم خان د سدارت عظمی
د تحریراتو د دریمی خانگی مدیر

ع ، محمد هاشم خان «مجددی» د مجاگانو
د ریاست قانونی مشاور

ع ، عبدالسلام خان د سدارت عظمی
د دعومی تفتیش د ریاست عضو

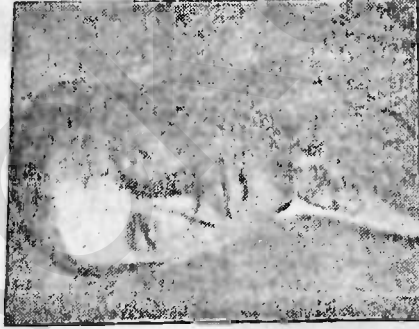

ع ، محمد ابراهیم خان د سدارت عظمی
د دعومی تفتیش د ریاست عضو

بہ سدارت عظمیٰ کبھی مہمی مقررہ

ع ، میر محمد شاہ خان دصدارت عظمیٰ
دمحا کا کو دا ابتداءی محکمہ رئیس

ع ، محمد صدیق خان دعاو رئیس
دمرافقی دمحمکمہ رئیس

ع ، غلام محمد خان دوم فرقه مشراو دغازی
سپہ سالار صدر اعظم سراور او دعاو رئیس
دخانگی آمر

به صدارد عظمی کتبی مهمی مقررید

ع ، عبدالرحیم خان د صدارت عظمی
د تخریراتو د درباری خانگی مدیر

ع ، محمد هاشم خان «مجددی» د معاکماتو
د ریاست قانونی مشاور

ع ، عبدالسلام خان د صدارت عظمی
د عمومی تفتیش د ریاست عضو

ع ، محمد ابراهیم خان د صدارت عظمی
د عمومی تفتیش د ریاست عضو

مختصر سوانح بناغلی وزیر حربیه

ع. ج. س. ع. محمد عمرخان وزیر حربیه
S. Ex. Mohammad Omar Khan
Ministre de la Guerre

تولد ۱۲۷۶ شمسی (در کابل)

تحصیل در مکتب حبیبیه

دخول در قطعات مرکز ۱۲۹۵

مؤلف در قطعه تویچی ارک ۱۲۹۸

کند کشر قطعه نمونه ۱۲۹۹

آتشه ملیتر وزارت مختاری افغانی در روما ۱۳۰۰

معاونی ریاست ارکان حربیه و کفالت معینی وزارت

حربیه ۱۳۰۳

رئیس ارکان حربیه (اسد ۱۳۰۳)

غند مشر اول ۱۳۰۴

عضو اول هیئت عسکری در ماسکو ۱۳۰۵

فرقه مشر نظامی ۱۳۰۹

کفالت معینی وزارت حربیه ۱۳۰۹

رئیس ارکان حربیه عومیه میزان ۱۳۰۹

عضو عسکری افغانستان در کنفرانس خلع سلاح ۱۳۱۰

رئیس ارکان حربیه عومیه ۱۳۱۵

سرمنشی جنور شاهانه ۱۳۲۵

وزیر حربیه ۱۳۲۷

نشانهها

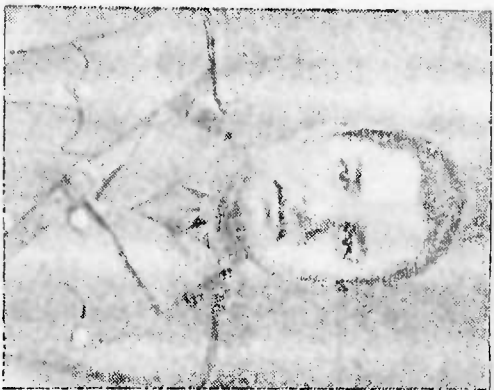
۱ - نشان درجه بیوم استقلال

۲ - سر کوبی اشار شمالی

۳ - صداقت

۴ - سردار عانی

دحرب په اوږدو وزارت کېنې مهمې تبدیلی او مقرری-

ع ، ش محمد عارف خان دوهم فورقه مشر
چه اوس د مرکزي قواو د قوماندان
کامپل مقرر شويدي .

ع ، ش عبدالاحد خان لوري فورقه مشر
داردو رئيس چه اوس په مشرقي ولايت
کېنې د تنظيمه رئيس په حيث مقرر شويدي

ع ، ش ، س ، ع عبدالغني خان لوري فورقه
مشر د مرکزي قواو قوماندان چه اوس
دحرب په وزارت کېنې د عومي ارکان
حرب رئيس مقرر شويدي .

د حرب په لوند وزارت کښې مهمې تبدیلی او مقرری

ح ، بڼک محمد خان لمری غني مشر
اود مشرفي د ۳۴۵ لوانفورماندان ،

ع ، ش میراجمل خان لمری فرقه مشر .

ع ، ش غلام رسول خان لمری فرقه مشر
د حربي رئیس چه اوس د اردو په ریاست
کښې مقرر شوی دی .

دوہم غنڈ مشران چہ پہ لہری غنڈا مشری کسنبی ترفیع کریلدی

ح ، محمد عیسیٰ خان

ح ، محمد - رور خان

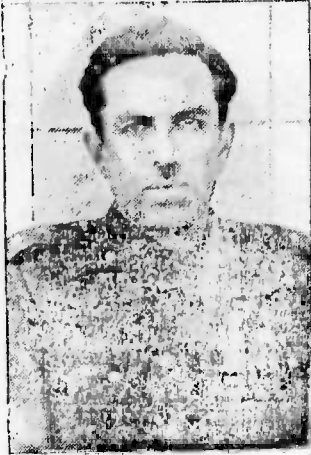

ح ، غلام حسن خان

ح ، شیر احمد خان

هغه ڪمند ڪمشران ڇهه به ابتدائي غنڊه مشري ڪندي تر فروع ڪري ٿي

ح . ميرزا اسلم خان

ح . غلام دستگير خان

ح . سيد حفیظ الله خان

ح . معراج الدين خان

هفتہ گنڈا کمشران چہ بہ ابتدائی غنڈہ مشری کنبی ترفیع کریدی

ح . ہاز محمد خان

ح . محمد حسین خان

ح . غلام محمد خان

ح . غلام صلیق خان

هنه کیند کمر ان چه به ابدائی غنڈ مشری کبی تر فیع کو بدی

ح . عبدالله خان

ح . میر اعلی احمد خان

ح . عبدالطیف خان

هفته کننده گستران چه به ابتدائی غنچه مشرقی - کبکی ترفیع کردی

ح هدیآخوند خان

ح اسدالله خان

ح : میرآب الدینخان

دخارجی چارو وزارت

ع.ج.س. ۱۰ نینان علی محمدخان دخارجی وزیر

S. Ex. Ali. Mohammad Khan
Ministre des Affaires
Etrangères.

وزیر ع.ج.س. ۱۰ نینان علی محمدخان
لمړی ممبر ع.س.
دوهم ممبر

الف ، سیاسي عومومي مدیریت :

- ۱- عومومي مدیر ع.س. عبدالصمد خان
- ۲- دلپری خانگی مدیر ، غلام احمد خان
- ۳- دوهمی خانگی مدیر ، محمد یونس خان
- ۴- ددریمی خانگی مدیر
- ۵- دخلورمی خانگی مدیر ، سید تاج الدین خان
- ۶- دافصادی خانگی مدیر

ب . دتشر یقاتو ریاست :

- ۱- رئیس ع.س. میر محمد صدیق خان
- ۲- د اداری معاون ، محمد ایوب خان
- ۳- تشر یقاتی معاون ، عبدالقیوم خان

ج- دبین المللی چارو عومومي مدیریت :

- ۱- عومومي مدیر ع.س. ذوالفقار خان
- ۲- دلپری خانگی دمدیر کفیل
- ۳- دوهمی خانگی دمدیر
- ۴- دهورانی خانگی دمدیر
- ۵- دترجمی دخانگی دمدیر کفیل ، عبدالباقی خان
- ۶- دحقوقو او معاهداتو دخانگی معاونیت
- ۷- دلپری خانگی معاون ، محمد عمر خان
- ۸- دوهمی خانگی معاون ، محمد ایوب خان

د- دویزی او فونسلگری عومومي مدیریت :

- ۱- عومومي مدیر ع.س. عبدالوهاب خان
- ۲- دلپری خانگی دمدیر کفیل ، محمد یوسف خان
- ۳- » » معاون ، عبدالستار خان

د اټل کاشی.

۴- درهمی خانگی معاون س، گلاب شاه خان

۵- ددریمی » » س، عبدالغنی خان

۵- دارشیفو (اورافو) عمومی مدیریت :

۱- عمومی مدیر ع، عبدالغفار خان

۲- داجرائی د خانگی معاون س، محمد رحیم خان

۳- دضبط » » س، عبدالقادر خان

۴- دتبیض » » س، محمد انور خان

و- دشر او قلم مخصوص مدیریت :

۱- مدیر س، محمد سلیمان خان

۲- دشر معاون س، عبدالعمید خان

۳- دقلم مخصوص معاون س، نثار احمد خان

ز- دمامورینو او اجرائی او تنظیماتو مدیریت :

۱- مدیر س، عبدالرزاق خان

۲- معاون س، غلام صدیق خان

ح- دکیترو ل اومجاسی مدیریت :

۱- مدیر دینجی رتبی په حیث س، محمد رفیق خان

۲- مامور

د افغانستان سفیران او نور نمایندگان په خارج کښی :

الف : داغلی حضرت لوی سفارت په انقره کښی .

۱- سفیر ع، ج محمد اکرم خان .

۲- کتاب س، محمد طاهر خان دسر کتاب په لځای مقرر شوی دی .

ب : داغلی حضرت لوی سفارت په طهران کښی :

۱- سفیر ع، ج، استوراول رحیم الله خان .

۲- سر کتاب

۳- کتاب س، سید محمد امین خان .

ج : داغلی حضرت لوی سفارت په ماسکو کښی :

۱- سفیر ع، ج، س، ا محمد نوروز خان .

۲- سر کتاب س، عبدالروفخان .

۳- کتاب س، محمد هاشمخان .

د افغانستان لوی سفارت په لندن کې چې .

۱- سفير ع ، ج ، آتشه والاحضرت سردار شاه وليخان غازي .

۲- مستشار ع ، ج ، استورا اول صلاح الدينخان .

۳- سرکاتب ص ، عبدالحميدخان .

۴- نائب ص ، فتح محمد خان .

۵- آتشة مسکری ح عبدالرزاق خان

۶- آتشة اقتصادي

۷- آتشة مطبوعاتي

۵ : دافغانستان لوی سفارت په هندوستان کې چې .

۱- سفير ع ، ج ، س ، ا ، عبدالحميدخان عزيز .

۲- سرکاتب

۳- کاتب

و : دافغانستان لوی سفارت په واشنگتن کې چې .

۱- سفير ع ، ج ، ا ، ع والاحضرت سردار محمد نعيم خان

۲- مستشار ع محمدشعيب خان .

۳- سرکاتب ص ، عبدالقيومخان .

۴- کاتب ص ، غلام محمدخان .

۵- کاتب ص ، ابوبکر خان

۶- > ص ، محمد ابراهيم خان

۷- آتشة ص ، عبدالحميد خان طيبي

۸- آتشة ص ، محمد شعيب خان مجددي

۹- > ص ، محمد صديق خان

ز- دافغانستان لوی سفارت په لندن کې چې .

۱- سفير ع ، ج ، س ، ا ، فيض محمد خان

۲- سرکاتب ص نوراحمد خان

۳- کاتب

۴- آتشة

۵- >

۶- >

ح - دافغانستان نمايندگی په يونو کې چې .

۱- لمری نماينده

- ۲ - دوهم نماینده
 ۳ - کتاب
 ط - د افغانستان وزارت مختاری په پاريس او برن او بروسل کښي،
 ۱ - وزير مختار
 ۲ - مستشار
 ۳ - سرکاتب
 ۴ - کتاب
 ۵ - آتښه
 ۶ -
 ۷ -
- ع ، ج ، ح ، د ، ه ، و ، ز ، ح ، ج ، ا ، ب ، و ، الا حضرت سردار محمد داؤد خان
 ع ، ص ، اسلام بيگ خان
 س ، عبدالغفور خان « شرر »
 امير محمد خان
 محمد رحيم خان
 سيد محمد قاسم خان
 فضل احمد خان

- ی - د افغانستان وزارت مختاری په روما کښي ؛
 ۱ - مختار وزير
 ۲ - سرکاتب
- ع ، ج ، محمد عثمان خان « اميری »
 ص ، محمد ابراهيم خان

- ک - د افغانستان وزارت مختاری په فاهره اورياش کښي ؛
 ۱ - مختار وزير
 ۲ - کتاب
- ع ، ج ، محمد صادق خان مجددي ؛

- ل - د افغانستان وزارت مختاری په بغداد ، عمان ، بيروت اود مشق کښي ؛
 ۱ - مختار وزير
 ۲ - سرکاتب
- ع ، ج ، س ، ع ، غلام يعقبي خان طرزي
 ص ، محمد نعيم خان

- م - د افغانستان وزارت مختاری په نانيکنگ کښي ؛
 ۱ - مختار وزير ع ، ج ، حبيب الله خان طرزي
 ۲ - سرکاتب ص ، محمد اختر خان

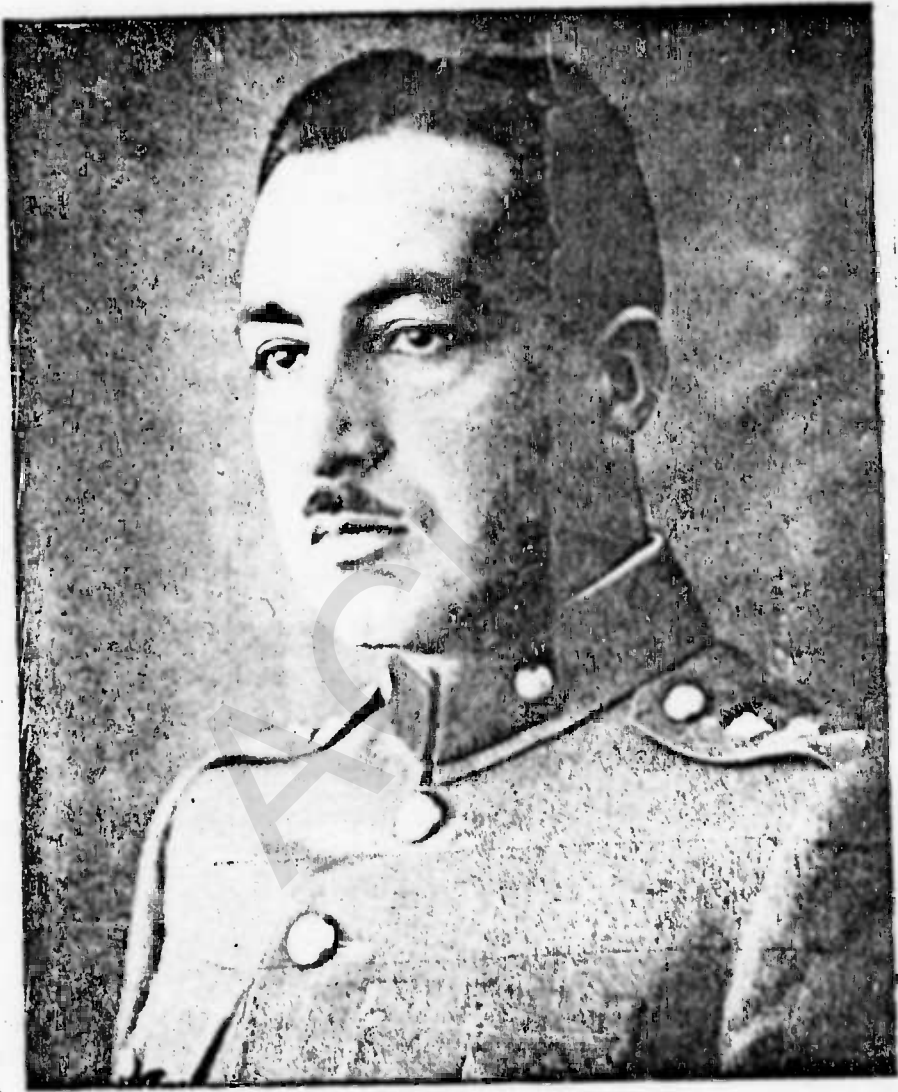
- ن - د افغانستان جنرال قونسلگری په مشهد کښي ؛
 ۱ - جنرال قونسل
 ۲ - سرکاتب
 ۳ - کتاب
- ع ، ص ، عبدالروف خان
 ص ، محمد حيدر خان
 ص ، عبدالرشيد خان

- ق - د افغاني قونسلگری په بمبئي کښي ؛
 ۱ - قونسل
- ع ، فضل احمد خان

ج ۰۱ ۰۱ نېان والا حضرت مارشال شاوایخان داءایحضرت لوی سفیر به پاکستان کښي

S. A. R "A.A" Maréchal Shah Wali Khan Ghazi
Ambassadeur d'Afghanistan à Pakistan

ع . ج . ۱۰ ع والاحضرت سردار محمد داؤد خان : ۱۰۱ . بحضرت مختار وزیر پیماریس برن
اوبروسل کئی

S. A. R. "A. A" Sardar Moham nad Daud Khan
Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire
de Sa Majesté à Paris , Berne et Bruxelles

ع.ج. ا.ع. نایمان والا - سردار محمد نایم خان د ا عالیحضرت او ی سفیر
په واشینگتن کېږي

S. A. R. "A.A." Sardar Mohammad Naim Khan
Ambassadeur d'Afghanistan à Washington

دخارجہ پھوزارت کبھی مہمی تبدیلی ازوی مقرری

ع ، ج ، س ، الفیض محمد خان دا اعلیٰ حضرت
لوئی سفیر بہ لندن کبھی

ع ، ج ، س ، ا ، عبدالحمین خان « عزیز »
دا اعلیٰ حضرت لوئی سفیر بہ هندوستان کبھی

ع ، ج ، محمد اکرم خان دا اعلیٰ حضرت
لوئی سفیر بہ انقرہ کبھی

دخارجہ بہ وزارت کبی مہمی تبدیلی اوزوی مقرری۔

عاج و لہری ستر نیتان صلاح الدین نیتان دبا کستان
دا لہی چشرت د اوی ستر مشاور دا اول وزیر مختار بہر تہ

عاج س، عہدہ غلام احمدی خان دا لہی چشرت وزیر
مختار بہ ہندوستان، ان تیروت، اورہ شق کبی

عاج محمد نیتان نیتان و امیری» دا لہی چشرت
وزیر مختار بہ روما کبی

دخارجی چارو وزارت

- ۲ - سر کاتب
۳ - کاتب
ر - دافغانی فونسلگری په نیویارک کښې
۱ - فونسل
۲ - کاتب
ش - دافغانی دویزی ماموریت په پشاور کښې
۱ - دویزی مامور
۲ - سر کاتب
۳ - کاتب
۴ - کاتب
ت - دافغانی دویزی ماموریت په چمن کښې
۱ - دویزی مامور
۲ - کاتب
۳ -
- ص ، میر امان الله خان
ص ، میر حبیب الله خان
ع ، عبدالرحمن خان
ص ، محمد علی خان
ص ، محمد قیوم خان
ص ، محمد انور خان
ص ، عبدالوهاب خان
ص ، عبدالاحد خان
ص ، عبدالغفور خان
ص ، عبدالاحد خان
ص ، محمد قسیم خان

داخله وزارت

د صدارت عظمی معاون او د داخله وزارت وزیر :
د مخصوص قلم مدیر د (۴) رتبی یحیث :
ع ، ج ، س ، ا جنرال اسدالله خان
س ، حاجی غلام محمد خان

الف - اداري ریاست :

اداري رئیس او د وزارت مبین
د دوهمی رتبی یحیث : ع ، س محمد فاروق خان
دهلال احمد عمومی مدیر : د ، شاه محمد خان
د کنترول : د ، د ، محمد سمید خان
د سینما : د ، د ، غلام دستگیر خان
دهو نلونو د عمومی مدیریت کفیل
د خلرمی رتبی یحیث : س ، عبدالغفار خان
د کنترول مدیر د ه رتبی یحیث : س ، عبدالعزیز خان
د اجرایی د مدیریت کفیل
د شپږمی رتبی یحیث : د ، محمد قاسم خان
د اطلاعاتو اخستلو مدیر د خلرمی
رتبی یحیث : د ، عبدالباقي خان
د مامورینو او د اجرایی مدیر
د ه رتبی یحیث : د ، عبدالرحیم خان
د اورافو مدیر د ه رتبی یحیث : د ، خواجه محمد خان

ب - د اهنی ریاست :

رئیس
د تعلیم او تربی او د تشکیلاتو مدیر
د امنی مدیر د خلرمی رتبی یحیث : س ، محمد صدیق خان
د ژاندارمی او پولیسو د اطلاعاتو
اخستلو مدیر : د ، عبدالباقي خان
د شخصي مدیر د خلرمی رتبی یحیث : د ، محمد حسن خان
د پاسپورت مدیر : د ، د ، محمد ابراهیم خان

د داخله وزارت

د سرحدی مدیر دخلرمی رتبی بچیت : س ، عبدالواحد خان
 د لوازمو « ده » « » : « سهراب الدینخان
 د صحیی د مدیریت کفیل : « عبدالقیوم خان

ج : د احصائیې ریاست :

رئیس د دوهمی رتبی بچیت : ع ، س محمد امین خان
 د احصائیې مدیر دخلرمی رتبی بچیت : س ، شاه جانخان
 د اخذ عسکر مدیر « » : « صالح محمد خان

د : د نفتیش ریاست :

رئیس د دوهمی رتبی بچیت : ع ، س عبدالله خان
 د اداری مدیر د دخلرمی رتبی بچیت : س ، محمد طاهر خان
 د ولایاتو د احصائیې د نفتیش مدیر
 د دخلرمی رتبی بچیت : س ، محمد سرور خان
 د نفتیش د ریاست عضو دخلرمی رتبی بچیت : « نور احمد خان

« » « » « » « » « شمس الدین خان
 « » « » « » « » حاجی غلام نبی خان
 « » « » « » « » غلام دستگیر خان
 « » « » « » « » عبدالستار خان
 « » « » « » « » محمد حسن خان
 « » « » « » « » عبدالوکیل خان
 « » « » « » « » میر عثمانخان
 « » « » « » « » عبدالودود خان
 « » « » « » « » عبدالرحیم خان
 « » « » « » « » فساری عبدالخالق خان
 « » « » « » « » حاجی محمد دین خان
 « » « » « » « » محمد کریم خان
 « » « » « » « » محمد اشرف خان
 « » « » « » « » محمد اسلم خان

د کابل کالنی

ه: دمحبیبو نه صناعتی ریاست:

رئیس د دوهمی رتبی بحیث
 د اجرائیې مدیر دده رتبی بحیث
 د تفتیش فنی مدیر دده »
 ع، م، عبد الخالق خان
 م، عبد الغفور خان
 : « سید عبدالله خان

و: دمهاجرینو او ناقلمینو عمومی مدیریت:

عمومی مدیر د دریمی رتبی بحیث
 اداری مدیر د څلرمی »
 ع، م، یابند محمد خان
 م، عبد الکریم خان

د عدلیې وزارت

ویرر
 لمری معین
 دروهم « کمبل
 ع، ج، م، عبیر عطا محمد خان
 ع، م، میر سید قاسم خان
 م، مولوی محمد قاسم خان

اداری تشکیلات

د تمیز ریاست

د رئیس کفیل د دوهم معین بحیث، ع، م، محمد امین خان خوکمانی
 د قضائی عمومی مدیر
 د حقو قود خانګی عضو د انتہائی

مدیر بحیث
 د حقو قود خانګی عضو د ابتدائی مدیر بحیث، م، مولوی محمد صدیق خان
 د جزا « « « « « محمد جیانخان
 د انتہائی « « « « « عبد البصیر خان
 S. Ex. Mir Ata
 Mohammad Khan
 Ministre de la Justice

د جمعیت العلماء ریاست:

رئیس
 د جمعیت العلماء رکن
 م، مولوی فضل ربی خان
 م، محمد پیر ام خان

ف ، مولوی میا عبداللہ خان	د جمعیت العلماء و اکابر
» » » » عبد الواحد خان	» » »
» » » » عبد الجلیل خان	» » »
» » » » محمد زاہد خان	» » »
» » » » سلیمان نعل خان	» » »
» » » » غلام حیدر خان	» » »
» » » » حفیظ اللہ خان	» » »
» » » » محمد ابراہیم خان	» » »
» » » » عبد الخالق خان	» » »
» » » » سید محمد عمر خان	» » »
» » » » عبید اللہ خان	» » »
» » » » عبد العزیز خان	» » »
» » » » محمد طالب خان	» » »
» » » » نصر اللہ خان	» » »

دفتیش عمومی مدیریت :

ع	عمومی مدیر
ص ، محمد شاہ خان	عضو دانتہائی مدیر پچیت
» » » »	» » » »
» » » »	» » » »
» » » »	» » » »
» ، مولوی محمد رشید خان	عضو دابتدائی مدیر پچیت
» ، خمار الدین خان	» » » »
» ، غلام رسول خان	» دمامور
» ، فضل الرحمن خان	» » » »
» ، فیض محمد خان	داجرائی اوماہورینو مدیر
» ، عبدالعجید خان	دکنٹرول مدیر
» ، میر غلام احمد خان (صالحی)	دتحریراتو مدیر

د مالی وزارت

ع.ج. میر محمد حیدر خان د مالی وزیر
S. Ex. Mir Mohammad
Haider Khan Ministre
des Finances.

وزیر : ع.ج. میر محمد حیدر خان
امری مبین : ع. من غلام غوث خان
دوهم : ع. د. عبدالوهاب خان
دمختوس فلم مدیر : ع. من عبدالحکیم خان
د دارالترجمی او د قوانینو د تدوین لوی مدیریت:

لوی مدیر : ع. غلام محمد خان
اعضاء : پنځه کسه

د محاسباتو ریاست:

رئیس : ع. من غلام سخی خان
د کنترول لوی مدیر : ع. میر عزیز الله خان
د ملکني کنترول د خانگي مدير : ع. من حبيب الله خان
د تجارتی : ع. من محمد سرور خان
د قروضو : ع. من محمد عیسی خان
د بودجی د لوی مدیر کفیل : ع. من عبدالعزیز خان
د خزانو : ع. فخر الدین خان

د تقمیش ریاست:

رئیس : ع. من محمد حسن خان
معاون د لوی مدیر په حیث : ع. من محمد شاد خان
د عضو خاورمی رتبې : ع. من محمد افضل خان
: ع. من محمد یعقوب علیخان
: ع. من محمد ناصر خان
: ع. من محمد رفیق خان
: ع. من خواجه راد خان
دینچمنی

دمالیه وزارت

عضو دینظمی رتبی بحیث	س ، عبدالرحمن خان
» » »	د ، احمدعلی خان
» » »	د ، سید علم خان
» » »	د ، عبدالظاهر خان
» » »	د ، سلطان محمدخان

اداری ریاست:

رئیس	ع ، س ، محمدانورخان « بسمل »
دماورینو لوی مدیر	ع ، محمد اکرم خان
دمالیاتو اومحصولاتو لوی مدیر	ع ، محمد آصف خان
داورافودلوی مدیریت کفیل دخلورمی رتبی بحیث	س ، عبدالرحیم خان
دخریداری اوگدامو دلوی مدیر کفیل	ع ، محمد جانانخان

دتقاعد لوی مدیریت:

لوی مدیر	ع ، محمد سرور خان
دکنترول مدیر دینظمی رتبی بحیث	س ، محمد اکرم خان

د احصائیی لوی مدیریت:

لوی مدیر	ع ، غلام مصطفی خان
دمساحت دخانگی مدیر دخلورمی رتبی بحیث	س ، محمد شریف خان

د تصفیو لوی مدیریت:

دلوی مدیر کفیل دخلورمی رتبی بحیث	س ، عبدالصمدخان
دباقیاتو دخانگی مدیر	» »

د معارفو وزارت

ع. س. نجیب الله خان د معارفو د وزارت کفیل
S. Ex. Nadjibullah Khan
Gérant du Ministère
de l'Anstruction Publique

- د وزارت کفیل : ع. س. نجیب الله خان
مشاور : ع. س. عبدالاحد خان
مشاور : ع. س. هاشم خان شایق
مشاور : ع. س. عزیز الرحمن خان
معاون کماثری مشاور : ع. س. سید محمد فاروق خان
تعلیمی مشاور : ...
اداری مشاور : ع. س. محمد مرید خان
دمخبرو س فلم مدیر : ع. س. میرالدین بخان

د ثانوی تدریساتو ریاست :

هر رئیس کفیل : ع. س. عبدالحکیم خان

د تعلیم او تربی او تفتیش کفیل، س. میرامن الدین بخان
د مامورینو او اجرایی مدیر : س. محمد کریم خان

د مسلکي تدریساتو ریاست :

- د رئیس کفیل : ع. س. دا کتر محمد يوسف خان
د تفتیش د مدیریت کفیل : ع. س. سید حبیب خان
د تعلیم او تربی مدیريت : ...
د اجرایی او د مامورینو مدیر : س. محمد معین خان

د ابتدائی تدریساتو ریاست :

- د رئیس کفیل : ع. س. دا کتر علی احمد خان
د مامورینو مدیر : ع. س. محمد آصف خان
د تعلیم او تربی مدیر : س. عبدالغفور خان
د تفتیش مدیر : س. عزیز محمد خان
د اجرایی د مدیریت کفیل : س. محمد اسلم خان

د معارفو وزارت

سر طیب	ع ، دکتور نظام الدین خان
د کنترول عمومی مدیر	ع ، حافظ امیر محمد خان
د اوراقو عمومی مدیر	ع ، غلام حیدر خان
د سپورت مدیریت	ص ، میر عبدالرشید خان
دهوژی او حفریا نو آمر	ع ، ص احمد علی خان (کهزاد)
د کتابخانې د مدیریت معاون	ص ، عبداللطیف خان (اریان)
د مرکزی او اجرائیې او مامورینو مدیر	

د ثانوی ښوونځیو مدیریتونه:

۱ - د حبیبي دایسي مدیر	عزتمند (پوشنل) مستر
۲ - د استقلال دایسي مدیر	عزتمند موسیو مومل
۳ - د نجات دایسي آمر	ع ، ص عبدالغفور خان (برشنا)
۴ - د غازي دایسي آمر	عزتمند مستر آدمز
۵ - د مستوراتو دایسو عمومی معاون	ص ، غلام محمد خان
۶ - د مستوراتو د لمرې ایسي مدیره	ص ، ماسدام (هنف)
۷ - د مستوراتو د دوهمې ایسي مدیره	ص ، ماسدام (برشنا)
۸ - د کابل دایليې د متوسط ښوونځي	ص ، محمدا کرم خان
۹ - د کابل د ورځنۍ د متوسط ښوونځي مدیر	ص ، عبدالغفار خان

د مسلکي ښوونځیو ریاستونه او مدیریتونه :

۱ / د عربي دارالعلوم رئیس	ع ، ص قاري عبدالرسول خان
۲ / د دارالعلمین د مدیریت کفیل	ص ، غلام حسن خان
۳ / د صناعتو د مکتب کفیل	ص ، محمد کبير خان
۴ / د شرعيه علومو د مدرسې مدیر	ص ، شاه محمد خان
۵ / د سپورت د ښوونځي مدیر	عزتمند بای حسن اور نیکل
۶ / د تجارتی ایسي مدیر	ص ، محمد باقی خان
۷ / د زراعت ایسي مدیر	ص ، غلام نقشبند خان
۸ / د اصول تحریر او محاسبی مدیر	ص ، محمد یوسف خان
۹ / د ښارو د ابتدائي مسکاتو عمومی مدیر	ع ، عبدالجبار خان

د ملی اقتصاد وزارت

وزیر امری معین
ع. ج. ا. ع. عبدالمجید خان
« عزیز » س. عبدالجی خان

د صنائعو ریاست :

رئیس د دوهم معین یحیث : ع. ص. محمد نسیم خان
د صنائعو عمومی مدیر : ع. عبدالنفور خان

د ترانسپورت اود مصالحو د تهری

کولو مدیر : ع. ص. محمد کاظم خان
د ماشینو مدیر د خلرمی رتبی یحیث : ع. پاینده محمد خان
د لاسی صنائعو مدیر : ع. عبدالحمید خان
د ماشینو د خلرمی خانگی مدیر : ع.

ع. ج. ا. ع. عبدالمجید خان د ملی اقتصاد وزیر
S. Ex. AbdulM adjid Khan
Ministre de l'Economie Nationale

اداری اود گمر کاتو ریاست :

رئیس د دوهمی رتبی یحیث : ع. ص. مباحسین خان مجددی

- داداری د عمومی مدیر کشفین
- د خلرمی رتبی یحیث
- د مامورینو د عمومی مدیر کفیل
- د خلرمی رتبی یحیث
- د اجرایی اود مامورینو د خانگی آمر : ع. محمد حسین خان
- د گمر کاتو عمومی مدیر د دوهمی رتبی یحیث : ع. ص. عبدالاحد خان
- د گمر کاتو د عمومی مدیر معاون
- د خلرمی رتبی یحیث
- د مستقل نرخ اود ترافی د خانگی مدیر : ع.
- د کریزی مدیر ده رتبی یحیث
- د مدیریت معاون د مدیر یحیث
- د کنترول مدیر ده رتبی یحیث
- ع. ص. غلام علیخان
- ع. ص. حبیب الله خان
- ع. ص. غلام حیدر خان

د ملی اقتصاد وزارت

دقوانینو د تدوین د مدیریت کفیل : ص ، برات علی خان
داورافو مدیر ده رتبی یحیث : « عبدالله خان

د داخلی او خارجی تجارتی ریاست :

رئیس د دوهمی رتبی یحیث : ع ، ص احمدالله خان (کریمی)
عمومی مدیر : « »
د داخلی تجارتی خانگی مدیر : ص ، ذبیح الله خان « رسا »
« » : « غلام محمد خان « وفا »
داحصاراتو د مدیریت « : « محمد علیخان
د خارجی تجارتی خانگی مدیر : « نورالحق خان
د داخلی بازارونو « : « »
د داخلی او خارجی د تجارتی احصائیې
د خانگی مدیر : « براتعلیخان
داحصائیې د مدیریت معاون : « »
دمطالعاتو او د تدقیق د خانگی مدیر : « عبدالکریم خان
« » : « محمد حسن خان
« » : « محمد رسول خان
د ترجمانی د خانگی مدیر : « »

د تقش ریاست :

رئیس د دوهمی رتبی یحیث : ع ، ص محمد نبی خان
عمومی مدیر : « »
عضو د خلرمی رتبی یحیث : ص ، عبدالغفور خان « رمزی »
« » : « نورالدین خان
« » : « عبدالستار خان

د انطباعاتو عمومی مدیریت :

د عمومی مدیر کفیل د خلرمی رتبی یحیث : ص ، محمد ابراهیم خان « صفا »
د انطباعاتو د مجلی مدیر « : « » : « غلام دستگیر خان « اوریا »
محرر ده رتبی یحیث : « » : « میر محمد کاظم خان « هاشمی »

د کابل کالنی

د تجارتی اطاق عمومی مدیریت :

د عمومی مدیر کفیل د خلمی رتبی پچیت : س ، برانعلیخان

د مخصوص قلم مدیریت :

مدیر د خلمی رتبی پچیت : س ، غلام علیخان

د فواید عامی وزارت

دریور : ع ، محمد کبیر خان

مبین : س ، نصر الله خان

د مخصوص قلم او ارباط مدیر : س ، محمد ایوب خان

د معابرو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، محمد اکرم خان

د سر کو اداری مدیر : س ، کمال الدین خان

د مصالح د تہی عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، سید ضیاء الدین خان

د اجرائی او اداری مدیر : س ، عبدالهادی بنخان

د ویالو او بندو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ،

د اجرائی مدیر : س ، محمد آصف خان

د تعمیراتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، عبدالرحیم خان

د اجرائی مدیر : س ، عبدالقنی خان

د اعلیٰ حضرت شہید دمقبری دودانی مدیر : س ، سید محمد خان

د معائنہ خانی د تعمیر مدیر : س ، محمد طلوع خان

د نوی کابل د تعمیراتو مدیر : س ، محمد اصغر خان

د شاهی ارک : س ، سید برهان الدین خان

ع ، محمد کبیر خان د فواید عامی وزیر
S. E. X. Mohammad Kabir Khan
Ministre des Travaux Publics.

د کابل کالنی

د تفتیش د ادارې د خانګی معاون
 د مخصوسو فلم مدیر

ص، عبدالقادر خان
 « . . . »

مر کزی مر بوطه شعبات :

د عمومي مجس د شفاخانی سر طبیب
 د غاشو جوړولو د اکتور
 د شخو د غاشو جوړولو د اکتور سه
 د مستوراتو د سنا توریم سر طبیب
 « . . . » مدیره
 د دروغتیا د ساتنی اوباکتور لوزی
 د انستیتیوی د مخصوس کفیل
 د دروغتیا د ساتنی اوباکتور لوزی
 د انستیتیوی د اکتور

ص، « . . . »
 « . . . »
 ص، « . . . »
 « . . . »
 ص، « . . . »
 « . . . »
 ص، « . . . »
 « . . . »
 ص، « . . . »
 « . . . »
 ص، « . . . »
 « . . . »

د مخابراتو وزارت

وزیر
 امری معین
 دوهم

ص، ج، عبدالله خان
 ص، محمد حسین خان
 « . . . » غلام صندر خان

د تفتیش ریاست:

رئیس
 معاون

ص، محمد سعید خان
 ص، عبدالرحمن خان

د پست عمومي مدیریت:

عمومي مدیر
 اداری مدیر
 د واردی د خانګی مدیر

ص، غلام فاروق خان
 ص، عبدالاحد خان
 « . . . » امیر محمد خان

د تلیفون عمومي مدیریت:

عمومي مدیر
 د تخنیکي مدیر

ص، عبدالاحد خان « فدائی »
 « . . . » عبدالمجید خان

ص، ج، عبدالله خان د مخابراتو وزیر

S. E. Abdullah Khan
 ministre des P. T. T.

دمخبر اتو وزارت

اداری مدیر	ص ، غلام نبی خان .
دسوپورڈ مدیر	» ، احمد علی خان .
ددرک شاب »	» ، عبدالاحد خان .

دتلکراف عمومی مدیریت :

دعمومی مدیر کفیل	ص ، عبدالقیوم خان .
تغذیگی مدیر	» ، محمد حسین خان .
د مرکز دتیلکراف خانی مدیر	» ، محمد امان خان .
»	» ، عبدالله خان .
»	» ، عبدالغیاث خان .
دمہتاب کالا دتیلکراف خانی مدیر	» ، غلام سرور خان .
»	» ، محمد شعیب خان .
دیگہ بوت	» ، عبدالحبیب خان .
»	» ، عبدالله خان .
»	» ، محمد عثمان خان .
دچک آفس مدیر	ص ، عبدالقیوم خان .
داجرائیسی اوڈ مامورینو مدیر	ع ، محمد ایوب خان .
دکنترول مدیر	» ، محمد عثمان خان .
داورافو »	ص ، نیک محمد خان .

د معادنو وزارت

ع.س غلام محمد خان د معادنو وزیر
S. Ex. Gholam Mohammad Khan
Gerant du Ministère des Mines

- د وزیر کفیل : ع.س غلام محمد خان
- د رشم ممین : « » سید عبدالاحد خان
- فنی اموروچ مدیر : « » محمد احسان خان
- اقتصادی عمومی مدیر : « » غلام علی خان
- د بیرونو او پلورلو مدیریټ کفیل : ص.س رمضان ملی خان
- د کنټرول مدیر : « » المل محمد خان
- د اجرائیې او امورو بنو مدیر : « » محمد یوسف خان
- د اوراقو مدیر : « » محمد حکیم خان
- مخبرین : « » دوکتور سلطان احمد خان
- د معادنو انجینیر : « » عبد الله خان
- د وزارت فنی مشاور : عزتمند مستروالس
- اوانجینیر

د کړهڼی مستقل ریاست

رئیس
بعین شادوهمی رتبی بچیت
: ج . محمد عتیق خان
: غ ص . محمد زمانخان

د کړهڼی د دفاعو عمر می مدیریت:

عمومی مدیر
اداری
: ع . محمد کریم خان
: ص . مسجد بخان

ج . محمد عتیق خان د کړهڼی مستقل رئیس
S. Ex. Mohammad Alik Khan
Président du Département
de l'Agriculture

د تبلیغاتو عمومی مدیریت:

عمومی مدیر
د انتهای مدیر کفیل
د کړهڼی د تحقیقاتو مدیر
داملا کود انتهای مدیر کفیل
: ع . محمد زمانخان
: س . غلام بهاولدینخان
: « »
: « . محمد اسلم خان

: « . محمد طاهر خټک
: « . فقیر محمد خان

د جنیکلا تو انتهای مدیر
د تخنیکو « »

د تفتیش عمومی مدیریت:

: « . نا در عبدبخان
: س . غلام محی الدینمدان
: « . میر ابوطالب خان
: « . عجب گل خان

عمومی مدیر
عضو د انتهای مدیر بچیت
« د ابتدائی
« « کفیل

اداری شعبی:

ص . محمد عتیق خان
: « . سید فقیر محمد خان
: « . محمد اکبر خان

د اجرائی او مامورینو مدیر
د کنترول انتهای مدیر
د مخصوص قدم د انتهای مدیر کفیل

د آبیاری عمومی مدیریت:

: ص . سید وحدت شاهخان
: « . علی احمد خان

عمومی مدیر
انجنیر د ابتدائی مدیر بچیت

د کابل کالنی

د مسلخ عمومی مدیریت :

د عمومی مدیر کفیل

ص ، غلام دستگیر خان

د نسلگ گیری ریاست

رئیس د دریمی رتبی بحیث

دوا کین جوړولو مدیر

ع ، داد محمد خان

ص ، مبرک شاه خان

د ارزاقو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر

ع ، سید عباس خان

ع ، غوث الدین خان

محمد اکبر خان

د ارزاقو د کنترول عمومی مدیر

د ارزاقو د اجرائی مدیر د خلورمی رتبی بحیث

دمطبوعانو مستقل ریاست

د رئیس کفیل ع. س. سید فاسم خان « ریشتیا »
 معاون ع. س.
 شاور ع. س. میر غلام محمد خان « غبار »
 » ع. محمد سرور خان « گویا »
 دمختوس فلم مدیر س. عبدالاحد خان « لطیف زاده »

دنشریاتو عمومی مدیر بت :

عمومی مدیر ع. عبدالباقی خان « لطیفی »
 دائری خانگی مدیر س. صدیق اللہ خان « ریشتین »
 ددوہمی « س. سید مسعود خان « پوہنیار »
 ددریمی « دمیر کفیل س. محمد نبی خان « کہزاد »
 دخلورمی « س. محمد اسلم خان « بمل زاده »

دپنیتو تولنی عمومی مدیر بت : ع. س. سید فاسم خان « ریشتیا » دمطبوعانو دمستقل ریاست کفیل
S . Ex. Saïd Kassém Khan Rechtya

عمومی مدیر ع. عبدالرؤف خان « بینوا »
 Gérant du Département de la Presse س. یار محمد خان « نظامی »
 دصحافت دخانگی مدیر س. عزیز الرحمن خان « سیفی »
 دنالیف او ترجمی دمدریت کفیل س. محمد شیر گل خان « کاموی »
 دفواعد و مدیر س. محمد گل خان « نوری »
 دنالغاتو دخانگی مدیر س. عبدالغنی خان
 دکورسو مدیر

دپنیتو تولنی اعضا :

دصحافت دخانگی عضو س. نیک محمد خان « یکتیانی »
 دنالیف او ترجمی عضو س. محمد ابراهیم خان « شابت »
 » » » س. غلام احمد خان « رحمانی »
 » دفواعد دخانگی س. عبدالواسع خان

د کابل کالنی

د امانتو د خانگی عضو
س ، محمد رفیق خان « فایح »
س ، محب الرحمن خان « مجزون »

د دايرة المعارف عمومی مدیریت:

د عمومی مدیر کفیل
س ، میر علی اصغر خان « شعاع »
س ، سید احمد شاه خان « هاشمی »
س ، محمد حسین خان
د داخلی خانگی مدیر

د تاریخ عمومی مدیریت:

عمومی مدیر
عضو
ع ، س ، احمد علیخان « کهزاد »
ع ، س ، میر غلام محمد خان « غبار » (دریاست مشاور)
ع ، محمد سرور خان « کویا »
س ، علی احمد خان « نعیمی »
س ، محمد ابراهیم خان « خلیل »

د آژانس عمومی مدیریت:

عمومی مدیر
معاون
ع ، محمد محسن خان « فیروز »
س ، محمد ارسلان خان « سلیمی »

د رادیو تخنیک عمومی مدیریت:

عمومی مدیر
د رادیو د اداری مدیر کفیل
ع ، س عطاء الله خان
س ، محمد علم خان

د رادیو د نشریاتو عمومی مدیریت:

د عمومی مدیر کفیل
معاون
س ، غلام جیلانی خان « آریزوی »
س ، نجف علی خان « نیبانی »

دریاست اداری خانگی :

د اجرائی او مامورینو مدیر	ص ، گل سعید خان
د کنترول مدیر	ص ، محمد ابراهیم خان
د تفتیش مدیر	ص ، غلام حامد خان
د اوراقو مدیر	ص ، عبدالرؤف خان
د کتابخانې مدیر	ص ، غلام جان خان

د مطابوعمومی مدیریت :

عمومی مدیر د لسمې رتبی بحیث	ع ، ص برهان الدین خان کشککی
فنی مشاور	ع. ز. مند ، محمد زوری
طباعتی مدیر او د معاون کفیل د خلورمی رتبی بحیث	ص ، شیر احمد خان
د مسکوک مدیر	د پنځمې » » » محمد ابراهیم خان
د تصحیح د مدیر کفیل د خلورمی رتبی بحیث	» » » عبدالغفور خان
د زینکو کرافتی مدیر د خلورمی رتبی بحیث	» » » عبدالغنی خان
طباعتی متخصص د پنځمې رتبی	» » » نور احمد خان
د خطاطی مدیر	» » » محمد طاهر خان
د اجرائیې مدیر د خلورمی	» » » عبدالوکیل خان
د کنترول د مدیر کفیل د خلورمی رتبی بحیث	» » » فیض محمد خان
د اجرائیې معاون د پنځمې رتبی بحیث	» » » غلام سرور خان
د کنترول	» » » محمد رحیم خان
د زینکو کرافتی	» » » داد محمد خان
طباعتی ونی	» » » محمد شریف خان

د کابل ولایت

و ، ج ، محمد اسماعیل خان	د کابل ولایت والی
ع ، ص ، سید حبیب خان	مستوفی
ح ، محمد آصف خان	دامنیهې قوماندان
ف ، عبدالجلیل خان	دمرافعی دمحمکمې قاضی
ع ، احمد قلیخان	د دمرك رئیس د ۳ رتبه پوښت
د ، ص ، عبدالغیاث خان	د تهمیراتو عمومی مدیر
ص ، عبدالاحد خان	د معابرو
ع ، محمد اسماعیل خان	د معارفو عمومی
د ، عبدالباقی خان	د تخریراتو مدیر د ۳ رتبه پوښت
د ، محمد زمانخان	د کرهنی مدیر
س ، امین الله خان	د احصائیې مدیر
د ، علی محمد خان	د دفتیش مدیر
د ، غلام نقشبند خان	د کابل دفواندعامی د کنترول دمديريت کفیل
ح ، محمد علیخان	د ژاندارمی غنومشر
ش ، امیر محمد خان	د پولیسو سرمامور
ص ، سید بهاؤالدينخان	د قوماندانی د جزا مدیر
د ،	د حقوقو مدیر
د ، محمد سرور خان	د قوماندانی د مخصوص قلم مدیر
غ ، محمد زمانخان	د تعلیم او تربیې دمديريت کفیل
ص ، محمد انور خان	د قوماندانی د لوازمودمديريت

د کابل ولایت مربوطه لوی حاکمان:

ع ، ع ، ص ، عبدالصمد خان	د شمالي لوی حاکم د حاکم اهلې په رتبه
د ، د ، محمد رفیق خان	د غزنی لوی حاکم
د ، د ، حاجی ملک خان	د دایزنگی
د ، د ، احمد علیخان	د لپوکر
د ، د ، جان محمد خان	د پروان

د قندهار ولايت .

و ۱ ج محمد يونس خان	نائب الحكومه
ع ۱ نورالدينخان	دستوفيت كښل
ف ۱ صاحب خان	دمرافعي دمحكومي فاضلي
ح ۱ غلام سرور خان	دامنبي قوماندان
ص ۱ محمد اصغر خان	دمعارفو درياست كښل
ص ۱ محمد يوسف خان « ايازي »	د مطبوعاتو مدير
ع ۱ گل احمد خان	دمخبراتو عمومي مدير
د ۱ محمد نعيم خان	د كمرک درئيس كښل
ص ۱ عبدالرب خان	د تهريراتو مدير
د ۱ غلام سديق خان	دمخصوص قلم مدير
د ۱ مير غلام محمد خان	داملاكو مدير
د ۱ محمد عزيز خان	د صحبتي مدير
ع ۱ حبيب الله خان	دهايداتو د ماليي عمومي مدير
ص ۱ فضل حق خان	د فوآند عامي مدير
د ۱ غريب الله خان	د احصائي دفتيش مدير
ع ۱ نظام الدينخان	د تجارتي اطاق رئيس
ص ۱ سيد حسين خان	د كورسو مامور
د ۱ ضياء الدينخان	د احصائي مدير
ع ۱ ص غلام فاروق خان	د تجارتي دمنازعاتو د بصيلي رئيس

دهرات ولايت

و ۱ ج محمد كريم خان	نائب الحكومه
ع ۱ ص سيد كمال خان	دستوفى
ح ۱ عبدالقادر خان	دامنبي قوماندان
ف ۱ احمد عليخان	دمرافعي دمحكومي فاضلي
ع ۱ ص حاجي محمد عظيم خان	د كمرک رئيس
د ۱ علي گل خان	دمخبراتو عمومي مدير

د کابل کالنه

ص ، عبداللطيف خان	د تحريراتو مدير
» محمد اشرف خان	د مخصوص قلم مدير
» محمد يونس خان	د معارفو مدير
» مير عبد العليخان « شايق » هروي	د مطبوعاتو مدير ،
» همايون خان	د صحيفي
» فيض محمد خان	د احصائتي د مديريت كښل
» عبد البصير خان	» د دفتريش د مديريت كښل
» محمد سرور خان	د فوآند عامي مدير
» محمد ابراهيم خان	د هايډاتو د ماليي مدير
» محمد اکرم خان	د ليلبي د ميکتب مدير
» غلام رسول خان	د کرهني د مدير کښل
ع ، ص حاجي سيد محمد خان	د اطاق تجارت رئيس
ع ، »	د تجارتي د نمازعاتو د فيصلی رئيس

د مزار شريف ولايت

و ، ج گل احمد خان	نائب الحكومه
ع ، ص قطب الدين خان	مستوفی
ف ، عبد الرحمن خان	د مرافعي د محکمې فاضی
ح ، خواجه محمد نعیم خان	د امنی قوماندان
ح ، دين محمد خان غنومشر	د حدودو د ژاندارمي د قوماندان کښل
ع ، محمد هاشم خان	د گمرک عمومي مدير
» محمد اسلم خان	د هايډاتو د ماليي عمومي مدير
ص ، عبد السمح خان	د تحريراتو مدير
د ، نياز محمد خان	د معارفو مدير
» ، عبد الصمد خان « جاهد »	د مطبوعاتو مدير ،
د ، عبد الرحيم خان	د صحيفي مدير
د ، غلام دستگير خان	د مخبرانو مدير
» ، سيد قاسم خان	د فوآند عامي مدير
» ، محمد اسلم خان	د احصائتي مدير
» ، عبد الاحد خان	د معدن مدير

دمزار شریف ولایت

داحصائیی دفتیش دمدير كڦيل	ص ، عبدالمعز خان
دخلم دليلی دمكتب دمديريت كڦيل	د ، محمودخان
دكرهنی مدير	د ، محمد شريف خان
دتجارتی اطاق رئيس	ع ، س محمد عثمانخان
دتجارتی دمنازعاتو دفيصلی درياستو كڦيل	د ، فيض الله خان
دروسی شريفی دچارو رئيس	د ، س نور محمد خان
داسټخباراتو مامور	ص ، عبدالاحد خان
دموزيم مامور	د ، محمد سليم خان

دمزار شريف د ولایت مربوطه لوی حاکمان :

دشبرغان دلوی حاکم و کڦيل	ع ، محمد اسلم خان
د بلخ لوی حاکم	ع ، ع محمد محبوب خان
دسمنگان لوی حاکم	د ، س سراج الدينخان

دقطن ولایت

نائب الحكومه	و ، ج عبدالعكيم خان
دمستوفی كڦيل	ع ، غلام حسن خان
دامنی قوماندان	ح ، حبيب الله خان
دمرافی دمحكمی قاضی	ف ، پاينده محمد خان
دمعارفو رئيس	ع ، س ، هيدالرحيم خان
دمطبوعاتو مدير	ص ، س ، مير امن الدين خان « انصاری »
دتالقانو دمالکی دکان عمومی مدير	ع ، سيدمومن شاه خان
دتحريراتو مدير	ص ، غلام محمد خان
دمخبراتو د عمومی مدير كڦيل	ص ، محمد سرور خان
دكرهنی مدير	ص ، عبدالرسول خان
داحصائیی مدير	ص ، عبدالهادي خان
د دفتيش مدير	ص ، عبدالاحمد خان

د کابل کالنی

مدیر	دنا قلیانو
»	د فوائده عامی
»	د لښکرګډو
مدیر	د شفا خانو سرطیب اود صحتی
مدیر	د ګمرک
مدیر	د مساحت د لمری خانګی
»	» د دوهمی
مدیر	د خزانی

د قطن دولت لوی حاکمان :

حاکم	د القانو لوی حاکم
»	د قندوز
»	د بلخمری

د مشرقی ولایت

رئیس	د تنظیمه
مستوفی	د مرافعی د محکمی قاضی
د قوماندان	د امنیتی قوماندان
مدیر	د مطبوعاتو مدیر
مدیر	د تحریراتو مدیر
مدیر	د فوائده عامی مدیر
مدیر	د احصائی مدیر
مدیر	د عسایدانو د مالی مدیر
مدیر	د خزانی مامور

د جنوبی ولایت

رئیس او عسکری قوماندان	د تنظیمه
مستوفی	د مرافعی د محکمی قاضی
د قوماندانی کفیل	د امنیتی قوماندانی کفیل

دجنوبی ولایت

ص ، اختر محمد خان	دتحریراتو مدیر
ص ، محمد زمانخان	دمخصوص قلم مدیر
ص ، میر اکبر خان	دگمرک مدیر
ص ، محمد طاہر خان	دمعارفو مدیر
ص ، فنا محمدخان « صارم »	دمطبوعاتو دممدیر کفیل
ص ، محمد آصف خان	دصحبی مدیر
ص ، مدد خان	دفوائد عامی مدیر
ص ، عبدالواحدخان	دمخبرانو مدیر
ص ، محمد اسلم خان	دقائلو مدیر
ص ، عبدالغفور خان	دگرہنی مدیر
ص ، محمد یوسف خان	دمالیانو مدیر
ص ، روشندل خان	دانتخبرانانو مامور
ص ، نور محمد خان	دنا قلمبنو مامور

دیمینی اعلا حکومت

ع ، من سمدت خان	داعلی حاکم و کفیل
د ، نصر اللہ خان	سررشتہ دار
ف ، عبید الرحمن خان	دمرافعی دمحکمی قاضی
غ ، عبدالکرم خان	دامینی قوماندان
ص ، ابوالخیر خان (خیری)	دمعارفو مدیر
د ، محمد ناصر خان « غرغینت »	دمطبوعاتو مدیر
د ، محمد ایوبخان	دشفاخانی سرطبیب
د ، نظر محمد خان	دگمرک مدیر
د ، عبدالملیکخان	دعایدانو اود مالیہی مدیر
د ، مرتضی خان	داطاق تجارت رئیس

دفرہ اعلی حکومت

ع ، ع ، ص سید عیداللہ خان	اعلی حاکم
ع ، محمد عثمانخان	سررشتہ دار
ف ، مصلح الدینخان	دمرافعی دمحکمی قاضی
غ ، میرحبیب اللہخان	دامینی قوماندان کفیل

د کابل کالنی

ص ، محمد ابراهیم خان	د فوآند عامی مدیر
ص ، حبیب الله خان	د مخا براتو دمدیز کفیل
ص ،	د کرهنی مدیر
ص ، عبد الرزاق خان	د عایداتو د مالیی مدیر
ص ، احمد علیخان	د صحیبی مدیر
ص ، محمد ایوب	د معارفو مدیر
ص ، عبد المنانخان «زردمند»	د مطبوعاتو دمدیر کفیل
ص ، محمد ابراهیم خان	د گمرک مامور
ص ، محمد کبیرخان	د احصائیی مامور
ص ، محمد شریف خان	د تفتیش مامور
ص ، محمد حکیم خان	د تحریر اتو مامور
ص ، محمد عزیز خان	د خزانه دار

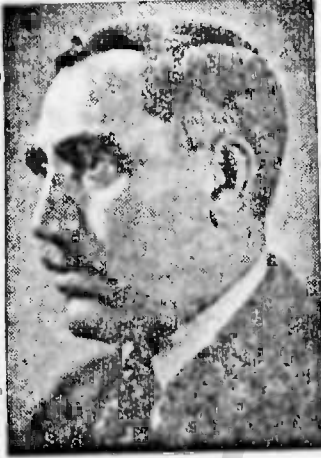
د بدخشان اعلیٰ حکومت

ع ، ع ، ص محمد سرور خان	اعلیٰ حاکم
د ، عزیز احمد خان	د سررشته دار کفیل
ف ، محمد غوث خان	د مرافعی د محکمې قاضی
ح ، محمد زهراخان	د ژاندارمی غنډ مشر
ش ، خورشید احمد خان	د امنیې قوماندان
ص ، محمد قاسم خان ، واجد»	د مطبوعاتو مدیر
ص ، سید محمدخان «دهقان»	د کرهنی مدیر
» ، محمد شریف خان	د صحیبی مدیر
» ، محمد اسحق خان	د مخا براتو مدیر
» ، عبدالغالب خان	د عایداتو د مالیی مدیر
» ، فتح محمد خان	د تحریر اتو مامور
» ، محمد رفیق خان	د گمرک
» ، سید محمد قطب خان	د فوآند عامی
» ، سید محمد خان	د احصائیی
» ، محمد نادر خان	د معارفو د مامور کفیل
» ، صالح محمد خان	د استخباراتو
» ، عبدالشکور خان	د تجارتی مازعاتو د فیصلی رئیس

دملی دوائرو تشکیلات

دملی شورا ریاست

الف : رئیسہ ہیئت

رئیس	ع، ج، س، سلطان احمد خان
لمری مہین	ع، س، محمد عزیز خان
دوہم	ع، س، سید عمر خان
سرمنشی	ع، س، عبداللطیف خان
منشی	س، حافظ محمد انور خان
دمجلس دخانیکی مامور	س، محمد داود خان
دکنٹرول مامور	س، غلام دستگیر خان
داورافو مامور	ع، س، فیض محمد خان
داجرانی سرکاتب	

ب : دشیبزمی دوری و کیلان

ع، ج، س، سلطان احمد خان دملی شورارئیس

S.Ex. Sultan Ahmad Khan
Président de la Chambre
des Députés

دکابل دمرکز و کیل	ع، س، محمد زمان خان
دشش گروهی	ع، س، سید معصوم خان
دینمان	ع، س، عبدالودود خان
دوردگو	ع، س، معصمت اللہ خان
دلہوگرد	
دمیدان	ع، س، نصر اللہ خان
دسروبی	ع، س، غلام حیدر خان
دچاریکارو	ع، س، محمد کبیر خان
دجیل السراج	ع، س، ذوالفقار خان
دکوہدامن	ع، س، میر عبدالعکیم خان
دریزہ کوہستان	ع، س، عبدالقادر خان
دنگاؤ	ع، س، محمد طالب خان
دنجراب	ع، س، عبدالمجید خان

د کابل کالنی

ع ، احمد جانخان	و کابل	د سیغان او کهمرد
» ، غلام حسین خان	»	د پنجشیر
» ، سید محمد طاهر شاه خان	»	د بامیانو
» ، عبدالرزاق خان	»	د سرخ او بار سا
» ، محمد صدیق خان	»	د غور بند
» ، حاجی عبدالقیوم خان	»	د متمر
» ، جان محمد خان	»	د فزنی
» ، نور محمد خان	»	د کیتواز دده شینو
» ، محمد یونس خان	»	د د کویچی
» ، سید غلام رضا خان	»	د دایزنگی
» ، محمد علی خان	»	د بېسودو
» ، نوروز علیخان	»	د یکاوانتک
» ، محمد ابراهیم خان	»	د جاغوری
» ، سید تاج محمد خان	»	د دین
» ، آقا محمد خان	»	د دسین بولدک
» ، شیر علیخان	»	د تیرین
» ، عبدالعزیز خان	»	د کشک نغور
» ، عبدالواحد خان	»	د ارغستان
» ، محمد زمان خان	»	دوهلی
» ، دوست محمد خان	»	د دهر اود
» ، دین محمد خان	»	د کرشک او پشت رود
» ، عبدالعزیز خان	»	د زم-ین داور
» ، محمد ایوب خان	»	د کرم سیر
» ، حاجی فیض الحق خان	»	د کبزاب
» ، عبدالجلیل خان	»	د ارزگان
» ، اختر محمد خان	»	د ترنگ او جلدک
» ، نیاز محمد خان	»	د اجرستان
» ، شاد محمد خان	»	د فلات
» ، ولی محمد خان	»	د پشت رود د کویچی

۲۷

د دین دود

۱۸

وکيل	د کلات د کوچی
ع . عبدالسلام خان	د هرات د مرکز
» ، سمدالدين خان	» د بلوچکات د مرکز
» ، حاجي غلام حيدر خان	د غور
» ، سيد محمد ابراهيم خان	د شين ند
» ، غلام رسول خان	د غوريان
» ، حاجي عبدالشکور خان	د کشک او کلمران
» ، عنايت الله خان	د نوى کلا
» ، مير علم خان	داوبی
» ، سمدالدين خان	د تولک
» ، جهان شير خان	د شهرک
» ، محمد انور خان	د چخچران
» ، محمد حسين خان	د بالا مرغاب
» ، عبدالرحمن خان	د مزار شريف د مرکز
» ، محمد ياقوب خان	د نهر شاهي
» ، سيد محمد داؤد خان	د سنگ چهارک
» ، عبدالقهار خان	د خام
» ، سيد مراد خان	د سنگان
» ، سيد محمد صادق خان	د سربل
» ، عبدالجبار خان	د آفجی
» ، حاجي عبدالبصير خان	د دولت آباد
» ، محمد مراد خان	د دره صوف
» ، محمد رحيم خان	د شيرغان
» ، مير محمد اسلم خان	د بلخ
» ، محمد رسول خان	د خان آباد د چار
» ، محمد صديق خان	د قندوز
» ، عبدالحکيم خان	د نهرين
» ، سيد مراد خان	د اندراب
» ، بابو خان	د تالقانو
» ، محمد عمر خان	

ع ، داراب الدین خان	د حضرت امام صاحب وکیل
» ، میر عبدالوهاب خان	» د چال او اشکدش
» ، سید قاسم خان	» د رستاق
» ، عبدالغفور خان	» د ینگی کلا
» ، محمد رسول خان	» د جلال آباد دینار
» ، عبدالغفار خان	» د سره رود
» ، عبدالرشید خان	» د لثمان
» ، ولی محمد خان	» د نورستان
» ، الو خان	» د خوگیاڼو
» ، فقیر محمد خان	» د شنوارو
» ، ننگینهار خان	» د مهنه ری
» ، سید عبد الاحد خان	» د روداتو
» ، عبد الحکیم خان	» د کامی
» ، عبد الخالق خان « اخلاس »	» د اسمار
» ، فضل جهیل خان	» د بیج د دری
» ، محمد یعقوب خان	» د خاس کینر او کوز کینر
» ، سردار خان	» د بر کینر اوسین دری
» ، محمود خان	» د غلجاڼیو حصارک
» ، گل اصغر خان	» د ننگینهاری کوچیانو
» ، شیر محمد خان	» د گردیز
» ، حضرت محمد خان	» د زر ملی
» ، میرا پادشاه خان	» د خوست د متون
» ، بهرام خان	» د تڼیو
» ، حبیب الله خان	» د ارگون
» ، شاه بهرام خان	» د نهدرانو
» ، حیدر خان	» د منگلو
» ، صاحب جانظان	» د لمخویو
» ، محمد شریف خان	» د خو کینو

9

10

9

ع ، عبداللطیف خان	»	د بدخشان د مرکز وکیل
» ، محمد ایوب خان	»	د جرم
» ، عبدالسلام خان	»	د درواز
» ، آدینه بیگ خان	»	د واخان او زیباک
» ، موای عبد الحمید خان	»	د درایم او کشم
» ، حاجی عزیز الله خان	»	د میمنی د مرکز
» ، سید ابوالخیر خان	»	د تکاب شیرین
» ، پنجهی خان	»	د اند خوی
» ، عبدالرحیم خان	»	د درزاب او کرزیوان
» ، سید امان الله خان	»	د قیصار
» ، محمد یاسین خان	»	د فراه د مرکز
» ، دوست محمد خان	»	د پغمانسور
» ، عبدالحمید خان	»	د بکوا او خاشرود

د اعیانو مجلس

رئیس هیئت :

رئیس : ع.ج.س، ع.فضل احمد خان «مجددی»

امری معاون : ع.س.عبدالبار خان

دوهم معاون : «حافظ عبدالغفار خان

ز مجلس منشی : «میرزا محمود خان

د مجلس اعضا :

عضو : ع.خواجه جانگل خان

» : «عبدالحكیم خان

» : «عبدالغفور خان

» : «ممتاز الله خان

» : «حاجی شرف الدین خان

» : «عبدالحكیم خان

» : «ایشان امان الدین خان

» : «جان محمد خان

» : «نظر محمد خان

» : «محمد منیر خان

» : «درویزه خان

» : «آخندزاده محمد رسول خان

» : «حاجی عبدالحكیم خان

» : «عبد الستار خان

» : «علی احمد خان

» : «محمد حسن خان

» : «محمود اکبر خان

ع.ج.س، ع.فضل احمد خان «مجددی»

د اعیانو د مجلس رئیس

S. Ex Fazl Ahmad Khan

Président du Sénat

سازمانه کابل (۵۰۰) پ عبدالاحمد - حیدر علی خان - محمد اعظم - ن رحیم علی - اجرائیه پهنوونه

ددربار وزارت

وزیر ، ع ، ج ، والا حضرت سردار احمد شاه خان
 امری معین ، ع ، ج ، محمد حیدر خان
 دوہم ، ، ، ، ، امین اللہ خان
 ناظم ، ع ، محمد آصف خان
 دتنظیماتو مدیر ، ص ، محمد زمان خان
 دمخصوص قلم ماہور ، ص ، میر علی احمد خان
 دتشریفاتو مدیر ، ص ، نعمت اللہ خان
 داجرائیسی ، ، ، ، شہرا احمد خان
 دتشریفاتو معاون ، ، ، ، عبد اللہ خان
 ، ، ، ، ، ، ، ، غلام نبی خان
 دکنٹرول مدیر ، ، ، ، میر امام الدین خان

د دواخانۂ عمومی مدیر ، ع ، میر عبدالغنی خان ع ، ج والا حضرت سردار احمد شاه خان
 دتحریراتو اود اورافو مدیر ، ص ، محمد عظیم خان
 دتقلیسی مدیر ، ، ، ، میر اکبر خان
 دتخرانی ، ، ، ، عبد الباقی خان
 دبیغلی دکارخانۂ ناظر ، ، ، ، محمد عثمان خان
 فراستیاشی ، ، ، ، عبد الرشید خان

S. A. Ahmad Chah Khan
 Ministre de la Cour

دشاہانہ حضور مصاحبین

ع ، ج ، سردار احمد علی خان
 ع ، ع ، ش ، س ، محمد انور خان
 ع ، ص ، سردار محمد حکیم خان
 ، ، ، ، ، محمد اکبر خان
 ، ، ، ، ، عبد الرزاق خان
 ، ، ، ، ، حاجی محمد نواب خان

شاهی دارالتحریر

سر منشی ع . ج عبدالهادی خان « داوی »
 د شاهی دارالتحریر مشاور
 دلری معین به حبث ، ع . ص سراج الدین خان « سمید »
 دلری خانگی مدیر د دوهم
 معین به حبث ، ع . ص حافظ نور محمد خان
 د دوهمی خانگی مدیر ، ع . عبدالقدوس خان
 داورافو ، ع . غلام قادر خان
 د عرایضو ، ع . عبدالنسی خان
 د ملو کانه حضور دینتو
 کورس معلم ، ع . مولوی صالح محمد خان

د شاهانه حضور جری سر یاوری

سر یاوری ، ع . ش عبدالغفور خان لمری فرقه مشر ، ع . ج ، عبده لمان یخان « داوی » دهما یونی حضور سر منشی
 لمری یاوری ، ع . ش ، ع . فیض محمد خان لمری فرقه مشر S. Ex. Abdul Hadi Khan
 جری سر یاوری ، ع . ح ، محمد حسین خان لمری غنده مشر Davi Secretaire Privé
 ، ش ، گلبندین خان کند کد مشر de Sa Majesté
 ، ع . در محمد خان
 د تحریر اتو مامور : ع . پاینده محمد خان

د شاهانه حضور د خصوصی تحریر اتو ریاست

ع . ص . میر عبدالعزیز خان	رئیس
ع . ص . محمد حسن خان	اداری مدیر
ع . ص . خواجه تاج الدین خان	ابتدائی مامور
ع . ص . رجب علی خان	»
ع . ص . محمد عارف خان	»
ع . ص . خوشدل خان	»

د دربار به وزارت کښې مقرری

ع . مهمد آرف خان ناظم

ع . میر عبدالفتی خان دحضرت ددرملتون

عامی مدیر

ع . دکتور نظام الدینخان

نوی مقررین

ع ، احمد قلیخان د کابل د گورک
دریاست کابل

ع ، غلام یحیی خان دمرات
د پلده یې رئیس

د داخلی روزنامو او مجلو لیکونکی

الف مرکز:

- د اصلاح روزنامه
د انیس » »
د آریانا د مباحثې مجله
د کابل د پینځلس ورځنۍ مجله
د اقتصاد د پینځلس ورځنۍ مجله
د اردو مباحثې مجله
د روغتیا
د پښتون زغ » »
د افغانستان دري » »
د آریانا دا ژورنال معارف
د پوهنځي مجله دري مباحثې مجله
- مدیر او لیکونکی ښاغلی محمد قدیر خان « نره کی »
» » « ښاغلی محمد هاشم خان « یردیس »
» » « ښاغلی علی احمد خان « نومی می »
د داخلی مدیر او مهمتم یار محمد خان « نزامی »
د پښتو ټولني دعومې مدیرت څخه نشریېزې
د داخلی مدیر غلام دستگیر خان « اوریسا »
د ملی اقتصاد دوزارت د انطباعاتو له
د عامې مدیرت څخه نشریېزې .
له ریاست اړکای حرب څخه نشریېزې
د حفظ الصحې د عامې مدیرت د نشریاتو
له څانګې نشریېزې
لیکونکی ښاغلی غلام جیلانی خان « اریزوی »
د نشریاتو د درېمې څانګې څخه نشریېزې
د دائره المعارف دانجمن له خوا نشریېزې
د فسا کولنې حقونو له خوا نشریېزې

ب - ولایات:

- د طلوع افغان د فندهار روزنامه
د اناق اسلام د هرات »
د مزار شریف بیدار په هفته کی دوه واری
د قطن اتحاد » »
د مشرفی اتحاد هفته کی جریده
د جنوبی ولسوالیه »
د میمنې ستوری »
د فراه « سیستان »
د بدخشن هفته کی جریده
- مدیر او لیکونکی ښاغلی محمد یوسف خان « ایازی »
» » « ښاغلی عبدالعلیم خان « شایق » هروی
» » « ښاغلی عبدالصمد خان « جامد »
» » « ښاغلی میر امین الدین خان « انصاری »
» » « ښاغلی گل پاچا خان « الفت »
» » « کفیل ښاغلی فدای محمد خان « سارم »
مدیر « محمد ناصر خان « غرغښت »
د مدیر کفیل « عبدالمنانخان « درد مند »
مدیر او لیکونکی ښاغلی محمد قاسم خان « واجد »

د افغانستان بانک

۱ - د عالی شورا هیئت :

- د مجلس رئیس : ع ، ج ، س ، ا میرزا محمد خان دولت وزیر
- د رئیس کفیل : « ، « ، « ، « ، « علی محمد خان خارجه چارو وزیر
- » : « ، « محمد کبیر خان دفوائد عامی وزیر
- » : « ، « س نجیب الله خان دممارفو دوزارت کفیل
- » : « ، « س عبدالحی خان عزیز دملی اقتصاد دوزارت معین
- » : « ، « غلام حیدر خان دملی بانک کفیل
- » : « ، « غلام مجتبی خان د عمومی محاسباتو د تفتیش رئیس

۲ - د نظار هیئت :

- رئیس : « ، « س عبدالوهاب خان د مالیې دوزارت دوهم معین
- عضو : « ، « غلام مجتبی خان د عمومی محاسباتو د تفتیش رئیس
- » : ع ، « خواجه عبدالقیوم خان د حربې دوزارت د کنترول عمومی مدیر
- » : « ، « س غلام سخی خان د مالیې دوزارت د محاسباتو رئیس
- » : « ، « غلام رسول خان دفوائد عامی دوزارت د کنترول عمومی مدیر

۳ - د ذخیری پشتمانی او د بانک نوټو مراقت د هیئت :

- عضو : ع ، ج میر محمد حیدر خان د مالیې وزیر
- » : « ، « س محمد عمر خان د افغانستان د بانک کفیل
- » : « ، « غلام مجتبی خان د عمومی محاسباتو د تفتیش رئیس
- » : « محمد یاسین خان
- » : « ، « میر محمد علیخان د پېسودو د شورای ملی وکیل
- » : « ، « س نظر محمد خان د ټولو خزانو رئیس

بیلابتسبک ۱۳۲۵ - افغان بانک بانک

دارائی :

- ۱- موجود سندوق در مرکز و نمایندگانهای داخله و خارجه
 - ۲- بانکهای معامله دالور داخل و خارج - افغانی ۳۴۵۲۴۸۵۳۹ / ۰۲
 - ۳- طلا و نقره ذخیره پشتوانه نوت در موجودی ما مرکز و خارج - ۰۵۷۲۸۵۰۰۵۳۴ / ۲۰
 - ۴- قرضه مابه دوار و موسسات صناعتی و تجارتی - ۱۸۲۲۱۲۱۸۰ / ۵۲
 - ۵- اشتراک به موسسات صناعتی - ۲۲۰۳۳۴۷۵ / -
 - ۶- جايداد منقول صد فیصد استهلاک شده قیمت جايدا
غیر منقوله بعد از وضع استهلاک تدریجی - ۷۵۹۷۵۷ / ۰۴
- جمع کل دارائی ما ۱۱۳۵۱۰۴۴۸۲ / ۱۸ - افغانی

پدیه ما :

- ۱- از سرمایه نادیه شده - افغانی ۱۲۰۰۰۰۰۰۰ / -
 - ۲- از ذخیره پس انداز بانک - ۴۳۳۲۴۳۵ / ۶۹
 - ۳- از نشريات بانکوت ذریعہ دولت و بانک - ۷۹۹۹۹۵۱۱۰ / -
 - ۴- از مشتریان خود به افغانی و اسعاری که اسعاران
بقیبت روز تبدیل شده - ۱۴۲۰۵۲۲۰۲ / ۱۲
 - ۵- از امانت های مفادی و غیر مفادی - ۴۲۲۳۵۶۱۷ / ۴۷
 - ۶- منافع بسنوی - ۱۸۴۸۴۷۲۰ / ۸۲
- جمع کل پدیه ما ۱۳۵۱۰۴۴۸۲ / ۱۸ - افغانی

۴ - د بانک عامل هیئت:

رئيس	۱۹۰۱ ج ۱۰ ع عبدالمجيد خان دملی اقتصاد وزير
د رئيس كښل	۱۰ د ۱۰ ص سردار محمد عمر خان
لمړی معاون	۱۰ د ۱۰ ص محمد عبيد خان
دوهم معاون	۱۰ ع ۱۰ ص حبيب الله خان

۵ - د بانک د مر کزی دواړو مشران :

د مجاسې او د کنترول عمومي مدير :
د اجرائې عمومي
د ټولو خزانو خزانه دار	۱۰ ع ۱۰ ص نظر محمد خان
د مامورينو مدير	۱۰ ص ۱۰ ص حفيظ الله خان
د تجريرانو مدير	۱۰ ص ۱۰ ص محمد حيدر خان « نيسان »
د اعتباراتو د مديريت كښل	۱۰ د ۱۰ ص عبدالغفور خان
د نقديش مدير	۱۰ ص ۱۰ ص سدا اسحق خان « بري »
د كنترول مدير	۱۰ ص ۱۰ ص سيد احمد علي شاه خان
د مجاسې مدير	۱۰ د ۱۰ ص صالح محمد خان
د خارجې دار تباطو د مديريت كښل	۱۰ د ۱۰ ص جنت خان
د خزاني د اجرائې د مديريت كښل	۱۰ د ۱۰ ص مانك چند

د افغانستان بانک نمايندگان :

د فنډهارد نمايندگي د لوی مديريت كښل	۱۰ ص ۱۰ ص صلاح الدين خان « طرزی »
د هرات د نمايندگي كښل	۱۰ د ۱۰ ص سعد الدين خان
د مزار شريف د نمايندگي د مديريت كښل	۱۰ د ۱۰ ص جمعه خان
د اندخوی	۱۰ د ۱۰ ص محمد حسين خان
د اققې	۱۰ د ۱۰ ص سيد محمد شريف خان

د لاسکی ماموورینو د عمومی محاکماتو ریاست

رئیس دلمری رتبی پجیث
 معاون ددوهمی رتبی پجیث

د تمیز دمحکمی ریاست :

رئیس
 عضو د عمومی مدیر پجیث
 د دانتہانی »
 »
 دابتدائی »
 »

د مرافی دمحکمی ریاست :

رئیس ددریمی رتبی پجیث
 عضو دخلورمی »
 دپنځمی »
 »

دابتدائی دمحکمی ریاست :

رئیس ددریمی رتبی پجیث
 عضو دخلورمی »
 دپنځمی »
 دخلورمی »

د محاسبیاتو د عمومی تفتیش ریاست

عمومی رئیس دلمری رتبی پجیث
 معاون ددوهمی رتبی پجیث
 دتجریراتو مدیر دخلورمی رتبی پجیث

دملکی مامورینو دعوومی معاکتور ریاست

عضو ددریمی	رتبی په حیث	ع . ا
» »	» »	سید ابراهیم خان عالمشاهی
» »	» »	عبدالسلام خان
» »	» »	محمد ابراهیم خان
» »	» »	۳ نفر
دخارمی	» »	ص . م . غلام رستهگیر خان
» »	» »	عبدالرحمن خان
» »	» »	غوث الدینخان
» »	» »	عبدالصمد خان
» »	» »	۲ نفر
پنځمی	» »	پیرمحمدخان
» »	» »	عبدالغافلخان
» »	» »	عبدالعسین خان
» »	» »	گل احمد خان
» »	» »	صالح محمد خان
» »	» »

دقبائلو ریاست

رئیس	ع . ا
معاون <td>ح . ش . محمد شاه خان امری فرقه مشر</td>	ح . ش . محمد شاه خان امری فرقه مشر
دمشرفی دقبائلو مدیر <td>ح . ش . شبر باز خان</td>	ح . ش . شبر باز خان
دجنوبی » » <td>ص . م . غلام رسول خان</td>	ص . م . غلام رسول خان
	ع . ا . محمد اسلم خان

داوامیک ریاست

رئیس	ع . م
معاون دپنځمی رتبی په حیث <td>ص . م . محمد یوسف خان</td>	ص . م . محمد یوسف خان
دتر بیې مدیر دخارمی رتبی په حیث <td>ص . م</td>	ص . م

دسپوزت دفاتریکی مدیر

مدیر دپنځمی رتبی په حیث	ص . م
	سید علی بابا خان

د مالیاتو دعاویدا نو ریاست

رئیس : مع ، س عبدالغفور خان

رئیس

عمومی مدیر یقونه :

د امر دزد تشخصی د امری خانکی عمومی مدیر : مع ، محمد رسول خان
» » » دوهمی » » » جلال الدین خان

د مرکز اداری مدیر یقونه :

د س ، محمد مهديغان	د تشخصی د ۳ خانکی مدیر
» » » فضل احمد خان	» » »
» » » عبدالاحد خان	» » »
» » » عبدالشکور خان	» » » د اجرائی او مامورینو
» » » نور احمد خان	» » » د کنترول
» » » حفیظ الله خان	» » » د اورافو
» » » فیض محمد خان	» » » د مخصوص فہم
» » » عبدالغفور خان	» » » د ولایانو د امری خانکی
» » » عبدالقدیر خان	» » » دوهمی
» » » نادر احمد خان	» » » ۳

د بلدی ریاست

رئیس : مع ، س عزیز الله خان

رئیس

معاون

مرکز دوائر :

د س ، عبدالقدیر خان	د کنترول مدیر
» » » فقیر محمد خان	د اجرائی »
» » » محمد هاشم خان	د نقیش »
» » » عبدالاحمد خان	د تنظیماتو »
رئیس : مع ، عبدالظاهر خان	سر مطیب دعومی » بحیث

دملکی مامورینو د عمومی معاکاتو ریاست

عضو ددریمی	رتبی په حیث	ع .
»	»	سید ابراهیم خان عالمشاهی
»	»	عبدالسلام خان
»	»	محمد ابراهیم خان
»	»	۳ نفر
دشلمی	»	ص . غلام رسته کبیر خان
»	»	عبدالرحمن خان
»	»	غوث الدینخان
»	»	عبدالصمد خان
»	»	۲ نفر
پنځمی	»	پیرمحمدخان
»	»	عبدالغافلخان
»	»	عبدالعسین خان
»	»	گل احمد خان
»	»	صالح محمد خان
»	»

دقبائلو ریاست

رئیس	معاون	دمشرفی دقبائلو مدیر	دجنوبی
ع . ش محمد شاه خان	ح . شبر باز خان	ص . غلام رسول خان	د امری فرقه مشر
	د غنډ مشر		
		د محمد اسلم خان	

داوامیک ریاست

رئیس	معاون دپنځمی رتبی په حیث	دتر بیې مدیر دشلمی رتبی په حیث
ع ص محمد یوسف خان	ص	ص

دسپوزت دفابریکی مدیر

مدیر دپنځمی رتبی په حیث
ص سید علی بابا خان

د بلمديه رياست

د ما ضی تصفي مامور	ص ، سلام الدينخان
د احصائي	» ، عبدالقيث خان
د تحصيلي	» ، سيد احمد خان
د اوراقو	» ، عبدالرؤف خان
د تحريرانو	» ، غلام حسن خان
د صحيفي	» ، سيد مظفر الدينخان
د صحيفي د كنترول مامور	» ، ركن الدين خان
د زود تيار د اجرائيي مامور	» ، نور احمد خان
د اسفلت مامور	» ، فقير محمد خان
د جشن د خانگي سرکاتب	» ، رحمت الله خان
د تعميراتو »	» ، محمد آصف خان

د ۱۴ گونو ناحيو مامورين :

د لمري ناحيي مامور	ص ، محمد امان خان
د دوهم »	» ، محمد هاشم خان
د دريم »	» ، فقير محمد خان
د خلرمي »	» ، سيد عمر خان
د پنځمي »	» ، احمد جانخان
د شپږمي »	» ، نصر الدينخان
د ۷ »	» ، محمد اسماعيل خان
د ۸ »	» ، عبدالرسول خان
د ۹ »	» ، خانوليخان
د ۱۰ »	» ، مسافر خان
د ۱۱ »	» ، عبدالقيوم خان
د ۱۲ »	» ، عبدالغياث خان
د ۱۳ »	» ، مهمند خان
د ۱۴ »	» ، عبدالواحد خان

امور وزارت جلیله خارجه

وزارت جلیله خارجه که از سیاست صلح خواهانه حکومت متبوع و آرزو های قلبی ملت افغانستان تاسی هسته و همیشه تمام مساعی خود را معطوف بطرفداری صلح و سلم نموده و مبتهایر ، و از همین باعث است که ادامه روابط دوستانه او با دولت همسایه و متحابه و سائر ملل صلح دوست عالم روز بروز مستحکم تر شده میرود، که اینک رؤس اجراءات مهمه سال ۱۳۲۶ شمبات وزارت جلیله خارجه را از نظر قارئین محترم قرار ذیل گذارش میدهم :

مدیریت عمومی سیاسی :

۱- عزیمت ع ، ج وزیر صاحب فوائد عامه بامریکاء بتاريخ ۱۳ عقرب ۱۳۲۶ جهت مذاکره دراطراف مسئله آب هیرمند که از مدتی باینطرف بین حکومت ما و حکومت ایران در باره آن گفتگو جریان دارد بامریکاء عزیمت کرده اند تا در آنجا با نمایندگان حکومت ایران در باره حل اینقضیه نظریه ماهدات گذشته و اوضاع فعلیه و امکانات آینده از طریق دوستانه مفاهمه نمایند .

۲- بتاريخ ۳۰ سنبله حکومت پادشاهی افغانستان حکومت جمهوری اند و نیز یارا برسمیت شناخت .

۳- موضوع قضایای لایسجل سرحدی بین حکومتین افغانستان و ایران است که از سالیان دراز ملتوی مانده و اخیراً از طرف حکومت متبوعه ما و حکومت ایران تصمیم گرفته شد که جهت حل و تصفیه قضایا کمیسیون تعیین و شروع بیکار نمایند چنانچه از طرف وزارت امور خارجه بتاريخ ۴ / ۱۱ / ۲۶ ص ، محمد اشرفخان بعبث رئیس کمیسیون افغانی بسفارتکبرای ایران مقیم کابل معرفی گردیده و سفارتکبرای ایران آقای سرکار سرهنگت اخوی را بعبث رئیس کمیسیون خود تعیین نموده اند .

۴- اعزام کمیسیون مختلط اساسی افغانی و شوروی در تاشکند تعیین ده ده هیستهای فرعی طرفین بده نقطه سرحد جهت روشن نمودن علایم سرحدات طرفین نظر بمعاومه و موافقه تاریخی ۲۴ جوزا ۱۳۲۵ که از طرف ع ، ج ، سلطان احمدخان سفیر کبیر افغانستان در مسکو و ع ، ج ، آقای مولوتوف وزیر امور خارجه دولت اتحادیه شوروی در مسکو امضاء شده بود حکومتین فوق الذکر تصمیم گرفتند که یک یک کمیسیون از طرفین تعیین و برای فراهم نمودن تسهیلات تسریع و روشن نمودن خطوط خشکه و آبی بتاشکند فرستاده شوند .

چنانچه از طرف حکومت افغانستان کمیسیوني تحت ریاست ع. ش، عبدالقیوم خان فرغه مشر اول و از طرف حکومت اتحاد شوروی آقای دولبا مستشار سفارتسکبرای شوروی مقیم کابل انتخاب و به تاریخ ۲۹ حمل ۲۶ بتاشکند اعزام گردیدند کمیسیونهای طرفین در شهر تاشکند اجتماع نموده بعد از تاملی اعتبار نامه های خویش شروع به جلسه نمودند و برای اینکه امورات روشن نمودن سرحد بسرعت انجام شود فیصله نمودند که بایستی ده کمیسیون فرعی از طرف افغانستان و ده کمیسیون فرعی از جانب حکومت شوروی انتخاب و به ده نقطه سرحد اعزام شوند چنانچه پس از موافقه مقامات عالیه طرفین ده کمیسیون فرعی را انتخاب و کمیسیونهای مذکور به ده نقطه سرحد اعزام و بتاریخ ۱۰ جوزا ۲۶ شروع بکار نموده و بتاریخ اخیر دلو ۲۶ امورات محوله خود ها را انجام دادند اوراق و یرتو کولهای ترتیب شده آنها بغرض ثبت و تصدیق کمیسیون اساسی بتاشکند فرستاده شده است ککارات کمیسیونهای اساسی در تاشکند جاریست که البته پس از انجام امورات محوله خود بر گز عودت مینمایند.

۵- امضای موافقه نامه رادیو تلگرافی بین حکومت پادشاهی افغانستان و دولت اتحاد جماهیر اشتراکیه شوروی .

بتاریخ ۲۳ حمل ۲۶ ۱۳ از طرف وزارت معنایات دولت پادشاهی افغانستان ع. ج، سردار عالی غلام یحیی خان وزیر معنایات و از طرف دولت اتحاد جماهیر اشتراکیه شوروی ع. ج، آقای باکو لین سفیر کبیر اتحاد جماهیر اشتراکیه شوروی مقیم کابل موافقه نامه رادیو تلگرافی رادر عمارت وزارت امور خارجه دولت پادشاهی امضاء نمودند .

۶- بتاریخ ۲۰ عقرب عالیقدر جلالتماب نجیب الله خان کفیل وزار معارف از طرف حکومت متبوع ما بعیث نماینده فوق العاده بنزد جلالتماب آقای محمد علی جناح کورنر جنرال دو مینیون پاکستان تعیین شده و به صوب کراچی حرکت نمودند تا نسبت به روابط ذات البینی

مملکتين افغانستان و مملکت جوان و برادر اسلامي پاکستان مذاکرات مستقيم با اشخاص مسئول مملکت مذکور نموده و اسباب هر گونه غلط فهمی و سوء تفاسير را که در عدم مفاهمه و يا بکار بردن اغراض سياسي از جانب ديگران بين اين دو مملکت همجوار رخ داده رفع و نقطه نظر افغانستان و مطالب حقيقي او را بدولت مذکور تشریح نمايد چنانچه جلالتماب موصوف در مدت - افغانستان در کراچی با قائد اعظم جلالتماب آقای محمد علی جناح و ديگر زعمای حکومت پاکستان مذاکره و مفاهمه نموده و مطالب حقيقي افغانستان را تشریح نموده و بتاریخ ۵ دلو دوباره بمركز افغانستان تشریح آورده و نتایج مذاکرات شانرا به رادیو کابل برود کاست نمودند .

مدیریت عمومی بین المللی :

الف شعبه یونو :

در جمله اجراءات وزارت خارجه در ساحه بین المللی که در جریان سال ۲۶ بتوسط شعبه یونو بعمل آمده است . مهمتر از همه تشکیل نمایندگی دائمی افغانستان در نزد سازمان ملل متحد و میباشد چنانچه شعبه معزومه سالنامه ریاست مطبوعات بر حسب اقتضای مسلك و مرام کتبات مذکور طوریکه لازم شمارند در اطراف آن تبصره و نگارش خواهند فرمود .
بهر حال اینک صورت اجراءات سال ۲۶ را بترتیب تاریخ و بطور اختصار ذیلاً مینویسیم .
اول - کمیته مقدماتی کنفرانس تجارت بین المللی از تاریخ ۲۰ حمل (۱۰ اپریل ۴۷) تحت نظر یونو در جنوا تشکیل جلسه و تقریباً ناسه ماه بجلسات خود دوام داده از یکطرف بقرار پروگرام مرتبه مسوده منشور تجارتي بین المللی را حاضر کرد و از طرف دیگر انعقاد قرار داد های دو جانبه راجع به اتحادیه های گمرکی را در بین اکثری از ممالک تجارتي بزرگ تشویق و تعقیب نمود . درین کنفرانس مقدماتی از افغانستان نیز دعوت بعمل آمد و برطبق فیصله حکومت يك هیئت نمایندگان سامع به جنوا اعزام گردیده بکنفرانس مذکور اشتراك ورزیدند بقرار ذیل :

الف - ع ، ج ، س ، ا و الاحضرت سردار محمد نعیم خان وزیر مختار اعلیحضرت در لندن بعثت رئیس هیئت .

ب - ع ، ج محمد اکرم خان وزیر مختار اعلیحضرت در روما عضو هیئت .

ج - آقای عبدالرحمن خان پژواک اتاشه در وزارت مختاری افغانی مقیم لندن عضو هیئت .

دوم - کنفرانس بین المللی یاسیورت و تسهیلات سرحدی بتاریخ ۲۴ حمل (۱۴ اپریل)

در جنوا انعقاد یافته از طرف افغانستان عالیقدر آقای اسلام بیگگان مستشار و رارتمختاری

افغانی در پاریس بحیث نماینده مشاهده در آن شمولیت در اینجا تمهیل نمود قرار معلوم سفارشاتى که کنفرانس متخصصین مزبور منبأب تسهیلات در مسافرتها تجویز و بحکومت تقدیم نموده است بطور اساس مورد قبول دوائر مربوطه واقع گردیده است .

سوم - کنوانسیون بین المللی راجع بمصئونیت ها و امتیازات سیاسی ساز مان ملل متحدہ واعضای اداری آن بقرار سفارش اسمبلی عمومی بتاريخ ۲۴ حمل (۱۴ اپریل) از طرف مجلس عالی وزرا تصویب وبعد از طسی مراحل اصولی بتاریخ ۲۴ جوزا (۱۰ جون) الحاقنامه رسمی این کنوانسیون بامضای مبارک ذات اشرف ملوکانه بسکر تادیای یونو صادر گردیده است .

چهارم - اسمبلی عمومی فوق العاده یونو که بموجب اکثریت آرای دول عضو باحضر آن تصمیم گرفته شد بتاريخ ۷ نور (۲۸ اپریل) در لیسک سکس (نیویارک) انعقاد یافته بر فضیة فلسطین غور ومذاکره نمود - درین اسمبلی از طرف افغانستان ع ج س ۱۰ عبدالحمین خان عزیز وزیر مختار اعلیحضرت در واشنگتن حضور بهم رسانیده تمهیل کردند . پنجم - کننگره دوازدهم پوستی بین المللی بتاريخ ۱۰ نور (۶ می) در پاریس اجتماع نموده وطبق دعوت اتحادیه بین المللی پوستی مقیم برن از طرف افغانستان ع آقای اسلام بیگ خان مستشار وزارت مختاری اعلیحضرت در پاریس با آقای عبدالقیوم خان مدیر ارتباط خارجه وزارت مختارات در جلسات کننگره مزبوره شمولیت ورزیدند قرار معلوم کنوانسیون عمومی پوستی و نظامنامه مربوط به پارسلات پوستی بارگلهامانهای اجرائیه مقررات مربوط بعمل ونقل پوسته فضائی و پروتوکولهای نهائی آن که بتاريخ ۱۲ سرطان (۵ جولائی) ترتیب گردید از طرف نمایندگان افغانی بامضا رسیده وفلا تحت فور مجالس مقننه میباشد که عمافریب بطور رسمی تصدیق خواهد شد .

ششم - کنفرانس بین المللی بتلی کامیونی کیشن بتاريخ ۲۴ نور (۱۰ می) در اتلانٹیک سیتی (نیوجرسی) انعقاد یافت و از طرف افغانستان آقای عبدالقیوم خان سرکاتب وزارت مختاری اعلیحضرت مقیم واشنگتن بحیث نماینده مشاهده در آن شمولیت ورزیده است . هفتم - بفرض قیام روابط فریتر وتوسیع ساحه همکاری « باسازمان ملل متحدہ » حکومت افغانستان در طرف اینحال تصمیم گرفت تا نمایندگی دایمی خویش را در نزد ایندوسسه تشکیل نماید . همانبود که بالاخره از حضور اعلیحضرت همایونی تشکیل نمایندگی مذکورہ منظور و بتاريخ اول سرطان (۲۴ جون) ع ج عبدالحمید خان عزیز معین اول وزارت خارجه را که قبلا نیز در مجلس اقوام سمت نمایندگی دائمی افغانستان را داشتند بحیث نماینده دائمی افغانستان در یونو مقرر فرمودند . قرار معلوم جلالتماب موصوف بتاريخ ۲۸ اسد (۲۲ آگست)

به نيويارك وارد گرديده معرفي نامه خود را به آفای تريگولی منشي عمومي سازمان ملل متحده تفويض و بلافاصله بكار خود آغاز نموده اند .

هشتم - دومين اسمبلي عمومي عادي يونو حسب معمول بتاريخ ۲۳ سنبله (۱۶ سپتامبر) در ليك سكسس افتتاح گرديده تمامه جدی (دسمبر) دوام داشت .
ذوانيكه درين اسمبلي از طرف افغانستان در كميسيون هاي مختلفه آن شوايت ورزيده تمثيل کرده اند قرار ذيل است :

الف - ع ، ج ، س ، ۱۰ عبدالحسين خان عزيز وزير مختار اهلبحضرت در واشنگتن بجهت رئيس هيئت و نماينده اول .

ب - ع ، ج عبدالحميد خان عزيز نماينده دائمي افغانستان در يونو بجهت نماينده دوم .

ج - س ، عبدالقيوم خان سر كاتب وزارت مختاري افغاني در واشنگتن بجهت نماينده سوم .

نهم - در اثر انحلال «مجلس افوام» كه وظيفه تعقيب مقررات كنوانسيونهاي منعقدۀ

۳۰ سپتمبر ۱۹۲۱ و ۱۲ سپتمبر ۱۹۲۲ - ۱۱ اكتوبر ۱۹۳۳ راجع بامتناع تجارت زنان و اطفال نشریات منافی عفت و تجارت زنان بالافه را بمهدد داشت بتراريخ ۱۹ عقرب (۱۲ نومبر) پروتوكولي تحت سفارش اسمبلي عمومي ترتيب يافته وظيفه تعقيب مقررات اين سه كنوانسيون را به سازمان ملل متحده تفويض نمود - چون افغانستان قبلا عضو كنوانسيونهاي متذكره بود بقاء عليه حسب نصوبي مقامات ذيل صلاحيت به ع ، ج ، س ، ۱۰ عبدالحميد خان عزيز اختيار داده شد تا اين پروتوكول را از طرف افغانستان امضا کنند .

دهم - طبق تصويب اسمبلي عمومي در جلسه يكمصد و يازدهم آن بتاريخ ۲۰ عقرب

(۱۳ نومبر) يك انترم - كميته (كه بعضي ها آنرا اسمبلي كوچك ناميدند) تشكيل گرديد تا درايام فاصله بين دو اسمبلي عمومي به فضا ياي هاجل و مسلسل رسيدگي بتواند . هما نبود كه انترم كميته متذكره بتاريخ ۱۴ جدی (۵ جنوري ۴۸) براي او اين دفعه با تفاهت نمايندگان دول جلسه افتتاحيه خود را تشكيل داد . قرار معلوم ع ، ج عبدالحميد خان عزيز نماينده دائمي افغانستان در جلسات انترم كميته از طرف حكومت خود نمايندگي ميكند .

يازدهم - كنفرانس تجارت بين المللي بغرض غور و تجديد نظر بر مسوده منشور تجارتي

بين المللي فوق الذكر و در صورت امكان تصويب آن بجهت يك پيمان اساسي تجارتي بين المللي بقرار فيصله كنفرانس مقدماتي ژنو (اپريل جولائي ۱۹۴۷) از تاريخ ۲۸ عقرب (۲۱ نومبر) در شهر ها وانا پايتخت كيوبا افتتاح گرد يده و در آن نمايندگان تقريباً شصت مملكت دعوت شدند چنانچه كنفرانس مذكور بايست تا اخير دلو (فروري ۱۹۴۸) بر طبق پروگرام مرتبه جلسات و مذاكرات خود دوام مي داد . در ينگتكنفرانس از طرف افغانستان ذوات ذيل سهيم گرديده اند :

د کابل کالنی

الف - ع، ح، س، عبدالحمین خان عزیز وزیر مختار اعلیٰ حضرت مقیم واشنگتن بحیث

رئیس هیئت .

ب - ع، س، عبدالحمی خان عزیز معین اول وزارت اقتصاد ملی عضو هیئت .

ج - آقای عبدالغفور خان امنی معاون شرکت نسا جی پلخمیری .

د - آقای عبدالروف خان داکتر اقتصاد .

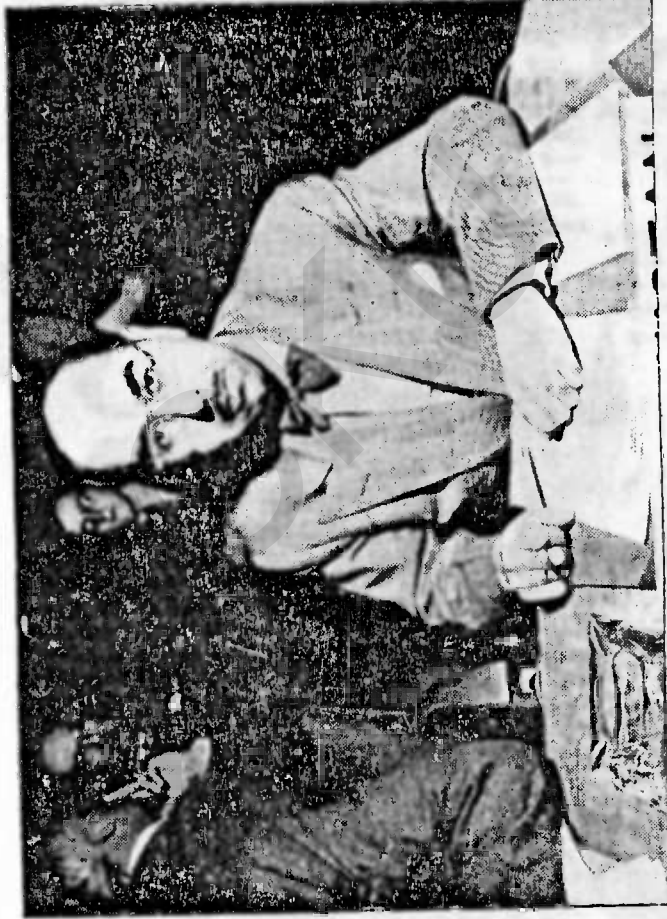
دوازدهم - شکایت هندوستان بمقابل پاکستان راجع به قضیه کشمیر از تاریخ ۱۵ جدی (۶ جنوری) در شورای امنیه یونو مطرح بحث فرار گرفت و قرار معلوم ع، ج، عبدالحمید خان عزیز نماینده دائمی افغانستان در یونو بحیث سامع در جلسات شورای امنیه حضور بهم رسانیدند . سیزدهم - بانر سفارش اسمبلی عمومی یونو که تاسیس يك اعانه بین المللی را (برای اطفال مالیکی که بنابر تاثیرات ناگوار جنگ بین المللی دوم دچار مصیبت و فلاکت گردیده اند) بتمام دول عضو یونو تقدیم نموده و خواهش کرده بود تادر هر ملک يك کمیسیون ملی جهت پیشبرد این مقصد تشکیل بشود بالاخره آقای سر ج فایسکرز بحیث معاون نماینده منطقه وی یونو در افریقا و شرق وسطی تعین گردیده بتاريخ ۱۶ جدی (۷ جنوری ۱۹۴۸) بکابل وارد گردیده در هتل کابل بحیث مهمان حکومت اقامت داشت و پس از آنکه راجع به تشکیل همچو کمیسیون در افغانستان بزودی ممکنه از طرف اشخاص صلاحیتدار اطمینان حاصل نمود برای تعقیب و وظائف خود در ایران و دیگر ممالک شرق وسطی بتاريخ ۲۶ جدی (۱۷ جنوری) براه پاکستان از کابل حرکت نمود .

ب : شعبه کنفرانسها :

اجرا آتیکه در سال ۱۳۲۶ ذریعه مدیریت کنفرانسهای مدیریت عمومی بین المللی وزارت امور خارجه بعمل آمده ازین قرار میباشد .

۱ - کونسل امور اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل متحد بتاريخ ۲۸ مارچ سال ۱۹۴۷ بمقام نیو یارک جلسه نموده و طبق مقررات کنوانسیونهای مربوطه ادویه مخدره فیصله نمود تا تمام دول امضاء کنند که در آن جمله افغانستان نیز شامل است نماینده های دائمی خویش را به کمیته بین المللی تریاک معرفی نمایند تا راجع به امور مربوطه ادویه مخدره مرافق و تصویب را که در کمیته مذکور لازم شمارد این نماینده های - در اطراف آن بوکالت حکومت خود اظهار نظریه نموده در رد و قبول آن اختیار داشته باشند چنانچه برای این مقصود آقای

سالنامه کابل (۵۰۰) بنوعید الامید - ج ۱ - ۱۳۳۳

عاج عبدالعزیز خان وزیر، بہ منہ و خست کئی چہ د فلسطین بہ خسو س کئی کی
سیاسی عمری مجمع بہ اہدی۔ کسبون کئی دانہ۔ من کرسی لہولی دہ

دین الممالی و اطلاعات و آزادی کنیز انیس املانو سخته به جنبو آگهی - خانگی فرورد دافغانستان نماینده اودوز رو ممالکو نماینده گان

اسلام بيك خان مستشار وزارت مختاري اعلي حضرت در ياريس و آقوي حيدر بامت اتاشه كلتوري سفارت افغاني در برن به صفت نماينده هاي دائمي افغانستان معرفي شدند. تدر جلسات مذکور كه وقتا فوقتا در جينوا صورت خواهد گرفت شموليت ورزند.

۲- بتاريخ ۱۹ ماه جون ۱۹۴۷ سيمين كنفرانس بين المللي كار انعقاد يافته و تا پانزدهم ماه جولائي دوام كرد درين كنفرانسها كه ۴۷۷ نمايندهاي حكومات مختلفه و مجالس كار گران جهان شامل بودند. ع. ج محمد اكرم خان وزير مختار اعلي حضرت مقیم روماسمت نمايندگي افغانستان را دارا بودند جلالتماب موصوف درين كنفرانس نظريات حكومت افغاني را را مع به اصولنامه كار در افغانستان و اقدامات كه جهت رفاه و بهبود طبقه كار گر اتخاذ ميگردد شرح نمودند.

۳ - فرار تصويب كنفرانس فوق الذكر اولين جلسه منطوقوي موسسه بين المللي كار كه فقط مر بوط ممالك آسياني بوده بتاريخ ۲۷ ماه اكتوبر ۱۹۴۷ در دهلي جديد منعقد شده و س. عبدالعظيم خان فاري سر كتاب فو و نسلگري افغاني در دهلي به صفت نماينده افغاني درين جلسه كه راجع به همكاري دول آسياني در امور كار گران بحث ميگردد شامل گرديدند.

۴ - طبق فيصله موسسه بين المللي كار كه بايد در آينده ممالك هر منطقه با هم راجع به امور كار و كار گر تبادل افكار نمايندگان كنفرانس امور كار بتاريخ ۲۴ نومبر ۱۹۴۷ در انقره انعقاد يافت كه در آن نماينده هاي تمام ممالك شرق ميانه و شرق قريب دعوت شده بودند درين كنفرانس س. محمد ظاهر خان سكرتير سفارت كبراي افغاني در انقره به حث نماينده مشاهد افغانستان شامل شدند.

۵ - حكومت ايطاليا هفتاد و پنجمين سالگيره موسسه جغرافيايي عسكري را جشن گرفته و حكومت افغانستان را نيز در قطار سائر ممالك جهان براي شمول دعوت نمود. اين سالگيره بصورت يك كنفرانس بين المللي بتاريخ ۲۷- اكتوبر ۱۹۴۷ در شهر فلو رانس منعقد شده و ع. ج محمد اكرم خان وزير مختار اعلي حضرت در روم به حث نماينده افغاني درين كنفرانس شموليت ورزيدند نماينده هاي بيست ممالك ديگر درين كنفرانس شامل راجع به امور مثلثات، مساحت اراضي، نقشه برداري سواحل بحر و جزائر وغيره تصويبات بعمل آمد.

۶ - حكومت متبوعه ما در سال ۱۹۴۴ در موسسه بين المللي هوا نوردی كشوري شامل شده و كنوانسيون هوا نوردی كشوري را امضاء نمود چنانچه در سال ۱۳۲۶ موسسه مذکور در بعضی اين كنوانسيون تعديلات را لازم شمرده و پروتوكول را به عنوان پروتوكول تعديل

عظمی منظور فرمود تا از يك طرف اين مدیریت عمومی باموسسه بين المللی کار در تماس بوده و از جانب ديگر جهت بهبود طبقه کارگر در مملکت داخل اقدامات باشد همچنان بمقصود اينکه از جريانات موسسه بين المللی کار معلومات را از نزدیک حاصل کند ع عبدالرحمن خان پژواک - سرکتر وزارت مختاری افغانی در لندن رابه موسسه مذکور معرفی نمود که در آنجا مصروف کار شده و درین رشته معلومات لازمہ را کسب نموده بتواند .

۱۲- انجمن بين المللی کار جهت سرعت اجراءات خویش ذخیره نقدی را بنام ذخیره سرمایه فعال که سرمایه مجموعی آن مبلغ هفت ملین فرانک سویسی باشد از ۱۶ ممالک رکن خویش که یکی از آن افغانستان است مطالبه نمود چنانچه حکومت متبوعه ما که از بدو شمول خویش درین موسسه با آن از هیچ نوع همکاری خود داری ننکرده سهمیه خود را قبول و آنرا به ذخیره مذکور تحویل داده است .

۱۳- در سال ۱۳۲۶ حکومت افغانستان در يك عده مجالس بين المللی که برخی آن زیلا تذکار میابد مدعو گردیده و نتایج و تصاویر این مجلس که توسط نماینده های افغانی و با خود این کنفرانسها بدست آمده مورد مطالعه حکومت متبوعه قرار گرفته و امید است از آن استفاده های لازمه بعمل آورده شود .

۱- کنفرانس تحقیقاتی مرض سرطان منعقد ۱۲ الی ۷ ستمبر ۱۹۴۷ شهر سنت لوئیس میسوری امریکا .

۲- کنفرانس بين المللی امراض دندان منعقد ۱۴ اگست ۱۹۴۷ در موضع بوستن مایو-تس - امریکا .

۳- کنفرانس یازدهمین طب و فامارس نظامی که بتاريخ ۲ جون ۱۹۴۷ در بال (سویس) منعقد گردیده بود .

۴- کنفرانس طرف شوارع منعقد ۱۸ جون ۱۹۴۷ واشنگتن .

۵- کنفرانس انجمن زمین شناسی منعقد ۲۵ اگست ۱۹۴۸ لندن .

۶- کنفرانس ترانسپورت منعقد اول جون در ايطاليا .

۷- انجمن احصایه بين المللی منعقد ۶ ستمبر ۱۹۴۷ واشنگتن .

۸- کنفرانس دندان منعقد ۴ اگست ۱۹۴۷ شهر بوستون - امریکا .

۹- جلسه موسسه جراحان نظامی منعقد ۱۳ جون ۱۹۴۷ هونلستیلر واقع بوستون امریکا کنفرانس

۱۰- تاسیس انجمن عرفانی - علوم و کلتور مصر و ملل متحد منعقد ماه

نومبر شهر میکزیکو .

۱۱- هفتاد و پنجمین سالکرة تاسیس موسسه جغرافیائی منعقد ۲۷ اکتوبر شهر میلان .

د کابل کالنی

- ۱۲ - جلسه سالانه امریکن سوسائتی منعقدہ ۱۸ جولائی ۱۹۴۷ تا ۲۱ ماہ مذکور در برازیل
- ۱۳ - کانگریس بین المللی ملل امراض و تزئید نسل حیوانات منعقدہ اول اپریل ۱۹۴۸ در شہر میلان .
- ۱۴ - کنفرانس صحی انجمن طبی امریکا منعقدہ ۱۴ جولائی ۱۹۴۷ در ہوٹل والورف استوریا واقع نیویارک .

ریاست تشریفات :

- ۱ - غ.ع.س ۱۰ فیض محمد خان سفیر کبیر انقرہ در تاریخ ۲۶/۱۰/۷ بسمت وزیر مختار و نمایندہ فوق العادہ بہ سوریه ولبنان معرفی و ذریعہ تلگرام تاریخی ۲۶/۱۱/۹ موافقہ حکومت سوریه ولبنان را بریاست تشریفات اطلاع دادہ اند .
 - ۲ - غ.ع.س ۵ عبدالرحمن خان وزیر مختار افغانی در عراق در تاریخ ۲۲ / ۱۰ / ۲۵ بحیث وزیر مختار بشرق اردن نیز معرفی و ذریعہ تلگرام تاریخی ۶ حوت ۱۳۲۵ موافقہ حکومت شرق اردن را بریاست تشریفات اطلاع دادہ اند .
 - ۳ - از آنجا کہ ضمیمہ نمبر (۱) اصولنامہ پاسپورت تبدیل اصل ۱۵ در تطبیقات مخصوصاً از نقطہ نظر حقوق و تعامل بین المللی در قسمت صدور پاسپورتہای سیاسی و مخصوص خدمت مشکلاتی داشت بنابر آن ضمیمہ اول اصول لہامہ مذکور در تاریخ ۴ نور ۱۳۲۶ در مجلس داخلی وزارت امور خارجه تحت غور و تدقیق قرار گرفته تمدیلات و اصلاحات لازمہ تسوید و پس از تصویب مجلس عالی وزراء و منظور حضور اعلیٰ حضرت ہایونی ضمیمہ اصولنامہ مذکور بتاریخ ۳۰ سنبلہ ۱۳۲۶ بہ طبع رسیدہ و تحت اجراء است .
- ورود سفرای کبار و وزرای مختار دول خارجه در دورہ سال ۱۳۲۶ بکابل :

- ۱ - جلالتماب آقای سہیلو فسکی ایوان واسیل ویچ سفیر کبیر دولت اتحاد جماہیر اشتراکیہ شوروی بہ عوض جلالتماب آقای ایوان باکولین سفیر شوروی بتاریخ ۱۶ اسد ۱۳۲۶ بکابل وارد و بتاریخ روز شنبہ ۲۰ اسد ۱۳۲۶ ساعت یازدہ و نیم قبل از ظہر بتشریفات معمولہ در قصر دلکشہ بحضور اشرف ملوکانہ شرفیاب و اعتماد نامہ خودشانرا تقدیم کردند .
- ۲ - جلالتماب آقای محمد السعید مطربسی وزیر مختار دولت شاهی مصر بموضع جلالتماب آقای محمد صادق ابوخنسری وزیر مختار مصر بتاریخ ۱۵ فوس ۱۳۲۶ بکابل وارد و بتاریخ روز چہار شنبہ ۲۴ فوس ۱۳۲۶ ساعت ۱۱ قبل از ظہر بتشریفات معمولہ در قصر دلکشہ بحضور اشرف ملوکانہ شرفیاب و اعتماد نامہ خودشانرا تقدیم کردند .

۳ - جلالتماب آقای محمدباشا الشریقی وزیر مختار جدید دولت علیہ شرق اردن بتاریخ ۱۶ جمادی ۱۳۲۶ به کابل وارد و بتاریخ روز پنجشنبه ۱۶ دلو ۱۳۲۶ ساعت ۶ بعد از ظهر بانشریفات معموله بحضور اشرف ملو گانه شرفیاب و اعتمادنامه خودشانرا تقدیم کردند .
۴ - جلالتماب آقای نواب زاده سعیدالله خان نماینده شخصی گور ژر جنرال پاکستان ساعت ۳ بعد از ظهر روز پنجشنبه اول میزان ۱۳۲۶ به کابل وارد و بروز چهارشنبه ۲۸ میزان ۱۳۲۶ ساعت ۱۱ قبل از ظهر بحضور ذات اشرف ملو گانه مشرف شدند .
سدور اگریمان :

۱ - دولت جمهوری فرانسه جلالتماب آقای هانری روکس را بحیث وزیر مختار خویش بدربار کابل معرفی و اگریمان مشارالیه بتاریخ ۳۰ عقرب ۱۳۲۶ صادر گردیده است .

مختصر سوانح سفرای گمار ووزرای مختار

صکه در دوره سال ۱۳۲۶ وارد کابل گردیده اند .

۱- جلالتماب آقای سیملو فسکی ایوان واسیل و بیج سفیر کبیر دولت اتحاد جماهیر اشتراکیت شوروی :

جلالتماب سیملو فسکی ایوان واسیل و بیج در سال

۱۹۰۵ عیوی متولد و در سال ۱۹۳۲ از فاکولتته

تاریخ دارالفنون شرقی لنین گراد فارغ التحصیل

و تا سال ۱۹۳۶ بمعلمی و امور علمی پرداخته است .

از سال ۱۹۳۶ تا سال ۱۹۴۲ در چین غربی بحیث

معاون فونسل و جنرال فونسل کار کرد .

از سال ۱۹۴۲ تا سال ۱۹۴۴ مستشار و شارژدافر

اتحاد جماهیر اشتراکی شوروی در افغانستان بود .

از سال ۱۹۴۴ تا سال ۱۹۴۷ مدیر شعبه شرق

قریب در وزارت خارجه اتحاد جماهیر شوروی

و بتاریخ ۲۵ جون سال جاری بحیث سفیر کبیر

و نماینده فوق العاده اتحاد جماهیر اشتراکی شوروی

در افغانستان مقرر گردیده است .

جلالتماب آقای سیملو فسکی سفیر کبیر اتحاد
شوروی

د کابل کالنې

۲ - جلال‌آباد آفای محمد السعيد مطربى وزير مختار دولت شاهى مصر ،
جلال‌آباد آفای محمد السعيد مطربى در ۱۹۰۰ متولد شده و در ۱۹۲۲ دگرى حقوق را

جلال‌آباد آفای محمد السعيد مطربى
وزير مختار دولت شاهى مصر

از يونيورستى فاهره حاصل داشته بعد مدت ۶ ماه
منبل و کيل دعوى و ۶ ماه در بر کويت کار نموده
بمدأ در وزارت امور خارجه در ۱۹۲۳ داخل گرديده
از آن پس به يونيورستى آکسفورد اعزام گرديده
از آنجا دگرى دى هانر تاريخ جديد اقتصاد وسياست
را در ۱۹۲۷ حاصل نموده و بعد از آن با لترتيب
مشاغل ذيل را احراز کرده است . و پس فو نسل
در جده - آتسه در طهران - آتسه در بروکسل - آتسه
در لندن . در ۱۹۳۱ فو نسل در سان فرانسسکو از
۱۹۳۲ الی ۱۹۳۵ فو نسل در مانچستر از ۱۹۳۵
الی ۱۹۳۹ جنرال فو نسل در ناپل مدير شعبه شرق
در وزارت امور خارجه از ۱۹۴۵ الی ۱۹۴۶ .
شارژ دافر اسل در مادريد از ۱۹۴۶ الی ۱۹۴۷ .
۳ - جلال‌آباد آفای محمد باشا الشريفي وزير مختار دولت شرق آردن ،
جلال‌آباد شان در سال ۱۸۹۸ ع در شهر

جلال‌آباد آفای محمد با الشريفي
وزير مختار دولت شرق آردن

لا ناکيه (لادا کيت) که يکي از بنادر
سوريه شمالی است تولد يافته و تعليمات
ابتدائی و ثانوی خود را در همانجا گرفته
است . پس به بيروت و قسطنطنيه (استانبول)
رفته و تحصیلات متوسطه خویش را در آن
بلاد تکميل کرد . در فاکولته ادبيات
دارالفنون فاهره شامل بود اما بنا بر وقوع
جنگ جهانی در ۱۹۱۴ که در آن وقت از برای
کدشتاندين ايام تعطيل تابستان به سوريه رفته بود
نتوانست بمصر برگردد . بنا بر آن مطالعات
خصوصی خود را در سوريه ادامه داده و در موارن
حال يک نفر عضو يک دسته بزرگ علمای
شریعت و ادبيات اسلامی تماس حاصل کرد .

پس برای چندی نامه نگار مطبوعات بود بعد از آن داخل فاکولتة حقوق دمشق شده و در شق قانون دیپلوم گرفت وبعیث قانون دان کار میکرد .
وفتیکه کفرانس طرفداران تا سپس حکومت عربی دردمشق انسقاد یافت نامبرده افتخار ریاست آنرا داشت چند کتابی در موضوع سیاست وادبیات عربی تصنیف کرده است و دو کتاب شعر تالیف کرده که یکی از آنها بطبع رسیده و دیگری هنوز چاپ نشده است نامبرده بمعاونی ریاست انجمن ادبیات انتخاب شد که تقریباً کلمیه نویسندگان و شعرا ی نامور سوریه در آن انجمن شمولیت داشتند . اعضای اکادمی عرب نیز او را بعیث يك نفر عضو خود انتخاب کردند .
دوره ماموریت ۱ -

در سال ۱۹۱۹ پس از اشغال سوریه از طرف اعراب تحت قیادت شاه فقید فیصل نامبرده بعیث سکرتر خصوصی فرمای فرمان نظامی شام آغاز بکار کرده و پس در کما نگره عمومی سوریه نماینده انتخاب شد .

پس از آنکه سوریه را فوای فرانسه اشغال کردند نامبرده بان حصه جنوبی سوریه فرار کرد که استقلال خود را حفظ کرده و امروز بنام سلطنت هاشمی شرق اردن شناخته میشود در طرف بیست و پنج سال گذشته به چندین رتبه بلند گماشته شده است - مثلا پوزارت امور خارجه - معارف - مالیه و اقتصاد در دوره وزارت او خارجه افتخار اعلان استقلال کما مل شرق اردن را حاصل کرد با اعلیحضرت عبدالله ابن حسین به انقره مسافرت کرد و باحسن سقا که در آن زمان وزیر امور خارجه ترکیه بود آغاز بمذاکراتی کرد که منتج به معاهده ۱۹۲۶ مودت ترکیه و شرق اردن گردید بعیث رئیس هیئت شرق اردن افتخار ریاست دو کفرانس را داشته که یکی از آنها کفرانس سری بلودان در موضوع فلسطین بود . آخرین بست وی قبل از آمدن به افغانستان وزارت در بار بوده .

چون صاحب الجلال امیر عبدالله بمسائل اسلامی و شرفی اهمیت زیادی میگذازد و ارا ده دارد که روا بط و همکاری را بین دنیای اسلام فوی تر سا زد جلا لتهاب محمد الشریقی را بعیث وزیر مختار نماینده فوق الماده خود شان بافغانستان - پاکستان و هندو ستان انتخاب کردند نامبرده حقوق وزارت دولت را نیز داراست

ذوات محترم ذیل در دوره سال ۱۳۲۶ از حضور اعلیحضرت معظم همایونی باخذ نشان های (سرد ار اعلی) و (سردار عالی) موفق گردیده اند .

- ۱ - جلالتهاب آفای ایوان باکولین سفیر کبیر دولت جماهیر اشتراکی شوروی که دوره ماموریت شان در کسابل ختم و عازم مملکت خود بودند بتاريخ ۵ اسرطان به اخذ نشان (سردار اعلی)
- ۲ - جلالتهاب آفای ارماند هانریو وزیر مختار دولت جمهوری فرانسه که دوره ماموریت شان در کسابل ختم و عازم فرانسه بودند بتاريخ ۲ جدی به اخذ نشان (سردار عالی)

لست اعضای رسمی سفارات و وزارت مختاری های مقیم کابل :

۱ - سفارت کبرای ترکیه :-

جلالتماب آقای احمد جواد استون	۱ - سفیر کبیر
آقای جلال خیال	۲ - مستشار
» عفان آکچه	۳ - سر کاتب
» اسماعیل حقی	۴ - کاتب

۲ - سفارت کبرای ایران :-

جلالتماب آقای حسن علی کمال هدایت	۱ - سفیر کبیر
	۲ - مستشار
آقای افر اسباب نوانی	۳ - سر کاتب
» ابوالفتح یولا دور	۴ - اتاشه

۳ - سفارت کبرای اتحاد جماهیر شوروی :-

جلالتماب آقای سیملو فسکی	۱ - سفیر کبیر
آقای دولیا	۲ - مستشار
» نجات نیکوف	۳ - سر کاتب
» جورج مرا دوف	۴ - سکرتر دوم
» گوز نیتسف	۵ - اتاشه
» ازو چنیکو	۶ - «
» زاہر جینی	۷ - «
» ولکوف	۸ - «

۴ - وزارت مختاری عراق :-

جلالتماب آقای ژنرال خالد الزهاوی	۱ - وزیر مختار
	۲ - سر کاتب

۵ - وزارت مختاری برطانیه :-

۱ - وزیر مختار	جلا لتمام آقای سر جیمز سکوا یر
۲ - مستشار	
۳ - سر کتاب	آقای مجرر دیات
۴ - آناشه نظامی	» کلنل ای اس لنتکاستر
۵ - سکرتر دوم	آقای ای . جی ایوانز
۶ - سکرتر دوم	» جیکسن
۷ - دکتور سفارت	» مجر مگری

۶ - وزارت مختاری امریکا :-

۱ - وزیر مختار	جلا لتمام ایلی - ای پالمر
۲ - سر کتاب	
۳ - سکرتر سوم	آقای بی - آر کروکس
۴ - سکرتر وویس فونسل	» جی - ایم هاویسن
۵ - آناشه نظامی	» کلنل ای - ایف کینت
۶ - آناشه	» ایف - اس کوان
۷ - »	» پی ای پارکر
۸ - » وویس فونسل	» جارج - ای پالمر
۹ - » »	» دی - بی وارتن

۷ - وزارت مختاری چین :-

۱ - وزیر مختار	جلا لتمام آقای هیونین تسنگ
۲ - سر کتاب	آقای کننگک نین تسو
۳ - دفتر دار	» کننگک امننگ کی

د کابل کالنی

۸ - وزارت مختاری اېطالیا -

۱ - وزیر مختار

۲ - دفتر دار

۳ - پیش نماز

جلا لتمام آقای البرتو کالیسی

آقای دی کلو بیچ

د فا در برناسکو نی

۹ - وزارت مختاری مصر -

۱ - وزیر مختار

۲ - سرکاتب

۳ - اتا شه

جلا لتمام محمد السمیید مطر بی

آقای مدحت الفار

۱۰ - وزارت مختاری شرق اردن -

۱ - وزیر مختار

۲ - مستشار

۳ - سرکاتب

جلا لتمام آقای محمد باشا الشریقی

آقای الشریف حامد

آقای ها جم التل

۱۱ - وزارت مختاری فرانسه -

۱ - وزیر مختار

۲ - سرکاتب

۳ - سکرتر دوم

۴ - ویس فونسل

آقای براسور

آقای

امور وزارت داخله

وزارت داخله درین سال نیز طبق سالهای گذشته امور مربوطه خویش را به وفق مقررات موضوعه و اصولنامه های مملکتی که نزدش موجود بوده زیرا جراه گرفته تا اندازه ممکنه باصلاح تشکیلات و تبدلات و تمدیلات بعضی دوائر چه از مرکز وزارت و چه از سایر ولایات و حکومتات اعلی و قوماندانی های امنیه و ژاندارمه پرداخته امور مربوطه وزارت داخله را بحسن صورت تعمیم و جریان داده است البته از حیث اینکه وزارت داخله حکام و علاقه داران مسلکی که تعلیمات عالی دیده باشند بدون از چند نفر محدود که آنهم فارغ التحصیل مکتب حکام میباشد و درجه تحصیلات شان فراریکه وزارت میخواهد آنقدر بلند نیست دیگر نفر بدسترس خود ندارد گرچه وزارت جلیله معارف وعده داده اند که فارغ التحصیلان فا کولته حقوق و علوم سیاسی را برای این کار میفرستند مگر به نسبت قلت فارغ التحصیلان هنوز موفق نشده ایم که هر سال یکک کتله زیاد آنها را برای این کار داخل خدمت نائیم در این حصه وزارت داخله فکری دارد که باید به کمک وزارت معارف یکک دسته از جوانان لایق و فارغ التحصیل اعدادیه هارا گرفته پروگرام صحیحی ترتیب و برای اداره امور حکومت مربوطه خود پس از اخذ شهادتنامه آن موسسه از آنها کار بگیرد تا زمانیکه فا کولته حقوق کابل بتواند از فارغ التحصیلان شق اداری خود بوزارت داخله سالانه یکک تعداد بزرگ نفر بدهد

در حصه مامورین امنیه و ژاندارمه نیز تا حد امکان زحمت کشیده شده که مامورین مربوط شق امنیه و ژاندارمه حدودی از صاحب منصبان تعلیم یافته و مسلکی و تجربه کار انتخاب شده اند و اداره امنیه امور حقوقی و جزائی که باین شعبه ارتباط وارد دفاتر مخصوص متنوعه وضع و تعلیماتنامه های حقوق و تخفیف جزای مجوسین بمعرض اجراء آورده است و در شق امور سرحدی و پاسپورت نیز قرار معمول همه ساله اجراء آت شده است ؟

همچنین در شق احصائیه توزیع تذکرة تائیمت واحضار مجلوبین عسکری طبق اصولنامه مسکلفیت و تعلیماتنامه های جزای متخلفین و غیره اجراء آت صحیح بعمل آمده است .
در شق نفتیش نیز طبق لایحه نفتیش امور اداری و تعلیماتنامه نفتیش امور احصائیه نفوس بو وظیفه مقرر طبق لایحه مر تبه نفتیش اجراء آت شده است که زیلا صورت اجراء آت فوق را ایضاح مبدارد ؟

تعمیرات و تشکیلات ملکیه

الف ، مدیریت انتهائی صنعتی مرکز وزارت که در اس آن یکنفر مدیر انتهائی و یکنفر سرکاتب انتهائی و دو نفر کاتب درجه اول و یکنفر کاتب درجه دوم ایفای وظائف می نمودند لغو و یک ریاست صنعتی محاسب جدیداً در هذاسنه تشکیل و مربوط وزارت داخله گردیده که فرار زیل است :-

۱- ع.ص. عبدالخالق خان رتبه (۲)

مدیریت انتهائی اجرائیه و بلانس :-

- ۱- مدیر انتهائی اجرائیه و بلانس ، ص ، عبدالغفور خان رتبه (۵)
- ۲- سرکاتب انتهائی » » » ۱-۱ نفر
- ۳- کاتب درجه اول » » » ۲-۱ »
- ۴- کاتب درجه دوم » » » ۲-۱ »
- ۵- سرکاتب انتهائی بلانس ۱-۱ »
- ۶- کاتب درجه اول » ۲-۱ »
- ۷- کاتب درجه دوم » ۲-۱ »

مدیریت انتهائی فنی و تفتیش :

- ۱- مدیر انتهائی فنی و تفتیش ، ص سید عبدالله خان کفیل مدیر رتبه (۶)
- ۲- معلم و اعضای » » ۵-۱ نفر
- ۳- سرکاتب انتهائی » » ۱-۱ »
- ۴- کاتب درجه اول » » ۲-۱ »
- ۵- کاتب درجه دوم » » ۱-۱ »

ماموریت فنی مجلس انائبه :-

- ۱- مامور فنی مجلس انائبه ۱ نفر
- ۲- کاتب درجه اول » ۱ »

ماموریت فروش مواد خام و پخته :-

۱ نفر	۱- مامور فروش مواد خام و پخته :-
۲ »	۲- تعویلمدار مواد خام و پخته
۲ »	۳- زیر دست تعویلمداران »

سر کتابت اوراق :-

۱ نفر	۱- سر کتابت انتهائی اوراق
۲ »	۲- کتابت درجه اول »
۲ »	۳- کتابت درجه دوم »
۱ »	۴- تعویلمدار »

(ب) حکومت درجه چهارم و ایگنل بیج مربوط حکومت کلان کنترهای ولایت مشرقی که در راس آن یکسکنفر حاکم درجه چهارم و یکسکنفر کتابت درجه دوم و یکسکنفر کتابت درجه چهارم تحریر اینهای وظیفه می نمودند لغو و دو علاقه داری یک علاقه داری درجه اول چیه دره بیج و یک علاقه داری درجه دوم گوشته و خواجه زائی مربوط حکومت یکامه جدیداً تشکیل گردیده حسب ذیل است :

الف : علاقه داری درجه اول چیه دره بیج :-

۱ نفر	۱- علاقه دار درجه اول
۱ »	۲- کتابت درجه ۴ تحریر
۱ »	۳- کتابت درجه ۴ احصائیه

ب : علاقه دارای درجه دوم گوشته و خواجه زائی :-

۱ نفر	۱- علاقه دار درجه دوم
۱ »	۲- کتابت درجه ۴ تحریر
۱ »	۳- کتابت درجه ۴ احصائیه

(ج) نسبت به حفظ صحت و معالجه و تداوی مریضان مجلس قندهار در سال جاری بولایت قندهار با ادویه و سامان لازمه جدیداً تاسیس گردیده مترصد است که این موسسه جدید صحی به علاج و تداوی مریضان خدمت خوبی نماید .

د کابل کالنی

تبدلات دوائر مر کزی وزارت داخله و ولایات مربوط حسب ذیل است - :

- ۱- س، محمد حسن خان مدیر انتہائی اخذ عسکر ریاست احصائیہ بعین رتبہ بمدیریت شخصیه .
- ۲- س، صالح محمد خان مدیر انتہائی صنعتی محاسب بعین رتبہ سابقہ بمدیریت اخذ عسکر .
- ۳- س، عبدا لواحد خان مدیر انتہائی تفتیش احصائیہ ولایات ریاست تفتیش بمدیریت سرحدی ریاست امنیہ .
- ۴- س، محمد سرور خان مدیر انتہائی تحریرات ولایت فنڈ ہار بمدیریت انتہائی تفتیش احصائیہ ولایات .
- ۵- س، عبدالوکیل خان مدیر انتہائی تحریرات ولایت مشرفی بمدیریت انتہائی اعضای تفتیش .
- ۶- س، عبدالرحیم خان حاکم درجہ اول امام صاحب قطغن بمدیریت ابتدائی اعضای تفتیش .
- ۷- س، محمد طاهر خان مدیر انتہائی اعضای تفتیش بعین رتبہ بمدیریت اداری ریاست تفتیش .
- ۸- س، عبدالرب خان مدیر انتہائی تحریرات ولایت فنڈ ہار بعین رتبہ بحکومت کلان ازرگان فنڈ ہار .
- ۹- س، مولوی محمد شیرین خان مدیر انتہائی تحریرات ولایت جنوبی تبدیلا بعین رتبہ بمدیریت تحریرات مشرفی .
- ۱۰- س، اختر محمد خان مدیر ابتدائی اعضای تفتیش ریاست تفتیش بعین رتبہ بمدیریت تحریرات جنوبی .
- ۱۱- ع، ع، پابندہ محمد خان حاکم کلان لغمان مشرفی بحکومت کلان فلان فنڈ ہار .
- ۱۲- ع، ع، حبیب اللہ خان حاکم کلان دایزنگی بحکومت کلان لغمان سمت مشرفی .
- ۱۳- ع، ع، حاجی ملک خان حاکم کلان ابتدائی فلان فنڈ ہار بحکومت کلان دایزنگی بمعاش ورتبہ موجودہ .
- ۱۴- ع، ع، حاکم درجہ اول مقر بسکفالت بحکومت کلان شہرک یا غورات ہرات .
- ۱۵- ع، ع، محمد مصوم خان حاکم درجہ اول اندر غزنی کابل بحکومت درجہ اول ارگون جنوبی .
- ۱۶- ع، ع، عبدا لجمید خان حاکم درجہ اول کر مسیر فنڈ ہار بحکومت درجہ اول امام صاحب قطغن .
- ۱۷- ح، حبیب اللہ خان غند مشرثانی قوماندانی امنیہ مشرفی بہ کفالت قوماندانی لوای ژاندارمہ حدودی قطغن .

- ۱۸- ش، عبد الغنی خان کتند کمشر یو کالت قوما ندانی امنیه فطنن .
۱۹- ح، دین محمد خان قوماندان امنیه فطنن بقوماندانی امنیه ولایت مشرفی .
۲۰- ح، محمد غنی خان غنند مشراز بست وزارت حربیه بحیث قوماندان غنند زاندارمه حدودی مېنه .
۲۱- ح، عبدالکریم خان غنند مشرانای « » « » « » « » « » مشرفی .
۲۲- ح، محمد علیخان « » « » « » « » « » « » کابل .
۲۳- ح، الله میرخان غنند مشرانای مربوط لوی فطنن در زمره احتیاطی وزارت داخله
گرفته شد .

مقرری ها و ترفیعات

(اول) مقرری ها :

- ۱- و ج محمد یونس خان رئیس شرکت حجاری و نجاری به نائب الحکومه کی ولایت فندهار .
۲- ص، عبدالرب خان مدیر انتهائی سابقه خزائن وزارت مالیه بعین رتبه بمدریت تحریرات
ولایت فندهار .
۳- ع، غلام علی خان سابق حاکم درجه اول چغانسور فراه بحکومت درجه اول سپین بولدک
ولایت فندهار .
۴- ع، محمد نادر خان سابق حاکم درجه اول سپین بولدک فندهار بحکومت درجه اول
گرمسیر ولایت فندهار .
۵- ع، عبدالوهاب خان سابق حاکم کوز کتر مشرفی بحکومت درجه اول چغانسور
فراه .

(دوم) ترفیعات :

- ۱- ع، غلام قادر خان کفیل حاکم کلان فندوز ولایت فطنن به رتبه (۴) بحکومت
کلان مذکور .
۲- ص، محمد طاهر خان مدیر اداری ریاست تفتیش اینوزارت به رتبه (۴)
۳- ص، حافظ عبدالله خان عضو تفتیش اینوزارت به رتبه (۵)
۴- ص، عبدالغفار خان کفیل مدیریت عمومی هوتلها مامور رتبه (۵) برتبه (۴) به کفالت
مدیریت عمومی هوتلها .
۵- ص، میر غلام فاروق خان مدیر فلم مخصوص اینوزارت برتبه (۵) بمدریت فلم مخصوص .

مواد متفرقه :

- ۱- اصولنامه جدید ترافیک که از نقطه نظر انکشاف و توسعه امور ترافیک که از طرف وزارت داخله در سال گذشته طرح و خبر داده شده بود درین آوانیس از طی مراتب اصولی و تصویب و سخته مقام عالی ریاست شورا و منظوری حضور طبع و به معرض اجرا گذشته میشود .
- ۲- یک عده کثیر خورد ضابطان که در سال ۱۳۲۵ به مسکتب ژاندارمه پولیس تحت تعلیم و تربیه گرفته شده بودند در سال جاری پس از ایفای امتحانات دوره تحصیلات فارغ و از مسکتب مذکور نشت نمودند و اکنون در قطعات قوماندانی امنیه کابل مصروف ستاز و خدمت میباشند .
- ۳- یک عدد کشتی ماشیندار که به قوه بطرول حرکت میکنند جهت سیر و سفر هیئت تجدید حدود شمالی و تدقیق عمق رود آمو در سال جاری توریید گردیده اکنون به رود آمو انبثات وجود دارد و برای خدمت آماده میباشد .
- ۴- چون احتیاجات مامورین لوازمی مسلکی قوماندانی های امنیه و ژاندارمه مزید بوده بنا بر رفع این حوایج ربر روی آوردن اسامات و دفاتر لوازمی طبق سال گذشته یک عده طلبه که جهت تحصیل مسلک لوازم ذریعه شایعات مراجعه نموده بودند مطابق شرایط فید و قبول بیکورس محاسبه عسکری در سال جاری شامل گردیدند انتظار میرود که بعد از فراغ برای پیش برد امور لوازم ما احتیاج الیه مصدر خدمت خوبی کردند .
- ۵- از آنجائیکه تامین رهایش و بودباش مامورین و قوه ضابط تشکیل امر نخستین است در سال جاری نقشه تعمیر مامورین و قوه ژاندارمه مربوط بریکوت مشرفی و نیز نقشه جای رهایش پولیس مرکزی فند هار ترتیب یافته البته بعد از برآورد و منظوری مقامات صالحه باعمار مواضع معین شده پرداخته خواهد شد .
- ۶- مناطقیکه در هندا سه تحت تقبش قرار داده شده قرار ذیل است :
 - ۱ مدیریت احصایه ولایت کابل .
 - ۲ » » » قندهار .
 - ۳ » » » هرات .
 - ۴ » » » مزار شریف .
 - ۵ ماموریت » حکومت اعلی میمنه .
 - ۶ » » » فراه .
 - ۷ مدیریت مهاجرین ولایت قندهار .

سالنامه کابل (۵۰۰) - عبدالاحمد - راجه خبر علی - د محمد و امین - زرتی

دداخله په وزارت كښني مهمي نرفيعات او مقرري

د و ج محمد لرېم خان دهرات
د نائب الحكومه كښل

د و ج م محمد سرور خان دپښتانه
اعلامه كښل

د و ج محمد اكرم خان دتالقان
لوي حاكم

دداخله په وزارت کې مهمی تر فیعات او مقرری

ع . عبدالرفیقان دولایت کابل
د تشریح او عمومی مدیر

ع . س عبدالغالب خان د ماسو رئیس

ح . احمد آصف خان د کابل د امنیتی قوماندان
چه په انتظامی غاښه شری تر فیع کېدی

امور وزارت داخله

- ۷ - هیئت هائیکه جهت غور و تدقیق فقرات بمرکز ولایت و حکومت اعلی و غیره تعیین و به مراجعش اعزام شده اند - ۳۸ فقره .
- ۸ - فقراتیکه در اثر تفتیش و تصویب ولایات و حکومت اعلی در شق احصائیه و مربوطات آن بعمل آمده تحت مدافه و غور قرار داده شده - ۴۷ فقره .
- ۹ - فقراتیکه در شقوق پولیس و ژاندارمه ولایات و حکومت اعلی تفتیش و تحقیق گردیده و در وزارت غور و فیصله بعمل آمده - ۴۵ فقره .
- ۱۰ - موضوعاتیکه در سنوات گذشته و هذاسه ۱۳۲۶ در شق محاکماتی غور و فیصله و تصاویب انجمن وزارت گرفته شده - ۵ فقره .
- ۱۱ - امور تعمیر سینمای باغ نواب که از عرصه سهالی چهار سال در وزارت فوائد عامه در تحت نگرانی وزارت موصوف تعمیر میگردید از ابتداء سال ۱۳۲۶ مربوط این وزارت گردیده الی آخر برج دلو ۱۳۲۶ تعمیر مذکور به پایه تکمیل رسیده که عنقریب افتتاح به نمایش می نماید .
- ۱۲ - برای اینسکه مطابق پلان پنج ساله در ولایات مربوط و مرکز چندین سینما ها که برای امور تنویر توده ملت ما اهمیت بسزائی دارد و بائست تعمیر گردد لذا در هذاسه در ولایت فندهار تحت تعمیر قرار یافته تاجاتیکه دارالحکومه کی موصوف خبر میدهد تعمیر آنجا ممکن است در ظرف دوسه ماه تکمیل شود و شروع به نمایش مینماید وهم از پول عایدات سینمای کابل برای تعمیر سینمای ولایت هرات و ولایت مزار شریف یک اندازه پول کافی تخصیص داده شده .
- ۱۳ - برای سینمای جدید باغ نواب کابل و سینمای فندهار چهار پایه ماشین جدید مکمل الاسباب و دیگر سامان ما احتیاج آنها توسط فنسل افغانی مقیم نیویارک خریداری شده است .
- ۱۴ - ده عدد فلم های هندی اعلی که از هر حیث قابل خریداری بود در هذاسه ۱۳۲۶ خریداری گردیده .
- ۱۵ - مدیر عمومی سینما به پاکستان و هندوستان فرستاده شده تا مستقیماً با کمپانی های بمبائی و دیگر نقاط مختلفه هند مذاکره نموده فلم های هندی و امریکائی را که از هر حیث قابل نمایش دادن باشد پس از انتخاب وزارت داخله برایش نمایش داده بفرستند ؟

امور وزارت عدلیه

تاسیس کورس قضات :

در سال ۱۳۲۵ وزارت عدلیه برای تربیه و تهیه یک عده مامورین لایق و ذیصلاحیت که بتوانند متکفل امور قضاء و افتاء شده و وظائف مذکور را بطوری که شایسته و در خور آنست ایفاء نمایند ، تاسیس و افتتاح یک کورس را لازم شمرده و راجع بتاسیس و طرز اداره و طرح پروگرام تعلیمی و تعیین عده معلمین و متعلمین آن سنجش های لازمه را نموده و برای تحصیل منظوری آن اقدامات متقاضیه را اتخاذ و افتتاح آنرا بسال ۱۳۲۶ در نظر گرفته بود تا اینکه مراتب منظوری آن فرارفرمان مبارک نمبر ۳۸ مورخه ۱۱ حمل ۱۳۲۶ مقام منبع صدارت عظمی واصل آمد .

بطوریکه سنجیده شده بود بمباد تعلیمی کورس مذکور سه سال و تعداد متعلمین آن ۶۰ نفر تعیین یافته و چون تربیه افرادیکه تحصیلات آنها ابتدائی باشد درین میعاد و مخصوصاً برای این چنین وظیفه مهم ناممکن است برای شمول این کورس شرایط گذاشته شده بود که حسب آن معلم باید سنا و اخلاقاً و علماً و کتباً به آن میماری باشد که بعد از انقضای سه سال بتواند وظائف قضاء را ایفاء نماید یعنی سن متعلم از ۲۵ سال کمتر و از ۴۵ سال اضافه تر نباشد و دارای اخلاق نیک صلاحیت لازمه بوده لیاقت علمی او باندازه فضات فعلی باشد بقارسی و پشتو تکلم و کتابت کرده بتواند بعد از وصول منظوری کورس مذکور راجع به جمع آوری متعلمین که واجد شرایط فوق باشند بجهه ولایات و حکومت اعلی بصورت متحد المال خبر داده شد که به تعداد هائیکه برای آنها متعین شده از مربوطات ولایت خویش مطابق شرائط متذکره متعلمین را دستیاب نموده به این وزارت برای شمول کورس اعزام نمایند ، و مامورین اداری و محاسب آن از مرکز وزارت و از دیگر وزارت خانه ها تکمیل گردید ، سامان و لوازم معیشت و درس متعلمین بامسکن آن باندازه لازمه تهیه شد راجع به جمع آوری طلاب اقدامات نمودند گرچه تا یک وقت بانتظار ورود طلاب از ولایات بودند و طلابی را که خود بخود به مدیریت کورس مراجعه می نمودند شامل نمی نمودند تا در حین ورود طلاب از ولایات اشکالی تولید نکند امامتاسفانه اکثریه ولایات بدستیاب کردن طلابیکه دارای شرایط متذکره باشند موفق نگردیده موضوع را ابلاغ نمودند ، بعداً مدیریت کورس مراجعین را که شرایط شمول تطبیق می شدند پذیرفته و ولایات تعقیباً خبر داده شد که نماینده هائیکه به آنها میرسد باستمداد آنها در جمع آوری

طلاب اقدامات نمایند همان بود که يك عدد علمای جمعیت العلماء بولایات اعزام و به توسط آنها يك تعداد طلاب دستیاب گردید اما چون طلاب اطرافى کمتر بافته میشوند که همه شرایط متذکره را حائز باشند از آنرو مدیریت مدرسه باصرف مساهمى زیاد نتوانست که زیاده از ۵۰ نفر متعلم باین مدرسه در سنه ۱۳۲۶ شامل نماید.

و نظر باینکه متعلمین مذکور به مدارس غیررسمی درس نموده بودند معیار علمی آنها متفاوت بوده مدیریت مدرسه موضوع را در انجمن معلمین مدرسه مطرح بنا کرده فرار داد معلمین مدرسه چنین نظریه دادند که چون مقصد اساسی درین کورس درس امور قضائی است پس متعلمین که تحصیلات عالی را حائز و دارای لیافت خوبی میباشند میتوانند درس امور قضائی را بیک سال تکمیل نمایند و گسائیکه مقام علمی آنها تا بیک اندازه قابل تکمیل است باید به صنف دوم و اول مطابق احتیاجی که بتکمیل مدارج علمی خویش دارند شامل شوند. به اساس این نظریه که خیلی منطقی بود از متعلمین مذکور تماماً امتحان گرفته و بر حسب مراتب لیافت و علمیت شان به صنوف شامل نموده شدند که متعلمین صنف سوم آن که اشخاص خیلی برآزنده میباشند در سنه ۱۳۲۷ فارغ التحصیل و یک حصه احتیاجات وزارت را تلافی خواهند نمود. تعلیم متعلمین مذکور در بدو تاسیس کورس بعلمای جمعیت العلماء و دارالعلوم عربی مفوض شد اما مدیریت مدرسه تتبع و جستجوی زیاد نموده دوفقر از علمای معروف را برای مدرسی بصورت مستقل دستیاب نمود و در ساعات این دوفقر مدرس به آن رسیده گئی کرده نتوانند از معلمین دارالعلوم عربی و علمای جمعیت العلماء بصورت حق الزحمه کار گرفته بشود.

چون مامورین عدلی به نسبت آنکه از زمره علماء میباشند حیثیت روحانی را نیز بین افراد جامعه داشته مقام رسمیت و مقام روحانی آنها نفوذ و تاثیر زیادی به آنها در طبقه عمومی می بخشد لازم است يك مامور عدلی دارای قوه نطق و خطابه نیز بوده عنداللزوم بالای منابر مساجد ویا در مجامع عمومی خطابه های را که بعضی ایجا بات آنرا لازم میگردد در محضر عمومی ایراد نماید از ان رو مدیریت مدرسه تصمیم گرفته که در روز های پنجشنبه ساعت يك بعد از ظهر متعلمین کورس را به سالون بزرگ جمع نموده خطابه های لازمه به آنها ایراد و برای تکمیل قوه نطق و خطابه آنها بنوبه بالای آنها خطابه ایراد نماید و خطابه هر متعلم که مورد پسند عمومی واقع گردید برای او هدایت داده می شود که عین مضمون خطابه خود را به مساجد جامع شهر بالای منابر بروز های جمعه ایراد نماید این بود مختصری از جریانات تاسیس کورس که فوقاً تشریح یافت

ارتباط ریاست تمیز به وزارت عدلیه :

چنانچه معلوم است در مملکت عزیز ما مرجع حل و فصل دعاوی جهوفی و جزائی محاکم شرعیه میباشند که در محکمه ها مذکور بااساس او امر واحکام شریعت مطهره اسلامی و اصول موضوعه مملکتی قضایا تحت غور و رسیدگی قرار یافته و به فیصله میرسد . برای آنکه در دعاوی مذکور تا درجه لازم غور و تدقیق ودلایل و براهین مراجعین تا حد ممکن استماع و در انکشاف حقایق و قایع حتی المقدور سعی بعمل آمده فیصله های که براه یا برعایه یکی از متخصصین اصدار و درمحل اجرا قرار می یابد کاملاً بامقررات شرع شریف و اصول موضوعه مملکت مطابق واز شایبه اغراض و اغماض و گمان خبط و اشتباه دور بوده از هر حیث فناعت قلبی محکوم له و محکوم علیه را به صحت فیصله صادره حاصل نموده باشد بر حسب تشکیلات صحیح و اساسی مملکت عزیز ما محاکم سه گانه ابتدائیه و مرافعه و تمیز وجود دارد و دعاوی بدواً بمحاکم ابتدائیه راجع و پس از صدور فیصله محکمه ابتدائیه درحال عدم فناعت محکوم علیه در داخل میعاد مبنیه آن بمرافعه ارجاع وهمچنان اگر پس از صدور فیصله محکمه مرافعه شکایت باقی می ماند محکوم علیه در میعاد مقرر بر ریاست تمیز مراجعه مینماید و بدینصورت تا حد اخیر درباره دعاوی غور و تدقیق و رسیدگی لازمه بعمل می آید همه محاکم سه گانه فوق بر طبق شرع و اصول در امور قضائی خویش از هر گونه مداخله مصئون بوده و می باشند و در امور اداری خود مربوط بوزارت عدلیه بوده تشکیل میدهند و این ترتیب از مدت ها الی سال ۱۳۲۵ ادامه داشت تا اینکه در سال مذکور بنا بر باره مقتضیات همان وقت و ملاحظات امور در همان هنگام ریاست تمیز در امور اداری خود از وزارت عدلیه مجزی و به حیث یکر یاست مستقل روی کار آمد ولی چون ترتیب مذکور با وحدت اداری امور قضائی وطن مطابقت نداشته و باعث مشکلات می گردید موضوع مذکور مورد توجه حکومت معظم ما واقع و اثر اراده بهیچوا هانه حکومت معظم ما و تصویب مجلس عالی وزرا در سال ۱۳۲۶ مجدداً بوزارت عدلیه کافی السابق مربوط گردید و بدینصورت بیسکر قضائی عدلیه مملکت اکمال یافت.

ارتباط عزل و نصب قضات بمقام صدارت عظمی :

بر حسب تشکیلات صحیح و منظم که امروز در مملکت عزیز ما روی کار است در هر حومه وطن از مراکز ولایات گرفته تا مرکز کو چکترین حکومت محاکم شرعیه موجود است و نظر باینکه اهمیت و موقعیت همه مناطق مذکور یکسان نیست در تشکیل محاکم و رتبه قضات نیز تفاوت وجود دارد که در اثر این تفاوت رتب رتبه برخی قضات معادل بار تبه چنان مامورین می شد

که صلاحیت عزل و نصب شان بمقامات پایان تراز وزارت منسوبه شان تعلق می گرفت ولی بطوریکه معلوم است اهمیت و طبقه قضا ایجاب می کنند که در انتخاب و تقرر موظفین این امر دقت و توجه و اهتمام مزیدی بعمل آید و هم مقررات شریعت متدینه اسلام ولایت فئادرا بحضور اولی الامر معظم مخصوص داشته و بدون استحصال اجازه قضا از حضور اولی الامر تقرر قضات صحت نمی پذیرد بدین مناسبت وزارت عدلیه در سال ۱۳۲۶ این موضوع را بمقام عالی سدارت عظمی و مجلس عالی وزرا پیشنهاد نموده و در اثر آن بر حسب تصویب و منظوری مقامات موصوف عزل و نصب عموم قضات مسرافعه و منظوری همه قضات ابتدائیه به مقام عالی سدارت عظمی مربوط گردید .

تفتیش و تدقیق امور :

وزارت عدلیه برای اینکه بتواند امور مربوط محاکم و دوائر مربوط را تدقیق و تفتیش و بطرز اجراآت کارکنان آن اطلاع حاصل و بدینصورت در رفع نواقص که بمشاهده رسید اقدامات نماید در سال ۲۵ تاسیس یک مدیریت عمومی جدید را بنام مدیریت عمومی تفتیش بمقامات عالییه پیشنهاد و منظوری آن را حاصل نمود چنانچه خیر مذکور و صورت تشکیلات آن را بملاحظه قارئین محترم سالنامه در سال گذشته رسانیدیم . مدیریت موصوف در سال ۱۳۲۶ برای اینبای وظیفه خویش حتی المقدور کوشیده و در تدقیق امور که در خود وزارت به آنها محول شده و تفتیش اجراآت محاکم که عزیمت هیئت های تفتیش را متقاضی بوده است بذل مجاهدت و زریده و در اثر آن بتعداد (۵۶) فقره را در خود وزارت تدقیق و نظریات و نتایج لازمه را بمقامات مربوطه تقدیم و کنذا در تفتیش (۱۰) محکمه و دو اثر که لازم دیده شده از مامورین منسوبه مدیریت مذکور هیئت ها اعزام و امور مذکور واری و تفتیش شده است .

امور وزارت مالیه

وزارت مالیه که مامور امور مالی و دارائی مملکت بوده و نظریه ایجابات عصر و زمان و بنا بر جریان امور داخلی خود مجبوریک سلسله اصلاحات و اقدامات لازمه بود بروی همین اساس پروژه مفصلی ترتیب و بحضور حکومت تقدیم نمود. چنانچه نظریات و پیشنهادات وزارت مندرجه پروژہ از مقام موصوف منظور و باهدایات و اعتبارات کافی بقرض تعمیل و تطبیق واصل و در ظرف ۱۳۲۶ آنچه از جمله بساحه عمل آورده شده بحسب ذیل است:

۱ - استخدام متخصصین،

الف - متخصص امور مالی - یک نفر

ب - « دفتر داری یک نفر

ج - « « احصائیه « «

برای اصلاحات و رفع نواقصات امور مذکور و اینسکه بااساس ممالک را قبه امور مالی و دفتر داری و احصائیه ما دائر و ترتیب شود بااستخدام متخصصین مذکور از امریکایا اقدام و ذریعه وزارت خارجه باحضرارشان تشریح بعمل آمده که عنقریب وارد و بکار آغاز خواهند نمود.

۲- برای تحصیل شق مالی، و دفتر داری و احصائیه سه نفر از فارغ التحصیلان سنه ۱۳۲۶ بیکلموریا دیده که بزبان انگلیسی ماهراند از وزارت معارف طبق پروژه باین وزارت حاضر شده و تا زمانیکه با امریکایا عازم تحصیل شوند. مقرر شده که بصورت ستاق بامور لازمه شامل و مصروف گردند تا عملاً نیز واقف و مستعد بشوند.

۳- بمنظور اینسکه وزارت مالیه بتواند امور مالی را عملاً اصلاح و در حقوق مالی اشخاصی از محصلین مالی موظف و این نظریه توسعه داده شود طبق پروژه با ریاست یوهنتون مفاهمه و موافقه گردیده که درفا کولته حقوق شق مالی تاسیس و هم برای وزارت مالیه از همین فا کولته حقوق نفر داده شود. چنانچه دو نفر از فارغ التحصیلان مذکور بخصه وزارت مالیه رسیده و حاضر شده اند.

۴- برای اینسکه سویه تعلیمی محصلین مالی و نصاب تعلیمی آن توسعه یافته و تحولی واقف شود در نظر گرفته شده که مکذب اصول تحریر و محاسبه بنام لیسه اصول مالی تعدیل گردد و وزارت معارف مفاهمه شده که در هر دوره (۶۰) نفر فارغ التحصیل بوزارت مالیه داده بتوانند.

۵- مزیداً کورس دیگری بنام کورس مالی که مداومین آن از مامورین فعلی وزارت باشد در خود وزارت دائر و پروگرام مفصل و مفیدی با باقی خصوصیات برای آن تهیه گردیده که در اثر این منظور مامورین فعلی هم مستفید ریک آن اولتر مستعد گردند.

۶. در اغلب امور حسابداری و عایداتی و ملاحظه قوانین اداری و مالی و باقی اصلاحات قابل غور وزارت مالیه که وجود يك شورای عالی مالی را ایجاب مینمود با ساس پروژه شورای عالی موصوف منظور شده است .

۷- دائر شدن کمیسیون های فوق الماده از اعضای خود وزارت است که موضوعات مهمه و لازمه مالی و غیره را مطالعه و در اطراف هر کدام آنها را بوره های جامعی ترتیب و تهیه میدارند چنانچه در اطراف امور مالی و عایداتی را بوره جامعی ترتیب یافته و تحت غور قرار گرفته است .
۸ - از نقطه نظر اینکه منابع اقتصادی مملکت با امور مالی و عایداتی دخل و ارباط قریبی دارد بتاسی مراتب پروژه مرتبه بین وزارت مالیه و وزارت اقتصاد ملی اشتراك مزید و مساعی لازمه برای تحلیل مطالب مطلوبه بعمل آمده است .

۹- چون وزارت مالیه مابیشتر محتاج کسب معلومات و مطالعه و تجربان امور و قوانین مالی دنیا بوده تا بتواند رونقی بخود و امور خویش بدهد . طبق پروژه مدیریتی بنام مدیرت عمومی قوانین و دارالترجمه تشکیل و دائر نموده و باین وسیله از کسب جراید و مجلات مالی اقتصادی ، بانکی ، احصائیه وی و سرمایه داری و غیره و غیره خارجی توانسته معلومات مفید و سودمندی جمع و بفارسی ترجمه نماید . که این مدیریت علاوه از تنویر افکار و تقدیم معلومات و ماخذ تازه و مفید مالی و غیره بمامورین ، ذخائر خوبی آماده و قوانین مالی و غیره ممالک مختلفه را ترجمه و بجهت اساس بعضی قوانین مالی ما را بالسنه خارجه ترجمه و خود را برای معاونت و مطالعه متخصصین که استخدام ایشان در دست اجراست مجهز ساخته که عبدالو رود آنها بیکار آغاز و عملا اقدام نمایند .

۱۰ - تهیه کتب برای کتابخانه است . جهت این منظور يك تعداد کتب مالی-ممالک مختلفه تهیه و هم برای نمایندگان گه های افغانی در خارج است ها روانه شده تا کتب مطلوبه را مهابا و هم کتب و نشریاتی که مطابق آمال و مرام این وزارت باشد بدست آورده يك آن اولتر بفرستند و هم جراید و مجلات مالی و غیره خارجی برای کتابخانه اشتراك شده است تا برای مراجعین . مامورین و متخصصین ماخذ و مدارک خوب علمی آماده باشد .

۱۱ - تهیه گداهای معنی و منطقه وی است که طبق پروژه هدایت حاصل و (علاوه از گداهای سابقه و موجوده که در مرکز ولایات و حکومت اعلی و کلان دائر است) نقشه و سررشته آن در بعضی مناطق لازمه و مربوطه صادر شده است که کار بعضی آنها شروع و بعضی هم نیمکاره شده که در آتی قریب مورد استفاده و باعث آسوده حالی اهالی خواهد شد .

۱۲ - اصلاح تشکیلات و تعدیلات دوائر وزارت است که این امر به اساس پروژه و نظریه ایجابات و احتیاجات جاریه وزارت مالیه بعمل آمده تا خداوند بخواد در اثر آن تاحدی ماشین

د کابل کالنی

امور مالی مملکت بخوبی دور و جریان نهوده کارها به اساس صحیح و سهلتی به محور اصلی خود سیر نماید .

این بود م—واد و مطالبیکه از پروژه مرتبه طبق پلان در سنه ۱۳۲۶ وزارت مالیه به آن دست زده و موفق آمده است کنون صورت تشکیلات را که بااساس پروژه مرتبه بعمل آمده و رویه گرفته وزارت مالیه را بوجود می آورد ذیلاً توضیح می گردد :

مقام وزارت مالیه :

وزیر :

مدیریت قلم مخصوص .

مدیریت عمومی تدوین قوانین و ادارالترجمه .

معینیت اول :

معین

ریاست اداری :

رئیس اداری

مدیریت عمومی مامورین و اجرائیه :

ماموریت اجرائیه :

شعبه ماش

» مصرف

» تخصیصی و واردات

ماموریت مامورین :

شعبه تحریرات

» مجلس

» سوانح

» حاضری

مدیریت عمومی مالیات و محصولات :

ماموریت شعبه اول

» » دوم

» » سوم

» » چهارم

سازماننامه کابل (۵۰۰) ب. عبدالاحمد — ح. حیدر علی — ر. محمد عاشق — ن. رحیب علی — ژ. تاج محمد — ر. ر. ر.

- مدیریت عمومی کدامها و خریداری غله عسکری ،
- مأموریت اجرائیه .
- شعبه خریداری و ریزش غله
- شعبه مصرف
- مأموریت کنترل ،
- شعبه جنسی
- » کنترل نقدی
- مأموریت تفتیش و مصدقین کدامها ،
- مدیریت عمومی اوراق ،
- مأموریت اجرائیه و تحریریه
- » حفظیه دوسیه ها
- » » عمومی
- » تحویلخانه کتب و دفاتر .
- مدیریت عمومی تصفیه ها ،
- مدیریت تصفیه ها
- مأموریت بقایا
- » تصفیه بیرون نویسی های شهریه
- » » وزارت صبحیه و دوآخانه های عمومی
- » » مدرک
- » » شهریه ها .
- مأموریت تصفیه ماضیه .
- » » امور کنترل مبیعات .
- » » اجرائیه
- مدیریت تصفیه فابریکات .
- مدیریت عمومی احصائیه ،
- شعبه املاک .
- » احصائیه .

د کابل کالنی

- مدیریت مساحت :
- مہینیت دوم :
- مہین .
- ریاست محاسبات :
- رئیس .
- مدیریت عمومی کنترول :
- مدیریت کنترول مملکتی :
- شعبہ واردات .
- » مصارفات .
- » تابلو های جنسی .
- » ترتیب تابلو های عمومی .
- » مصارفات مرکزی .
- مدیریت فروش بانکی :
- شعبہ محاسبہ .
- » بودجه و اعتبارات .
- مدیریت نجارتی :
- شعبہ محاسبہ .
- » بودجه .
- » ترتیب پی-لانس عمومی .
- مدیریت عمومی خزاین :
- شعبہ اعتبارات دبانک .
- » ترتیب تابلو های عمومی .
- » تدقیق » نقدی .
- » » جنسی .
- » تبادلات .

دعوتی به وزارت کبھی مقرری

PHOTO
LIBRARY

ع . ص میرید قاسم خان
لمی معین

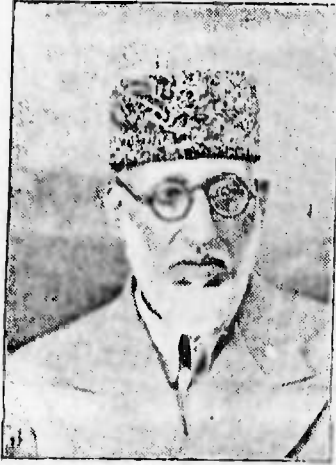

ع . ص محمد امین خان
دوہم معین به رتبه

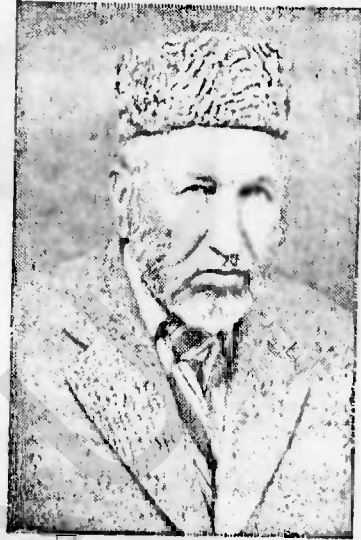

ع . مولوی محمد قاسم خان
دوہم معین به رتبه

دمجلس اعيان په رياست او نورو دوايرو كښى مقررى

ع ، س عبدالغفار خان درياست
اعيان دوهم معين

ع ، س عبدالعبار خان درياست اعيان
لومړى معين

ع ، عبدالغفور خان دسجى دوزارت
دحفظ الصحى لوى مدير

ع ، س جلال الدينخان ، طبرى
دسجى دوزارت معين

د مالیې په وزارت مهمی مقرری

ع ، ص عبدالقفور خان د عایداتو
د مالیې رئیس

ع ، ص محمد حسن خان د تفتیش رئیس

ع ، ص محمد انور خان «بسملی»
د مالیې د وزارت اداری رئیس

ع ، ص غلام آسغی خان د مالیې
د وزارت د محاسبانو رئیس

دمالیہ پھوزارت مہمی مقرری

ع . محمد جانخان دغاو درانیوالو
عمومی مدیر

ع . محمد آصف خان دہالیاتو او
مخصوصاً نوعمومی مدیر

ع . محمد اکرم خان دمالیہ دوزارت
دماورینو عمومی مدیر

ع . مبرعزیز اللہ خان دمالیہ
دوزارت عمومی مدیر

دمايې وزارت په مهمې مقرري

ع، جلال الدين خان د مرکز د شخصي د عايداتو دمايې د دوهمې خانگي عمومي مدير

ع، حبيب الله خان د فنډمار د عايداتو دمايې د عمومي مدير

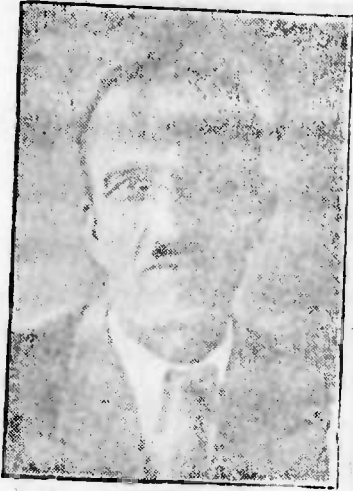

ع، محمد رسول خان د مرکز د شخصي د عايداتو دمايې د لومړي خانگي عمومي مدير

ع، محمد اسلم خان د مزار شريف د عايداتو دمايې د عمومي مدير

د مالیې په وزارت مهمی مقرری

ع. ا. امیر محمد خان دمعارف دوزارت
د کنترول عمومی مدیر

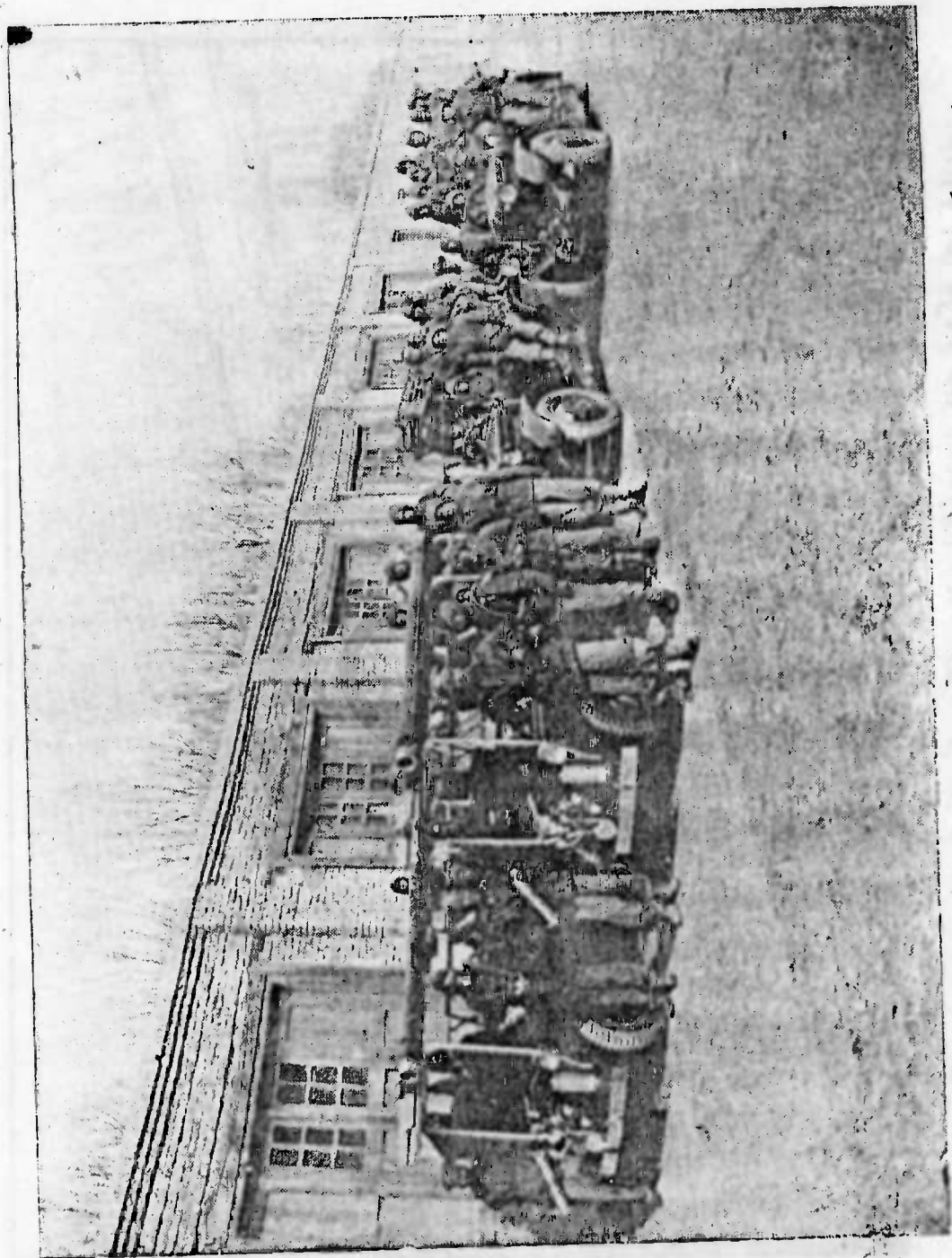
ع. ا. محمد اثا خان دمخبر اتو دوزارت
د کنترول عمومی مدیر

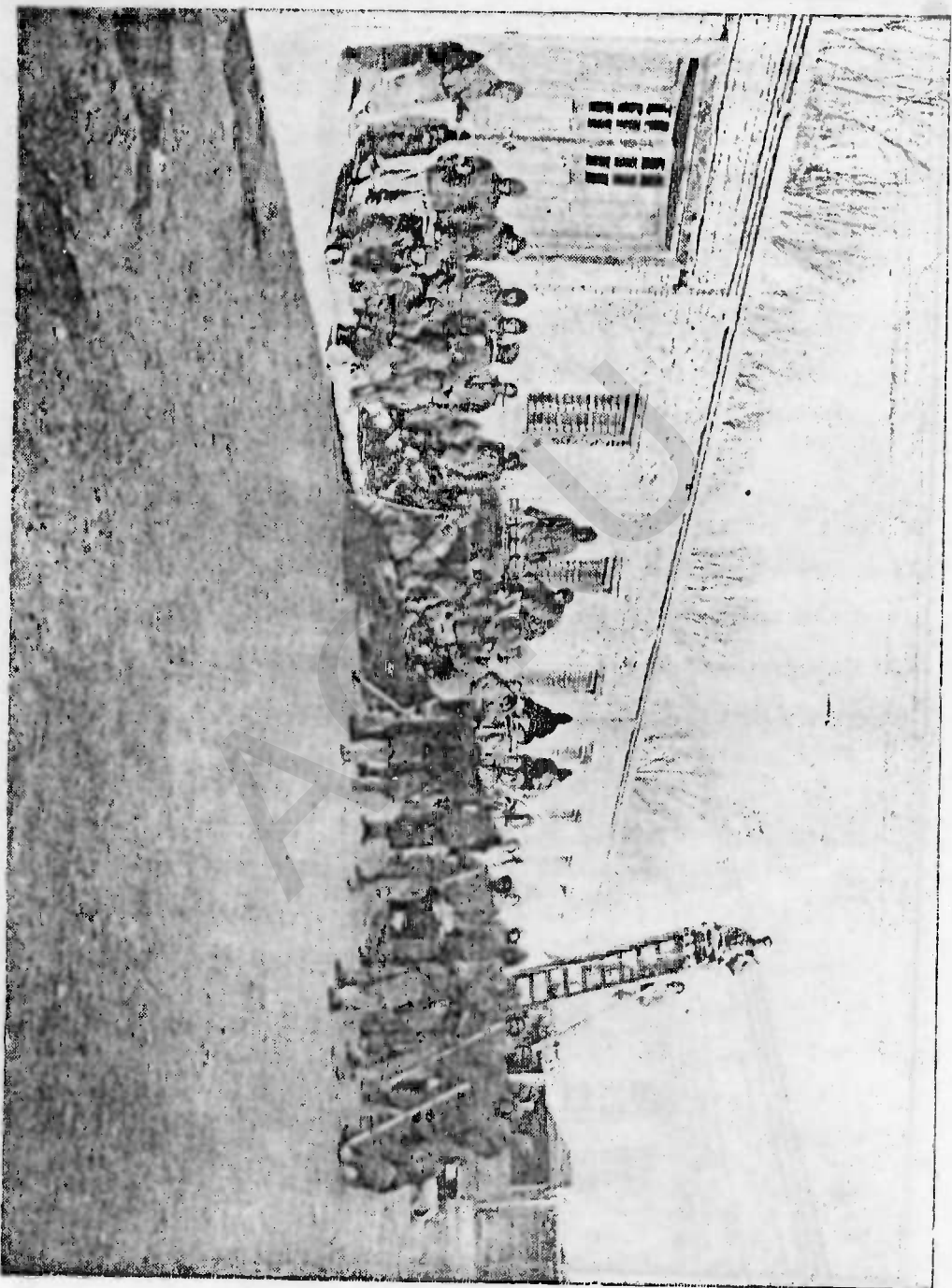
ع. ا. غلام محمد خان دمالی دوزارت
د قوانینو د تدوین عمومی مدیر

ع. ا. غوث الدین خان د کرهڼی د مستقل
ریاست د کنترول عمومی مدیر

دا ورد مه کواو نوی و آترو نه چیه ی کمال کیمی و کابل دولایت له خوا را بول شوی او به کار اچول شویدی .

داورد هر کولو نوی مودتروته جهه دی کال کچی دکابل دولايت انجرا رانيرول شوی اوبه کار اهرول شوی دی .

دمطبوغانو په رياست كښې تر فېع گانې

ع. ص. احمد علي خان « كهزاد » د تاريخ دانچمن لوی مدير چه ستر كال نې دوهمې رتبې ته تر فېع كړېده

ع. س. مير غلام محمد خان « غبار » د مطبوغانو درياست مشاور چه ستر كال نې دوهمې رتبې ته تر فېع كړېده

ع. ص. عطاء الله خان دراديو د تخنيك لوی مدير چه ستر كال نې دوهمې رتبې ته تر فېع كړېده

ع. ص. محمد فديرو خان « ترمكي » د اصلاح دروز نامې مدير چه ستر كال نې دوهمې رتبې ته تر فېع كړېده

دگرهني په مستقل رياست کښي مقرري

س . غلام دستکبر خان د مسلخ
اوی مدیریت کښل

غاجمخزون ماڅخاند کرهني
اوی مدير

س . سيمهاس خان دارزاڼو
اوی مدير

مدیریت عمومی بودجه :

شعبہ اول .

دوم .

سوم .

د احصائیه و ترتیب موازنہ عمومی :

مدیریت عمومی تقاعد :

مدیریت کنترول .

ماموریت اجرائیہ .

اوراق .

ریاست تفتیش :

رئیس .

معاون .

ادارہ تدفیق و مطابعات نتائج :

مدیریت مرکزی .

ولایات و حکومتات اعلیٰ .

راپور اجمالی اجراءات مهمه سال

۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی

سال ۱۳۲۶ با مشکلات پیچیده اقتصادی خاتمه یافت و اینک سال ۱۳۲۷ با مشکلات جدیدی بسیر خود آغاز نموده است .

وقتی که در سال ۱۹۴۵ جنگ عمومی دوم در شرف خاتمه بود ، افراد بشر که از تاثیر بحرانات اقتصادی و مصایب جنگ بترسیده و یک حیات غیر قابل تحمل را می بیندند و با یک امیدواری بزرگی با یان جنگ را انتظار داشتند چنین بدل می پروراندند که آن جنت زمینی و با آن عدالت عالی بشری که ممالک بزرگ دیوکرات آنرا تبلیغ و وعده میدادند و ذریعه میناق انلانیتیک به کتله های گرسنه ، برهنه و رنج کشیده اعلام مینمودند چرا هرچه زود تر جلوه گر نمیشود ؟

چرا زود تر نمی آید تا بیمدالتی های گذشته را جبران و یک آسایش عمومی را بر روی کبیتی حکم فرما سازد ؟

اما افسوس که باز این کتله بشر بد بخت اشتباه نموده بود و مانند صد ها بار دیگر بازم فریب خورد ، زیرا دیدند که جنگ خاتمه نیافته بلکه صرف برای مدت کوتاهی متار که بعمل آمده مشکلات سیاسی ، اقتصادی و خود خواهی محدود نگریده بلکه بتازگی رو به توسعه گذاشته است کسی بعمیق خود قانع نشده بلکه به مفهوم اینکه اشتها زیر دندان است سرازو اشتها ، خود غرضی و خود خواهی چنان وسعت گرفته که اینک نزدیک است باز بر کتله همه گر بکوبند . بلی خود خواهی چیز عجیبی است ، نه تنها انسان را گمراه میسازد بلکه براری فنا میکشد .

گرچه جنگهای اول و دوم عمومی بد دنیا ثابت نمود که درگیر و دار های امروزی فاتح و مفتوح غالب و مغلوب هر دو متضرر میگردند و آشکارا شد که مسائل پیچیده و بفرنج سیاسی و اقتصادی را نمیتوان ذریعه جنگ حل نمود زیرا اگر جنگ بکحصه موانع را رفع میسازد برعکس چندین مشکل دیگر را خلق میکنند و هویدا ساخت که فقط ذریعه عدالت و انصاف و اعتماد و همکاری بین المللی میتوان آسایش خود و دیگران را تأمین نمود . ولی متأسفانه چنانکه خصالت بشری است خود خواهی ، غرور ، جاه طلبی و توسعه جوئی همیشه بشر را آرام نمیکند . آری بد بختی کبیتی و کتله بشری از همین جا سرچشمه میگیرد . اینک انتظار میرفت بعد از جنگ وضعیت اقتصادی و ارتزاقی بین المللی رو به بهبودی خواهد گذاشت اشتباهی بیش نبود . چه تافضای سیاسی دنیا روشن نشود و صنایع ممالک صنعتی از حالت حربی به صلحی و با از حال سفر بعضر تبدیل نگردد و قیود تجارتنی و حمل و نقل برداشته

را یور اجمالی اجراءات مهمه سال ۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی

نشود و دادوستد پولی بوضعیت نورمال تحول ننماید، نمیتوان منتظر بود که اوضاع اقتصادی دنیا عموماً و ممالک زراعتی مخصوصاً بطرف بهبودی سیر خواهد نمود.

البته افغانستان نیز در این میانه که يك گوشه از این دنیا است نمیتواند از مصایب جهان برکنار بماند بالخاصه اگر در نظر گرفته شود که مملکت مامولکت زراعتی بوده و همه ما بهیچان خود را باید از خارج وارد کنند. در حالیکه از بحر دور افتاده ایم مبیست امروز فیم مواد صنعتی و مصارف حمل و نقل را تخمین از سه ال چهار چند نسبت بزمان قبل از جنگ بیشتر تادیه کنیم اینهم بایست علاوه شود که اوضاع زراعتی ما بنا بر خشکسالیهای متعدد فوق العاده متأثر گردیده است.

صرف نظر از اینها بخت بد هنوز هم ما را تعقیب میکند چنانچه در اینوقت باریک افغانستان در همسایگی هند که از یکسال بدینطرف در آن مملکت يك هرج و مرج مخصوصی برپا میباشد - واقع گردیده است و بر همه معلوم است که بندها - تغییرات و تبدلات هندوستان و پاکستان چه تاثیرات ناگواری بر امور اقتصادی مملکت ما وارد گردانیده است.

همینقدر گمانی است که اشاره شود، بازار مهم صادرات واردات ما در هند بود. اما بعد از ۱۵ آگست سال گذشته مرادرات تجارت و رفت و آمد قطارهای آهن بین هندوستان و پاکستان قطع گردید و ازین باعث از مدت ۸ ماه بدینطرف حصه مهم واردات و صادرات مملکت سقوط نمود. تزیید تعرفه راه آهن و بندشهای متعدد حمل و نقل و فیود دیگری که در پاکستان بالموافقه تجارت افغانستان موجود میباشد و سایر عوامل بین المللی تجارت ما را طوری بمشکلات و موانع دچار نموده که برای فهم اینها ضرور نیست انسان متخصص اقتصاد باشد بلکه يك نظر سطحی بر اوضاع جاری اقتصادی جهان و مخصوصاً خطه هند و خشکسالیهای بی دربی مملکت همه چیز را در انظار روشن نمود، میتواند چنانچه برای رفع این مشکلات که از ناحیه اوضاع هند واقع شده بود و مفاهمه در اطراف آن وزارت اقتصاد ملی سال گذشته مجبور شد دوبار شاعلی محمد نیم خان معین اقتصاد و دوبار شاعلی محمد یعقوب خان مدیر عمومی نمایندگی بانک ملی را در هند و پاکستان بفرستد - اینک با اشاره بسوی مشکلات عمومی خارجی اجاره خواسته بیلاس مصر و فینهای سال ۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی را قرار ذیل مختص - را توضیح میدهم:

اسمار خارجی

حاجت بتذکر نیست که یگانه منبع اسمار خارجی مملکت همانا صادرات آنست. ام، در او اخر سال ۱۳۲۵ بازار قره قلی که عمده ترین منبع اسمار خارجی ماست در امر یکسا روبه بحران گذاشت چنانکه قیمتها تا حدود ۴۵ فیصد نازل نمود. علاوه بر نزول قیمت بازار قره قلی

د کابل کالنی

مدت ۸ ماهه بیکملی مسدود بود و ازین باعث دوائر فروش ما بایست از عرضه متاع در بازار خود داری نمو ده و انتظار بهبود وضعیت بازار را میکشید. بالاخره از میزان سال گذشته فروش فره قلی بقیمت وسطی ۸ دالر در مقابل $\frac{1}{4}$ ۱۳ دالر در سال ۱۳۲۵ - آغاز شد

و بتدریجاً تقاضا بهبودی یافته رفت تا اینکه قیمت به $\frac{1}{4}$ ۱۱ دالر ترفی نمود. لکن مچا دا از مدت یکماه بدینطرف و فقه جدیدی در تقاضا رخ داده و ما هم از عرضه خود داری نمو ده ایم اکنون وضعیت بازار آئینده نامعلوم است.

مطابق شرح فوق منبع مهم صادراتی ما یعنی فره قل از دو جهت بموانع روبرو شد:

۱ / تنزیل قیمتها

۲ / و فقه های فروش

۱. اینهم ناگفته نماند که قبل از دوماه فوق در آخر سال ۱۳۲۴ بواسطه شدت سرما گوسفند فره قلی بصورت متوسط ۳ فیصد تلفات داد و علاوه بر آن چون در سال ۱۳۲۶ قیمت پوست فره قلی تنزیل و قیمت گوشت ترفی نموده بود بدینجهت ربه داران از کشتن بره های فره قلی خود داری و بره های خود را برای عرضه گوشت آن بی بازار نیکم داشتند. علاوه چون در سال ۲۶ و ۲۵ بنا بر کم بارندگی علف کمتر بوده و نیز مواد ارتزافی قلت داشت مالداران فره قلی بیکحصه میشهای خود را بقصابی انداخته و با اینصورت حاصلات پوست فره قلی سال ۱۳۲۶ را بطور محسوسی محدود گردانیدند چنانچه این حاصلات در مقابل ۳۵ لک جلد محصولات سال ۱۳۲۴ تخمین ۱۸ لک جلد میشود بنا بر عمل فوق وزارت اقتصاد ملی بمد مطالعه اوضاع باین نقطه واصل شد که باید برای بهبودی تولیدات فره قلی توجه مخصوص بطرف مالداران مبدول گردد یعنی وضعیت مالی آنها بهتر گردد تا ازین بحران تولیدات جلوگیری شود لذا اقدامات ذیل در ظرف سال ۱۳۲۶ صورت گرفت:

چون در سال ۱۳۲۶ بنا بر تنزیل قیمتها در خارج قیمتهای خرید در داخل تنزیل یافته بود (حد وسطی قیمت ها در سال ۱۳۲۶ - ۶۳ - افغانی بوده در حالییکه در سال ۱۳۲۴ عبارت از ۹۲ و در سال ۱۳۲۵ عبارت از ۱۲۶ افغانی بوده است).

لهدا با افزایش قیمت خرید در داخل فرار آئی اقدامات شد:

۱ - معافی حق الامتیاز فی جلد پشج افغانی.

۲ - تجدید نظر بر تعرفه گمرکی و تخفیف محصول گمرکی فره قل.

را یور اجمالی اجراآت مهمه سال ۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی

محصول سال ۱۳۲۶	محصول سال ۱۳۲۷
قره قلی کبود ۱۲ افغانی	کبود ۱۲ افغانی
» » سیاه »	سیاه اصل و کبود دوبر ۱۰
» » دوبر »	دوبر سیاه ۶
» » دوبر بگنه ۶	دوبر بگنه ۲
» » بگنه دممدار ۶	بگنه دممدار ۱

نوت: بگنه معمولی کاملاً معاف.

۳ - چون ۸۰ فیصد اسمار قره قل بایست بنسرخ رسمی دافغانستان بانك از طرف تجار صادر كنده تحويل داده شود و قیمت رسمی خرید فی دالر ۰.۴ / ۱۳ - افغانی و قیمت بازار آزاد آن بین $\frac{1}{7}$ ۱۵ - ۱۸ افغانی تحول میگرد لهذا از ۱۵ حمل ۱۳۲۷ نرخ خرید رسمی دالر به ۰.۰ / ۱۴ - افغانی ترقی داده شد این عمل نیز يك كمك مهمی برای بلندی قیمتهای خرید داخلی و توسعه صادرات قره قلی بشمار میرود.

۴ - علاوه بر کریدیت کافی و زیادی که نظر بر کود بازار قره قل در سال ۱۳۲۶ توسط دافغانستان بانك و بانك ملی برای صادر كندگان قره قل مراعاتاً بمناسفۀ تكتیولی صادر شده است تا تولیدات و صادرات قره قل و خرید آن در بازار داخلی بموانع دچار نشود برای صادر كندگان قره قلی تكتیولی بانك ملی از اول جوزای سال ۱۳۲۷ دو فیصد تنزیل داده شده.

۵ - امتیاز و انحصار قره قلی با شرایط مخصوصی لغو قرار داده شد.

۶ - در سال ۱۳۲۶ وقتی كه مالداران بواسطۀ قلت آذوقه و احتیاج بیول میشهای قره قلی را جهة فصابی ببازار عرضه نمودند وزارت اقتصاد ملی بصورت فوری بحضور مجلس عالی وزرا پیشنهادی تقدیم وازراه دافغانستان بانك - بانك ملی و دیو کریدیتی را برای مالداران منظوری حاصل نمود چنانچه معام و ن اول دافغانستان بانك و مدیر عمومی محاسبه بانك ملی برای انجام این كمك بسمت شمال مملكت اعزام گردیدند. این بار اول است که در مملکت بانكها قدم و سیمتری گذاشته و از راه عرضه کریدیت بمالداران تماس مستقیمی به آنها پیدا نمود. از سمتگان نامینه تمام مالداران قره قلی مستقیم با مناسفۀ تكتیولی عادی یعنی به ۶ فیصد در شد و صدور این کریدیت بصورت فوری نتایج نیک خود را بخشیده و از عرضه زیاد ترگوسفندان قره قلی ببازار جلوگیری نمود.

د کابل کالنی

۷ - تاسیس کمیسیون استاندارد فره قلمی در جنګرکلیک بمقصد بهبود جنسیت و استاندارد پوست برای صادرات یک اقدام مفیدی است .
اینها بود اقدامات وزارت اقتصاد ملی در راه بهبود او ضاع مالداران فره قلمی ، چنانچه ، از اقدامات مذکور قیم خرید پوست سال ۱۳۲۷ در داخل ترفی نمود . مثلاً پوست کببود بقیمت ۱۰۵ تا ۱۲۰ - افغانی خریداری میشود .
بصورت وسطی قیمت پوست فره قلمی که از حمل تامیزان ۱۳۲۶ بالغ بر ۶۳ - افغانی میشد در ماه جدی به ۷۲ و در ماه حوت ۲۶ و حمل ۱۳۲۷ با آنکه تقاضای بازار فروش خاموش است به ۸۸ - افغانی ترفی کرده است . و امروز مردمان مالدار بارضایت ودلسگرمی کامل مصروف کاروبار خود بوده و انتظار میروند حاصلات سال جاری واپس به ۲۲ الی ۲۴ ایک جلد پوست ترفی نماید .

صادرات مادرهند :

بواسطه اغتشاشات و انقلابات وبرهم خوردن شیرازه ارتباط حمل و نقل و بعضی علل دیگر صادرات سال ۱۳۲۶ ما درهند مخصوصاً میوه تازه از نقطه نظر حجم خود فوق العاده متاثر گردیده است ، درعین حال بواسطه خشکسالی در قندهار و سردی بهار و بارندگی تابستانی سال ۱۳۲۶ در کابل حاصلات میوه بسیار متاثر گردیده است . از نقطه نظر حجم ، صادرات سال ۱۳۲۶ ما در هند نسبت بسال ۱۳۲۵ (۵۷) فیصد کمتر میباشد .

پنبه و لبلبو :

بواسطه بحران مواد ارتزاقی از زراعت پنبه صرف نظر شد - لهذا صادرات سال ۱۳۲۶ پنبه ما عبارت است از صفر مقابل ۳۹۵۰ تن صادرات سال ۱۳۲۵ .
زراعت لبلبو نیز بوقته دچار شد ازین باعث مجبور بودیم عوض تولیدات شکر داخلی هم از خارج شکر وارد کنیم و اعمار بیشتری نسبت بسال ۱۳۲۵ تادیه نماییم .

واردات :

از طرف دیگر مجموع واردات مادر سال ۱۳۲۶ نسبت بسال ۱۳۲۵ شش فیصد ترفی نمود مخصوصاً تورید رخت - بطرول - تیلخاک - شکر - موتر و سامان و پرزجات موتر .
علاوه بر آن مصارف دوائر حکومتی مخصوصاً امور فوائد عامه باسماار خارجه خبلی توسعه یافت و ازین جهات است که دافغانستان بانک و تجار وارداتی بمشکلانی مواجهه شده اند .

برای رفع همین مشکلات بود که وزارت اقتصاد در شروع سال ۱۳۲۶ بشورای عالی افغانستان بانك پیشنهادی تقدیم داشت تا درباره داد و ستد اسعار خارجی بر مقررات آن تجدید نظری صورت بکیرد . چنانچه مقررات جدید وضع و عملی شد که مطابق آن به تجار صادراتی موقعیت داده شد که خود شان بدون ذریعه بانك اسعار خود را برای تجار وارد کننده معامله نموده بتوانند . یعنی تجار وارد کننده بایست با مال صادر نموده و در عوض و ادرات نمایند و باینکه از تجار صادر کننده اسعار خریداری و در مقابل تعهد واردات را بدهند . این سیستم سهیلانی را فراهم نمود که هم در داد و ستد تجارتی سخته وارد نشود و هم افغانستان بانك در اجراآت و تهیه اسعاری دوائر مملکتی و دیوبیکدام مشکلاتی مواجهه نشود . در نظر است این سیستم در سال ۱۳۲۷ نیز دوام داده شود و باینهم باید تذکر داد که مشکلات ازین ناحیه بکلی رفع نگردیده است .

داد و ستد پولی :

بهمگان معلوم است که در سال ۱۳۲۵ از هر طرف سروصدا بلند بود که در مملکت تورم و زیادتی پول موجود بوده و پول بیشتر از احتیاج در تداول گذارده شده و ازین سبب نیز قیمت اشیاء بلند رفته است . لهذا بر علیه این خطر ترتیبات ذیل اجراء گردید :

۱ / در سال ۱۳۲۵ گردیدتهای بانکی شدیداً تحت کنترل قرار گرفت .

۲ / از نشر پول جدید در سال ۱۳۲۶ خود داری شد .

۳ / از راه ازدیاد و ادرات موثر - شکر - بطرول - تبلیغات و غیره بالخاصه توربید رخت ذریعه دیو و توزیع فروش آن در تمام علاقهها و مناطق مملکت از تورم پول جلو گیری بعمل آمد . چنانچه امر رز کار بجائی رسیده است که از همه اطراف و اکناف مملکت شکایات بی پولی بلند است . یعنی امروزه ازین ناحیه کدام پریشانی محسوس نیست .

تاثيرات کم پولی بر قیمتهای زمین و خانه نیز اثر خود را بخشیده است چنانکه نسبت بدو سال قبل قیمت زمین و خانه پایان آمده و امروز عرضه زمین و خانه زیاد و تقاضای آن کم است . در بازار تجارت هم قلت پول حکم فرماست .

خزیدات تجارتی :

مفاد تجارتی و موسسات از سال ۱۳۲۵ تا کنون متدرجاً و دائماً روبه تنزل است بیلاسی های سال ۱۳۲۵ کاملاً پریشانی آور است چه اکثر آ داد و ستد تجارتی بشورای متواتری مواجهه گردیده بود . اما در سال ۱۳۲۶ وضعیت قدری بهتر است .

چون دیگر آن منافع بلند تجارتي رخت بر بسته ازین رو قیم سهام موسسات پایان آمده و عرضه آن زیاد و تقاضای آن بسیار محدود شده است . وزارت اقتصاد ملی متوجه است یک توازنی در دادوستد تجارتي بر روی کار بیاید و از افراط و تفریط جلوگیری شود .

سیاست گمرکی :

پوشیده نیست که سیاست گمرکی مملکت ما از هفتاد سال باینطرف نه مبنی بر تقاضای اقتصاد ملی بلکه بر پایه عایدات دولتی بنا یافته بود .

اینک حکومت اعلیحضرت یاد شاه جوان و ترقی خواه ما در تحت ریاست مرد خیر خوا ، مملکت والا حضرت سیه - الار غازی صدر اعظم تقریباً وضع را حسب ايجاب اقتصاد ملی احساس و وزارت اقتصاد هدایاتی صادر فرمودند که سیستم گمرکی مملکت بایست مورد تجدید نظر قرار گیرد .

به پیروی این هدایات وزارت اقتصاد ملی در وسط سال ۱۳۲۶ پروژة بحضور مجلس عالی وزراء تقدیم داشت که خوشبختانه محل تصویب قرار گرفت و به صحنه حضور همایونی نیز مزین گردید . این پروژة بر پر نسب معافی محصول صادراتی و تجدید نظر بر محصول واردات مملکت از نقطه نظر اقتصاد ملی مستند است .

مطابق باین اساس محصول وارداتی بطرول و روغنیات و موتر لاری و پرزه جات موتر - بر - رض - تبریج و تسهیل امور حمل و نقل که رشته مهم حیاتی و اقتصادی ماست معاف قرار میگیرد و محصول وارداتی آن نوع اموائی که طرف احتیاج عامه بوده و تهیه آن در داخل مملکت امکان پذیر نیست یا تخفیف مییابند و یا همانطور بحال خود باقی میماند ولی محصول وارداتی اشیا ی لوکس از قبیل موتر سواری - اموال ابریشمی - زری - سکر - عطریات و مانند آن روزه نژاید خواهد بود .

چنانچه به پیروی این سیستم در سال ۱۳۲۶ و هم در ماه حمل سال ۱۳۲۷ بروی تعرفه های گمرکی تجدید نظری صورت یافته است که بحالت اقتصادی مملکت بسیار مفید ثابت خواهد شد مطابق آن :

- ۱ / محصول صادراتی اشیا ی ذیل بکسلی معاف گردیده -
 - الف) گیاه باب از قبیل هنگک - شیرخشت - ترنجبین - ادویه بونانی .
 - ب) حق الامتیاز فی جلد پنج افغانی قره فل .
 - ج) بادام کاغذی و سنگکی - زبره ها - زرد آلو - فیسی - آلوچه - شفتا لو - سیب - ناک آلو بخارای تازه .

- (د) پشم اشتری
(ه) پوست بفته معمولی
۲ / محصول گمر کی صادراتی اشیای ذیل تخفیف یافت ؛
الف / پشم گوسفندی
ب / پسته
ج / فالین رنگ خام
د / انار
ه / پوست کیود دوبر - سیا و تقراصل - دوبر بفته - تقرنوبر - دو بر بفته سیاه و کیود - بفته دممدار سیاه و کیود .
۳ / اشیای وارداتی ذیل از محصول بکلی معاف شده است ؛
بطرول - موتر لاری - روغنیات موتر - تسایر و توب و روزه جات موتر .
۴ / اشیای وارداتی که محصول آن اضافه شده ؛
الف / موتر تیز رفتار
ب / چای
ج / تیز خاک
د / رخت اروپائی
ه / یکصدو چهل ونه قلم اشیای متفرقه وارداتی .
تطبیق این پروژه گمر کی در ظرف پنج سال مد نظر گرفته شده است تا تدریجاً عملی شود زیرا وضعیت بود جری و مالی مملکت اجازه نمیداد که یکدم صورت بگیرد . با ید تذکره کرداد که حکومت با وجود مشکلات مالی محض از نقطه نظر بهبود اوضاع اقتصادی آینده مملکت فدویت بزرگی را در راه رفروم گمر کی قبول نموده است کیه در خود هر گونه تقدیر است .

امتیازات و انحصارات :

وزارت اقتصاد ملی چنانیکی در ضمن پروژه آزادی تجارت پشم که در تاریخ ۱۷ حوت ۱۳۲۴ به مجلس عالی وزراء تقدیم کرده بود در جواز سال ۱۳۲۵ از مجلس عالی موصوف گندارش یافت بحضور مجلس عالی وزراء عرض نموده بود که جهت نشو و نمای تجار چکانه و سر مایه های کو چک باید زمینه و مید ان وسیع تری آماده شود و از طرف دیگر سر مایه های بزرگتر اطراف صناعت سوق و متدرجا امتیازات تجار تری محدود گردد — بمتا بمت همان مفکوره

د کابل کالنی

نخست تجارت پشم و سپس تجارت پرزه جات موتر و بعد تجارت قره کئی را از سیستم امتیازی به اصول آزادی تجارت تبدیل نمود.

امروز غیر از شکر و بطرول و موتر دیگر همه انواع تجارت وارداتی و صادراتی آزاد گذارده شده و مووضوع تجارت امتیازی شکر و بطرول نیز در شورای اقتصادی مورد مطالعه و تجدید نظر میباشد.

تمرکز سرمایه در امور صنعتی :

صرف نظر از موضوع امتیازات ، برای تمرکز سرمایه در امور صنعتی یکسلسله اقداماتی بعمل آمده چنانچه برای این مقصد بعضی شرکت های تجاری از قبیل اتحادیه شمالی و اتحادیه هرات به بانک ملی منضم گردید . و بعضی شرکت های دیگر بک باندیکر ضمیمه شد تا سرمایه های بزرگتر بطرف صنعت سوق داد شود و جای آنها از طرف تجار کوچک و سرمایه های متفرقه اشغال گردد .

مثلاً سرمایه بانک ملی در شروع سال ۱۳۲۵ از ۱۲۴۷۲۰۰۰۰ - افغانسی به ۲۴۹۴۴۰۰۰۰ رسید و در سال ۱۳۲۶ به ۵۵۳۶۴۱۱۱۱ - افغانسی ترقی نمود .

امور صنعتی :

در سال ۱۳۲۶ از سه ناحیه بطرف صنعت توجه شد :

(۱) افزایش تولیدات : مثلاً اگر حاصلات سال ۱۳۲۴ نساجی ۱۰۰ قرار داده شود تولیدات سال ۱۳۲۵ مساری (۱۵۲) و حاصلات سال ۱۳۲۶ بانغ بر ۱۲۲ میباشد (در سال ۲۶ مشکلات تخنیک حاصلات را نسبت بسال ۱۳۲۵ کمتر ساخت) این افزایش از راه بهتر نمودن وضعیت صحی و مالی کارگران بدست آمد و آن بقرار ذیل است :

الف / توجه بامور صحت کارگران از راه ادویه و تنظیم شفاخانه و مجارله باملاریاوغیره .

ب / افزودی معاش کارگران در سال ۱۳۲۵ به ۲۵ فیصد - اما چون در وسط سال مذکور به لاحتظ رسید که نسبت به بلندمدی مواد ارتزافی این افزایش کیفیت نمیکند لهذا در زمستان سال ۱۳۲۵ شروع شد که ماده مهم ارتزافی کارگران یعنی آرد بقیمت مستقل فی سیر ۸ - افغانسی بدسترس شان گذارده شود چنانچه به تناسب تعداد فامیل و درجه از ۳ تا ۱۰ سیر در هر ماه بقیمت ۸ - افغانسی بدانها توزیع میگردد .

از جانب دیگر در مواد بخته که از طرف فابریکه نساجی روزانه بعمله داده میشد جنبه کالوری غذا ذریعه دادن بعضی مواد اضافه بر سابق تقویه شد - بعلاوه یک کوآپراتیف

برای کارگران و مامورین نساجی تاسیس شد که مزید بر مواد ارتزافی ساہر ما احتیاج آنها را نیز از داخل وخارج بقیهت های مناسب فراهم کنند این ترتیبات موجب شد که فلت کارگر که در پینچ سال گذشته در صناعت نساجی محسوس بود از بین برود و فوۃ کارگران نرفی کنند و غیر-اشری ها و مریضی ها بکلی محدود گردد .

(۲) : در سال ۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی سر وی امور صنعتی را به بیمانه و سبھی سردست گرفت - در قطار اول سر وی کارخانه های نساجی پنبه و پشمینه بافی - تبلکشی و پنبه پاک کنی - صابون سازی - ستاسیرین های برقی - کارخانه سمنت سازی و سیرامیک (مواد تعمیر) و نیم صنعتی ساختن میوه جات کوهدامن و فلتد هار مورد کار قرار گرفت . این سر وی ها بدو کمیٹی یکی موریسن نودسن و دیگری اتحادیۃ انجینیران مشورتی هند تفویض شده بود از جمله این سر وی ها موضوع کارخانه سمنت و سیرامیک که هر دو در ولایت کابل تعمیر میشوند تکمیل گردیده و بقیه در شرف اكمال است .

(۳) : هیئتی با اروپا و امریکانت نظر رئیس شرکت برق و رئیس شرکت نساجی اعزام شد که در خصوص پلانهای که سر وی آن تکمیل شده و بامیشود با کمیانیهای مختلف در تماس آمده و شرایط فرمایش را مطالعه کنند چنانچه هنوز هم مشغول مطالعه و تجسس هستند .

هیئت مذکور به معالک ذیل سفر نموده اند : سویز - چکوسلواکی - آستریا - المان انگلستان - و امریکانت . در اینجا باید تذکر داد که شرایط قیمت و مدت انجام فرمایش ها برای افغانستان از نقطۃ نظر اقتصادی فوق العاده نامساعد است .

بشرح سه مواد فوق یارۃ اقدامات دیگر نیز در موضوع اجتماع سرمایه برای امور صنعتی پیش بینی شده است از جمله در نظر است مبلغ ۱۳۰ کرور افغانی در مدت ۷ سال آیندہ به امور صنعتی مصرف شود - چنانچه تذکر رفت سرمایه بانک ملی برای همین مقصد توسعه داده شده و از ناحیۃ دافعۃ نستان بانک و بانک ملی ۶۰۰ میلیون افغانی در این راه بصرف خواهد رسید - البته از سرمایه خود شرکت برق - نساجی و بقیه موسسات و تجارت فرہ کلی و تروض خارجی نیز برای این مقصد کار گرفته خواهد شد .

شرکت سمنت سازی با سرمایه ۵۰۳۰۰۰۰۰۰ افغانی در شرف تاسیس است - چنانچه پروژۃ تاسیس آن بتاريخ ۴ حوت ۱۳۲۶ از تصویب مجلس عالی وزراء گذشته است . این بود اقدامات در خصوص امور صنعتی .

اشترک در کنفرانسهای بین المللی :

در سال ۱۳۲۶ افغانستان در کنفرانس بین المللی تجارتی چینوانت ریاست والا حضرت سردار محمد نعیم خان بچیت مشاهد اشترک ورزید - امادر کنفرانس ها و انابجیت عضواشترک نمود .

نمایندگان وزارت اقتصاد ملی در کنفرانس ها و اناس یعنی آقای عبدالحی خان عزیز معین اول وزارت اقتصاد و آقای داکتر عبدالروف خان - آقای عبدالغفور خان امینی و آقای عبدالرحیم خان نعت ریاست ع. ج. عبدالحسین خان عزیز بدان کنفرانس شراکت نمودند . آقایان موصوف توانستند از نظریات مملکت خود در آنجا بخوبی حیایه کنند . البته را بود این کنفرانس بعد مراجعت هیئت مورد اشاعه گذاشته خواهد شد .

کنفرانس بین المللی گندم :

در سال ۱۳۲۵ و قریبکه مملکت بواسطه خشکسالی های بیابانی مواجهه بدطر فحطی بود وزارت اقتصاد ملی و موسسات اقتصادی بموقع آن در راه توریده غله اقدامات لازمه نموده و با وجود مشکلات زیان با همراهی حکومت امریکا موفق بتورید غله از امریکا شد و شاید آن اقدام موجب رفاهت عامه نیز گردیده باشد . اما و قریبکه زمستان گذشته خطر فطت مواد ارتزافی را بنا بر خشکی موجب شده . انوفنی که کنفرانس بین المللی گندم دروا شکنن تاسیس میشد افغانستان نیز در آن کنفرانس ذریعه داکتر عبدالروف خان اشتراک ورزیده و وزارت اقتصاد ملی بواسطه این پیش بینی که شاید فصل زراعتی مساعد بار نباید برای افغانستان سهمیه گندم رامطالبه نمود . همانا از طرف کنفرانس مذکور همه ساله ۲۰ هزار تن گندم برای مدت پنجسال اعتبار داده شد که با افغانستان وارد شده بتواند . چنانچه فرار داد آن نیز امضاء شده و امیداست از این ناحیه کمک خوبی برای رفع بحران مواد ارتزافی شده بتواند .

حمل و نقل :

از سنه ۱۳۲۵ تا وسط سال ۱۳۲۶ در مملکت يك هرج و مرج در امور حمل و نقل و ماده سوخت آن یعنی بطرول موجود بود . چنانچه کرایه از مزار شریف الی کابل به فی سیر ۱۲ افغانی رسیده بود و بطرول در بازار سیاه به فی کبلن ۱۰۰ - افغانی ولاری های مستعمل به فی عراده تا ۷۰ هزار افغانی خرید و فروش میشد . اینک افتخار داریم تذکر داده شود که این مشکلات دیگر وجودی ندارد و قیمت کرایه امروز از مزار شریف بکابل به ۳ ونیم افغانی فی سیر تنزیر نموده و بازار سیاه بطرول بطوری از بین رفته که امر وز در کابل به فی کبلن ۱۲ - ۱۰ افغانی میباشد و هم معیار خرید و فروش لاری از ۷۰ به ۲۰ هزار افغانی پایان آمده است .

تیل خنک :

تیل خنک نیز که دیروز به فی پیپ ۱۶۰ - افغانی بفروش میرسید امروز فی پیپ به ۵۲ / ۶۵ افغانی آزارانه در دسترس همه گذارده شده است .

دییوی تعاونی :

دییوی در اول وهله به تنقیدات و مشکلات زیاد مواجهه بود اینک نه اینکه روز بروز اوضاع آن منتظم تر گردیده بلکه فعلاً بصورت یک ماشین اتومات در حرکت است امروز دیگر گمان نمیشود که شخصی از مفید بودن و تاسیس شدن بموقع این موسسه عام المنفعه انکار داشته باشد .

در به و امر مشکلاتی که در پیش روی نشو و نسای این موسسه واقع بود نه تنها محدود به عوامل داخلی بود بلکه موضوع کمی واردات رخت از خارج و بندشها و موایع حمل و نقل در هند نیز در آن تاثیر بسیار فراوانی داشت .

وزارت اقتصاد ملی در عرصه دو سال بمسئله بسانک ملی تمام جهان را از نظر واردات رخت تجسس نمود و در هر جا کمترین روزنه و امکاناتی موجود شد از آن استفاده گرفت تا اینکه واردات و ذخائر رخت وسعت یافت .

بسی از امریکای شمالی - مکزیکو - برازیل - ایتالیا - المان و از اموال سندی چینائی و هولند و رخت هندی و روسی و از همه کسار گرفت و ازین مالک در ظرف دو سال (۷۲۳۰۰۰۰۰) متر رخت برای دییوی خریداری کرد . چنانچه حصه زیاد آن واردوبافی در شرف توزیع است - البته این احصائیه شامل تولیدات نساجی داخلی و بافت دستی وطن که آنها هم دییوی گرفته شده نمیشد بلکه همه رخت خارجی است .

افتخار داریم توضیح بدهیم که همین اموالی که خریداری شده و قتیکه بقیه آن نیز وارد گردد مصارف دو ساله مالکیت با در نظر گرفتن تولیدات نساجی داخلی تسکافوشده میتواند - بنا براین نگرانی که در سال ۱۳۲۵ در مملکت ازین ناحیه موجود بود دیگر وجودی ندارد .

فنایل تذکر است که تمام این دستگام بزرگ دییو در ابتدا بدون سرمایه بدوران انداخته شده و در آغاز بسانک ملی و موسسات مربوطه آن به دو بار مبلغ ۶۷ میلیون افغانی دییوی خریدیت بلامنفعت دارند و بعد ها احتیاجات پولی دییوی بمسئله خریدیت بانسها اجرا شد - اما امروز دییوی بمسئله خریدیت نیز احتیاجی ندارد .

بعضاً تنقید میشود که دییوی منفعت زیادی گرفته است . بیهورد نخواهد بود در اینباره توضیح شود که :

۱ - در روز تاسیس دییوی فلت مال و عروج بازار سیاه بعد انتهای خود بوده ازین سبب دییوی میبایست با قوت کم بایک عامل مدعش یعنی بازار سیاه مقابله مینمود .

هر گاه دپیو در اول کار کدماهای رخت ویا املکات واردات وسیع رخت را از خارج میداشت - مسلم بود که میتوانست در همان قدم اول ذریعه عرضه وتوزیع زیاده رخت بازار سیاه وبلندی قیمتها را از بین ببرد - ولی متاسفانه این قدرت در آنوقت موجود نبود - پس اگر دیو مال کم خودرا بقیمت ارزان عرضه مینمود بصورت فوری محتملترین آن اموال را جمیع وبازار سیاه را بیشتر توسعه میدادند .

بنا برین دیو-و مجبور بود که با در نظر گرفتن روش بازار سیاه شروع بعملیات مینمود ویا توسعه واردات به پایان آوردن تدریجی قیمتها دست میزد .

روی همین اساس دیو توانست قیمت رخت هندسی را از ۴۰ و ۵۰ - افغانی به ۱۱ و ۱۶ افغانی تنزیل بدهد ویا چیت مکسیکور را از ۱۲ و ۱۴ - افغانی فی متر به ۶ و ۱۰ - افغانی برساند . هر گاه وضعیت هجوم دکانهای آزاد چین را در تابستان گذشته با وضع دکانهای امروزی تطبیق بدهیم از روی انصاف وعدالت تصدیق خواهیم کرد که بجز همان راهی که دیو رفته است طریق دیگر موجود شده نمیتوانست .

۲ - اگر دیو منفعت نموده آیا این منافع همان منافعی نیست که ما آنرا از جیب محتملترین کشیده وبصندوق مالی تحویل داده ایم ؟

هر گاه این منافع بمؤسسات و یا تجار تقسیم میشد و یا حکومت آنرا ضمیمه بودجه خود مینمود شاید مورد اعتراض میشد اما این عایدات نه ضمیمه بودجه مصارف حکومتی گردید و نه هم بمؤسسات و تجار تکیه کرد بلکه بمؤسسات و تجار اغلباً و اکثراً در توزیع رخت و اجراءات خریداریها وسائر وظائف دیو - بصورت افتخاری گزار نمودند حتی آنقدر زحمت کشیدند که در خور قدر دانی ونشکر است . پس در حالیکه منافع دیو به تعمیر شفاخانه ها ، مصارف دارالمساکین - تاسیس مکاتب - باغ کودکان و انجمن نسوان وغیره امور خیریه واجتماعی میرسد آیا جای انتقادی باقی خواهد بود ؟

حکومت نه تنها اینک منافع دیو را بمؤسسات اجتماعی وقف نمود بلکه سعی کرد که از یک خیر عمل خیر ومفید دیگری نیز بوجود آید - مثلاً وقتیکه یک حصه از منافع دیو بدارالمساکین تخصیص داده شد مجلس عالی وزرا تصویب نمود تا بولیکه در دارالمساکین جمع میشود آنهم بیکار نموده و در راه رفاه عامه از این استفاده گرفته شود یعنی از پول بیکار دارالمساکین باید در کارته ۳ دوسد خانه و ایوانها گرانمی ساخته شود تا اینکه از یکطرف رفع احتیاج اهالی بکارایه ارزان ومناسب فراهم آید وهم از جانب دیگر مردمان بیکار بکار مشغول گردند .

رایور اجمالی اجرا آت مهمه سال ۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی

تاسیس کسه عمرانی : در ایام اجرا آت مهمه سال ۱۳۲۶ وزارت اقتصاد ملی

یکی از اقدامات مفید اقتصادی و عمرانی در سال ۱۳۲۶ عبارت است از تاسیس کسه عمرانی . کسه عمرانی در اثر ارشادات و توصیه های ذات اشرف ملو گزانه که در اینباره توجه و دلچسپی خاصی دارند ب سرمایه ۳۰ مایون افغانی تاسیس شد . امید داریم این موسسه در عمران و رفع احتیاج اهالی کمک مؤثری بعمل آرد .

تجارت با روسیه :

بهمه معلوم است که از سال ۱۹۴۱ تا در وسط سال ۱۹۴۵ بولشویته جنکیت همیون تجارت مملکت ما با روسیه قطع گردیده بود . اینک خوشبختانه باین توجه مملکتین در سال ۱۳۲۶ تجارت فیما بین آغاز یافت گرچه قیم امور ال روسی در بعضی جنبی برای ما مساعد نیست اما امید قوی می رود که در آتیة نزدیک این داد و ستد بین مملکتین مانند قبل از محاربه توسعه بگیرد و به منفعت جالبین ادامه یابد .

موضوع چای :

در نیمه دوم سال ۱۳۲۶ مسئله چای و بلند رفتن قیمت آن خاطر وزارت اقتصاد ملی را متشوش ساخته و ابالا از بموجب پیشنهاد وزارت اقتصاد ملی او تصویب مجلس عالی در فرجه بهار ماه اطلاق تجارت کنابل وظیفه دار شد که در نزد مینه توریه چای داخلی که ایلتا توری شواد اینجا چه اطلاق تجارت برای این مقصد در مواضع تولید چای نماینده فرستاده و بخر و بفر بدارای بجای نمود . اینک چنانکه در نیمه اطلاق تجارت خریهاری شده به پیمانته و بدارای توریه (خدمات افغانی برشیده ۸) و عا فریب داخل مملکت امشود و امید داریم ازین توریه نیز تا حد زیادی مشکلات رفع و بلند می شود قیمت چای ازین گرفته برود . امید داریم در این توریه نیز تا حد زیادی مشکلات رفع و بلند می شود این هم نا کفایته نمایانگر خود تجارتیم بی توریه یک مقدار زیاد چای اقدامات نمودن انفسه که البته این اقدام تجارتیم موجب فراوانی و تبدیل قیمت چای می باشد .

امور خیریه :

بوجود مشکلات مالی جمع آوری اعانه جات از مو سسات و صرف آن در امور اجتماعی مخصوصاً در افغانی در سته ۱۳۲۶ که در جریان بود در بلکه در آید هم ترا به ترا بداشت . چنانکه در سته ۱۳۲۶ - امور دار المساکین و سفت یافته سرمایه خیریه بانک ملی هنور سها در شرف نویسه میباشند از جمله خیریه بانک ملی در طرف سال ۱۳۲۶ مبلغ بذیل را بامور اجتماعی پرداخته است .

د کابل کالنی

- ۱- برای تاسیس ونو سمة مكا تب متو سطر لبله ونهاری
بوزارت معارف
- ۲- امانه برای تمديد نل آب شهر فندهار تادیه گردیده
- ۳- پسه انجمن خیریة نسوان
- ۴- په دارالمساكين

- ۵- برای تعمیر وترمیم یاد کار مقبرة شهدای میوند
واما کن تاریخی بوزارت معارف تادیه شده است
 - ۶- امداد طلبه بی بضاعت جهت دوام تعلیم هالی
آنها - شعبه مخصوصی در خیریة بانك ملی افتتاح
شده و با ساس معرفی وزارت معارف ماهانه مدد معاش
به آنها تادیه میشود و این شعبه همه روزه در شرف
توسعه میبا شد که در کابل از ان امداد شده است.
- جمله شد

افغانی ۲۶۹۶۸ / ۷۵

افغانی ۴۲۹۰۳۷۰ / ۶۴

ودارائی خیریة بانك درسال ۱۳۲۶ بمبلغ (۳۶ ۲۸۵۲۳۷/۹۱) توسعه یافته که از انجمله
مبلغ (۴۲۹۰۳۷۰ / ۶۴) افغانی قرار فوق امانه ها داده شده است و در صندوق
در اخیر سال ۲۶ نقداً بمبلغ (۲۰ ۳۴۰ ۰۸۰ / ۷۹) افغانی موجود بوده و بمبلغ
(۱۱ ۶۵۴ ۷۸۶ / ۴۸) افغانی بخرید سهام بانك ملی - شرکت نساجی - شرکت برق
و شرکت سمند سازی و اتحادیه کابل و سهامی اقتصاد و غیره بکار انداخته شده که از منبع
عایدات سهام مذکور نیز سالانه واردات خیریه توسعه بیاید و قابل تذکر و قدر دانی است
حکومت خیر خواه و ترقی پرور ما برای مقصد توسعه امور اجتماعی عایدات و واردات
خیریه بانك ملی و سایر خیریه هارا از تادیه محصول مالیات بر عایدات معاف نموده است
و خیریه بانك ملی نیز همیشه در امور اجتماعی پیروی از افکار بهی خواهانه حکومت
نموده و در همه پلانهای اجتماعی حکومت سهم باری را گرفته است .

توضیح ۱- بر علاوه مبالغ فوق شرکت ها و اشخاص تمهد بمبلغ (۱۳ ۴۱ ۴۰۹۴ / ۸۴)

افغانی را در خیریة بانك ملی داده اند که سالانه تادیه خواهند کرد .

این بود راپور جریان امور عمده اقتصادی و تجارتي درسال ۱۳۲۶ که جهت اطلاع

فازین محترم تقدیم گردید .

اجراآت متفرقه قابل تذکرات ریاست تجارتي

برعلاوة اجراآتتيکه در راپور عمومي اجراآت وزارت اقتصاد ملي تذکر رفته اجراآت قابل تذکرات وزارت اقتصاد ملي را که بسلسله شعبات ریاست تجارتي بعمل آمده ذیلا بمنصه اشاعه ميکنداريم :

الف- واردات و صادرات :

وزارت اقتصاد ملي ازجهت توريد اشياء مايحتياج سال ۱۳۲۶ مملکت و با لخاصه اشياء طرف احتياج عامه بوسائل لازمه باممالک خارج داخل تماس گر ديده تسهيلات لازمه را در توريد امته فراهم نموده است .
سهميه های وار داتی :

۱- سهميه شکر-درسال ۲۶ برعلاوة اينکه وزارت اقتصاد ملي در توريد سهميه باقيمانده ۱۳۲۵ اقدامات نموده بنا بر مرتفع شدن قبود کنترول ي فروشات شکر درهند و تا زمان فرود آمدن نرخ شکرهند به معيار سابق از خريداري شکر آنجا منصرف وپيش از وپيش برای خريداري شکر در برا بر امريکاه ورو سيه اقدامات لازمه را اتخاذ واخيراً بوسيله موسسات مربوطه دوهزار تن شکر از کوبا و ۲۷۵۰ تن از روسيه خريداري شده و متدرجاً بتوريد آن اقدامات بعمل مي آيد .

۲- سهميه بطرول هند :

درسهميه بطرول هند که عبارت از (۲۱۵۰۰۰) کيلن ما هوار بود به (۸۵۰۰۰) کيلن نزديد بعمل آمده که مجموعاً ما هوار (۳۰۰۰۰۰) کيلن ميشود وهم (۳۰۰۰۰۰) کيلن جهت توريد غله برای يك مرتبه سهميه داده شده بود برای توريد بطرول مذکور حتى المقدور وزارت اقتصاد به همکاري وزارت جليله امور خارجه مشکلات عاينده را مرفوع و بذريعه شرکت بطرول بتوريد سهميه مذکور موفق گرديده است .

۳- سمنت .

اخيراًوزارت اقتصاد ملي موفق شد پس از يك سلسله اقدامات جدی لايسنس توريد يانزده هزار تن سمنت را برای کار آمد کمپني موريسن نودسن وبعضی دواثرديگر به دست آورد .

۱- توسط دواثر مربوطه اقدامات بعمل آمد تاافغانستان به نمايشگاه بين المللي پوست وچرم بازل شوليت ورزیده وهم از اينجا احصائيه ها ، فوتو های کوسفندان قره قلی و صورت تربيه آنها واحصائيه های لازمه رابه شاغلي عفيفي که موظف باشتر اک درين نما يشگاه بودند ار سال شد تا بمرض نمايش قراردهند — وهم به شرکت قره قل هدايت داده شده که از هر قبيل عکس های تربيت کوسفندان راطور کلکسيون ترتيب نمايند .

۲- برای اینکه در تمام نمایندگی های افغانی از اشیاء نفیس پیدا و از مملکت وساخت فابریکه ها از قبیل فالپنجه - سنگ های متنوع الالوان رخام - مرمر - لاجورد - ونمونه پارچه های ساخت نساجی و قندهار و دیگر اشیاء گلدوزی و کار دستی جهت ملاحظه ائمه های افغانی بصورت نمونه موجود باشد بدو مرتب بوطه هدایت داده شده تا اشیاء نفوس را بصورت نمونه تهیه کرده

به نمایندگی های مربوطه ارسال دارند .
۳- با موسسات خار جی راجع بقیام تجارت خویش مکتوباتی با اطلاع اعلی - عرضه داشته و برای تصدیق مواد داشته خویش رسماً شرکت ها و تجارند و قراخون داشته اند .
۴- از آنکه از مواد در مورد مرمری شرکت ها و غیره بمرجع مربوطه آن بطور اختصار آرس و بگون سکنه اقدامات نموده است .

۴- جهت ترتیب اقدام صادراتی افغانستان چند فام ادویه جات نفیسی پیدا و از کشور را که تا اکنون صادراتی نداشته و مواد ضرورت ادویه سازی بود از بیوزارت به امریکای قریب شده تا در صورتیکه بعضی از کمپانی ها بخریداری آن مایل باشند اعتبارات به عمل آید .
۵- راجع به باغچه های صنایع در راجع به بوطه با این امر راجعه مجموع ذوات و موسسات عملی که این

وزارت به همکاری وزارت خارجه اقدامات ذیل را نموده است .
۱- در سال ۱۳۳۳ راجع به ترتیب و انتظام فروش میوه قندهاریم ترتیبات امجد دی ایجاد و به تجار خشکبار قندهار مساعدت نمود تا شورای تجارتی تاسیس گردد در ثانی رئیس تجار پرتی بامدیر (عمومی اطاق) در انجا اعزام و در ضمن دیگر ترتیبات تجارتی میوه خشکبار را طبق

بسیار ترتیبات اصول و حسابات تجارتی میوه قندهار اساساً به شورای تجارتی او لایحه فروش ستاندارد در نظر ترتیب نموده .
۲- بمرغوبه اجزای آن را گنجانده .
۳- جهت آنکه قرض میوه خشکبار قندهاری بصورتی بهتری بفروخته بنگیرد در تشکیل کمیته ای متشکل از نمایندگان میوه خشکبار قندهار و قندهار و قندهار را طبق خواسته های تجارتی و لایحه تشکیل میوه خشکبار قندهار و قندهار آن به خود تجارت آن ولا تمام شده در بهبود آن مواسسه صرف تضییعی بهمانند فهم برلی باشد که بظن اف

باغدار نیز محافظه گردد با تمام باغداران مفاهمه بمثل آمدن تیاک کویر ارتبف فروش باغدار تشکیل گردد .
۴- چنانچه هرگز کمپوز کیف نموده کوزا عنقریب مترتیب و جهت تطبیق رویا باقیافته از فن تولید امی شود .
۵- در باب سفری باشد که روی بوطه تجارت میوه خشکبار قندهار در بین این امر و از مملکت اسلامی ما در ق

بوقایم شود از هر قبیل میوه خشکبار سفارشات افغانی در عراق قراخونده شده .
۶- بامه و اشیاء دیگر که میل بخردند .
۷- آنرا داشته باشند از نمونه های مرمر و سنگ های متنوع و نظریات خویش را با اطلاع اعلی بدهند .
۸- در مورد نظر قندهار و از دنیا امیون نمیشود بلکه از طرف حقیق میوه خشکبار قندهار کی افغانستان در این سالها خریداری گردیده .
۹- چنانچه از جمله ۹۰ میلیون و ۵۰۰ میلیون آن الی اخیر بلای حمل او می کنیم میلیون متر آن وارد گمرک کابل و بقیه در لوش رمان و شاور می باشد .
۱۰- در این زمینه ترتیبات

اجرا آت متفرقه قابل تذکر شعبات ریاست تجارتی

۹ - وزارت اقتصاد ملی از حکومت هند در حدود (۱۱۸۳۰۰۰۰) وار لایسنس بدست آورده و توسط دیوی تعاونی بتوزیع اقدامات نموده چنانچه قسمتی خرید و توزیع و قسمتی هم در شرف ورود است .

وزارت اقتصاد ملی لجنه وضع امشکلات حمل و نقل و اخلاء سوله های روخته و شکر و تیل خاک ، ص معین دوم را اعزام نموده چنانچه بنام مشکلات حمل و نقل و اخلاء در وقت میزدن در و به سبب شکر (۲۸۸) تن که در سبب تیل خاک () از بند ایسکارت به این ایالت و دیوی و تیل آمد .
نوعی در اوایل این سال با آقای مهندس مقرب خان مدیر عمومی تناسبات علی ایضاً در این جهت مذاکرات با حکومت هند در دهلی اعزام نمود تا مشکلات حمل و نقل و مستحق محصول جدید را که از طرف حکومت هند از فرار فیورا چهار آنه بر صادرات رخت وضع شده بود مرتفع سازد و یونیکه بنام این محصول تنها دیوی از رخت های آماده حمل خود ریاست شصت و سه مستهلکین افغانستان نیز در رخت با افع و بزرگ با لک کد با اینها که چندین بار در وقت شکر و تیل صادراتی افغانستان رفع کردید و هم اجزاء داده شش نام و مال و بزرگ کردی از این جهت به کراجی صادر کرد چنانچه حصه اول رخت مذکور از تاریخ ه دایم از کمی برای کراجی حمل گردیده مقدار حمل شده تا اوایل خورشت هزارانده میباشد و هم حصه های اول بکامل نیز وارد شده .

مدیریت تدقیق و مطالعات ریاست تجارتی
مدیریت تدقیق و مطالعات که در ابتدا سرطان ۱۳۲۶ تاسیس یافته امورات تدقیق ترجمانی و یونورا انجام میدهد خلاصه اجراءات سال گذشته آن از این جهت است که آ...

الف - شبه تدقیق و مطالعات

- ۱ - این شعبه از یک طرف به تهیه و ترتیب معلومات تجارتی اقتصادی و غیره بایست حیطه داخلی پرداخته و حتی المقدور کوشش نمود تا معلومات فوق را بدست بیاورد و از جانب دیگر نشریات و مجلات ممالک خارجه را تعقیب و تحت مطالعه قرار داده تا در حال لزوم طرف استفاده قرار گرفته بشوند علاوه از این به تهیه قوانین مقررات کتب مجلات اقتصادی تجارتی مالی و غیره ممالک خارجه کوشش نموده تا روش اقتصادی در دنیا از تعقیب و در حال لزوم از آن استفاده بعمل آید. بنیواند که کلیات سال سبب این جهت است که تا ۲- ثانیا در امر مراجعه بعضی از ممالک خارجه نسبت معلومات اوضاع اقتصادی و تجارتی ممالک قرار هدایت اولیای امور ریورهای لازمه نیز تبلیغ و تهیه نموده توسط مقامات مربوطه با ایشان مشورت شده است .

(ب) قسمت ترجمانی

امورات ترجمانی وزارت که مربوط این شعبه است با وجود اینکه این امر جزا ایست دانی تا از اصولی قرار داده کنار گرفته تمام مواردی در حین ترجمانی طلبید که تنجیه و احتیاجی و از این ریه که از این رهگذر است تا مین نموده است .
در این جهت به ریاست این شعبه تالیف شده

دیپوی تعاونی

یکی از موسسات عام المنفعه که تقریباً از یکسوم سال باینطرف در ساحه اقتصادی وطن عزیز ما (افغانستان) تاسیس یافته دیپوی تعاونی است .

اینموسسه بدوآ برای شکستاندن بازارهای سیاه و بدست آوردن موازنه نرخهای باند رفته بود که بایستی بصورت موقتی به توزیع رخت اهلالی مرکز و اطراف دور و نزدیک آن اجرا آتی بنماید . نظر باینکه بکسبده افراد فعال و صلاحیت داری در آن صادفانه خدمت کرده و زحمت کشیده اند رفته رفته طرف توجه مجلس عالی رفاه عامه واقع گشته و در سایه کوشش و رهنمائی های جلالتماب وزیر اقتصاد ملی بسط و توسعه یافته علاوه بر رختیاب تقسیمات پوره و حتی آرد - چای - روغن - نمک - صابون و غیره ضروریات مامورین نیز بان ارتباطی پیدا کرده . چون در سالنامه سال گذشته شرحی مبسوطی راجع به علل و موجبات روی کار آمدن و تشکیلات آن برای آگاهی عمومی منتشر نموده بودیم تکرار آنرا امسال بی لزوم دانسته تنها به اظهار یک سلسله اجراءات و تغییرات تشکیل آن میپردازیم .

عموم اجراءات این سال دیپورا لزوماً بدو قسمت منقسم کرده و تحت تحریر می آوریم .

قسمت اول تشکیلات :

تشکیلات دیپوی تعاونی در بدو سال ۱۳۲۶ تغییرات بزرگی را مواجه نشده و تقریباً بر وفق سال ۱۳۲۵ متشکل گردید ولی بعدها نظر به اینکه روز بروز فراوانی اموال محسوس گردیده و کارات نیز بکثرت نوع نظم و ترتیب پیدا کرده بود فکر محدود ساختن دیپو حاصل گردید بنابراین از شروع نمودن این سال تشکیلات دیپو بشکل ذیل درآمد .

۱- دیپوی تعاونی مرکزی اعنی ریاست عامل :

شعباتیکه اساساً بمقام ریاست تماس دارند .

مدیریت تحریرات - مدیریت عمومی محاسبه و کنترول - مدیریت عمومی کوپون - مدیریت توزیع - مدیریت خرید - مدیریت مامورین .

دیو تعاونی

- الف ۱- مدیریت تحریرات ۱-
شعباتی که به مدیریت تحریر مربوط میباشد ۱-
۱ - شعبه تحریرات
۲ - شعبه احصائیه
۳ - ماموریت اوراق
ب ۱- مدیریت عمومی محاسبه و کنترل ۱-
شعباتی که به مدیریت عمومی محاسبه و کنترل تعلق دارد ۱-
۱ - مدیریت محاسبه
۲ - مدیریت کنترل
۳ - مدیریت مال التجاره
۴ - ماموریت اجرائیه تحویلخانه ها .
ج ۱- مدیریت عمومی کوپون ۱-
شعباتی که مربوط مدیریت کوپون میباشد ۱-
۱ - ماموریت شهری
۲ - اطراف
۳ - شعبه مبصریت
۴ - شعبه حساب احصائیه .
تبصره - تحویلخانه کوپون هم مربوط شعبه اخیر الذکر میباشد .
د ۱- مدیریت توزیع ۱-
شعباتی که به مدیریت مربوط است حسب ذیل میباشد ۱-
۱ - ماموریت اجرائیه مرکب از شعبات رخت مرکز - رخت ولایات - شعبه شکر - شعبه صابون
و آرد و نمک .
۲ - ماموریت محاسبه مرکب از شعبات رخت کوپونی - صابون کوپونی - شکر و شعبه کنترل .
۳ - هیئت توزیع رخت
۴ - ماموریت حمل و نقل .
۵ - تحویلخانه کوپونهای اجراء شده .
ه ۱- مدیریت خرید و فرمایشها ۱-
شعباتی که به مدیریت خرید و فرمایشها متعلق است ۱-
۱ - شعبه داخله .
۲ - شعبه خارجه و ترجمانی ۱-
۳ - ماموریت گمرکی .

د کابل کابلی

و - مدیریت مامورین .
شعباتی که مدیریت مامورین متعلق است .

- ۱ - شعبه اجرائیه .
- ۲ - شعبه معاش و مصرف .
- ۳ - شعبه طباعت .

تبصره: تحویلخانه های فرطاسیه و ماکولات نیز مربوط این مدیریت است .

۲- ریاستهای دیپو های تعاونی ولایات که در سنه ۱۳۲۶ مربوط بدیپوی تعاونی مرکزی

گردید ، قرار ذیل میباشد :

- الف - ریاست دیپوی تعاونی قندهار .
- ب - ریاست دیپوی تعاونی هرات .
- ج - ریاست دیپوی تعاونی مزار شریف .
- د - ریاست دیپوی تعاونی فطن .
- ه - ریاست دیپوی تعاونی مشرفی .
- و - ریاست دیپوی تعاونی بدخشان .

ز - ریاست دیپوی تعاونی فزاد در همدالسنه ۱۳۲۶ به نام دیپوی مرکزی تبدیل و از طرف دیپوی مرات اداره میشود .

تبصره: دیپوهای تعاونی ولایات که فوقاً از آنها نام برده شده است در همدالسنه مانند سایر شعبات دیپوی مرکزی از ریاست عامل در امورات راجعه اخذ هدیایات میشوند .

- ۳- ریاستهای توزیع اطراف
- الف - ریاست توزیع غزنی .
 - ب - ریاست توزیع هزاره جات .
 - ج - ریاست توزیع جنوبی .

ریاستهای فوق نیز مربوط ریاست عامل مرکزی میباشد .

۴- ریاست تفتیش مرکزی که در سنه ۱۳۲۶ بطور آزادانه وظایف خود را بجا آورد خود را بجهت پروگرام جداگانه اجراء میدارند متشکل است از اداره های ذیل :

- الف - مدیریت تفتیش شهری
- ب - مدیریت تفتیش اداری

قسمت دوم وظایف :-

مقام ریاست عامل

ریاست عامل که عهده دار عمده ترین کارهای خرید و توريد مال و توزیع و فروش آنها و اداره سایر ریاستهای دیویهای ولایات میباشد تحت ریاست ع.س غلامحسین خان صافی که قبل از تاسیس دیوی در راس ریاست شرکت رشیا فرار داشت اداره میشود .

شخص رئیس عامل در بدو تاسیس دیوی بر ریاست ایندوسسه عزتقرار حاصل کرده و همچنان که در تاسیس و بکار انداختن دیوی مصدر فعالیتهای بی سابقه و شایانی گردیده بود امورات متعلقه دیورا نالیندم بخوبی و اطمینان بخش اداره کرده است .

دیویهای تعاونی ولایات که در سال گذشته امورات خود را بدون استیذان مرکز اجراء میکردند امسال آنها نیز با شقوق تقیضهای آنها که اکثراً عنوان ریاست را دارا میباشد بر ریاست دیوی تعاونی مرکزی ارتباط حاصل کرده و باین علت برای اداره آنها و به اعطای هدیایات لازمه به آنها و به تنظیم و ترتیب تشکیلات و مراقبت اوضاع مامورین و کارکنان آنها امورات عهده دار بوده و از انجام آن نیز بخوبی بدر شده است .

فعالتهای مدیریت تجریرات و احصائیه :-

این مدیریت تحت اداره ص. عبدالصمد خان بقائی که قبل برین بشعبات حکومتی بحیث مدیر کار میکرد و از بدو تاسیس دیوی باین موسسه شمولیت حاصل کرده و در سال گذشته بشعبات خرید و توزیع بحیث مدیر کار مینمود اداره میشود .

این شعبه که در اصل شعبه مربوط با لذات بمقام ریاست عامل و تمام اموری که شخص رئیس بانجام آن اراده مینماید و کفایت اجراآت و امورات اساسی از قبیل تادیبه هادیایات دستورات و ترتیب دستور العملها و مقررات لازمه میباشد .

مدیریت تجریرات در ظرف این سال علاوه بر وظایف عادی و جاریه خویش در بسا اموری که مربوط بنظام آوردن دیویهای ولایات و جریبان امورات آنها برفوق امور دیوی تعاونی مرکزی نیز مصدر کارهای مهم گردیده است .

در امسال بقرار فیصله و بلاییکه در آغاز تاسیس دیوی تعاونی وزارت جلیله اقتصاد کشیده بود اعزام دوهیئت تفتیش سیار برای واریسی به امورات دیویهای ولایات و جریبان امورات آنها که تشریحات کارشان در فصل متعلقه خودش تحریر میگردد صورت گرفت طبعاً تسکیمیل مواد و ترتیب دستورات لازمه و هادیایات اجرای کار که از مقام ریاست داده میشد از طرف این شعبه مرتب گردیده و به هیئتهای متذکره سپرده شده است .

د کابل کالنی

این شعبه در ظرف این سال علاوه بر اجراءات جاریه خود در امور واریسی دیو های ولایات بیشتر صرف مساعی نموده و بنا بر اینکه شعبات تفتیش دیو های متذکره مربوط را سا بمقام ریاست دیوی مرکزی فرار گرفتند وظائف سنگین تری را ذمه وار گردیده و در ارسال اوامر و هدایات لازمه به آنها و رفع مشکلات هدایت طلب شان مصدر فعالیتهای قابل تذکر گردیده است .

شعبه احصائیه تحریرات :-

کارات احصائیه برای آنقسم موسساتی که باین پیمانہ بزرگت خرید و فروش و غیره را دارا میباشد یکی از الزم ترین شعبات میباشد چه این شق کار در هر آن موسسه را ملتفت میسازد که بچه اند از فلان جنس در فلان محل مورد ضرورت بوده و از حیث عموم برای تمام مملکت چه قسم اموال بکار است احتیاجات مردم تا کدام اندازه و از آن اندازه چه مقدار آن کار سازی شده و چه اندازه دیگر مورد ضرورت - میباشد که باین ترتیب کار احصائیه یک کار بسیار مهم بود و برای تعیین خط حرکت و بطرز کار کردن آن سهم بزرگی را دارد این شعبه در ظرف سال ۱۳۲۶ در هر آن که ضرورت و افصح شده معلومات لازمه را چه بوزارت تجلیله اقتصاد و چه دیگر مقامات صلاحیت دار و شعبات مطلوبه عاتی بوفش تقدیم داده است.

فعالتهای مدیریت محاسبه عمومی و کنترل :-

مدیریت عمومی محاسبه که تماس مستقیم تمام شعبات دیو داشته است تحت نظارت و اداره ع، عبدالاحمد خان مدیر عمومی که قبل از شمول بدیوی تعاونی در بانک ملی بعثت مدیر عمومی کار مینمود اداره میشود این مدیریت با وجود مشکلات عدیده حسابی که در شعبات چنین عایق میشود درین سال توانست حسابات خود را تا درجه مزیدی جمع آوری کرده و لوائح و لیجرهای خود را مرتب نماید و با کمال فعالیت هم معاملات را اجراء و هم پول خود را در - و فمش جمع آوری نمود و این بذات خود یکی از کارهای برجسته مدیریت عمومی محاسبه دیوی تعاونی بشمار میرود. چون مدیریت محاسبه در تمام شقوق کار خرید و فروش و توزیع دخیل میباشد لهذا میتوان اندازه اجراءات سال ۱۳۲۶ او را از گرافهای که از خرید و توزیع مرتب شده است تخمین نمود .

ناگفته نماند که دیوی تعاونی برای اینکه از صحت و سقم امورات حسابیه دیو کامیابی و بطور واضح اطمینان حاصل کرده باشد برای بررسی در امورات حسابیه و ملاحظه بیلاس از تمام وزارت و دوائر اشخاص لائق حسابی و اجرائی را جلب کرده و دفاتر حسابیه و بیلاس مرتبه را به آنها نشان داده و بعد از علم آوری دقیقانه که در مدتی طولبی در آن بعمل آمد همیشه

دیوی تعاونی

موصوفه اجراءات حسابی وغیره مدیریت عمومی محاسبه را خوبوی غلط تسلیم کرده و نظریه تحریری خود را در آنباب بمقام ریاست دیوی پیش کردند .

توزیع کوپون

این شعبه یکی از شقوق مهمه دیوی تعاونی مرکزی است که تماما استحقاق بوره - رخت - صابون - آرد - چای - نمک وغیره ضروریات کوپونی اهالی راتمین وبسیستم عصری که در وطن ما بی سابقه است کار سازی مینماید .

بدوا این شعبه بصورت ریاستی در دیوی بزیر اثر آقای عبدالملک خان اداره میشد و تقریبا بطور عمومی در مرکز و اطراف دور و نزدیک کوپو نهایی رخت توزیع میگردد مخصوصا در قندهار - فراه و هرات بوره آنها بسیستم متداوله کابل ترتیبانی گرفته شد پس آنتر که شقوق کوپونی رخت در ولایات و محلات موصوفه بد کما کین آزادی تبدیل گشته و مقصد آنکه از مرکز هم این اصول کوپونی برداشته خواهد شد همان بود که ریاست را ملغی و بیک مدیر بستی قناعت کردند. ولی نظر به ایجابات عصر و زمان و قلت بوره و مواد دیگری دوباره لازم افتاد که این شعبه توسعه پیدا کنند اینست که فعلا همان مدیریت عادی بصورت یک مدیریت عمومی بزیر اثر ع آقای سرور خان جويا معاون سابقه آن مربوط ریاست دیوی مرکزی اداره میشود و علاوه بر ترتیب کوپو نهایی بوره و رخت توزیع کوپو نهایی آرد مامورین و انتظام امور چای وغیره رانیز عهده دار است .

در سال ۱۳۲۵ در بدو تاسیس دیوی کوپو نهایی رخت جدا گانه و بوره جدا بود بعد ها که اصول دفتر آن ترتیب درست و عصری تری بخود گرفت بهمان کوپو نهایی شکر در اثر استهائ ای جدا گانه که بد کما کین مختلفی داده میشد سهمیه شکر رخت صابون وغیره به اهالی پرداخته میشد در امسال ۱۳۲۶ از اوائل سال تامامه میزان استحقاق ششماهه توزیع و از میزان ۲۶ تا حوت سال ۲۷ کوپو نهایی هجده ماهه ترتیب گردیده از شعبه شهری برای اهالی داخله شهر وسفت فریه که مراد از نواحی اطراف شهر مانند زنده بانان - پوستین دوزها - قلمچه خمدان بی بی مهر و ده کبیک و بینی حصار و کسلواله پشته باشد نیز کوپون داده شد بجدول مرتبه مراجعه شود .

مبصریت تقریبا یک شعبه کنترول و حفظ اسناد گفته میشود کار کتان آن سه قسمت کتب اسنادی را که عبارت از فورمه های استحقاقیه (ورق های اساس) شهری - اطراف و مامورین باشد نگهداشته و لسته های رسمی مرسوئه و زارتخانه هارا رسیدگی کرده در هنگام آغاز اصل و یا مثنی کوپو نها - استحقاق اشخاص مرا جمه کنندند جدید و قدیم را معین و وارسی مینمایند و در تمام امور ممد و معاون دو شعبه اجرائیه هستند .

د کابل کالنی

همین طور شعبه حساب و احصائیه حواله جات کوپونی و اداره محاسبات آنها را بپهلو داشته ماه در ماه و سالیانه احصائیه هائیکه از اطراف یا مرکز به او برسد تدوین و بمراجعه تقدیم میدارد . این بوه رایور مفصلیکه اجمالا از يك شعبه مهم دیوی تعاونی که مرجع نه اجم امور تماما اهالی و مامورین محترم کابل و شش کرو هی بوده و هیچ کس از آن در دست نهی و نا خشخو بر نگشته است .

فعالتهای مدیریت توزیع :

مدیریت توزیع در سال گذشته بشکل مدیریت عمومی متشکل بود در این سال بمدریت شعبه تغییر شکل داده و تحت اثر ص غلام محمد خان فککور که قبل از شمول بدیو سکرتر وزارت مختاری اهل حضرت در بود - اداره میگردد .

این شعبه در ظرف این سال با وجودیکه در تشکیلات آن تا اندازهٔ تقلیل روی داده است فعالیتی شایانی کرده است این مدیریت که عهده دار کارات توزیع به اهالی و اطراف و ولایات بوده و بنابر موضوع داد و گرفت جنسی و رسانیدن اموال بمقارن دارها در تمام نقاط و بهمه فراد میباشد بسی توجه و دقت را بکار دارد یکی از شعبات بسیار عمده و خیلی مهم این موسسه بشمار م روده باین جهت درین شعبه از کاتب الی مدیر بایستی اشخاصی شامل شوند که مادیات و منافع شخصی را در هر حال فدای خدمت بجایه و پاک نفسی خودها بنمایند - خوشبختانه این شعبه درین راه امتحانی خوبی داده و مورد اطمینان اولیای امور قرار گرفته چه وضعیت نشان میدهد که درین شق ایثار لازمه بعمل آمده و مامورین مر بوطهٔ آن بزیر نگرانی آمرخوبش بجوی از عهدهٔ کارات طاقت فرسا و خیلی مهم این شعبه به پاک نفسی و حسن رویه بدر شده اند درین سال توزیعات مزیدتری نسبت بسال گذشته ازین شعبه بعمل آمده است بکاراف مرتبه شعبه احصائیه تحریرات مراجعه و حل مطلب شود .

فعالتهای مدیریت خرید :

این مدیریت تحت اثر ص نیاز محمد خان که قبل از شمول بموسسات رئیس بلدیة مشرفی بود اداره میگردد - مدیریت خرید در ظرف این سال فعالیت زیادی منبأب ورود بموقع مال و در عین حال برای رفع مشکلات بند شهبائیکه در راه ورود اموال پیش میشود بعمل آورده است این شعبه طوریکه کراف مرتبهٔ شعبهٔ احصائیهٔ تحریرات نشان میدهد نسبت بسال گذشته در هذ السنه به ورود مال موفقیت بیشتری را حاصل نموده است .

فعالتهای مدیریت مامورین :

مدیریت مامورین دیو در اواخر این سال تحت اثر ص نور احمد خان ستانک زانی که قبل ازین بد و ایر دولتی بحیث حاکم کلان کار میگردد در آمد .

درین سال مدیریت مامورین که از یکطرف باجراآت یومیة خویش مشاغل داشت به تصفیه و تذکیه مامورین خویش نیز صرف مساعی بکار برده و اشخاص درست را انتخاب و بعضا افراد را سکه نسبتا وجود شان در دیپو مناسب دیده نمیشد از خود دور کرد و همگذا به ترتیب سوانح مامورین که در آینده به آن ضرورت احساس میشود کوشش کرد و رو بهرفته وضعیت را بطور دلخواه مرتب و معین کرد و نیز با تصفیه بعضی اعلام محاسبات شخصیة مامورین پرداخته و تمام باقیات شانرا که بدمه افراد و مامورین باقیمانده بود جمع آوری و حصول نماید .

مدیریت خارجه و ترجمانی :

این مدیریت در اوایل سال ۲۶ متشکل گردیده و در راس آن آقای حبیب الله خان « فرح » که یکی از فارغ التحصیلان لندن در امور اقتصادی و بانکی میباشد - ایفای وظیفه مینماید . کرات این شعبه آن اجراآت میباشد که ماقبل از تشکیل این شعبه ذریعه مدیریت خرید و فرمایشها اجرا میگردد ولی اخیراً بهتر دیده شد این شق کار از شعبه خرید منفک و بشکل مدیریت جداگانه اداره شود .

با لعموم اجرای آرد ر هائیکه در خارج داده میشود ذریعه این شعبه مرتب گردیده و مراقبت میشود بدستی و مطابق احتیاجات محیط خریداری و بموقع لازمه مواصلت نماید ترتیب انواع مکاتب و تلگرافات بزبان انگلیسی و حل و ترجمه آن چه مربوط بشعبه فرمایش ها و یا دیگر شعبات همه مربوط باین شعبه بوده و از جانب او اجرا آت شده است .

مقام ریاست نفتیش

ریاست نفتیش که در راس آن ع.ص خان محمد خان قرار دارد و قبل از شمولیت بدیپو بحیث معاون ریاست در شرکت اتحادیه کابل شمولیت داشت ایفای وظائف مینماید . بر همه گمان واضح است که در هر شعبه شق نفتیش آن یکی از حساس ترین شعبات بوده و در جریان و بانظام آوردن امور سهم بزرگی را دارا میباشد بالخاصه دیپو که کرات آنی و بی سابقه آن خوف تولید بسا خطرات مدش را داشت بیشتر باین شق کاری خویش محتاج بود .

شعبه نفتیش دیپو درینجا بارت خویش را بخوبی بازی کرده و برای رفع مشکلات باریاست عامل همکاری خوبی از خود بروز داد .

۱ - شعبه اداره نفتیش :

شعبه اداری نفتیش تحت آمرت محمد عمرخان که يك شخص فعال و دارای مهارت سر شار

د کابل کانتی

حسابی واداری بوده ودرشقی تفتیش ملکه بسزائی دارد درین سال کار کرده ورویهمرفته درهر آوا نیکه وضعیت تقاضا کرده است تفتیشات لازمه را از شعبات اداری بعمل آورده و برای اصلاح کارها مصدر اجراآت نافع گردیده است .
این شعبه درین سال تمام شعبات را بسکرات از نقطه نظر تفتیشیه از نظر نگاهداری و بصحت و سقم امورات جاریه آن ها مقامات مربوطه را آگاهی داده است رویهمرفته شعبه متذکره درین سال اطمینان بخش و قابل اعتماد میباشد .
این شعبه درین سال با اجراآت ذیل موفقیت حاصل کرده است :

- ۱- مراقبت از چگونگی اموال و تادیبه محصولات گمرکی و تفویض اموال به نحو بلندران دیو از روی دفاتر .
- ۲- مراقبت اموال وارده تحویلخانه ها و ملاحظه حواله جات و دوایر ریاست عامل از روی دفاتر مرتبه .
- ۳- مراقبت خریداریهای مابه الا احتیاج دیو و وضعیت و فرار دادی آنها از روی دفاتر مرتبه شعبه خرید علاوه برین شعبه در این سال به بسا امورات تفتیشیه کار کرده است که ذکر آنها بطولات انجامیده و باعث تصدیع میگردد بنادران از تشریحات زائده خود داری بعمل آمده .

۲ - شعبه شهری تفتیش -

- این شعبه در سال ۱۳۲۶ تحت آمریت سن عبدالعزیز خان که قبلاً حیثیت مدیر مامورین دیوی مرکزی را داشت اداره میگردد .
مدیریت شهری علاوه برینکه از تادیبه محصولات و مراقبت ورود اموال به تحویلخانه ها بازرسی کرده است با اجراآت ذیل نیز متوجه بوده است -
- ۱ - واریسی فروشات مغازه های مرکزی و اطراف ولایت کابل از قبیل رخت - شکر - و نغ و غیره که رویهمرفته بیشتر از هشتاد موضع میشود با استثنای سایر ولایات که آنها از طرف ریاست های جداگانه اداره شده و مر بوط ریاست عامل میباشد -
 - ۲ - مراقبت فروشات دکانهای تیل خاک فروشی متعلق شرکت قند و بطرول .
 - ۳ - مراقبت اصنافی ها که از دیو شکر میگیرند .
 - ۴ - مراقبت خبازان کابل .

این بود مجملی از اجراآت مربوطه این شعبه که رویهمرفته در ظرف این سال بدرستی از طرف شعبه فوق واریسی های آن بعمل آمده است که درخداوند خود این کارها از وظائف بسیار عمده و کارهای خطیر این شعبه بشمار میرود .

ریاست تفتیش و امورات جزائیه -

چون بالطبع برای آنانیکه در راه وظیفه اعمال و افعال میکنند و از مواقع و مامورین بتهای

خود استقاره سوء مینمایند و باینکه آن قبیل اشخاصیکه معامله داران دیپو شناخته میشوند ولی برخلاف مقررات دیپو مصدر اختلاسات ویاگران فروشی میگردند. تا زیاده جزایکی از نافذ ترین وسیله برای اصلاح کار میباشد چه سیاست جزائی دونهج را بار می آورد یکی آنکه فاعل بار دیگر با آن عود نمینماید و دیگر آنکه غیر فاعل از اقدام به آن اجتناب مینماید.

این شق کار در دیپو آنقسم قضایائی است که ریاست تفتیش در اثر تحقیقات سری وعلنی خویش بسکشف اختلاسیون کوپون ورخت وشکر وصابون وآرد موفق ودر هر یک از قضایای مذکور تحقیقات مفصلی کرده و نتایج تحقیقات خود را وقتاً فوقتاً به کمیسیون منتخبه مجلس عالی رفاه عامه تقدیم و از طرف کمیسیون موصوف مجازات لازم تعیین وتصوب شده و ریاست تفتیش آن تصویبات مجلس را بر آنها عملی کرده است.

تفتیش سیار :

دیپوی تعاونی از بدو تاسیس خود درین فکر بود تا عندالموقع برای بررسی از اجراآت دیپوهای ولایات هیئتهای لازم را تعیین واعزام دارد و برای عملی ساختن این معکوره در کتب فرصت بودوموقع میجست تا اینکه در هذالسنه بتعمیل این معکوره خود را قادر یافته ودو هیئت مرکب از اشخاص درست وپاک نفس ومتمدن وزارت اقتصاد وشورای ملی ودیپوی تعاونی را برای واری امور دیپوها اعزام کرد. این هیئت بدو تفریق ذیل وظیفه دار ککرات دیپوها گردید.

۱- هیئت تفتیش سیار سمت مغربی :

در راس این هیئت ع س عبدالعلیخان معاون دیپوی تعاونی مرکزری فرار گرفته واری باز دید امور دیپوهای مغربی اعزام گردید.

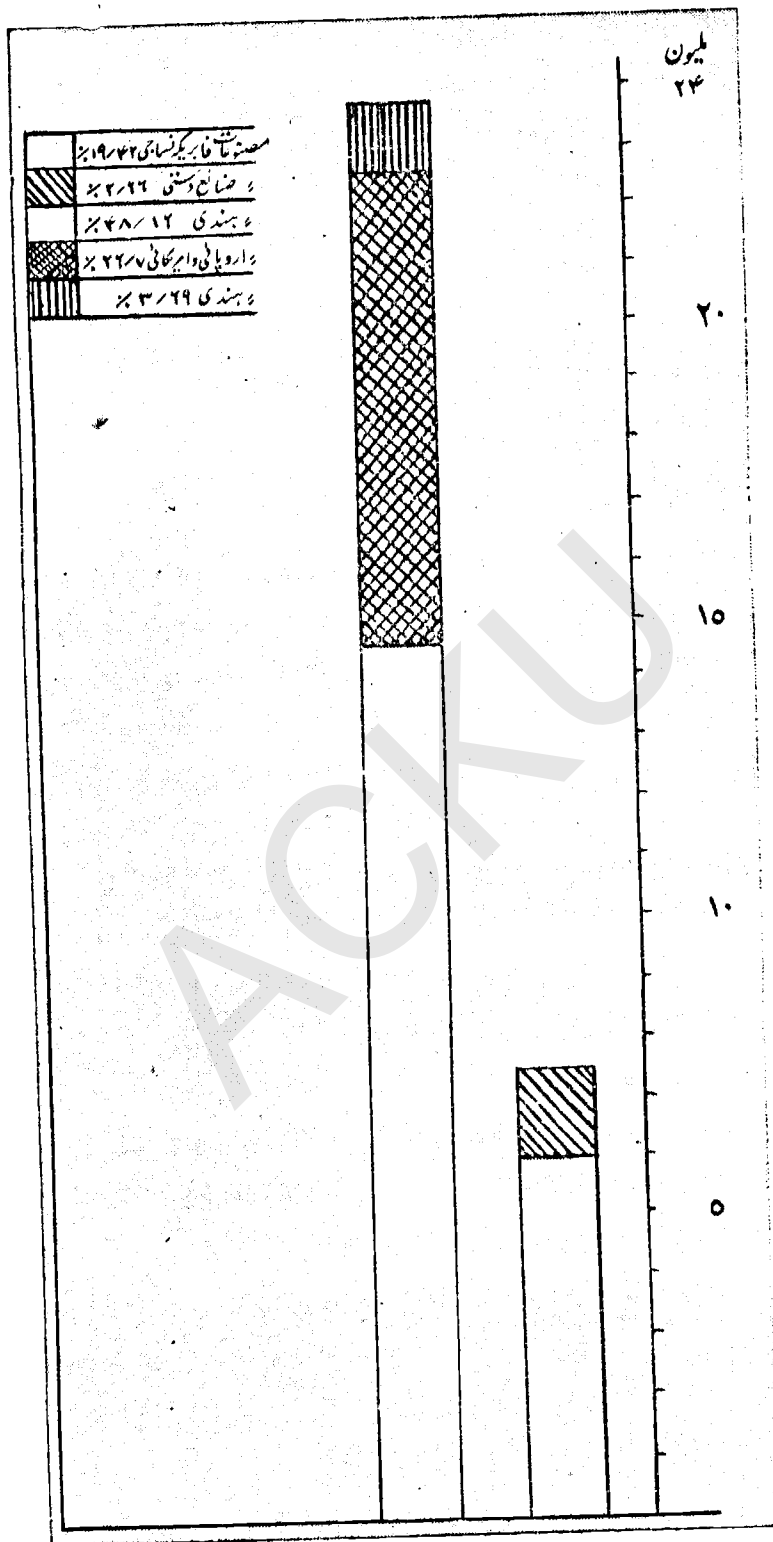
این هیئت بکمال فعالیت ککرات تفتیش وتدقیق امورات دیپوهای فند هار ، فراد ، هرات را انجام داده و اشخاصی را که در دوران ماموریت خود بافعال نادرست ارتکاب کرده بودند جزاء و آنانیکه ککرات خود هار را طوریکه وجبیه وظیفه وی تقاضا مینماید صورت داده بودند نوازش و مکافات داده و فرار اطلاع تسلگرامی که اخیراً از اوشان بدست داریم عملاً قریب اعزام مرکز گردیده و نتایج تفتیش خود هار را تقدیم نمایند.

۲- هیئت تفتیش سیار ولایات شمالی :

در راس این هیئت ص محمد موسی خان ککاظم که قبلترین مدیر عمومی تفتیش بانکملی بود مقرر گردید این هیئت نیز اعزام بصوب ماموریت خویش گردیده ومشغول بررسی امور دیپوی آنجا میباشد توقع برده میشود این هیئت نیز بتواند ککرات را حسب مطلوب مرکز انجام داده و نتایج درستی را بیاورند.

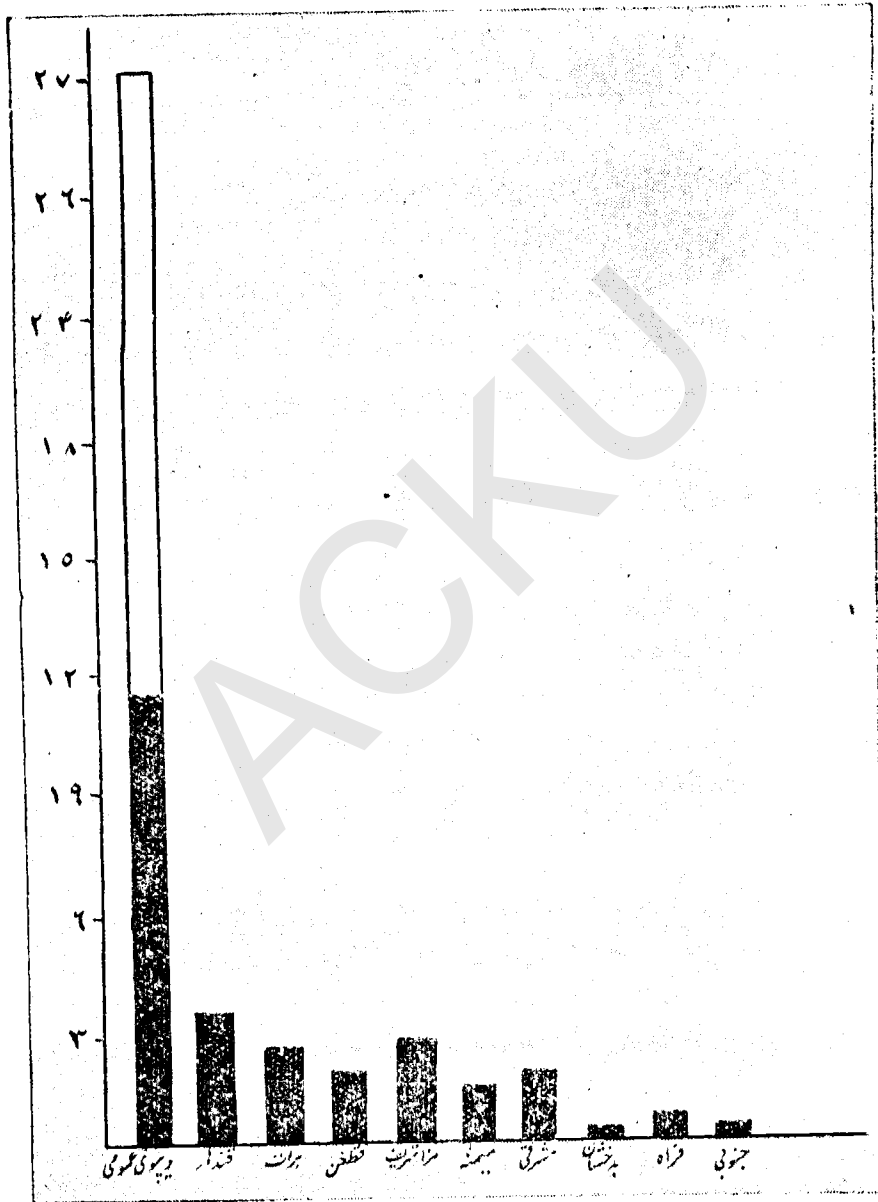
فہایت دیپہ و توہید و خریداری رخت و غیرہ در سال ۱۳۲۶ شمسی بحساب

نمبر	تشریحات	الوان			ملاحظات
		اصل آرور	خرید	بایمانہ آرور	
۱	الوانہ خرید رخت سمنوات ہندی خرید حاکمیانہ و انوار و نواح ۱۰- انوار ہندی و کوسہ سمنوات ۱۱- انوار ہندی ۹۹۳۱۰۶۰ ۱۲- انوار ہندی ۵۱۸۹۲۷ ۱۳- سمنوات ۳۲۱۸۳۲ ۱۴- شترق ۱۵۸۲۳۵	۲۹۳۷۶۰۵	۱۵۷۲۱۸۸	۱۲۹۹۱۴۵	۱۲۳۸۲۰۹
۲	بجوش سمنوات اروپائی و امریکائی ۱- اروپائی ۷۸۱۱۲۱ ۲- اروپائی ۶۲۸۸۳ ۳- امریکائی ۱۳۲۵۲۳ ۴- امریکائی ۹۰۰۰۰ ۵- سمنوات ۲۰۲۴۸ ۶- سمنوات ۵۷۲۰۰ ۳۴۹۸۲۴۲	۲۹۳۷۱۵۲	۱۷۸۸۹۲۲	۱۴۲۵۳۴۹	۱۲۲۸۴۲۰۹
۳	بایمانہ آرور و خرید خرید سمنوات و توہید و رخت سمنوات ۱۱- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۴	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۵	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۶	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۷	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۸	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۹	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱
۱۰	سمنوات و شترق ۱۱- سمنوات ہندی ۵۷۵۷۹۷۱ ۱۲- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۳- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۴- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۵- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۶- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۷- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۸- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۱۹- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸ ۲۰- سمنوات ہندی ۱۲۱۵۵۳۸	۳۳۵۲۹۹۹	۱۳۵۷۳۵۲	۸۷۷۹۱۸۹	۲۲۷۲۰۴۱

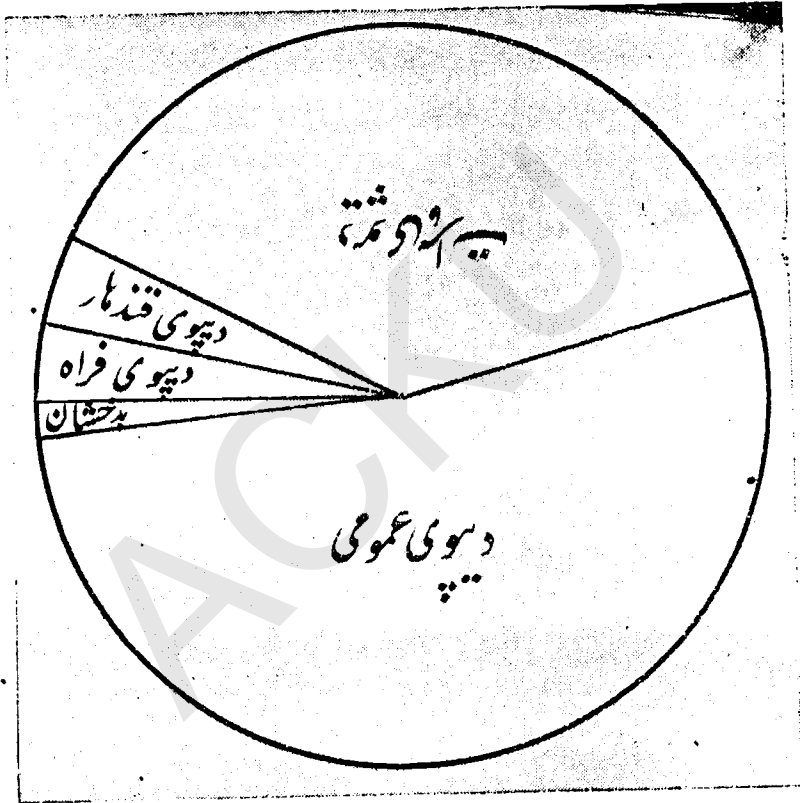
تراکمیت و پیمانہ اور توزیع رخت بہ سال ۱۳۲۶

ملاحظات	انواع آویات				تشریحات
	تعداد رخت توزیع شدہ	دوار	کھیتی	آزاد	
توزیع و پیمانی کوئی روایت کمال و ممالک ۱۱۳۲۲۲۳	۱۱۳۲۲۲۳	۱۲۹۸۱	۶۷۹۲	۲۷۸۲۱۸۱۲۱۵۷۸۲	نمایندہ کوئی روایت
پیمانہ روایت	۲۲۱۱۱۱۱۱		۲۲۱	۲۲۱۱۱۱۱۱۱۱۱۱۱۱۱۱	پیمانہ
۱۳۷۲۲۷۱۳				۱۹۷۸۲۱	پیمانہ
۲۷۷۰۹۱۱				۱۹۷۸۲۱	پیمانہ
۱۷۹۹۰۰۱	۱۲۹۸۱	۶۲۲۱	۱۱۱۱	۱۷۹۹۰۰۱	پیمانہ
۳۶۱۱۱۱		۳۹۹۲	۱۰۸۷	۳۶۱۱۱۱	پیمانہ
۱۴۹۹۱۱۸		۲۲	۱۷۳۱	۱۴۹۹۱۱۸	پیمانہ
۸۰۷۱۱۱۱		۵۹۹۵	۱۳۵۱	۸۰۷۱۱۱۱	پیمانہ
۴۳۰۵۱		۳۳۵	۲۲	۴۳۰۵۱	پیمانہ
۹۲۲۳۵۰		۱۱۷	۲۲	۹۲۲۳۵۰	پیمانہ
۱۲۱۱۱۱				۱۲۱۱۱۱	پیمانہ
۲۵۱۵۷۶۷	۲۵۱۵۷۶۷	۲۵۱۵۷۶۷	۲۵۱۵۷۶۷	۲۵۱۵۷۶۷	پیمانہ

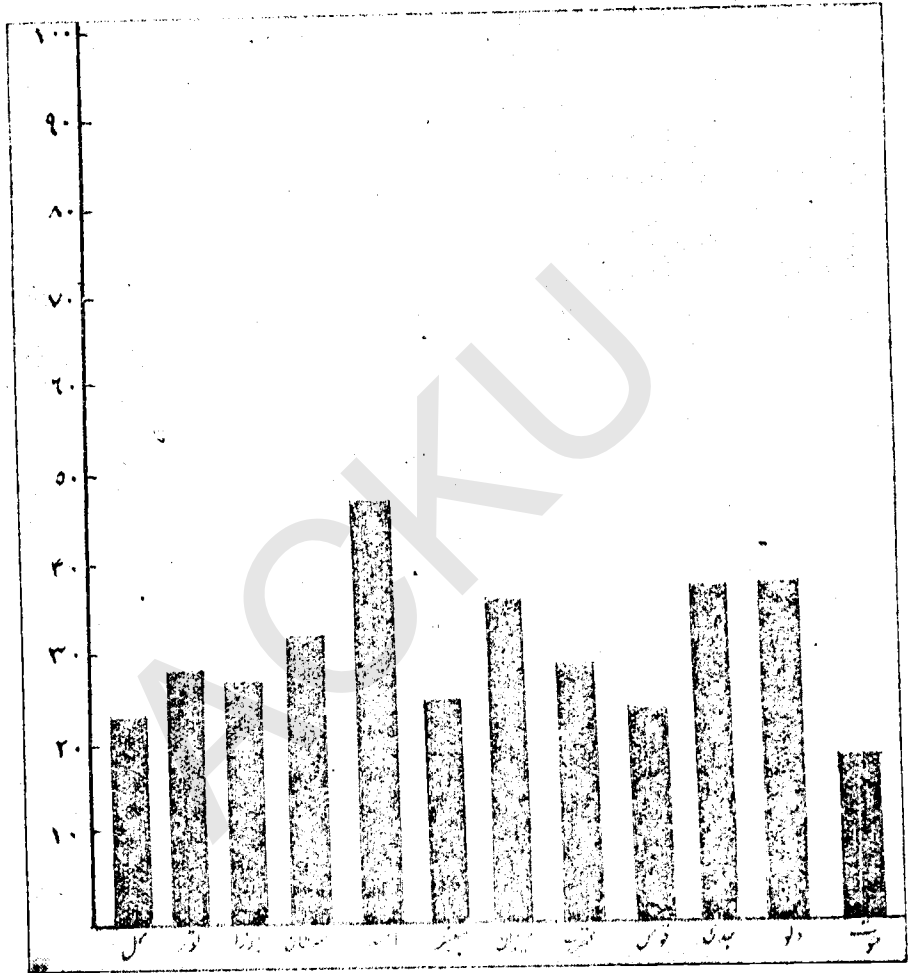
احصائیه توزیع کوپون رخت در سال ۱۳۲۶

نمبر	تشریحات	انواع آدایات کوپونی					نوع تقریب	ملاحظات
		نوع ۱	نوع ۲	نوع ۳	نوع ۴	نوع ۵		
۱	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
۲	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
۳	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	شبه کار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	

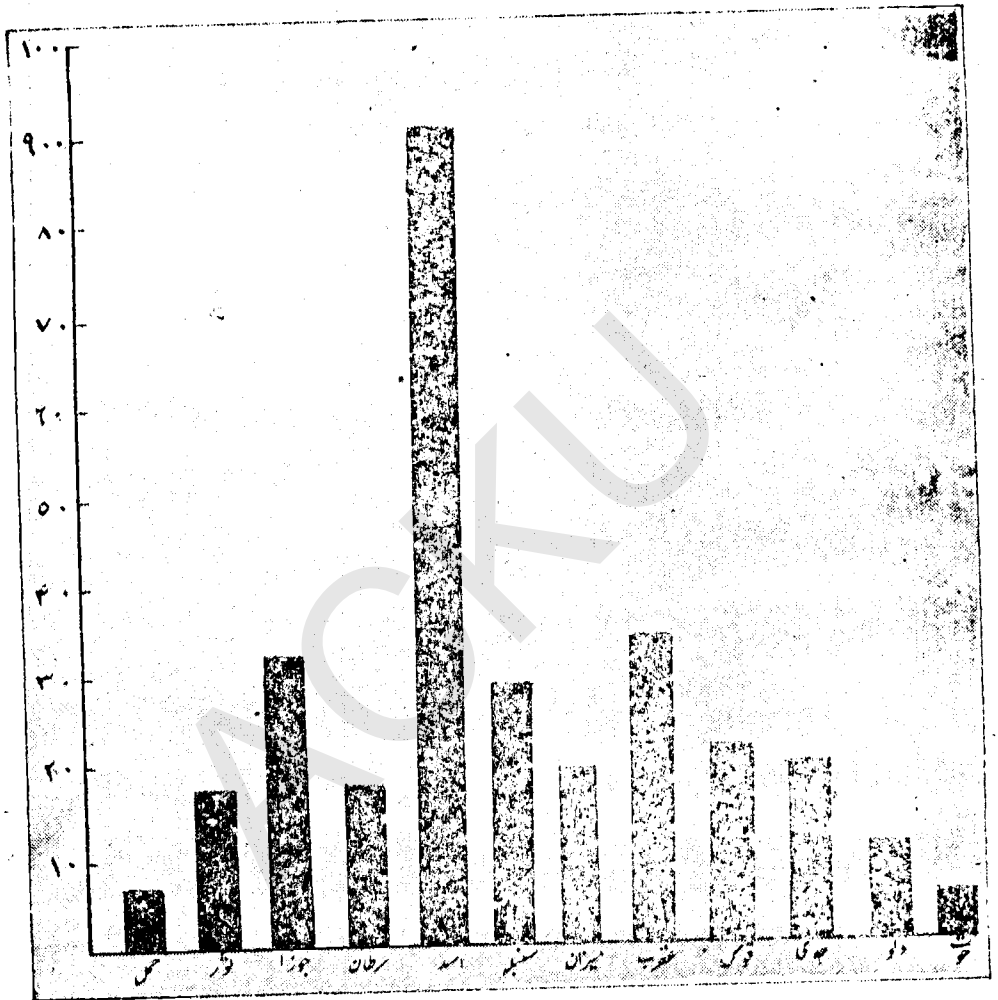
احصائیت و بیانات تکر از ابتدای سال ۱۳۲۶ الی آخر حوت بحساب سنیر کابل

نمبر	مردم	انواع تادایست				میزان	ملاحظات
		کپونی	کارآمدوار	تولید بحالاست	صنعتی و غیره		
۱	میچ کابل	۱۴۲۴۵	۹۱۴	۵۷۱۱	۲۵۲۳	۲۳۳۹۳	
۲	...	۱۸۲۵۱	۱۱۵۹	۵۵۵۲	۳۲۳۱	۲۸۷۹۴	
۳	...	۲۰۵۴۸	۱۷۲۰	۲۱۹۲	۲۰۲۰	۲۸۱۰۲	
۴	میزان	۲۵۳۱۲	۱۳۰۸	۲۹۰۰	۱۳۲۱	۲۱۹۸۱	
۵	اسد	۳۴۳۴۵	۲۰۸۷	۲۷۴۲	۱۸۹۶	۴۲۰۰۰	
۶	سنیر	۱۲۲۸۰	۱۱۵۴	۵۰۱۰	۸۹۷	۲۳۵۲۱	
۷	میزان	۲۹۹۴۵	۵۶۹	۳۲۱۷	۱۲۴۶	۳۴۲۸۰	
۸	عقرب	۲۳۲۲۲	۲۹۹	۲۰۱۷	۱۲۲۲	۲۲۷۸۲	
۹	توس	۲۰۹۶۵	۱۰۲۱	۱۴۷۲	۲۳۱۶	۲۴۷۲۸	
۱۰	جدی	۲۸۲۲۰	۱۱۲۸	۳۵۱۴	۱۴۸۵	۲۲۳۲۷	
۱۱	دلو	۲۹۶۵۰	۱۴۸۴	۱۹۲۷	۱۳۷۸	۳۴۴۳۹	
۱۲	حوت	۱۲۲۰۴	۷۴۱	۱۹۱۵	۱۴۸۵	۱۲۷۵۴	
	جمید	۲۷۲۲۱	۱۴۸۴	۱۶۵۹۲	۲۱۳۲۲	۳۵۴۵۵	

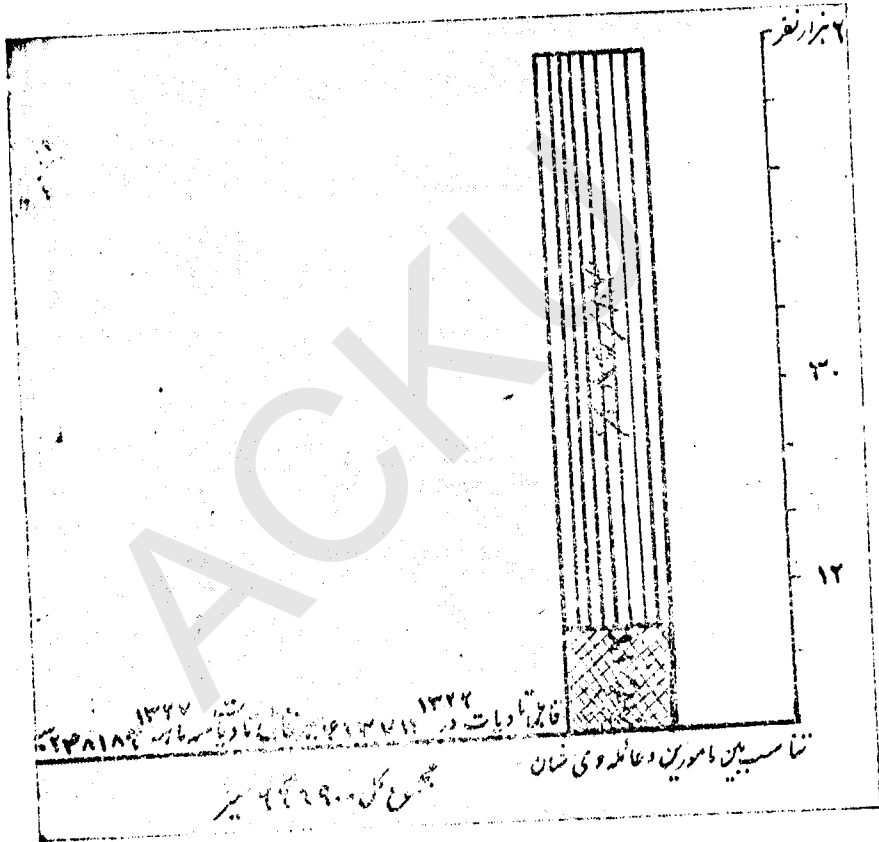
احصائیه تاویات صابون در سال ۱۳۲۶

ملاحظات	میزان	انواع توزیعات				پروج	نمبر
		مستفرقه	محال	دوار	کوپونی		
	۲۷۷۵ کلیه	۴۴۰	۲۳۳۵	بج حمل	۱
	۱۹۳۶۲	۲۰۰	۲۹۱۲	۱۲۲۵۰	" نور	۲
	۳۳۷۸۲	۵	۴۲۶۱	۲۹۵۲۰	" جوزا	۳
	۱۹۲۹۱	۵۰۰	۵۰۰۰	۵۴۱	۱۳۳۵۰	" سرطان	۴
	۹۰۲۸۴	۱۰۰	۷۴۳۸۴	۱۶۲۰	" اسد	۵
	۲۷۲۸۴	۲۱۳۲	۱۱۳۷	۲۴۴۱۲	" سنبله	۶
	۱۷۴۷۷	۷۵۰	۱۲۷۱۷	" میزان	۷
	۳۳۷۸۹	۱۰۰۰	۲۰۲۷۵	۱۲۵۱۲	" عقرب	۸
	-۲۲۵۰	۵۰۰	۵۱۵۰	۱۲۹۰۰	" قوس	۹
	۲۱۹۲۵	۷۵۰	۵۷۵	۲۰۲۰۰	" جدی	۱۰
	۱۰۲۲۰			۵۶۰	۱۰۱۰۰	" دلو	۱۱
	۵۴۳۳	۱۸۴۰		۴۵۰	۳۱۴۳	" حوت	۱۲
	۳۰۹۱۲۰	۵۹۸۵	۷۲۳۳	۳۷۳۱۱	۱۵۹۲۹۱	جمله شد	

احصائیه تاویات کویون آرد برای مامورین وزارت خنانه ماور سال ۱۳۲۶

نمبر	تشریحات	مامورین				آرد قابل آرد مجموع ماورد ۱۳۲۶
		اطرائی		شبهری		
		تعداد نفر	تعداد کویون	تعداد نفر	تعداد کویون	
۱	وزارت حربیه	۱۰۵۲	۱۱۷	۱۲۰۴۳	۱۳۰۹۷	
۲	فارج	۳	۳	۸۷۸	۸۸۱	
۳	واخله	۱۸	۱۸	۱۵۸۷	۱۶۰۵	
۴	معارف	۱۰۵	۷۴	۵۲۳۶	۵۷۴۱	
۵	مالیه	۱۰۵	۹۷	۲۳۷۱	۲۴۷۲	
۶	اقتصادی	۳۸	۱۶	۵۰۸۳	۵۱۲۱	
۷	معادن	۱		۲۲۲	۲۲۲	
۸	عدلیه	۸	۸	۶۰۵۹	۶۲۷	
۹	مخابرات	۸	۸	۱۸۴۶	۱۸۵۴	
۱۰	صحنیه	۱۶	۸	۱۷۸۰	۱۷۹۶	
۱۱	قواعد عامه	۸۴	۳۹	۲۲۹۲	۲۳۷۸	
۱۲	دربار	۳۹۲	۹	۲۶۵۲	۲۰۴۲	
۱۳	ریاست زراعت	۲۶	۲۶	۱۷۳۷	۱۷۲۸	
۱۴	صدارت عظمی	۲۶	۱۶	۲۳۵۰	۲۳۷۲	
۱۵	ریاست لیدی	۳۲	۳۲	۲۴۱۳	۲۴۴۷	
۱۶	پرستون			۱۰۳	۱۰۳	
۱۷	شورا			۲۷۵	۲۷۵	
۱۸	انجمن	۴	۴	۴۲۸	۴۳۲	
۱۹	دارالتحریر شاهی	۶	۶	۴۸۲	۴۸۸	
۲۰	حمل و نقل			۸۱۳	۸۱۳	
۲۱	ولایت کابل	۳۵	۳۳	۲۸۷۴	۲۹۰۹	
۲۲	بانک ملی	۵	۵	۱۷۳۶	۱۷۴۱	
۲۳	ریاست طب و معات	۳۵	۲۱	۳۶۲۸	۳۷۰۳	
		۲۰۰۷	۲۲۲	۵۶۸۳۲	۶۱۳۷۱	

ACK!

۱۳۲۷
 تاریخ اوقات در ۱۳۲۷
 تاسیس بین‌المللی مامورین و خانواده‌های شان
 مجموع کل ۲۲۲۹۰۰ نفر

احصائیه توزیعات کوپون شکر به امانی کابل در سنه ۱۳۲۶

نمبر	تشریحات	تعداد		ملاحظات
		تعداد کوپون	تعداد نفر	
۱	نواحی شهر سهمی اول	۱۸۱۴۲	۱۲۱۳۷	۹۹۲۸۲
		۱۴۷۰۲	۱۰۹۳۳	۹۳۸۹۰
		۳۲۸۴۴	۲۳۰۷۰	۱۹۳۱۷۲
۲	امالی شش گروہی	۲۱۰۰۱	۱۱۲۷۲۲	۹۳۲۴۵
		۳۱۴۹	۱۲۳۳۲	۱۰۰۲۰
۳	مامورین اطرفی	۵۲۹۹۴	۳۵۵۵۵۸	۲۹۲۸۳۷

	۲۰ هزار	۵۰ هزار
شهر کابل		
شش گروہی		
مامورین اطرفی		

تناسب بین امالی و شش گروہی و مامورین اطرفی

امور فوائد عامه

مدیریت فوائد عامه هزار شریف :

۱۱ - کوتل چیچل که يك کوتل صعب المرور واز قسم تا به سنگ و مربوط حكومتی دره صوف بوده برای مستعد شدن عبورو مرور موثر طرف توجه واقع واز يكطرف ازسه سال بایشطرف كار سرنك پرانی آن جاری واز دیگر طرف حصص خام كاری آن ازیل برق الی کوتل چیچل و از کوتل الی قریه دهی که مسافه (۹۲) میل فیلا تسکیل و جفله هم فرش گردیده درسال جاری ككار کوتل مذکور هم خاتمه یافته و در حال احضار جم غفیری از مامورین ملـكمی وصاحب منصبان ارشد عسکری و معاریف فومی کوتل مذکور افتتاح و به آن نسبت حكومت دره صوف که يكوضع حاصل خیز و علاوتاً معدن بزرگ سنگ ذغال در آن موجود است بهزار شریف اتصال یافت .

۱۲ - مكاتب احضاریه هزارشریف یکی از جمله پنج باب مكاتب متوسط لیلی و نهاری جدیدالتاسیس بوده که درسال ۱۳۲۰ درمجلس وزارت معارف و کیمسیون عرفانی تاسیس آن تصویب شده چنانچه بودجه آن ترتیب و مامورین وظیفه دار آن تعین گردیده مكاتب مذکور بتاريخ ۱۶ تور هداسته افتتاح شده است .

مدیریت فوائد عامه ولایت جنوبی :

۱۱ - بین شهر جدیدگردیز نظربه نقشه مرتبه که به منظوری وزارت فوائد عامه رسیده خیابان وسطی شهر که دارای دوچاده و باغچه ها بوده و به اسم ظاهر شاهی موسوم است به عرض (۳۶) متر افتتاح و بك اندازه كار شده .

۱۲ - تعمیرمدیریت مضاربات که نظربه نقشه عمومی شهرتثبیت کرد یده كار آن احداث و بك اندازه به تهداب و سنگ كاری آن كار شده .

۱۳ - حسب نظریات مقامات صلاحیت دار به نسبتیکه سرك بین خوست و گردیز به امتداد کوتل سروتی و كوه های غندی منكبیل عبور یافته بود سرك مذکور به نسبت كوه های مرتفعه متذکره باعث اشكالات تردد عراده هامی شد بر علاوه در موقع زمستان نسبت ارتفاع كوه ها زیادت مسافه سرك مذکور عبور و مرور عابرین و موثر ها به مشكلات مواجه بود برای اینکه این همه اشكالات رفع شده يك سرك جدید از مرکز گردیز بخصه سته كنده و بطرف خوست توسط مهندس جدیداً احداث و نشانهای سرك مذکور تثبیت و كار آن به سرعت جار است .

- ۱۴- کار تعمیر مسجد جامع شریف نو خوست جدیداً شروع و تهداب آن گسداشته شده در پیشرفت کار آن اقدامات سریع از طرف شعبه مربوطه آن جاری است .
- ۵- يك تعمیر برای نشیمن علاقه داری تریزائی در حصه منطقه علمبشر و متصل آن تعمیر يك گدام اصولی برای حاصلات شعبه املاك شروع و کار ابتدائی آن در جریان است .
- ۱۶- کار های نیمکاره مکتب ابتدا ئیه اسماعیل خیل و باغ جدید ملحقه آن شروع گردیده است .
- ۱۷- کار های باقیمانده مسطح شفا خانه جدید شروع شده است .

مدیریت فواید عامه حکومت اعلای بدخشان :

- ۱۱- سرك موتر روید خشان که دردانه کوه ها و شبله ها واقع بود نظر بعوارض و مشکلات طبیعی همه ساله اصلاحات و ترمیمات زیاد بیکار داشته که در سال جاری نیز به اصلاحات و ترمیمات آن و تجدید بلها اقدامات و فعالیت زیادی بعمل آمده تا يك اندازه برای عبور و مرور موتر سهولت زیاد فراهم شده است .
- ۱۲- يك سرك جدید بنا حیه نیشکان از حصه ٔیل ظفرالی ٔیل طوطی که تقریباً پنج کیلومتر مسافه ادربر میگردد بقرار ملاحظه و هدایت مهندس تسطیح سرك مذکور در هذالسنه انجام و سنگ کاری و یکجسه سزنگک پرا نی آن نیز تکمیل شده که به اثر ورود زمستان کار کمی آن باقیمانده که خدا بخواهد کار باقیمانده آن در اوائل سال ۱۳۲۷ اتمام پذیرفته خطرات هردو ٔیل مذکور بیکسلی رفع و تردد موتر به آسانی خواهد شد .

امور وزارت صبحیه

۱ - شورای عالی صبحی:

قبلاً يك مؤسسه مهمی در وزارت صبحیه بنام شورای عالی صبحی تاسیس و مقررات آن نیز در معرض اشاعه گذاشته شده بود. این مؤسسه تا اوائل سال ۱۳۲۶ حسب لایحه مرتبه بوظائف خویش رسیدگی نموده و تصاویر آن تحت اجراءات فرار داده می شد. چون اخیراً يك دسته پروفیسران جدید استخدام و کرسی های شصت مختلف فا کولتہ طب به ایشان سپرده شد وزارت صبحیه جهت بهبود و ترفی امور و وظیفه شورای صبحی جمیع پروفیسران کرسی دار فا کولتہ طب را نیز در بن مجلس حصه داده و چون این ترتیب باعث اصلاحات و تمدیلاتی در لایحه وظائف شورای صبحی نیز می گردید تمديدات مزبوره به اتفاق نظر اعضاء شورا (باشمول اعضاء جدید) صورت گرفته و حسب دعوتی که از طرف وزارت صبحیه داده شده بود روز ۲ سرطان ساعت ۲ $\frac{1}{4}$

بمدانظر مجلس شورای عالی صبحی تحت ریاست وزیر صبحیه دائر وزیر موصوف بیانیه مبنی برین اجتماع و اهمیت آن ابراد و در عین زمان اهم و وضو عانی را که بایست از طرف شورای عالی صبحی مورد مذاکره و توجه واقع شود توضیح نمودند که ما برای اطلاع خوانندگان گرامی مفاد نطق جلالتهاب معززی الیها را که حاوی مفاد تاسیس شورای مزبور میباشد با باقی جریانات آن ذیلاً مینگاریم :

حضر گرام :

گرچه از تشکیل بخش صبحی مملکت بنام وزارت صبحیه بیش از چند سالی نمیگذرد اما با کمال صراحت عرض کرده می توانیم که توجهات گرانمایه حکومت، مانند اینکه در سایر رشته های دولت معطوف بوده در ترفی این شعبه تأثیر عمیقی افکنده و در ظرف این سال های محدود محرك بزرگ پیشرفت های مهم آن گردیده است ، ولی هر قدر بیکه از نقطه حرکت خویش در تشکیل شعب صبحی دور شده می رویم ، افق اجراءات و وظائف ماوسه تر ، انکشافات تازه اقدام های جدی تری در برابر ماعرض اندام کرده و ما را برفعالیت و انهمتک بیشتری وادار می سازد ؛ ازین است که در راه انجام چنین آمال و وظائف بزرگ ، میخوام همیشه از افکار نازه و جوان ذواتی که در مسدک شریف طبابت انتساب پیدا کرده و در هر کدام از شعب متمدد و مختلفه آن چه از رهگذر مسایل فنی و چه از جهات اداری آن ملکه و مهارت و تجارب عمیقی اندوخته اند ، استفاده حاصل کنیم و آن هارا بانظریات و پروژه و منظور های

د کابل کالنی

که برای حسن ترقی تشکیل صحنی مملکت داریم بیکار اندازیم تا خدا بخواهد در انجام وظائف خویش فائز الیه ام بوده و خدماتی را که در مقابل شاه و مملکت به عهده داریم ادا کرده باشیم این است که بهمین منظور شورای عالی صحنی را تشکیل کردیم تا در مجالسی چند از آراء و افکار دکتوران و متخصصین خویش استفاده کنیم من درین حصه سه نمایندگان مقام وزارت صحنیه اعتراف میکنم که اعضاء شورای عالی صحنی تا این مدت بادلچستی و حسن عقیدت با ما معاونت کرده و موجبات رضائیت وزارت صحنیه را فراهم ساخته میباشند ، چون اخیراً یک دسته از ذوات پروفیسوران فرانسوی علی التوبه وارد وطن ما گردیده و در ساعات متعدده تدریسی یوهنغی طب با برادران ترکی کرسی گرفته اند خواستیم ایشان را نیز در شورای عالی صحنی حصه دهیم و از مشوره های مهم آنان هم مستفید شویم همین اکنون ذوات پروفیسوران نامبرده که لایحه شورای عالی صحنی را قبلاً مطالعه نموده اند در اینجا حضور بهم رسانیده اند و بوزارت صحنیه وعده داده اند همکاری های خویشان را در حل مرام و مقصد شورای عالی صحنی وسائر معاونات با وزارت صحنیه دریغ نمایند . ماشمول این همکاران جدید را بر سائر اعضاء موفرشورای عالی صحنی تبریک گفته و آرزو مندیم همه بایک آینده آل مقدس که عبارت از جستجوی طرق و وسائل ترقی امور صحنیه مملکت حسب مرام حکومت بخواه باشد پرغور و مشوره در موضوعات پیشنهاد شده آغاز نمایند و مقصود تشکیل شورا را با حسن صورت برآه اندازند .

برای آنکه مجلس شورای عالی صحنی از موضوعات مهمه که عملی نمودن آنرا وزارت صحنیه نسبت بسائر امور صحنیه مملکت اهم تر میدانند مطلع بوده و در اطراف هر کدام تجویزی را قائل شوند عناوین مزبوره را ذیلاً تذکار و ضمناً وانمود میسازیم که وزارت صحنیه قبلاً درباره هریک از آنها اجراءات زیادی بیکار برده و اکنون هم آنها را روی دست اجرای خویش گذاشته است ، اما بدعاظ اینکه درین رشته ها نتایج خویتر و بهتری بدست آمده و خدمت مناسبتری در راه صحت افراد مملکت توانسته باشیم آنها را باسواقش به مجلس محترم رویت میدهم . بدیهی است بعد از غور و بهت هریک از فقراتی را که اعضاء مجلس عملی نمودن آنرا لازم تر بدانند تصویبی دران مورد خواهند نمود .

- ۱ - موضوع پلان پنج ساله ۲ - مجادله با ملاریا ۳ - مجادله با سفلیس ۴ - مجادله اسل
- ۵ - مجادله با تراخوم ۶ - موضوع جذام و جذامخانه ها ۷ - مسئله تدوین احصایه های طبی
- ۸ - تعلیماتنامه مجادله با کولبرا ۹ - تعلیماتنامه جذامخانه ها ۱۰ - تعلیماتنامه امراض ساریه
- عموماً (از نقطه نظر وظایف بین المللی و عملی نمودن آن در داخل مملکت) ۱۱ - مسئله

تعیین بست پرسونل ولوازم بستره شفاخانه های مرکزی و اطراف از ۵۰۰ الی ۳۰۰ و ۲۰۰ بستر،
۱۲ - موضوع تاسیس کودکستان و شفاخانه اطفال - ۱۳ - موضوع موزه صحتی - ۱۴ - موضوع
جلوگیری از اعتیادات مضره (توکسیکو مانی و توکسیکو من) و ترتیب تعلیماتنامه آن
۱۵ - موضوع تورید ، ذخیره ، توزیع و رسانیدن ادویه به شفاخانه های مربوطه
اکنون وابسته به نظریه مجلس است که کدام یک از این موضوعات را زودتر قابل اجرا میدانند
و چه پروژه برای عملی شدن آن می سنجدند و از تصحیح به همان اساس رفتار نمود و در انجام
آن وارد ساحت اقدام و عمل گردد .

در پایان نطق مذکور درباره هر يك از فقرات پیشنهاد شده ، تشریحات مفصلی از جانب
شاعلی جلال الدین خان طرزی معین صحتیه داده شد و اجرا آتی را که در اطراف موضوعات
متذکره تاکنون از طرف وزارت صحتیه صورت داده شده بود نیز بیان می نمودند . بالاخر
پس از مذاکرات چندی که در بین اعضاء مجلس درین زمینه ها بعمل آمد اخیراً مقرر
گردید که پیش از همه پلان پنج ساله صحتی که از طرف وزارت صحتیه ترتیب داده شده است
توسط یک کمیسیون منتخبه از اعضای شورای عالی صحتی مورد تدقیق قرار گرفته و پس از
غور و رسیدگی این کمیسیون بانظر یاتی که در اطراف آن اظهار خواهند کرد بار دیگر
به مجلس شورای عالی صحتی رویت و در معرض مذاکره و تصویب قرار داده شود ، اعضای
کمیسیون منتخب مذکور قرار آتی است :

۱- شاعلی معین اول وزارت صحتیه ۲ - شاعلی معین دوم وزارت صحتیه ۳- شاعلی کفیل
ریاست دیوی عمومی ۴- شاعلی عبدالقیوم خان متخصص اطفال ۵- شاعلی مدیر عمومی حفظ الصحتیه
و تشکیلات ۶- شاعلی سرطیب شفاخانه های بلدییه ۷- شاعلی سرطیب شفاخانه قوای مرکزی
۸- عزتمند پرو فیسر بولانژه ۹- عزتمند پرو فیسر لوتک ۱۰- عزتمند پرو فیسر سنیکال .
۱۱- عزتمند موسو هیلو برای اجرای مراسم فوق و متبانی فعالیت های مجلس بتاریخ ۱۰ سنبله
شورای عالی صحتی در وزارت صحتیه تحت ریاست کفیل وزارت صحتیه تشکیل جلسه داده راجع
به تعیین کمیسیون های فرعی ذیل اظهار موافقت نمودند .

۱- کمیسیون تعیین اشخاص مورد ضرورت پلان پنج ساله :

۱- شاعلی مدیر عمومی حفظ الصحتیه .

۲- دکتر عبدالقیوم خان سرطیب شفاخانه علی آباد

۳- عبدالظاهر خان سرطیب معاینه خانه های بلدییه

۴- پرو فیسر سنیکال

۵- هیلو

د ک ل کالنه

۲- کومسيون تعبيراتي :

- ۱ - ښاغلی معين اول وزارت صحيه
 - ۲ - د دكتور عبدالظاهر خان سرطبيب معاينه خانه های بلديه
 - ۳ - د دكتور محمد يوسف خان « ناخانه های قوای مرکز
 - ۴ - د پروفيسر لوتک
 - ۵ - د دكتور رينو
 - ۶ - د دكتور محمد همايون خان
 - ۷ - د پروفيسر هيلنسکی مهندس وزارت فواید عامه .
- ۳- کومسيون مجادله بامرض سل (توبر کيلوز)
- ۱ - ښاغلی دوكتور غلام فاروق خان « کښل معين دوم وزارت صحيه
 - ۲ - د پروفيسر بولانزه
 - ۳ - د لوتک
 - ۴ - د دكتور محمد آصف خان سر طب سنا توريم نسوان
- ۴- کومسيون مجادله باسفلس :
- ۱ - ښاغلی مدير عمومي حفظ الصحه
 - ۲ - د مدير شمه مجادله
 - ۳ - د پروفيسر لوتک
 - ۴ - د تاج الدين بيگ
- ۵- کومسيون مسايل مربوطه ادويه :
- ۱ - ښاغلی کښل رياست دپوي عمومي دويه
 - ۲ - د دكتور عبدالظاهر خان سرطبيب معاينه خانه مسای بلديه
 - ۳ - پروفيسر سنيکال
 - ۴ - د شوک بيگ
 - ۵ - د هيلو
- ۶- کومسيون موضوعات احصائيه :
- ۱ ښاغلی کښل معين دوم وزارت صحيه
 - ۲ - مدير عمومي حفظ الصحه
 - ۳ - دكتور عبدالقيوم خان رسول سرطبيب دناخانه علی اباد
 - ۴ د پروفيسر بالانزه

- ۷ - کومسیون حمایت اطفال و مادران
- ۱ - بناغلی دکتور عبدالقیوم خان متخلص اطفال سرطیب شفا خانه علی آباد
 - ۲ - « مدیر شعبه مجارله
 - ۳ - « پرو فیسر لوتک
 - ۴ - « مادام بولانزه (وظیفه استناری دارند)
 - ۵ - « دکتور محمد عثمان خان
- ۸ - کومسیون امراض ساریه و مجارله بامالاریه
- ۱ - بناغلی معین اول وزارت صحتیه
 - ۲ - « پرو فیسر توسک رئیس فاکولته طب
 - ۳ - « دکتور عبدالظاهر خان سرطیب معاینه خانه های بلدیه
 - ۴ - « پرو فیسر سنیکال
 - ۵ - « سر فنا نی

در نتیجه هریک از کومسیون ها بوظائف خود انتقال ورزیده و در طی جلسات متعدد که هر کدام بنوبه و وقت مقرر خود تشکیل داده بودند راپورت های خود شان را بوزارت صحتیه سیرده رفتند تا اینکه اخیراً حسب دعوی تیکه بپای آمده بود سه روز فوس ساعت ۲ بمداز ظهر اعضای شورای عالی صحتی در وزارت صحتیه اجتماع و سومین جلسه خود را در موضوع پلان (۵) ساله تحت ریاست کنیل وزارت صحتیه تشکیل نمودند در این جلسه کنیل وزارت صحتیه خلاص اقدامات کمیسو نهی مغیر سابقه را با تشریح وتفصیل اینکه اجرا آت آنها تا کدام حد تکمیل شده واز کدامها تا هنوز تا مکمل مانده است شرح دادند سپس نتیجه مفاهات و مذاکرات کمیسو ن منتخبه اشخاص مورد احتیاج پلان که از طرف وزارت معارف ارائه شده بود از جانب مدیر عمومی حفظ الصحه فرانت گردید و چون سلسله اشخاص به آن اندازة که در تطبیق پلان پیشبینی شده بود از طرف وزارت معارف فعلاً قابل اجرا دیده نمی شد فرار پیشنهاد کنیل وزارت صحتیه میا حثات معارف را بدین نقطه کشانید تا از روی تمداد اشخاص صحتیه برای هر رشته ممکن است وزارت معارف داده بتوانند صورت پلان پنجساله وساحات تطبیقیه آن تعدیل گردد . چنانچه بن تمدیلات در جلسات آتیه صورت گرفته ومتبافی امور پلان مذکور در جلسات آینده مورد بحث وبرخی هم طرف تصویب واقع شد . (یک صورت لایحه شورای عالی صحتی نیز ضمیمه رستاده شد) .

۲ - بازدید موسسات صحتیه ، حسب دعوتیکه در اواخر ماه فوس از طرف ریاست پوهنغی طب بعمل آمده بود ، بناغلی معین وزارت صحتیه که بهعیت ایشان بناغلی کنیل ریاست پوهنتون

د کابل کالنی

نیز باعده اشخاص دیگر وجود داشتند از موسسات صحیه مرکز مربوط یوهنخی طب باز دید نمودند که اینک رایور منصل معاینات مزبور را به یاد داشتی از هر شعبه بود و معلومات در اطراف هر کدام بخوانند گمان می دهد از شعبه نشریات وزارت صحیه بدست آورده ذیلاً نشر می نمایم :

۱ - معاینه خانه مرکزی .

ابتداء معاینات از سرویس های معاینه خانه مرکزی آغاز یافت در شروع بنا غلی رئیس فاکولته ص ب و سپس بناغلی دکتور فضل احمد خان مدیر معاینه خانه مرکزی يك رایور کفافی در ضراف سرویس های پولی کلینیک معاینه خانه مرکزی و طرز معامله و پیش آمد با مریضان را ندانده و در ضمن کارتها و فیس هائبرا که برای حسن جریان معاینات مریضان و اجرا آت یرو فیسران و دیگران که جهت معاینه مریضان در معاینه خانه مرکزی مراجعه می نمایند ارائه کردند درین قسمت چیزیکه بیشتر جالب توجه دیده می شود همانا تطبیق پذیرفتن مریضان بر حسب نوبت مراجعه هر کدام و صحتاً تعریق دارا و نادار بودن آنان بوسیله کارتهای رنگه مخصوص بوده است باید دانمود که در آنجا که اتخاذ ترتیب و نوبت مراجعه یکی از اجرائاتی است که در یکی از مواد تعلیمات تمامه شفاخانه کشوری که قبلاً از طرف وزارت صحیه تدوین شده است تحت اجرائات قرار داده است بازی انتظام دفتر معاینه خانه پولی کلینیک های آن صفاتی ماشین نوی اکسریز و عمله آن همه قابل تعریف بوده است .

۲ - پس از معاینه خانه مرکزی بناغلی کفیل وزارت صحیه باار گمان معینتی خوش به عمارت جدید معاینه خانه مرکزی که امور تعمیر آن قبلاً به اساس پلان مرتبه وزارت صحیه آغاز یافته بود رفته و جریان کار های آن را معاینه و در ضمن آرزو کردند که هر چه زودتر کار عمرانی معاینه خانه انجام یافته و این چنین يك موسسه عصری زودتر بسکار بیفتد .

۳ - شفاخانه مستورات و کلینیک اطفال بناغلی . کفیل وزارت صحیه و ذوات معینتی شان ساعت ۱۰ و ۵ دقیقه وارد شفاخانه مستورات گردید و هر يك از اطافها و کلینیک های مختلف آنرا با تعمیر بزرگ سمت شرفی شفاخانه که تحت اعمار است مفصلاً معاینه نمودند شفاخانه مستورات نیز از حیث انتظام قابل تمجید بوده و مخصوصاً اطافهای جراحی آن خیلی ما جالب توجه واقع شد و کفیل وزارت صحیه از بناغلی پرو فیسور لوتک متخصص جراحی اظهار تشکر و امتنان نمودند پس از معاینه شفاخانه مستورات کلینیک اصمال و اطافهای آن مورد معاینه قرار گرفته و درین جانب نشانه انتظام

و فعالیت هر قسمت مورد توجه قرار گرفت که درین ضمن از زحمت کشی های پرو فیسور سنبیکال متخصص اطفال و بناغلی سید محمود خان که تحت نظر پرو فیسور موصوف در شق لابرا نوار کار می کنند تشکر نمودند .

در فاکولته طب تمام شعبات تدریسی و سالون های مختلف آن که تحت اثر پرو فیسران ذیل اداره می شود با کتابخانه بزرگ فاکولته طب که بنام « ای سینا » نامیده افغانی موسوم شده است تحت معاینه قرار گرفت .

۱ - سالون کوخ که تحت اثر پرو فیسر از هدی بیگ اداره میشود .

۲ - سالون بسبا که (در عین زمان اطلاق کنفرانس نیز می باشد) تحت اثر پرو فیسر تشریح اداره می شود .

۳ - سالون جلال مختار (تحت اثر پرو فیسور تاج الدین ایز اداره می شود)

۴ - سالون فلیمنک (تحت اثر پرو فیسور شوکت بیگ اداره می شود)

۵ - سالون (باولوف) تحت اثر پرو فیسور سرفاتی که اداره تعلیمی فاکولته طب نیز با یشان محول است اداره می شود .

این معاینات تا ساعت دوازده و ۴۰ دقیقه ادامه یافت .

عمارت مخصوص جراحی :

چون عملیات جراحی در شفا خانه ملکی علی آباد بکثرت رخ داده و ایجاب یک محل بزرگ و جدا گانه را برای این کار می نمود چنین قرار گذاشته شده بود تا برای سرویس جراحی محل جدا گانه تعیین و اعمار گردد همان است که بر حسب یک پلان و نقشه دقیقه یک عمارت بزرگ در سمت غربی فاکولته طب که سابقاً بنام عمارت لیلیه زیر تعمیر گرفته شده بود بنا نهاده شده و این عمارت ناپوشش رسیده و کار آن در جریان می باشد تا یک آن اولتر تکمیل و چنین عمارتی که بعیت یک شفاخانه عصری جراحی بمیدان خواهد آمد آماده افتتاح شود قرار معلوم عمارت مذکور برای پذیرفتن (۲۷۰) مریضان بستری کار داده و در آتیه فریب آماده خواهد شد سامان و لوازم دوصدو هفتاد بستر مذکور قبلاً خواسته شده است بناغلی کفیل وزارت صحبه و بناغلی دوکتور عبدالمجید خان و کفیل پوهنتون از عمارت مذکوره نیز دیدن نمودند معاینات عمارت مذکور تا ساعت یک خاتمه یافت .

از ساعت یک الی ساعت ۲ صرف طعام شده و در پایان غذا بناغلی پرو فیسور بولانزه رئیس فاکولته طب بیبا ایستاده خطاباً به لسان فرانسه ایراد بناغلی دوکتور عبد القیوم خان کمیسار دولت آنرا برای حضار ترجمه نمودند .

پرو فیسور بولانزه پس از آنکه شمه از اجراءات ریاست فاکولته را بیانات دادند

از اینکه ښاغلی کفیل وزارت صحبه و دکتور عبدالمجید خان کفیل ریاست پوهنتون قبول زحمت کرده و مؤسسات صحبه فاکولته طب را معاینه کرده تشکر نمودند و در ضمن از اجراءات و فعالیت های اهل فاکولته و مخصوصاً همکاری ما و زحمات ښاغلی دکتور عبدالقیوم خان کمبشار حکومت در فاکولته طب و دکتور محمدعثمان خان که در بهبود اوضاع مؤسسات صحبه بایشان کمک و معاونت نموده اند تمجید کردند در پایان این خطابه ښاغلی کفیل وزارت صحبه اظهار کردند که از دعوت ریاست فاکولته متعجب بوده و جداً و انمود می سازم که از آوان ورود پروفیسران در فاکولته طب متوجه فعالیت های شان بوده و خوشبختانه در تمام مسائل روح حسن عمل و ابراز فعالیت به نظر ما رسیده و امید واری های ما را بیش از پیش تقویه می بخشید ، گرچه تاکنون شفاخانه ملکی و چند شفاخانه دیگر را دیده ایم ولی از نتیجه معایناتیکه تاکنون بنظر ما برآورده میتوانیم اظهار امید کرد که امور آنها نیز خیلی منظم و قابل تعریف خواهد بود و از اینکه ښاغلی رئیس از دکتوران و همکاران خویش خورسندی مینماید ما را بیشتر به آتیه ترقی مؤسسات صحبه امیدوار ساخته و بما حق میدهد بنسب خود از دکتور صاحبان و مخصوصاً از ښاغلی دکتور عبدالقیوم خان کمبشار حکومت در فاکولته طب و دکتور محمدعمر خان و سایر همقطاران شان اظهار خوشنودی بنمائیم ، روی هم رفته باید وانمود کرد که از نقطه نظر موفقیت امروزی مملکت ما با سایر جهان باید ماهنوز بدون هیچگونه وقفه در فعالیت و پشت کار خود بپردازیم و انشاء الله ترتیبیکه برای بسکار انداختن دکتوران وطن از طرف مقام ریاست فاکولته طب گرفته شده است ما را زودتر برام اصلسی ما نایل خواهد ساخت و آنکاه با اطمینان کامل خواهیم گفت که اکنون مالک مؤسسات صحبه عصری و مکمل و دکتوران خیلی فعال و زحمت کش میباشیم . سپس ښاغلی کفیل ریاست پوهنتون اظهار کردند که من نیز با چند کلمه مختصر تشکر خود را به ښاغلی رئیس فاکولته طب و سایر دکتوران عرض کرده و اضافه میکنم که فاکولته طب یک رکن بزرگ دارالفنون بوده و در دنیا نیز این شعبه را با همین نظر تلقی میکنند پس هر قدر یک فاکولته طب نائل ترقی و پیشرفت شود به همان اندازه باعث نیک نامی دارالفنون می گردد . جای بسی خوشی است که امروز پروفیسوران و دکتور صاحبان با جدیت می کوشند تا چرخ صحیح ما در تمام مملکت بدرستی تدویر شود . پس از ایراد خطابه ها که همه از طرف ښاغلی دکتور عبدالقیوم خان ترجمانی میشد معاینه شفاخانه ملکی مرکزی ، سنا توریسم مردانه ادویه خانه ریاست مؤسسات ، شفاخانه عقلی و عصبی با تمام ترتبات آنها با تحویلخانه ها و آشپزخانه و دو بیخانه و غیره معاینه گردیده و در همه آنان یک آهنگ و انتظام خوبی

امور وزارت صعبه

بملاحظه رسید . این معاینات تا ساعت ۳ و ۴۰ دقیقه ادا می یافته و سپس همه بامسرت باز گشتند .

۳ - شمولیت در چهارمین کنسکرة بین‌المللی طبیی

مناطق حاره و ملاریا منعقد در واشنگتون .

بتاریخ ۱۷ / ۶ / ۲۶ / از انعقاد این کنسکرة به وزارت صعبه اطلاع داده شد تا یک هیئتی برای شمول در کنسکرة مزبوره تعیین و قبل از حلول وقت کنفرانس به مرجع کنسکرة آن اطلاع شود . باغور و دفت در پروگرام این کنسکرة ، معلوم می شود که کنسکرة مذکور از کنسکرة های مهم و خیلی مفیدی است که وزارت صعبه مخصوصاً در مجادله با ملاریای افغانستان از آن استفاده کرده می تواند ، چون طوریکه در زمره خبر های وزارت موصوف متذکر شدیم بسکی از موضوعات مهمه پلان پنسج ساله وزارت صعبه مسئله مجادله بامرس ملاریا بوده است وزارت صعبه اهمیت شمول درین کنفرانس را خوبتر مستدرک شده و راجع به تعیین هیئت آن از مقامات صلاحیت دار طالب هدایت گردید همان است که در نتیجه بناغلی جلال الدین خان طرزی مبین وزارت صعبه که معلومات کافی در اطراف ملاریای افغانستان داشته و اجراءات زیاد این موضوع توسط ایشان صورت گرفته و لیاقت شمول درین کنفرانس را داشتند با بناغلی دکتور عبد الظاهر خان سرطیب معاینه خانه های بلدی به تعیین و آنها پروگرام موضوعاتی را که در کنفرانس مذکور ایراد خواهند کرد قبلاً تهیه و جهت فید در آجندة کنفرانس به واشنگتون ارسال کرده اند ، فرار معلوم کنفرانس مزبور شامل موضوعات ذیل می باشد :

- ۱ - شمبات تحقیقه و تدریسی
- ۲ - معلومات راجع به آب و هوای منطقه حاره و فزوی لوزی
- ۳ - امراض میکروبی و سیر د چکل
- ۴ - ساریه و امراض خون
- ۵ - ملاریا
- ۶ - امراض هلمنتک
- ۷ - امراض پرو توزون
- ۸ - منطقه حاره که بواسطه عدم کفایت اغذیه رخ میدهد
- ۹ - جلدی و نباتی
- ۱۰ - طب حیوانات منطقه حاره

۱۱ - صحت عامه

۱۲ - انتولوژی طبی و بیکاری .

بر حسب تجویزی که صورت گرفته نمایند گمان فوق الذکر بتاريخ ۱۰ حمل ۱۳۲۷ به سمت ماوریت خویش حرکت خواهند کرد .

۴ - کولیرا :

۱ - نظر به اطلاعات واصله از مراجع مربوطه که خبر شیوع مرض کولیرا را در پنجاب و اخیراً در شهر پشاور به وزارت صحه وانمود می کرد وزارت صحه داخل اقدامات فوری شده ترتیبات فرانطینی را اتخاذ و یک گروپ اشخاص فنی را که بعداً به هیئت های صحه مختلفی جدا گردیدند بایک مقدار واکسین ضد کولیرا و دیگر لوازم ضروریه بولایت مشرقی اعزام و به آن ها دستور داده تا واکسناسیوم تمام اهالی را از حواشی سرحد شروع و بطرف مرکز جلال آباد مراجعت نمایند ، چنانچه حسب این ترتیب تمام اهالی مشرقی و مربوطات آن از طرف هیئت مذکور بقرار ذیل واکسناسیون گردید :

گروپ اول حکومت کلان شنوار و مربوطات آن - گروپ دوم که ، کهه ، دکه ، دربند ، جنوبی ، غزنی ، هزارنو ، باسول ، انبارخانه ، بتی کوت ، چاردی غازی آباد ، لاجه پور ، باری کو ، نمرخیل و از آن جا بطرف جلال آباد حرکت کردند . گروپ سوم - سرپور ، کهه موپور ، سله ، شده ، کلمداک شالیکوتی ، خواجه زائی و گوشه چکنور ، سموچ ، کامبرو باستقامت آن علاقه داری بهسود گروپ چهارم بحیث ماور فرانطین بین سرحد پاکستان و افغانستان ملاحظه تصدیق را اجرا می کردند . و علناً توریید میوه جات تازه هندی بنگ افغانستان ممنوع فرار داده شده و مسایل آمد و شد مسافرین را از خاک پاکستان به افغانستان و برعکس آن تحت فرانطین صحی فرار گرفته و ارائه ورقه تصدیق و اکسناسیون در حین عبور و مرور حتمی شناخته شد همچنان ترتیبات حفظ ما تقدم فوق الذکر در ولایت جنوبی و راه های شرفی قندهار نیز اتخاذ گردید تا آنکه از اثر این اقدامات و فعالیت هیئت های اعزامی به فضل خداوند از سرایت مرض مذکور به داخل افغانستان بکلی جلو گیری بعمل آمد اندازه واکسین کولیرای ساخت موسسه باکتر لوزی که در سال جاری به مصرف رسیده عبارت از (۱۳۳۹۵۰) سی سی میباشد

۵ - تیفوئید (محرقه)

۲ در اوائل بهار سال جاری برای حفظ ما تقدم و جلو گیری از مرض تیفو (محرقه) با اندازه (۱۱۶۴۰۰) سی سی واکسین محرقه به شفاخانه های مربوطه توزیع و اهالی واکسناسیون گردیده است - همچنان بواسطه اینکه مقارن نیمه اخیر ماه دلو ، اصابت این مرض در برخی اشخاص به حقیقت پیوسته وزارت صحه انتظار موقع اوائل بهار را نسیکشیده دستور داد

تاواکسناسیون محرقه مثل آغاز سال ۲۶ به پیمانه وسیعی شروع گردد، چنانچه این ترتیبات اتخاذ گردیده و در نتیجه (۱۲۶۰۰۰) سی سی واکسین محرقه ساخت موسسه باکترولوژی وطن تا اواسط ویا اواخر ماه دلو و اوائل حوت تطبیق گردیده است بر علاوه این اجراءات، در منطقه که ظهور محرقه در يك شخص یا اشخاص رخ نموده است فوراً يك نفر اعلی فن نظریه اهمیت ساحه استیلای مرض يك هیئت برای تدای مصابین وواکسناسیون اهالی همان منطقه بامناطق حسب ایجابات فنی صورت گرفته است.

۶- حمای لیکه دار :

حسب اطلاعات واصله که در بعضی ولایات مرض حمای لیکه دار شیوع نموده بود يك يك مقدار واکسین حمای لیکه دار وغیر اد ویه به مراجع جهت تطبیقات ارسال و غلاوتا از اثر اطلاعیه ولایت جنوبی دوفرماون فنی با واکسین وسامان لازمه جهت واکسناسیون به آنجا اعزام و برای تقریباً يك ماه مناطق هزاره راتحت مشاهدات و معالجه قرار دادند. در حصه جاغوری نیز طبق ولایت جنوبی اجراءات ویک نفر معاون فنی با ادویه لازمه ارسال و به تدای آنها پرداخته شد، همچنان در بعضی مراجع کوچک دیکری نیز وقتی خبر بروز این مرض به ملاحظه رسید هما قدم نفر فنی با ادویه ولو از ضروریه اعزام و در نتیجه اقدامات خوبی برای از بین رفتن مرض بعمل آمد.

۷- واکسین چیچک و آبله کوبی :

بر طبق اجراءات سالهای ماضی نسبت تطبیقات خال کوبی اطفال به تمام شفاخانه هاد ستور لازمه صادر و به اندازه (۲۳۱۶۵۰) نفر واکسین چیچک ساخت موسسه باکترولوژی تطبیق گردیده است. بهمین سان در حین ظهور مرض چیچک یاغی در برخی نقاط هماندم آبله کوب های سیار با سامان و لوازم آبله کوبی اعزام شده و از فضل خداوند مجرد مرض در هر جا که ظهور کرده است خاموش ساخته شده است.

۸- افتتاح شفاخانه ها :

۱- نظر به آنکه در ولایت فطغن موجودیت يك شفاخانه مستورات لازم دیده می شد وزارت صحیه امر تاسیس يك شفاخانه مستورات که عجلالتاداری (۱۰) بستر میباشد از مقامات صالحه حاصل نمود شفاخانه مذکور در سال ۱۳۲۷ افتتاح و بیکار انداخته میشود.

۲- چون قبلاً تجویز شده بود که در مجلس ولایت قندهار شفاخانه افتتاح واز مریضان آنجا واریسی نماید در جریان سال ۱۳۲۶ شفاخانه مذکور که دارای (۱۰) بستر میباشد مفتوح و مامورین آن که از طرف وزارت صحیه انتخاب و مقرر شده شروع بیکار نمودند.

د کابل کالنی

۹. ادویه فروشی هائیکه در سال ۱۳۲۶ مفتوح شده و یا اجازه افتتاح برای شان داده

شده است .

۱. ادویه فروشی د کابل در ملتون در کابل

۲. « » دحمید در ملتون دریل لری

۳. یك ادویه فروشی عبدالرحمن خان بحکومت اعلاى میمنه

۴. افتتاح يك شاخ ادویه فروشی دیوی عمومی از روی پروژه و نقشه شهر کابل که از ریاست بسیره کابل قبلا بدست آورده شده بود در حصه شو را بازار کابل دوا فروشی مذکور طبق دیگر شبذی علاقه دوا فروشی های دیگر مطابق بر اصول جریان یافته و برای استفاده مراجعین هم روزمه مفتوح میباشد.

۱۰. راپورسالانه صحی منطوقوی

بر حسب تجویز یکه در سال ۱۳۲۴ اتخاذ شده بود راپورسالانه صحی منطوقوی از تمام شفاخانها فراریکه قبلا ترتیب و تعمیم شده بود خواسته شده و جمیع راپور های واصله مورد تدقیق قرار گرفته و اجراءات لازم دربارۀ هر کدام آن بیکار برده شده است.

۱۱. اجراءات متفرقه

۱. در پدید یکن مقدار ادویه جدید سترینوماکسین در دیوی ادویه وارد و اکنون مورد استفاده است .

۲. درین سال بواسطه که برخی وقایع گزیدگی سگک دیوانه بوقوع پیوست وزارت صحبه در چند جای بک مستحضر سگک دیوانه را با لوازم متعاقب آن اعزام نمود تا به تداوی اشخاص اقدام نماید چنانچه از اثر اقدامات مذکوره فنیل خداوند وقایع تلفات این مرض خیلی اندک بملاحظه رسیده است .

۳. در سال ۲۶ موسسه هلال احمر افغانی برای اشتراک در مجادله با کولیرای مصر مقدار پنجاه هزار نفر واکسین ضد کولیرا ساخت موسسه باکترای ژی را از وزارت صحبه درخواست و واکسین مزبور تهیه و توسط موسسه های مزبور مجاناً به حکومت مصر ارسال گردیده است .

۴. برای اینکه وزارت صحبه بک تعداد کمپودران مستند کافی در دست داشته و در هر نقطه مدنک چه در شفاخانها و چه در ادویه فروشی ها و غیره از آنها استفاده کند باتفاق نظر یوهنخی طب تاسیس بک کورس کمپوندری را که از آن پنجاه نفر کمپوندران لایق

بدست وزارت صعبه خواهد داد لازم دانست پروگرام تعلیمی این کورس نیز مورد موافقت واقع و قرار معلوم مقدمات تاسیس آن از طرف پوهنشی طب چیده شده و ممکن کورس مذکور از آغاز سال ۱۳۲۷ افتتاح شود. طوریکه از ریاست فاکولته طب معلومات می دهند کورس مذکور کمیوندران لایقی را آماده و به عالم صعبه تقدیم خواهد نمود.

۵ - چون قبل برین در هر سال شش شش نفر طلاب فارغ التحصیل صنف شش مکاتب بکورس آبله کوبی شامل و بهداز طی پروگرام موضوعه و موفقیت به امتحان از آن ها در شفاخانه ها وظیفه آبله کوبی اخذ می شد، در سال جاری برای اینکه یک تعداد آبله کوبان تعلیم یافته کافی بدست وزارت صعبه آماده و تا چند سالی به آبله کوب ضرورت حس نشود بهد از استیذان مقام منبع صدارت عظمی تجویز نموده تا در سال جاری به تعدله بدست نفر طلاب فارغ التحصیل صنف شش یکدم به کورس آبله کوبی شامل و پروگرام مقرر دبالاتی شان تدریس و پس از ختم آن به صفت آبله کوب به شفاخانه ها مقرر گردد.

تفتیش :

تفتیش شفاخانه های ذی علاقه و ادویه های شهری به دو حصه منقسم می باشد .
حصه اول : تفتیش شفاخانه های مربوط وزارت صعبه است، چنانچه در سال گذشته و انمود داشته بودیم که جهت واری امور شفاخانه های ولایات و مجاللات لایحه ترتیب و ذریعه متحدالاهل های جداگانه بولایات و حکومتات ارسال گردیده و تفتیش را به شخص نایب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان محول نمودیم تا نسبتی را این نموده امورات اداری شفاخانه ها را توسط ایشان و شق فنی آن را توسط اشخاص فنی که عبادت از مدیران صعبه و سرطیبیان باشد و طرف اعتماد مقام ذی علاقه واقع گردد مورد تفتیش قرار داده نتیجه را بوزارت ارسال دارند همان است که بعضی مؤسسات صعبه ولایات و حکومتات که مورد تفتیش قرار گرفته او راق تفتیش آن بوزارت صعبه واصل گردیده که او راق مزبوره بعد ملاحظه و استخراج نواقص آن توسط پیش نهادات جداگانه بفرس غور و تحقیق و تعیین جزای اشخاص مسئول و غفلت کار به مجلس انضباط وزارت رویت داده شده .

حصه دوم : تفتیش دوا فروشی های شهری است ، که حسب معمول در سال ۲ مراتبه یعنی در هر سه ماه یکبار به از طرف شعبه تفتیش به استیذان مقام وزارت طرف تفتیش قرار گرفته و نتایج آن بعداً بمقام وزارت تقدیم و هر یک ادویه فروشی که محکوم به جزا گردیدند سزای لازمه برای شان داده شده و دوا فروشی ها تیسکه در اجرا آت خود ابراز فعالیت و از کران فروشی و احتسکار خودداری نموده اند مورد خورسندی مقام وزارت واقع شده اند .

لایحه شورای عالی صحی

- ۱ - مجلس شورای عالی صحی يك تشکيلي است که تحت اداره وزير صحیه فعالیت می نماید .
 - ۲ - این تشکيل مکلف است که تحت اوامر مقام وزارت در تمام پروژه های امور فواین. تملیقاتنامه ها و هدايات عمومی که مسائل ذیل ارتباط بهم میرساند غور ورسيده گی نماید.
- و ظایف شو رای عالی صحی بر حسب ذیل است :

- الف : تهیه تجهیزات صحی مملکت .
 - ب : تمیل شئون طبی دوا سازی . بیطاری . دندان سازی و تمام فعالیت های غیر طبی .
 - ج - ترتیبات حفظ ماتقدمی نسبت به امراض ساریه و امراض اجتماعیه .
 - د - مطالعه و اظهار نظریه راجع به حفظ الصحه عمومی مملکت .
 - ه - مطالعه و اظهار نظریه راجع باحصائیه های طبی .
 - و - ترتیب یلانهای لازمه در مواقع مجادله با امراض استیلائی حسب نظریه وزارت صحیه .
- ۳ - شورای عالی صحی تحت ریاست وزیر صحیه اجرای فعالیت می نماید در غیاب شان ریاست مجلس بعین وزارت صحیه محول میگردد .

اعضای شورای عالی صحی بدو حصه منقسم می شود :

- الف : اعضای اداری
 - ب : « فنی »
 - ۴ - اعضای اداری
 - الف : معین اول و دوم وزارت صحیه .
 - ب : مدیر عمومی حفظ الصحه .
 - ج - رئیس دیوی عمومی .
 - د - مدیر در ملو اکی « بحیث منشی شورا »
 - ه : یکسفر مهندس از وزارت فوائد عامه .
- نوت : در اوقاتیکه موضوعات متعلقه هر شعبه وزارت صحیه مطرح مذاکره قرار میگيرد مدیر همان شعبه نیز در مذاکرات شورای عالی اشتراك می نماید .
- ۵ - اعضای فنی :
 - الف : پرو فیسر های کرسی دار فاکولته طب .
 - ب : هفت نفر دکتوران که بصلاحيت وزارت صحیه تعیین میشوند .

سازمانه کالنی (۵۰۰) بعد الاحمد - ج چپر علی - ر محمد هاشم - زرجب می

- ج - يك نفر نماینده فنی وزارت حربیه .
- د - يك نفر دندان ساز و يك نفر بیطار .
- تبصره ۲ : حسب دعوت وزارت صحیه که درسال يك مراتبه صورت خواهد گرفت سرطیبیان ولایات نیز درمجلس شورای عالی صحی اشتراک نموده افکار و نظریات خود را راجع به عالم صحی مناطق مربوطه خویش اظهار خواهند کرد .
- ۶ - اعضای غیر فانونی شورا برای دو سال تعیین میشود . و در اخیر انتخابات نوینی روی کار خواهد آمد و در انتخابات نوین اعضا سابق می تواند بار دیگر به عضویت شورا پذیرفته شوند .
- ۷ - شورای عالی صحی در اطراف موضوعاتی که در ماده ۲ توضیح یافته بحث و مذاکره می نمایند موضوعاتی که از طرف یکی از اعضا مجلس رویت داده میشود و یا از خارج مجلس پیشنهاد میگردد در صورتیکه موضوع عادی باشد هشت روز قبل و اگر عاجل باشد دو روز قبل از موعد انعقاد مجلس اولاً به منشی شورای عالی تفویض میشود و پس از غور و ملاحظه مقام وزارت به شورای عالی توسط شعبه مربوطه وزارت صحیه پیش نهاد و مطرح مذاکره قرار میگیرد .
- ۸ - شورای عالی صحی می تواند عنداللزوم در اطراف اینگونه موضوعات ، از مراجع پیش نهاد شده توضیحات بخواهد .
- ۹ - روز نامه موضوعات هر جلسه حسب نظریه رئیس شورای عالی صحی ترتیب یافته و افلاً قبل از ۴۸ ساعت به اعضا فرستاده میشود .
- ۱۰ - مذاکرات شورای عالی صحی وقتی آغاز یافته می تواند که افلاً مناصف اعضا حضور داشته باشند .
- ۱۱ - انعقاد مجلس شورای عالی صحی در هر ماه يك بار از ساعت ۲ بعد از ظهر روز های چهارشنبه است هر گاه روز چهارشنبه مصادف برخصتی عام باشد نخستین روز بعد از رخصتی تاریخ انعقاد مجلس را تشکیل مینماید .
- تبصره ۱ : رئیس شورای عالی میتواند عندالضرورت مجلس را در اوقات غیر معینه نیز دائر نماید. درین صورت از انعقاد مجلس قبلاً باعضا اطلاع داده میشود .
- ۱۲ - بیش از آغاز در هر مذاکره باید فهرست اعضائیکه در مذاکره حاضر شده اند در صورت مجلس قید کرده شود .
- ۱۳ - تقسیمات مجلس با اکثریت نسبی آراء اعضا حاضر مجلس اتخاذ میشود . در مواردی که رای اعضا مساوی باشد غالبیت بطرفی است که رای رئیس مجلس بهمان طرف تقریباً یافته باشد.

د کابل کالنی

- ۱۴ - هیچ يک از اعضاء بدون عذر معقول از حضور در مجلس استیكاف ورزیده نمی توانند.
- ۱۵ - موضوعاتی که کتلمان آن از طرف شورا تصویب میشود به هیچ صورت قابل افشاء نمی باشد .
- ۱۶ - کفایت مذاکرات در مجلس بصورت علنی است .
- ۱۷ - در موافقیکه لزوم دیده شود دکتوران متخصصین و پروفیسران و اشخاص دیگري نیز بر حسب دعوت رئیس مجلس در مذاکرات اشتراك ورزیده و از نظریات ایشان استفاده بعمل آید . اما این اشخاص تنها رای مشورتی خواهند داشت .
- ۱۸ - خلاص صورت مذاکرات شورای عالی صحنه همیشه از طرف منشی مجلس فید و در اخیر قرارهای شورا ضم میگردد .
- ۱۹ - مرجع اجرای قرارهای شو را وزارت صحنه است و هر گاه اجرای تصمیمات به شایات دیگري ربط پیدا کند ذریعۀ وزارت صحنه به آنها ابلاغ خواهد شد .
- ۲۰ - وزارت صحنه موضوعات بالاتر از صلاحیت خودش را بطیابه مقامات عالیه عرض و استیهادا خواهد نمود .
- ۲۱ - شورای لی عاصحنه می تواند تهیه پروژه برخی موضوعات و مقررات و تعلیمات را بردوش کومیسبو نهایی منتخبه از اعضای مجلس خویش محول کرده و بالاخره انرا مطرح مذاکره مجلس قرار دهد .

مدیریت مامورین صحنه :

- مدیریت مامورین وزارت صحنه ۹ نفر فارغ التحصیلان دوره (۱۲) مکتب طبی را بعد از دوره ستاز که فارغ گردیدند به مراجع ذیل اعزام نموده :
- ۱ - ص ، محمد امین خان راجیث معاون دکتور به مدیریت صحنه سمت جنوبی
- ۲ - د ، عبد ارسو انجان » » » » » » » » »
- ۳ - د ، محمد عمر خان » » » » » » » » »
- ۴ - د ، محمد طاهر خان » » » » » » » » »
- ۵ - د ، محمد اکرم خان » » » » » » » » »
- ۶ - د ، عبد الوکیل خان » » » » » » » » »
- ۷ - د ، عبد الباقی خان » » » » » » » » »
- ۸ - د ، محمد ابراهیم خان » » » » » » » » »
- ۹ - د ، محمد اسماعیل خان » » » » » » » » »
- علاوه غرتمند موسیو بوده بعیث پروتیزر موسسه دندان سازی مردانه و زنانه جدیداً استخدام و در اوائل سال ۱۳۲۶ شروع به کار نموده است .

امور مدیریت صحیه هرات :

مریضانیکه از ابتدای سال جاری تا اوائل ماه حوت در داخل شفا خانه ملکی بستری و یا تداوی شده اند .

۷۶۶ نفر { ۱۱ - اشغا صیکه در اثر تداوی صحت شده اند - ۶۷۳ نفر
 ۱۲ - » داخل بستر شده اند - ۲۹ »
 ۱۳ - » فوت شده اند - ۵۴ »
 مریضانیکه ادویه برده و جراحی شده اند :

۱۰۲۰۸ نفر { ۱۱ - اشغا صیکه جراحی شده اند - ۲۵۲۰ نفر
 ۱۲ - » مریضان جلدی که ادویه برده اند - ۳۲۰ »
 ۱۳ - » سفلیس » » - ۱۸۸ »
 ۱۴ - » چشم » » - ۱۸۰ »
 ۱۵ - » امراض داخله » » - ۴۱۲۰ »

۳۸۸۲ نفر { » با نسیمان شده - ۳۷۰۰ »
 » جراحی » - ۱۸۲ »

فعالیت شفا خانه ملکی در خارج شفا خانه :

- ۱۱ - معائنات متعلمین مکتب های مرکز هرات .
- ۱۲ - خال کوبی اطفال منطقه مرکز شهر و حکومت مربوطه .
- ۱۳ - واکسین ضد محرقه مجوسین و موقفین .
- ۱۴ - مجادله زریمة شبیه سیار مربوط در منطقه حکومت گلبران واوبه و مرغاب و پشت شریف .

امور وزارت مخابرات

وزارت مخابرات در سال ۱۳۲۶ در امور مربوطه خویش قدمهای وسیعتری برداشته و در شقوق مختلفه دوائر وزارت مخابرات حتی المقدور اقدامات نافعیه نموده ، که اینک خلاص اجراآت مهمه سال جاری وزارت موصوف را قرار آتی نشن مینمائیم :

الف- امور مربوطه مدیریت چک آفس :

- ۱ - فرار داد رادیو تلگرافی بین دولت پادشاهی افغانستان و دولت جماهیر اشتراکیه شوروی که در وزارت امور خارجه افغانستان از طرف بیاعلی وزیر مخابرات و جلالتماب باکولین سفیر کبیر روسیه شوروی مقیم کابل بتاريخ ۲۶ برج حمل مطابق ۱۲- اپریل ۴۷ امضاء گردیده که اجرای آن بتاريخ ۱۳ جولائی ۴۷ صورت گرفته .
- ۲ - عقد و امضای فرار داد رادیو تلگرافی بین وزارت مخابرات دولت پادشاهی افغانستان و کمیته « کیبل وواتر لیس لندن » از اول جون ۱۹۴۷ صورت گرفته .
- ۳ - اعزام نماینده به کنکرة بستنی و بعد از سیری شدن کنکرة بازگشت نماینده وزارت مخابرات بعد از انجام وظیفه از کنکرة (۱۲) بستنی بین المللی پاریس است که بایارچه معلومات در برج سنبله ۱۳۲۶ از پاریس بکابل مواصلت نموده است .

ب- امور مربوطه مدیریت عمومی تخنیککی تلگراف :

- ۱ - مرافبت سامان موجوده تحویل خانه ها و سامان تحت استعمال .
- ۲ - ترتیب دوسیه شایعات بین المللی و توزیع آن بتلگراف خانه های مربوطه .
- ۳ - ترتیب پلان توسعه تلگراف خانه های جدید تشکیل بیسیم و سیمدار .
- ۴ - ترتیب و تنظیم مکتب تلگراف .
- ۵ - واریسی در امور لابراتور تلگراف و سامان لازمه آن .
- ۶ - اصلاح نواقص وارده دستگما های بیسیم .
- ۷ - ترتیب دفتر آردر و فرمایشات و پرزه جات مورد ضرورت و توریید آن و ترتیب دفتر تشریح و مراقبت در اطراف سامان بافیمانده لیسه فرمایش شده .
- ۸ - تاسیس تلگراف خانه سیمدار جدید در چخا نور .
- ۹ - اقدام راجع به تاسیس تلگراف خانه جدید سیمدار در چاریکار و پروان .
- ۱۰ - ارتباط جریان رادیو تیلفونی بین کابل و لندن جهت مسائل رسمی .
- ۱۱ - فرستادن يك نفر طلبه جهت تحصیلات فن انجینیری تلگراف به انگلیند .

ج- امور مربوطه مدیریت عمومی پست:

امور پستی در جریان سال ۲۶ از هر حیث چه در مرکز یا دوائر مخابرات ولایاتی و محلاتی پیشرفت خوبی نموده انتظامات هنگفتی و مهمه هم به عمل آمده که اجمال آن طور اختصار ذیلاً توضیح میشود:

۱ - کشتنی موتر دار که فریباً یک ونیم تن ظرفیت دارد و در سال گذشته فرمایش خریداری آن صادر شده بود در حوال سال ۱۳۲۶ از روسیه شوروی وارد جهت حمل و نقل بسته ها از دریای آمو در حدود پته کیسر بکار انداخته شد.

و چون بملاوه حمل و نقل بسته ها مسافرین هم ذریعه این کشتی رفت و آمد کرده میتواند بنام لایحه جداگانه لازمه آن نیز ترتیب و در موقع گذاریده شد.

۲ - تزئید در حمل و نقل خطوط پستی به ناسی از یلان پنج ساله امور مخابراته وی وبه اثر قرار داد جدیدیکه ترتیب پروژه آن در سال ۲۵ انجام و بعد از منظوری مقام صلاحیت دار واز مدیریت عمومی پست و ریاست شرکت سرویس امضاء و از اوائل سال ۱۳۲۶ مورد عمل قرار گرفت حسب آتی است.

الف - خط کابل فند هار سابق هفته سه مراتبه واز ابتداء سال هفته ۴ مراتبه .

» » مزار شریف » ۳ » » » » ۴ » »

» » فظن » ۲ » » » » ۳ » »

خط کابل سرای خواجه چهار بکار تاله برفک دوشی الی باغدهری سابق هفته ۳ مراتبه از ابتدای سال یومیه.

ب - خط کابل جنوبی سابق هفته ۲ مراتبه از ابتدای سال هفته ۳ مراتبه .

» » فندهاز فراهرات » ۲ » » » » ۳ » »

ج - » » هرات تور غندی سابق ۱ » » » » ۳ » »

و - » » مزار شریف مینه » ۱ » » » » ۳ » »

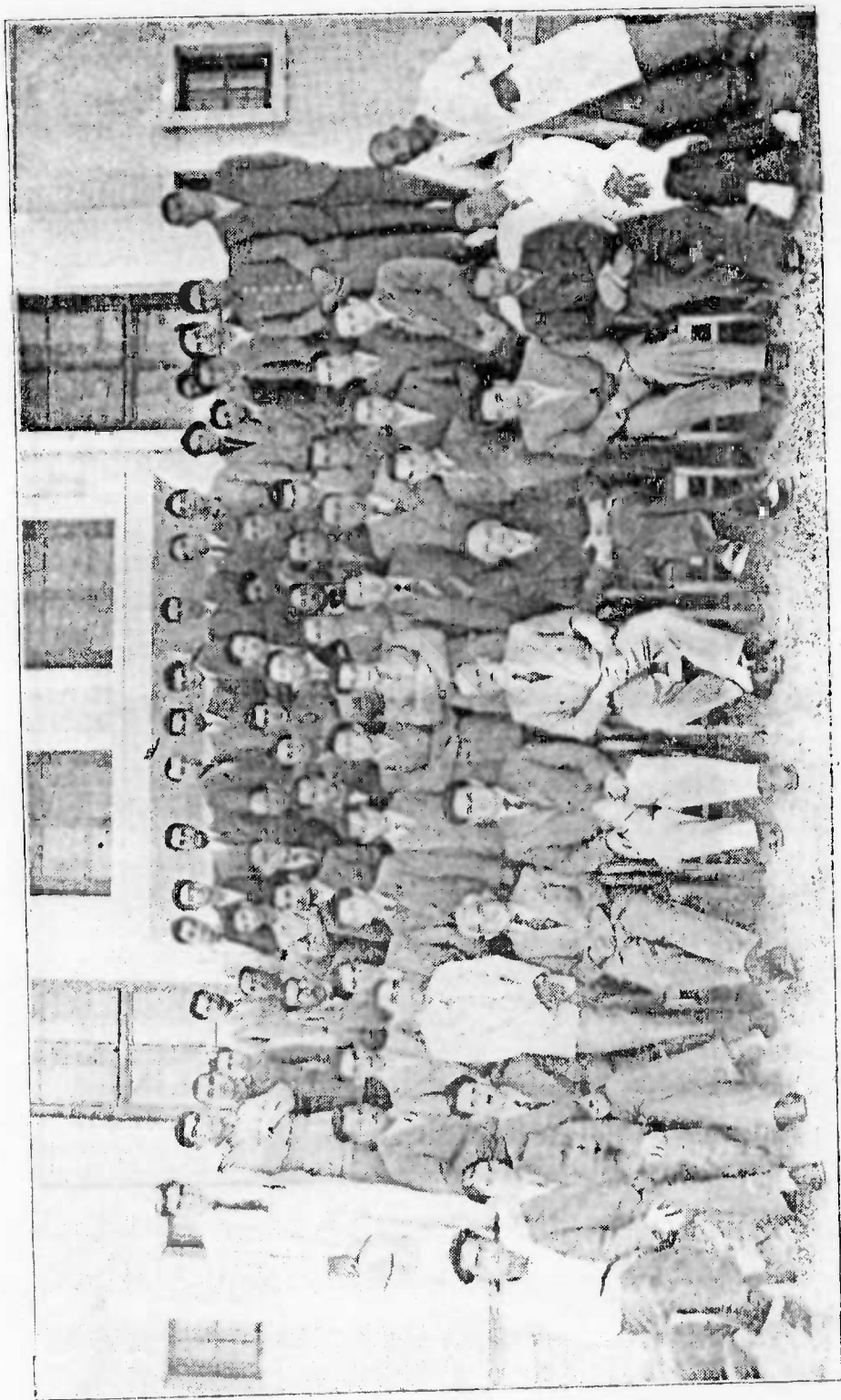
۳ ترتیب و تهیه جهت حمل و نقل بسته ها که بسته ها در خط خان آباد و بدخشان در اول سال ۲۷ ذریعه موتر ار سال و مرسل گردد .

۴ - بتاسی از یلان پنج ساله امور مخابراتی يك باب بسته خانه شهری در چندول جدیداً تاسیس و از آغاز سال ۲۶ آغاز بکار نمود .

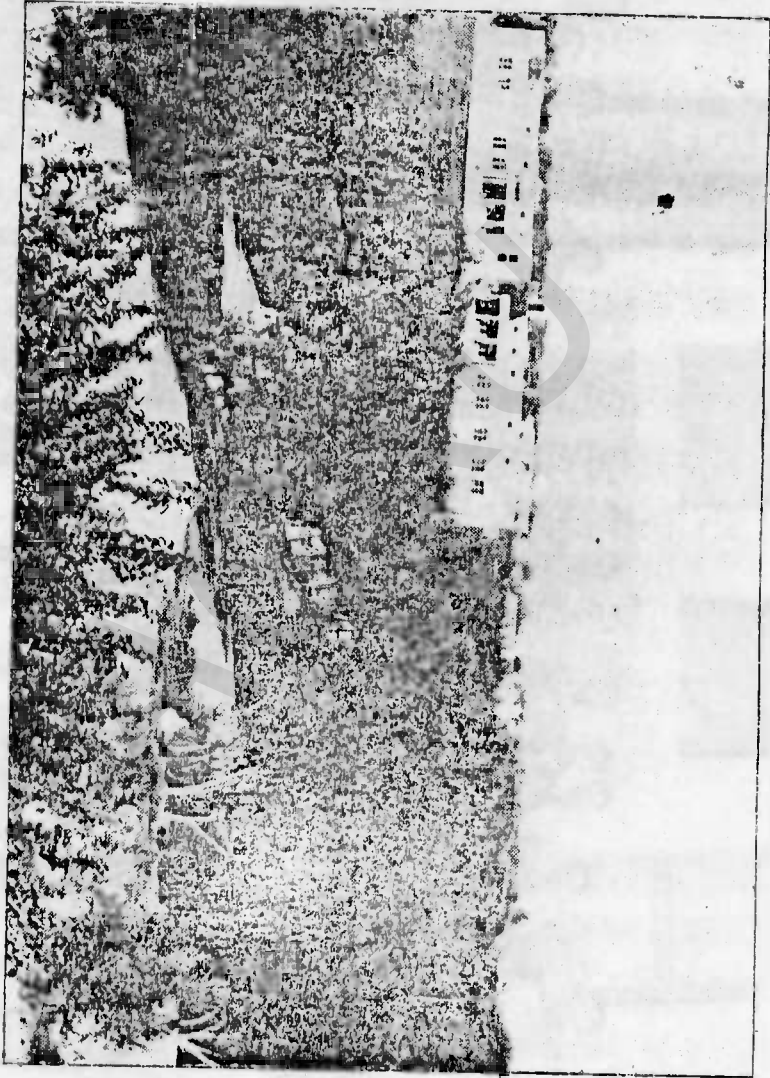
۵ - همچنان دو باب بسته خانه معلی جدیداً در حکومت معلی بگرامی و ده سبز و در وسط سال ۲۶ تاسیس و حسب مقررات موضوعه انجام امور پستی مینمایند .

د کابل کالنی

- ۶ - ترتیب و جریان ارسال و مرسل بسته ها و توزیع مراسلات شهری در مرکز ذریعه بسته خانه های شهری نوی کابل، کارته ۴، ده بزنگ - ده افغانان - چند اول - شور بازار بایان چوک - چمن .
 - ۷ - اقدامات راجع به تهیه و توريد يك تعداد سامان ولوازمات کارآمد امور پستی جهت پیش بینی که در پلان پنج ساله امور مخابراتی بعمل آمده بود -
 - ۸ - اقدامات راجع به فرستادن يك نفر کلمبه به سویس جهت تحصیل امور قانونی مخابراتی .
 - ۹ - اقدامات مقدماتی نسبت تاسیس موزیم و اداره کلمبکسیون و نشرانی امور پستی .
 - ۱۰ - تاسیس کورس پستی حسب مقرراتیکه در پلان پنج ساله امور مخابراته وی پیش بینی شده بود .
 - ۱۱ اقدامات راجع به بهبودی طبع و شبکه و رنگ آمیزی نسکت های پستی .
 - ۱۲ - موافقه ارسال و مرسل مراسله مخصوص فضائی به امریکا، و طبع يك تعداد لازمه از رقم مراسله مذکور که جهت ضرورت و کارآمد علاقه مندان در همه دوائر مخابراتی مرکزی و ولایاتی و حکومتی اعلی و کلان توزیع می شود که البته از تاریخ اعلامیه جداگانه در جریان قرار می گیرد .
- د ر اجراءات امور مربوطه مدیریت عمومي تخنیکي تېلفون -
- ۱ - چون تشکیلات مدیریت عمومی تېلفون محدود بوده برای اینکه در هر شق و شبهه آن وسعت رو داده و نطق و نظم صحیح تری ترتیب گردد تا برای اجراءات حالی آنی آن مستعد بوده باشد در تشکیلات اداری و محیطی آن ذیلا منظوری حاصل آمده -
 - تشکیل مرکز - زی مدیریت عمومی تېلفون به شعبات ذیل تشکیل گردیده . : -
 - ۱ - شعبه اداری تېلفون - ۲ - شعبه انجنیری عمومی تېلفون - ۳ - شعبه درك شاب « ترمیم تېلفون » -
 - ۴ - شعبه تمدیدلین مرکز - ۵ - شعبه اخذ محصول تېلفون - ۶ - شعبه تېلفون خانه محصولی - ۷ - شعبه سوچررد های مرکزی و اطرافی - ۸ - شعبه سوانج مامورین و مستخدمین مر بو طه تېلفون - ۹ - شعبه اجرائیه فنی -
 - ب - به تمام ولایات و حکومت اعلی و کلان و شعبات تېلفون خانه ها به تشکیل جدید وسیع متشکل گردیده و به هر يك شعبه ماموریت تمدیدلین نیز ایزاد گردیده .
 - ج - تشکیل این مین ها نظریه تقسیمات ملکی به اساس لین های عمومی و خصوصی به معاشات مکفی نیز در بودجه - عملی گردیده .
 - د - کتاب رهنمای تېلفون که قبلا در خواست متکلم اسم مخاطب راه می خواست حامل

د طب فاکولٹی زده کونکلی اوسوونکی او مدیر اود کمیسیا ریت رئیس .

دفران منجی سردوختی

ترتیب نمرهٔ تلفون تحت اجرا قرار داده شده کتابچهٔ رهنمای مذکور بچاپ رسانده و توزیع می شود .

ه - اوراق و دفاتر تحت کبار که ایجاب اداری و فنی را مینمود تماماً چاپ و با هدایت نامه های متعدد بمرکز و ولایات تحت اجرا قرار داده شده و راجع به محصولات آن نیز اقدامات لازمه و هدایات مکفی از مقامات - صلاحیت دار اخذ و تحت عمل قرار گرفته .

۲ - امورات تختیکی تلفون نیز روبه وسعت و اصلاح گذاشته که ذیلاً توضیح می شود .
الف - تاسیس يك تلفون خانه انومانيك در قصر دارالفنون فعلاً در جریان است .
ب - « - « - « - « کبیلی بر علاوه تلفون خانه موجوده شهرنودر شهرنو کابل گردیده که نصب سامان آن تحت عملی است .

ج - تاسیس يك تلفون خانه کبیلی در کازته (۴) گردیده که به کار انداخته شده .

د - « - « - « هوانی در شهرنو فندهار گردیده که تحت اجرا است .

ه - لبن های عمومی اکثر به پایه های خراب آن تجدید و اصلاحات لازمه کرده شده در کابل از مرکزالی دارالفنون (۱۱۴) پایه آهنی جدید نصب شده است در جلال آباد از پیل درونته الی چنه سرای و کبیرها (۱۲۰۰) - پایه چوبی تبدیل شده است در مزار شریف از سر پیل الی شبرغان و فریب اچه (۱۰۰۰) پایه چوبی تبدیل شده است در فندهار از مرکز الی ارزگان (۱۰۰۰) پایه چوبی تبدیل شده است در جنوبی از پیل علم الی سکوئل (۱۰۰) پایه چوبی تبدیل شده است در لهوگرد از چهار آسیاب الی پیل علم (۱۰۰) پایه چوبی تبدیل شده .

د - توريد سامان از خارج به مقدار مكفی گردیده که سوچورد های مراكز مزار شریف فظن - شمالی - سروبی - کبیرها جلال آباد - خان آباد وغیره مواضع حسب ضرورت تجدید و تزئید گردیده و ماشین های تلفون هوانی و کبیلی تودیع و برای مزید توريد سامان و وسعات و اصلاحات سیستم موجوده درصدد بوده بهر کمپنی خارجه در تماس هستیم .

ز - برای اینکه سیستم جدید اتومات تحت اجرا قرار داده شود حسب الامر مقام صلاحیت دار با کمپنی های بزرگ در تماس بوده تمام سروی و تمهیدات ابتدائی و اداری و فنی آن رانگیل و درصدد قرار داد با کدام کمپنی متین میباشیم .

ح - تحویل خانه های فنی جدیداً اصلاح و تنظیم و به ترتیب تحویل خانه های روی دست و ذخیره مرتب - گردیده اند .

۳ - امورات تعمیر سه تلفون خانه ها اگر تعمیر زیاد تلفون خانه های ارض راه مشرفی و شمالی برای سال ۱۳۲۶ مدنظر بوده به اساس پلان پنج ساله باید عملی می شد مگر چون

تغییرات مذکور موقوف سیستم جدید تېلفون بوده و موضوع مذکور برای سال ۱۳۲۷ ماند
از ان ر و تغییرات اسامی سیستم جدید مهمل مانده مواضع ذیل تعمیر گردیده .

- ۱- تېلفون خانه سروبی
- ب- تېلفون خانه کارته (۴)
- ج- تېلفون خانه شهر نو
- د- « د فندهار
- ه- « کسره های مشرقی
- ۴- فرستادن دو نفر طلبه جهت آموختن فن انجینیری تېلفون به انگلند .

صورت تعدیلات :

- ۱- مدیریت انتهائی کنترل
- ۲- مدیریت انتهائی تخنیکي تېلفون
- ۳- مدیریت انتهائی « تیلگراف
- ۴- مدیریت انتهائی مخابرات
- ولایت فندهار
- ۵- مدیریت انتهائی « ولایت هرات
- ۶- « « « « مزار شریف
- ۷- « « « « فطعن
- ۸- ابتدائی « « جنوبی
- ۹- ماموریت انتهائی « حکومت
- علی مېنه
- ۱۰- « « « « فراه
- ۱۱- « « « « بد خشان
- ۱۲- « « « « شمالی

امور مخابرات ولایت هرات :

۱- بحکومت زنده جان که الی حال تمد بد لین و نصب تېلفون عملی نگر دیده بود ،
درسال جاری از حکومت کلان غوریان بمسافه (۸) کروه الی زنده جان این جدید تمديد
و علاوتاً يك دستگاه تېلفون بموضع مذکور نصب گردید .

- ۱۲ - به هتل میرداود که الی حال تمديد لبين و نصب تېلفون عملی نگردیده بود در سال جاری از مرکز گذره الی موضع مذکور يك لبين جدید بمسافه (۳) - گروه تمديد و علاوه تاً بيکیایه تېلفون به هتل مذکور نصب شده .
- ۱۳ - لبين های سمت نورغندی و گلران بمسافه (۴۰) گروه ترميمات لازمه بعمل آمده .
- ۱۴ - ترميمات لبين های سمت اسلام قلعه از مرکز الی اسلام قلعه و دهته ذو الفقار بمسافه (۶۰) گروه ترميمات لازمه بعمل آمده .
- ۱۵ - لبين های سمت شين دند از مرکز الی جیجه حصه حدبغشی هرات و فراه بمسافه (۴۰) گروه ترميم بعمل آمده .
- ۱۶ - لبين های سمت قلعه نو و مرغاب نیز گردیده .
- ۱۷ - ترميم لبين های سمت غوروات بمسافه (۱۸۰) گروه عملی گردیده .
- ۱۸ - در هذا سنه يك تعداد تېلفون جدید و باتری خشك از مقام وزارت جليله مخايرات واصل وبه مواضع لازمه تحت کار گرفته شده است .
- ۱۹ - ماشین و دستگام های تليگراف سيم دار دبی سيم اطراف و مرکزی اصلاح و نوافصات آنها مرفوع و مخابرات تليگرافي بصورت صحيح جریان دازد .
- ۱۱۰ - در شقوق پستی اطراف و مرکزی اصلاحات لازمه بعمل آمده که تا يك اندازه نوافس آنها رفع گردیده است .

مدیریت مخابرات مزار شریف:

- ۱۱ ترميم پایه های لبين تېلفون از مزار شریف الی دهدا دی بمسافه ۶ ميل .
- ۱۲ ترميم لبين تېلفون از حکومتی سر پل الی شهر غان بمسافه ۲۰ ميل به نسبت خرابی پایه ها، سيم و پایه های موضع مذکور تجدیدولین بصورت اساسی تمديد گردیده در سایر لبين ها نیز امتثال لبين مزار الی میمنه و مزار شریف الی پته کيسر، بلخ الی فر قين و کشنده و دره صوف و سنگچارک نیز تحت اصلاحات قرار داده شده اقدامات جاریست .
- ۱۳: قبلاً در سال ۱۳۲۵ تبادلہ پستی بین مزار شریف و میمنه هفته یکمراتبه صورت میگرفت در سال ۱۳۲۶ در هفته سه مراتبه تبادلہ میشود، هکذا تبادلہ بین مزار شریف و کابل که هفته سه مراتبه بود در سال جاری بچهار مراتبه صورت گرفته است .
- ۱۴: قبل ازین تبادلہ پستی بین دولتین افغانستان، شوروی از راه پته کيسر در بین دریای آمو بوسیله کشتی های چوبی تبادلہ می شد در سال جاری بر علاوه موجود بودن کشتی ها، عراد موتر بوت که در برج نور از طرف وزارت مخابرات خریداری و بکار انداخته شده

کڼون تبادلۀ بستۍ در بين دريای آمو بوسيله موټر بوټ جريان دارد .
۵ - چون از سو چبور د بکصد لينه مرکز مزار شريف به نسبت کهنکي واز کار افتاد دن سامان ملحقۀ آن مخابره بصورت صحيح انجام داده شده نيمتو انست در برج غروب هذا لسنه دوهدد سو چبور د پنجاه لينه جديد بموض سو چبور د سابقه بار فع نوا فصات تخنیکي مخابره بکار انداخته شده هکذا يکپايه سو چبور د بيست لينه به ترتيب فوق بمرکز حکومت کلان بسنگان نصب گرديده است .

۶ - تيلفون اکثر تيلفونخانه های حکومت و علاقه داری ها که از تيلفون های مذکور بواسطه اينکه از سيستم قدیم وکی قوه بالتي از آنها بدرستی اجرا نميگرديد و اسباب مشکلات مخابره کنندگان وسقوط مخابره را در بر داشت در سال جاری بموازده موضع که تيلفون های شان از مخابره باز مانده بود تيلفون وبالتي های جديد از سيستم ار مکسيون بکار انداخته شد .

مدیریت مخابرات ولایت جنوبی :

- ۱ - يکپايه سو چبور د بيست لينه جديد بمرکز ولایت جنوبی نسب گرديده است .
- ۲ - حسب منظوری مقامات صلاحیت دار برای مصارف تمدید لین جدید حکومتی آرزو یکمبلغ پول منظوری حاصل شده و بکار آن شروع می شود .

امور وزارت معارف

تشکیلات جدید:

میرهن است که تشکیلات صحیح يك مؤسسه و تقسیمات وظایف بالای بهبود کار و اقتصاد وقت در اشخاص تاثیر زیادی دارد. وزارت معارف نظر به عناصرا و اشخاصیکه بدست داشت به فکر اصلاح در تشکیلات مرکزی و توزیع وظایف افتاده بود. اما مور دوائر مرکزی بصورت صحیح منقسم و موجب نظم و نسق موسسات متعلقه گردد و ای عدم وجود متخصصین که در عین زمان مکلف امور اداری شده می توانند مسئله را به تعویق و تاخیر افشکنده بود. این بود که بالتدریج معارف نمره خود را داده و یککده جوانان چه از خارج و چه از مکاتب داخل مملکت تحصیل خود را تکمیل و به کار آغاز نموده اند پس وزارت معارف لازم دید تا تشکیلات دوائر مرکزی خود را با اساس تجارب حاصله اصلاح و تعدیل نماید. قبل برین این اصلاح تا اندازه که شرایط و وقت اجاره میدان عملی گردیده بود. بدین فرار که تمام امور نظری تدریسی و تربیوی بریاست تعلیم و تربیه و کشتنرول صورت تطبیق نظریات بریاست نفتیش و مسایل مالی و تهیه مالزمه درسی و غیره به مدیریت عمومی اجرا بیه متمرکز گردیده بود و این طور تشکیل برای منظم و منسق گردانیدن امور رول مهمی را بازی کرده و برای تشکیل امروزی زمینه را مهیا گردانیده چنانچه در هر کدام از ریاست های وزارت تقسیمات به اساس امور مربوطه به مدارج مختلفه تعلیمات بوده و امور مکاتب ابتدائی و ثانوی و ملسکی از هم مجزا و ذریعه شعبات جداگانه اجرا می گردید. پس قدم دوم بمدار تقسیمات تحتانی به مدارج مختلفه این بود که تمام امور متعلق به این دوره های ابتدائی - ثانوی - ملسکی بشعبات جداگانه ابتدائی و ثانوی و ملسکی متمرکز و مربوط گردیده در برج جوزای سنه ۱۳۲۶ وزارت معارف ذریعه جوانان دست پرورده خودش تشکیلی را که با اساس ممالک مدنی دنیا بنا یافته صاحب گردیده بدین اساس بعوض ریاستهای تعلیم و تربیه و نفتیش و مدیریت اجراییه مرکزی در وزارت معارف ریاست جدید احداث شد.

۱- ریاست تدریسات ابتدائی که موظف به اجرای امور تدریسی و اداری مادی و معنوی

مکاتب ابتدائی مملکت بوده مدیریت های تعلیم و تربیه - نفتیش - مامورین و اجراییه را احتوا میکنند.

۲- ریاست تدریسات ثانوی که بامورلیسه هاومکاتب متوسطه مواظبت می نماید و شعبات تعلیم و تربیه و تفتیش و مامورین اجرائیه را داراست .

۳- ریاست تدریسات مسلکی که موظف به مراقبت مکاتب و کورسهای مسلکی است و شعبات مماثل ریاستهای ابتدائی و ثانوی را حائز می باشد .

تعلیمات ابتدائی :

ریاست تدریسات ابتدائی از تاریخ ۹ برج جوزا ۱۳۲۶ بمداروی کارشن تشکیلات جدید وزارت معارف شروع بکار نموده مصدر اقدامات و فعالیتهای گردیده که ذیلا خلاصی اجراءات هر یک از شعبات آن گذارش داده می شود :

اجراءات مدیریت تعلیم و تربیه ریاست تدریسات ابتدائی :

وزارت معارف از سنه ۱۳۲۳ توزیع یک عده سامان تعلیمی و لوازم درسی را برای استفادۀ طلاب مکاتب ابتدائی منظور نموده و متاسفانه بنا بر پیش آمد جنگ اروپا وانسداد راه ها و مشکلات لایسنس و غیره سامان مطلوب مطابق بست و ضرورت از خارج بدست آمده نتوانست و برای تهیه آن به پیمانۀ وسیعی که احتیاج مکاتب ابتدائی را تکافو کند در داخل نیز وسیله موجود نبود . ریاست تدریسات ابتدائی به ملاحظه این مشکلات مجبوراً در بست لوازم درسی تجدید نظر نموده حتی الامکان اختصاری را بعمل آورد که در پیشرفت تعلیمات مکاتب سکتگی عاید نگردد .

در موقع تدقیق و ترتیب بست جدید لوازم تحصیل اهمیت مخصوصه هر یک از مضامین درسی بالخاصه حسن خط و توضیحات و هدایات مندرجه پروگرام دوره تعلیمات مکاتب ابتدائی منظور اساسی فرار یافته مجلس وزارت معارف در طی جلسه مورخه ۳- اسد ۱۳۲۶ خود به توزیع سامان و لوازم درسی مکاتب ابتدائی حسب جدول ذیل ابراز موافقۀ نمود . متعاقباً به اجراءات متعلقه آن از ریاست تدریسات ابتدائی اقدامات لازمه بعمل آمد .

موضوع خط و سواد :

برعایت مقاصد اساسیة دورة تحصیل ابتدائی که در پروگرام تدریس مکاتب تصریح و تعیین گردیده است ریاست تدریسات ابتدائی درین سال بیشتر از پیشتر به مسئله خط و سواد در مکاتب ابتدائی عطف توجه نمود چه خط علاوه بر اینکه فی حد ذاته یک چیز مطلوب و بمثل مهارتهای مکتسبه لارم یاد گرفتن و تحصیل است چون این درس در بنیة مضامین درسی دیگر نیز داخل و شامل است و در کفایة امور و فعالیت های حیاتی که محتاج تحریر است مدخلیت تامه دارد ازین رو ریاست تدریسات ابتدائی بانشر ایضا حننامه و متحدالعمل های متعاقب نظردفتمه ادارات مکاتب ابتدائی را با اهمیت موضوع جلب و با ارسال بست جدید اوزام تحصیل زمینه را برای ترقی خط و سواد در مکاتب ابتدائی بیشتر از پیشتر مساعد گردانید .

و علاوه بر آنکه کتب درسی مخصوصاً کتب فرائت در نزد اطفال مکاتب حیثیت سرمشق را داشته طلبه از روی آن در ساعات تحریر و هنگام تهیه و طائیف خوانسکی بمنزله سرمشق استفاده نموده بتوانند . کتب فرائت فارسی صنوف اول دوم و سوم بنزیره خطاطان ماهر وطن باخط زیبای نستعلیق که مروج ارباب فلم و خط نویسان این کشور میباشد تحریر و برای طبع در مطبعه آفسیت سیاریده شده . کتاب الفبای سال اول که دارای - تصاویر رنگه و جالب دقت اطفال تحریر یافته امید است در آینده نزدیک ذریعه ماشین آفسیت به طبعی رسانیده شود . ریاست تدریسات ابتدائی در نظر دارد که بقیه کتب فرائتی مکاتب ابتدائی یعنی کتب فرائت صنف چهارم و پنجم و ششم را نیز بمانند کتب فرائتی دورة اول به خط نستعلیق طبع و نشر نماید و متنا سفانه بنا بر گرفتاری زیاد مطبعه عمومی و مشکلاتیکه از حیث فرستادن کتاب برای طبع در خارج موجود میباشد وزارت معارف عجاتا مجبور گردیده کتب مذکور را به مطبعه حروفی بطبع رسانید تا از باعث فقدان کتب به تدریسات مکاتب صدمه وارد نگردد ولی موضوع طبع نستعلیق کتابهای مذکور در نزد وزارت معارف از مسائل ضروریه است که با تامین وسایل مساعد بلافاصله به عملی کردن آن اقدام خواهد شد .

کتاب اول یشتو جهت استفاده طلاب خوردسال ابتدائی با داشتن اوصاف کتاب الفبای فارسی برای طبع آماده گردیده است . نشر این کتاب از یک طرف چون حائز اوصاف مهمه پیدا کوزیک میباشد و از طرف دیگر چون باخط زیبای نسخ که تا اکنون ادبای یشتو زبان مملکت آنرا خط مخصوص زبان یشتو تشخیص داده اند تحریر یافته است امید است در پیشرفت خط و سواد مکاتب ابتدائی یشتو زبان و تدریس یشتو در مملکت کمک و مساعدت خوبی بنماید .

تجدید نظر طبع و نشر کتب :

وزارت معارف با صدور فرمان نمبر $\frac{4099}{8037}$ مورخه ۱۴ حوت سنه ۱۳۲۴ حضور هابونی به تالیف و طبع و نشر کتب درسی مکاتب فارسی زبان مشغول اقدامات گردیده بعضی از کتب درسی که در سنه ۱۳۲۵ از تالیف و طبع فارغ گردیده بود متعاقباً به دسترس استفاده طلاب گذاشته شد و برخی بملاحظه لزوم تدقیقات و تنبیحات مزید ممکن گردید در سال ۱۳۲۶ مرحله تالیف و طبع و نشر خود را بپیماید از جمله کتب درسی مکاتب فارسی زبان کتب ذیل درین سال برای انطباق به مطبعه عمومی سیاریده شد .

- ۱ - کتاب فرائد فارسی سوم ابتدائی .
- ۲ - کتاب فرائد فارسی چهارم ابتدائی .
- ۳ - کتاب فرائد فارسی پنجم ابتدائی .
- ۴ - کتاب فرائد فارسی ششم ابتدائی .

منجمه کتب مذکور کتابهای فرائد سال سوم و چهارم و پنجم بطبع رسیده و به دسترس استفاده مکاتب فرار داده شده است . فرائد فارسی صنف ششم ابتدائی هم اخیراً از طبع فارغ و مکاتب توزیع شد و باین ترتیب حلقه طبع و نشر کتب درسی مکاتب ابتدائی فارسی زبان تکمیل گردید .

پروگرام ابتدائی که بنام « کونلار » ذریعه مطبعه حروفی بزبان پشتو قبلاً طبع و نشر گردیده بود اما بملاحظه تسهیل استفاده معلمین مکاتب و رفع ضرورت قطعی مکاتب فارسی زبان این اثر با احتوای نمونه های حروف و هدایات و توضیحات تد ریس هر یک از مضامین درسی و مفر دات پروگرام بفارسی نیز طبع و نشر یافت کتاب دیگری بنام نمونه های درس ویلان تد ریس که برای معلمین اصول صنفی حیثیت یک رهبر و معلم را دارد برای طبع سیار یده شده است که عمقرب بزبور طبع آراسته خواهد شد .

کتاب درسی مکاتب پشتو زبان و کتبی که از جمله کتابهای درسی مکاتب فارسی زبان در سنه ۱۳۲۵ بطبع رسیده بود درین سال تجدید نظر کرده شد چه معلوم است همانطوریکه در هر یک از امور جاریه با تجدید نظر در آن میتوان مزایائی را که قبلاً فاقد بوده است در آن بوجود آورد همینطور در کتب و نشریات نیز اگر تجدید نظر بعمل آورد آنرا مرتبه دوم و سوم ۰۰۰ طبع مینمایند کوشش میشود اوصاف ضروریه و مزایائی را که طبع اول کتاب فاقد آن است در طبع ثانی با آن علاوه گردد روی همین اصل درین سال از کتب درسی مکاتب ابتدائیه پشتو زبان و فارسی زبان راجع به کتب ذیل تجدید نظر بعمل آمده برای تکرار طبع بمطابقه از سال گردید که به جهت استفاذه سال تعلیمی ۱۳۲۷ - ۱۳۲۸ به تعداد لازمه طبع و آماده توزیع شود .

- ۱ - اوله پشتو
- ۲ - حساب اول فارسی
- ۳ - حساب دوم فارسی
- ۴ - فرائت فارسی سوم
- ۵ - حساب فارسی سوم
- ۶ - دینیات فارسی سوم
- ۷ - فرائت فارسی چهارم
- ۸ - خلور سه پشتو
- ۹ - حساب فارسی چهارم
- ۱۰ - دینیات فارسی چهارم
- ۱۱ - تاریخ فارسی چهارم
- ۱۲ - معلومات طبیعیه فارسی چهارم
- ۱۳ - پنجمه پشتو
- ۱۴ - حساب فارسی پنجم

- ۱۵ - هندسه فارسی پنجم
 ۱۶ - جغرافیای پنجم فارسی
 ۱۷ - تاریخ فارسی پنجم
 ۱۸ - معلومات طبیعیۀ فارسی پنجم
 ۱۹ - حساب فارسی ششم
 ۲۰ - هندسه فارسی ششم
 ۲۱ - جغرافیای فارسی ششم
 ۲۲ - تاریخ فارسی ششم
 ۲۳ - معلومات طبیعیۀ فارسی ششم
 ۲۴ - حساب ششم یشتو .

بملاحظه اینکه طلاب صنف ششم در مضمون هندسه مباحث را که در دو صنف چهارم و پنجم خوانده میشود تکرار مینمودند و بدینصورت عمده کتب درسی در صنف چهارم نظریه صنف ششم بیشتر و موجب سنگینی تعلیمات گردیده بود. لهذا بعد از غور و تدقیق مفردات پروگرام و جدول ساعات هفته وار دروس فرار داده شد که کتاب هندسه صنف چهارم در صنف پنجم و کتاب هندسه صنف پنجم در صنف ششم خوانده شود .

مفردات پروگرام و توضیحات و هدایات متعلق تطبیقات مضمون تربیۀ بدنیۀ در طی پروگرام تدریسات مکاتب ابتدائی درج و وظائف معلمین مکاتب ابتدائی در ینخصوص تماماً تعیین گردیده و در جدول ساعات هفته وار مضامین درسی مکاتب ابتدائی هر روز از طرف صبح بعد از معاینۀ نظافت پانزده دقیقه برای تربیۀ بدنیۀ تخصیص یافته است . ولی در ین سال نظریه اهمیت مخصوصی که تربیۀ بدنیۀ دارای آن میباشد و بملاحظه اینکه اخیراً از مکتب سیوریک عمده معلمین تربیۀ بدنیۀ برای اشغال ساعات تربیۀ بدنیۀ مکاتب ابتدائی فارغ التحصیل و آماده کار گردیده اند در ین سال بعد از تدقیق و ملاحظه مفردات پروگرام و جدول تقسیم ساعات هفته وار مضامین درسی مکاتب ابتدائی تصویب بعمل آمد که برای تربیۀ بدنیۀ در هر یک از صنوف ششگانه مکاتب ابتدائی هفته وار یک ساعت به تربیۀ بدنیۀ تخصیص داده شود روی این تصویب اخیراً جدول ساعات هفته وار مضامین درسی طوریکه در ذیل بملاحظه فائین محترم تقدیم میگردد برای تطبیقات لازمه آن به ادارات مکاتب سپاریده شد .

امتحانات :

در سال ۱۳۲۶ امتحانات مکاتب ابتدائی بموجب تعلیمات نامه ابتدائی ومقررات اصول موضوعه اخذ گردید. در موقع اخذ امتحانات بمسئله خط وسواد اهمیت بیشتری داده شد. تا از مکاتب ابتدائی طلابی فارغ بشوند که در افاده به تحریر وخط وسواد موفقیت خوبی از خود نشان داده باشند امتحان طلاب صنوف ششم در مرکز شهر بدریمه هیئتهای معلمین ومفتشین اخذ گردید و برای نگرانی مکاتب اوگرد مربوط مدیریت معارف ولایت کابل از مرکز وزارت معارف نیز مفتش اعزام کرده شد در ولایات امتحان برحسب مقررات تعلیماتنامه اخذ و برای طلابیکه در امتحان بخوبی از عهد نبرآمده ومشروط شناخته شده بودند موقع داده شد که بعد از ختم ایام تعطیل بحضور هیئتهای ممتحنه مرحله امتحان مشروطی خودشان را طلی نمایند. تا گفته نمایند که باتطبیق اجرای تدریسات بزبان پشتو در منطقه پشتو زبان و تمویل تدریسات بزبان فارسی در مکاتب فارسی زبان در امتحان سال تعلیمی ۱۳۲۶ موفقیت طلاب از حیث کمیت و کیفیت بیشتر به اثبات رسیده است.

مکاتب دهاتی :

برای نشر علم ومعرفت در همه اطراف واکناف مملکت و برای صاحب خط وسواد گردیدن همه اطفال دهاتی وباخبر شدن ایشان از مسایل ضروریه دینی و حیاتیه شعبه مشاوریت علمی وزارت معارف در سنه ۱۳۲۶ مشغول مطالعات لازمه گردیده بعد از اجرای یک سلسله تدقیقات قرار گذشته شد برای پیشرفت کولتور دهاتی وصاحب خط وسواد گردیدن اطفال که در فرای متفرقه این کشور دورتر از مکاتبیکه تاکنون رسماً از طرف حکومت در عمارات اساسی وبانغیر اساسی حکومتی یا کرائی دایر میباشد سکونت دارند مکاتبی تأسیس گردد که دوره تعلیمات خود را در سه سال ختم نمایند و در هر یک از صنوف سه گانه این مکاتب یک کتاپ مخصوصی که بهمین فرض بنام کتاب سال اول دوم و سوم دهاتی ذریعه اشخاص باتجربه وسابقه دار معارف تالیف گردیده است و عنقریب به طبع سپاریده خواهد شد تدریس گردد و مزید بر آن یک یک چند ربع اخیر یاره عم شریف که توام با رساله بانداری میباشد مخصوص بطلاب صنف دوم وسوم توزیع شود این کتاب هابدریمه علمای مملکت که خواهش تدریس را دارند یادر مساجد ومدارس مشغول بوظیفه وعظ وامامت میباشد بطلاب تدریس کرده شود بعد از فراغت از صنف سوم این مکاتب برای طلاب شامله آن سند فراغت تحصیل سه ساله مکاتب دهاتی داده خواهد شد بیکسانیکه بخوانند اطفال ایشان بعد از طی تعلیمات سه ساله داخل حیات

گردیده با اولیای خود معاونت بنمایند اجازه داده میشود و کسانیکه خواسته باشند اطفال آنها از نمرات علم و معلومات مزید مستفید گردند میتوانند اطفال خود را به صنف چهارم مکتب ابتدائی قریب محل اقامت خویش داخل نمایند که صنف چهارم و پنجم و ششم را مطابق پروگرام رسمی مکاتب ابتدائی به انجام برسانند .

مکتب نمونه:

چون برای ملاحظه تطبیقات اصولی پروگرام و مصوبات انجمن معارف و صورت اجرای تدریسات مکاتب لازم دیده میشد از جمله مکاتب رسمی چند مکتب نمونه انتخاب گردید . وزارت معارف در سنه ۱۳۲۶ یک باب مکتب ابتدائی را که در قریه بی بی مهر و نزدیک شهر دائر میباشد بحیث مکتب نمونه انتخاب نمود و رسیدگی بامور تعلیمی مستقیماً بمدریست تعلیم و تربیه ریاست تدریسات ابتدائی سپرده شد و فرار یافت که امورا داری و غیره آن کما فی السابق از طرف ولایت کابل اداره شود . ریاست تدریسات ابتدائی در مورد رفع نواقص و اصلاحات لازمه این مکتب برای اینکه حقیقتاً مکتب نمونه گردیده و نتایج مصوبات انجمن معارف و پروگرام تدریسات ابتدائی در آن بخوبی ظاهر گردد داخل اقدامات عاجل گردیده از حیث ترمیم عمارت، رفع کمبود سامان تعلیمی و ضروریات مکتب تعیین معلمین کمبود ترویج سیورت ، تطبیق مقررات تعلیماتنامه ابتدائی ملاحظه و معاينه جریان امور، اصلاح کتب اداری و امثال آن امور دیگری که موجب پیشرفت تدریسات و حصول فواید مطلوبه از تعلیم و تربیه مکتب میگردد . در مکتب بی بی مهر و اقدامات لازمه نمود . ریاست تدریسات ابتدائی در نظر دارد اشخاصی را که با داشتن تحصیلات خصوصی داوطلب وظیفه معلمی بشوند و در امتحان مضامین موفقیت خود را به اثبات برسانند برای کسب مهارت و بلدیت در اصول تدریس و ملاحظه تطبیقات پروگرام و تعلیماتنامه مکاتب ابتدائی ذریعه همین مکتب در مدت کوتاه به چگونگی تدریسات مکاتب آشنا گرداند .

اقدام در رفع نواقص و امتحان معلمین :

ریاست تدریسات ابتدائی در سال ۱۳۲۶ در رفع کمبود معلمین اقدامات لازمه نمود خصوصاً در قبول اشخاصی که در حسن خط دسترس کافی داشتند بوظیفه معلمی بیشتر عطف توجه بعمل آمده برای تدریس مضامین درسی از اشخاصی که با داشتن تحصیلات خصوصی یا رسمی داوطلب وظیفه معلمی شده بودند ذریعه هیئت متعنه امتحان مقرر را اخذاً و به شرط موفقیت جمعی از داوطلبان را به وظائف معلمی گمارید تا بوسیله وظیفه دار ساختن

ایشان بیکار تعلیم کمبودی که از جهت معلم در بعضی مکاتب ابتدائی وجود داشت رفع گردد.

از همه ولایات و حکومت‌های عالی راپور مفصلی راجع به سویه و افتداری معلمان مکاتب مربوطه ایشان خواسته شد و برای رفع نواقصی که در طی راپور هر یک از ولایات تذکر یافته بود تدابیر لازمه اتخاذ گردید برای مدیریت‌ها و ریاست‌های معارف صلاحیت داده شد که در مکاتب ابتدائیه مربوطه خود که دارای عمارت اصولی میباشند کتابخانه‌های مناسبی جهت استفاده معلمان ترتیب بدهند. بکسری کفای کتب ضروری این کتابها از مرکز ولایات فرستاده شد. برای اینکه همه معلمان در حسن خط و پشتو قدرت و صلاحیت لازمه تعلیم را حاصل بنمایند. همه ادارات مکاتب هدایت داده شد تا معلمان مربوطه خودشان را حتماً به اهمیت حسن خط معلمان در تدریس مکاتب متوجه گردانند و آن‌ها را برای رفع نواقص مجبور بشناسند برای ترفی سویه معلمان در لسان پشتو در هر مکتب کورسهای پشتو که ذریعه معلمان با افتداری پشتو زبان تدریس میشود جاری است این کورسها در تحت پروگرام معین به تدریس خود ادامه داده و در ترفی سویه معلمان به زبان پشتو خوب مؤثر ثابت گردیده در سال ۱۳۲۶ سمستر پنجم این پروگرام به انجام رسانیده شد ترتیب گرفته شده است که با فراغت از سمستر ششم این کورسها هر یک از معلمان مکاتب ابتدائی به صورت صحیح در زبان پشتو تکلم - کتابت و تدریس کرده بتوانند.

تاسیس مکاتب ابتدائیه نسوان :

وزارت معارف درصدد است مطابق خط مشی حکومت اعلی حضرت محمد ظاهر شاه که تنگی به مقررات دین مبین اسلام است برای تعلیم و تربیه دخترها نیز بمانند تعلیم بچه‌ها اقدامات لازمه بنماید زیرا که نامادرها و عایله‌ها به مقررات دینی و ملی خود واقف و از معلومات ضروری حیاتی باخبر نگردند از تربیه یکطرفه و با سواد ساختن و متور گرداندن طبقه ذکور در پیشرفت‌های آینده مملکت نمیتوان امید واری زیاد کرد. این تجربه را همه ممالک اسلامی بعمل آورده و امروز باجدیت تمام در تعلیم و تربیه دختر و طبقه نسوان مشغول اقدامات میباشند.

وزارت معارف با مشکلا تیکه از قبیل عدم وجود معلم‌ها و جای و لوازم و بودجه کفای و غیره در قبال خود حس مینماید نمی‌تواند بتعمیم مکاتب نسوان در همه شهرتها و قرا و و قصبیات مملکت طوریکه در مورد تاسیس مکاتب ذکور اقدام بعمل آمده است. داخل ساحه فعالیت شود. ولی تا جائیکه وسائل دستیاری بنماید و مساعدتی احساس گردد در زمینه تربیه دخترها و تعمیم خط و سواد در بین طبقه نسوان چاره جوئی بعمل می‌آورد و منجمله در سال ۱۳۲۶ علاوه

بر دو مکتب ابتدائی نسوان که در شهر قدیم کابل تاسیس و افتتاح شده است . بتاسیس یک باب مکتب جدید نسوان در نوی کابل نیز اقدام نموده وسائل لازمه آن را از قسم جای ولوازم و هیئت تعلیمه و غیره تهیه کرده که بشروع سال تعلیمی جدید بکار آغاز بنماید . این سه مکتب ابتدائی غیر از دو باب مکتب لیسه است که در کابل جاری و دارای شعبات متعدد و عده کافی شاگردان صنوف ابتدائی میباشد .

ترسیم نقشه ها و ترتیب جغرافیای مفصل افغانستان :

ریاست تدریسات ابتدائی در سنه ۱۳۲۶ در نظر گرفت که با استفاده از معلمین اساسی که در مکاتب ابتدائی ولایات مشغول اجرای وظیفه میباشند به ترتیب جغرافیای مفصل افغانستان تثبیت بنمایند - برای عملی شدن این مطلوب مدیریت تعلیم و تربیه ریاست تدریسات ابتدائی از عموم مکاتب راجع به - تعداد خانوار اهالی - قومیت زبان - طرز زندگی - اوضاع اقتصادی کوه ها و دریاها - جنگل ها - آب و هوا - طرز آبیاری - حاصلات زراعتی - اقسام درختها - اقسام میوه ها - نباتات طبی - حیوانات اهلی و وحشی - پرندگان - ممان - واردات و صادرات مهمه - مصنوعات - آثار عتیقه موجود منطقه - که مکتب منسوبه ایشان در آنجا واقف گردیده است معلومات لازمه را طالب گردید . تا این معلومات ذریعه یک هیئت معلمین جغرافیائی مکاتب مرکز و متخصصین جغرافیا ملاحظه و تدقیق گردیده در نتیجه معلومات ارسالی ولایات بعد از اجرای مطالعات و ترسیم نقشه های لازمه آن بنام جغرافیای مفصل افغانستان ترتیب و پس از انجام کار بطبع رسانیده شود .

مزید بر آن بغرض تدریس مباحث جغرافیای اقتصادی یک نقشه اقتصادی رنگه افغانستان ترسیم و ترتیب و برای طبع آماده گردیده و بجهت ارائه تقسیمات ملکی و محل وقوع مکاتب در سراسر افغانستان نقشه دیگری که در روی آن تقسیمات ملکی مکاتب و حکومت نشان داده شده است ترسیم و خطاطی گردیده بصورت رنگه برای طبع آماده شده است زیاست تدریسات ابتدائی در نظر دارد و فیه که مطبوعه عمومی از اجرای سفارشات سابقه ریاست تدریسات ابتدائی از قسم طبع کتب درسی طلاب و از راق دفتر ولوائج فراغت حاصل نمایند این نقشه های

لائحه وظائف نایب الحکومه ها و حکام و علاقه داران

نسبت به باز رسی مکاتب

ماده ۱ : نایب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام ثلاثه و علاقه داران بواسطه که آمر و وظیفه دار تمامی امور حوضه ماموریت خود شناخته میشوند باز رسی مکاتب هم از جمله تکالیف و وظائف قطعی آنها بشمار میرود .

ماده ۲ : تکالیف و وظائف نایب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام محلی و علاقه داران نسبت به معارف حوزه ماموریت ایشان قرار آتی است :

الف : اخذ طلبه

ب : احضار غیر حاضران .

ج : معاینه مکاتب .

ماده ۳ : مطابق تعلیماتنامه تدریسات ابتدائی (اخذ طلبه) اخذ طلبه همه ساله دو ماه قبل از شروع سال تعلیمی شروع میشود و به استثنای مواد مخصوصه که در تعلیماتنامه ذکر شده تا یکماه دوام میکند آغاز سال تعلیمی باعتبار آب و هوا و وضعیت هر منطقه علیحده قرار داده شده است .

ماده ۴ : نایب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و محلی مکلف هستند به وجب پیشنهاد مدیرها مامورها - و سر معلمین مکاتب دو ماه قبل از موعد - متذکره ماده (۳) برای گرفتن طلاب جدیدالشمول هیئت ها معین نمایند این هیئت ها مرکب از آمر معارف همان منطقه و یک نفر وکیل مجلس مشوره و یک نفر شخص متمدن نایب الحکومه و حکام اعلی و کلان و حکام محلی و سر معلم ها که برای مکاتب آنها - طلبه گرفته میشود میباشد در شهر های که تشکیلات بلدییه وجود داشته باشد یک نفر نماینده بلدییه هم درین هیئت شامل میباشد .

ماده ۵ : هیئت های متذکره ماده (۴) اولاتعداد طلاب ضرورت مکاتب را (مطابق اعتباری که از وزارت معارف داده شد) از ادارات معارف معلومات کرده و در وهله اول اشخاصی را که حسب الخواش خود مراجعت مینمایند می پذیرند و در صورتیکه تعداد همچو مراجعین احتیاج مکاتب را تکمیل نکنند دیگر اطامل راجلب کرده بارعایت مقررات تعلیماتنامه تدریسات ابتدائی اسمای آنها را - به تفصیل ولدیت سکونت - عمر داخل یک لست مینمایند و این لست هارا با فید تاریخ وامضای - نشانی شد کرده

رنگه را ذریعہ مطبعہ عمومی به طبع رسانیده به دسترس استفاده مکاتب و علاقه مندان برساند و در طبع جغرافیا فیای مفصل افغانستان نیز از آن استفاده شود .

نا گفته ماند که وزارت معارف در سنوات قبل يك عده نقشه های درسی جغرافیا فیای پنج قطعہ دنیا را از جوشی کمپنی خریداری نموده و بنا بر اغلاط اسمای ممالک و اماکن وغیره از ارسال این نقشه ها به مکاتب خود داری نموده بود اما در دوران سال ۱۳۲۶ از يك طرف بنا بر مشکلات وارد نمودن نقشه های جدید و از طرف دیگر بنا بر احتیاج فوری مکاتب ریاست تدریسات ابتدائی این نقشه ها را مورد تدقیق قرار داده با ارسال غلط نامه های مفصل آنرا بدسترس استفاده مکاتب فرار داد بعموم مکاتب هدایت داده شده که قبل از تطبیق و ادامه تدریسات به ذریعہ آن اولاً بملاحظہ غلطنامه نقشه ها را اصلاح و بعد مورد تدریس فرار دهند .

اجراآت مدیریت تفتیش ریاست تدریسات ابتدائی :

در برج جوزای ۱۳۲۶ که تشکلات جدید وزارت معارف صورت گرفت يك عده مکاتب مربوطه ولایت کابل از قبیل مکاتب چهاردهی - شش کروی - لوگر - وردک - غزنی - و مکاتب مربوط منطقه شهر ذریعہ مفتشین مربوطه تفتیش و برحسب ذیل اجراآت بعمل آمد :

۱ - از خلال تفتیش های هیئت مفتشین چون صورت پیشرفت تدریسات و اصلاح مور اداری محتاج رهنمائی دیده میشد بنا بران هدایت نامه ها و دستور العمل ها صادر شد تا متصدیان امور در اصلاحات عرفانی خود و ماموریت خود اجراآت لازمه بنمایند .

۲ - چون تجدید جنبه های معاونت و همکاری نایب الحکومه ها - حکام اعلی - حکام کلان و محلی و علاقه داران در امور عرفانی منطقه مربوطه شان لازم بود وظائف نایب الحکومه ها و مامورین اداری موصوف ضمیمه فرامین مقام منبع صدارت عظمی به ولایات و حکومت اعلی فرستاده شد تا متصدیان اداری آن جاحد مسئولیت خود ها را در شق معارف بشناسند و به اساس آن داخل فعالیت شوند . شرح مواد لایحه آتیا ذکر میشود ...

تقسیم ساعات تعلیمی هفته وار مضامین درسی مکاتب فارسی زبان

تقسیم ساعات تعلیمی هفته وار مضامین درسی مکاتب فارسی زبان		تقسیم ساعات هفته وار مضامین درسی دوره ابتدائیه مکاتب پستو زبان	
مضمون		مضمون	
دوره دوم	دوره اول	دوره دوم	دوره اول
۴	۴	۴	۴
۵	۴	۵	۷
۵	۴	۵	۵
۵	۴	۵	۴
۲	۲	۲	۰
۲	۲	۲	۰
۰	۰	۰	۰
۰	۰	۰	۰
۲	۲	۲	۲
۱	۲	۱	۲
۱	۱	۱	۱
۲۹	۲۹	۲۹	۲۹

دیوهنی وزارت

ع . م . معتمد اعظم خان د ابازی ، ج ۳
رہتی تہ فی ترفیع کوی

ع . م . محمد اسماعیل خان دکابل دولايت
دیوهنی عمومی مدیر

ع . امیر الہیخان دیوهنی دوزارت
دمختصوس قلم عمومی مدیر

د پوهنی وزارت

ع ، س ، و ، د کټور محمد يوسف خان
د پوهنی وزارت د مسلکي تدريس-انو
د ریاست کښل

ع ، س ، محمد مرید جان د پوهنی
د وزارت اداري مشاور

ع ، س ، د کټور محمد انس خان
د پوهنتون د ریاست د رئیس کښل

یوشهیر ههزارده کو و نکی چه په مخته شو شوقو کینی د تحصیل دیاره امریکی ته لیزا توبدی

شاغلی عبدالقادر خان د ممدانو
به شق کینی

شاغلی غلام سرور خان د مالمی
به شق کینی

شاغلی غلام حیدر خان د کبیر کو
به شق کینی

پوشهبر هفتزده گرونگی چه به مختلک و شقوق کتبی د تحصیل دیار د امر یکی نه لپزل شوبدی

میر ساججان خان د کرهیی
به شق کتبی

میر محمد امین خان د دهانانو
به شق کتبی

میر عبد الله خان د مانی
به شق کتبی

به مقامیکه از آنها انتخاب شده اند می نمایند . بر علاوه این هیئت ها مکلفیت درانتخاب طلاب فوق العاده دقت نموده و حتی الامکان اطفالی را انتخاب کنند که از نقطه نظر اعاشه به تعلیمات دوره ابتدائی دوام داده بتوانند .

ماده ۶ : مقاماتیکه است نامنوبسی طلاب جدیدالشمول به آنها سپرده میشود است ها را بضم مکاتیب رسمی ادارات مکاتب ارسال مینمایند این است ها عینا بکتاب داخل وخارج مکتب قیدگردیده و به ترتیب صحیح باداره مکتب حفظ میشود ارسال است ها بمکاتب مربوطه از تاریخی که ادارات تحریرات ولایات وحکومات اعلی وکلان ونزد حکام محلی رسیده تنها در ظرف پنجروز باید صورت بگیرد .

ماده ۷ : علاقه داران در منطقه ماموریت خودصلاحیت انتخاب هیئت واخذ طلاب جدیدالشمول را به

مکاتب ندارند هیئت طلاب جدید الشمول علی العموم از مقامات نائب الحکومه کمی ها حکومات اعلی وکلان وحکومات محلی مشخص میگردد اما شمولیت سر معلمین مکاتب مربوطه علاقه دارها در جمله این هیئت حتمی میباشد . سر معلمین مکاتب که در منطقه علاقه دارها واقع است یکماه قبل از شروع سال تعلیمی مکلف اند در باره انتخاب هیئت برای اخذ طلاب جدید الشمول ذریعه مکتوب رسمی با مضای علاقه دار بحکومت محلی یا مرجعی که به آن ارتباط دارند تذکر و یادآوری کنند .

احضار غیر حاضران :

ماده ۸ : سر معلمین طلاب غیر حاضر مکتب را که مدت غیر حاضری ایشان از یک هفته تجاوز کرده ورفعات اطلاعیه آنهاهم باداره مکتب نرسیده باشد اسمایهمچ غیر حاضران را باشهرت مکمله آنها در هر یازده روز است ساخته در شهر ها بریاستهای بلدیسه وفوماندانیت های کتوالی ودرحکومات محلی وعلاقه دارها بحکومات وعلاقه دارها بضم مکتوب رسمی میستارند واحضار ایشانرا تقاضا مینمایند .

ماده ۹ : رؤسای بلدیسه - فوماندانهای کتوالی وحکام وعلاقه داران است غیر حاضران مکاتب را که از طرف ادارات مکاتب به آنها میرسد بصورت فوری تحت اجراء گرفته وطلاب غیرحاضررا توسط پیاده های حکومتی جلب مینمایند وطلایرا که حاضر مینمایند باداره مکتب سپرده از اداره مکتب سند حاصل میدارند .

ماده ۱۰ : در صورتیکه بعد از صدور مکتوب ادارات مکاتب که یازده روز نتیجه طلاب غیرحاضر ازطرف ریاستهای بلدیسه فوماندانهای کتوالی وحکام وعلاقه داران معلوم نشود سر معلمین مکتوب اولیه خود را تعقیب میکنند - هرگاه تا ده روز دیگر

نتیجه مطلوب بدست نیاید قضیه را به ماموریت‌های و مدیریتهای معارف له مستقیماً به آن ارتباط دارد اطلاع میدهند.

ماده ۱۱ : مدیران و مامور های معارف در صورتیکه همچو اطلاع برایشان میرسد کیفیت را بامضاء نائب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان بمقاماتیکه در اجرای تکلیف خود سهل انگاری کرده اند اخبار مینمایند و اگر غفلت مقامات مذکور در احضار غیر حاضران تکرار کنند مجازات اصولی آنها را تقاضا میکنند.

معاینه مکاتب:

ماده ۱۲ : نائب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام محلی و علاقه داران مکلف اند که اقل در ماه یک مرتبه از مکاتبی که در مرکز ماموریت آنها است بازرسی نمایند. ماده ۱۳ : نائب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام محلی در صورتیکه برای معاینه امور رسمی یکی از حکومت و علاقه داریهای مربوطه بصورت عادی گردش میکنند موظف هستند که در ضمن ملاحظه و بازرسی کارهای دیگر شعبات از امور معارف همان منطقه هم بطور حتمی رسیدگی کنند که درشای فوق العاده که برای انجام بعضی مقاصد ضروری میباشد ازین حکم مستثنی شناخته میشود.

ماده ۱۴ : نائب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام محلی و علاقه داران در حین معاینه مکاتب ففراآت آتی را مورد دقت و مطالعه قرار میدهند :

- الف : جریان امور تعلیمی .
- ب : حاضری مأمورین و معلمین .
- ج : حاضری طلاب .
- د : نظافت و حفظ الصحه متعلمین .
- ه : صفائی و دیسپلین مکتب .
- و : کمبود سامان و لوازم تحصیل .
- ز : وضعیت بنا و محوطه مکتب .
- ح : سیورت و ادمان طلاب .

ماده ۱۵ : نائب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام محلی و علاقه داران در ضمن معاینه مکتب بر علاوة آن که نواقص متذکره ماده (۱۴) را در کتاب معاینه مکتب یاد داشت مینمایند نسبت به فقراتی که اصلاح آن داخل اقتدار صلاحیت ایشان است بدون معطلی به شعبات مربوطه امر و هدایت صادر مینمایند و اگر اصلاح

بعضی امور از حوضه صلاحیت ایشان خارج باشد کیفیت را با صورت نظریه خود سلسلماً بوزارت معارف اطلاع و در زمینه استهدا مینمایند .

ماده ۱۶ : نایب الحکومه ها و حکام اعلی و کلان و حکام محلی و علاقه داران در موقعیکه از مکاتب بازرسی مینمایند مکلف هستند که کتاب معاینه مکاتب را ملاحظه کرده و اطمینان حاصل نمایند که نواقص معاینه اول تاچه حدی برطرف شده و او امریکه نسبت به اصلاح این نواقص داده بود تاچه اندازه تطبیق و عملی شده است . در صوریکه او امر گذشته به بدون معذرت معقول عملی نشده باشد اشخاص مسئول را علی الفور مورد مواخذه فرار میدهند .

۳ - مکاتب ولایت مزار شریف و میمنه ذریعه، رئیس تدریسات ابتدائی بازرسی کرده شده با رة اصلاحات جابجا بعمل آمده از (۲۹) باب مکاتب مزار شریف شاگردان (۲۱) مکتب و از (۱۱) باب مکتب میمنه (طلاب ۷ مکتب) آن برو فق مرام وزارت معارف دارای معلومات لازمه نبودند بر علاوه اینکه امتحان سنوی آنها معطل گردیده نسبت به اصلاح و بهبود آئینده آنها به هیئت تربیوی و مدبر یتهای معارف در خود محل هدایای تی صادر شد تا بر رفع نواقص خود ها بکوشند .

۴ - اوراق تفتیش مکاتب که از مجالس کمیسیون های انضباطیه و محاکم ما مورین زیر غور فرار گرفت بعضی سر معلمین و معلمینیکه بصفهت یک مربی صحیح بوظیفه خود کوشیده بودند طرف نوازش فرار گرفتند و یک عده کسانیکه در وظیفه خود ها اعمال ورزیده بودند مورد توبیخ و مجازات فرار داده شدند .

۵ - در سال تعلیمی ۲۶ بصورت مجموعی (۸۶۰۰) نفر جدید آشا مل مکتب ابتدائیه گردیده و (۲۶۴۰) نفر فارغ التحصیل شده بودند به مکاتب فنون حربی و موسسات مسلکی معارف بر حسب ضرورت شان معرفی کرده شدند برای ازاله نقص حاضری طلاب به اثر توصل را پور های حاضری مکاتب به مراجع آن هدایات لازمه داده شده و به استناد راپور های واصله احصائیه های لازمه پیشرفت امور تدریسات ابتدائی مرتب کرده شد .

اجرا آت هدیریت ما مورین ریاست تدریسات ابتدائی :

رؤس اجرا آت این دائره که تشکیلات جدید وزارت معارف در سنه ۱۳۲۶ آغاز بکار نموده است ذیلا توضیح میشود :

۱ - اعطای غله ورخت به معلمین :

در جریان سال ۱۳۲۶ حکومت معارف خواه برای اینکه معلمین و هیئت تربیوی معارف آسوده و مرافه الحال شده بهتر بوظیفه خود متوجه شده بتوانند اعطای غله را به نرخ غله عسکری یعنی فی سیر سه ونیم - افغانی منظور فرمود که برای معلمین متاهل فی نفر پنج سیر برای غیر متاهل سه ونیم سیر در هر ماه داده شود .

این عنایت که از نظریات معارف پرورانه اعلیحضرت پادشاه محبوب ومهر بان ماسره چشمه گرفته است در ساحت حیات اقتصادی و رفاهیت معلمین تا ثیر خیلی نیکی بخشیده موجب آسودگی وفداکاری مزید شان به اجرای وظیفه گردید .

توزیع غله معلمین از اول میزان ۱۳۲۶ بمحل اجرا آمده در هر کز برای سایر معلمین جنس و در محالات به علتیکه زود تر استحقاق شان اجرا ونادیه شده بتواند تفاوت قیمت غله فی سیر چهارده ونیم افغانی نقد - نادیه گردید . کذا رخت برای هر نفر معلم متاهل پنجاه متر و برای معلمین غیر متاهل فی نفر بیست متر به نرخ نازل اعطا گردید .

۲ - تقرر مفتشین جدید :

بفرض واریسی امور معاينه و مفتیش مکاتب ابتدائی در سال جاری برای هر ده باب مکتب یک نفر مفتش از طرف انجمن معارف جدیداً تصویب وبعد از منظوری مقامات صلاحیتدار در جریان سال تقرر و اعزام شان قرار ذیل عملی گردید :

- ۱ - ولایت کابل - ۷ نفر مفتش
- ۲ - » فندهار - ۴ » »
- ۳ - » هرات - ۶ » »
- ۴ - » مزار - ۳ » »
- ۵ - » فطمن - ۳ » »
- ۶ - » مشرفی - ۴ » »
- ۷ - » جنوای - ۲ » »
- ۸ - حکومت اعلی - بیمنه - ۲ » »
- ۹ - » فراه - ۲ » »
- ۱۰ - » بدخشان - ۱ » »

۳ - معلمین جدید :

در سال تعلیمی ۱۳۲۶ به تعداد یکصد و هفده نفر فراغ التحصیلان دارالمعلمین به مکاتبیکه احتیاج داشتند جدیداً مقرر گردید همچنان بعد از ختم امتحان سالانه به تعداد (۷۰) نفر معلم که مستحق تبدیلی بودند تغیر و تبدیل گردید و به تعداد (۹۵) نفر معلم که تحصیلات خصوصی داشته و با در مکاتب غیر دارالمعلمین تحصیل کرده بودند به تفصیل ذیل به ولایات مقرر شدند :

اسم ولایت	فراغ دارالمعلمین	تخصیص خصوصی	تغیر و تبدیل
ولایت کابل	۱۲ نفر	۲۰ نفر	۳۱ نفر
ولایت فندهار	۲	۵	+
ولایت هرات	۱۹	۱۲	+
ولایت مزار	۲۷	۱۰	»
ولایت مشرفی	-	۶	» ۱۰
ولایت فطهن	۱۱	۷۱	» ۳
ولایت جنوبی	۱۹	۴	» ۶
حکومت اعلی میمنه	۱۰	۶	+
حکومت اعلی فراه	۱۴	۵	+
حکومت اعلی بدخشان	۲	۴	+
مکاتب منطقه بلدیہ	۱	۶	» ۱۴

۴ - معاونین سر معلمها :

به غنبتیکه و وظائف و مسئولیت اداری و تعلیمی سر معلمین زیاد دیده میشد مجلس وزارت معارف در سنه ۱۳۲۶ تصویب نمود که در هر مکتب از جمله معلمین یک نفر بنام معلم دوم مقرر شده و از رتبه بلندترین موجود بودجه مکتب منسوبه معاش کفالت برایشان اعتبار داده شود تا آنها در حال حضور سر معلم بعد از فراغ درس بحیث معاون به امور تدریسی و اداری باسر معلمین معاونت نموده و در غیاب ایشان آسر مسئول مکتب شناخته شود.

۵ - تر فیعات سنوی :

در سال جاری بموقع جشن استقلال سچل تمام معلمین و مامورین مستحق ترفیع از مرکز و ولایات تهیه شده به مجالس مربوطه و انجمن معارف رویت داده شد و سچل مامورین بلندرتبه

بمقام منبع صدارت عظمی تقدیم و در آخر اسد احکام و فرامین ترفیعات شان استحصال و تاویل سنبله روز افتتاح جشن استقلال به اشخاص و مقامات مربوطه در مرکز و ولایات اعلام گردید. در سال ۱۳۲۶ در مدیریتهای معارف نظر به صوابدید مقام وزارت تغییرات و تبدیلات ذیل صورت گرفته است:

- ۱ - ع محمد اسمعیل خان بدمت عمومی معارف ولایت کابل .
 - ۲ - ع عبدالجبار خان بدمیریت عمومی مسکاتب منطقه بلدیة .
 - ۳ - ع، ص محمد اصغر خان بکفالت ریاست معارف فندهار .
 - ۴ - ع محمد آصف خان مایل بدمیریت عمومی معارف مزار شریف .
 - ۵ - ص محراب الدین خان بدمیریت معارف میننه .
 - ۶ - ص عبدالاحمد خان بدمیریت معارف مشرفی .
 - ۷ - ص میر محمد اسحق خان بدمیریت معارف غزنی .
 - ۸ - ص محمد ایوب خان بدمیریت معارف فراه .
 - ۹ - ص اختر محمد خان بدمیریت معارف لوگر که نظر به تعداد مسکاتب و زیادت کار از ماموریت بدمیریت تبدیل شده .
 - ۱۰ - ص غلام نبی خان بدمیریت معارف شمالی .
 - ۱۱ - ص محمد نادر خان بماموریت معارف بدخشان .
- ۶ - چون وزارت معارف در دوران سال ۱۳۲۶ به بهبود اوضاع عرفانی منطقه هزاره جات توجه مخصوصی بعمل آورد در اصلاحات امور معارف آنجا چاره های اساسی را اتخاذ نموده برای پیشرفت تدریسات مسکاتب مذکور معلمین اساسی از مرکز اعزام و مخارج مسافرت بیشتری برای ایشان منظوری حاصل و تخصیص داده شد .

اجرا آت مدیریت اجرائیه ریاست تدریسات ابتدائی :

این مدیریت که بتاريخ ۹ جوزای ۱۳۲۶ به اساس تشکیلات جدید وزارت معارف در ریاست تدریسات ابتدائی عرض وجود نموده و در دوران سال ۱۳۲۶ شرح ذیل به انجام وظایف محوله خویش پرداخته است :

- ۱ - کتب درسی دوره شش صنفی ضرورت سال تعلیمی ۲۶ - ۲۷ مسکاتب ابتدائی مرکز و ولایات مطابق پروگرام و بست میننه قبل از آغاز سال تعلیمی بمرکز و ولایات به اندازه (۵۵۸۹۰۰) جلد توزیع و ارسال شد و به تعداد (۲۸۴۰۰۰) کارآمد سال تعلیمی ۲۷-۲۸ به مطبوعه عمومی فرمایش طبع صادر گردید .

۲ - کتب اداری - فرطاسبه - دفتر مکاتب ابتدائی مطابق بست مهینه آن ضرورت تمام مکاتب ابتدائی مرکز ولایات به مطبوعه عمومی امر طبع داده شده باین ترتیب کتب اداری و دفتر مکاتب ابتدائی و اوراق و لوازم اجراءات دوائر تا جائیکه ذریعه مطبوعه عمومی طبع رسیده توانست بمسکاتب مرکز ولایات توزیع و ارسال و باقیمانده آن تحت طبع میباشد که عنقریب از طبع خارج و توزیع خواهد شد .
۳ - لوازم تحصیل :

در قسمت تهیه لوازم تحصیل باوجود موانع و مشکلات حمل و نقل و غیره که در دوران سال ۱۳۲۶ وجود داشت اقدامات ذیل بعمل آورده شد :

۱ - تخته سلبت و قلم سلبت، قبل ازین تخته و قلم سلبت کارآمد وزارت معارف از خارج تهیه میشد ریاست تدریسات ابتدائی بفرض ترویج صنعت ساختن تخته سلبت در داخل مملکت بامدیریت عمومی معین داخل مفاهمه شده و در نتیجه مدیریت موصوف آماذگی خود را به تهیه تخته و قلم سلبت کارآمد معارف و انمود داشته باین ترتیب ضرورت ولایات عنقریب رفع و هم از خریداری تخته سلبت از خارج برای همیشه صرف نظر خواهد شد .

۲ - تخته مشق : چون ریاست تدریسات ابتدائی به خط و کتابت بیشتر از پیشتر اهمیت را فایل گردیده است تخته مشق و قلم نی و گل سفید را در بست لوازم تحصیل منظور نموده . مدیریت اجراییه راجع به تهیه تخته مشق داخل اقدامات شده . بعد از مفاهمه و مذاکره با فابریکه داران به تهیه تخته مشق از چوب چارمز موفق شده توسط شعبه تجارتی مکتب صنایع مرکز ضرورت تمام مکاتب را تهیه و مقدار کافی آن به مسکاتب توزیع و باقیمانده آن نیز عنقریب تهیه و بمسکاتب ولایات توزیع خواهد شد .

۳ - گل سفید : راجع به تهیه گل سفید به تمام ولایات اطلاع شده است که ضرورت مکاتب خود را مطابق بست معینه در خود ولایات تهیه و در اجرای این امر اهالی و کسبه را تشویق نمایند . ضرورت مکاتب مرکز و ولایت کابل از مرکز وزارت تهیه و بدسترس طلاب گذاشته شده است .

۴ - قلم نی : چون اکثر قلم نی کار آمد نوشتن سابقاً از خارج خریداری میشد، مدیریت اجراییه راجع به تهیه آن در داخل مملکت داخل اقدامات شده با ولایت مزار - فطن - مشرقی داخل مفاهمه گردید . در نتیجه بیک اندازه کافی قلم نی کارآمد دوره دوم ابتدائی از ولایت فطن تهیه و به دسترس طلاب عموم مسکاتب مرکز و ولایات گذاشته شده و باقیمانده آن نیز عنقریب از ولایت مشرقی - حکومت سروبی، نجراب و غیره تهیه و بمسکاتب توزیع خواهد شد . که از یکطرف ضرورت مکاتب در داخل تهیه و از خریداری آن از خارج جلوگیری بعمل

- آمده واز جانب دیگر ازیسک قسمت نیز ارای بیکاره استفادۀ اصولی بعمل خواهد آمد برای حفاظت این نیز ارای نیز هدايات لازمه صادر گردیده است .
- ۵ - دوات گنبي ، راجع به تهیه دوات گنبي که در هندا سنه جدیداً در بست لوازم تحصیل منظور شده اولاً بولایات اطلاع و هدايت داده شد تا در خود ولایت ضرورت خود را تهیه نموده از یکطرف در رونق صنعت کاشی سازی خدمتی بعمل آمده واز جانب دیگر ضرورت هر ولایت به دسترس ایشان زودتر گذاشته شود . در اثر این اقدام اکثراً ولایت دوات کاشی ضرورت خود را تهیه نموده اند. ضرورت مکاتب مرکز و ولایت کابل توسط شعبۀ کاشی سازی مکتب صنایع تهیه و مقداری بدسترس طلاب گذاشته شده وبقیه آن عنقریب تهیه و توزیع خواهد شد .
- ۶ - کتابچۀ خط دار ۱ - ضرورت سال تعلیمی ۱۶ - ۲۷ تمام ولایات از آغاز سال تعلیمی بولایات ارسال و راجع به کمبود کتابچۀ کار آمد سال تعلیمی مکاتب مرکز و ضرورت سال تعلیمی ۲۷-۲۸ مکاتب بایسکی از شر کتہای کابل فرار داد جدا گانه بعمل آمده است .
- ۷ - قلم ینسل ۱ - با وجود مشکلا تیکه در تهیه قلم ینسل مخصوص بود ضرورت اکثر ولایات تهیه و به دسترس شان - گذاشته و راجع به تهیه کمبود سال جاری تعلیمی و ضرورت سال تعلیمی ۲۷-۲۸ بایسکی از شر کتہای مرکز موافقه بعمل آمده است .
- ۸ ینسل پاک ۱ - با وجود مشکلات زیاده بیکه در تهیه مقدار زیاد ینسل پاک وجود داشت بازم ضرورت سال تعلیمی ۲۶-۲۷ تمام ولایات تهیه و قبل از آغاز سال تعلیمی فرستاده شده . ریاست تدریسات ابتدائی راجع به تهیه ضرورت سال ۲۷-۲۸ بشرکت های معتمد کابل داخل مفاهمه شده و موافقه تهیه آن حاصل گردیده که عنقریب تهیه میشود .
- ۹ - مرکب وطنی ۱ - برای ترویج واحیای صنعت سیاهی سازی و تهیه آن در داخل مملکت موضوع به اشخاص ماهر صنعت سیاهی سازی اطلاع و بعد از مذاکرات و اقدامات لازمه مواد ضرورت ساخت سیاهی - از داخل و خارج تهیه و جهت ساختن سیاهی قسم تجربی به اشخاص داده شده بر علاوه ریاست تدریسات ابتدائی در نظر دارد تا توسط مواد پیداوار داخلی ساخت سیاهی ممکن گردد و در مکتب صنایع کابل یک شعبۀ سیاهی سازی افتتاح شود که تمام این نظریات تحت تجربی بوده و تا اندازه نتیجۀ مثبت داده که عنقریب سیاهی کار آمد مکاتب تهیه و بدسترس طلاب گذاشته میشود .
- ۱۰ - راجع به تهیه قطعی بر کار - که غنڈ سفید - رنگین بلو بلك - جازب - و قلمهای نوک آهن و غیره نیز ریاست تدریسات ابتدائی بشرکتہای معتمد داخل مفاهمه شده و در نتیجہ یکی از شر کتہای کابل متعهد شده است که کار آمد تمام در اثر وزارت معارف را تهیه و تسلیم دارد .

۱۱ - راجع به تهیه گریال و ضرورت مکاتب و اشکال هندسی و مادل های کار آمد رسم بمکتب میخانیکي معارف فرمایش داده شد .

۱۲ - تباشیر سفید ورنکه ۱ - در سالهای قبل تباشیر سفید ورنکه کار آمد مکاتب و مرطبات وزارت معارف از خارج تهیه میکردید و شعبه تباشیر سازی مکتب صنایع نظر به بلند بودن قیمت کچ در سابل و غیره موانعات به تهیه تباشیر ضرورت وزارت معارف موفق شده توانسته بود . ولی وزارت معارف یک نفر معام تباشیر سازی - مکتب صنایع را نظریه ارزان بودن قیمت کچ و مستعد بودن عملة مجلس فندهار در سال گذشته به فندهار اعزام و به ترویج صنعت تباشیر سازی در مجلس فندهار کوشش به عمل آورده بود . در نتیجه مجلس فندهار به ساختن تباشیر سفید موفق و بر علاوه اینکه ضرورت معارف فندهار - فراه - هرات را تهیه نموده به اندازه (۵۰۰۰۰۰) دانه تباشیر سفید بسکا بل نیز واصل و ضرورت سال تعلیمی ۱۳۲۷-۲۶ بولایات توزیع گردیده . در نظر است که آینده نظر به فراوان بودن کچ در ولایت مشرفی تباشیر سازی در مجلس و لایت مشرفی نیز ترویج داده شود . و برای اجرای این کار معلم تباشیر سازی به آنجا اعزام میشود . جهت تهیه تباشیر رنکه یکسفر - معلم تباشیر سازی مکتب صنایع اعزام فندهار شده است ، که عنقریب تباشیر رنکه نیز در آنجا تهیه و بدسترس وزارت معارف گذاشته خواهد شد .

۱۳ - در سال ۱۳۲۶ وزارت معارف تصمیم نمود تا اولاً تعمیرات نیمکاره معارف در ولایات تکمیل ، بعد از تکمیل عمارت نیمکاره به تعمیر عمارات جدید اقدام گردد باساس همین مقصوده بانائب الحکومه هارحکم اعلی مفاعله بعمل آمده و نظریه درخواست آنها مبالغ کسافی برای اجرای این امر تخصیص داده شده در دوران سال ۱۳۲۶ تعمیرات نیمکاره اکثر ولایات تکمیل و برای استفاده طلاب آماده گردید . برای مکاتب و لایات که جای مناسب - نداشتند فعلاً یکسکمه عمارات شخصی که از حیث گنجایش و موفقیته و غیره ملاحظات برای مکتب موزون و مناسب دیده میشد طور کرایه گرفته شده و با این تفصیل سال ۱۳۲۶ قسمت عمدت مکاتب در ولایات و مرکز از مشکلات فاقد بودن جای خلاص شد .
(این بود اجرا آت سال ۱۳۲۶ ریاست تدریسات ابتدائی) .

تعلیمات متوسطه و ثانوی:

ریاست تدریسات ثانوی از تاریخ ۹ برج جوزای سنه ۱۳۲۶ بانثر تشکیل جدید وزارت معارف متکفل و ارسی تعلیمات مکاتب متوسطه و ثانوی گردیده و اجرای کافه امور این مکاتب زمینه فعالیت و تصدی ریاست تدریسات ثانوی فرار گرفت ، ریاست تدریسات ثانوی

وزارت معارف در دوران سال ۱۳۲۶ مصدر اجرا آتی گردیده که ذیلاً بملاحظه میرسد، اجراآت مدیریت تعلیم و تربیه و تفتیش - در سال ۱۳۲۶ در نظر بود که برای مدیریت تعلیم و تربیه علاوه بر چهار عضو داخلی شش نفر عضو از خارج استخدام شوند ولی این مسئله بنا بر یارۀ مشکلات صورت امکان را بخود گرفته نتوانسته از آنرو در تشکیلات این مدیریت از حیث اعضاء تجدید نظر بعمل آمد چون اساساً وظیفۀ این شعبه و ارسی امور تعلیم، تربیه، تالیف و تدوین کتب و رسایل مختلفۀ درسی است بنابراین مدیریت تعلیم و تربیه این ریاست اولتر از همه بتالیف، ترجمه و تدقیق کتب درسی و کلاسیکی دورۀ متوسطه و لیسه ها همت گذاشت و در راه عملی کردن این مفکوره تا حدیکه امکان داشت زودتر داخل اقدامات گردیده و در نتیجه موفق شد تا بزود ترین مدتی کتب سابقۀ پشتو و فارسی را که تحت تالیف و ترجمه بود تکمیل و کتب لاحقۀ را هم تحت تالیف و ترجمه بگیری و اوسیلۀ استفاده و افادۀ متعلمین و معلمین میکاتب مربوطۀ خود را فراهم نموده باشد باساس این نظریه موفقیکه ریاست تشکیل و شروع بیکار نمود اولتر از همه به تدوین پروگرام فارسی و پشتو همت گذاشت و این اساس را تصویب نمود که از صنف ۷- الی ۱۲ در پهلوی قواعد لسان در دورۀ اول- قواعد ادبیه، تاریخ ادبیات در دورۀ دوم، کتب فرائد بدورۀ اول الذکر و متون بدورۀ ثانی گنجانیده شود و هم ساعات برای املا و انشاء تعیین گردد. باساس این پروگرام بتدوین و تالیف کتب ادبی پشتو و فارسی دورۀ اول - دوم ثانوی توجه نموده و کتب جدید ادبی هر دو لسان (پشتو و فارسی) را که تا آنوقت از کتب سابقه استفاده میشد تحت غور و مداقه قرار داده قسمت فارسی کتب مذکور را در سال ۱۳۲۶ توسط کمیسیون صلاحیتدار علمی و عرفانی که مرکب از دانشمندان و فضیلابی مرکز وزارت و اعضاء تدریسات ثانوی و برخی از معلمین ادبیات لیسه ها بود تالیف و تدوین نمود که بعد از و ارسی مختصری عنقریب طبع و بمعرض استفادۀ معلمین و طلاب گذاشته میشود و قسمت پشتوی آن بهمین وتیره به پیمانۀ فارسی تحت تدوین و تالیف است که عنقریب در معرض استفادۀ منتظرین آن خواهد آمد راجع به کتب ادبی صنوف دورۀ دوم ثانوی یعنی صنوف ۱۰ و ۱۱ هم اقداماتی بعمل آمد قسمتی از فنون ادبی را بامتونیکه در خور کتب ادبی همچو صنوف است توسط کمیسیون صلاحیتدار نا اندازۀ جمع و تدوین و بقیه آن هم تحت نظر است. که شاید بعد از مدت کمی نتیجۀ که انتظار میرود بدست آید. علاوه بر آن ریاست تدریسات ثانوی در نظر داشت تاجهت صنوف ۱۲ لیسه ها که صنف اخیر این دوره است و از حیث انسکشاف قوای دماغی و بلندی سوسۀ فکری و ادبی نقطه تمرکز معلومات است. کتاب جامعی در تاریخ ادبیات افغانستان که حاوی مطالب عمومی و خصوصی و غایبۀ هدف اصلی ادبیات

هر دو زبان را دارا و ثقافت ملی را با نیکمات برجسته آن ارائه و تلقین نماید تا لایف و در دسترس افاده و استفاده معلمین و متعلمین بگذارد همان بود که اساس مفکوره فوق تحت ریاست ع ج کفیل صاحب وزارت معارف و کمیسیون صلاحیتدار که مرکب از فنلای و نویسندگان مرکز ذریعه پروگرام جامع و مفصلی صحنه در چندین مجالس متعدد معارض مذاکره و مذاقه فرار یافت کتاب مذکور تحت تالیف و تدوین گرفته شد . که امید است عنقریب نتیجه که انتظار میرود بدست آید .

فهرست عمومی کتبی که ریاست تدریسات ثانوی در دوران سال ۱۳۲۶ بتالیف و تدوین و ترتیب آن اقدام بعمل آورد فرار ذیل است :

- ۱ - کتب تاریخ در هر دو لسان جهت دوره دوم ایسه ها (۴) جلد صحنه مولفین آن شاعلی میر غلام محمد خان غبار و شاعلی دوست محمد خان معام تاریخ ایسه نجات و شاعلی محمد عثمان خان صدقی میباشد .
- ۲ - کتب ادبیات دوره اول ایسه و متوسطه (۳) جلد که توسط کمیسیون منتخبه ترتیب شده و تحت طبع میباشد .
- ۳ - کتب ادبیات دوره دوم ایسه ها (۲) جلد توسط کمیسیون منتخبه تحت تالیف و تدوین میباشد .
- ۴ - کتاب منطق جهت صنف ۱۲ (۲) جلد . کتاب جامع که از طسرف آقای غلام حسن خان مجددی مدیر تدریسی دارالمعلمین بفارسی ترجمه شده بود چون مطابق پروگرام منطق ایسه ها بود برای طبع و ترجمه آماده گردید که عنقریب از طبع فارغ و مورد استفاده طلاب فرار خواهد گرفت .
- ۵ - کتب جغرافیه جهت دوره اول ایسه ها و متوسطه (۴) جلد توسط شاعلی سید ظفرالدین خان و شاعلی یعقوب حسن خان معلمین ایسه غازی .
- ۶ - کتب فزیک جهت دوره اول ایسه ها و متوسطه (۶) جلد توسط ع . س شاعلی میر نجم الدین خان رئیس فاکولته ادبیات .
- ۷ - کتب اخلاق جهت دوره اول ایسه ها و متوسطه ها (۲) جلد .
- ۸ - کتب هندسه جهت دوره اول ایسه ها و متوسطه (۲) جلد توسط ع . ص دکاتور محمدانس خان مشاور تعلیمی وزارت معارف .
- ۹ - نقشه های کتب فزیک و جغرافیه در حدود (۴۲۰) نقشه .
که روپهمرفته به ۲۴ جلد کتاب و (۴۲۰) نقشه بالغ میشود .
احصائیه مختصر فوق از یکطرف انجام تمام کتب دوره اول ایسه و متوسطه را

نشان میده و از طرف دیگر خط مشی ویلان تالیف و ترجمه کتب متبافی دوره دوم لېسه‌ها را پیش بینی میکنند که با اساس این خط مشی ریاست تدریسات ثانوی در نظر دارد تا تمام کتب متبافی مضامین دوره دوم لېسه‌ها را که برخی از آن از قبیل کتب دینیات تاریخ و تاریخ ادبیات پشتو و غیره تالیف و طبع گردیده به پشتو و فارسی در ظرف دوسه سال دیگر تکمیل نماید چنانچه عجلتاً پروژه تالیف و تدوین و ترجمه کتب دوره دوم لېسه‌ها روی دست میباشد و ترتیبات مقدماتی آن طبق پروگرام مرتبه فراهم شده امید است طبق پلان نیکه برای تکمیل کتب دوره اول عملی گردیده این مامول هم یزودترین و نزدیکترین وقتی انجام یابد تدفیق پروگرامها و ترتیب آنها با طرزیکه معمول ذنیای مدنی است ساحه مهم فعالیت تعلیم و تربیه تدریسات ثانوی میباشد که قسمتی ازین مفکوره در دوران سال ۱۳۲۶ عملی گردیده و متبافی آن با ورود تعلیم یافته گان افغانی که عنقریب بعد از طی دوره تعلیمی خود از خارج بوطن عودت و به نفتیش و واری امور تدریسی و تدفیق پروگرامها مشغول خواهند شد بعمل خواهد آمد. اکثر این دسته جوانان از فارغ التحصیلان لایق افغانی در خارج و متخصصین در شقوق مختلفه تعلیمات ثانوی هستند که امید است وجود ایشان برای پیشبرد امور تعلیم و تربیه و نفتیش تعلیمات ثانوی که اساس تعلیمات عالی را تشکیل میده خیلی مفید واقع گردد.

بر علاوه تقرر این اعضای فعال بر ریاست ثانوی موقع خواهد داد تا علاوه بر واری و نفتیش امور تدریسی طرق و سوانق را که مستلزم ارتقای سوبه علمی جامعه و معارف وطن میگردد بدست آرد. مسئله مهم دیگریکه ریاست تدریسات ثانوی در دوران سال ۱۳۲۶ به آن عطف توجه نمود تشبیت شرائط معلمین صنوف ابتدائی مکاتب ثانوی و تجدید نظر در بست لوازم تحصیل میباشد. درین سال تجویز شد معلمینی که در مکاتب ثانوی تعیین میگردد باید اقلان دارای چهار سال تجربه و دارای سجل خوب ویا فارغ التحصیل دارالمعلمین متوسطه باشند تا بدین وسیله سوبه صنوف ابتدائی که نهاد تعلیمات ثانوی را تشکیل میکنند با اساس متینی طرح گردد. در باره لوازم تحصیل که از ضروریات معلمین و سابق مهم پیشرفت تدریس است هم غور بعمل آمد در نتیجه در بست سابقه آن که نظریه مشکلات اقتصادی و اوضاع پر آشوب دنیا در ابتدای حرب خانمان سوز نسبتاً کمتر و بصورت نهایت اقتصادی سنجیده شده بود تعدیلات و اصلاحات لازمه نموده افزایشی بعمل آورده شد.

ریاست تدریسات ثانوی جهت تائید و تشبید نظریات علمی پیشرفت سوبه عرفانی و تدفیق و اصلاح پروگرامها و درج مطالب علمی و فنی در آنها و مقایسه تالیف و تدوین کتب کلاسیکی و غیر کلاسیکی ما با طرز ممالک دیگر بتورید بکعبه کتب مختلفه درسی اقدام و درین

باره با کتابخانه های معروف مالک بزرگ داخل مفاهمه و درصدد فراهم نمودن کتب گوناگون درالسنة مختلف از قبیل فرانسوی - انگلیسی - جرمنی - فارسی - عربی و غیره برآمد که عنقریب کتب مذکور وارد و بمعرض استفاده قرار خواهد یافت که باسناد این مفاکوره یک مقایسه علمی و تدقیق فنی در کتب درسی و پروگرام ها بعمل آمده و کالبدی ترجمه و تالیف رونق تازه و ترفی شایانی خواهد دید .

همچنین جهت مطالعه و تقویة معلومات و ارتقای سویه علمی و فنی مسکاتب ذکور وانات است مکمل یک عمده کتب دیگر زابر علاوة کتب متذکره در السنة مختلفه ترتیب و توسط دائره مربوطه از کتابخانه های معروف دنیا تهیه نمود .

ریاست تدریسات ثانوی در دوران سال ۱۳۲۶ برای معلوم نمودن سویه و مدارج تالیف و ترجمه و قافت ملی به ترتیب و تدوین یک کلمکسیون عرفانی پرداخت تا کتب مطبوع و غیر مطبوع را که از ابتدای معارف جدید در مسکاتب افغانستان تطبیق گردیده است جمع و فراهم نموده و از روی آن معیار تالیف و ترجمه و ثقالت عرفانی معارف را مقایسه و تکمیل کنند و هم در ترتیب کتب درسی جدید رابطه خود را با کتب سابق قطع ننمایند. این مفاکوره تا انداره علمی و فنی آن در شرف تکمیل و مورد اجرا میباشد .

همچنان بفرض استفاده در تدریس بعضی از مضامین نظری تجویز کرده شد تا برای لیسه های ذکور وانات یک یک پایه ماشین های پر و جکتر سینما تهیه گردد بنا بر آن ریاست تدریسات ثانوی در سال ۱۳۲۶ جهت توریید این ماشین ها که یکی از وسایط مهم تعلیمی و تربوی است با مراکز مهمه دنیا داخل مفاهمه و مذاکره و اقدام شده است. همچنان ریاست ثانوی در دوران سال ۱۳۲۶ راپور مفصلی که مبنی بر معرفی تشکیلات عرفانی افغانستان و دیگر امور مربوطه آن بود به مؤسسه بین المللی تربوی واقع جینوا تقدیم کرد. این راپور حاوی تمام تفصیلات امور عرفانی و تربوی جامعه افغانی و طرق و وسائلی است که در راه پیشبرد معارف این کشور رول مهم میبازد .

پشتو :

در تشکیلات سابق وزارت معارف یک شعبه بنام شعبه پشتو در ریاست تعلیم و تربیه موجود بود که امور مربوطه بزبان ملی را واری می نمود بعد از بروی کار آمدن تشکیلات جدید شعبه مذکور بشعبات سه گانه ابتدائی و متوسطه و مسلکی تقسیم گردیده و طبقه و اهمیت کار این شعبات مانند شعبه سابق میباشد شعبه پشتوی ریاست تدریسات ثانوی در حسه خود بتناسی نظریات بهیخواهانه حکومت جهت پیشرفت و اعتلای زبان ملی که یکی از اهداف بزرگ وزارت

معارف را تشکیل مېدهد در دوران سال ۱۳۲۶ کتبی را که از تالیف و ترجمه یسکی بعد دیگر فارغ و حاضر طبع میگردد تدقیق و مقابله نموده و موضوعات ترجمه شدگی آن را با اصل تالیفات مؤلفین از حیث ترجمه تطبیق و بعد از مقابله و تدقیق بانسخه های فارسی دوش بدوش حاضر طبع نمود چنانچه در احصائیه کتب قبلاً تذکر یافته است. نصف آن فارسی و نصف آن پشتو است. این شعبه علاوه از تدقیق و مقابله کتب تمام امور تعلیمی پشتو را در مرکز بالذات و در ولایات بسالوا سطحه ذریعه راپور های ماهانه غور، تدقیق و نوافسی را که بالمشاهده در مرکز مبینند توسط هدایات و ارشادات لارمه رفع و نوافسی را که توسط مفتشین و راپور های ماهانه و نتایج امتحانات در اطراف حس مینماید توسط مکاتیب و هدایات علیجده حل و فصل نموده است.

واری کورسهای پشتوی معلمین مکاتب متوسطه و لیسه های مرکز و اطراف که در آغاز سال ۱۳۲۷- امتحان سستریجم را داده و به سستری ششم که دوره نهائی کورسهای معلمین است شروع مینمایند در دوران سال ۱۳۲۶ یکی از فعالیتهای متبادی و عمده این شعبه را تشکیل نمود. علاوه بر آن در مسایل عمومی زبان ملی و ارائه نظریات در باره پیشرفت صحیح و ترفی مدارج تعلیم و اصلاح این زبان بر شعبه پشتو بادوایر ذیعلافه همکاری بعمل آورد.

امور نشریات و ترتیب احصائیه نه

در دوران سال ۱۳۲۶ تا جائیکه کتب درسی لیسه ها و مکاتب متوسطه تالیف و ترتیب یافته و برای نشر آماده گردیده بود ذریعه مطبعه عمومی کابل طبع و نشر گردید و احتیاج مکاتب متوسطه را تقریباً رفع نمود. چون وجود احصائیه های صحیح در پیشرفت کار و ترتیب پلانهای مورد احتیاج نهایت ضرور است ریاست تدریس ثانوی ذریعه شعبه احصائیه مربوطه خود احصائیه تعداد صنوف و طلاب و غیره مکاتب مربوطه خود را ترتیب داده بر حسب آن در توزیع سامان و تهیه کتب و لوازم تحصیل و غیره اقدام نمود.

نفتیش :-

شعبه نفتیش در حصه امور متعلق مکاتب ثانوی و متوسطه همان اجراءات و وظائفی را که قبلاً از طرف ریاست نفتیش اداره میشد ایفا مینماید که حصه اعظم آن تغییر و تبدیل شاگردان از یک مکتب به مکتب دیگر مطابق مقررات موضوعه، شنول و اخراج طلبه طبق لوازم وزارت معارف و اوقاف و امور اجتماعی و اشخاص اداری و تریبوی مکاتب مربوطه و بالاخره مراقبت احوال و وضعیت اخلاقی شاگردان و غیره است.

در جریان سال ۱۳۲۶ شمسه تفتیش تد ریسات ثانوی علاوه بر اجرای امور اداری که عبارت از نظم و نسق مکاتیب- تبدیل و شمول و غیره کوائف شاگردان مکاتیب مربوطه میباشد به تفتیش بعضی وقایع که در بعضی از مکاتیب واقع شده بود پرداخته و اوراق آن دایم از بر آوردن نتیجه به مرجعش جهت اجراءات سیرده علاوه بر امور اداری برخی از لیسه ها بامکاتیب لیلی و نهاری مرکز در طرف سال یکبار معاینه شد همچنان مکاتیب مربوطه ولایت قندهار از طرف رئیس تد ریسات ثانوی و هیئت معینی شان مدققانه طرف معاینه قرار گرفت و اوراق و نتایج آن بمقامات ذیصلاحیت سیرده شد. جهت شمول مکاتیب متوسطه لیلی و نهاری مطابق احکام موجوده یک تعداد طلبه از فراغ التحصیلان دوره ابتدائی اطراف و نواحی کابل بر حسب مقررات و شرایط شمول طلبه اخذ و شامل گردید. در لیسه هاهم مانند سالهای گذشته یک تعداد کافی طلبه جدید الشمول پذیرفته و شامل گردید و بهر مرتبه تعداد طلاب جدید الشمول ایسه ها در سال ۱۳۲۶ نسبت به سالهای گذشته بیشتر است.

راجع به رفع حوائج طلبه افغانی در خا رج و شمول آنها در یو نیورستی های دنیا که از طرف وزارت معارف اعزام شده اند اقدامات لازمه بعمل آمد و هویت شاگردان ایسه ها و مکاتیب متوسطه حتی الا مکان قید دوسیه های مخصوص کرده شد.

تفتیش تد ریسات ایسه ها و مکاتیب متوسطه :

ریاست تد ریسات ثانوی ذریعه شمسه تفتیش خود در دوران سال ۱۳۲۶ طبق سالهای گذشته به تفتیش تد ریسات مکاتیب مربوطه پرداخته است گرچه در اجرای تفتیش ها محتویات لایحه سابقه که مطابق آن مقرر شد به تفتیش مکاتیب مبرداخت مدنظر بود مگر برای اینکه طرز تفتیش به مقتضیات امروزی موافق و از نقطه نظر تعلیم و تربیه جنبه علمی و عملی را دارا و مطابق مقررات فنی باشد لایحه جدیدی تدوین کرده شد این لایحه در تفتیش ایسه ها در سال ۱۳۲۶ بصورت امتحانی مورد تطبیق گذاشته شده تا اگر در صورت تطبیق آن اطمینان حاصل شود و نتایج منتظره دران بدست آمده بتواند به صیغه و منظوری مقامات ذیصلاحیت رسیده مثل لایحه سابقه بصورت یک دستور العمل اتخاذ گردد. بعد از ترتیب لایحه مذکور و عملی شدن امتحانی آن نتایج حاصله رو به مرتبه اطمینان بخش ثابت شد و وضع و ترتیب این لایحه بعد از تعدیلات لازمه که نظر به محیط و وسایل امروزی در آن باید وارد آورده شود نشان داد که اگر تفتیشهای تدریسی مکاتیب باساعات این لایحه بعمل آورده شوند در بهبود و اصلاح مکاتیب از آن ثمره خوبی بدست خواهد آمد.

خلاصه محتويات اين لايحه قرار ذيل است :

صنف مکتب آغاز و انبیا مفتحيش،

تعداد داخله - مضمون - اسم معلم .

حاضر روز و تعیین معلم بصورت دائمی و رسمی یا فخری .

بمد او يك هدايت مختصري که راجع به استحضاريت مفتش صورت انتخاب سوالات - تعیین وقت امتحان و تقبیش و با لخواصه ایراد جمله که (مفتش باید بیاد داشته باشد که آینده تعلیم و تربیه کشور مربوط به مشاهدات دقیق و خالی از غرض او است) مطالب ذیل را دارا است .

۱- تدقیق طرق ارائه و تلقین درس از طرف معلم باندازه دلچسپی ارائه و دلچسپی خود معلم و پلان تنظیم درس .

۲- تدقیق پلانهای معلم و صورت تعقیب پروگرام با طرق و عمل - تکمیل و یا عدم تکمیل آن .

۳- تدقیق وسائل تفسیر با صورت های مکافات و مجازات و استعمال مسابقه های علمی و عملی

جهت ممارسه و مهارت .

۴- صورت تعیین وظائف بشا کردن با رفع مشکلات و حوائج درسی شان .

۵- کنترول اوساع مادی و معنوی معلم با چگونگی شخصیت معلم و تعداد ساعات کار شده و ضائعه .

۶- امتحانات و صورت های آن انفسی و آفاقی بودن آن تهیه و وسایل و ضروریات تعلیم

و تعلم طرز سوالات تحریری و تقریری به اندازه موفقتیت معلم و معیار اخذ و فوّه ادراك متعلمین و برخی هدايات ديگر با نظريات مفتش علاوه در لايحه مذکور برای اينکه هر يك موضوع نتیجه در مقابل خود داشته باشد و شخص ناظر بصورت فوری نتیجه هر يك را دیده بتواند يك يك گراف موجود است که گراف مذکور از صفر الي ۵ و از ۵ الي ده نمره را که در حقيقت نمره موفقتیت معلم و صورت اخذ مطالب و دروس متعلمین است نشان میدهد .

چون ریاست تدریسات ثانوی، در سنه ۱۳۲۶ مفتشین فنی و مسلکی نداشت این لایحه با مساعی

متخصصین فنی شمبات دیگر عملی کرده شد و بهمرفته نتایج حاصله اطمینان بخش بوده است

تفتیشهای تدریسات بعضی مکاتب مرکز که درین سال مطابق لایحه جدید بعمل آمده قرار ذیل است :

۱- مکتب متوسطه لیلیه . ۲- مکتب متوسطه بهاری . ۳- لیسه استقلال - ۴- لیسه

حبیبیه ۵- لیسه نجات - ۶- لیسه غازی .

امتحانات :- در سال ۱۳۲۶ سوالات امتحانات لیسه هارا ریاست تدریسات ثانوی تعیین

و یک عده ارباب علم و فضیلتی تعلیم یافته را برای ممیزی و نگرانی امتحانات دعوت نمود . امتحان

مطابق مقررات اصولی و تعلیماتنامه مخصوص امتحانات اخذ کرده شد امتحانات

سالانه ۱۳۲۶ در رج اصولی و فانی و نوسی خود را طوری که

شاید و باید طی نمود و نتیجه آن نسبت به سایر ایات گذشته اطمینان بخش است چه درینسال همانطوریکه لایحه تفتیش اصلاح و تعدیل قرار کرده شد در شرائط و مقررات امتحانها هم غوری بعمل آمده و تا اندازه به آن صورت عملی بخشیده شد و درین زمینه با مدیران مکاتب مذاکره و مفاصحه گردیده و مقررات و شرائطی که تعلیم و تربیه عصری درین خصوص ایجاب مینماید وضع گردیده که خلص مفاد آن حسب آتی است :

سابق در امتحانات بر ای طلاب از ده نمره داده می شد و این خود جهت اظهار سوئیه حقیقی و معیار اصلی فهم و ادراک متعلمین کافی نبود و معلم نمیتوانست که بجز دوسه سوال مختصر که این نمره را احتوا میکرد سوالات دیگری بنماید . بنابراین در سنه ۱۳۲۶ پس از اجرای تدقیقات و مفاصحه با مدیر های لایسه ها قرارداد شد که در امتحان بموض ده از صد نمره داده شود تا از یکطرف بر ای معلم و ممتحن ساحة معلوم نمودن سوئیه متعلم و برای متعلم موقع ابراز لیاقت بخوبی داده شود .

همچنین برخی مقررات دیگر از قبیل تعیین نمره کما میابسی معیار نصف مجموعه و اصول چانس دوم و اهمیت اوسط ماهانه و غیره و تقسیم مضامین بامتحانات تحریری و تقریری و تعیین وقت امتحان از روی عده سوالات و شرائط اجرای امتحانهای مشروطی و غیره درینسال وضع گردیده و در نتیجه وضعیت امتحانات بیشتر اصلاح و نتایج حاصله خوبتر قابل امیدواری دیده میشود .

اجراآت مدیریت مامورین و اجرائیه تدریسات ثانوی :

اعطای غله و رخت بمعلمین :

چون حکومت معارف پرور در ظرف سال تصویب نمود که برای آسایش حال معلمین و کمک به اقتصادیات آنها برای اشخاص متاهل ماهانه پشچ سیر و برای اشخاص غیر متاهل ماهانه سهونیم سیر غله به نرخ سه ونیم افغانی داده شود . این لطف و عنایت که از نظریات نیک اعلیحضرت پادشاه مهربان ما سر چشمه گرفته از اول میزان ۱۳۲۶ صورت عملی را بخود گرفت و در ساحة اقتصادی و رفاهیت معلمین مکاتب متوسطه و ثانوی تاثیر خوبی نموده و علاقه مندی بوظیفه و آسوده حالی آنها را فراهم نمود . معلمین و هیئت تریبوی ولایات برای اینکه ازین الطاف و نوازش حکومت معارف پرور ما بی بهره نمانند تفاوت نرخ غله از قرار فی سیر چهارده ونیم افغانی برایشان تقدماً پرداخته میشود .

لست غله کی معلمین لایسه ها و مکاتب متوسطه مرکز در هر دو ماه ترتیب و بریاست زراعت ارسال و مقدار غله کی مقرر خود را اخذ نمودند .

د کابل کالنی

بر علاوه در سال ۱۳۲۶ برای هر یک از معلمین متاعل پنجاه متر و برای غیر متاعل فی نفر بیست متر تکه به نرخ نازل کوپون اعطاء گردید .

۲ - استخدام معلمین و متخصصین :

چون در لیسه های مرکز و اطراف برای تدریس لسان خارجه و مضامین سیاسی ضرورت به معلمین داخلی معلمین « انگلیسی » « فرانسیسی » « جرمنی » زبان دیده میشد گرچه متاسفانه درینسال نظر به بحرانی تکه در عالم حکم فرماست و بنا بر مشکلات راه ها بسوی تعلیمی لیسه ها از نقطه نظر فقیدان معلم لطمه وارد شده اما وزارت معارف از سال گذشته تا امروز در استخدام معلمین و رفع نواقص لیسه ها پرداخته و یک سلسله مذاکرات را با حکومت فرانسه ، امریکا ، انگلستان ، ایتالیا ، و دیگر دول اروپائی از قبیل سویس و آستریا بصورت مستقیم و غیر مستقیم بعمل آورده است . و درینسال در استخدام یک عده معلمین خارجی موفق شده و امید است عنقریب بقدری قابل قدری در تدریسات لیسه های مرکز و ولایات دیده شود بر ای رفع کمبود معلمین لیسه ها در دوران سال ۱۳۲۶ اقدامات و چاره جوئی های ذیل بعمل آید :

در لیسه حبیبیه : در سال تعلیمی ۱۳۲۶ کمبود معلمین لیسه حبیبیه علاوه بر معلمین هندی و امریکائی که مصروف تعلیم هستند ذریعه تقرر طلاب فدا دولتیه سیاسی و بعضی معلمین و فضیای وطن بصورت گرفت و سائل تعلیمی ۱۳۲۶ اختتام یافت سال گذشته برای رفع کمبود معلمین یک نفر مدیر تدریسی و دوازده نفر معلم از امریکا پیش بینی شده بود درین سال بعد از یک سلسله مذاکرات بهمکاری ع ج وزیر مختار افغانی در واشنگتن و سفارت امریکا در کابل با استخدام مدیر تدریسی لیسه حبیبیه و مدیر تدریسی لیسه های فندهار (احمد شاه بابا و میرویس بابا) و یک تعداد معلمین دیگر امریکائی برای تدریس لیسه حبیبیه و لیسه های فندهار صورت گرفت و پول سفر خرج و معاشات پیشکی آنها که از یولهای مؤسسات اقتصاد کار سازی گردیده بود پرداخته شد در اواخر سال تعلیمی ۱۳۲۶ یا بعبارت دیگر در شروع سال تعلیمی ۱۳۲۷ آقای بوشنل بصفت مدیر و چند نفر معلم امریکائی به لیسه حبیبیه حاضر و شروع بکار نموده اند و ناگفته نماند معلمین دیگر حبیبیه که استخدام شده اند بعضی به هند و دیگر حصص راه بوده عنقریب به مرکز خواهند رسید . معلمین لیسه میرویس بابا نیز در یک دومه اول سال ۱۳۲۷ خواهند رسید و کمبود معلمین خارجی لیسه های متذکره تکمیل خواهد شد معلمین هندی داخل قرارداد به لیسه های اطراف و متوسطه های احضاریه مقرر خواهد شد .

سالنامه کابل (۵۰۰) بعبدالاحمد - ج خیدر می -

در لیسه غازی، در لیسه غازی نظر به کمبود معلمین و وزارت معارف از سال گذشته تا حال با حکومت انگلستان داخل مفاهمه بوده در سال ۱۳۲۶ به تعداد معلمین انگلیسی زبان در لیسه غازی یک نفر زیادت بعمل آمده و سلسله مذاکرات راجع به استخدام چند نفر دیگر ادامه داشته اطمینان بخش میباشد و ممکن است در سال ۱۳۲۷ دلاسه نفر معلمین دیگر نیز استخدام شود.

در لیسه استقلال، در سال گذشته نسبت به رسیدن مدیر و چند نفر معلم لیسه استقلال وضعیت عمومی این لیسه خوب شد در سال ۱۳۲۶ نظر به استخدام سه نفر معلم دیگر فرانسوی تقریباً کمبود معلمین فرانسوی تکمیل گردیده است. و درین اواخر یک نفر لیسانسیه برای تدریس لسان نیز استخدام گردیده که عنقریب وارد کابل خواهد شد.

در لیسه نجات، در دوران سال تعلیمی ۱۳۲۶ تدریس دروس لیسه نجات بتوسط معلمین داخلی و فارغ التحصیلانی که در المان تعلیم نموده و بد وائر رسمی مشغول اجرای وظیفه بودند صورت گرفت وزارت معارف از سال گذشته تا امروز برای تکمیل معلمین این لیسه اقدامات بیشتری بعمل آورد. چنانچه راجع به استخدام هشت نفر معلمین المانی زبان از ایتالیا اقدام بعمل آمد ولی نظریه پاره مشکلات در ایتالی معلمین تا حال نرسیده اند از طرف دیگر وزارت معارف به استخدام هشت نفر معلمین اطریشی بتوسط وزارت مختاری - افغانستان در فرانسه همه و مذاکره داشته امید میرود از اطریش یکمده معلمین بدست آید.

برای اینکه در تدریس لیسه ها و مکاتب متوسطه اطراف به نسبت کمبود معلم لسان سکتگی رخ ندهد یک تعداد معلم خارجی و داخلی مرکز در وقت رخصتی مکاتب سرد سیر بمناطق گرمسیر مانند فندهار، مزار شریف و غیره که تدریس شان دوام داشت ارسال گردید.

۳ - ترفیعات سنوی - ترفیع تمام معلمین و مامورین مربوطه لیسه ها و متوسطه ها که مستحق بودند و سجل خوب داشتند بعد از رویت انجمن معارف در اول سنبله روز افتتاح جشن استقلال به اشخاص و مقامات مربوطه مرکز و ولایات اعلام گردید.

مقرریها و تبدیلیها - در سال تعلیمی ۱۳۲۶ یک تعداد فارغ التحصیلان فاکولته سیانس فاکولته حقوق و دارالمعلمین متوسطه و مکتب سیورت به لیسه ها و مکاتب متوسطه مربوطه ثانوی مقرر گردیدند فارغ التحصیلان فاکولته حقوق و فاکولته سیانس که بوظیفه اداری مقرر شده اند اشخاص ذیل میباشند:

- ۱ - س فقیر بنی مغان کفیل مدیریت لیسه احمد شاه بابا فارغ التحصیل فا کولته حقوق .
 - ۲ - س میر فخرالدین خان کفیل مدیریت لیسه میرویس بابا فارغ التحصیل فا کولته حقوق .
 - ۳ - س محمد اکرم خان کفیل متوسطه هرات تبدیلاً بحیث کفیل لیلیه مرکز .
 - ۴ - س محمد سلیمان خا کفیل متوسطه هرات فارغ التحصیل فا کولته سیانس .
 - ۵ - س عبدالقادر خان کفیل متوسطه خلم فارغ التحصیل فا کولته سیانس .
 - ۶ - س محمد اسحق خان کفیل متوسطه کو کران فارغ التحصیل فا کولته سیانس .
- در دوران سال ۱۳۲۶ یکمده معلمین که چند سال متواتر دوزخ جای رهایش خودبکار مشغول بودند بمکاتب نزدیک جای خود شان تبدیلاً مقرر گردیدند .
- اقدامات شعبه اجرائیه :- شعبه اجرائیه ریاست تدریسات ثانوی در سنه ۱۳۲۶ چهار ده
- جلد کتاب متوسطه و ثانوی را که بزبان فارسی و پشتو از طبع فارغ گردیده بود برای مکاتب متوسطه و لیسه های مرکز و اطراف بمراجع آن ارسال نمود . ومورد استماده طلاب فرار گرفت . سامان و لوازم تحصیل ضروریه مکاتب طبق معموله همه ساله از خارج تهیه گردید . علاوه درین سال بعد از یک سلسله مذاکره شش سبت مکمل سامان سیانس برای لیسه های ماز امریکا خواسته شده است .
- تهیه یک مقدار لوازم تحصیل از فیمل کراغند کتابچه - پنسل وغیره از شرکت های داخلی بمعمل آمده که یکقسمت آن ارفیل لئاعد و کتابچه - از شرکت اتحادیه کابل خریداری وبدسترس استفاده طلاب گذاشته شده است قسمت دیگر آن از فیمل پنسل پاک ، کتابچه وغیره بترسط شرکت اتحادیه کابل ودیگر شرکتهای داخلی وخارجی خواسته شده که در سال تعلیمی ۱۳۲۷ وارد وبدسترس استفاده طلاب گذاشته خواهد شد .
- کتاب انگلیسی از فیمل ریدر های اول - دوم - سوم - چهارم - پنجم و ششم وغیره از خارج وارد ویس از تشریح بلیسه های مرکز و ولایات توزیع شد .
- کتاب فرا نسوی مزید برای ضرورت لیسه استقلال و کتب آلمانی برای لیسه نجات و کتب معاون درس و کتب لازمه کتابخانه لیسه نسوان بخارج آردر داده شده .
- مصارف تعلیمی طلاب افغانی که در خارج از فیمل فرانسه ، هند امریکا وغیره مصروف تعلیم میباشد تهیه وبمراجع آن ارسال شد .
- جای وسامان ولوازم یک باب مکتب ابتدایه مربوط لیسه غازی به کارته ۴ تهیه گردید .
- برای اینکه معلمین امریکائی که برای لیسه های قندهار خواسته شده اند در آنجا براحت زندگانی نمایند منازل رهایش شان تهیه و بصورت عصری ترتیب گردید .

تعلیمات مسلکی :

ریاست تدریسات مسلکی باتشکیل جدید وزارت معارف از تاریخ ۹ جوزا ۱۳۲۶ بوجود آمده است و با همه مشکلات و موانعی که از رهگذر فقدان معلمین و وسایل در پیشرو میباشد به اجرای امور متعلق عموم مکاتب مسلکی بررسی اقدامات لازمه کرده است .

کمیور معلمین و مالزمه تعلیمی در همه شقوق معارف محسوس است . امامتخصوصاً در قسمت تدریسات مسلکی که بنیان فعالیت آن را لائبراتوریاها-ورکشوبها-ماشینخانها- فارمهای زراعتی و غیره و غیره تشکیل میکند . چاره سنجی موفقی و دایمی آن مشکل تر میباشد باتذکر ازین همه مشکلات که ایجابات چند سال اخیر و اوضاع دنیا مشغول آن است طوری که ازسطور مابعد به مشاهده میرسد . ریاست تدریسات مسلکی با جمیع مکاتب مربوطه فروداً و مبروف گردیده و تا جائیکه وسایل و وسایط موجوده اجازه مبداد در رفع نواقص آنها کوشیده و زمینه نشوونمای آینده شان را فراهم نموده است اجراءات سال ۱۳۲۶ ریاست تدریسات مسلکی در مقابل وسعت آمال و بزرگی نصابالمعین وزارت معارف بمنزله اساس را تشکیل داده و قدمی است که در راه انجام آرزوهای ما برداشته شده است و ازین جهت قابل تذکر میباشد . مسایلی که در جریان اممال از طرف ریاست مسلکی زیر اجراء گرفته شده است مختصراً فرار ذیل میباشد :

۱- تجدید نظر و تمدیلات لازمه پروگرام های مکاتب مسلکی .

۲- تهیه معلمین داخلی و استخدام معلمین خارجی .

۳- تهیه لوازم تحصیل و سامان لائبراتوریا .

۴- تهیه مکتب علمی - اشتراك مجلات خارجی و تاسیس کتابخانه ها .

۵- تهیه زمینه برای تالیف و ترجمه کتب مطابق پروگرامهای درسی .

۶- تفتیش و ارشاد در امور تدریسی و اداری مکاتب .

۷- تهیه ماکولات - ملبوسات و لوازم لیلیه .

اجراءات و اصلاحاتی را که ریاست تدریسات مسلکی در دران سال ۱۳۲۶ در مورد

هریک از مکاتب مربوطه بعمل آورده است حسب ذیل است :

در دارالمعلمین :-

۱- در دوران سال ۱۳۲۶ امور تدریسات دارالمعلمین متتادیاً از طرف هیئت علمی تحت

معاينه و بازرسی قرار گرفته و برای رفع نواقصی که در اثر تفتیشات مکرر بمشاهده پوسته است

ترتیبات موثری اتخاذ کرده شد .

۲- پروگرامهای مضامین مسلکی و غیرمسلکی دارالمعلمین تحت غور و دقت قرار یافته و در بعضی موارد آن حسب ضرورت و ایجابات حاضره تعدیلات بعمل آمده .

۳- معلوماتیکه از چگونگی وضعیت فارغ التحصیلان سالهای گذشته دارالمعلمین که فعلاً در اطراف و ولايات مشغول تدریس میباشد بدست آورده شده ایجاب مینمود که در کیفیت و کمیت تدریسی بعضی از مضامین تفریاتی وارد گردد و علی الخصوص در قسمت دارالمعلمین ابتدائیه که وظیفه اساسی فارغ التحصیلان آن ترویج خط و تعمیم سواد در تمام حصص مملکت میباشد این ضرورت بیشتر محسوس میگردد در اثر آن برای تقویة لسان پشتو - فارسی - حسن خط - املا - و انشاء اهمیت زیاد تری داده شده و برای تامین این منظور تدابیری اتخاذ گردید که در جریان سال تعلیمی ۱۳۲۷ بمورد تطبیق گذاشته شود .

۴- در دارالمعلمین مثل سایر مکاتب مسلکی فقدان کتب مطبوع خیلی محسوس بود و بیگانه ماخذ طلبه را همان نوت ها و یادداشت هائی تشکیل میدهد که از طرف معلمین در ضمن درس دیسکته میشود . ریاست تدریسات مسلکی در صدد رفع این نقیصه بر آمده و در نظر دارد تدریجاً کتب لازمه را مطابق پروگرام توسط اشخاص صاحب صلاحیت تالیف و ترجمه نماید . چنانچه در دوران سال ۱۳۲۶ به تالیف و ترجمه کتاب جنرال ساینس که در پروگرام دارالمعلمین ابتدائیه جدیداً شامل ساخته شده است و کتاب روحیات و فن تدریس اقدام نموده است کتاب مذکور عاجلاً توسط ماشین گسستهتر طبع و بدسترس طلبه گذاشته خواهد شد . و در آینده در طبقه چاپ خواهد شد .

۵ - طوریکه مشاهده شد نوافسی که در سواد بعضی از طلبه دارالمعلمین حاضراً موجود میباشد فسما ناشی از آنست که در انتخاب طلبه نوشمول در سالهای گذشته دقت لازمه رعایت نگردیده است چون سواد شاگردان مکاتب ابتدائیه در ظرف سنوات اخیره نظر به عوامل متعدد دی دچار ضعف گردیده بود لهذا طلبه ضعیفیکه بدارالمعلمین پذیرفته شده اند نقیصه مذکور را با خود داشته و چون معلمین خود را مکلف به تدریس پروگرام دارالمعلمین دانسته و تکمیل سواد طلبه را وظیفه خود ندانسته و برای آن وقت کافی نیز نگذاشتند ازین جهت نقیصه بی سواد دی در تمام صنوف محسوس بوده و تد ریس مضامین دارالمعلمین نیز طبعاً به نتیجه مطلوب واصل نمیشد . برای جلوگیری این نقیصه ترتیبات وضع گردید تا بهترین طلبه فارغ التحصیل ابتدائی را جلب نموده و بعداً جهت مزید اطمینان از طرف کمیسون معینه مجدد دأ تحت امتحان شمول قرار گیرند . در اخذ طلبه ریاست مسلکی کیفیت را بر کمیت مقدم داشته نه تنها به دارالمعلمین بلکه تمام مکاتب مربوطه خویش برای انتخاب صحیح طلبه هدايات لازمه داده است .

- ۶- در قسمت انتخاب و تکمیل کمبودی معلمین دارالمعلمین، مخصوصاً اهتمام شده و تا جائیکه میسر میشد بهترین معلمین داخلی و خارجی برای این مو سسه تهیه و مقرر شده است.
- ۷- در ظرف سال خیلی کوشش کرد بد تا تعلیمات نظری مخصوصاً در شیمیات ساینس با تجربه و مشاهده توأم حرکت نموده و طلبه آموه را در کلاس آموزد در لایراتوار بچشم بینند برای تأمین این منظوره تشکیل لایراتوار های فزیک - کیمیا - بیولوژی اقدامات چندی بعمل آمده و تا اندازه ممکن سامان متملق به تیارب سایش فراهم شده است. علاوه بر آن برای خریداری یک سیت مکمل سامان فزیک کیمیا بیولوژی از امریکسا اقدام گردید و امید می رود در سال آینده لایراتوار های دارالمعلمین بسورت آبرو مند نری بچریان افتاده و در پیشرفت دروس ساینس که تا حال منحصر به رفتار و نوت معلم بود کمک بزرگی نماید.
- ۸- برای تدریس جغرافیه نیز اسحاق مخصوص تعیین کرد ید و الوازم مقدمانی آن تهیه شده است امید می رود تدریسات این مضمون نیز رونق خوب تری بخود گرفته و وسایط استفاده متعلمین بیشتر فراهم گردد.
- ۹- کتابخانه دارالمعلمین در ظرف امسال چه از رهگذر ذخیره و چه از جهت طرز اداره رونق بهتری کسب کرده است یک عده کتب مفید علمی از خارج وارد گنا بخانه گردیده است کثون هر متعلم ویا معلم در شقوق مختلفه ازین گنا بخانه بی تکلف کسب مملومات و حل مطلب میتوانند.
- ۱۰- سینما در مکتب امروزی اهمیت بزرگی حاصل نموده و فلم های تعلیمی و تریبوی یکی از وسایل خیلی مهم آموزش و پرورش میباشند در دارالمعلمین برای نمایش فلم های اخلاقی و تریبوی اسحاق بزرگی بالوازم و ملحقات آن ترتیب یافته و به نسبت یک پایه پرورکتور اقدام گردیده و در جریان سال چندین فلم مفید در معرض نمایش و استفاده و تفریح طلبه گذاشته شد.
- ۱۱- در امتحانات امسال دارالمعلمین توجه و وقت زیادی بعمل آمد اگر چه در نتیجه سختگیری و مراقبت شدید عده نا کامان نسبت به سالهای گذشته بیشتر است معینا در حدود یکسده و پنجاه نفر از دارالمعلمین متوسطه و ایتدائی فارغ التحصیل و در مکاتب متوسطه وابتدائی ولایات و مرکز تقسیم و مقرر شده اند.
- ۱۲- در سال ۱۳۲۶ تعمیرات حصص با فیمانده عمارت جدید دارالمعلمین به پایان رسید و حصص مختلفه عمارت دارالمعلمین مجدداً تعمیر کرده شد. در ساحت تعمیرات جدید پلان میدان و مواضع سیورت با اصول فنی طرح شده که عنقریب برای ترتیب ساختمان آنها شروع بکار میشود.

در مدرسه علوم شرعیه :

این موسسه که پروگرام آن حاوی مراتب بلند معلومات دینی و دارای معلومات مفصل ضروریات امروزی است در دوران سال ۱۳۲۶ برای وسعت بودجه و منظوری تهیه وسایل استراحت محصلین و معلمین آن توجه بیشتری بعمل آمد ، و پیشرفت های محسوسی روی کار آمده است برای پیشرفت صحیح تدریسات این مدرسه علاوه بر چاره اندیشی های سائره دوتفر معلم بفرش تدریس زبان عربی از مصر استخدام شد که یک نفر از متخصصین جامعه ازهر و یکی هم از دارالعلوم مصر میباشد که علاوه از رسیدگی بتدریس طلاب نظریات خویش را در باب اصلاحات و رفع نواقص پیشرفت مزید این مدرسه نیز ابراز مینمایند . برای اكمال کتابخانه مکتب علاوه بر دیگر اقدامات یک هده زیاد کتب علمی جدید و آثار موافقین مصر و اساتذۀ جامع ازهر و غیره که متضمن علوم و فنون مختلفه میباشد آماده و بدسترس استفاده منسوبین مدرسه گذاشته شده است بر علاوه تعداد زیادی از کتب تدریسی سیستم های تازه بالخاصه برای تدریس قواعد صرف و نحو زبان عربی از مصر خواسته و بمرض مطالعه متعلمین گذاشته شده . توريد این کتب و توسعه کتابخانه مدرسه نسبت بسال گذشته ذوق مطالعه را در دماغ متعلمین و معلمین بیشتر از پیشتر ایجاد نموده است .

علاوه برین به مجله ها و روزنامه های الازهر المکتب ، الکتاب المصر ، الرساله المساجد ، المحامات الشرعیه ، نور الاسلام ، النهاب ، الاخوان المسلمون مصر اشترک بعمل آمده باین وسیله متعلمین مدرسه بجزئیات عصر حاضره ممالک اسلامی آشنا و از مصطلحات علمی و ادبی آگهی می یابند تا در نشر جریده که در نظراست نویسنده های شهر اسلامی را اقتفا کنند . در کتابخانه مکتب و مطالعه جراید داخلی و خارجی مخصوصاً در زبان عربی ترقی بسزائی مشاهده میشود . در کنفرانسهای هفته وار طلاب متعلمین این مدرسه درلسان پشتو عربی و فارسی ایراد خطابه مینمایند و در مجامع عمومی در دائره معلومات خویش تبلیغ و اظهار مرام مینمایند حسب پیشنهاد معلمین مصری بعد از طی مراتب اصولی در پروگرام تعلیمی مدرسه بعضی تعدیلات بعمل آمده مخصوصاً در پروگرام زبان عربی ، فقه اصول فقه و تفسیر نظر به ایجابات مسلك از طرف يك کمیسیون علمی تجدید نظر گردیده و علاوه بر آن تدریس ادبیات فارسی که در پروگرام سابقه رعایت نشده بود جزو پروگرام گردیده و برای رفع نواقص سواد فارسی کورسهای مخصوصی تشکیل یافت .

چون طلاب این موسسه باید از فواید تربیه بدنیه بی خبر نمانند ازین جهت به تهیه سامان و وسایل مربوطه آن از قبیل تقرر معلم سیورت و تهیه میدانهای سیورت و غیره اقدام وسامان

مکمل تدارک شده است در موقع اخذ امتحانات سالانه گرچه ممیزین از اشخاص علمی مرکز وزارت معارف و صاحبان فضل و اعلیٰ فن انتخاب شده اند و از متعلمین به جدیت تمام امتحان تحریری و تقریری اخذ کرده شد باز هم فی صد نود و پنج نفر طلاب در امتحان کتبیاب شدند و موجب امید واری مزید آینده را فراهم ساختند در سنه ۱۳۲۷ که تعداد متعلمین این موسسه باینکه صد نفر جدید الشمول بالغ به سه صد و سی نفر میشود تمام وسایل اعاشه و اباته شان مهیا و آماده میباشد و به تناسب از دیاد متعلمین جدید الشمول یک نفر معلم از فارغ شدگان فاکولته ادبیات مصر و یک نفر معلم هندی جدیداً استخدام و سه نفر معلمین داخلی نیز مقرر گردیده است.

درلیسه زراعت :

در شروع سال تعلیمی ۱۳۲۶ راجع به تکمیل معلمین لیسه زراعت مجلسی در وزارت معارف بشمول ع ج مکفیل صاحب معارف و ج رئیس صاحب مستقل زراعت منعقد گردیده و تصویب شد که ریاست زراعت چند نفر از متخصصین صاحب تجربه و لایق خود را طور دائمی و یک عده دیگر را طور موقتی و افتخاری برای تدریس مضامین مسلکی ایسه موظف نماید چنانچه بالاتر عرض میر محمد یوسف خان مشاور و ع نور محمد خان و س عبدالحمید خان بحيث معلمین دائمی لیسه زراعت نقر حاصل نمود و علاوتاً ع داد محمد خان تدریس صنایع زراعتی و ع محمد کریم خان تدریس مدافعه امراض زراعتی و س ملک شاه خان تدریس بیطاری را طور افتخاری بعهده گرفتند. در تدریسات لیسه زراعت از بدو تقرر ذوات فوق پیشرفت محسوسی بمشاهده پیوسته و طوریکه معاینه جریان تدریسی مکتب و نتیجه امتحان سالانه ظاهر نمود جدیت و نظریات اوشان در قسمت تدریسات ایسه خیلی موثر بوده است.

پروگرام سه ساله مکتب زراعت طبق پروگرام مکتب عالی زراعتی خارج ترتیب یافته و تطبیق آن بکسویه بلند شاگردان و وجود وسایط عملی از قبیل لابراتوارها و زمین وسیع عملیات زراعتی را ایجاب میکنند تطبیق پروگرام بالای طلبه موجود که از فارغ التحصیلان متوسطه های اطراف مرکب بوده و شرایط عملی ساختن مقررات پروگرام را دارا نمی باشند پروبلم بزرگی را تشکیل داده است مخصوصاً در وقت حاضر که ایسه زراعت بنا بر عمر کم و مشکلات زمان نتوانسته است تجهیزات و آلات تجربوی و عملی را به بیمانه لازمه تهیه نماید.

برای حل این مسئله و ایجاد هم آهنگی بین ذخیره علمی طلبه و مفردات پروگرام مجلسی به شمول متخصصین زراعت انعقاد یافت و چنین نتیجه گرفته شد که مواد پروگرام برای آنکه بکسویه ایسه صدمه وارد نشود باید بهیچوجه تقلیل و تنقیص نسکردد. اما برای آنکه طلبه فعلاً به

سویه پروگرام ارتقاده شده برای تطبیق پروگرام زمینه مهیا کرد تشکیل صنوف احصاری در لیسسه تجویز گردید بر حسب این تصویب فارغ التحصیلان متوسطه بعوض آنکه مستقیماً در صنوف مسلکی داخل شوند بدوادر احصا زیه شامل گردید و مطابق پروگرام معینی به تلافی نقایس آنها مخصوصاً در مضامین ساینس ولسان خارجه توجه شود ودر ظرف سال به اساسات مسلک آینده آشنا گردیده و ذوق مسلکی در آنها ایجاد گردد این تصویب بشرط عدم پیش آمد موانع سال آینده در محل اجراء گذاشته خواهد شد .

راجع به استخدام معلمین خارجی بهماز مذاکره باریاست زراعت تصمیم گرفته شد که چون در بین فعالیت های علمی ریاست زراعت مطابق پلان مرتبه شان و تدریسات لیسه زراعت رابطه مستقیم موجود است و باید طلبه مسلک زراعت از تبعاتی که در موضوعات زراعتی بعمل می آید مستحضر و در صورت ممکنه در آن سهیم بوده و به میتودهای که عملاً مورد تطبیق قرار میگیرد آشنائی بهم رسانند . لهذا ریاست زراعت و وزارت معارف به اشتراک همدیگر یکدسته متخصصین را استخدام نموده و آنها را طبق پروگرام معینه به تدریس و تبحمات علمی و عملی شان موظف میگرداند درین صورت بین نظریات مدرسه و عملیات را بطه نزدیک بوجود آمده برای وظایف آینده شان خوبتر مهیا میگردند به استخدام یکدسته متخصصین طریقی در عملی شدن این نظریه اقدامات بعمل آمده و امید است در سال آینده متخصصین واصل شوند .

راجع به توریید ماشینها و آلات تکنیکی زراعتی چنین فیصله شد که چون سویه عمومی

مردم دهقان پیشه هنوز به اندازه نیست که از توریید ماشین های زراعتی خارجی بصورت کافی استفاده کنند لهذا طلبه لیسه زراعت در حین جریان دروس خود ار طرز ساختمان آلات و ادوات مستعمله داخلی که ذریعه نجار و آهنگر ساخته میشوند آگاه شوند تا خودشان در موقع ضرورت از ساختن و ترمیم آن عاجز نیایند برای آنکه طلبه با مقدمات نجاری و آهنگری و اساسات کارهای ساده میخانیکی آشنا شوند لازم دیده شد که در پروگرام آنها یک رشته کارهای میخانیکی مطابق حوائج آینده شان پیش بینی شود و چون در خود لیسه زراعت وسایط و وسایل لازمه کارهای عملی دستی مهیا نیست لذا باید طلبه در اوقات معین بسکتب میخانیکی رجوع و تحت مراقبت معلمین آن در شبیات نجاری - حلبی سازی - آهنگری و بسته کاری مطابق به پروگرام موضوعه داخل کار شوند عملی ساختن این منظور یقیناً نتایج مفیدی بار خواهد آورد راجع به آشنا ساختن طلبه با جریانات عملی بیطاری - واکسین سازی مجادله با امراض سازی حیوانی - اصول قرنطین های صحی تربیه حیوانات و نسل گیری و صنایع تولیدات حیوانی باریاست نسل گیری علی آباد با موسسه باکتر بولوژی و واکسین سازی بینی حصار که رؤسای

شعبات آن معلمین مسلکی لیسه میباشند . مفاهمه بعمل آمد که در دو هفته یک مرتبه طلبه برای استفاده علمی بموسسات مذکور اعزام و تحت نظر معلمین خویش در آنجا کار و بمقدمات شقوق مذکور آشنا شوند .

برای تطبیقات زراعتی طلبه یک قطعه زمین که در جوار یوهسلی علوم در حدود هشت جریب میباشد بنا بر فلت آب تنها برای تجارب بعضی سبزیجات و حبوبات محدود تخصیص داده شده بود . لیکن برای آنکه طلبه از گلهها و سبزیجات متنوعه وطنی و خارجی آگاهی داشته باشند چهار جریب زمین همجوار عمارت لیسه برای تجارب مذکور مورد استفاده قرار داده شده . در دوران سال ۱۳۲۶ برای تاسیس یک کتابخانه در لیسه زراعت اقدام بعمل آمد یکمده کتب انگلیسی و فارسی در شعبات مختلفه زراعت و بیطاری خریداری گردید و محل آنجا در معلمین و متعلمین فراریافت برای آنکه متعلمین لیسه از جریانات علمی دنیا واقف باشند یک عده مجلات علمی زبان انگلیسی ، فرانسوی ، ترکی اشترک بعمل آمد . مجلات مذکور وقتاً فوقتاً بکتابت زراعت واصل و مورد استفاده قرار میگیرد . علاوه بر تهیه کتب مطبوع مضایق پروگرام لیسه بمعلمین هدایت داده شد تا نونهای دروس خود را که در ظرف سال تهیه میکنند اصلاح و تکمیل نموده بصورت کتاب برای طبع حاضر سازند . بر علاوه چون یکمده کتب خیلی مفید در رشته های مختلفه زراعت مطابق بلیسه پروگرام لیسه زراعت در ایران تالیف و طبع گردیده است ریاست مسلکی بفوریت از هر کدام یک نسخه خریداری و آنرا مورد استفاده طلبه لیسه زراعت قرار داده باین ترتیب تقیسه عدم کتب چهایی تا اندازه رفع گردیده و امید میرود در سال آینده کتب متبافی را نیز تالیف و ترجمه نموده و این احتیاج بزرگ را بکلی مرتفع سازد .

در اخیر سال تعلیمی ۱۳۲۶ یازده نفر طلبه از لیسه زراعت فارغ التحصیل گردیده به شعبات نسل گیری و واکسین سازی موظف گردید .

در لیسه تجارنی :

در شروع سال ۱۳۲۶ دوره مسلکی لیسه تجارنی افتتاح گردیده پروگرام دروس مسلکی که مطابق ایجابات امروزی وضع و تدوین گردیده است در صنف اول دوره سه ساعه مذکور در محل تطبیق گذاشته شد .

در دوران سال تدریسات قسمت احضاری و مسلکی مکتب از طرف مفتشین ریاست مسلکی و اشخاص صاحب صلاحیت موسسات اقتصادی که برای معاینه و اظهار نظریه دعوت شده بودند مکرراً مورد بازرسی فرار یافته و در رفع نواقص مجاهدت بعمل آمد .

برای تدریس مضامین مسلکی این لیسه معلمین مستقل موجود نبود و عده متخصصین اقتصاد که از عهده تدریس برآمده بتوانند خیلی محدود بوده و همه بوظایف مهم دیگری مصروف میباشند با آنهم بمقابل دعوت ریاست مسلکی هر يك از ایشان در ظرف سال با علاقه و جدیت فایز وصفی به تدریسات این لیسه ادامه داده درین سال برای استخدام سه نفر معلم امریکائی لیسه مذکور اقدام بعمل آمده و امید است معلمین مذکور برای سال آینده مواصالت نمایند .

برای اینکه طلبه لیسه تجارتنی با طرز کار با ماشین های محاسباتی عصری و ماشین نویسی فارسی و لاتینی آشنائی بهم رسانند برای تهیه يك عده ماشین های محاسبه و نایب فارسی و انگلیسی اقدام بعمل آمده است علاوه برای تاسیس يك کتابخانه جهت توسعه معلومات طلبه و معلمین اقدام گردیده و برای خریداری کتب لازمه در شقوق مختلفه اقتصاد بزرگان انگلیسی فرمایش صادر گردیده است برای خریداری ماشین ها و کتب فوق الذکر از سر جمع اعانه که از درك مفاد دیپوی تعاونی برای تعمیر و تجهیز لیسه تجارتنی تخصیص یافته استمداد بعمل آمده است .

برای اینکه تدریسات لیسه تجارتنی محدود به نظریات محض نبوده و طلبه از طرز تطبیق نظریات بیکه می آموزند در ساحت عمل نیز آگاه باشند ریاست مسلکی مبنی برین موضوع مجلسی به شمول اولیای امور بانکهای شهری و ملی دائر نموده و در نتیجه زمینه را برای کار های عملی طلبه در شقوق بانک داری، دفتر داری، محاسبه و غیره مهیا نمود بهوجب تصدیق گرفته شد برای کارهای عملی پروگرامی وضع گردیده و طلبه بیانک های مذکور و دیگر موسسات مهم اقتصادی معرفی گردیدند تاسیس از فراغ دروس یومیه و مخصوصاً در ظرف تعطیل زمستان زیر مراقبت و ارشاد متخصصین دروس نظری خویش را عملاً تطبیق و تدقیق نمایند در دوران سال ۱۳۲۶

این تجویز در محل اجرا گذاشته شد و طوری که را پور های واصله نشان میدهند این تماس مستقیم طلبه با ساحت عملی خیلی مفید ثابت گردیده است .

از اقدامات فایز تذکر دیگر تخصیص يك مبلغ معتنا بهی از درك مفاد دیپوی تعاونی برای تهیه و تجهیز يك عمارت اساسی برای لیسه تجارتنی میباشد این اقدامات اگرچه با اجراءات مستقیم لیسه ارتباطی ندارد مگر توجه و عنایت اولیای امور را باین ایسه ارائه مینماید یقین است تعمیر يك بنای اساسی طبق مقتضیات امروزی موجب پیشرفت های مزید لیسه تجارتنی خواهد شد .

پیشرفت محسوس تدریسات لیسه تجارتنی و آینده خوبی که فارغ التحصیلان این مکتب را استقبال خواهد نمود يك دسته بزرگ داوطلبان را جلب نموده و مخصوصاً شاگردان لیسه های مرکز بشمول لیسه مذکور تمایل زیاد نشان داده اند لیسه های مربوطه از تبدیلی طلبه لایق جلوگیری نموده و به معلمین نسبتاً ضعیف اجازه تبدیلی اعطا نمودند از هجوم و قبول

این دسته متعلمین تعادل فواید طلاب بهم خورد و از سیهای مفتشین تد ر یسی در عرض سال و سختگیری امتحان سالانه توانست این نقصیه را مرتفع سازد اما برای آینده تصمیم گرفته شد که از شمول متعلمین ناکام و نالایق جلو گیری جدی بعمل آید و این هم يك قدمی است که در راه اصلاح ایستة تجارتی برداشته شده است .

در مکتب میخانیکسی :

تدریسات نظری و عملی مکتب میخانیکسی در دوران سال ۱۳۲۶ مطابق پروگرام معینه در جریان بوده از اجرا آت قابل تذکر مکتب یسکی تاسیس صنف احضاری و دیگری تاسیس شعبه نجاری میباشد .

سابق برین طلبه مکتب میخانیکسی از جمله فارغ التحصیلان مکاتب ابتدائی گرفته میشوند که بعضی از آنها تماماً یلی به مسلک و دروس خود ندا شتند این طرز شاگرد گیری نقایس چندی را در بر داشت .

۱- سواد طلبه فارغ التحصیلان ابتدائیه تا کنون بحسب مطلوب نبوده در حالیکه تطبیق پروگرام نظری و عملی مکتب مشروط به نویسنده و خواننده بودن محصلین و آشنائی ایشان به مقدمات حساب و هندسه میباشد .

۲- طلبه شعبه آینده خود را در مکتب بدون آنکه علاقه و آشنائی داشته باشد کور کورانه انتخاب نموده و بعد آیس از مرور یکسال یا دو سال احساس میکرد که بشعبه مذکور قلیاً دلچسپی ندارد و باقوای دماغی و جسمی وی برای آن مساعد نیست .

۳- طلبه که برخلاف تماایل شان در مکتب شامل میشوند با مسلک خویش قلیاً مربوط نبودند یا روز گذرانی و یا غیر حاضری و کریز پائی را پیشه خود میساختند .

برای رفع این نواقص تاسیس صنف احضاری لازم دیده شد طلبه این صنف از کما مابان صنوف پنجم یعنی شاملین صنوف ششم مکاتب ابتدائیه از طلبه که از خانه واره های کاسب و پیشه و روده و خود بشمول مکتب میخانیکسی تماایل داشته انتخاب گردیده در ظرف یکسال به تکمیل سواد آنها مطابق به پروگرام مخصوص توجه میگردد و ضمناً در جریان سال يك يك و دو دوماه بتمام شعبات مکتب عملاً داخل کار میگردد بدین صورت از يك طرف زمینه تطبیق پروگرام آینده مهیا گردد و از طرف دیگر شاگرد بتمام شقوق و شعبات مکتب از قبیل بسته کاری - آهنگری - برقی - حلبی سازی معرفت پیدا کرده و علاقه و اشتغال خود را بیکدیگر ازین شعبات در ظرف سال کشف مینماید درین صورت چنینکه بعد از طی صنف احضاری به شعبات تقسیم میشوند انتخاب مسلک آینده شان کور کورانه نی بایک از روی سنجش و علاقه بعمل می آید .

در شروع سال ۱۳۲۶ تقریباً به تعداد هشتاد نفر طلبه بر عایت ملاحظات فوق انتخاب گردیده و طوریکه معاینه کارهای عملی و دروس نظری آنها نشان میده نتیجه خیلی اطمینان بخش است .

توسعه صنایع نساجی که در پلان اقتصادی مملکت پیش بینی گردیده نریه يك عدم اشخاص رادر شقوق نساجی- نخ ریشی - ورنك ریزی ایجاب میکنند بر اساس این نظریه تشویق وزارت اقتصاد ملی تاسیس يك شعبه نساجی که دارای قسمت های بافت- نخ تابی ورنك ریزی باشد تصمیم گرفته شد ماشین های لازمه که قبلا برای تاسیس چنین يك مکتب خریداری شده بود از طرف وزارت اقتصاد ملی برای عملی نمودن منظور فوق بوزارت معارف داده شد ولی مکتب میخانیکي بنا بر عدم متخصصین و یاره موانع دیگر در سال ۱۳۲۶ موفق به نصب ماشین های مذکور گردیده نتوانست .

اما برای تهیه مقدمات کار از قبیل استخدام متخصصین خارجی از اطریش و خریداری سامان لابراتوار رنگرزی از انگلستان اقدامات نموده و امید فوی میرود در سال آینده شعبه مذکور بچریان افتد . فقدان متخصصین خارجی وقت مواد خام در جریان امسال نیز مانع اجرای بسا از نظریات مفید در مکتب میخانیکي گردیده است در هر دو قسمت اقدامات جاری بود . و زمانیکه باین مرام کسامیا بی حاصل شود یقین است مکتب میخانیکي بشکل مطلوب در ساحة فعالیت داخل شده شعبات موجوده را بصورت اساسی دایر و شعبات جدیدی از قبیل ترمیم موتر و غیره که در نظر است افتتاح نماید . اجرای پلان توسعه مکتب میخانیکي بدون کمک معلمین خارجی و فراهم آوری وسایل تحت شرایط موجوده امکان پذیر نمی باشد امید واریم در سال آینده استخدام معلمین امکان پذیر گردیده و آرزوهای حکومت نسبت باین مکتب با تحقق نزدیک شود . اشاره باین مشکلات تذکر باید داد که مکتب میخانیکي با همه این موانع در اجرای وظائف عادی خویش عقب نموده و امسال به تعداد ۱۳ نفر از آنجا فارغ التحصیل و در شعبات مختلفه تخنیکي مملکت و ظف گردیدند .

در مکتب اصول تحریر :

در مکتب اصول تحریر چیزیکه او لتر قابل توجه دیده میشد همین جای بود و باش یعنی دارالاقامه و صنوف تعلیمی بود که در یک عمارت جا داشتند چون عمارت گنجایش کافی نداشت متملمن و معلمین ازین حیث دچار مضیقه و مشکلات بودند اول از همه جای مساعد تری تدارک گردید که جای درسی و دارالاقامه از هم جدا شد که از هر جهت موجب آسوده جالی طلاب وسیله پیشرفت صحیح تدریسات گردید .

چون امور اداری مکتب نظر بسابق وسیعتر گردیده است برای انتظام امور تدریسی و اداری یکسفر معاون مدیر هم مقرر شد .

سیورت که متناسب به پیشرفت حاضره کسب اهمیت نموده است در پروگرام مکتب اصول تحریر شامل ساخته شد و برای مراعات فعالیت های سیورته طلبی این مکتب یکی از جوانان تحصیل یافته مکتب سیورت مقرر گردید . گرچه امتحانات سنوی این مکتب بکمال دقت و سنجش گرفته شد با آنهم نتیجه خیلی رضایت بخش است زیرا علاوه بر تقش و معاينه های امور اداری در جریان سال گذشته پنج دفعه تدریسات مکتب مورد بازرسی و تقش قرار یافته بود و ازین رهگذر موفقیت بیشتری نصیب گردیده . ا. مسال به تعداد (۳۳) نفر متعلمین فارغ التحصیل مکتب اصول تحریر به وزارت مالیه معرفی و شامل کار شدند .

چون منظور از تاسیس این مکتب تهیه مابورین مالی و حسابی برای دواير مملکت ومخصوصاً وزارت مالیه میباشد ازین جهت ریاست مملکتی برای عملی نمودن اصلاحات لازمه با وزارت مذکور دایماً در تماس و تریبیا تیکه برای آینه . سنجش و پیش بینی شده است . ازهر حیث قابل اطمینان میباشد .

در مکتب صنایع :

مسائل مربوطه این مکتب تحت غور و مباحثه میباشد تا طور اصولی و اساسی بلانی طرح گردد که متناسب به احتیاجات مملکت و دوش بدوش سائر پیشرفت های امور در جریان باشد چون سنجش بلان یک مکتب - صنایع نقیسه و تهیه مقدمات واستخدام معلمین خالی از یاره مشکلات نیست . نام در دوران سال ۱۳۲۶ شعبات مکتب صنایع منحصر به شعبه رسامی - نجاری و خیاطی بوده شعبات دیگری درین مکتب افتتاح شده بتوانست . نظر به احتیاجات شدید یک وزارت محترم فواید عامه در پیشبرد امور تعمیرات مربوطه خود به پیمایشی های صحیح و تعلیم یافته احساس مینمود . وزارت معارف مراجعه شد تا یک کورس بر آوردی تاسیس گردد این بود که در سنه ۲۶ یک عده طلاب از صنوف متوسطه لیسسه جمع و کورس مطلوبه افتتاح شد . طلاب این کورس علاوه بر تعلیمات عمومی که در سایر مکاتب تدریس میشود درس مسلکی خود را از قبیل رسم هندسی ، نقشه کشی - بر آورد از روی نقشه و غیره نیز تعلیم میکبرند . چون کورس مزبور جدید در صحنه بوجود آمده است برای پیشرفت آن توجه لازمه مبذول گردید تا متعلمین به کمال خوبی توانستند تعلیمات سمستر اول را طی و به سمستر دوم ترقی نمایند . میتوان وعده نمود که حسب مطلوب وزارت فواید عامه تقری بر آوردیهای لایق ازین موسسه خارج و امور معموله را بدرستی اجرا نموده بتوانند .

در دارالعلوم ها :

تدریسات دارالعلوم ها در ظرف سال بر حسب برام ادامه پذیرفت و یسکمه علماء از دارالعلوم عربیة مرکز و فدرالمدارس هرات فارغ التحصیلین در دستمبات فضائی و عرفانی مملکت داخل و نایم شدند . در تشکیلات مدارس ظاهر شامی هیئتة رنجم المدارس مشرفی تجدید نظر عمل آمد و نوا قصبکه بمشاعده میرسید رفیع کوشید و تشکیلات مدارس مذکور بر اساس دارالعلوم عربیة مرکز زیر نظر گرفته شد . وسایل و کتب تدریسی درین سال برای همه دارالعلوم های مربوطه در داخل اسکان تهیه و ارسال گردید .

در مکتب سیپورت :

این مکتب مطابق معمول همه ساله بتدریسات خود ادامه داده و امسال ازین مکتب به تعداد (۲۲) نفر فارغ التحصیل و بمکاتب مختلفه بصفت معلم سیپورت و تربیة بدنیة موظف گردیدند تدریسات مکتب سیپورت در دو ران سال ۱۳۲۶ دومرتبه تحت تفتیش و بازرسی ریاست تدریسات مسلکی فرار گرفت .

اجراآت سر طبابت وزارت معارف :

سر طبابت وزارت معارف در سال ۱۳۲۶ با جرای امور ذیل موفق گردیده است :

مغاینه و تداوی طلاب :

وزارت معارف برای تداوی معاینه طلاب مکاتب مرکز شفاخانه دارد که در آنجا طلاب مریض معاینه و برای ایشان ادویة ضروری بصورت مجانی داده میشود . در سال به تعداد ۷۰۶ نفر طلبه مکاتب مرکز بشفاخانه مراجعه نموده برای ایشان نسخه و ادیة لازمه داده شد و ۱۰۲ نفر طلاب دیگر که مریض بودند و معاینه و تداوی شان بوسایل و لوازم محتاج دیده میشد برای معاینه و معالجه بوسسات دیگر فرستاده شدند .
و اکسیناسیون طلاب برضد امراض کولر او تیفو : سر طبابت وزارت معارف به تعداد (۱۵۵۰۰) نفر طلاب مکاتب را در سال ۱۳۲۶ مورد واکسیناسیون ضد مرض کولرا قرارداد و بمقدار ۱۴۴۶۵ نفره واکسین تیفو تزریق شدند .
رویه مرقره در سال ۱۳۲۶ : (۱۷۹۷۸) نفر از شاگردان مکاتب که منجمه (۱۵۸۹۰) نفر ذکور و (۲۱۲۸) نفر اثاث میباشد مورد معاینه سعی قرار داده شدند .

تشکیل بیمه معارف :

یکی از رؤس اجراءات سال ۱۳۲۶ سرطبات وزارت معارف تشکیل شعبه بیمه است که با اثر توجه حکومت غمخوار ما که در بهبود حال و حفظ صحت و تهیه وسائل سلامتی مامورین میبذول میگردد، مبلغ هنگفتی برای تاسیسات و تقویه بیمه مامورین و معلمین معارف منظور گردید . سرطبات وزارت معارف بتاسی از توجه حکومت بهیخواه بر حسب اساسنامه مخصوص و مبسوط بیمه معارف جداً بکار آغاز نموده وسایل لازمه را از هر حیث مهیا گردانید . تا بشرع سال ۱۳۲۷ مامورین و معلمین وزارت معارف از بهر مستفید بشوند . در سال ۱۳۲۶ به تعداد (۵۰۰) نفر مامورین و معلمین مرتز برای اشتراك در بیمه درخواستنامه های خود را بسرطبات معارف سپرده اند .

فسکر تعدیل ایام رخصتی مکاتب بزمستان :

از آغاز جنگ دوم اروپا تا امروز بنا بر مشکلات ترانسپورت و موانعیکه از حیث تهیه محروفات و وسائل تسخین مکاتب محسوس میگردد وزارت معارف مجبور شد رخصتی مکاتب سرد سیزو معتدل را در زمستان قبول نماید ، که طلاب نه ماه تعلیمی خود را در فصول بهار و تابستان و خزان نایانزدهم قوس بیابان برسانند . و در زمستان مرخص باشند . چون اجرای تعطیل مکاتب در ایام زمستان دارای بعضی محذوریتهای صحی و در عین زمان مانع استراحت حقیقی دماغ اطفال و فاقد از لوازم تفریح طلاب میباشد سرطبات وزارت معارف بملاحظه نکات فوق راپوری در خصوص لزوم تعدیل ایام رخصتی مکاتب به تابستان ترتیب و برای تدقیق کمیسیون تعلیمی و تربیوی سپرد . و در نتیجه تصویب کرده شد که در ظرف پنج سال بتدریج رخصتی از زمستان به تابستان تعدیل شود .

دوائر مربوطه وزارت معارف برای عملی شدن این تصویب در سال ۱۳۲۶ باتخاذ تدابیر لازمه آغاز کرده است .

سپورتهای و تربیه بدنی در مکاتب :

مدیریت سپورت وزارت معارف بتاسی از توجهات قیمتدار والا حضرت سپهسالار غازی صدراعظم صاحب که به پیشرفت صحیح امور تربیه بدنی و سپورت ها میبذول می فرمایند . در سال ۱۳۲۶ توانست مصدر اجراءات و اقدامات بیشتری بشود . درین سال بر بودجه آلات والیسه سپورتهای مکاتب تزئید محسوسی بعمل آمد .

د کابل کالنی

شناوری نیز مانند سایر رشته‌های سیورت در مکاتب روی کار ساخته شد و مسابقه آن بصورت رسمی اعلام گردید و این مسابقه در سفور والا حضرت غازی صدراعظم صاحب‌عمل آمد و برای فائزین مسابقه جوایز توزیع گردیدند. سیورت بکسنگک که تاکنون در رشته های مختلفه اتلنیک معمول بود در مکاتب ترویج داد شد. و مسابقه آن حالیکه والا حضرت غازی سیه‌سالار صدراعظم صاحب‌تت یف فرما گردید. بودند اجرا گردید.

برای تأسیس کلبه سیورت های تقیبه در بن سال بودجه کسافی منظور گردید و کلبه مذکور افتتاح گردید که مقصود از آن محصلین فائزانه ها و لیسه ها به اجرای تمرینات تقیله بکسنگک - کشتی - وزن برداری حاضر را برافزایند مینمایند امید است جوانان مکاتب درین شقوق مهمه هرچه زودتر مهارت و لیاقت کافیه حاصل نموده در مسابقه های بزرگ داخل شده بتوانند.

تورنمنت های رسمی و نورنمنت های آزادی که در دوران سال ۱۳۲۶ در معارف بعمل آمد. فرار ذیل است:

۱- تورنمنت رسمی فوتبال معارف که در آن پنج تیم شمولیت داشت از تاریخ ۹ حمل به سیستم لیگ شروع و به ۸ تورخاسته یافت درین تورنمنت مکتب استقلال اول و مکتب حبیبیه دوم و مکتب نجات سوم برآمد کپ بزرگ فوتبال نصیب لیسه استقلال گردید.

۲- تورنمنت رسمی هاکی معارف که در آن شش تیم شمولیت داشت از تاریخ ۹ نور به سیستم لیگ شروع و به ۲۶ تورخاسته یافت درین تورنمنت مکتب نجات اول و مکتب غازی دوم و مکتب حبیبیه سوم برآمد کپ نمره اول هاکی نصیب مکتب نجات گردید.

۳- تورنمنت رسمی والیبالی معارف که در آن هفت تیم شمولیت داشت از تاریخ ۲۱ نور به سیستم ناک اوت شروع و به ۱۷ تورخاسته یافت درین تورنمنت مکتب غازی اول و مکتب استقلال سوم برآمد و کپ نمره اول والیبالی نصیب مکتب غازی شد.

۴- در تورنمنت رسمی باسکت بال معارف اول مکتب نجات دوم مکتب حبیبیه برآمد و کپ نمره اول باسکت بال نصیب مکتب نجات گردید.

۵- در تورنمنت رسمی هندبال معارف مکتب نجات اول و مکتب سیورت دوم برآمد و کپ نمره اول هندبال نصیب مکتب نجات شد.

- ۶- در تورنمنت رسمی ریسمان کشتی معارف دارالمعلمین اول و مکتب سیورت دوم برآمد کپ نمبر اول ریسمان کشتی نصیب دارالمعلمین گردید .
- ۷- در تورنمنت رسمی وائر یولو معارف مکتب سیورت اول مکتب حبیبیه دوم برآمد و کپ نمره اول و اتر یولو نصیب مکتب سیورت شد .
- ۸- در مسابقه دویدن ده هزار متر رسمی معارف نمره اول علم اولدین خان مکتب حبیبیه - ۴۴ / ۳۷ دقیقه نمره دوم صفی الله خان مکتب غازی - ۵۲ / ۲۷ دقیقه و نمره سوم خلیل خان مکتب نجات .
- که نفر اول یک عدد کپ قهرمانی ده هزار متر و مبلغ یک هزار افغانی جایزه نقد و نفر دوم ۵۰۰ - افغانی نقد و نفر سوم سه صد افغانی جایزه نقد اخذ نمود .
- ۹- تورنمنت هاکی دوره دوم رسمی معارف که در آن پنج تیم شمولیت داشت از تاریخ اول میزان به سیستم لیک شروع و به شش میزان خاتمه یافت درین تورنمنت مکتب غازی اول و مکتب نجات دوم و مکتب حبیبیه سوم برآمد و کپ نمره اول هاکی دوره دوم نصیب مکتب غازی گردید .
- ۱۰- تورنمنت فوتبال دوره دوم رسمی معارف که در آن چهار تیم شمولیت داشت از تاریخ هفتم میزان به سیستم لیک شروع و به سیزده میزان خاتمه یافت درین تورنمنت مکتب نجات اول و مکتب استقلال دوم مکتب حبیبیه سوم برآمد و کپ نمره اول فوتبال دوره دوم نصیب مکتب نجات گردید .
- درجه مکاتب در تمام سیورتهای اجتماعی ، انفرادی ، رسمی معارف که در سال ۱۳۲۶ بعمل آمده فرار ذیل است ،
- اول - مکتب نجات که در تمام سیورتهای اجتماعی و انفرادی حایز درجه اول گردیده که کپ بزرگ و بیرق معارف نصیب مکتب مذکور شد .
- دوم - مکتب سیورت که در تمام سیورتهای اجتماعی ، انفرادی حایز درجه دوم گردید که کپ دوم نصیب مکتب موصوف شد .
- سوم - مکتب حبیبیه که در تمام سیورتهای اجتماعی و انفرادی حایز درجه سوم گردید . که میدل هابه ورزش کاران مکتب موصوف داده شد .

سیورتهای و تربیته بدنی :-

قبل ازین که بتوضیح سیورتهای اجراآت سیورتنی این مدیریت پرداخته شود بایستی در ابتدا تذکار گردد که بودجه مدیریت مذکور که عبارت از مبلغ (۲۸۹۹۶۸) افغانی باشد کفاف تمام

آلات والیسه سیورنی مکاتب افغانستان را نمی نمود تا اینکه بعد از پیشنهاد مدیرت سیورن در بودجه مذکور افزایش بعمل آمد مبلغ ۲۷۵۳۴۴ افغانی بصورت و تأیید مجلس محترم وزارت عالی رسید. چون تدریس تربیه بدنی تالیحال در پروگرام وزارت معارف مانند سایر مضامین ملیسکه در دیگر ممالک راقبه باب است رایج نشده مدیرت سیورن توانست بعد از پیشنهادات چند فئات مقام عالی را حاصل و آن را در ردیف سایر مضامین پروگرام تدریس وزارت موصوف داخل نمایند.

راجع به اجرا آت عملی و سیورنی بایست همین قدر اشاره شود که از جوی سال ۱۳۲۶ باینطرف مدیریت سیورن شناوری را چون سایر رشته های سیورنی در مکاتب ولیسه ها وفا کولته ها روی کار نموده مسابقه آنرا هم رسماً اعلام و در حضور والا حضرت و اراکین مقام عالی معارف بعمل آورده برای فیتین انامات تشویق آمیزی نمود و هکذا سیورن بکسنگ که تالیحال در وطن ناشناس و در رشته های مختلفه انالیتیک معمول نبود مدیریت سیورن تدریس این نوع سیورن را در مکاتب ولیسه ها باب ساخته مسابقه آنرا نیز در حضور والا حضرت غازی صدر اعظم صاحب و جلالتماب کفیل صاحب معارف و سایر اراکین که موجب رضایت و مسرت مشارالیهم واقع گردید اجرا نموده در حالیکه در هفتم سال ۱۳۲۶ مدیریت مذکور توانست بعد از این که فئات مقام عالی را حاصل داشت بودجه بیست و چهار هزار افغانی را برای تاسیس کلب سیورنهای ثقیله بدست آورده منظوری آنرا حاصل و کلب مذکور را تاسیس نماید چنانچه هفته سه روز محصلین فاکولته ها ولیسه ها برای تمرینات ثقیله بکسنگ کشتی و وزن برداری حاضر و ابر از فعالیت می نمایند تا اگر خدا خواسته باشد جوانان افغان هم در این شقوق مهمه سیورن مهارت و لیاقت تام حاصل داشته در مقابل سیورن های خارجی داخل مسابقه شده هم ازین رهگذر خدمات مادی و معنوی خویش را بوطن ایفا نمایند.

شمارل افغانستان در یونسکو

تشکیل يك موسسه برای انكشاف روابط تهنیدی در بین ملل در زمان جامعه سابق ملل نیز اذهان مردم را بخود جلب نموده و موسسات چندی از قبیل اداره بین المللی تربیه و موسسه همکاری ذهنی وغیره بروی کار آمده بود چنانچه وزارت معارف بان بی علاقه نمانده اجرا آت آنرا تمقیب مینمود و را یور های مطلوب را در خصوص خط سیر معارف افغانستان بان ارسال نموده است.

همین بود که مجادله های بین المللی روی کار آمد و بچنگک عمومی دوم منجر شد مانع فعالیت های زمینه های دیگر گردید - ولی چنینکه چنگک مذکور روبرو به اختتام میگذاشت مسئله

تفاهم بین المللی و نهادن تهداب متین صلح دائمی در بین ملل از رهگذر عرفانی و غیره افکار متفکرین و سیاستیون عالم را - بخود جلب نموده به فکر تشکیل يك مؤسسه علمی تهنیدی و تربیوی بین المللی افتادند و مؤسسه مذکور را به یونسکو تسمیه کردند کلمه مذکور مخفف عبارت انگلیسی (مؤسسه تربیوی عمومی و تهنیدی ملل متحده) میباشد .

طرح این مؤسسه ابتداء در ماه نومبر ۱۹۴۵ در لندن ریخته شد و تشکیل آن از طرف نماینده های ملل متحده در لندن به امضاء رسید - این مؤسسه در سال ۱۹۴۶ و ضمیمت اساسی را بخود اتخاذ نموده درباریس متمکن گردید - یونسکو بالاخره بجهت نمایندگی مخصوص یونو شناخته شد و اکثر ممالک که عضویت یونو را دارند در آن شامل شد. اند افغانستان که يك عضو یونو بوده سیاست صلح اندیشی را در پیش دارد تاسیس این مؤسسه را به نظر تقدیر نگریسته حاضر است تا مطابق یر نسجی های صلح پروری و معاهده بین المللی اطفال خورد را تریه کند این بود که وزارت معارف پیشنهادی بمجلس عالی وزراء تقدیم و راجع به کیفیت مؤسسه مذکور راپور مفصلي ترتیب و به مرض مطالبه امضای مجلس محترم گذاشت . در نتیجه مجلس مذکور بشمول افغانستان اظهار موافقه نموده فرمانی از حضور والا حضرت صدر اعظم عنوانی وزارت معارف صادر گردید تا در خصوص شمول به مؤسسه مذکور اقدامات شود .

شاغلی کفیل معارف به اساس اوامر والا حضرت مکتوبی عنوانی پروفیسر هکسلی مدیر عمومی یونسکو ارسال و بنام افغانستان خواهش نمود تا افغانستان را به عضویت این مؤسسه بپذیرند - در اثر این درخواست یر و فیسر هکسلی تلگرام موافقت و تشکر فرستاد و شرائط شمول را با فیس و غیره ابلاغ نمود وزارت معارف شرائط مذکور را قبول نموده به نماینده افغانستان در لندن تلگرام فرستاد تا (بوزارت خارجه انگلستان) رفته تشکیل یونسکو را بنام افغانستان امضاء نماید . بدین شکل افغانستان شامل یونسکو گردید اگر چه اداره مرکزی یونسکو درباریس است ولی همه ساله کنفرانسهای عمومی در ممالک مختلفه عضو دائر میگردد و نمایندگان ممالک عضو در آن اشتراك مینمایند . کنفرانس گذشته در مکسیکو دائر شد - کنفرانس آینده در ماه اکتوبر ۱۹۴۸ در بیروت امقاد میباید و نمایندگان افغانی در آن شرکت خواهد ورزید . در ذیل ترجمه مکتوب کفیل وزارت معارف عنوان مدیر عمومی یونسکو وجوا بیه تلگرامی مدیر عمومی یونسکو عنوان کفیل معارف نشر می یابد :

ترجمه مکتوبی شاغلی کفیل معارف عنوانی مدیر عمومی یونسکو در باریس .

آقای مدیر عمومی :

ذریعه این مکتوب بنام افغانستان درخواست شمول را به مؤسسه تربیوی علمی و تهنیدی ملل متحده تقدیم مینمایم لطفاً مملکت مرا به عضویت مؤسسه خود بپذیرید و تمام قواعد و نظامات

و دیگر ماخذ را راجع به حقوق و وظائف اعضاء و بالخاصه سهم افغانستان در بودجه و غیره
مصارف یونسکو برایم ارسال دارید (با تشکرات ماقبله) کفیل معارف افغانستان .
ترجمه تلگراف داکتر هکسلی مدیر عمومی یونسکو و عنوانی شاغلی کفیل معارف

جلالتاب نجیب الله خان کفیل معارف ا

مکتوب ۱۴ فروری شما راجع به درخواست افغانستان به شمول یونسکو رسید و مرا مفتخر
گردانید بسیار خوش آمدید میگویم این تصمیم در آینده همکاری طرفین و سهم گرفتن افغانستان
را در کنفرانس عمومی آینده در بیروت ایجاب میکند ، اصول - شمول - اول نماینده افغانی
در لندن بوزارت خارجه تشکیل یونسکو را بنام افغانستان امضاء کند . - ۲ حکومت افغانستان
تشکیل را قبول کند . - ۳ نماینده افغانی صورت قبولی را به وزارت خارجه انگلستان تقدیم
کند سهمیه افغانستان در بودجه و پول احتیاطی ۱۹۴۸ با اساس فی صدی مقررده یونویچ فیصد
تعمین شده که تخمیناً به ۳۸۲۵ دالر بودجه و یک هزار دالر پول احتیاطی بالغ میشود مکتوب
ماخذ متعاقباً میرسد .
(هکسلی)

ریاست پوهنتون

قبل اینکه اجراءات هر پوهنچی علیحدتاً تشریح داده شود مناسب دیده میشود تا درین جا
مقدم بر همه قسمتی از بیانیۀ ع ج کفیل صاحب سحبه را که اوشان در اخیر دورۀ ریاست خود
در پوهنتون بحضور سپه سالار غازی صدراعظم صاحب هنکام توزیع دیلوم ها و جوایز ایراد
فرموده بودند درج نمائیم . زیرا بیانیۀ شان از رهگذر اینکه در زمینۀ اجراءات سال اخیر
پوهنتون نوشته شده و مهمات آن را بطور مختصر در بر میگیرد بطور مقدمه انتخاب کرده
آن را در ذیل بمطالعه خوانندگان محترم عرضه میداریم :

در طول سال گذشته وزارت معارف و ریاست پوهنتون با همکاری روسا و استادان
فاکولته های مربوطه توانست در انکشاف شعب بعضی از فاکولته های خود موفق گردد ام
تسکامل مزید شعبات فعلی و ایجاد شعب ضروریه دیگر از قبیل فاکولته دوا سازی (که در نظر
است در همین تازگی ها تاسیس گردد) مربوط به موجودیت سامان کفافی و مراکز و عمارات
مناسب برای یونیورسته میباشد . فعلاً پوهنتون و فاکولته های مربوط آن از رهگذر عمارات
دچار مشکلات زیادی بوده و هر گاه چنین دوام نماید نه خواهد توانست مرام تربیوی را که
این چنین مؤسسات عالی در نظر دارد تکمیل نماید . تعمیر عمارات مخصوص برای هر فاکولته

که حاوی آزمایشگاهها آموزش گساها و غیره بوده احداث کستابخانه بزرگ عمومی یونیورسته مراکز اجتماعی و سیورتهی از قبیل مسجد، صالون های کنفرانس، تئاتر، لیلیه ها و بسالاخره ستودیم همانبزم در قطار ضروریات اولیه یونیورسته شناخته میشود. در حقیقت موسسه نیکه فاقد این مسائل باشد جنبه تریوی آن عاقل وراکد مانده ونمی تواند غایه و نصب العین حقیقی خود را که عبارت از تربیه مردان دانشمند و خدمت کاران صحیح برای جامعه باشد عملی گرداند. و تنها در اثر تکمیل ضروریات فوق فا کولته های موجوده بسوبه بلندتری ترفیع و فا کولته های جدید افتتاح شده میتوانند. با آنهم فا کولته تب در پایان پانزدهمین سال افتتاح خویش بقدر توان خود برای جامعه خدمات بس شایانی نموده چنانچه در سالهای گذشته منسوبین و دکتوران جوان فراغت یافته فا کولته طب بر علیه امراض ساری مدهشی مانند کولرا به مجادله برآمده و در اثر تر به صحیح و کاهنیکه از اساتذۀ دانشمند ووزارت معارف حاصل نموده بودند و بیاری خداوند در هر صۀ فلیلی بر فیع آن موفق گردیدند.

در سال گذشته به ملاحظه رسید که مملکت اسلامی و برا درما مصر باوجود کمک های متمدنه ممالک متمدنه همسا به نزدیک شان و باوصف هو جو دیت تعداد زیاد دکتوران و یروفیسران لایق مصری و خارجی بس از تقریباً دوامه مجادله شدید و دادن تلفات هنگفت مالی و جانی توانستند جلوه این مرض تباہ کن را بگیرند در مملکت عزیز ما هبتکه آوازی از شیع این مرض بگوش اولیای امور صحبه مبرسد دکتوران جوان و تربیه شده این فا کولته بدون درنگ و با یکجهان فداکاری برای مجادله حاضر شده و در زمان قلیلی جلو آنرا گرفته و موفقیت کامل حاصل نموده اند. لذا لازم است همیشه فا کولته ها و شفاخانه های خود را زیاده مورد استفاده جوانان وطن قرار داده و وسائل مزیدی را بدسترس شان بگذاریم و نیز فا کولته ها و وسائل آنهارا و ف ممارسه و تمرین طلاب خویش نمائیم لله الحمد سوبه فا کولته طب در اثر توجه و جدیت مخصوص وزارت معارف در سالیان گذشته بلند و بطور قطع اطمینان بخش بوده چنانچه این امر در اثر فعالیت های دکتورها چه در زمینه پرکتس و مجادله و چه در ساحت تطبیق و تد ریس هوید است و امروز دکتورا نیکه از فا کولته فارغ گردیدند و در تد ریس و تربیه دکتوران آینده ما مشغول اند و با افتخار عرض میکنم که علی العموم سوبه شان کمتر از مدارج تعلیمی دکتوران اجنبی نیست.

از عرصه تقریباً یکسئیم سال به این طرف ارباب صلاحیت وزارت جلیله معارف برای پیشرفت و تکامل فا کولته موصوف پلان های جامع تری طرح و بودجه نسبتاً بزرگی را از حضور حکومت بپی خواهم منظوری حاصل نمود تا بدین وسیله بتوانند از یک طرف بطور عمومی سوبه تعلیمی را

د راتر بدست آوردن پروفیسران لایق بلندبرده آزمایشگاهها و دارالتجربه هارا انکشاف بخشند و از طرف دیگر طرز کار و امور اجراییه فا کولته و شفاخانه های ملحقه آنرا بطرز واسلوب جدیدی بنانهند تا در نتیجه عملی ساختن دوعامل فوق دکتوران لایق و بهتری باز آید. چنانچه اصلاحات و کارهاییکه در ظرف یکسال گذشته از طرف استادان موجود صورت گرفته تقریبات محسوس و قابل قدری را آشکارا میگرداند.

از طرف دیگر فا کولته سیانس یونیورسټه که تقریباً تماماً ذریعه دکتوران سیانس افغان اداره و تدریس میشود لله الحمد مراحل ابتدائی خود را طی نموده و قدم به مراحل تکامل خویش گذاریده چنانچه درین سال هیئت اداری و تعلیمی آن بامشوره همدیگر از یکطرف بطرح پلان نویسی برای سهولت آن ادا ره اقدام جدی نمودند و از طرف دیگر در اثر تعیین و تنظیم کرسی های تدریس سابق و شمول کرسی ها و دیوار تمنت های جدید به بلند بردن سویه تعلیمی شاگردان و تاسیس آز مایشگاه تتبع و تجسس علمی همت گذاشتند. با کمال افتخار عرض نموده می توانم که امروز لابراتوارها و دارالتجربه های شمس مختلف آن مانند فزیک کیمیا بیولوژی و ژنوی لوژی حتی المقصور مرتب و ممکن بوده و با آز مایشگاه های بیولوژی هاسی جوان دنیا همسری می نماید.

در طول سال گذشته شمبه بیولوژی و فزیک فا کولته هیئت هائیرا بغرض تحقیقات بیولوژیک و فزیک به نقاط مختلف وطن عزیز فرستاده که نتایج تحقیقاتی شان نه تنها در روزنامه های داخلی نشر گردید بلکه بزبان انگلیسی در مجله های علمی خارج نیز بخش شده و طرف قبول و تمجید علاقه مندان سیانس واقع گردیده بدین صورت فا کولته سیانس توانست بادیای سیانس امروزی ازین رهگذر خدمتی نماید و خود را در سلك فا کولته های متببع عالم در آورده و با آنها معرفی .

فا کولته سیانس در ظرف پنج سال که از تاسیس آن میگذرد نه تنها در تربیه و تعلیم شاگردان لایق و صاحب اخلاق پرداخته بلکه عده زیادی از شاگردان خود را به غرض معاونت و همکاری با وزارت جلیله معارف برای تدریس لیسه های مرکز و قندهار به حیث معلم فرستاده چنانچه امروز عده زیادی از شاگردان این فا کولته در حالیکه در سهای خود را نیز تعقیب می نمایند به تدریس کور سهای زیاد از لیسه هائیر مشغول اند و بدین صورت حصه مهم ضروریات تعلیمات ثانوی را از حیث معلم رفع نموده اند.

همچنین فا کولته ادبیات برای پیشبرد و اصلاح پرو گرام های خود درجاسه های مختلف مجالس پروفیسران فرارهای مفید اتخاذ نموده است .

چنانچه فاکولته مذکور برای این مقصد دربروگرا میکه جداً طرح نموده چندین کورس دیگری را در رشته های تاریخ مدنیت السنه خارج و ادبیات فارسی شامل نموده و در نظر دارد تا در آتیة فریب برای بردن سوبه این فاکولته که در کلتور و ساختمان اجتماعی و شئون ملی ما رول بس مهمی را بازی خواهد نمود. شعب تاریخ و جغرافیه و باستان شناسی را نیز در دیپار نمثت های آن بیفزاید.

فاکولته حقوق از چندین سال است که احتیاجت مملکت را از ناحیه حقوق اقتصاد و یو لیتیکال ساینس تأمین نموده و هر ساله جوانان لایق و فیکور از فاکولته مذکور بیرون شده در دوا نیر مملکتی بیکارات مهم اداری مالی و حقوقی مشغول خدمت ملت شدند از مطالعه حقایق معلوم میشود که فاکولته حقوق از هر حیث همساله در وسعت خود افزوده و یقین میرود که در آینده فریب به نقطه تکامل خود خواهد رسید.

بدین صورت ریاست پوهنتون با همکاری رؤسای فاضل فاکولته های مربوطه و اسنادان دانشمند باوصف موجودیت موانع امروزی از قبیل نبودن و نرسیدن وسائل ضروریة تعلیمی و عدم موجودیت تعداد کافی استادان در هر پوهنخی توانست به تعداد جوانان لایق و بانزیه وطن بیفزاید.

این بود بیانیه کفیل صاحب صحیه که در اخیر دوره ریاست خود بحضور والا حضرت سبه سالار غاری و وقع توزیع دیپلوم و جوانز به فارغ التحصیلان فاکولته هادر قصر صدارت عظمی ایراد نمودند.

فاکولته طب

۱) تنظیم تعلیمات.

زمان تعلیم فاکولته بصورت موجوده فرار ذیل است:

یک سال بقسم مدخل که آنرا پ ث ب می نامند که این طلاب اساساً متعلق به فاکولته ساینس هستند. پنج سال دیگر که صنوف فاکولته گفته می شود می باشد.

بعد از اتمام صنف پنج و یک امتحان مخصوص که آنرا امتحان کلینیک می نامند دیپلوم دا کتری داده میشود.

این امتحان چهار حصه دارد. کلینیک داخله. کلینیک جراحی. کلینیک نسائی و ولادی. و لا بورا تور مخصوص کلینیک ها.

در اخیر سال ۱۳۲۶ طلاب که مشغول دروس گردیده اند فرار ذیل است:

۱۴ نفر

صنف اول

صنف ۲	۵ نفر
» ۳	۲ د
» ۴	۱۱ د
» ۵	۱۲ د

علاوۀاً در فاکولته طب ۲۳ نفر معاون های دا کتر برای ۲ سال ستاز می نمایند که بعد از ختم ستاز اگر در امتحان کامیاب می شوند برایشان دیپلوم دا کتری داده خواهد شد .
بر علاوه در لابورا تورهای فاکولته ۱۸ نفر طلاب طبی عملیات می نمایند تا تکینک مخصوص شمه خود را که بیکترو لوژی - یره زی تولوژی - هستولوژی - الکترو ریولوژی و حفظ صحه باشد می آموزند .

وهم ۱۲ فرد و اسازان ستازیر برای گرفتن دیپلوم در فاکولته کسار می نمایند .
(۲) تمهیرات فاکولته طب در جریان سال ۱۳۲۶ کسارات تعمیر و ترمیم مهم برای ترمیم لابورا تورها - صنوف درسی طلاب کتابخانه و ترمیم عمومی اجرا شده -
آب جاری - این های برق در تمام فاکولته نصب شد .
کتبهای زیاد در فرانسه - انگلستان - امریکا - و دیگر ممالک فرمایش داده شده که یک حصه رسیده و مابقی در شرف ورود می باشد -

فاکولته طب قریباً ۵ مجله های مختلف طبی از ممالک خارجه دریافت می دارد .
(۳) اصلاحات شرایط بستری شدن مریشان ،
(۱) کساراتیکه بموقع اجرا گذاشته شده .
در سنه ۱۳۲۶ کوشش زیاد در اصلاح شرایط بستری شدن مریشان بعمل آمده وهم در داخل شفاخانه ها کسارات ترمیم مثل رنگ دادن اطاق ها - ترمیم و رنگ دادن اطاق های عملیات و تنظیم آنها نا بصورت بهتر کسار کر نه بتوانند -
خصوصاً در ۱۳۲۶ یک پروگرام برای وسعت و زیادتی اطاقها و اصلاحات آنها در نظر گرفته شده که جریان آن فرار ذیل است .
(۱) علی آباد .

(آ) ساختمان یک سر ویس عصری جراحی و گوش و کسلون و چشم در موضع که قبلاً اطاقهای خواب طلاب بوده و متروک گردیده -
(۲) تبدیل شفاخانه مجابین به شفاخانه کوچک امراض ساری
(۳) در منزل اول شفاخانه مرکزی یک سر ویس عصبی و یک سر ویس جلدی فایم می گردد -

- (۴) در شفاخانه مرکزی يك سرويس رد يولوژی عوض لا بورانور، وجوده ساخته می شود -
 (۵) ساختمان يك سرويس مجانبین جدید بيك سمت شفاخانه موجوده مجانبین در نظر است -
 (ب) شفاخانه مستورات،
 ساختمان تعمیر جدید برای جراحی و نسائی
 (ج) کار تعمیر معاینه خانه جدید سرعت داده شده تا در آنجا مریضان موقتاً بستری شده
 و شفاخانه علی آباد برای مریضان مهم مخصوص باشد -
 تمام کارات فوق به مصرف ۶۰۰۰۰۰ افغانی بالغ می گردد -
 (ب) فرمايشات در خارج -
 از تعمیرات فوق البته استفاده مطلوب گرفته نخواهد شد اگر آنها را به سامان ولو از م
 عصری مجهز نسازیم -
 لذا بدان نسبت مبلغ ۲۵۵۰۰۰۰ افغانی برای اوزم فوق بقا رج فرمایش داده شده ،
 که تقسیمات آنرا زیلاً میگذاریم .
 سامان و لوازم فرمایشی ما يك حصه دارد و حصه بزرگ آن بنسبت خرابی مواصلات
 بتدریج میرسد شاید در ۱۲۲۷ حصه زیاد واصل گردد و آنها در مختلف شفاخانه ها
 بکار خواهند افتاد .
 (۴) معلومات احصائی بالای شفاخانه ها .
 بطور عموم فعالیت زیادی در تمام شفاخانه ها به ملاحظه میرسد این فعالیت از یکطرف
 به نسبت افزونی داکترها و از طرف دیگر تسهیلات بودجه وی میباشد که این تسهیلات یو ای
 مارا اجازه داده تا يك تمداد زیاد مریضان بستری نمائیم وهم بصورت بهتری معالجه میشوند .
 اعداد ذیل يك نظریه عمومی در فعالیت ۱۳۲۶ شفاخانه ها میدهد .
 احصائیه :

(۱) معاینه خانه مرکزی	۱۳۲۵	۱۴۲۶	تفاوت
عدد عمومی معاینه	۵۵۱۷۶	۸۵۰۸۶	+ ۵۴ فیصد
معاینه آکسیریز و تداوی برفی	۹۵۳	۲۷۴۹	+ ۱۹۰ »
(۲) شفاخانه های علی آباد ،	۹۶۶۵۳	۱۳۳۴۴۸	+ ۳۸ فیصد

پوهنځی حقوق

این موسسه از بد و تا سبیس که در سنه ۱۳۱۷ صورت پذیر گردیده تا امروز برای تهیه امورین لایق در حقوق اداری و مالی نذل مجاهدت نموده و همه ساله اشخاص لایقی برای خدمت جامعه تربیه و عوض استفاده گذاشته است. فاکولته حقوق اخیراً در ۲۲ جلدی ۱۳۲۶ پنجمین دوره فارغ التحصیلان خود را که از حقوق حداکانه اقتصادی و اداری فارغ شده اند بمملکت تقدیم نمود.

طوریکه در تعلیماتنامه پوهنځی حقوق قید شده است متعلمین تا سبیس سوم پیمان مختلفه اجتماعی و حقوق را مشترکاً مطالعه می نمایند ولی همینکه به سال چهارم قدم گذاشتند دوره تحصیل شروع شد متعلمین به سه دسته تقسیم وییکی از حقوق اقتصادی و اداری و دیلو ماسی را تحصیل می نمایند درین سال و سال های گذشته بنا بر نبودن طلاب بمقدار کافی در نظر گرفتن احتیاجات فوری مملکت شش سوم تاسیس شده و طلاب موجوده فاکولته بدوشق اول و دوم توزیع گردیده اند ولی در صورتیکه طلاب بقدر کافی دستیاب شود البته شش سوم هم باز خواهد گردید ولی فعلاً وزارت خارجه از اشخاصیکه از دوشهبات فوق فارغ شده هم استفاد می نماید. چنانچه فارغ التحصیلان آن بالغ به دوازده نفر می شود سه سه نفر بین وزارت های خارجه - معارف - مالیه اقتصاد تقسیم شده اند.

بعضی از فارغ التحصیلان فاکولته بمداز گذشتانین یکدوره تجربه اداری از طرف وزارت معارف و وزارت مربوطه جهت تحصیل سالی تری بخارج اعزام شدند.

فاکولته حقوق که قبل برین یک قسمت عمارت ایسه حبیبیه را اشغال کرده بود بنا بر عدم جای برای سردر موسسه زیارت طلاب در هر دو با از عمارات مذکور به نوی کابل نقل نمود و عمارت سابق متعلق فاکولته طبی را با عمارت ملحقه آن اشغال کرد.

مجلس معلمین فاکولته حقوق درین سال راجع به ترجمه بعضی آثار حقوقی بفارسی ذریعه متخصصین تصویب نموده اند و این را نیز همین کرده اند راجع اصول امتدانات و مساعی شخصی طلاب نیز تصمیمات جدید اتخاذ کرده اند تا باعث فواید شخصی طلاب گردد.

درین سال دور و فیسور جدید از مصر و آلمان استخدام گردیده بالای وظیفه خود وارد شده و کار آغاز کرده اند. آقای دکتر غلام فاروق خان که از فارغ التحصیلان طلاب افغانستانی در فرانسه میباشد به حیث معلم و معاون رئیس فاکولته حقوق مقرر گردیده اند آقای عبدالرسول خان سابق مدیر معارف ولایت مزار شریف بحیث معاون اداری در فاکولته حقوق عزت نقر حاصل کردند.

پوهنځی علوم

سال ۱۳۲۶ که سال پنجم این موسس علمی جوان وجدید التاسیس دوره فرخنده اعلی حضرت
امتوکل علی الله شاه معارف پرور افغانستان بوده ودرین سال هم مانند سالهای گذشته این موسسه
کوچک ولی مهم مانند سایر شعبات علمی مملکت در هر راه و شعب مربوطه خویش انکشاف بارزی
کرده که از هر حیث امید بخش و اطمینان ده بوده امید قوی میبرود که از ثبوت این موسسه علمی دولت
وملت طور کافی بهره مند و مستفید شود .

در اواخر سال ۱۳۲۶ دومین دسته فارغ التحصیلان این موسسه در لیسه های مختلف مملکت
در امور تدریسی و اداری شروع بکار کرده و فارغ التحصیلان سال ۱۳۲۵ آن نیز به وظایف خویش
ادامه داده و از هر حیث و نقاط رضائیت شعبات مربوطه را حاصل کرده اند این موسسه علمی علاوه
بر اینکه از سال ۱۳۲۵ و ۱۳۲۶ یکدسته فارغ التحصیلان لایق و با معلومات تریه نموده طلاب
صنوف دیگر آن نیز در همکاری با وزارت جلیله معارف سهم بزرگی گرفته و مخصوصا از بدو
تاسیس این موسسه علمی که توام با جنک جهان سرز بین المللی دوم بوده و لیسه های مرکزی از
رهگذر مشکلات مستخدمین خارجی و کمبود معلمین داخلی دچار مشکلات بود بانام معانی طلاب
صنوف مختلفه این موسسه چه در لیسه ها و چه در مکاتب مسلکی مرکز همکاری قابل وصفی نموده و
بیشتر در سال ۱۳۲۶ از یکطرف به تحصیلات عالی خویش ادامه داده و از طرف دیگر در اوقات
 فراغت خود در صنوف مختلفه لیسه ها تدریس نموده و به این ترتیب در رفع مشکلات موسسات
عرفانی دیگر از سعی و زحمت خودداری نسکرده و مورد تقدیر و رضائیت شعبات مربوطه و
مقامات ذی صلاحیت واقع شده اند .

این موسسه به توجهات حکومت بهی خواه افغانستان در سال ۱۳۲۶ موفق شده تا شعبات
علمی خود را منکشف و حواجج دروس نظری و علمی شعبات خویش را برای ازدیاد و کسب تحصیلات
عالی جوانان دوره بکلوریای لیسه های مملکت چه از داخل و چه از خارج باوصف مشکلات عدیده
تا اندازه تهیه و آماده کرده است که توسعه و انکشاف شعبات علمی این موسسه عالی عرفانی قابل
دقت و ملاحظه میباشد .

این فاکولته گرچه از بدو تا بسبب خویش دارای شعبات کیمیا، بیولوژی، فزیک، کتابخانه و موزیم
جیولوجی بوده و همه ساله نظر به زحمت کشی منسوبین آن و توجهات حکومت متبوعه توسعه یافته
ولی مخصوصا در سال ۱۳۲۶ انکشاف بارزی در آن هارخ داده است .

لابراتوار کبیا علاوه بر اینکه یک مقدار سامان و مواد کافی برای ازدیاد معلومات طلاب در نحو بلغانه‌های آن موجود بود یک مقدار سامان و مواد دیگر از هند خریداری شده هم و تفاوتها احتیاجات آنی و فوری آن ذریعهٔ دیپوی عمومی رفع گردیده و تمام طلاب شعبهٔ بیولوژی و کبیا فاکولتهٔ سیانس در فسمت دپوس تطبیقی مهارت خوبی پیدا کرده و حسب مطلوب تطبیقاتهای لازم را انجام داده اند.

علاوه بر اینکه طلاب منسوبه این فاکولته از لابراتوارهای آن استفاده خوبی کرده اند فاکولته سیانس برای کمک و همکاری دوائر مختلفه مرکز از قبیل وزارت اقتصاد ملی، زراعت معدن، گمرک کابل، شرکت بطرول و غیره یک لابراتوار کوچک جدیداً احداث کرده که فاکولته سیانس از بدو تاسیس خویش هم در همکاری دوائر موصوفه در بیع نکرده و با وجود نداشتن مستخدمین کسافی مواد ارسالی دوائر موصوف را تعجیل و تجزیه میگرد لیکن در سال ۱۳۲۶ چون احتیاجات بعضی از شعبات (گمرک کابل شرکت بطرول) بیشتر حس گردید پس مخصوصاً یک لابراتوار جدید و عصری ترتیب و تنظیم نموده و از استادان کبیا یو هنجی استفاده کرده و مواد مورد اشتباه شعبات مذکور را تحت دفت فرار داده و تسهیلات بزرگی مخصوصاً در تعین جنس اجناس و اموان وارده فراهم آورده و در نظراست که در سال آینده این شعبه هم توسعه بیاید و برای انکشاف این لابراتوار که بنام لابراتوار تجزیه فاکولته سیانس یاد میشود پروژه دیگری روی دست بوده تهیه یک مقدار سامان و مواد لازم آنرا وزارت اقتصاد ملی متعهد گردیده تا از خارج وارد نماید. و از طرف دیگر فاکولته سیانس در نظر دارد که بعضی از طلاب خود را درین راه تربیه نماید که از مشکلات موجوده شعبات مربوطه وزارت اقتصاد ملی داشته و یکی دوفتر را برای کبیا یو صنعتی ذریعه استادان لایق تربیه کرده و در وسوسات گمرکی مقرر نماید تا از یکطرف مشکلات وزارت اقتصاد ملی رفع و از طرف دیگر رفاهیت تجار را فراهم سازد.

لابراتوار بیولوژی - این شعبه هم مانند شعبات دیگر وجود داشته و تا اندازهٔ برای تطبیقات طلاب آماده بوده ولی در سال ۱۳۲۶ باین لابراتوار هم توسعه داده شده و بعضی احتیاجات آن از داخل تکمیل گردیده و قسمت سامان و مواد کار آمد آنرا از کمپنی های هندی خریداری کرده تا طلاب مربوطه آن خوبتر مستفید گردند. علاوه بر تطبیقات طلاب منسوبین آن انواع کسندم های افغانستان را مورد مطالعه فرار داده و در بهتر ساختن جنسیت کسندم اقدام کرده و نظر به بعضی معاذیر مطالعات این شعبه به پایه اکیمال نرسیده امید میرود که سراز سال آینده این قبیل تحقیقات و تجسسات علمی خود را تحت پلان ها و پروژه های اساسی و صحیح

شروع و اگر خدا بخوهد نتایج مفیدی بدست بیاید. - این شعبه نظر بدرخواست و خواهش بعضی موسسات علمی خارجی مهاجرت بعضی از پرانده هارا مورد مطالعه قرار داده چنانچه در همین سال يك هیئت از استادان و یك تعداد از طلاب در آب ایستاده مقر برای مطالعه مهاجرت یعنی از پرانده ها بدانصوب حرکت و کیفیت مهاجرت و تخم گذاری آنرا مطالعه و تدقیق کرده چنانچه چگونگی آن چه در جراید داخلی وجه در مجلات علمی خارجی نشر گردیده که این قبیل مطالعات از هر جهت به حال این موسسه و موسسات علمی مفید ثابت خواهد شد. - و برای این منظور پروژه مکملی ترتیب گردیده تا در سال آینده دامنه این قبیل تحقیقات وسعت داده شود و هیئت استادان و طلاب را وقتاً فوقتاً در هر گوشه و کنار مملکت اعزام دارند تا از یکطرف در معاونات طلاب افزایش و از طرف دیگر تحقیقات علمی که شایسته يك موسسه عرفانی است بعمل آید.

لابراتوار فزیک این لابراتوار گریه درین دو سال به صورت اساسی و عمده تنظیم و ترتیب شده بود لیکن در جریان سال ۱۳۲۶ بوسیله استادان داخلی و خارجی مرتب و منظم تر گردیده و فعلاً يك مقدار کافی طلاب را برای تطبیقات عملی پذیرفته میتوانند و در آینده امید میرود که نتایج خوبیتر و بهتری حاصل شود.

موزیم جیولوجی. - قبلاً در موزیم جیولوجی فاکولته سیانس يك تعداد از انواع اجزاء و معدنیات خارجی برای استفاده منسوبین آن موجود بوده نظر به بعضی مشکلات کلدکسیونهای دیگر از خارج تولید نشده ولی در نظر است تا یك تعداد از کلدکسیونهای خارجی توریید و يك مقدار از این تطبیقات طلاب بالای اراضی گرد آورده شود تا موزیم مذکور وسعت یافته و دروس نظری طلاب را تقویه کرده بتواند و برای این منظور يك اندازه پول پیشنهاد و منظوری آن حاصل گردیده تا اگر خدا بخواهد در موقع مساعد طلاب را به نقاط دور دست مملکت طو و تطبیقات بالای اراضی اعزام کنند تا از يك طرف معلومات طلاب وسعت یافته و از جانب دیگر موزیم مذکور ضرر اساسی انکشاف یابد.

کتابخانه. - در سال ۱۳۲۶ شعبات مربوطه راجع به تهیه کتب برای استفاده استادان و طلاب اقدامات جدی کرده و در وصف مشکلات زیاد یك تعداد کتب مختلفه به استقامت انگلیسی و فرانسوی قسم از خارج توریید و قسم از داخل از کتابخانههای شخصی خریداری کرده و فعلاً کتابخانه فاکولته ساینس از هر جهت قابل استفاده بوده و در تمام احتیاجات طلاب راضی نماید و علاوه بر آن ذریعه نمایندگی های افتخاری مقیم ممالک خارجی با کثرت مجلات و جرائد علمی مشترک و هفته وار ذریعه بسته وارد گردیده و مورد استفاده استادان و طلاب قرار میگیرد که بدین وسیله در راه ازدیاد معلومات علمی منسوبین آن

قدمی بزرگی گذاشته شده است. کتابخانه فا کولته ساینس با داشتن کتب موجوده خود مانند کتابخانه های دیگر مرتب و منظم گردیده است.

استادان -- در سال ۱۳۲۶ نظر به اقدامات جدی ریاست پوهنتون چند نفر استاد دیگر برای تدریس مضمون کیمیا استخدام شده قسم شامل وظیفه شده اند و بعضا در سال آینده تعلیمی مصروف کار خواهد شد و باین ترتیب مشکلات کمبو استادان شعبة کیمیا رفع گشته و يك قدم دیگری در پیشرفت و بلند بردن سوئے تعلیمی موسسه برداشته شده است.

سامان و مواد علوم -- درین سال یکتعداد کافی سامان و مواد کیمیاوی فزیکمی و بیولوژی از کمپنی های هندی خریداری گردیده که قسما از سامان و مواد مذکور وارد و قسما وصول سامان مذکور به توفیق افتید. اگر اکنون چون مشکلات رفع گردیده سامان و مواد مذکور عنقریب وارد خواهد گشت فا کولته ساینس علاوه برین طلاب منسوبه خود در تحت تربیه و ارشاد استادان لایق فرار داده یکدسته از طلاب دیگری را که به دروس بی سی بی داخل اند تحت تربیه گرفته تا معلومات عمومی علوم را در سال اول آموخته و در اواخر سال موفق تصدیق نامه بی سی بی گردیده اند که بعد به فا کولته طبیعی معرفی و دروس طب را در آنجا ارامه بدهند.

همچنین وزارت جلیله حریبه هم هم ساله یکتعداد از فارغ التحصیلان دحربی بیونجی را به این موسسه معرفی می کنند تا تحصیلات عالی خود در این جا تکمیل کنند که تعداد این طلاب در سال ۲۶ نسبت به سال های دیگر زیاد تر بوده مانند طلاب دیگر فا کولته ساینس به تعلیمات عالی مصروف می باشند. در سال ۱۳۲۶ ریاست فا کولته ساینس بفرام آوردن تسهیلات برای طلاب و استادان و بلند بردن سوئے تعلیمی این موسسه علمی در اصول تدریس فا کولته تعدیلی در نظر داشته پلان و پروژه ترتیب و تحت هدایات و دفت متخصصین و استادان فرار داده اصول تدریس فا کولته را بصورت کورسهای آزاد و حصول تصدیق نامه ها تعدیل نموده تا به این ترتیب اگر خدا بخواهد نتایج مثبت تر و مفیدتری بدست آورده شود که این اصول تدریس سراز سال تعلیمی تحت اجرا گذاشته خواهد شد کورس های مذکور عبارت از لیسانس های ذیل می باشد:

- (۱) لیسانس (ریاضی و فزیک) — ریاضیات عمومی — حساب تفاضلی و تمامی — میخانیک استدلالی فزیک عمومی
- (۲) (فزیک و کیمیا) — ریاضیات عمومی — فزیک عمومی — کیمیای عمومی فزیک اتم و کیمیای فزیکمی .
- (۳) (کیمیا و بیولوژی) — کیمیای عمومی — (نباتات - حیوانات)
- (۴) (کیمیا و جیولوجی) — کیمیای فزیکمی و فزیولوژی
- کیمیای عمومی — جیولوجی — کیمیای تحلیلی کیمیای صنعتی

په این ترتیب طلاب در هر سال يك و یاد و کورس يك شعبه مخصوص له اورا بر ای تد ریس ادلاء دو مضمون آماده میسازد تحصیل کرده و تصدیق نامه حاصل می نماید و بعد از حصول ا فلا چهار تصدیق و مرور سه با چهار سال موفق به اخذ دیپلوم لیسانس می گردد. به این ترتیب فارغ التحصیلان آینده فا کولته سیانس در آینده برای تدریس لیسه ها و مکاتب مسلکی عموماً در دو مضمون حا کمت و تخصص داشته و از عهده تدریس دو مضمون به سهولت بدر شده توانسته و وزارت جلیله معارف از احتیاج این قبیل معلمین لایق و استخدام معلمین خارجی مستغنی خواهد شد .

پوهنځی ادبیات:

اجراآت ریاست پوهنځی ادبیات در سال ۱۳۲۶ از نقطه نظر رجـریانات تعلیمی و اداری و وسیلین طوری بوده که در تحریر چند سطر محدود نمیتوان آنرا تثبیت کرد معیناً بعضی از اجراآت سالیانه ریاست این پوهنځی را بسورت اختصار در چند صفحه آتی تذکر دهیم .
طبقه تعلیماتنامه در سال ۱۳۲۶ مجالس ذیل از پـروفیسران و استادان پـوهنځی بعمل آمده :

مجلس اول بتاريخ ۱۶ حمل انعقاد یافته که در آن از سوانح شا کـردان و بالخاصه ساگردانی که اعزاز آنها برای تحصیلات عالی نری و بفرش تخصص بخارج لازم دیده میشد انتخاب گردیده اند قرار ذیل میباشد :

۱/ عبدالاحمد خان ولد عبدالصمد خان از صنف اول جهت تحصیل حقوق پـدارالفنون طهران رفته .

۲/ محمود خان ولد محمد سمید خان از صنف دوم جهت تحصیل ژورنالزم به فرانس رفته .

۳/ محمد خالد خان ولد دلاور خان از صنف سوم جهت تحصیل ژورنالزم با امریکاه

مدنظر است .

۴/ عبدالکریم خان ولد عبدالحکیم خان از صنف سوم جهت تحصیل فن مالی با امریکاه

مدنظر است .

۵/ عبدالرزاق خان ولد محمد اعظم خان (ایازی) از صنف سوم جهت تحصیل فـن

مالی با امریکاه مدنظر است .

۶/ غلام سرور خان از صنف دوم جهت تحصیل فن مالی با امریکاه مدنظر است .

و در ضمن موضوع فوق در خصوص بعضی کتبی که بصورت کلاسیکی یاد رسی بشاگردان توزیع گردید نیز ابراز نظر به فرمودند .

مجلس دوم بتاريخ ۶ ثور بود که در آن از پیشرفت تعلیم و سوبه شاگردان امتحانات سه-راول و تدوین مفردات بعضی مضامین که نازمه در پروگرام داخل شده مذاکره و تصحیحات لازمه گرفته شد .

مجلس سوم ۳ جوزا نظر به بعضی ایجابات لازم دیده شده که در ساعات مضامین علم اللسان - علم اللسان مقابسه ای ازدیاد کرده شود و همچنان مضمون اوستا تاریخ مدنیت افغانستان و ممالک همجوار بقرض تقویة فیکری و توسیع معلومات متعلمین در پر و گرام دخیل باشد چه شاگردان را لازم است که از مدنیت قدیمه این کشور معلومات مکفی داشته باشند بنابراین وجه در هفته شش ساعت در سه صنف (دوم - سوم - چهارم) مضمون تاریخ مدنیت افغانستان و ممالک همجوار بصنف سوم و چهارم در هفته سه ساعت مضمون اوستا درج پروگرام مضامین پوهنخی گردید .

مجلس چهارم بتاريخ ۲۳ سرطان انعقاد و در اطراف امتحان نصف سال تعلیمی شاگردان مذاکره بعمل آمد .

مجلس پنجم ۷ میزان در باره پیشرفت تعلیمات و تکمیل مفردات پر و گرامهای انعقاد گردید .

مجلس ششم : استادان پوهنخی به تاریخ ۲۲ عقرب تشکیل جلسه داده در اطراف مونوگراف های شاگردانیکه در سال ۱۳۲۷ از پوهنخی فراغت حاصل میدارند مذاکره نمودند . موضوع - شرایط تحریر - وقت - لسان - معیار صفحات و کمیسیون تدقیق مونوگراف هارا تعیین و بهر يك شاگردان جداگانه تشریح نمودند .

(۲) استادان و پروفیسور انیکه در پوهنخی ادبیات ایراد کنفرانس میدارند علی الاکثر بصورت افتخاری بوده ریاست پوهنخی بهتر دانست تا پرو فیسران دائمی چه داخلی و چه خارجی باشند استخدام نماید چنانچه باین نظر به پرو فیسور دوماسویچ یوانندی را بحیث پروفیسر فلا لوزی (علم اللسان) و تاریخ مدنیت افغانستان و ممالک همجوار که مضمون مفید و دلچسپ بود و شاگردان را به مدنیت قدیم وطن آشنا میگردداند استخدام نمود متعافیاً جناب فاضل محترم صوفی عبدالحق خان (بیتاب) را که ازاد بای معروف و فاضل برجسته بود و عمر زیاد را در شق تعلیم و تدریس صرف داشته وهم درین رشته تجارب بلندی دارند بحیث استاد فنون ادبی و صرف درخواست و مقرر گردیدند هکذا جهت ایراد کنفرانس های لسان انکلیسی عزتمند مستر پار گرامر یکسانی را بحیث پروفیسور مضمون مذکور استخدام نمود

دوهمه رفته وقتاً فوقتاً ریاست پوهنځی به ترتیب شایسته در پیشرفت و ارتقاء تعلیم و استفاده شاگردان مراقبت و کنترول میدارد .

(۳) امتحانات ، نتایج امتحانات شاگردان فناخت بخش بوده و فیصد صد کامیاب می باشد .

(۴) در اوایل خرسال ۱۳۲۶ (۱۵) حوت پوهنځی ادبیات صنف چهارم را تشکیل نمود امید است در سال ۱۳۲۷ اولین دسته شاگردان ازین پوهنځی فراغت حاصل و حائز شهادتنامه گردند .

پوهنځی ادبیات جهت مطالعه استا دان و پرو فیسوران و هکندا برای شاگردان در خود پوهنځی کتابخانه را تهیه دیده که میتوانند تماماً محصلین پوهنځی و حضرات استا دان و پرو فیسوران یومیه از کتبیکه بکتابخانه موجود می باشد استفاده نمایند کتبیکه در کتابخانه پوهنځی حاضر آماده بود بلسا نهایی پشتو - فارسی - عربی - انگلیسی - فرانسوی - المانی روسی - و سا نسکریت می باشد علاوه تاً ریاست همه ساله در نظر دارد تا از بودجه خود یک اندازه پول را به خریداری کتب صرف نماید .

ب- امور اداری و اجراییه از صرف ماور اجراییه و باقی منسو بین شعبه مذکور مطابق مقررات دفتر داری جریان داشته و همه روزه از طرف رئیس پوهنځی و معاون مراقبت کرده میشود .
د - شاگردان پوهنځی ادبیات اعاشه شده و برای گذارشات آنها و برخی از شاگردان پوهنځی حقوق و سیانس عمارتی مجزا از عمارت تدریسی بنام دار الاقامه داشته شاگردان بعد از فراغ درس باطاق های دار الاقامه رهایش دارند . سامان و لوازم دار الاقامه از قبیل چپرکت - بستره - الماری - فاشق - پنجه - وغیره تماماً از بودجه پوهنځی تهیه شده بر علاوه آن مصارف طبخ - دویی نیز از بودجه اجرا میشود اوقات نماز - طعام - مطالعه - تفریح - سیورت - صرف چای - طعام و خواب شاگردان بذریعه تقسیم اوقات ها نیکه از طرف ریاست وقتاً فوقتاً ترتیب میگردد به شاگردان حالی میگردد .

این بود مختصر تمدیلات و اجرا آتیکه در سال ۱۳۲۶ بر ریاست پوهنځی ادبیات بعمل آمده

امور مدیریت معارف هرات :

- ۱ - در سال جاری هشت باب مکتب بر علاوه مکتب سابق بحکومات و حکومتی های مربوط ولایت هرات جدیداً تاسیس گردیده.
- ۲ - مکتب های که تحت تعمیر و ترمیم قرار داده شده فرارذیل است :
- اول مکتب موفق - دوم مکتب جیبی - سوم مکتب انصاری .
- ۳ - اسمای سابق بعضی مکتب ها با اسم بعضی رجال تاریخی و برجسته اینولا تمذیل گردیده که اسمای سابق و جدید آنها فرارذیل ذکر میگردد :
- اول مکتب هندوان نام جدید سرورستان نهاده شده .
- دوم « سفروان » « کاشفی »
- سوم « عزیزان » « هاتفی »
- چهارم « اول » « جیبی »
- پنجم « دوم » « موفق » « خواجه علی بن موفق »
- ششم « سوم » « سیفی »
- هفتم « عزیز » « انصاری » « خواجه عبدالله انصاری »
- هشتم « لیسه اول » « لیسه سلطان » « لیسه سلطان غیاث الدین غوری »
- درین لیسه طلاب آن از مکتب مرکزی انتخاب شده اند.

مد رسه فخر المدارس :

در سال ۱۳۱۲ در ضمن چندین مؤسسات علمی و عرفانی جدید التشکیل در ولایت هرات مدرسه بنام مدرسه علوم عربیه تاسیس یافته که به اثر حمایت حکومت معارف پرور مامدرسه مذکور در تربیه طلاب و آموزش علوم دینی خدمت میکند . این مدرسه دارای ۱۲ صنف و طبق پروگرام تعلیمی دارالعلوم عربیه مرکز کابل بود و همه ساله چندین نفر متعلمین فارغ التحصیل برای وظائف عالیه تدریس و تبلیغ احکام دینی خارج میگردد . تعداد طلبه که درین مدرسه در ۱۲ صنف شامل است ۱۱۳ نفر میباشد . در پروگرام تدریسی شان علوم دینی ، ادبیات ، فارسی و عربی ، فقه ، صرف ، نحو ، منطق ، حکمت ، فلسفه ، تاریخ ، جغرافیه ، حساب ، تفسیر ، حدیث شامل است . در سال جاری (۱۳۲۶) هم مثل سالهای گذشته یک عده فارغ التحصیلان از مدرسه مذکور خارج گردیده و شهادت نامه گرفته اند .

امور ریاست مسنقل زراعت

چیزیکه اولتر از همه ریاست مسنقل زراعت بان مراجعه و زیاده تر توجه نهوده است ترتیب پروگرام کاراست که بیستی با سلس تحقیقات و تدقیقات صحیح مرتب گردد زیرا که کامیابی هر کار پییودن مراتب معینی را ايجاب میبکند که بدون آن ممکن مشکلاتی بروی کار آید که باز ما را مجبور به دوباره پییودن مراتب مذکور نماید .

در اساس این تسلسل طبیعی ریاست مسنقل زراعت پروگرام خود را بر مراتب ذیل تقسیم نهوده است :
 سه سال اول : - معلومات - اصلاحات - تهیه کار - فراهم آوری سفر .
 سه سال دوم : - عملیات و آموختن کار .
 سه سال سوم : - نتیجه و تطبیقات .

سه سال چهارم : - افزودی تولیدات بصورت انتهای در نقاطیکه تحت عملیات قرار گرفته میشود در پییودن این همه مراتب سیاست زراعتی مدعا از تقویة زارعین و بلند بردن مقدار و اصلاح جنسیت محصولات و تولیدات زراعتی است که منتج به ازدیاد ثروت و پول میگردد . ریاست زراعت در ترتیب پروگرام خویش اصلاحات عمومی زراعت را به مطلوب بلند بردن تولیدات ملی که اساس تقویه و توسعه اقتصادیات مملکت است مدنظر داشته مسایل آبیاری و تقویه و اصلاح زراعتی و توریید و ترویج ماشین های زراعتی و تقویه بنیة زارعین و اعطای تقای و تاسیس انجاده های زراعتی و توریید نخم نباتات صنعتی و توسعه و ترویج زرع آنها و تربیه و تکثیر حیوانات اهلی و مدافعة امراض حیوانی و نباتی و غیره امور زراعتی را به داخل چوکات پروگرام خود آورده است .

لاکن باینکه امسال سنه ۱۳۲۶ مخصوص فراهم آوری معلومات و تهیه کار بوده است باینهم اکتفا به آن نه ورزیده بعضی از موضوعات فوق را از روی تقاضای وقت و اهمیت آن تحت عمل نیز گرفته است و بلکه علاوه بروطائف زراعتی مجاوله خویش به مطلوب خدمت عامه و طائف ارتزافی و تهیه ۲۴۰۰۰ خروار غله رانیز متحمل گردیده اجراءات لازمه نهوده است بالای هر کدام از موضوعات اجرا شده یکساله ریاست زراعت طور مختصر ذیلا معلومات داده میشود :

موضوع خریداری و فراهم آوری غله در باره تهیه غله و فراهم آوری آن - اقداماتیکه

بمعل آورده شده است مواجه مشکلات عدیده بوده با همه ممانعاتیکه ریاست زراعت در پیش روی داشت از جنبه های مادی و معنوی نتایج خوبی گرفته است و برای مزید معلومات

درباره خریداری غله که از طرف ریاست زراعت بعمل آمده است تفصیلات ذیل داده میشود :

خریداری غله از اقدامات جدید حکومت بوده و علت بزرگی که آنرا بروی کار آورده است همانا وضعیت خشکی هوا است که درین چند سال اخیر نرخ غله را روی هم رفته به تمام نقاط مملکت بلند برده و محترکین را موفع بخشید است که از موفع سوء استفاده کنند و گندم و آرد را بقیمت گزاف بالای مردم بفروش برسانند ، بلی وقتی بود که در مملکت عزیز ما خورا که اهالی برای خودش کفایت میکرد و مساعدت آب و هوا و و فور برف و باران بر زراعت اسلامی و آبی بطور نیکو تر بوده ضرر ورتی پیش بینی و گدالم نمودن غله از طرف دولت برحسب محسوس نمیکردید .

لاکن خشک سالیهای متواتر چند سال اخیر از یک طرف و ازدیاد نفوس و بلند رفتن سوپه جباتی شهری ها و متمولین از طرف دیگر تقاضا را در خصوص مواد ارتزاقی بلند برده باعث قات آن گردید بقسمیکه امروز خورا که رو به هلت است و نیز این خشکی هوا سبب بلند رفتن نرخ دیگر مواد ضروریه جباتی خصوصاً البسه گردیده که بالای مواد خورا که اثر انداخته است حکومت که مرام غائی اش آرامی و رفاه عامه است کوشش نموده است که توسط خریداری غله از نقاط مختلف مملکت گدالم های غله را فراهم نموده به این وسیله یک مقدار کافی آنرا به دسترس اشخاص ناتوان و کم استطاعه گذاشته و بطور غیر مستقیم به نرخ منبوی اثر انداخته آنرا در حدود دسترس و توان اهالی نگاهدارید .

لاکن چون درین چند سال اخیر قیمت غله بجهت تقاط مملکت بلند بوده است این خریداری غله بقسم ریزش قیمت معین بالای تولید کننده اثر بد نموده آنها را وادار ساخت که غله خود را پنهان کنند و به عوض غله خود قیمت بلند تری را مطالبه نمایند . شاید قول ما در اثبات قلت غله این که یار سال خشک سالی بدرجه بود که به اکثر نقاط افغانستان مردم ازین ناحیه تکالیف زیادی را متحمل شده اند و این خشک سالی تنها منوط به افغانستان نبوده اثرات آن در تمام دول اروپا محسوس گردیده است ، حتی سوئیس برای حیوانات خود از کاسادا گاه خریداری نموده ، با این همه مالک اروپا کسی برای فراهم آوری غله اهالی بنا بر مشکلات موضوع از حواله صرف نظر نموده اند و به ذرایع موثر تری متشبث گردیده اند ، مواجید رفاه و معایه زارعین و تقویه آنها را فراهم نموده است .

ازین جهات ریاست زراعت نیز برای رفع مشکلات و این که آینه غله ارتزاقی

زیاده تر قنابل اطمینان باشد بر ضد ریزش ارزاق بوده میخواهد برای فراهم آوری ذخیره نمودن آن از ذرایع سهل تر و بهتری کار گرفته شود .

اولاً نظریه ریاست زراعت این است که برای ذخیره نمودن ارزاق از سالهای وفور و با حاصل بایست استفاده شود به این ترتیب که حکومت به تعمیر بیک عده سیلو های بزرگت (کدام) گندم و جواری و جو و برنج ضروریات مملکت را برای هفت سال از فساد و خرابی محفوظ دارد و گندمیش داشته باشد بپیر دازد .

ریاست زراعت در خصوص ترتیب نقشه و بر آورد تعمیر همچو گندامها با شرکت آبک داخل مذاکره است .

و ضمیت ارزاق امسال به فضل خدا وند نسبت به سال گذشته خیلی ما مساعد تر بوده است . در باره آینده پیش از وقت اظهار نظر به کرده نمیتوانیم ، همین وضعیت مجهول آینده است . زارعین را وادار به معفی داشتن و بلند بر دن قیمت غله نموده است با اینهمه ریاست زراعت در خریداری غله از راه های اصولی و موافق با میلان طبیعی زمین دارها پیش آمده حاضر شد که بدون تکلیف بر اهالی و زمین دارها داخل معامله خریداری غله گردیده به شرایط رانج ملک معامله نماید به این قسم هر چند که پول از ماموریت های مزایه ناوقت بردم داده شد با اینهم آنها تیکه به پول احتیاج داشتند به نرخ میزان قبول دار فروش غله گردیدند در خصوص تعیین نرخ غله که ریاست زراعت از اهالی خریداری نموده است بایشکه در بین مرام ریاست که از نرخ بازار ۲۰ فیصد کمتر از طرف دار بوده و نظریه اهالی که نرخ روز را مستند دانسته اند تعالقی در بین بوده است بالاخر برای قناعت طرفین نرخ ماه میزان مقیاس فرار داده شد به دلایل ذیل :

(۱) در میزان قسط مالیه بالای دهقان حواله است و زارع محتاج به پول و آماده بفروش مال است .

(۲) تصفیة تمام حساب قرض داری دهقان در ماه میزان بوده و دهقان بفروش مال خود درین ماه زیاده تر حاضر است .

(۳) نزدیکی سرما و تهیه البسه زمستانی دهقان را مجبور بفروش غله اش میسازد . بنا بر موجب فوق قیمت غله در ماه میزان ارزان تر و بهتر انجام مییابد و بهر فرقه ریاست زراعت توانست با معاونت نواب الحکومگی ها و وکلای زراعتی با اهالی منطقه بدون کدام وسایل دیگر بجز آزادی فروش غله را خریداری کنند و از تقاضای بیجا و فشار زیاد میدان عمل را بر آنها تنگ نه ساخته به اساس قیمت و نمونه که به بازارها عرضه میشود

امور ریاست زراعت

از آنها اخذ غله نمود و به این قسم از يك طرف ریاست زراعت بالای اهالی اطمینان حاصل نموده و از طرف دیگر رعیت بر مواعید و گفته‌های دوایر حکومتی اعتماد پیدا کرد به نحوی که اگر به سال آینده حکومت خواهش خریداری غله را نماید زارعین به دادن آن حاضر خواهند بود .

علاوتماً بایست افزود که خریداری غله به نقاطی عملی شده است که در آن امکان تفاضل محصول موجود بوده است و به این قسم يك گونه موازنه و اعتدال در قیمت غله - نقاط مختلفه برپا شده است .

ریاست زراعت پول را به اعتبار شخصی داده است بقسمیکه بعد از قرارداد خریداری چون قیمت غله (که پیش از میزان صعود نموده بود) دفتناً در ماه میزان رخ به افتادن نمود تنها همین اشخاص معتبر توانستند که برای حفظ مواعید و شهرت خود تعهدات خود را ایفا نمایند و به خساره خود ها غله را فراهم نموده بر ریاست زراعت نقل دهند .

خریداری غله در حصص مختلف مملکت قرار داده است :

- (۱) : از فطمن و بدخشان با اندازه ۳۰۰۰ خروار بقیمت ۱۱ تا ۱۱ افغانی فی سیر
- (۲) : از ولایت مزار شریف با اندازه ۱۶۰۰ خروار بقیمت ۱۰ - « « «
- (۳) : از میمنه مقدار ۲۰۰ خروار بقیمت ۱۰ - « « «
- (۴) : از هرات مقدار ۱۰۰۰۰ خروار بقیمت ۹ - « « «
- (۵) : از فراه و چغنا نسور مقدار ۴۰۰۰ خروار بقیمت متوسط ۹ - « « «
- (۶) : قندهار مقدار ۱۰۰۰ خروار بقیمت ۱۱ تا ۸ - « « «
- (۷) : از غرني و نواحی آن مقدار ۸۸۰ خروار بقیمت ۱۶ تا $\frac{۱}{۳}$ ۱۶ - « « «

هرچند که نظریه ریاست این بود که به فطمن در حدود پنجاه هزار سال تا ۶ هزار خروار غله خریداری شود متأسفانه شرکت نساجی بیشتر با مردم آنجا داخل مذاکره شده و برای گرفتن غله شان ذریعه قراردادی ها چنین تجویز نمود که فی سیر غله شانرا به تبادلته دومتر تسکه بگیرند . قراردادی ها داخل میدان منافع و عمل گردیده تسکه های شرکت را به کوه بنسدها و نقاط دور نقل دادند و دو متر تسکه را ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ - افغانی فروختند و ازین پول عوض آن دوسیر گندم را فی سیر به ۱۲ - افغانی خریدند به شرکت نساجی تحویل دادند و به این ترتیب تا حدود دوهزار خروار غله خریداری شده سبب بلندی فاحش نرخ گردید و نفع شش افغانی فی سیر به جیب قراردادی ها انداخته شد و ازین جهت ریاست زراعت دوهزار خروار غله در فطمن کمتر خریداری کرد بهزار شریف چون مردم آرام تر بودند

بقرار داد ریاست حاضر نشدند و مستوفیت آنجا تا ۵ میزان هم پیسه برای مردم نداده و از طرف دیگر چون وچ ناایب الحکومه نیز به کابل بودند نتوانستیم غله زیادی را خریداری نماییم ورنه میتوانستیم در آن ولایت حدود ۵۰۰۰ خروار غله را خریداری نماییم. رویه گرفته در فرامه آوری غله با وجود مشکلات زیاد مساعی زیادی بخرج برده شده و مهم تر اینکه در هیچ نقطه از فشار و زور آزار گرفته نشده ریاست زراعت در خریداری غله

با افعالی از عمان طریقته های پیش آمد که نزد شان مرغوب و معمول است.

تا گرفته نماید که نرخ های امر و زی مزار شریف و قندهار و فرامه و چخانسور مارا و ادار میبازد که بگوئیم که در بعضی جاها در خریداری غله از ۵۰ تا ۱۰۰ فیصد در نفع میباشیم زیرا آنجا که در وهله اول فی سر سه افغانی بوده است حاضر پاسزده افغانی و بلکه بلند تر شده است و آنجا که خریداری به یازده افغانی فی سیر شده است قیمت فی سیر به ۱۶ - افغانی صعود کرده است همچنین نرخ سابقه ۹ - افغانی فی سیر به یازده افغانی و از ۱۶ - افغانی به بیست افغانی بلند رفته است رویه رفته در خریداری علاوه بر اینکه یک رویه رعایت کسارانه اختیار شده است ریاست زراعت در خریداری غله از پنجاه تا صد

فیصد به مفاد میباید و نیز زمینه برای خریداری آینده غله مساعد تر شده است.

تاسیس شورای عالی زراعتی، برای اینکه زراعت که اساساً از اشتراك عامه زارعین و مالدارها تقویه می یابد جنبه ملیت خود را نه باخته حکومت از نظریات و ضروریات زارعین وزارت عین ار افکار و مرام حکومت واقفیت پیدا کنند و ریاست زراعت بتواند خوبتر نوده زارعین را به خود نزدیک ساخته برای بلند بردن تولیدات زراعت و تا مین مفاد خود زارعین داخل اقدامات مفیدی شده بتواند در تمام ولایات و حکومتی های اعلی به تا سیس مجلس شورای عالی زراعتی - پرداخته است که در ترتیب نمودن پلان های زراعتی و سیاست زراعت منطوقی رول مخصوصی خواهد داشت. علاوه بر آن تعقیبه اکثر موضوعات پیچیده که به قوم تماس زیاد تری دارد مثل دعاوی آب و تقسیمات حق آبه و غیره به این شورای عالی زراعتی محول شده است تا همچنه موضوعات از روی رسوم و شئون ملی و قومی حل گردیده و مردم خوبتر وزود نافع شده به گردن حکومت نیفتند.

روی هم رفته تشکیل شورای عالی زراعتی بر اساس این مفکوره است که با وجود مساعی زیاد در خصوص بهبود و پیشرفت و افزونی تولیدات زراعتی و استفاده از مناسبات آب و عمران اراضی و اصلاح نسل و تکثیر حیوانات و مدافعه امراض حیوانی و نباتی و غیره امور زراعتی نتایج مطلوبه بطوریکه شاید و باید بدست نیامده و یا اینکه این و آنجا در توسعه

و اصلاح امور مملکت آنچه منوط به شق زراعت است به کامیابی هایی مخصوصی نایل گردیده ایم با آنهم نتایج محصوله از حصول فزایندگی تمامه ما که اساس ترقی و اقتصادیات مملکت را بر زراعت قایم میدانیم بعید معلوم میشود .

علت اصلی این تبعید از مرام اصلی شاید خارج از این تصور نخواهد بود که با زارعین از تصمیمات و بیلان های زراعتی آگاهی حاصل نه نموده و یا اینکه اگر آگاه گردیده اند بمقصد آن بی نبرده و در نتیجه دوایر حکومتی در اجرا آت و مساعی خویش از میلان طبیعی و حوائج زمین داران دور مانده ازین باعث اختلالی در روح نعاون و نوافق بدیدار گردیده است و ممکن درین آنچنان ذریعه ارتباطیه مهمی که زارعین را بادوایر ذی علاقه الحاق بخشید در پیش برد و اجرای امور زراعتی موافقه شان را حاصل نماید هم در میان موجود نبوده است . لہذا برای نامین همچو مقاصد مشترک تاسیس محافل زراعتی لزوم دیدہ شد تا درین تصمیمات بمقامات صلاحیت دار و خواهشهای توده زارعین و ملاکین وسیله شده در باره رفع مشکلات و منازعات و تطبیق اصولی پروگرام های زراعتی و بر آوردن آرزوهای زارعین و زمین داران هر چه زودتر از هر دو طرف به استحضاریت مجالس شورای عالی زراعتی رسیده بر آن غور و دقت بمعمل آورده شود و آنچه عواملی که باعث سکتگی و مانع پیش برد کار میگردد به مشوره و صلاحیت طرفین رفع گردد .

اعضای شورای عالی زراعتی از طبقات مختلف زارعین تشکیل میشود که بالذات زمیندار بوده درین توده دارای حسن شهرت و نفوذ کامل باشند تا آنها بتوانند احساسات عمومی زارعین و مالداران را نزد حکومت و اوامر حکومت را نزد زمین داران و مالداران امتثال و انفاذ نمایند .

شورای عالی زراعتی وظیفه دار است که در دوام جلسه اولیت به منظور توسعه حاصلات در باره تمین نوع نعم کشت مندی و تقسیمات زمین کشت مندی از روی نوع و مقدار تخم و تقسیمات آب و حفر کاربزارهای سابقه و جدید و به جریان در آوردن آب های زیرزمینی به اصول جر زدن و غیره مباحثه و فیصله های مثبت بمعمل آورده بعد از موافقه بر آن توسط اداره های زراعتی بر ریاست مستقل زراعت اطلاع دهند و همچنین در ایام جلسه آخر احصائیه نوع و مقدار تولیدات زمین مناطق خویش را مکمل و ترتیب نموده و به مجلس ارائه داده و پس از موافقه با همین فراریکه معین شده است بر ریاست زراعت بسیارند .

تحقیقات اوضاع زراعتی نقاط مختلفه از طرف ریاست زراعت : - برای مزید معلومات

و اینکه آرزوها و مطالب زارعین و دهاقین خوبتر برای حکومت معلوم گردد خود جلالتمابی

رئيس صاحب زراعت اکثر نقاط زراعتي را از نظر گذرانیده از غزني - فندهار - فراه - چخانسور - سپين بولدک گرفته تا به هرات - غوريان - ماروچاق - ميمنه - شبرغان - مزار شريف - خلم - سمنگان و باز و سبع تر در ولايت فطنن مثل چایاب - رستاق - یتگی فلمه - در فد - دشت ارچی - امام صاحب - غوری - بفلان و بالاخره حصه بامیان و دره غور بندرا شخص رئيس صاحب زراعت معاینه فرموده اند .

مطلوب و مرام از این سیاحت این بود که از یکطرف در باره خریداری مشکلات رفع و زمینه مساعد گردد و از طرف دیگر ملاحظات در اطراف ممکنات توسعه زراعتی و بلند بردن تولیدات و از دیاد محصولات زراعت بوده است که به اساس پلان مرتبه و خصوصیات محیط عملی میگردد با اساس این معلومات مذکوره پلان های ذیل به وجود آمد :

- ۱ - پلان تولیدات حاصلات گندم و دیگر غله جات .
 - ۲ - پلان تولیدات پنبه .
 - ۳ - پلان تولیدات لبلبو در غوری و بفلان .
 - ۴ - پروژه تولیدات و سیاست مالداري در نقاط مختلف مملکت .
 - ۵ - پلان زرع و حاصلات کتان وزغر .
 - ۶ - پلان تولیدات میوه در مشرفی .
- علاوه بر اینکه پلان های فوق مرتب شده است یک عده پلان های دیگری هست که ترتیب شان روی دست است فرار ذیل :

- ۱ - تربیه بیله و حاصلات ابریشم .
 - ۲ - پلان تولیدات تنباکو و زرع املاک حکومتی .
 - ۳ - تولیدات و صادر کردن گیاه های کوهی و طبی .
 - ۴ - پروگرام توسعه و حفاظه جنگلات طبیعی .
 - ۵ - پلان اصول استفاده و تحت اصول اقتصادی آوردن چوبهای قیمت بها .
 - ۶ - پلان تکثیر و استفاده بسته .
 - ۷ - پلان تولیدات مواد تبلی و استخراج آن از نباتات برای خورا که و مواد صنعتی .
 - ۸ - پلان تربیه و تکثیر حیوانات عسکری .
 - ۹ - پلان امور اسکان ناقلین .
 - ۱۰ - پلان استفاده از آب های زیر زمینی و انهار و تقسیمات حق آبه .
- فرمایش ماشین ها و آلات زراعتی ، ترویج تدریجی ماشین های زراعتی و آلات فنی

درافغانستان از مهمات است زیرا که تزئید محصولات زراعتی و بلند ن حاصلات زمین بد و ن استفاده از ماشین های زراعتی ممکن نیست لاکن این استفاده بایست تدریجی باشد یعنی تنها به توریدهمان انواع ماشین و آلات اولترپرداخته شود که امکان استفاده آن زیاده ترمتصوراست. ماشین ها و آلات زراعتی که به امریکا وچکو سلواکیا و روسیه فرمایش داده شده است مدعا از يك عمده تراکتور ها و آسیاب های کوچک برفی و آسیاب های دستی و ماشین های چوپه کشی و بیه های برفی $\frac{1}{4}$ اسپ فوه و $\frac{1}{4}$ اسپ فوه و $\frac{3}{4}$ اسپ فوه. ارهت های آبکشی و بیه های بادی ماشین های جغل و درو و غیره است.

برای اصلاح جنس حیوانات وطنی و عادی ساختن حیوانات اصلاح شده خارجی در داخل مملکت يك عمده مرینوس و گاو شیری و جوانه گاو طرمی نسل گیری و اسپ مادبان نسل خونسر و اسپ های طرمی به روسیه فرمایش داده شده است.

علاوه بر آن يك عمده ماشین های ضد عفونی نمودن حبوب و آله فومیکیشن و پارو های کیمبای و انواع حبوب از نباتات صناعی مثل سویا بین که نوعی از لوبیا است راز آن مواد صناعتی مختلفی کشیده میشود و تخم پید اسجیر و انواع تخم پنبه و کس آفتاب پرست نیز به روسیه فرمایش داده شده است تا بفرض تجارب به نقاط مختلفه مملکت تقسیم گردد.

برای خریداری حبوب و ماشین های برمه زیرزمینی و خریداری آلات اصلاح حبوب مبلغ ۱۲ هزار دالر از بودجه ریاست به کمیته موریسن امریکائی به واشنگتن تخصیص داده شده است ماشین برمه کشی که ذریعه متخصصین مربوطه اش برای معلومات آبهای زیرزمینی و استفاده ازین آبها به نقاط مختلف مملکت به کار انداخته خواهد شد خیلی مهم خواهد بود زیرا که زیاده از ثلث آبهای برف و باران در طبقات زیرین زمین رفته از استفاده زراعتی خارج میشود و البته استفاده ازین آبها در سرسبزی و آبادی وطن در آینده رول مهمی بازی خواهد کرد. همچنین در موضوع ازدیاد آب و توسعه آبیاری که محور تمام امور زراعتی است توجه زیاده تری شده و برای معلومات و ترتیب نقشه و کروکی آن ع سید وحدت شاه خان مدیر عمومی بند و نهر را از وزارت فواید عامه مطالبه و به این کار معول نموده ایم و در موضوع توسعه و اصلاح آبیاری اولتر ولایت فطغن را که کلا نثرین منبع تولیدات حکومت است و جنبش و حیات زراعتی نیز در آنجا نازه تر و وسایط عملی شدن پروگرام در آن زیاده تر فرا هم است تحت کار گرفته ایم به این ترتیب که سید وحدت شاه خان بانفرتنی مربوطه اش در موسم زمستان در فطغن و در تابستان به کابل کار کنند.

و نیز به همین اساس مفکوره آبیاری و اصلاح آن محل تعمیر هفت بند بدریای کابل نیز تعیین شده و علاوه برین دهانه نهر نو آباد کوهستان پخته کاری و اراضی که بیشتر آب نداشت تحت آب آمد و در نتیجه قیمت زمین از سه صد افغانی به هزار افغانی صعود نمود .
علاوه از کارهای فوق برای بند و انهار چهار دهی و کوهستان مصالح تهیه شده است که بدخواست خداوند در سنه آینده مورد استفاده قرار داده خواهند شد .

حفر انهار در غوریان هرات ، در هر کاریکه در آن مشارکت ملی زیاد تر باشد از آن زیاد تر میتوان منتظر نتیجه خوب بود . یکی از مرام مهم ریاست زراعت این است که خود قوم به کار افتاده در امور توسعه زراعتی از قبیل حفر انهار ویا تعمیر بندها خود افراد سرمایه و فعالیت خود را به کار انداخته مفاد خود مفاد ملت را تامین نمایند . به اساس این مفکوره چنینکه جلالتصاب رئیس صاحب مستقل زراعت از امور زراعتی هرات واریسی می فرمودند در خصوص کشیدن دو نهر از دریای هریرود و آبیاری اراضی غوریان بارو سی قوم نورزائی مذاکره و موافقه فرمودند به این ترتیب که رؤسای قوم از پول خود نهرهای مطلوبه را حفر نموده اراضی را که تحت آب آورده میشوند در بین افراد بی بضاعت و غریب کار قوم قرار فی قایل پنجاه و پنج جریب تقسیم نمایند برای اینکه تقسیم اراضی آباد شده که تا حدود پنجاه هزار جریب خواهد بود از یک طرف طور سهجج در بین افراد مذکور تقسیم گردد و از طرف دیگر تعیین قیمت و تادیه و اقساط آن که از طرف مستملکین زمین به رؤسای قوم که به حفر نهر به پول خود پرداخته میباشند طور سهجج بعمل آمده هیچ گونه موجب پیچیدگی در بین بناقی نماید ریاست زراعت تمام امور فوق را از تعیین قیمت و تعیین اقساط گرفته تا به اعطای قباله تحت مراقبت خود میگیرد .

حفر نهرهای غوریان هرات به ترتیب فوق یک گونه باهمی و اشتراک مساعی را در بین نوده ملت و رؤسای قوم و دوایر حکومتی نشان داده امید است به تقلید این پروژه مفید و عام المنفعه اقدام های مفید دیگری نیز به مطلوب سرسبزی و آبادی وطن عملی گردد .
کار حفر نهرهای مذکور به شروع سنه آینده تحت اثر و ج عبدالله خان نایب الحکومه هرات جاری میشود .

در موضوع توسعه و حفاظه و استعماده اصولی از جنکلات جلالتصاب رئیس صاحب زراعت شخصاً جنکلات باد غیبات هرات و یسته زارهای آنرا از نظر گذرانیده برای شان معلوم شد که اقوامیکه در داخل جنگل سکنا دارند باعث خرابی و بی نظمی جنگل بوده اند و زمین های آبی کاری خود را به اشخاص دیگر واگذار شده و خودشان در بین جنگل به ضرر جنگل جا گرفته اند .

امور ریاست زراعت

به دایره مربوطه هدایت داده شد تا برای تامین آیشدها جنگلات هرات و دیگر نقاط مملکت ترتیبات لازمه اتخاذ نمایند و نیز درباره تنظیم اصلاح امور جنگل پروگرام لازمه زیر دست است که در مساعدت وقت تمام اجرا آت گرفته می شود .

در خصوص جنگلات مصنوعی که در آبادی و اصلاح و اعتدال آب و هوای مملکت قرار نمویب مجلس عالی وزراء به مشورت و نظر غور بشد باقیان شروع و اجراء آت لازمه مقدماتی به عمل آمده است مطلوب از مشیران در این باره مراحل رودهها این است که به تعداد اشجار و ثروت و زینت مملکت افزوده و از شساع آب ها که در نقاط معروض به آفتاب و حرارت بدون فایده تبخیر می شوند جلوگیری بعمل آید و نیز تکثیر اشجار باعث اعتدال هوای منطقه گردیده از چوب اشجار حاصل شده استفاده های صنعتی مثل ساختن بسکس و میز و چوکی و در گو کرد سلاری و غیره استفاده های لازمی بعمل آید .

این جنگل شانی او لتر در دره غور بشد از این سبب تحت احراء گرفته شده است که حصه این دره بیشتر ذریعه ولایت کابل جنگل شانی و از آن تشبیه خوبی گرفته شده . در حالی که ریاست زراعت در مشیر ساختن دره غور بشد و بامیان (از یل متک تا بامیان و از دهنه شکاری تا دو آب) که جزء اول پروگرام مشیر ساختن دره ها است نتیجه مثبت بگیرد . عمل جنگل شانی را در سایر مواضع نیز عملی خواهد نمود .

جنگل شانی دره غور بشد و بامیان ذریعه اتحادیه نام اتحادیه (زراعتی و جنگل بانی) عملی خواهد شد . در بطول دره از یل متک تا بامیان و از دهنه شکاری تا دو آب در حدود شش کرور نهال غرس خواهد شد که بعد از ده سال فرا می دانه ده افغانی یک دارائی ششصد ملیون افغانی را بوجود خواهد آورد از اشجار حاصل شده که مدعا از عرعر و نیله و سفیدار و شنگک میباشد برای ساختن بسکس ها جهت نقل دادن انگور و آتش شمالی بخارج استفاده بعمل خواهد آمد و نیز برای گو کرد سازی مورد امانه خواهد بود .

علاوه بر غرس نهال های مذکور اتحادیه به غرس یک عدد زیاد نهال های باد ام (تا به حد و سه ات) نیز اقدام خواهد ورزید تا از آتش از یل متک تا بامیان و همچنین دره شکاری تحت امتیاز اتحادیه می باشد .

حکومت معادل به قیمت اشجار موجود در غور بشد به سه لک افغانی تخمین شده است در اتحادیه سهیم خواهد بود .

از جمله مجموع سرمایه اتحادیه هر قدر که خود پنجاه فیصد آن مخصوص اسهام اهالی غور بشد خواهد بود که از آن اهالی قرار ذیل تشکیل خواهد شد :

نرخ کدو هر گاه در غوربند مثلاً پنج افغانی قرار داده شود هر مزدور که در آن جا به کار مشغول می گردد شصت فیصد مزد خود را نقد دریافت نموده و چهل فیصد آن را سند اشتراک دریافت نموده می توانند .

این سند سهیمه بعد از دور را مجاز خواهد ساخت که توسط آن از زمین های که جدید آباد می شوند پس از هر پنج سال به قیمت معمول آن وقت خریداری نماید و یا این که اگر این گونه اشخاص به خریداری زمین مایل نباشند این اسناد را اتحادیه (زراعتی و جنگل بانی) خریداری نماید .

به ترتیبی که کار بزرگان در اجرا آت خویش آزاد بوده حتی می توانند که تمام اجوره خود را بدون اشتراک سهیمه اخذ نمایند .

ریاست زراعت باین اتحادیه مبلغ ۲ مایون افغانی نیز تقاضای میدهند .

دوره براتحادیه زراعتی و جنگل بانی : غوربند به اساس پلان زراعتی سه اتحادیه زراعتی

تجربه وی دیگر تشکیل گردیده که یکی آن به غوری و دیگری آن به کورک و مطلوب از احداث آنها همانا اصلاح حیوانات و نباتات و ترویج اصول زرع عصری واحداث نمونه برای زارعین و انتشار معلومات فنی است .

اتحادیه سوم مدعا از یک اتحادیه مالدار، و تربیه گوسفند است سرمایه این اتحادیه فعلاً دهلک افغانی است که چهارلک از مالدار و شش لک آن از ریاست زراعت است و این اتحادیه دو سال تجربتاً کار خواهد کرد و در نظر است که در صورتیکه نتیجه مثبت باشد از پنجاه هزار تا ۱۰۰۰۰۰ گوسفند تربیه و فراهم شود .

رویه هرفته این اتحادیه خریداری گوسفند را ارزان تر ساخته است و هم شوق در بین مردم برای سهولیت درین اتحادیه پیدا شده است ریاست زراعت فعلاً مجتاً طایفه داخل کار بوده نمی خواهد دقتاً دامنه آنرا بسیار وسعت بدهد تا وقتیکه نتیجه آن معلوم شود زیرا سخته این شرک ها مثل شرکت های تجاری فایده حتمی ندارد .

در خصوص گوشت مسلخ که حتی الامکان به قیمت ارزان به دسترس اهالی گذاشته شود

نیز اجراء آت مفیدی شده است . چیزی که آینده مسلخ را قابل اطمینان نشان می دهد این است که بدون زور و حواله به تعداد یازده هزار گوسفند از مالدار غرنی و قطن و غیره مجال خریداری شده و به قیمت فی سیر ۲۸ - افغانی به مسلخ تسلیم داده شده است .

ذخیره گوشت سه ماهه زمستان ۱۳۲۶ نسبت به ذخیره سه ماهه زمستان ۱۳۲۵ زیاده تر بوده است .

همچنین در موضوع ذخیره روغن چنانچه از مقایسه ذیل معلوم می شود :

(آ) ذخیره سه ماهه زمستانی ۱۳۲۵ گوسفند ۷۴۹۰ راس = ۱۵۴۲۰ کیلو .
 ذخیره سه ماهه زمستانی ۱۳۲۵ روغن ۴۱۷۸ کیلو = ۴۱۷۸ کیلو .
 (ب) ذخیره سه ماهه زمستانی ۱۳۲۶ گوسفند ۱۱۴۳۰ راس = ۱۹۹۹۶۰ کیلو .
 ذخیره سه ماهه زمستانی ۱۳۲۶ روغن ۴۷۴۶۶ کیلو = ۴۷۴۶۶ کیلو .

علاوه بر آن در کدام های مسلخ اها لی برای ذخیره زمستانی خود ها بمقدار ۲۲۵۱ راس و فرد گوسفند و گاو و گوساله و مرغ و قاز و فیلمرغ از شخصی خود حفاظه نموده اند . و نیز علاوه از ذخایر فوق بصورت امتحان تخم مرغ و امعیه پر کرده و زبان گاوودود زده و تنبه و ران گوسفند دودزده نیز تحت عملیات هذا سته قرار داده شده و نتیجه محصله اطمینان بخش بوده ممکن این عملیات تحفظی در سنه ۱۳۲۷ ادامه و توسعه داده شود . در جنسیت گوشت نیز نسبت به سال گذشته اصلاحات و ترقی بعمل آمده و مردم به خریداری آن میلان و رغبت زیاده تری دارند و معلوم می شود که بعد از این این موسسه روبه بهبود و توسعه است .

در خصوص استخدام نفرینی با آستر یا داخل مذاکره کرد یدیم که از اشخاص لایق بمعاش نسبتاً قلیل بما دستگیری کنند ، تا حال دوا نفر یسکی برای پنبه و دیسگری ، برای تربیه حیوانات استخدام شده اند .

برای تقویه و معاونت زارعین : در سنه ۱۳۲۶ ریاست زراعت از داخل بودجه خود مبلغ ۱۳۶۱۶۳۹ - افغانی تقاوی داده است که اراضی خود را قابل زرع ساخته به حفر کساریز و نهر و غیره اصلاحات بپردازند .

در خصوص مدافعه امراض حیوانات : خصوصاً مرض تاکو که در قندهار و جنوبی و مشرقی خساره های مالی رسانیده است نیز اقدامات لازمه بعمل آمده زویمه بیچکاری سیر و - واکسین از اتلاف ۴۰۰۰۰ گاو به قیمت ۸۰۰۰۰۰۰۰ - افغانی خساره جلوگیری شده است .
همچنین درباره مرض جولاکک غوربند و مور در غزنی و پشت رود اجرا آت موثر
 و مفیدی شده است .

صرف در غوربند اگر ترتیبات لازمه برضد مرض جولاکک گرفته نشود خساره هایید بالغ به چهار سکرور افغانی خواهد بود .

در موضوع ذرع اېلېو در بقلان تاو فېنگه ياره برای تقويه زمين و ترا کكتور برای قلبه نمودن آن به دست تېاشد مشكلات است و بنا عليه برای امسک سال زريه ذرع آن به و فقه انداخته شد . بالاخر برای اېنگه يك عدد نگران های وزارتى وطنى مهيا داشته باشيم يازده نفر فارغ التمهيلان زراعت امسال را بر ياست ناکرېن خروانات تخفېض داديم و در ضمن کبارات به تربيه حوانات و معالجه امراض آنها تر سهولت پيدا گشتند .

در خصوص املاك حكومتى ، چون بعد از مساوات و استحقاقات لازمه برای رياست زراعت ثابت شد

که بکهدارى املاك حكومتى و عملى نمودن آن در زمينه رياستان مفادى برای حكومت نوده برعکس آن دیده ميشود که زمين های حكومتى در ياد توات روز بروز کم فوه شده حاصلات آن رويه قلت مرود و از طرف ديگر بسا اشخص است که به زراعت ميلان و شوق طبيعى دارند لاکن زمين ندارند که فوه خود را بکبار اندازند از اين جهت رياست زراعت بهرود کبار را به اين دانست که هر قدر املاك حكومتى که حوض مشورت حكومت تېاشد بفروش رسانيد . شود و اين نظريه که از مقامات عالی بيز منظور گديده است در سنه ۱۳۲۶ در باره املاك مربوطه ولايت کابل عملى گردیده و يك اندازه زمين که به ۱۵۱۶ جريب بالغ ميشود بايکدمه فله و تعميرات مربوطه آن به قيمت ۱۵۰۰۰۰۰۰۰ افغانى بمعاذلان و دار طلبى قانونى بفروش رسانيده شده است علاوه بر آن برای تقفېض امور املاك و رياستى دېشت های تقفېض از مديريت عمومى تقفېض رياست بهاموريت زراعت حكومتى اعلى مجتمه و ماموريت زراعت ولايت جنوبى فرستاده و تحقيقات لازمه حاصل شده است .

چون در بين مالکين آسياب ها ، و اشخاصيکه در اشرفشان زير اين آسياب ها واقع است

درا کثر نقاط دعاوى در بين بوده زمين دارها است که دارند که حق آبه شان از سبب گردش آسياب ها خارج استفاده اراضى شان مى ماند بعد از استبدان مقامات عالی چنين ترتيبات گرفته شده است که زارعين زير بخل قيمت عالى آسياب ها را که به زراعت شان مضر ثابت ميشود به صاحبان آن بپردازند و بيز در آمد بجمع آينچنان آسياب ها ميناز خواهند بود که وجود آن به زراعت اراضى هموار مضر ثابت نگردد .

تفصیلات اساسى و قانونى آب در بين زارعين و کي از مسايل پيچيده و دشمنى است که تصفیه و حل آن از مهمات بوده بايست حق آبه به اساس مالیه دهم و بامساحه زمين در بين زارعين تعين و تقسيم گردد چون عملى نمودن اين مفکرده هم بدون بخته کبارى دهانه های آب خوره لاممکن است رياست زراعت از بودجه خویش مبلغ ۱۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰ افغانى را برای بخته کبارى دهانه های انهار ولايت کابل تخفېض داده است .

در خصوص زراعت پنبه در قطن که از سبب نامساوی آب و هوا و بلند رفتن نرخ غله در آن ولایت معطل گذاشته شده بود چنین ترتیبات گرفته شد که زار عین دهانک زمین های خود را در سنه ۱۳۲۷ پنبه بکارند و نیز به موافقه اتحادیه پنبه شمالی در قیمت فی سیر پنبه زار عین مذکور نسبت به سابق افزودی بعمل آمده از مفاد فرمان حضور درین موضوعات به نایب الحکومگی قطن خبر داده شد .

این بود اجراءات سنه ۱۳۲۶ ریاست مستقل زراعت که فوفاً طور مختصر تذکار گردید در تمام اجراءات مرام ریاست زراعت همانا بلند بردن تولیدات زراعتی است که از راه تقویه پنبه زار عین و تلقین و تنویر آنها تامین میگردد و به کار انداختن مسامی و سرمایه های هنگفت و زحمت کشتی تمام طبقات ملت را ایجاد میکند زیرا اگر سرمایه دار ها به ایثار و دادن سرمایه و اهل فن به تکنیک و مراقبت و مشارکت فنی و زمین دار ها به کسار و فوه بازوی خود پروگرام وسیع و بزرگ زراعتی را پیش ببرند به زحمت و عرق ریزی جبین چند نفر محدود نایست متظار نتایج بزرگ بود .

مدیریت عمومی زراعت هر ات :

- ۱- یک مقد از خسته بادام و زرد آلو در اراضی تحت کونئی مدیریت عمومی زراعت و باغ دار الحکومگی قوریه گردیده امد است که استفاده خوبی ازان گرفته شود .
- ۲- از جنگل بیتون یل وروضه باغ وارد و باغ قطعات زمین موجود بود که حاصلات زراعتی آن چندان بدست نمی آمد ، معهدابه جنگلات مذکور ملحق و تماماً از انواع سفیدار و بید و بنفش غرس گردیده است .
- ۳- در حصه زنده جان که وسعت زمین آن نسبتاً زیاد بوده بااستثنای نهال شانی سابقه بقدر چهار جریب نهال غرس وده جریب آن تحت زراعت گرفته شده .
- ۴- در سال گذشته حفاظت جنگلات پسته که به سیستم دیگری اداره می شد ، در هذالسنه در تشکیلات اداری آن تعدیل بعمل آمده ، ذریعه سواران خوش برضامجا فظه و از تجاوزات اهالی بصورت خوبی جلوگیری می شود ، همچنان در جنگلات ارچه نقطه مخصوصی تعیین گردیده حفاظت آنها بصورت صحیح انحصار شده است .
- ۵- امور دفع آفات مضره ملخ که از چند سال است تحت عملیات مداومی بوده در هذالسنه بفضل خداوند (ج) و به اثر مراقبت مامورین و توجه اهالی نتوانسته است بجاصلات اهالی خرابی وارد کند ودر مناطق سرحدی نیز تحت کشفیات قرار گرفته و ترتیبات لازمه گرفته شده است .

۱۶- در اوائل سال جاری برای کلان شونډ گان غوریان صلاحیت داده شده که یک نهر جدید از دریا کشیده و از یول شخصی خود ها نهر نو را آباد و زمین های لامزروع نواحی آنحدود را مزروع نمایند ، تا اراضی مزبور در محل استفاده افرادی زمین واقع شده وهم برحاصلات آن محیط که موجب رفاه عامه است افزوده شود .

مدیریت زراعت حکومت اعلائی بدخشان :

- ۱- دشت فراخ که جوی آن تحت کار بوده در هذالسنه به اندازه سه آسباب آب بدشت مذکور بر آورده شده و زمین مذکور در بین مردم ذریعه یک هیئت تقسیمات گردیده و کار کشت و زراعت آن شروع گردیده است ، امید است که در سال آینده حاصلات خوبی از زمین مذکور گرفته خواهد شد .
- ۲- در دشت فراخ به اندازه شصت جریب زمین از برای احداث باغ تجربه گاه زراعتی انتخاب و کارهای سرک و خیابان و جوی آن تا یک اندازه پیشرفت کرده ، اگر خدا بخواهد در برج حوت سال جاری به بندر فوریه و شرس نهال منمر و غیر منمر در باغ مذکور اقدامات خواهد شد .
- ۳- در اول سال جاری یکا اندازه نهال شانی در اکثر محلات مربوطه بمثل آمده که نظر بر ایور نهال شانی مذکور در تمام مربوطات بدخشان به تعداد پنچ لک نهال تخمین می شود .
- ۴- از چند سال باینطرف در بعضی نقاط مربوطه حکومتی جرم کم کم ملخ وطنی یا سکنده ملخ ظهور کرده چون از اول جلو گیری نشده بود سال بسال کسب تکثیر و ازدیاد نموده در برج حوت ۱۳۲۵ الی اخیر حمل سال جاری در حصه دشت فراخ و دیگر نقاط و مربوطه به پارک جرم بدشت بروز و زراعت نقاط مذکور را اکثراً تلف کرده که اقدامات جدیدانه مرعی و درامحای آن پرداخته کاملاً محو و نابود ساخته شده است .
- ۵- جوی شهر بهارک که بمسافت ۱۵ کیلومتر امتداد دارد از یکطرف سر بند نهر مذکور که از دریای زردیو منشعب شده ناقص و از جانب دیگر جوی مذکور از حصه مناصفه مسافه متذکره خراب و برهم بوده آب بیک حصه زمین های که برده هزار جریب زمین تخمین می شود نرسیده اراضی آن تقریباً صورت للمه را اختیار نموده بود قرار یکه در گذشته اقدام بیکار آن شده بود در اول سال جاری بواسطه اخذ ترتیبات و اعطای هدیایات لازمه نواقص عمده سر بند و نهر مذکور بر طرف و امسال بغوی تمام مزارع تحت نهر مذکور مشروب گردیده و برای مزید اصلاحات نهر مذکور اقدامات دیگری هم جریان دارد .

۱۶- دشت فرغام و خاص واقع بانزده کیلومترتری جنوب جرم که آنهم تقریباً بر دوهزار جریب زمین بالغ می شود جوی مذکور از یک قرن باینطرف مسدود گردیده و دوسد خانه وار اهالی قریباً خوستک از فقدان زمین وقت مواد ارتزافی دچار تشویش بودند، چون کار آن بسرعت جاری گردیده امیداست تا آخر سال آب مذکور جریان داده شود، علاوه برای اهالی مذکور یکمقدار غله و یک اندازه بول مملو آلات و ادوات زراعتی هم داده شده است .

۱۷- جوی عمومی اهالی سرغیلان مربوط علاقہ داری بهارک در سال جاری وسعت داده شده که آب کافی بزراعت و باغهای اهالی جاری گردیده ، و قطعاً زمین اهالی تیشکان مربوط حکومت کشم که تخمین چهار صد جریب زمین می شود وجوی آن از فرنها منهدم شده بود ، کار جوی مذکور در تور سال جاری به اتمام رسیده و آب بزمین مذکور جاری گردید . همچنان جوی زمین های اهالی قریه علی مغل که از بسیار زمانها منهدم گردیده و اهالی مذکور به آبیاری زمین های خود شدیداً احتیاج داشتند، بقدر کفایت چیزی بول نقد با سامان و ادوات جوی کنفی برای آنها داده شد که به حفر جوی مذکور آغاز نمایند ، چنانچه کار آن جاری گردیده .

۱۸- برای اینسکه باطبقات زارع و مالدار و نمایندگان زراعت در بنولا تبادل افکار شود بتاريخ ۲ برج جدی مجلسی مرکب از نمایندگان زراعتی و اعیان ملی اکثر مربوطات بدخشان در مرکز حکومت اعلا منعقد و دوازده فقره اسورات زراعتی و مالداری و موضوع حفظ و توسعه جنگلات مورد بحث فرار داده شد و در اکثر فقرات مبعوث عنه موافقه و کلا و کلا نشوندگان قوم حاصل گردید که تحت تطبیق گرفته می شود .

۱۹- جوی دشت خمچان نسبت به آبیاری دشت مذکور که تخمیناً هفتالی شت هزار جریب زمین می شود، در اثر پیشنهاد حکومت اعلا بدخشان ریاست مستقل زراعت در سال جاری ص علی احمد خان انجنیر بند و انهار مربوط خود را به بدخشان فرستاد و انجنیر مذکور حفر جوی دشت خمچان و آبادی دشت مذکور را خیلی مساعد یافته و به بر آورد نقشه برداری آن آغاز و در ظرف سه ماه مطالعات و نقشه های لازمه را تکمیل کرده بر ریاست مستقل زراعت تقدیم نمود که در ابتدای سال آینده به تطبیق و حفریات شروع کرده خواهد شد .

۱۱- قرار پیشنهاد حکومت اعلا بدخشان توسط وزارت داخله مبلغ دولک افغانی تقاوی برای اقوام افغانه مقیم مرکز بدخشان جهت تقویه آنها به امور زراعتی و آبادی زمین دشت فراخ خواسته شده بود منظوری آن از مقامات صلاحیت دار واسل شده و به نقری مستحقین توزیع می شود

امور ریاست مستقل مطبوعات

ریاست مستقل مطبوعات مثل سالهای گذشته درین سال نیز به پروگرامهای نشراتی خود ادامه داده و راجع به تنویر افکار عامه و ترقی سویه نویسندهگان و توسعه معلومات ابتدای وطن عزیز خویش توسط نشرات جراید و رادیو و طبع و نشر کتب مفیده و غیره وسائل نافه اقدانات نموده است که اینک مختصر اجراآت بعضی شعبات ریاست مذکور را که بدست آورد ایم فرار ذیل نشر مینمائیم :

شعبه اول مدیریت عمومی نشریات

الف شق جوایز و کتب :

- ۱- جوایز مقالات سال ۱۳۲۵ که مشتمل بر جوایز نقدی و جنسی بوده در اوایل سال ۱۳۲۶ تقریباً به ۱۷۳ نفر مستحقین آن توزیع گردید .
- ۲- توزیع جوایز کتب به مستحقین آن که جماعه ۳۷ جلد کتب فارسی و ۲۵ جلد کتاب پشتو در جوایز سال مذکور گرفته شده است .
- ۳- تهیه تدوین سه جلد رهنماها بنام رهنمای کابل، رهنمای قندهار ، و رهنمای افغانستان توسط نویسندگان داخلی .
- ۴- بکتمداد کتب مختلف فرانسوی انکلیسی، عربی، اردو، فارسی، المانی، پشتو، که تعداد مجموعی آن به (۴۸۷ جلد) بالغ می شود برای کتاب خانه مطبوعات خریداری شده .

ب- شق جراید مرکز ولایات و غیره :

- ۵- تاسیس یک مدیریت مطبوعات جدید و نشر جریده نو بنام سیستان در حکومت اعلیٰ فراه که برای تاسیس و بکار انداختن مطبوعات و نشر جریده موصوف شاعلی صدیق الله خان رشتین مدیر شعبه اول نشریات از طرف ریاست مطبوعات در ماه میزان ۱۳۲۶ اعزام و مدیریت مطبوعات فراه توسط موصوف در همان ماه تشکیل گردیده و اولین شماره سبستان تاریخ ۲۲ میزان نشر یافت .
- ۶- نگرانی و مراقبت جراید مرکز ولایات و کنترل آن از حیث صحت و نشر مضامین و دادن بعضی هدایات لازم بدوایر جراید .
- ۷- ارسال سالیک تعداد مقالات و مجلات خارجی طور همکاری و معاوضت به جراید ولایات و مرکز .

۸- ارسال يك تعداد کتب ورومانهای ... بفرض نشر دریاورفی های جراید مرکز و ولایات که برخی ازان طبع هم گردیده است .

۹- به جواب بعضی استفسارات مسلکی و نشریاتی و دوایر موسسات داخلی و خارجی پرداخته شده و معلومات لازمه مطبوعاتی و غیره تحریراً به آن ها ارسال داده شده است .

۱۰- يك تعداد کتب و سالنامه ها به نمایندگی های افغانستان در خارج و بعضی موسسات و اشخاص علمی در داخل و خارج مملکت فرستاده شده .

۱۱- تقدیم بعضی پیشنهادات بمجالس مسلکی ریاست و اخذ تصاویر مجلس و فرستادن آن ها بمراجع مربوطه .

مدیریت عمومی دایرة المعارف :

مدیریت عمومی دایرة المعارف در سال ۱۳۲۶ طبق سئین گذشته بجمع آوری مواد مطلوبه آریانا دایرة المعارف از روی مآخذ و مدارک عربی، انگلیسی، فرانسوی و باقی السنه خارجی و غیره پرداخته و توسط متخصصین و مترجمین لایق و اهل فن معلومات زیادی گرد آورده و بر علاوه مضامین مزبوره راجعت تدقیق و تحقیق به کمسیون های با صلاحیت سپرده، معلومات محلی گرانبهای نیز توسط متتبعین داخلی تهیه و جمع آوری نمود، در سنه فوق بناغلی محمد هاشم (پردیس) کفیل مدیریت عمومی دایرة المعارف بمدریت انیس تبدیل گردیده و بناغلی میرعلی اصغر خان (شاع) باین عهده مقرر گردید و نخست در صدد برآمد نامضامین نامکمل داخلی و خارجی را از مآخذ متعدده و جدیده تسکیم و طبق فهرست باب الف مضامین دایرة المعارف که قبلاً تهیه شده بود برای طبع آماده گرداند، همان بود که باوجود مشکلات طباعتی از جبت فلت مواد طبع و کارگر به همکاری مطبوعه عمومی در اول ماه جدی ۱۳۲۶ مضامین جزء اول به طبع سپرده شد و وفق تصمیم مجلس مسلکی ریاست مستقر مطبوعات در حال حاضر مضامین دایرة المعارف بصورت اجزاء جداگانه طبع و در هر سه ماه اشاعه مییابد و در عین حالیکه به فارسی نشر شود طبع جداگانه به پشتوی دایرة المعارف هم سردست گرفته شده و بهم کاری پینتو قولنه در تدوین و ترتیب باب الف در امسال مبادرت ورزیده و اینک بعد از نشر جز اول و دوم دایرة المعارف فارسی عوض قسمت سوم و چهارم فارسی جزء اول و دوم دایرة المعارف پینتو در نصف آخیر سال اشاعه مییابد و سر از سال آینده دایرة المعارف فارسی پشتو متفقاً نشر خواهد شد .

شعبه لغت : شعبه مزبور اعلام علمی را تدوین نموده و در تثبیت نام آن ها بقارسی و پشتو

مصروفیت دارد و در عین حال برای تهیه رومن فارسی و پشتو داخل اقدامات بوده مرا حل
مقدمانی آنرا تهیه دیده است .

شعبه داخلی : برای جمع آوری مواد و معلومات محلی تاریخی و جغرافیوی و غیره که در تحت
عناوین دائره المعارف می آید در اثر اسد ار مکاتیب متعدده به ولایات و اطراف و مراجه بنا
اشخاص باصلاحیت معلومات داخلی تمام علاقه ها و قراء مشهور را تاحدی گرد آورده و به
دوسیه های جداگانه منقسم و در موقع ضرورت در تدوین مجله های دائره المعارف و تکمیل گزینتر
قاموس اعلام جغرافیائی وطن از آن استفاده بعمل می آرد و بعد به زردیف و تدوین اعلام جغرافیائی
وطن متوجه شده ردیف الف را مردف و از طبع بر آورده و اشاعه نموده ردیف (ب) فا موسی
اعلام را هم مرتب و بمطبعه برای طبع فرستاد ردیف پ، ت، ث، ج، ح، خ - فا موسی اعلام
جغرافیائی تحت ترتیب و تدوین می آید .

مدیریت عمومی نشرات رادیو :

او فسات نشراتی رادیو کابل در ظرف مدت سال ۱۳۲۶ مجموعاً حاوی ۸۹۰ ساعت و ۱۶
دقیقه بوده و بقرار زیر با آن نشرات نموده است :

ساعت	دقیقه	
۱۰	۴۰	۱ - تلاوت قرآن کریم و تفسیر شریف
۱۸	۰۰	۲ - درس پشتو
۱۸۰	۰۰	۳ - خبر های داخلی و اخبار و افعات خارجی
۱۵	۰۰	۴ - اجمال سیاسی جهان
		۵ - مضامین متنوعه از قبیل اجتماعی ، صحی ، تاریخی تربوی ، حفظ الصحه ، منوی ، ادبی ، سپورتنی
۳۰	۰۰	۶ - موضوعات روز تبصره ها و غیره ...
۱۷	۲۰	۷ - پروگرام خاص برای اطفال
۲۲	۰۰	۸ - پروگرام اردو برای ممالک دوست پاکستان و هندوستان
۱۵	۰۰	۹ - رادیو درام ها
۴۶	۴۴	۱۰ - در قسمت موسیقی ، براد کاست صفحات موسیقی شرفی و غربی
۵۳۳	۷۲	۱۱ - ساز و آواز - کلیوالی ها و نغمات ملی و آهنگهای مختلف
۸۹۰	۱۶	جمله ۱۶ - ۸۹۰

علاوتماً برای تامین ذوق عده از اشخاص که بموسیقی شوق داشته و میخواهند ازان و از عالم موسیقی بهره داشته باشند يك كورس آزاد موسیقی برای آواز در (۱۷) میزان بمعلمی استاد غلام حسین خان افتخار و برای ظرف مدت ۲ سال در نظر گرفته شد. وهم در ظرف سال ۱۳۲۶ يك تعداد ريكارد های شرفی وهم ريكارد های خاص برای پروگرام های رادیو درام و درامه از خارج خریداری شده است .

مدیریت عمومی تخنیکي رادیو :

۱ - دستگاه موجوده برود کاست که بقوة ۲۰ کیلووات هرشب دونیم ساعت پروگرام دارد بدون سکتته دوام داشته و از نبودن سامان فالتو که ضرورت پیش شده مدیریت عمومی تخنیکي رادیو از زحمت کشتی فنی دران فوه بخشیده علاوه بران يك رفم والف های ريكطفاير ۱۲۰۰۰ ولت جرمنی مربوط برود کاست که ختم شده بود به تطبیق کر کترستک آن تا کتون به والف های انگلیسی تبدیل واز اول سال ۱۳۲۶ از آنها کار گرفته می شود همچنان والف های ۱۲۰۰۰ دانه مو د لتور جرمنی خود دستگاه که در شرف سقوط است آنهم از روی تطبیقات فنی درسنه ۱۳۲۶ از انگلستان خریداری شده الی آخر جوزای ۱۳۲۷ بما میرسد وطور عمومی از قبیل چراغ وغیره سامان هائیکه برای دستگاه برود کاست ضرورت شود لسته مزین وپوسيله یشاغلی غلام محمدخان رئیس برق از فابریکه تیلفونکن جرمنی تخمیناً ۵۰ فی صد آن اطمینان حاصل شده که درسنه ۱۳۲۷ خریداری و برای برود کاست خواهد رسید .

۲ - دستگاه های آینده ولودسپیکر های ولایات وحکومتی ها نیز بخوبی کار داده اند و در اصلاحات که ضرورت شده اقدام لازمه بعمل آورد شده .

۳ - در حکومتی اعلی بدخشان درخود شهر فیض آباد يك ترین مولد برق که ذریعه آب گردش میکند با را دیوی آخنه واسبلفا یرولود سپیکر ها وغیره لوا مات آن نقل ذریعه مامورین فنی مدیریت عمومی تخنیکي را دیو نصب وبکار انداخته شود که هرروزه پروگرام های برود کاست رادیو کابل به شهر فیض آباد به اهالی آنجا شنونده می شود (ترین مذکور فرار ترتیب نقشه و نگرانی یشاغلی مدیر عمومی تخنیکي را دیو در مکتب میخا نیکی ساخته شده یعنی ساخت افغانستان میباشد)

۴- تزئین و واردات نسبت به سال ۱۳۲۵ در سته ۱۳۲۶

الف- از بابت محصول رادیو قی صد

ب- اعطاء جواز نامه

۵- رادیو های تجارتنی که در سال ۱۳۲۶ وارد افغانستان و داخل احصائیه مدیریت عمومی

نخبیکی رادیو شده مساوی (۱۲۰۰) پایه میباشد.

مدیریت عمومی پشتو تولنه

مدیریت صحافت :

- ۱- ترتیب مضامین و نشر مجله کابل در اول و ۱۵ هر ماه .
- ۲- نشر شرح حال بعضی مشاهیر داخلی و خارجی با بعضی فوتوی آنها .
- ۳- « مقالات علمی و بعضی قصه های ملی .
- ۴- « « اجتماعی طور نگارش و یا ترجمه از مناسبت خارجی .
- ۵- انتخاب اشعار اصلاحی و اجتماعی شماری موجوده و قدیمه .
- ۶- پشتو کردن مضامین فارسی جهت نشر مجله که از خارج مدیریت صحافت رسیده .
- ۷- تهیه مضامین سالنامه ۱۳۲۶ (کابل کالنی) و فوتو های مربوطه آن .
- ۸- طبع و نشر کتاب خان جهان اودی ترجمه بناغلی « سیفی »
- ۹- « « « روهی گلونه فراهم کرده بناغلی « خادم »
- ۱۰- « « « جلد اول سیره النبی (س) ترجمه بناغلی « کشککی »
- ۱۱- « « « ادبی فنون تالیف بناغلی « بینوا »
- ۱۲- « « « دینتو اشتقا فونه اوتر کیبونه تالیف بناغلی « رشتین »
- ۱۳- « « « یفتالیان تالیف بناغلی « صدقی »
- ۱۴- « « « وین زلمیان بصورت هدیه مجله کابل
- ۱۵- توزیع مجله کابل در ماه دودفمه بمشتر کین مرکز
- ۱۶- باخبری و ندرانی یومیه در مطبعه از برای کارهای مربوطه مدیریت صحافت .

شعبه تالیف و ترجمه :

- ۱- اصولنامه پاسپورت و اصولنامه تذکره تابعیت و اصولنامه صنایع و غیره اوراق که از ریاست شورای ملی بفرض ترجمه فرستاده شده و ترجمه و تعدیل گردیده (۲۲۰) ورق .
- ۲- تاریخ آریانا که از مطبوعات قندهار بفرض ترجمه بایتمدیریت رسیده بود. (۲۰) ورق .
- ۳- نمونه جداول و شمیره وزارت حریه که پښتو ترجمه شده (۷۶) ورق .
- ۴- ورو دوصدورو قرطاسیه ۴ ورق و یک جلد تعرفه چاپی مونرها که از وزارت اقتصاد رسیده و به پښتو ترجمه شده .
- ۵- جدول دفتر اساس امتیاز آب بقران برای باغها که از ریاست بله به رسیده و به پښتو ترجمه شده (۱) ورق .
- ۶- دونهغه نمونه های بل فروش مصنوعات و یکورق بیلانس مجلس عمومی به پښتو ترجمه شده .
- ۷- دو قطعه جدول قوماندانی امنیه به پښتو ترجمه شده .
- ۸- یکورق امور بیمایش تعمیرات که از وزارت فوائد عامه رسیده و به پښتو ترجمه شده .
- ۹- یکورق جدول دفتر احصائیه وزارت مالیه به پښتو ترجمه شده .
- ۱۰- ترجمه کتاب تعلیم المنزلهین دو جلد در یک و فایه .

امور ولایت کابل

آ - توسعه و تشکیل مدیریت عمومی سابقه مجلس ریاست محاسبان -
مدیریت عمومی سابقه مجلس بمقتضای پیشرفت امور صنعتی محاسبان مملکت و توحید و تمرکز آن
تحت یک اداره مرکزی از مدیریت عمومی به ریاست صنعتی محاسبان توسعه و تشکیل یافته و این
ریاست در نظر دارد که امور صنایع محاسبان مملکت را از مرکز اداره واری و محصولات یک
منطقه را اگر در خود همان منطقه استهلاك نشود بمناطق دیگر منتقل و هم مواد نیم پخته بعضی
محاسبان را به محاسبی که بهتر مواد پخته ساخته بتواند فرستاده بدسترس کاربگزان بگذارد
و ازان بصورت خوبی استفاده کند برای و قایه حقیقی این شعبه همیشه بد و زان بوده
و وقفه در آن رخ نهد تصمیم گرفته شده که یک یک فابریکه نختابی ، پشم ریشی ، رنگریزی از
خارج وارد و مواد مابحتاج و وسایط صنعتی محاسبان ازان تهیه شود .

این ریاست جدید التتشکیل که عوض مدیریت عمومی سابقه مجلس و مدیریت صنعتی
وزارت داخلیه بوجود آمده مستقیماً بوزارت داخلیه مربوط و از حیث تجربه و عملیات در مجلس
عمومی کابل مرکزیت داشته و متشکل از سه مدیریت ، اجرائیه و بلانس ، کنترول ، تفتیش
و شبه اوراق میباشد ریاست مذکور ع ، ص عبدالغالی خان مدیر عمومی سابقه مجلس
ترقیماً مقرر و منصوب گردیده .

(ب) اجراءات مجلس مشوره ولایت -

در سال جاری ۱۴۲۶ فقرات جزائی و متفرقه اداری که حسب مقررات اصول تحت غور
و مذاقه مجلس مشوره ولایت فرار گرفته و فیصله و تصویب شده فرار ذیل است -

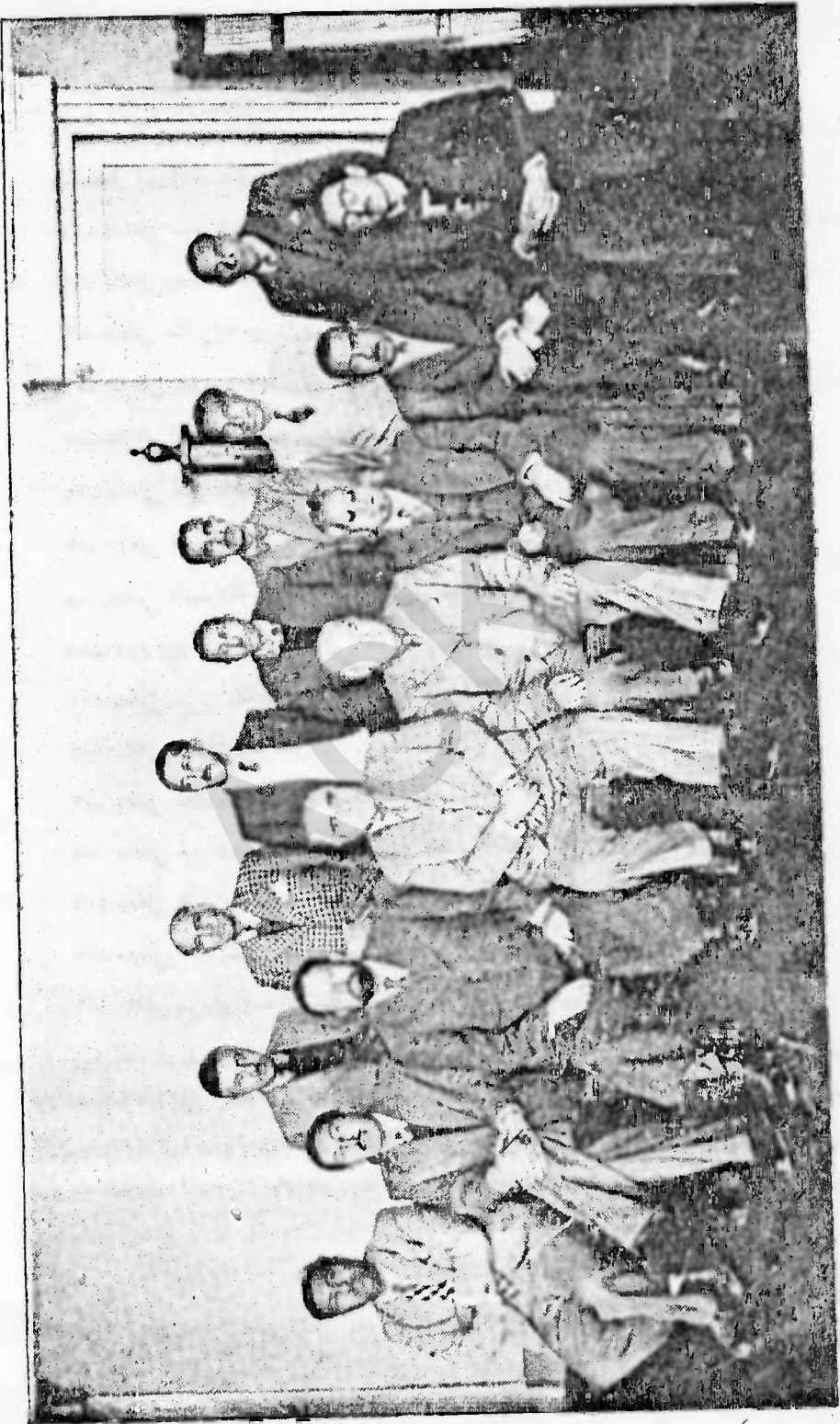
جزائی - ۴۳۰ فقره (۱۴۳۰ فقره
اداری - ۱۰۰۰)

(ج) زمین هائیکه در حصه حکومتی گلان غزنی و شمالی و حکومتی ده سبز و ۳-۴-۵ در
سال جاری به اثر مساعی ولایت و تشویق که به اهالی داده شده آباد و بت مالیه گردیده
فرار ذیل است -

۱- زمین نوآباد - ۱۶۷۷ جریب

۲- آسیاب جدید و نوآباد در حصه لوگرد و غزنی و حکومتی ده سبز و نیمان - ۱۴ هجر

۳- قنات جدید آباد در حصه غزنی و حکومتی ده سبز - ۷ دهه قنات

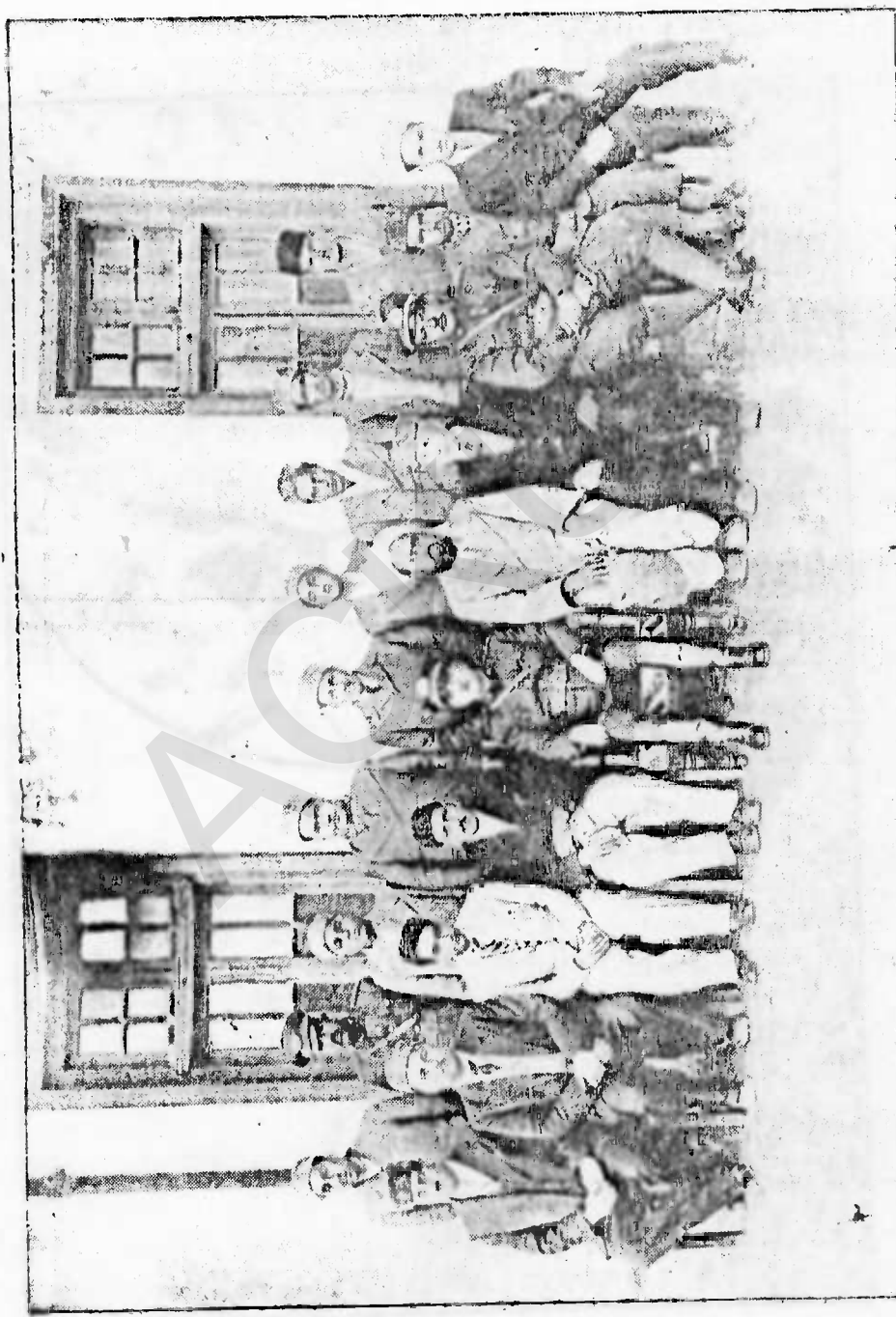
نظر باجرات عالمه، مجلس عالی رتاه نامه اینک تکس اشای محترم مجالس را باس خدمه تشان طور یاد کا ر طبع نمودیم اسمای ذوات محترم
موصوف به ترتیب صنف اول دوم در ظاهر این درون منبرج است. ذواتیکه دین روز حضور نداشتند اسمای شان در اینجا اسمای ذوات موجوده ذکر شده است

صفاول ازراست به چب .

- ۱۱- بناغلی سید قاسم خان ریشتر کفیل ریاست مطبوعات عضو منشی مجلس رفاه عامه .
- ۱۲- بناغلی محمد آصف خان قوماندان کورتوالی عضو مجلس
- ۱۳- بناغلی صلاح الدین خان رئیس مطبوعات عضو مجلس
- ۱۴- بناغلی میر زامحمد خان وزیر دولت رئیس مجلس
- ۱۵- بناغلی سلطان احمد خان رئیس شورای ملی عضو مجلس
- ۱۶- بناغلی فضل احمد خان رئیس مجلس عالی اعیان » »
- ۱۷- بناغلی محمد فاروق خان معین وزارت داخله » »
- ۱۸- بناغلی احمد الله خان کریمی رئیس تجارتی وزارت اقتصاد ملی عضو مجلس

صف دوم ازراست به چب

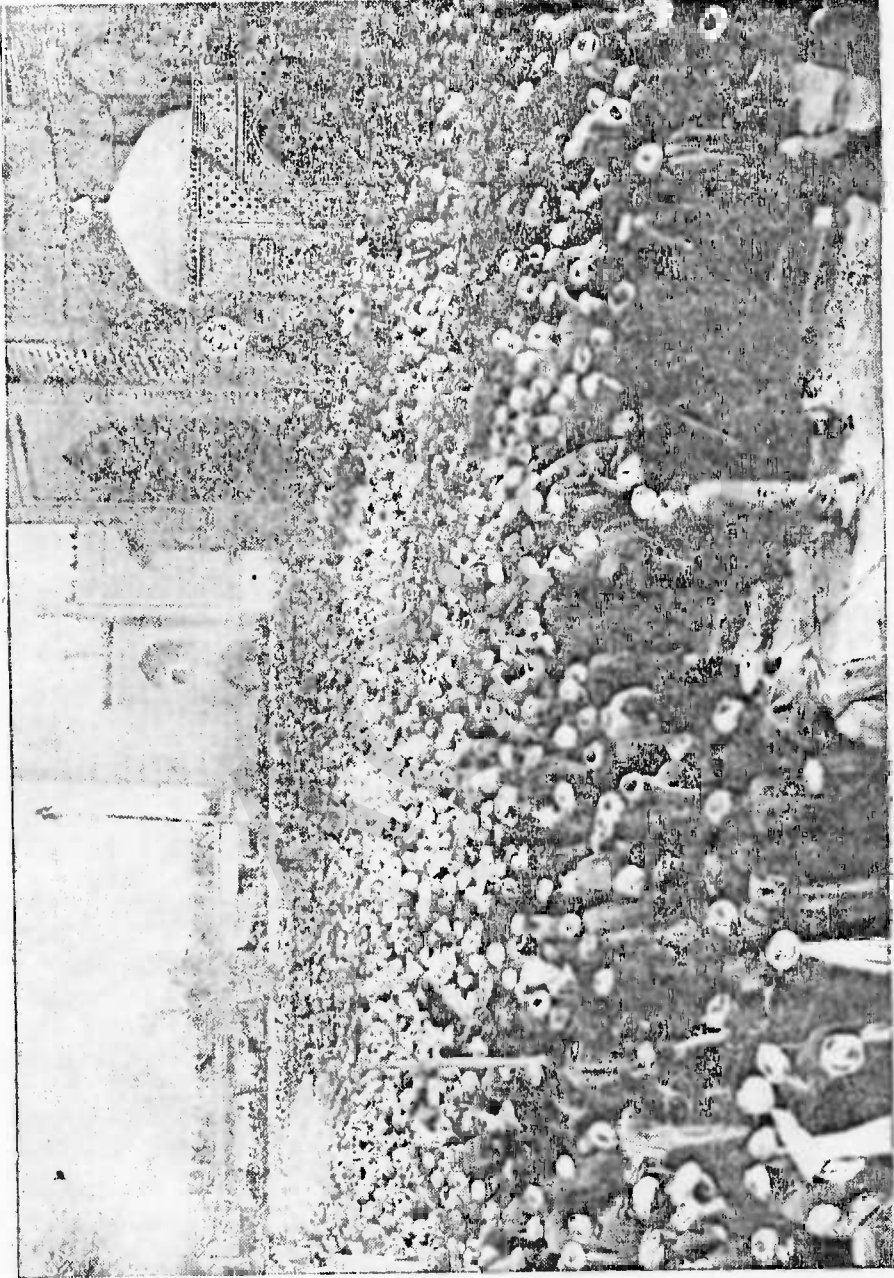
- ۱- بناغلی عزیز الله خان رئیس بلدیہ عضو مجلس
 - ۲- بناغلی عبدالعجید خان وزیر اقتصاد ملی » »
 - ۳- بناغلی غلام محمد خان کفیل وزارت معدن » »
 - ۴- بناغلی میر محمد حیدر خان وزیر مالیه » »
 - ۵- بناغلی علی محمد خان وزیر امور خارجه » »
 - ۶- بناغلی غلام یحیی خان وزیر مخابرات » »
 - ۷- بناغلی سردار اسدالله خان معاون صدارت عظمی وزیر داخله عضو مجلس
- زواتبکه تشریف ندارند: بناغلی غلام فاروق خان وزیر دولت- بناغلی محمد کبیر خان وزیر فوائده عامه- بناغلی احمد علی خان وزیر دولت - بناغلی نجیب الله خان کفیل وزارت معارف بناغلی محمد عتیق خان رئیس مستقل زراعت- بناغلی محمد اسماعیل خان والی کابل- بناغلی عبدالجی خان عزیز معین اول وزارت اقتصاد ملی- بناغلی محمد نعیم خان معین دوم وزارت اقتصاد ملی .

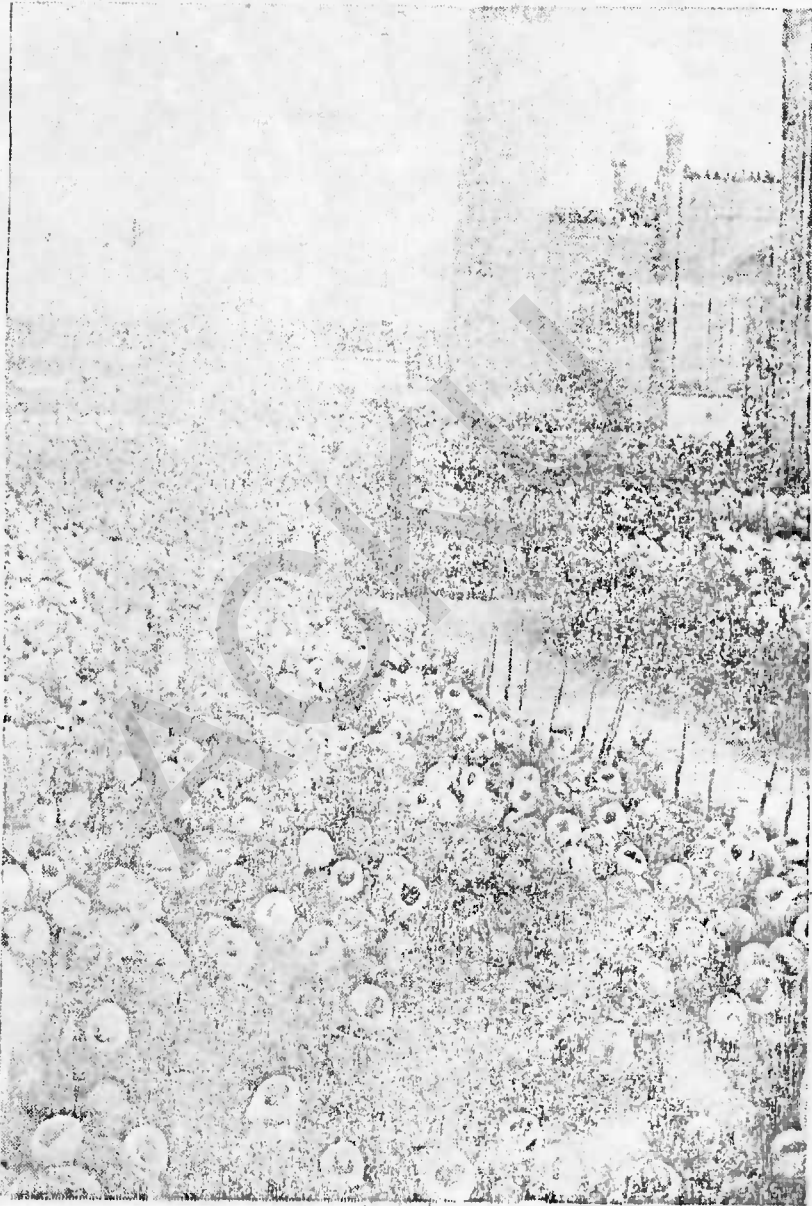
د. یحییٰ خان، محمد قاسم خان، دینو بی بی، د ولایت تنظیمه رئیس او د نو رو ملکي مامو ریښو عکس

یو نورستانی ستمن بزوی سیری په زودو نورستانی کابلو کی

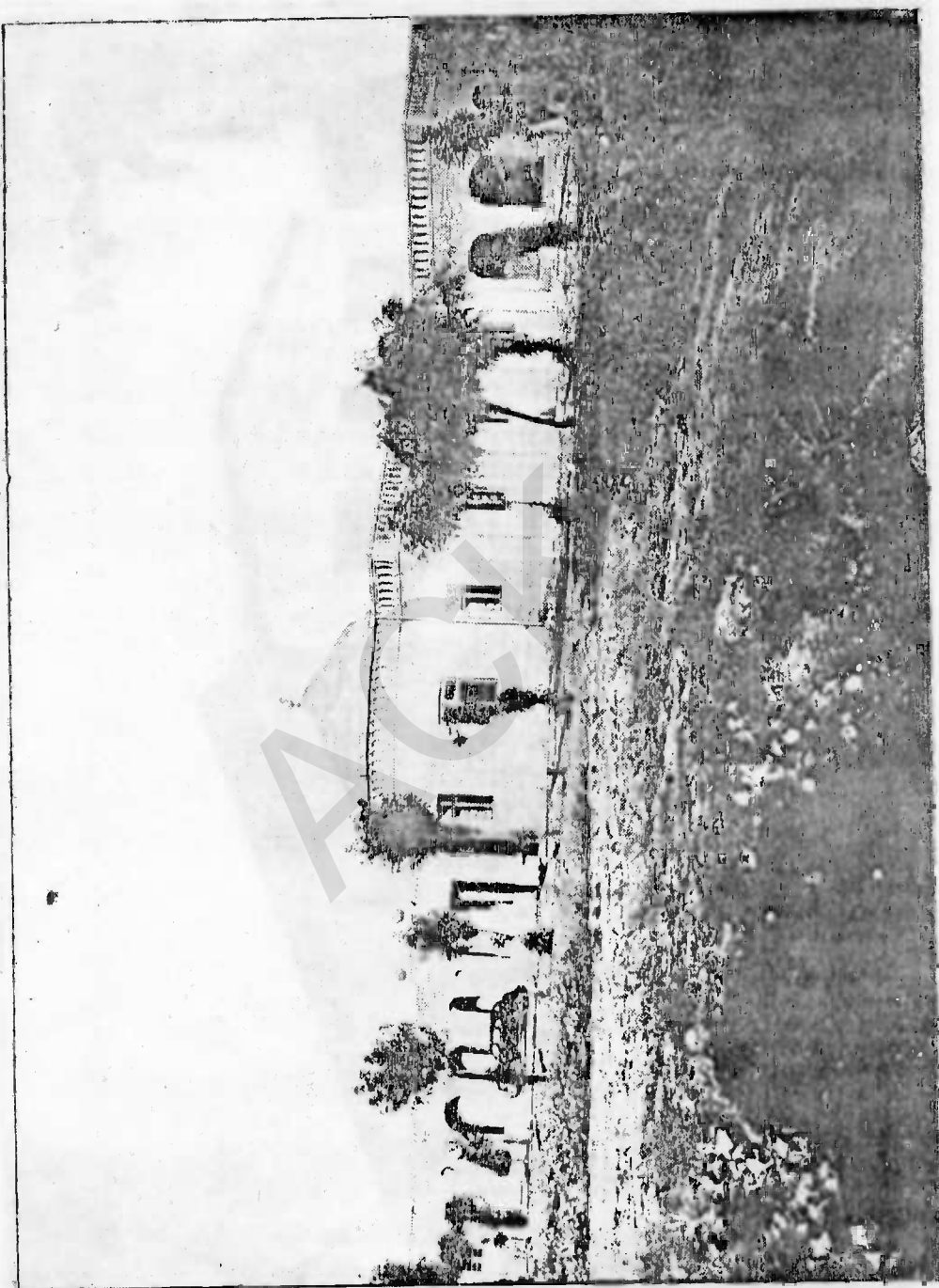

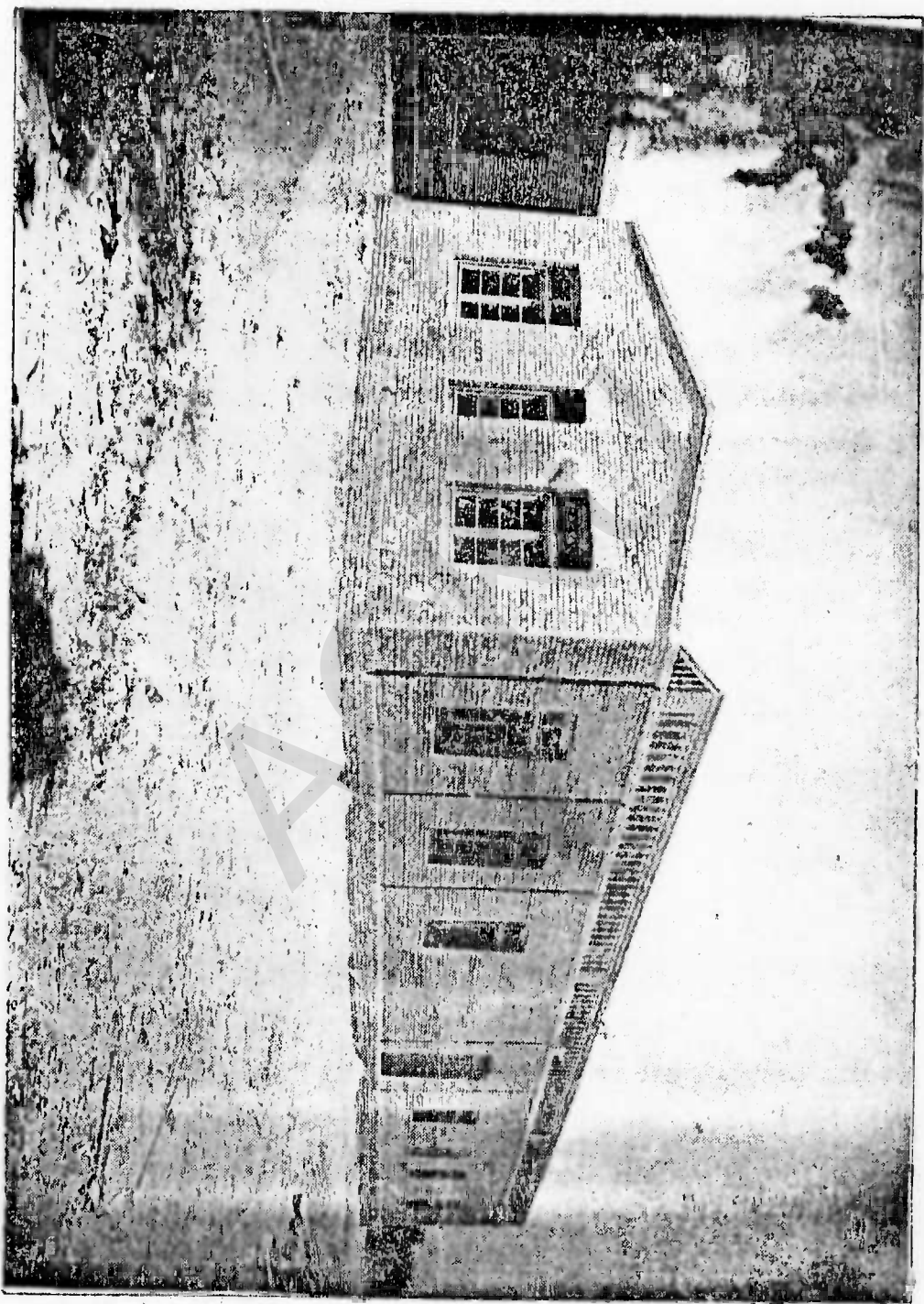
دمزار شریف شاغلی نائب الحکومہ دیادشاهی فرمان دولستانو به وخت کنی

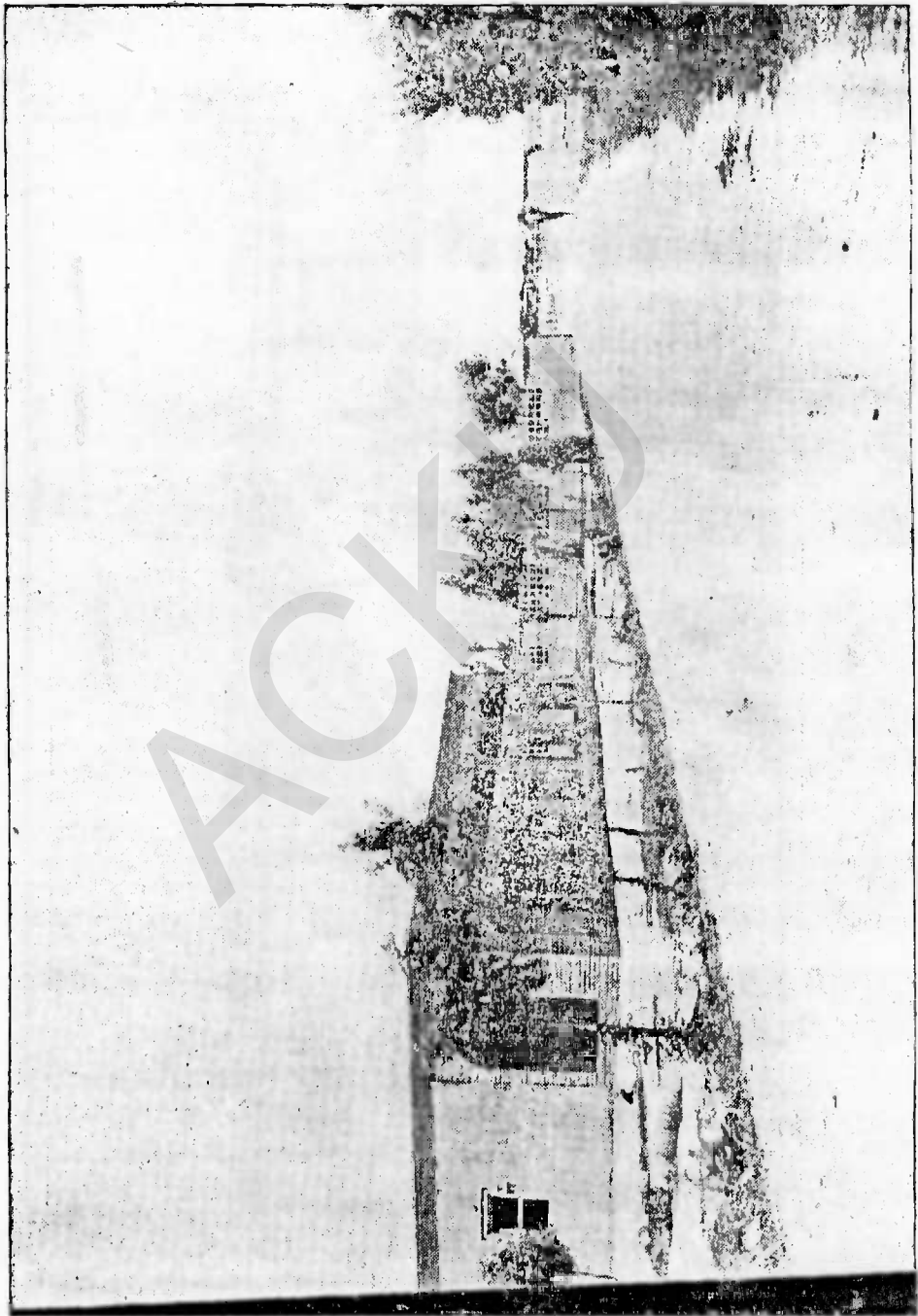
د ۱۳۲۷ کال د جمل په لمړۍ ورځ د علم مبارک پورته کول په مزار شریف کې

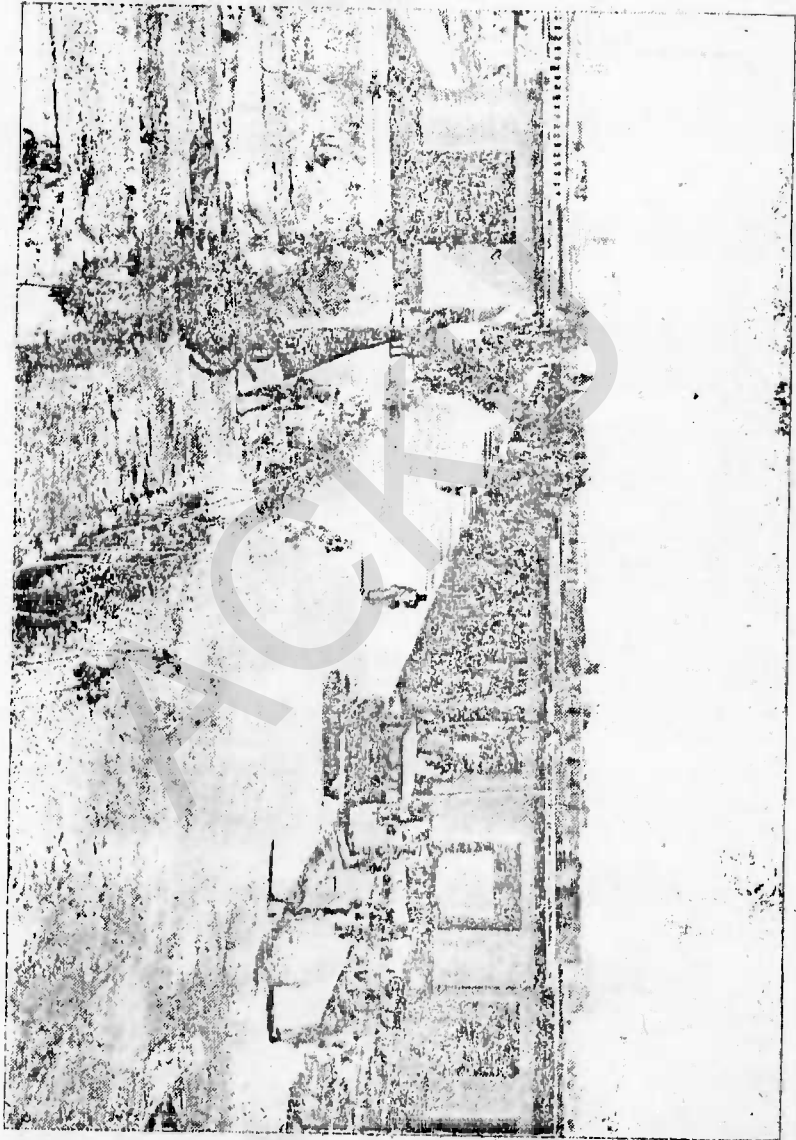
د مزار شریف د دسکری د شاخانی د عمارت شمال غربي خوا چو د دسکری قوماندان په شخص پرسونل کييل شو . په نخبينا
د بوسلو نفرو ناروغو اطافو ته اود شاخانی نور ضروري اطافو ، هم لری .

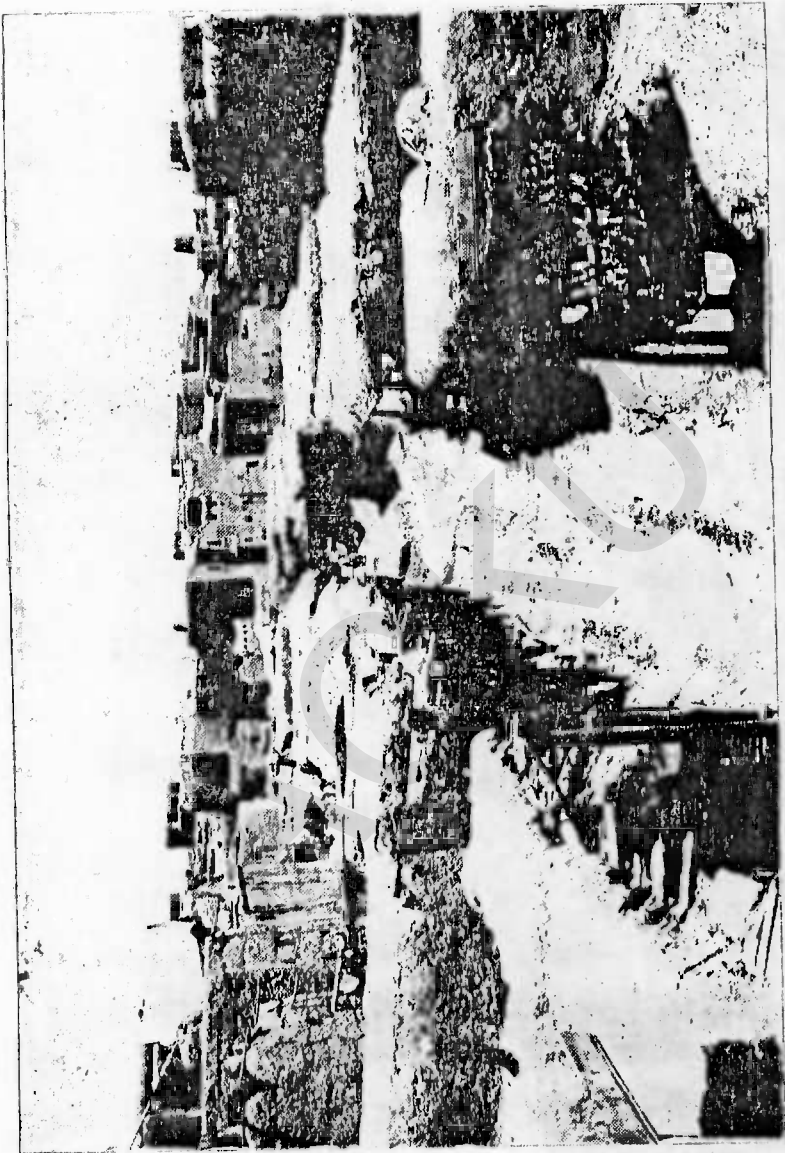
د مزار شریف د نوزی شفا خانې د مریضانو یوه څو بڼه.

دمنار شريف د عسكري دنوي دشماخاني دانظار او دبیره دار خونه چهه كلا او دشماخاني د ديوال يوه برخه هم ښيي

دکتر ابراهیم

دگر دیز بھوانی بازار

دکتر دین محمد چوپان دی کال کتبی دیندی دریاست له خوا ودان شری اوچک ورغه استاده کوی

امور ولایت هرات

ریاست بلدیہ :

- امور ریاست بلدیہ ہرات در سال جاری نسبتاً پیشرفت های خوبی در قسمت عمرانی ولایت مذکور نموده که بعضی قسمت های آنرا ذیلاً درج مینمائیم :
- ۱- در کافه تخت صفر طبابخ خانه و تحویلخانه و گراج که در سنوات گذشته کرسی آن کار و طور نیم کاره مانده بود در ابتدای سال جاری از طرف بلدیہ کار آن شروع و کار آن اتمام گردیده .
 - ۲- در چشمه اوبه باستانی کوتی های سابقه آن یک کوتی جدید بکار انداخته شده که دارای ده باب خانه میباشد که کار تعمیر آن با تمام لوازم کوتی مذکور بصورت عصری انجام داده شده .
 - ۳- کوتی سابقه چشمه اوبه که نواقص داشت تحت ترمیم گرفته شده و ترمیم اصولی آن بصورت خوبی انجام گردیده است .
 - ۴- هتل چشت شریف که دارای ده باب خانه و برنده میباشد تکمیل گردیده .
 - ۵- تمام مساجد و مزارات مربوطه ریاست بلدیہ که لازم ترمیم بود ترمیمات آنها بصورت صحیح بعمل آمده و تکمیل شده است .
 - ۶- نوزده در بند عمارت و بیست در بند حویلی و دو باب حمام عصری مردانه و زنانه و پنجاه و هشت در بند کان دوشهر جدید ساخته و تکمیل شده است .
 - ۷- ترمیم و رنگ آمیزی و اصلاحات عموم حمام های شهر کپشه و شهر جدید بعمل آمده و بصورت خوبی اصلاح شده است .
 - ۸- هشتاد هزار اصله نهال نازوود هزار نهال بلدام و یازده هزار و پنجاه نهال ارغوان و هکتار از اقسام بونه های گل دربارک شهر جدید و مسجد جامع شریف و کوتی شدائی وغیره جا های که لازم بود غرس گردیده .

امور ولایت مزار شریف

ریاست بلدیہ :

- ۱- مسجد شریف واقع باغ حضور که شکست کرده بود، دیوار احاطه و حجره های آن دوباره تعمیر شده .
- ۲- بخته کاری و ریگ اندازی سرک جدید جاده مشرفی روضه مبارک الی سرک دروازه نادرشاهی که طول آن یکپزاروده متر میباشد که چهار جویچه های مجرای آب بخته کاری شده .
- ۳- ریگ اندازی و ترمیمات جدید جاده غربی روضه مبارک الی زیارت خواجه آنجوش غلیه ارحمه معنی بکحصه آن که بخته کاری شده طول سرک مذکور یکپزار و پنجاه متر میباشد .
- ۴- ترمیمات مساکین خانه مربوط ریاست بلدیہ در سال جاری اجرا شده .

امور حکومت اعلای بدخشان

۱- امور نساجی حکومت اعلای بدخشان در سال جاری نسبت بسنوات گذشته نوسه شایانی یافته دستگیرهای کار نساجی وبافندگی اهالی تماماً در اثر توجه ومساعی حکومت اهلی بکار انداخته شده، تکه های بافت وطنی از هر رقم بغوب ترین وجه درمرض اهالی گذاشته شده است.

۲- فرار پیشنهاد حکومت اعلای بدخشان ذریعه وزارت جلیله داخله مبلغ دولت افغانی تقاوی برای اهالی مرکز بدخشان جهت تقویه امور زراعتی آنها و آبادی زمین دشت فراخ خواسته شده بود، منظوری آن از مقامات رفیعه حاصل شده وبه نفری مستحقین آن توزیع و تقسیم می شود که این خود بیک معاونت بزرگی است از طرف حکومت متبوعه برای ترقی وتوسیع شئون زراعتی وآبادی ملک دولت.

قوماندانی امنیه:

۱- کارخانه صناعتی محبس قوماندانی امنیه حکومت اعلای بدخشان نیز نسبت بگذشته وسعت داده شده، مرنوع تکه های وطنی در دستگیرهای کار مذکور بافته شده واحتیاجات اهالی را تا بیک اندازه مرفوع ساخته است.

۲- کار افتتاح موسسه بوت دوزی در شق صناعتی محبس که در سال جاری جریان پیدا کرده ودر ساختن بوتهای خوب برای عسکری واهالی خدمتی خوبی به پیشبرد صنایع نموده است.

امور عمرانی:

در اثر عدم وسائل تعمیراتی و اشخاص فنی در شق تعمیراتی اقدامی بعمل نیامده، ولی امید است که در اثر پیشنهاد های حکومت اعلی وتوجه وزارت فوائد عامه درسال آینده اقدامات اساسی کرده شود، واز جمله کارهاییکه درین سال اجرا شده قرار ذیل است:

۱- تعمیر استانه آخذة نشر الصوت واطاق توربین برق برای اخذ مذکور که درسال جاری تحت تعمیر گرفته شده، بسر رسیده وماشین های آن نصب شده است.

۲- بعضی کارهای تعمیراتی از قبیل اطافهای موقتی کدام واطافهای رهائش حکومت اهلا وغیره نیز تحت اجرا آمده است.

تصویبات و مقررات سال ۱۳۲۶ هیئت شورای ملی

- (۱) اصولنامه بند ۵.
- (۲) اصولنامه ترافیک.
- (۳) اصولنامه جزای عسکری.
- (۴) اصولنامه مجازات عسکری.
- (۵) ضمیمه اصولنامه مسافرت و اقامت اتباع خارجه در افغانستان در خصوص حصول ویزه اقامت.
- (۶) ضمیمه اصولنامه مسافرت و اقامت اتباع خارجه در افغانستان ، الغای حکم اصل (۱۹) .
- (۷) ضمیمه اصولنامه پاسپورت در موضوع ویزه دخول و خروج پاسپورت اتباع افغانی و غیره مواد
- (۸) ضمیمه اصولنامه پاسپورت تمذیل احکام ضمیمه نمره اول آن.
- (۹) ضمیمه اصولنامه تذکره تا بعیت در موضوع تادیه تذکره برای کسانی که از يك محل بدیگر محل نقل مکان مینمایند .
- (۱۰) ضمیمه اصولنامه تشویق به صنایع الغای حکم ضمیمه تاریخی ۲۴عقرب ۱۳۲۲ اصولنامه مذکور.
- (۱۱) ضمیمه اصولنامه توقیف خانه ها و حبس خانه ها در اسکمال حبس محبوسین بمراجعه معینه آن.
- (۱۲) تبدیل اصل (۱) و الغای اصل ۱۳ . اصول میعاد استماع مرافعه و تمیز.
- (۱۳) ضمیمه اصولنامه نوت های مروجه در افغانستان راجع بشرائط قبولی نوت های فرسوده و نمره بدل.
- (۱۴) تهیه و ترتیب مهر برای پاسپورت اتباع افغانی که بخارج میروند .
- (۱۵) تصویب در تشکیل جدید علاقه داری از مه جدران مر بوط حکومت زرم ت ولایت جنوبی .
- (۱۶) تصویب در الغای حکومت در جه ۴ دو ایگل ولایت مشرفی و مربوطیت اهالی مذکور بحکومت دره بیچ مشرفی .
- (۱۷) تصویب راجع به انفکاک فریه هزار چشمه و یو دینه از حکومتی یکا و لنکک ولایت کابل و ارتباط آن بحکومتی دره صوف ولایت مزار شریف .
- (۱۸) تصویب موازنه بودجه عمومی مملکتی سال ۱۳۲۶ .
- (۱۹) موازنه بودجه فروش بانکی سال ۱۳۲۶ .
- (۲۰) د در الحاق افغانستان « کنوانسیون بین المللی دائره بر اعطای امتیازات و مصونیت های سیاسی کمله اعضای اسامبله به یو نایتد نیشنز و ما مورین اداری آن .
- (۲۱) تصویب در شمولیت افغانستان بمو سسه صحتی جهان .
- (۲۲) تصویب راجع به تمذیل قوانین اساسی کور و کنوانسیون نمره (۸۰) .
- (۲۳) تصویب راجع بمقررات کنوانسیون بو سستی عمومی بین المللی و نظامنامه مر بوط به پارسلات بو سستی و غیره که بتاريخ ۵ جولائی ۱۹۴۷ در پاریس تصویب شده است .

- ۱۳ : ضمیمه اصولنامه مکلفیت عسکری راجع به تفاوت و اصلاح سن هو ض.
۱۴ : * * * نوتهای مروجہ افغانستان .
۱۵ : راجع به مقررات کینوانسیون پوستی عمومی بین المللی و نظام نامه مربوط به یار سلات پوستی وغیره .

تشکیلات دوائر مربوطه ریاست اعیان

- ۱ : دائرة تحریرات و اجرائیہ مامورین و اوراق .
الف : ص میرزا محمد حسین مامور تحریرات و اوراق .
ب : * * * امام الدینخان سر کاتب اجرائیہ و مامور بن
۲ : دائرة محاسبہ .
ص : میرزا محمد یونس خان مامور کنترول .
بقرار فوق لست هذا بضم مکتوب نمبر ۲۴۳۷ ریاست مستقلہ مطبوعات ارسال شد .

مجلس رفاه عامه

طوریکه به همه معلوم است مجلس رفاه عامه در ماه میزان سال گذشته نظریه پیشنهاد وزارت اقتصاد ملی که بملاحظه اوضاع غیر عادی اقتصادی مملکت ، تشکیل يك مجلس بزرگ مخصوص ربا صلاحیت وسیع جهت تامین وسائل آسایش عامه و اتخاذ ترتیبات لازمه بمقابل بحران اقتصادی وتوزیع صحیح ارزاق و آذوقه وسائر مایحتاج اساسی اهالی ، ومبارزه بمقابل محترکین واستفاده هیان لازم میدانست از طرف حکومت متبوعه ما بشمول تمام اعضای حکایتیه و یک عده اشخاص صحیح و خیر دیگر تاسیس گردیده وتصویبات آن در تمام زمینه های مربوطه معادل تصاویب مجلس عالی وزرا شناخته شد .

در قدم اول تنظیم مسئله غله ، شکر ، بطرول و رخت که اشیای مابه الا احتیاج درجه اول عامه ومقادیر آن هم نظریه علل مختلفه کم تر بود ، به مجلس رفاه عامه تفویض گردید ازین حیث اجراءات دوائر وموسسات ذیل مستقیماً تحت مجلس موصوف قرار گرفت . دیبوی تعاونی مربوط وزارت اقتصاد ملی وتام شمیات آن ، دائره ارزاق که مربوط وزارت داخله بود وبمدا بریاست مستقن زراعت تعلق گرفت ، شرکت فنڈ و بطرول شرکت حمل ونقل .

راجع به رخت :

نسبت به رخت همان است که بهمکاری وزارت اقتصاد ملی دیبوی تعاونی طبق هدایات مجلس رفاه عامه از جمله رخت خریداری خود دوره اول توزیع رخت بصورت کویونی در شش ماه سال ۱۳۲۵ و اوائل سال ۲۶ در تمام مملکت بموفقیت اجرا شد که از این اجراءات در حدود (شانزده) ملیون مترتادورترین نقاط مملکت توسط هیئت های ثابت و سیار ونرخ تمام شده به اهالی توزیع گردید و در نتیجه بازار سیاه رخت افلاً فیصد پنجاه از بین رفت و ضمناً برای از بین بردن فضای آن اجناس منسوجاتی که مقدار آن بیشتر بود در دکان آزاد هم بشرخ نازل تر از بازار سیاه در معرض فروش گذاشته شده و این قسمت ها متدرجاً تنزیل داده شد و چون این ترتیب تاثیر خوبی در پائین آوردن نرخ بازار سیاه وارد کرد در سال ۱۳۲۶ اصول توزیع کویونی رخت تنها بکابل منحصر مانده و بجای آن دکان های آزاد در تمام نقاط مملکت دائر گردید بطوریکه در تابستان و خزان ۱۳۲۶ بازار سیاه رخت در اثر وفور عرضه و ارزانی نرخ منسوجات دیبو تقریباً بکلی از بین رفته و از طرف دیگر خریداری های بزرگ دیبو از ممالک مختلفه واقدمات وسیع وزارت اقتصاد يك ذخیره کافی را در مملکت تشکیل داد که امید است در آینده از ناحیه رخت دیگر کدام مشکلاتی رخ ندهد .

مسئله ارزاق :

راجع به غله که در سال گذشته از اثر خشک سالی حاصلات مملکت کسر فاحش نموده بود همان است که وزارت اقتصاد ملی در سر موقع پیش بین وضعیت بوده بمنظوری حکومت متبوعه اجازه خریداری مقدار ۲۵ هزار تن غله را از امریکا حاصل و بیکمک وزارت امور خارجه در اثر نیت نیک حکومت ممالک متحده امریکا جواز صدور را از ممالک متحده بدست آورده بودند. بر علاوه در خود مملکت نیز ریاست ارزاق حسب معمول يك مقدار غله از نقاطيكه حاصلات آن بالنسبه خوبتر بود طور خوش برضا خریداری کرده بود ، زمانیکه مجلس رفاه عامه تشکیل یافت چون وضعیت مندوی کابل و قندهار و مشرفی و فطن و میمنه و هرات خراب بود اولتر از غله وطن برای اصلاح مندوی کابل و قندهار کار گرفته و همبیکه غله امریکائی شروع به ورود نمود يك مقدار آنرا به قندهار و بیکمک مقدار را به مشرفی امر تادیه نمود که با غله ارزاقی در قندهار تا اخیر سال مذکور مقدار (۱۰۰۰) خروار و بازار مشرفی (۱۰۰۰) خروار و بازار میمنه (۲۰۰) خروار و بازار فطن (۱۶۰۰) خروار و بازار هرات (۵۰۰) خروار و بازار گردیز (۱۵۰) خروار معاونت بعمل آمد و در کابل اصول کویون جاری گردید و تا اخیر اسد ۱۳۲۶ بموفقیت دوام داشت همچنین در اوائل بهار امسال قلت غله در علاقه غزنی و کتواز و سمت شمالی کابل رونما گردیده مقدار (۳۵۰) خروار به غزنی و کتواز و مقدار پنجم خروار غله بسمت شمالی قسم کمک ارسال و بنرخ تمام شد بدسترس اهالی گذاشته شد از طرف دیگر در موقع کشت بهاری چون زارعین بعضی ولایات از عدم تخم دچار مشکلات بودند مجلس رفاه عامه تصویب نمود که از غله ارزاقی موجوده گدام های ولایات يك مقدار برای زارعین قسم تقاوی تادیه و در وقت فصل آئنده جنسا مسترد شود چنانچه به اثر این تصویب در حدود پنجم خروار گندم در فراه و پنجم خروار در مزار شریف و (۳۰۰) خروار در میمنه به زارعین تقاوی داده شد کذا برای عمل فابریکه های صنعتی در پل خمیری و بقلان و جبل السراج و کابل يك مقدار غله بنرخ تمام شد بکارگران مذکور ذریعه مؤسسات مربوطه توزیع گردید که مجموع آن بالغ بر دو هزار خروار میشود در عین زمان چون وزارت مالیه برای اعاشه عساکر مرکز سبب اینککه حاصلات در ولایات تنقیص نموده و غله خریداری وزارت مالیه رایك قسمت زارعین به وقت آن رسانیده نتوانستند و حکومت مهربان امر معطلی تحصیل غله مذکور را صادر کردند وهم بیکمک مقدار غله وزارت مالیه در ولایات مانده و وسائل نقلیه قلت داشت مجلس رفاه عامه مقدار پنج هزار خروار گندم امریکائی را طور فرضه بدسترس وزارت مالیه گذاشت تا در اعاشه عسکری سکنه رخ زند ازین جمله بیکهزار و ششصد و چند خروار آنرا وزارت مالیه در ولایاتیکه مجلس رفاه عامه در آنجاها به غله احتیاج داشت طور تبادل و قبول و مابقی را طور فرضه الهی آخر میزان امسال

تسلیم شده اند که فسخ در اوقات ضرورت برای مصارف کوپون اهالی کابل از وزارت مالیه الی (۱۰۰۰) خروار اخذ و بقیه در همین نزدیکی ها از طرف وزارت مالیه کار سازی میشود ، روی هر فته غله امریکائی با لغ بر ۲۸ هزار خروار با ضافه دو هزار خروار غله وطنی از ماه عقرب ۱۳۲۵ الی عقرب ۱۳۲۶ بدرک های فوق از طرف مجلس رفاه عامه در مرکز ولایات مختلفه مملکت به نرخ تمام شد که در حدود (۱۴) افغانی گندم و (۱۵) افغانی آرد باشد و در آن مصارف حمل و نقل از یک نقطه تا نقطه دیگر (باستثنای حمل از خارج بداخل مملکت که طور اعانه از طرف موسسات اقتصادی قبول گردیده بود) شامل است بصرف رسیده و در اول عقرب سال جاری از تمام این غله بجز دو هزار خروار گندم ذمت وزارت مالیه و از غله وطنی ارزاقی سال ۱۳۲۵ در حدود دو هزار خروار که طور تقاوی در ولایات به زارعین تادیه شده بود بدسترس مجلس رفاه عامه چیزی باقیمانده بود که آن هم در ماه عقرب و قوس بر مرکز خواسته و عوض کوپون مامورین به مصرف رسیده گویا به این ترتیب در ظرف یکسال مجلس رفاه عامه در حدود ۳۴ هزار خروار غله به نقاط مختلفه مملکت همینکه دچار قلت غله می شدند ذریعه موثرهای حمل و نقل ارسال و مرسول نموده و بدسترس اهالی گذاشته است .

در سال جاری طوری که در یک راپور دیگر چند هفته پیش تفصیل داده شد باز هم حکومت مآل اندیش ما برای پیش بینی فلت غله در زمستان خریداری مقدار ۲۰ الی ۲۵ هزار خروار غله را از نقاطی که حاصلات آن نسبت بحال عادی کمتر تخمین می شد بنرخ مناسب که عبارت از نرخ بازار آزاد ۱۵ میزان هر محل باشد بریاست زراعت اجازه خریداری داده با اثر آن در حدود ۱۷ هزار خروار از زمینداران که غله زیاد داشتند خریداری و قسماً برای احتیاجات کابل بر مرکز نقل و قسمت بیشتر آن در خود نقاط مذکور برای پیش بینی اوضاع سال آینده ذخیره شده است به این تفصیل :

هرات (۸ هزار خروار) (یک مقدار آن در خود هرات ذخیره میشود .)
 فراموچ خانسور (۲۴۰۰) خروار نصف آن بر مرکز حمل و نصف در خود فرام می ماند .
 فندهار (۱۴۰۰) خروار تماماً به مرکز حمل میشود .
 فطغن و بدخشان (۲۴۰۰) خروار تماماً بر مرکز حمل میشود .
 مزار (۱۶۰۰) خروار تماماً بر مرکز حمل میشود .
 میمنه (۴۰۰) « « « « « «
 غزنی و مقر (۸۰۰) « « « « « «
 مجموع ۱۷۰۰۰ خروار

از غله که بر کیز حمل شده از تاریخ دهم عقرب برای مامورین و مستخدمین دولتی که باعایله های شان جمعاً در حدود چهل هزار نفر میباشد وبا در نظر گرفتن منسوبین عسکری ومعارف که غله کمی دارند روی همرفته قسمت مهم نفوس شهر کابل و يك قسمت از نفوس شش گروهی واطراف را تشکیل میدهد کویون آرد مطابق سال گذشته داده شده است . چون وضعیت مندوی کابل هنوز خوب بوده و روزانه بین هفت صد الی ۸۰۰- هزار بار آرد و گندم در آن وارد می شود ونرخ هم از سبب اجرای کویون آرد مامورین از جانی که در ماه میزان رسیده بود بلند نرفته و از طرف دیگر تمام غله که باید به کابل وارد شود بر کیز نرسیده است بنا برآن به اجرای کویون عمومی اهالی هنوز ضرورت حس نمی گردد همچنین در تمام ولایات مملکت از فضل خداوندی (ج) غله فراوان ونرخ آن نسبتاً ارزان است مثلاً در هرات گندم فی سیر کابل ۶ الی ۷ افغانی - در فراه ۸ الی ۹ افغانی در قندهار ۱۰ - ۱۲ افغانی در بدخشان ۵-۶ افغانی در قطن و مزار و میمنه از ۱۰-۱۴ افغانی در اطراف ولایت کابل ۱۳ - ۱۴ افغانی ازین رو با داشتن ذخایر کافی که فرار فوق ذکر شد کدام پیریشانی که اقدامات جداگانه را ایجاب کند الحمدلله موجود نیست و کشت سال آینده نیز علی العموم اطمینان بخش معلوم میشود و برای اواخر زمستان و اوایل بهار سال آینده بپرتقطه که قلت محسوس گردد میتوان از کدام های نزدیک ترین به آنجا امداد فرستاد . چنانچه اخیراً که نرخ غله در میمنه اندکی بلند رفته اجازه مصرف بیکمقدار غله ارزانی بحکومت اعلاى میمنه برای فرود آوردن نرخ داده شده است وهم در مراروفراه هرات يك يك مقدار غله از زافی برای اهالی طور تقاری داده شده است که در سراسر فصل مستمرد کنند که اینهم بازار عین امداد خوبی بشمار میرود .

در حصه بطرول و حمل و نقل :

چون از یکطرف واردات بطرول از خارج نظر به مشکلات داخلی هند محدود و از طرف دیگر نظر به زیاد شدن تعداد موتر و احتیاج مردم حمل و نقل فله و مال التجاره در داخل مملکت مصرف مواد سوخت روز افزون بوده مجلس رفاه عامه مسئله بطرول و حمل و نقل را لازم و ملزوم یکدیگر دانسته کلیات امور آنرا تحت کنترل دائمی قرار داده اجراءات مقتضیه بعمل آورده است که میتوان گفت موضوع بطرول و حمل و نقل مهمترین ومشکلاتترین قسمت فعالیت مجلس رفاه عامه را تشکیل میداد چنانچه از اثر همین جدیت واقدامات و پیش بینی ها بود که حتی در سخت ترین اوقات که توريد بطرول به سبب جنگ های داخلی هند بعضاً بقدر دو هفته وسه هفته بیکلی معطل می شد نه تنها در امور حمل و نقل ضروری مملکت معطلی واقع نشد . بلکه ذخائر اساسی هم دست نخورده و تا امروز این وضعیت کنترل

ومرافبت کلیات امور حمل و نقل در تحت نظر مستقیم مجلس رفاه عامه بهمکاری وزارت اقتصاد ملی ادامه دارد و به اقداماتی که برای افزایش مقدار تیل وموترها ولوازم آن از طرف وزارت اقتصاد ووزارت امور خارجه بعمل آمده ، امید است بهران بطرول حمل و نقل تا اخیر سال جاری بسکلی رفع شود ، چنانچه از حالا تسهیلات زیاد در امور حمل و نقل وتوزیع بطرول بعمل آمده وهم نرخ بطرول قرار تجویز حکومت متبوعه اخیراً به (۸) افغانی و ۷۵ پول فی گیلان تنزیل واین نرخ برای تمام مملکت یکسان قبول گردید که این خود در اصلاح وتوازن بازارها و رفاه عامه خدمت بسزائی خواهد کرد .

در حصه شکر :

چون مقدار شکر نسبت به مصارف عادی مملکت در آوان جنگست با وجود به کار افتادن فابریکه فندسازی بغلان کمتر بود قبل از روی کار آمدن مجلس رفاه عامه شرکت ارزاق و شرکت فند در خصوص توزیع شکر ترتیبائی گرفته و کویون شکر را در شهر کابل جاری کرده بودند مجلس رفاه عامه از بدو تشکیل خود توزیع شکر را بدیوی تعاونی سپرده و در کویون های وارده تجدید نظر نمود و اصلاحات چندی در آن وارد کرد و سپس دامنه کویون شکر در سایر شهرهای مملکت و اخیراً در برخی حکومتات مجلی نیز عملی گردید . اما نسبت به توزیع عمومی آن در ممالک هنوز کدام راه حل قناعت بخش بدست نیامده و مجلس رفاه عامه درین قسمت مشغول سنجش راه های بهتر می باشد تا با اساس آن بوره در تمام نقاط دور و نزدیک مملکت از روی تقسیمات صحیح بدست جمیع افراد برسد اما رویهمرفته با خریداری های جدید وزارت اقتصاد ملی از خارج امید است مسئله قلت بوره هم در سال آینده بسکلی از بین برود و احتیاج به فیود مزید باقی نماند فعلاً که واردات شکر از خارج محدود است تجویز شده که عوض یک قسمت سهمیه بوره که تنقیص می گردد فند خشتی به نرخ نازل به اهالی داده شود .

در حصه تیل خاک :

بهترین اقدامات مجلس رفاه عامه درین قسمت عبارت از سپردن سهمیه جدید تیل خاک است به شرکت بطرول و موظف ساختن این مؤسسه به توزیع آن به نرخ نازل در تمام نقاط مملکت در حالیکه سهمیه عادی در دست تجار تیل خاک گذاشته شده و از اثر این رقابت نرخ تیل خاک در ظرف شش ماه (از اوایل سال ۲۵ تا اواسط آن) در بعضی نقاط صد فیصد و در برخی ۲۵ تا ۵۰ فیصد تنزل کرد . و اکنون با خریداری تیل خاک از روسیه امید است وضع تیل خاک بهبود مزیدی حاصل کند .

در قسمت صابون :

مجلس رفاه عامه درین قسمت اجراءات دیپو را تأیید نموده و از طرف دیسکر وزارت اقتصاد ملی مشغول اقدامات است ، تا مقدار بیشتر صابون از خارج وارد کنند زیرا با تقلیل رفیات کشت پنبه در ولایات شمالی که زمین های آن موقتاً برای غله تخصیص یافت حاصلات فابریکه صابون سازی فیدوز تنزیل یافته و ازین حیث در حال حاضر در قسمت صابون قلت محسوس می باشد .

در موضوع چای :

این موضوع فقط در خزان سنه جاری تحت توجه قرار گرفت زیرا قبیل از آن وضع بازار چای در تمام د ورة جنگ بعد ازان خوب بود و ضرورت به مداخله نداشت . اما بعد از تقسیم هند به پاکستان و هندوستان که روابط تجارتنی بین این دو دومینیون قطع گردید قلت چای در بعضی بازار های مملکت رونما شده و نرخ ها بلند رفت . مجلس رفاه عامه در اثر پیشنهاد وزارت اقتصاد ملی فیصله کرد که بصورت مستقیم یک مقدار چای از سیلون و آسام خریداری شود و برای چاره فوری از گددام های داخلی مملکت هر قدر در یک نقطه اضافه تر از مصارف باقی بماند به تقاطیک در آن قلت حکم فرما است ارسال شود . چنانچه روی این نظریه یک مقدار چای از گددام های هرات بسکابل نقل و قسماً برای کابل تخصیص و قسماً به مزار و میمنه و سائر ولایات شمالی ارسال شده است تا بصورت صحیح بین اهالی تقسیم شود . امید است با توریید چای از مقامات فوق الذکر بحران چای تا اوائل سال نو بکلی رفع گردد .

راجع به برق :

اگرچه این موضوع به وظائف اولی مجلس رفاه عامه تعلق نداشت اما حسب صوابدید حکومت عجلتاً این موضوع نیز به مجلس مذکور سپرده شده است زیرا که نظر به توسعه روز افزون آبادی های شهر کابل و قلت آب در رودخانه های که فابریکه های برق را حرکت میدهند و هم از اثر فرسوده شدن ماشین های تولید برق جبل السراج بحرانی ازین ناحیه نیز به مشاهده میرسد ، مجلس رفاه عامه وقتاً و قسماً اجراءات مؤسسه برق را تحت مطالعه قرار داده تصویبات مقتضی را به منظور رفاه عامه بعمل می آورد لیکن کددام چاره اساسی هنوز درین زمینه بنظر نمیرسد و توریید فابریکه های جدید تولید برق دست کم ۳ - ۴ سال را در بر خواهد گرفت . درین قسمت باید اهالی خود شان با صرفه جوئی نهائی در مصارف برق با مؤسسه برق تا موفقیکه دستگاه های جدید بسکار می افتند صمیمانه همکاری نمایند .

اجراآت متفرقه :

مجلس رفاه عامه علاوه از وظائف اساسی فوق وقتاً فوقتاً در زمینه های مربوطه به آسایش عمومی مطابق صلاحیتی که از مقامات عالی به آن داده شده است پاره اقدامات متفرقه را نیز اجراء نموده است ، از قبیل توزیع روغن ، ذغال و جای برای مامورین دولتی و امثال آن که البته هدف آن در این است که دستگیری از طبقه مامورین که برخلاف دیگر طبقات عوائد شان محدود است میباشد ، بطور غیر مستقیم بهبود اوضاع عمومی بازارها نیز بوده و بالتبع از تعداد کثرتگان بازار کاسته است .

موضوع جزای محسوسین و متخلفین :

مجلس رفاه عامه برای تعیین جزای محسوسین و متخلفین از مقررات ، که بوسیله باصلاحیتی تشکیل داده و در ظرف یکسال بسا فقرات احتساکار و تخلف از مقررات را که در اثر تقیضات شعبات دیو و دیگر دوائر کشف گردیده به آن ارجاع و جزاء معقول برای متخلفین مذکور تعیین و تطبیق کرده است که میتوان گفت فعالیت این کمیسیون نیز در رفع احتساکار و بازار سیاه و تقلبات رول مهمی بازی کرده است .

در قسمت کنترل نرخ ها :

مجلس رفاه عامه در وقتی تاسیس یافت که اوضاع بازارها از وضعیت نورمال خارج بوده ازین رو در قدم اول بجز این که بذریمه دیو و شرکت ارزاق مایحتاج درجه اول اهالی را راساً به مقدار کافی تهیه و بصورت صحیح به همه افراد توزیع نموده و بازار را آزاد بگذارد که خود بخود در اثر رقابت دیو و شرکت ارزاق نرخ های خود را تنظیم بدهد دیگر وسیله در دست نبود زیرا از یک طرف توريد اموال خارجی از اثر جنگ جهان خرابی محدود و آنهم بذرانج مختلف و غیر مستقیم صورت می گرفت و از طرف دیگر پیدا واردخالی در نتیجه خشک سالی و کمبود وسائل تقایه قلت داشت . بنابراین چنین در نظر گرفته شده بود که بوسیله آزادی نرخ ها از یکطرف توريد مال از خارج توسعه پیدا کند و از طرف دیگر عرضه پیداوار داخلی در بازارها زیاد شود .

چنانچه این ترتیب از نیمه سال ۱۳۲۵ در قسمت اجناس واقفیه مرعی اجرا گردیده و مسئله کنترل نرخ ها عملاً معطل قرار داده شد و نتایج خوبی هم ازان بدست آمد که از جمله در نرخ منسوجات خارجی از قبیل مال پرچون که تجار از خارج وارد کردند در بازارهای مملکت باندازه پنججاه فیصد (طور اوسط) تنزیل بهم رسید همچنین نرخ پیداوار داخلی نیز فی الجمله تنزیل یافته و مسئله قلت و فحطی از بین رفت اما بآلما قبل اجرت ها و نرخ بعض اجناس که واردات آن کمتر بود خیلی رویه بلند می گذاشت ، مجلس

رفاه عامه در ماه میزان در صدر برآمد تا نسبت به قائم کردن مجدد نرخها مطالعاتی بنمایند. برای این مقصد کمیسیون مرکب از اشخاص با بصیرت بمشوره متخصصین اقتصادی تعیین گردیده در اطراف امکانات کنترل نرخ در وقت حاضر و نتایجی که از آن به نفع اهالی گرفته شده می تواند و اینکه ساحت آن تا کدام اندازه وسعت داده شود مطالعاتی بعمل آرند این کمیسیون فعلاً مشغول مطالعات بوده و عنقریب نتایج مطالعات خود را به مجلس رفاه عامه تقدیم خواهند کرد. در آن وقت مجلس اگر قائم کردن کنترل نرخها و اجرت هارا بطور عمومی و یا قسمی در برخی اشیاء مورد احتیاج درجه اول عامه مقید بماند البته در آن باره رأی خواهند داد والا این موضوع هنوز برای چندی ملتوی خواهد ماند. ازین راپور مجمل دونگته که اساس اجراءات مجلس رفاه عامه را تشکیل میدهد واضح می گردد اولی اینکه مجلس موصوف برای اصلاح بازار مایحتاج عامه در مملکت دو وسیله را کشف و هر دو را حتی المقدور طرف تطبیق فرار داده است :

یکی تزئید مقدار :

تا حدیکه با حوائج نهائی اهالی مقابله بتواند که درین قسمت وزارت اقتصاد ملی اقدامات موثری نموده و شمه ازان در فوق ذکر رفت و از اثر آن اوضاع بحرانی رخت ، نیل خاک ، بطرول تا اندازه زیاد ازین رفته و در باب چای ، قند ، صابون و غیره این اقدامات هنوز جازی بوده و نتیجه آن در ظرف سه تا شش ماه دیگر آشکار خواهد گردید .

دیگر تنظیم عرضه :

که تا بدست آمدن مطلب فوق یعنی تزئید متناسبه مقدار اجناس ضروریه مسئله تنظیم عرضه قسمت کلی اقدامات مجلس رفاه عامه را تشکیل و میتوان گفت که درین راه نیز همکاری دوائر و مؤسسات مملکتی تا اندازه زیاد موفق شده است چنانچه اجرای کوبون عمومی رخت در تمام مملکت و کوبون آرد در شهر کابل و اطراف آن و کوبون شکر و صابون و غیره در تمام شهرها و بعضی از دهات یک امر فوق العاده بی سابقه بوده و تا تیرات بزرگی در رفع بازار سیاه نموده است .

هوم اینکه :

هدف اقدامات مجلس رفاه عامه تمام مملکت بوده و اقدامات مذکور به کدام شهر و یا ولا بت تخصیص نداشته است چنانچه از تشریحات متن راپور این مسئله بخوبی هویداست البته مجلس رفاه عامه در هر نقطه که وضعیت را بحرانی دیده بدون امتیاز مرکز و اطراف

یا دور ونزدیک به آن قسمت توجه نموده و مشکلات مذکور را تا حد امکان رفع کرده است که درین قسمت توزیع غله در نقاط دور دست که در آن قلت ظهور کرده و حتی دادن تقوای به زارعین و درین تازه کسی توریید جای از هرات وارسال آن نیز به مزار و مینه و بد نشان و همچنین تخصیص یک مقدار غله ارزاقی خریداری مینه برای مامورین و مستخدمین مرکزی حکومت اعلاى مینه که در آنجا نرخ غله در روزهای زمستان دفتراً بلند رفته بود و ارسال دو هزار خروار غله برای نقاط خشکسالی رسیده مشرفی و دادن تقوای هشت صد خروار غله در فراه و چهار صد خروار در مزار به زمین داران محتاج بهترین دلیل این مدعا میباشد .

تشکیلات مجلس رفاه عامه :

رئیس بنیاعلی میرزامحمد خان وزیر دولت ، منشی ، بنیاعلی سید قاسم خان رشتیا کفیل ریاست مستقل مطبوعات .

اعضاء :

تمام وزراء و رؤسای مستقل .

علاوه بران رئیس شورای ملی ، رئیس مجلس اعیان سر منشی حضو رشا ها نه ، والی کابل ، معین وزارت داخله معین اول و دوم وزارت اقتصاد ملی رئیس بلده کابل ، رئیس تجارتی وزارت اقتصاد ، قوماندان امنیه کابل .

کمیسیون های دائمی مربوطه مجلس رفاه عامه :

الف : کمیسیون منتخبه برای واریسی به فقرات تخلف از مقررات موضوعه مجلس رفاه عامه و مخالفت درباره مسائل ملی که از مجلس ارجاع میشود .

رئیس : بنیاعلی محمد فاروق خان معین وزارت داخله ، منشی بنیاعلی عبدالشکور خان مدیر نفتیش دیوی تعاونی ، اعضاء : بنیاعلی عبدالغفور خان رئیس مالیات بر عایدات ، بنیاعلی محمد میرید خان مشاور اداری وزارت معارف ، بنیاعلی احمد الله خان سکریتمی رئیس تجارتی وزارت اقتصاد ، بنیاعلی محمد نبی خان رئیس نفتیش وزارت اقتصاد ، بنیاعلی مباحسین خان رئیس اداری وزارت اقتصاد ، بنیاعلی عبد الله خان کفیل ریاست بلده ، بنیاعلی محمد آصف خان قوماندان امنیه ، بنیاعلی رشتیا کفیل ریاست مطبوعات ، بنیاعلی عبدالرزاق خان مدیر مامورین وزارت امور خارجه ، بنیاعلی موسی کاظم خان رئیس نفتیش دیوی تعاونی .

ب : کمیسیون انضباط بطرول : که نظر به واردات بطرول طبق تصاویب و مقررات اساسی مجلس رفاه عامه مصارف بطرول و مسائل حمل و نقل را نظارت میکنند مرکب از ذوات ذیل ، بنیاعلی محمد نعیم خان معین دوم وزارت اقتصاد ملی ، بنیاعلی محمد فاروق خان معین وزارت داخله ، بنیاعلی سید قاسم خان رشتیا کفیل ریاست مستقل مطبوعات و بنیاعلی عبد الله خان کفیل ریاست کسبه عمرانی .

دینخوا دخیریه ټولنی تشکییل
(انجمن خیریہ نسوان)

دنظار هیئت :

- ښاغلی سلطان احمد خان دملي شورا رئیس
» علی محمد خان دخارجی دچارو وزیر
» عبدالمجید خان دملي اقتصاد وزیر
» عبدالله خان دمضابراتو
» نجیب الله خان دمعارفو دوزارت کفیل
» سید فاسم خان « رشتیا » دمطبوعاتو دمستقل ریاست کفیل

دینخوا مشورتي مجلس :

- د ښاغلی سردار احمد علیخان ددولت وزیر خانامه
» میر محمد حیدر خان دماليبي »
» سردار اسدالله خان د صدارت معاون
» نجیب الله خان دمعارفو دوزارت کفیل
» جلال الدینخان طرزی دصحی دوزارت لمړی معین
» دا کتر عبدالقبوم خان داطفالو دجمائتي رئیس
» غلام غوث خان دماليبي دوزارت لمړی معین
» عزیز الرحمن خان دمستوراتو دښوونځيو آمر
» عبدالغفور خان « برشنا »
» دا کتر ابوبکر خان
» سردار محمد علیخان
» خلیل الله خان خور میرمن زینب
» » » » » مستوره
» » » » » حمیرا
» دا کتر محمد رسول خان « تره کی »
» دقونسلگر یوعومی مدیر

رئیس هیئت:

- سرپرسته
افتخاری رئیس
: هلیا حضرت معظمه ملیکه
: محترمه میرمن فمردو الا حضرت سپه سالارغازی لور

اداری ریاست :

دریاست و کیله : محترمه میرمن رفیه
اداری معاونه : « » الیزابت نعیم

د فرمایشاتو مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن شفیه

د تحریراتو مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن حلیمه

د کورسو مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن ملیحه

د کود کستانو مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن عاقله

تجارتی مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن رابعه

د لاسی چارو د کورسو مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن صدیقه

د ماشینی کنډاو مدیریت :

مدیره : محترمه میرمن حمیده

د کتابخانې ماموریت :

ماموره : محترمه میرمن خدیجه

د عمومي باغ ماموریت :

ماموره : محترمه میرمن عاقله مور

ریاست مرستون

ریاست مرستون در ظرف سال جاری به تاسی مرامنامه ومدفی که عبارت از مجادله با فقر و بینوائی و معاونت به توده ناتوان و بینوا بهمه و آنرا تعقیب می نماید، توانست در حدود توان و استعداد خویش دسته بزرگی از بینوایان و معلولین شهر و اطراف و ولایات دور و نزدیک را در آغوش حمایت خویش جاداده و آنها را اعاشه نماید مشمولین این موسسه عموماً از دورسته متشکک میباشند یکی آنها اینکه فشار حیاتی و محبطی آنرا فقیر و بینوا ساخته وقادر به تامین و سایل زندگی خود نمیباشند و باین موسسه مراجعه کرده و پس از طی مراتب لازمه در اطراف استحقاق و بینوائی شان پذیرفته و قبول می شوند. دوم کذا گر هائیکه کدائی را پیشه یرمنفعتی برای خود یافته و از راه فروش کرامت و آبروی خود و جامعه زندگی میکنند و برضائیت و خوشی حاضر میشوند به همچو موسسات خیریه مراجعه و داخل گردند این دسته مردم عموماً ذریعه فوه یولیس و مامورین مؤظف خود موسسه گرفتار و جلب شده و با ضمانت از آنها گرفته میشود که کدائی گری نکنند و یا اینکه شامل موسسه ساخته میشوند و در اثر تعقیبات یولیس و مامورین مؤظف این موسسه است که امروز بجزئیات میتوان گفت شهر کابل نسبت به تمام مملکت از وجود کدا و فقیر عاری بوده و آنچه باقی بوده و تک تک هم دیده میشوند به تدریج جمع آوری خواهد شد بینوایان و مستحقین که درین موسسه پذیرفته میشوند بهیبت عضو عاقل و تبیلی بسر نبرده بلکه هر فرد اعم از زن و مرد و طفل و فراخور حال و استعداد و توانائی شان بکار واداشته شده درین موسسه باستثنای معلولین و معیوبین که عجزاً هیچکاری از آنها ساخته نمیشد دیگر هیچ فرد بیکاری موجود نمیشد جز اجراءات مهمه این موسسه در سال جاری تاسیس شعبات صنعتی از قبیل شعبه های خیاطی مردانه و زنانه شعبه نجاری بوت دوزی و گل کاری است که در ماه های اخیر سال صورت گرفته و درین شعبات مقدماً سامان طرف احتیاج خود موسسه تهیه و پس از آن برای فروش بیرون سامان ساخته و تهیه می شود اطفال خورد که سن شان بین ۶ و ۷ ساله میباشند در کود کستان داخل موسسه تحت تربیه گرفته شده و بالا تراز آنها قسماً در صنوف داخلی موسسه تحت تعلیم و قسماً در مکاتب شهر به تعلیم واداشته شانند.

یکی دیگر از تحولانی که درین موسسه در ظرف ماه های اخیر سال وارد شده است تبدیل نام آن از دارالساکنین که نامی کرامت و عزت النفس مشمولین و مربوطین آن بود به «مرستون» است که معنی ریاست معاونت اجتماعیه را افاده می نماید و پس ازین طبعاً این موسسه از چو کات کوچک بیشتر که (دارالساکنین) بوده محض اعاشه دسته از مستحقین و بینوایان بود خارج گردیده و ببحث یک موسسه فعال و معاونت اجتماعیه فعالیت خود را دوام خواهد داد

و عجلتاً پروژہ وسیعی کہ باین مرام مطا بقت داشته باشد روی دست است کہ در ظرف سال آ پندہ و سنوات آتی بساحہ عمل گذاشته خواهد شد .

برای تعمیر مرکز ریاست مرستون فعلاً مقدار پنجمہ جریب زمین در افشار کہ قبلاً متعلق بقوماندانی امنیہ بود خریداری گردیدہ و در نظر است ذریعہ فرار داد بایک شرکت تعمیرانی در انجا تعمیر آ پندہ مرستون شدہ و از فلمہ حشمت خان کہ بصورت موفت در آن جای دارد آنجا منتقل ساخته شود .

بر علاوہ یک ہزار جریب زمین از زمین های نوآباد ریزہ کوهستان حکومت باین موسسہ تبرع کردہ است کہ آنہم تحت استفادہ فرار خواهد گرفت و در بعضی ولایات بزرگ نیز جهت تاسیس شعبات مرستون اراضی خریداری و در آنجا تعمیرات لازمیہ برای مرستون خواهد شد . مرستون موجودہ را عجلتاً در دورہ تشکیلات و اجراءات مقدماتی خود بہمہ و خلص اجراءات آن ہمین است کہ باختصار فوقاً عرض شد کنون تشکیلات مامورین آنرا ذیلاً بمرض میرسانیم :

۱ - رئیس ریاست : شیاعلی عبدالرشید خان لطیفی کسقبیل ریاست .

۲ - معاون . شیاعلی عبدالغفور خان عرفانی

۳ - مدیر اجرائیہ و مامورین : ص میر حلیم الدین خان

۴ - « کنترول » : « محمد سرور خان

۵ - « مدیرہ داخلی » : « آمنہ خانم

و ہر مدیریت آن دارای شقوق جداگانہ بودہ مدیریت اجرائیہ و مامورین مکلف بہ تہیہ مواد ارزافی و ملبوسات، ظروف، تنظیمات، محروقات، ادویہ صحتی، سامان حمل و نقل، سیورت، امور مخا برانی، تنویر وغیرہ وغیرہ خدمت مساکین وظیفہ دار بودہ و بدست آور دن اشخاص لایق و نصب مامورین مجاز و مطابق مواد قانونی در اخذ سوانح و امور خصوصیات کہ باین امور تعلق دارد وظیفہ دار است .

مدیریت کنترول بقطع حساب و تصفیہ امور مربوطہ وظیفہ دار بودہ در مدیریت داخلی بامور صحتی آن معاونین داکتر و شقوق نجاری، بوت دوزی کالاشوئی، تعلیم، امور دینی، کود کستان، خیاطی مردانہ و زنانہ موجود بودہ و بہر شق آن معلوم و معاملہ ہا و در تحت اثر آن ہا مساکین بیکار انداختہ شدہ اند .

اعطای نشان

درسال ۱۳۲۶ ذواتیکه از حضور ذات اشرف هماپونی در اثر خدمات خود نائل به اعطای نشان گردیده اند قرار ذیل است :

۱- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۴۲۷}{۱۶۹۱}$ مورخه ۲۰ جوزا نشان خدمت طلائی برای بناغلی حاجی

عبداللهخان به اثر خدمت در قسمت صنایع .

۲- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۴۶۴}{۱۷۵۴}$ مورخه ۲۴ جوزا نشان دوم معارف برای ع، عبدالحق خان

بیقاب باثر بیست و هشتمین سال خدمات او در شعبات معارف .

۳- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۵۱۴}{۱۸۹۰}$ مورخه ۳۱ جوزا نشان سوم معارف برای ص، محمدنور خان

مدیر کورسهای وزارت حربیسه باثر تدریس افتخاری لسان پختو.

۴- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۵۰۹}{۱۸۳۰}$ مورخه ۳۱ جوزا نشان خدمت طلائی برای محمد عمر خن

پسر دوران خان .

۵- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۵۰۸}{۱۸۶۹}$ مورخه ۲۱ جوزا نشان خدمت طلائی برای محمداعظم خان

پسر دوران خان .

۶- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۵۸۵}{۲۱۷۶}$ مورخه ۱۵ سرطان نشان سردار اعلی برای ع، ج ایوان

باکولین سابق سفیر کبیر دولت شوروی متعین کابل نظر بمراتب اهلیت و حسن اداره مناسبات .

۷- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۴۶۸}{۳۵۴۶}$ مورخه ۱۳ اسد نشان سردار اعلی برای ع، ج فیض محمدخان

سفیر کبیر اعلیحضرت در آقره بنا برابراز خدمت در وظایف محوله شان .

۸- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۴۶۹}{۳۵۴۷}$ مورخه ۳۰ اسد نشان سردار اعلی برای ع، ج سلطان احمدخان

رئیس شورای ملی بنا برابراز خدمت در وظایف محوله شان .

- ۹- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۴۷۰}{۳۵۴۸}$ مورخه ۳۰ اسد نشان سردار عالی برای عهده عبدالحسین خان وزیر مختار اعلی حضرت در واشنگتن بنا بر ابراز خدمت در وظایف محوله شان .
- ۱۰- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۴۶۳}{۳۵۰۸}$ مورخه ۳۰ اسد نشان سردار عالی برای عهده عبدالاحدخان رئیس تنظیمه مشرقی بنا بر ابراز خدمت در وظایف محوله شان .
- ۱۱- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۴۶۴}{۳۵۰۹}$ مورخه ۳۰ اسد نشان سردار عالی برای عهده فیض محمدخان یاور اول حضور همایونی بنا بر ابراز خدمت در وظایف محوله شان .
- ۱۲- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۴۶۵}{۳۵۱۰}$ مورخه ۳۰ اسد نشان سردار عالی برای عهده غلام رسول خان رئیس اردو بنا بر ابراز خدمت در وظایف محوله شان .
- ۱۳- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۵۶۶}{۳۷۴۲}$ مورخه ۱۳ سنبله نشان درجه سوم معارف برای سید عبدالغنی خان بااثر تدریس افتخاری کورس پیتوی دائره المعارف .
- ۱۴- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۱۶۱۸}{۳۸۸۹}$ مورخه ۲۱ سنبله نشان درجه سوم معارف برای سید سلطان محمد خان بااثر تدریس افتخاری پیتوی کورس منصبداران .
- ۱۵- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۲۵۲۱}{۵۴۶۵}$ مورخه ۲۵ عقرب نشان درجه دوم معارف برای عزتمند داکتر توسک رئیس فاکولته طبی بنا بر ابراز خدمت در وظایف محوله اش .
- ۱۶- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۲۶۷۴}{۶۰۴۸}$ مورخه ۲ جدی نشان سردار عالی برای عهده ارماندهانریو سابق وزیر مختار فرانسه مقیم کابل نظر به مراتب اهلیت و حسن اداره مناسبات .
- ۱۷- حسب اعتبار نامه نمبر $\frac{۲۷۹۶}{۶۴۶۰}$ مورخه ۲۳ جدی نشان استور دوم برای بای راشد اوزجری معلم لوازم نظر بمساعی او در وظایف محوله اش .
- ۱۸- حسب اعتبار نامه نمبر مورخه نشان سوم معارف برای شیر محمد خان کسند کمتر پیلوت بااثر تدریس افتخاری لسان ملی پیتو .

کتاب

«افغانستان بېګ نظر»

تأليف

مير غلام محمد غبار

کابل

سال ۱۳۲۶ شمسي

بسمه تعالی و تقدس

فصل اول

آریانا

نام قدیم افغانستان ، قبلاً باید دانست نام قدیم افغانستان « آریانا » بود ، و ازین اسم سه قرن قبل از میلاد « اراتسفن » و در قرن چهار و پنج میلادی « مؤسس خورنی » و درین اواخر « ییلو » و « پارتولد » و امثال ایشان ذکر کرده اند ، همچنان در دوره اسلام اسم « خراسان » جای نام آریانای قدیم را گرفته و تا قرن نوزده در مورد افغانستان امروزه اطلاق میشد ، و نویسندگان دوره اسلام از قبیل ابوالفدا ، ابن خردادبه ، بیهقی و گردیزی و خواند امیر و دها نفر دیگر ازین اسم متذکر گردیده اند ، بالاخره نام « افغانستان » در قرن نوزدهم وسعت یافته در جای اسم خراسان مستعمل و متداول گردیده و امروزه نام ملی و رسمی این کشور است (۱)

آریائی ها ، طوایف آریائی (بمعنی عام) ویا هند اورویائی چنانچه میدانیم از جمله نژاد سفید بشر بوده و قسمت بزرگ اقوام سفید پوست را تشکیل مینماید ، اما آریائی ها (بمعنی خاص) یکمده مردمانی هستند که بین بحیره خزر و گنگا مسکن داشته و عبارتند از ملل افغان و فارس و حصه از مردم شمال مغرب هند ، و رویهمرفته تمام اینها منسوب بشعبه بزرگ هند و اورویائی میباشند .

آریانم و ائیگو : بایستی دانست کتله آریائی هند و اورویائی ویا هند و جرمن از قدیمترین ازمنه در سرزمینی موسوم به « آریانم و ائیگو » و یا « آریانا و یجه » مسکن داشتند

- (۱) برای معلومات مزید رجوع به آثار ذیل شود :
- الف ، رساله آریانا تالیف نویسنده فاضل احمد علی کهزاد طبع کابل سال ۱۳۲۱ شمسی .
- ب ، رساله خراسان تالیف اینجناب طبع کابل سال ۱۳۲۶ شمسی .
- ج ، مقاله نام افغانستان نوشته اینجناب مندرج در مجله آریانا طبع کابل شماره

۶ سرطان ۱۳۲۶ .

آریانم وائیگو عبارت از سر زمینی است که بین حوزهٔ علیای دریای «سیحون» و رود خانه «جیحون» قرار دارد، کلمهٔ «آریا» مفهوم نجیب، آقا، شجاع و امتال آن داشته و آریانا وجه معنی جای و ره‌باشگاه آریائی‌ها را میدهد.

آریائی‌ها در آریانا، آریائی‌ها بعد از آنکه از آریانم وائیگو بسبب سردی هوا

و غیره هجرت نمودند آهسته آهسته از راه سفد و مرو به باختر «بلخ یا بخدی» وارد شدند و چنان تخمین میشود که از هشت تا دو هزار سال قبل المبلاد در باختر بودو باش داشتند آریائی‌ها در آنوقت حیات بسیار ساده و طبیعی بشکل خانواده گی داشته، و بتدریج ازحالت چویائی بحالت نیمه مالداري و نیمه زراعتی انتقال کرده اند، ادارهٔ خانوادها هم در دست پدرهای فامیل بود، بعد از آنکه فئمه های مستحکم، قریه ها و شهرها بمیان آمد، رؤسای قلمه و قریه پیدا شدند، تا آنکه در شهر بخدی دارای بیرفهای بلند اولین پادشاه آریائی افغانستان زمام حکمداری قوم را در دست گرفت.

بخدی شهر بیرفهای بلند؛ بخدی اولین شهر بزرگ و مشهور تاریخی افغانستان است که از

هزارها سال بیشتر مرکز پادشا هان آریائی آریانا بشمار رفته است، کتاب اویستا که مهمترین یادگار تاریخی این مملکت است شهر بخدی را بشکل يك «شهر بزرگ و زیبا» و «دارای بیرفهای بلند» وصف میکنند، بخدی مرکز باختر و اولین شهر تاریخی آریاناست که در آن نظام شاهی نخستین کشور بمیان آمده است.

خط سیر آریایها در داخل آریانا، معلوم است در مدت سه هزار سالی که آریائی‌ها

در شمال هندوکش در ولایت باختر زندگی میکردند، در حیات اجتماعی خود آنقدر مترقی گردیده بودند که شهرها یراز نفوس شده، مالداري زیاد، و چراگاهها غیرکافی شمرده میشد، لهذا آریائی‌های باختر شروع به هاجرتها نمودند.

در حدود دو هزار سال قبل المبلاد وقتیکه خانوادها و عشیره های آریائی باختر دسته دسته بصفحات جنوب هندوکش سرازیر شده و به آهستگی از نقطهٔ بنقطه دیگر حرکت میکردند اساس نظام اجتماعی شان باز همان خانواده و عشیره بود، همچنین از ده نشینی شروع و بشهر نشینی رسیدند از چند خانواده یا کولا (Kulas) يك عشیره یا گوترا و گوتشی (Gosthi-Gotra) تشکیل میگردد و چند گوترا هم يك قبیلهٔ بزرگ یا يك اجتماع را بنام گرامه [Grama] بوجود می آورد، ویس یا ویسه [Visali-Vis] بالاتراز گرامه و برساکنین چندین قریه اطلاق میشد. در هر حال دسته های آریائی باختر از هند و کش عبور و صفحات جنوب این کوه مشهور را با تمام وادیهای شرق مملکت اشغال کردند و همچنان از باختر بطرف غرب حرکت کرده

ولایات غربی و جنوبی کشور را مسکون ساختند . این دسته های مهاجر وفتیکه از هند و کش
عبور نمودند وارد حوزه کاپیسا یا کوهدا من شده واز اینجا برا های کابل ، نجر او ، تکا و
سروبی ، لغمان ، حوزه کتر ، تا حوزه رود خانه سوات پراکنده گردیده اند هم چنین دسته
دیگر از کوهدا من و کابل با ستقامت جنوب بدا مان سفید کوه (سپین غر) و دره های
کرم و گومل و غیره منتشر شدند . دسته دیگر نیز بجانب حوزه ار غنداب شتافتند .

از باختر دسته جات دیگر آریائی ها که با ستقامت غرب حرکت کرده بودند در میمنه
واند خوی و وادی هریرود منقسم شده و قسماً بطرف وادیهای هیرمند و ار غنداب پایان
گردیدند . تمام این مهاجر تهای داخلی کشور افغانستان بین سالهای ۱۹۰۰ و ۱۴۰۰ ق م
تخمین کرده شده است آریائی های افغانستان کلمه آریا و جمع آن آریانا را برای همیشه
در مورد رود خانه ها ، شهرها و قبایل خود حفظ کرده و نام مملکت را نیز « آریانا » یعنی
(مسکن نجیب) گذاشتند ، حدود ار بعد این آریانا نیز بقصر ار ذیل بود ، - شرقاً
رود بارسند ، غرباً خطی که ولایات کرمان و ابار تبارا داخل افغانستان گذاشته و فارس
و مدیا را ازان جدا میکرد ، شمالاً رود خانه جیحون بلکه سیحون ، جنوباً هم
او قیانوس هند .

مهاجرت آریائی ها به هند و ما دو فارس : وفتیکه دسته جات آریائی درجه شرق
مملکت آریانا در کنار رود خانه سند رسیدند مدتی در آنجا توقف کرده ، و آن رود
خانه را (سند هو) نام نهادند ، تا آنکه بالاخره رود را عبور و در ماورا رودخانه
سند یعنی در مملکت شرقی و همسایه آریانا قدم گذاشتند .

مشهور ترین این دسته جات قبیله بزرگ (بهارته) بود که بعد [مهاجراته] یعنی
بهارته های بزرگ موسوم شدند . اینها اراضی بین رود خانه سند و کنگارا [بهاراته ورته]
یعنی چراگاه بهاراته نام نهادند . و این اولین نام مشخص و ملی هند است ، آریائی ها
در هند همینکه با ساکنین قدیم و بو می کشور هند برابر شدند ، آنها را بنام [داسو]
یاد نمودند ، و ایشان را بنظر نفرت و بیگانهگی دیده بچنگهای سختی مقابله کردند
تا بالاخره آنها را بطرف جنوب را نندند ، طبقه بندی مردم نیز بدسته جات چهارگانه
درهند نتیجه همین منافرت بود که تفصیل آنرا در تاریخ هند باید خواند .

چنانچه آریانا بعد از دو هزار سال قبل المیلاد از بغدی بطرف جنوب هند و کش
سرازیر شده و بالاخره در مملکت هند منتشر گردیدند . هم چنان دسته جات دیگر آریائی ها
بجبهه غرب باختر شروع به مهاجرت نمودند ، را های مجرای رود خانه هریرود ، هیرمند
و فرار رود را تعقیب و بالاخره در صفحات غرب یعنی ماورا دشت لوط داخل شدند ، مهمترین

این قبایل مهاجر [امادها و یاروسو ها] یعنی مادی ها و فارسی ها بودند که با عشایر و حیوانات متعلقه خود ها از گهواره آریائی یعنی افغانستان بجهتجوی علف چرو چراگها با مستقامت غرب حرکت کرده بودند ، در آنوقت آثور یهای سامی نژاد - مثل مهاجمین بین النهرین که سه هزار سال قبل المیلاد در ارضی جنوب بحیره خزر پیداشده و مدنیست [پروتو عیلامی] را بمیان آور دند - در خاکهای فارس آمده و جای گرفته بودند ، هم چنین سیاه بوستانی در سواحل خلیج فارس زیست داشتند که چندان اصلیت آنها معلوم نیست .

در هر حال مادیها پیشتر از فارسی ها بحرکت آمده و سواحل بحیره خزر و داسان جنوبی آن را که نسبتاً قابل زرع بود مسکن خود فرار دادند ، اما فارسی ها که پسان تر کوچیده و از مادیها در عدد و قوت کمتر بودند اول به علاقه کرمان جای گرفتند و بعد از آن چون علاقه های شمال را مادیها و غرب را سامی ها در دست داشتند لاچار در ارضی جنوبی و سواحل بحر که خشک و لم یزرع بود فرار فرود آمدند .

مادیها که زود تر و نزديکتر با آثور یهای سامی تماس پیدا کردند وزیرسلطه و نفوذ آنها واقع بودند بیشتر تحت تاثیر چندین قرنه عرق و خون نژاد سامی فرار گرفتند . فارسی ها نیز در امتداد سواحل او قیانوس مسکن وزیر تسلط سامی ها و متعاقباً مادیها رفتند ، و لهذا هر دو دسته کم و بیشی در عناصر بیگانه به تحلیل رسیدند . حتی مادیها اینقدر رنگت سامی گرفته بودند که مؤرخین بین آنها و آثوری ها فرق نکرده اند . در هر حال چنانچه دیدیم آریائی های مهاجر افغانستان بعد از آنکه در هندو فارس رفتند تحت تأثیر محیط های نو و اختلاط عرق های بیگانه فرار گرفته و هر يك بتدریج چه از حیث خون و نژاد ، و چه از پهلوی عرف و عادات و آداب ها و چه از نظر خواس و زبان و غیره تغییر کرده ، و بهدفع های مخصوصی روان شدند ، بدرجه که مثلاً تمام مظاهرات زندگی ماد و فارس از قبیل : معماری ، شیوه رسم الخط و تحریر ، اصول اداره ، طرز حکومت و دربار ، طرز لباس ، اصول ماندن ریش و موی سر و غیره هوبه هونقش قدم سامی است . گرچه آریای های مهاجر در هند طبقه بندی مردم را سد تأثیر عرق بیگانه در خود فرار دادند . معیناً ازین تأثیر محفوظ نماند . اینست که حالا میرویم تا ببینیم سرگذشت آریائی در مهد اصلی شان یعنی افغانستان از چه قرار است :

تمرکز مدنیست آریائی ها در آریانا ، بایستی دانست راجع بدوره قدیم حجر مملکت

آریانا یا افغانستان فعلاً چیزی نمیتوان گفت ، زیرا هنوز تحقیقات و حفاریاتی در ینخصوص نشده است ، ولی در دوره اخیر وجدید حجر که در آن فلزات و ظروف تمکری یکجا

دیکار افتاده و معمولاً دوره « کلدکولوی تیک » (۱) « یاانه اولی تیک » (۲) خوانده میشود؛ در حصص شمال، جنوب، غرب، و شرق آریانا در نتیجه حفريات آثارى بدست آمده که تاریخ آن را درحدود سه، چهار هزار سال قبل المیلاد میرساند. باین ترتیب که در حفريات شمال آریانا یعنی حوزه سفلی اکسوس امودریا از دو تپه مقام « انو » نزدیک « مرو » آثار وادوات سنگی، مفرغی و تیسکری مربوط بدوره کلدکولوی تیک در سال ۱۹۳۳ مسیحی از طرف یک هیئت امریکائی تحت نظر مستر یومپلی (۳) مکشوف شده که با آثار مکشوفه از سیستان افغانی مشابهت دارند هم چنین فرار تحقیقاتیکه در بعض نقاط بلوچستان از قبیل « نال » و « جاله وان » نزدیک کویته شده، معلوم گردیده که شواهد مدنیت کلدکولوی تیک در اینجا موجود بود، و مثل وادی سند انبساط داشت. مسیوهاکن و مسیوگرشن (هیئت حفريات فرانسه در افغانستان) در سال ۱۹۲۶ مسیحی از مقامات « ناد علی » محل « زرنج » و نزدیک « تاروسار، سیستان افغانی آثار دوره کلدکولوی تیک بدست آوردند که تاریخ آن عجلالتا بیست هزار سال قبل المیلاد میرسد. این آثار مکشوفه با آثار مکشوفه مرو مشابهت دارند. کذا بعد از سال ۱۹۲۲ مسیحی تجسسات در حوزه سند شروع شده و « سرجان مارشل انگلیسی » از مقامات « موهنجو دیرو » و « هربه » و غیره در سواحل راست دریای سند آثارى راجع بدوره کلدکولوی تیک کشف نمود که تاریخ آن به سه و چهار هزار سال قبل المیلاد میرسد، گرچه این آثار بیشتر منسوب به بومیان قدیمی وادی سند است که پیشتر از ورون آریائی ها زندگی داشتند و فعلاً بنام « درا دیدی » یاد میشوند، ولی چیزیکه مهم است اینست که سر زمین آریانا در مدنیت با ثقافت دوره کلدکولوی تیک آسیای غربی و مصر موافقت داشت، و این همان مدنیتی است که وقتی از حوزه سند تا وادی نیل یکساحت وسیع زمین را اشغال کرده بود، البته با یارده اختصاصات و امتیازات محلی. طوریکه بیگویند فلزات از همین حوزه اکسوس با سومریها در نقاط غربی نشر گردیده است؛ و در خاکهای شرقی مس بار اول در حوزه مذکور (انو نزدیک مرو) و نواحی قفقاز در حدود شش هزار سال قبل المیلاد بمشاهده رسیده، و از اینجا در عیلام، مصر، اراضی بین سواحل خزر و خلیج فارس بمیان آمده است.

بعلاوه وجود لاجورد در بدخشان افغانستان که درازمنه متقدمه منحصر بهمین خاک بوده و در سایر ممالک از آریانا فرستاده می شد؛ روابط دیرینه این کشورها را با ممالک کهن جهان در زمانه های قبل التاريخ و عصرهای تاریخی قدیم نشان میدهد. آثار وادوات لاجوردی از تپه « سیالک » کاشان، سر زمین سومرا مقابر شاهان ایور « ur » بین النهرین (از

طبقه مجدت نصر) و مصر (مقبره توتان خامون) و عیلام (ازخرانه شو شیناک) کشف شده اند که تاریخ آنها از چهار هزار تا دوهزار سال قبل المیلاد می‌رسد.

در هر حال وقتی که آریائی‌ها وارد افغانستان شدند چنانچه قبلاً گفته شده، بتدریج از حالت بدویت به مدنیت انتقال کرده اند، و اگر اینها اصلاً اهالی آریانا نبوده اند هم دوره حیات کلمکولی تیک خودشان را درین وطن جدید بسر برده اند. باختر کانون و مهد اولی آن کتله آریائی است که در افغانستان، فارس و هندوستان منتشر گردیده‌اند. حتی وجود زبان مادری آریائی را در باختر و حوالی قریبه آن در حدود هشت هزار سال قبل المیلاد معین می‌کنند. شباهت بسیار نزدیک زبان زنده افغانستان و سانسکریت هندوستان هکنذا تشابه در آئین اوستائی وید، معتقدات و افسانه همه مؤید این عقیده است که کانون نخستین ملل فارس و هند هم در باختر بوده است.

آریائی‌های افغانستان در مدت چند هزار سالی دوره‌های مالداری، نیمه مالداری و نیمه زراعتی، زراعتی، هکنذا حیات خانواده‌گی، عشیره‌وی و قبیله‌ی را طی کرده، بالاخره شهرها و بلده وجود آورده اند. و این تحول و انتقال اجتماعی آریائی‌ها در آریانا، مملکت را اولین و بزرگترین مرکز مدنیت آریائی قرار داد.

مدنیت ویدی آریانا؛ قبلاً باید گفت آریائی‌های باختر در آریانا از قدیمترین ازمنه

یسه‌گونه منظومه‌ها و سرود هائی داشتند که آنرا (ادبیات شفاهی) باید دانست، این ادبیات فرنها از دهن بدنی گشته و در سینه‌ها محفوظ مانده است، پدر هر خانواده سعی داشت اولاد خودش را از فرا گرفتن این ادب بهره‌ور سازد، بهمین سبب تا رسیدن موقع خط و کتابت قسمتی از آن منظومه و سرود محفوظ ماند، البته علت سرودی این منظومه‌ها بیشتر تخیلات مذهبی و ستایش بوده است، چونکه مذکور آئین مذهبی آریائی‌ها مبنی بر ستایش عناصر طبیعت است لهذا توصیف این عناصر در منظومه‌ها زیننده و جلوه‌گر میباشد گویندگان این سرودها «ریشی»‌ها بودند که علاوه منزلت روحانی صفت خطابت، شاعری هم داشتند، ریشی‌ها مرد وزن بوده در بین جامعه حیثیت متفکرین، راهنمایان، و نزد پادشاهان احترام داشتند. «وید» یا ودا مجموعه سرودهای معلوم آریائی است که بما رسیده، یعنی قسمت‌های خیلی قدیمتر آن شاید بوده و از میان رفته - وید بچهار دسته «ریگ وید»، «یجور وید»، «اتر وید» و «سام وید» منقسم گردیده، و برای معلومات تاریخی، ادبی، زبان، لغات، اعلام تاریخی و جغرافی، داستان‌ها و معجزات عرق و نژاد و دیگر سجایای کشور افغانستان مدرک و منبع قدیمترین میباشد، این سرودها در طی

د کابل کالنۍ

مدتهای طولانی و شاید چندین صد سال بواسطه اشخاص و خانواده ها ترتیب یافته است که تاریخ آن بین پنجم تا دو هزار سال قبل المیلاد تخمین شده است. البته سرود های قدیمی تر در شمال هندوکش و باختر و سرود های دیگر در جنوب هندوکش غرب سند ، بمیان آمده ، و بعد ها قسمتی از مجموعه ریگت وید و سه کتاب دیگر ویدی در صفحات پنجاب یعنی در آنطرف دریای سند سروده شده است .

حیات اجتماعی ، از سرود های مذکوره معلوم میشود که اول حیات آریائی ها باسناد خانواده کی بوده پدر مقدم وزن (مادر) محترم و با شوهر مساوات داشت ، دختر جوان در خانواده گرامی و مثل پسر از تربیه بهره میگرفت . پدر وظائف قربانی کردن و خواندن سرود ها را ایفا ، و مادر در امور خانه داری مختار بود .

در حیات عشیره وی سرکرده اغیل ها را که بمنزله سر کرده عشیره مرکب از خانواده بود کوترای پاتی (۱) میخواندند ، این شخص از طرف خانواده های یک عشیره انتخاب و مستحق اطاعت عموم شناخته می شد ، چراگاه عشیره هم مشترک بود ، عشیره مثل یک خانواده بزرگت بوده ، بچه ها و دخترهای آن میان خود روابط خویشاوندی داشتند .

عشیره بزرگتر گرامه (۲) و سر کرده آن گرامینی (۳) خوانده می شد . وقتیکه اجتماع از عشیره بزرگتر شده و بچندین قریه تعلق میگرفت ، و سه (۴) خوانده شده ، و رئیس آنرا ویسپاتی یاراجان (۵) میگفتند . از اجتماع چند و سه یک جاننا (Janana) تشکیل شده ، و رئیس آنرا جانایا دا (۶) یعنی پنج قبیله میخواندند ، محل سکونت پادشاه که شکل فلسفه مستحکم داشت بنام (پور) خوانده میشد و تا امروز در افغانستان باقیست از قبیل شیرپور ، فتح پور و غیره آریائی های افغانستان در آهمد بیشتر مالداري نموده و فسماء از جانی بجائی حرکت میکردند یعنی

و جی بودند ، وقتیکه از استقرار آنها در یک منطقه قریه های ثابتی تشکیل شد ، میان قریه ها راههای آمد و رفت بوجود آمده ، سرکرده گمان قوم ، تجار و غیره کراچی هائی داشتند که بواسطه اسب کشیاه می شد ، تمام قری و فصبیات راهی بطرف پور یعنی ارگ شاهی داشتند . سینه بندی مردم و اختلاف دسته جات بشری مثل هند وجود نداشت ، وظائف روحانی را پدر مرخانواده ، و زراعت و دفاع را عموم مردم بجای آوردند . پادشاه یکجمله حواشی روحانی داشت که یک نفر از ایشان مشاور مذهبی شمرده شده ، گاهی عوض شاه مراسم قربانی را اجرا میکرد ، و هنگام جنگ باخواندن دعا های مذهبی زمینه فتح را آماده میکرد .

Janapada(6)-Rajan-Vispati(5)Visah(4),Gramani(3),Grama(2)-Goripati(1)

حکومت : در آریانای ویدی حکومت شاهی در اثر احتیاج عموم و توسیع دامن قبایل و قریه‌ها بیان آمده ، و پادشاه انتخاب می‌شده است و بعضاً ارثی بوده است ، در انتخاب پادشاه آرای ریشی‌ها ، رواس ، قریه جات ، مجالس عوام و اعیان «سمیتی و سبها» وهم اخلاق ، قوت بدنی و کفایت شخص شاه مداخلت داشت ، وقتی که پادشاهی ارثی گردید شاه را چ بمعنی نجیب مرسوم و دارای البسه فاخره مزین به طلا و جواهرات بوده ، قبیله اوهم محترم بود ، مشاور مذهبی قریب تخت اومی نشست ، رواس قبایل و عراده‌ران شاهی [سوتا] سپه‌سالار [سنانی = Senani] باو مشوره میدادند . اردو را در جنگ شخص پادشاه اداره میکرد ، سواره نظام و عراده‌های جنگی از و حمایت میکردند .

عایدات پادشاه مالیات و آنهم بیشتر جنسی از رعایا بود ، مسکن او هم ارکث شاهی بود . شک نیست که اولین نظام شاهی آریانا در باختر اساس گذاشته شده و مطابق سرودها نسب بعض پادشاهان تابه ارباب انواع بالا رفته است . آریانی‌های افغانستان مالیات دولت را بخوشی ادا ، و فر و شکوه شاه را از ارباب انواع میخواستند .

مجالس مشوره : در قریه های بزرگ مجلسی بنام سبها [Sibha] موجود ، و محل واطاق معینی داشت که همه مرد وزن در آن اجتماع کرده ، معاملات و مشاجرات خودشان را بحث و فیصله میکردند ، ازین محل برای اجرای بازبها هم استفاده می نمودند . بعلاوه یکنوع مجلس دیگری نیز بنام «سمیتی» داشتند که دران فقط ریشی‌ها و اعیان « مالکیین عراده هاورمه » اجتماع می نمودند ، و دیگر توده مردم شمولیت نداشتند ، درین مجلس شخص شاه هم حضور بهم میرساند - نظیر این مجالس را هنوز در جرگه های افغانستان میتوان دید .

عروسی : زنان و مردان آنروز زندگی آزادانه داشته در مجامع عمومی مخصوصاً در «سامانه» که یکنوع میله عمومی بود جمع شده و جوانان بااساس عشق همسراختیار میکردند یعنی از سرودها میگوید : -

« جوانان صدای دختر جوان را بقدری دوست دارند که رب النوع ستایش خود را از زبان بشر بشنود » دیگری میگوید : - « برای آنکه فرشته با آوازهای مسرت انگیز خود در خوشحالی عمومی شرکت جویند باید داماد جوان و عروس قشنگ باشد . » زشتی رامل گری میدا نستند که مرد را میکوبد . سرودها لزوم ازدواج را چنین بیان میکنند - « زن برای مرد همان اندازه ضرور است که زه برای کمان . » در هر حال دختران بدرنگک برای شوهر پیدا کردن گرفتار مشکلات بودند ، و دختری که بدون عشق با مرد متولی از دواج

میکرد منفور بود. در ازدواج رضای طرفین و بعد ها رضایت والدین و برادر هم دخالت داشت. بعضاً دختر را برضای او دزدی کرده میبردند. ریشی‌های دانا را مردم بیشتر دختر میدادند چه معرفت آنها را احترام میکردند. روز از دواج داماد لباس نو پوشیده با اقارب بخانه عروس میرفت، دست عروس را گرفته بالای تخته سنگی میبرد آمد و باو میگفت: « من مرد هستم و تو زن، من سامان «Saman» هستم و تورك «RC» من آسمان هستم و تو زمین، اینجا من و تو یکجا میشویم و از ما اولاد بعمل می‌آید.» آنکاه عروس رادست گرفته بدور آتش خانوادگی میگرددانید. و باز در عراده مزین به گل‌های خودرو که بواسطه گاو‌های سفید کشیده میشد با ساز و آواز بخانه خود میبرد، و رسم خوشی چند روزی دوام میکرد.

آریائی‌ها معمولاً زن میگرفتند و با او علاقه داشتند، سرودها میگویند داماد عروس را طوری تمقیب میکنند که آفتاب از عقب شفق درخشان ظاهر شود. و یا: « زن در خانه شوهر مانند ستاره قطب ثابت قدم است.»

مقام زن: دختر و پسر یکسان تربیه می‌شدند، و دختر جوان مثل ستاره خانه بود، یکسلسله ریشی‌های زن در عصر ویدی افغانستان پیدا شده اند که مثل ریشی‌های مرد شاعر و با معرفت بوده اند و ازین مقام احترام زن معلوم می‌شود.

بازیها، ورزش‌ها: آریائی‌های افغانستان در آنمه‌ها بشکار توسط تیر، سگ، دام

و غیره مشغول میشدند، و بسواری اسب و اسب دوانی و عراده سواری شوق منفرطی داشتند. یکتای بازی بواسطه طاس هم می‌نمودند که عدد طاس از سه تا پنج میرسید. آن رقص را نیز دوست داشته در میدان‌های آزاد جوانان با کاکله‌های دراز چرب بکرده و آرایش خود با گلها رقص می‌نمودند. اما معلوم نیست زن و مرد یکجا رقص میکردند یا جداگانه. آن و صدای دهل مرد را در میدان حرب نیز بهیچان می‌آورد، رقاصه‌ها هم موجود بود که بطور کسب رفاصی میکردند، در عروسی، و مرگ رقص‌های مخصوصی اجرا می‌شد. دختران جوان هم رقص می‌کردند. هم چنین آریائی‌ها خواندن و موزیک داشته، آلات ساز را آنچه تار داشت و آنچه بدست زده و یا به پف دمیده می‌شد می‌شناختند «میله عمومی موسوم به «سامانه» آریائی‌ها یک نوع میله عمومی بود که در آن زن و مرد جمع شده هر یک هنر نمائی میکردند، پهلوانی، اسب دوانی، شعر سرائی، بازیها، رقص، ساز و آواز، معمول میگردد این میله یک روز یا یکشب دوام می‌نمود (مثل میله جبه امروز)

اسلحه و جنگجویی: آریائی‌ها مردم سلحشور و جنگجویی بوده، روحانیون و شعراء

فصل اول آریانا

بواسطه ادعیه و اشعار، روحیه شهامت را در ایشان تقویه می کردند، پادشاه و نجیبای کشور در میان عراده‌های جنگی دوتفره سوار شده و جنگ‌های میگرداند. سرباز طرف راست و عراده‌ران طرف چپ عراده می نشست، قبایل پیاده جنگیده را رای دسته‌های خورد خورد بودند. اسلحه‌شان عبارت بود از تبر و کمان، نیزه، تیر، قبه و فلاخن، زره هم پوشیده و کلاه خود بسر می‌گذاشتند. اینها قه را بکمر زده، کمان بدوش می افکندند، تیر شان از نی و ریگان شاخی یا فلزی داشت، تیر ره راود هم استعمال می کردند، عراده‌های جنگی بواسطه اسپ کشیده می شد، اما معلوم نیست که سواره نظام داشته اند.

البسه: لباس آریائی‌ها از ششم گوسفند و عارت از دوسه پارچه بود، پارچه‌های پوست را هم مثل لباس استعمال می کردند. به علاوه زن و مرد خود را بزبورهای طلائی و غیره چون بارو بند، کردن بند، کمر شاره، حلقه، انگشتر، زین می ساختند، مرد ها ریش گذاشته کاکل‌ها را چرب می نمودند.

زراعت و مالداری: آریائی‌های افغانستان بامور زراعت و مالداری هر دو اشتغال داشتند ولی میل بمالداری زیادتر بود، گله‌های گاو، گوسفند، خر، اسپ، بز داشتند. سبک نگاه می نمودند، قوله آنها يك حصه قلزی داشت که زمین را می شکافت، و دانه پاشیده می شد، آبیاری بفرقه جویهای سرریز، درو بواسطه داس، پاك کردن با غریل بعمل می آمد، اما پوره معلوم نیست چه می‌کشتند گندم بود، یادیگر چیر، تنها اینقدر میدانیم که دانه کشتنی را «پاوا» میخواندند، در نورستان تا امروز نان نازک ارزن را پاوه می‌گویند و حد خریداری و تبادل اجناس در آنجا بیشتر هم گاو بود!

صنعت: آریائی‌ها از صنعت پیغمبر نبودند نجاری نزد آنها مخصوصاً برای ساختن

عراده و کراچی اهمیت داشت، ظروف خانگی هم اکثر آجوبی بود، فلز کاری هم مهم بوده، کوره‌شان بابال جانور بکه شده و سنگت مدنی را می‌گذاخت و از آن دیک و غیره ظروف ساخته می شد، دباغی نیز داشتند، بوریا بافی میدانستند، و روی هر فته صنعت که ر آنوقت شریف و با افتخار مردم می شد.

خوراک: اغذیه آریائی‌ها شیر، مسکه، حیوانات، سبزی، میوه جات، گرشه قربانی بوده، از تر کسب شیر و مسکه و حیوانات یک نوع کلهچه نیز می ساختند، مشروب مشهور آنها عبارت از «سوما» بود که از عصارة یک نوع گیاه کوهی و شیر و عسل ساخته می شد، این مشروب عمومی و دارای جبه مذهبی هم شده بوده، به علاوه مشروب خمار آور دیگری از عصارة حیوانات بنام (سورا) نیز داشتند.

د کابل کالنه

مقیده ، آریائی ها عنصر طبیعی را احترام و ستایش می کردند ، گرچه دین آنها را فعلاً نمیتوان بمعنی اصل کلمه شرح داد ، ولی اینقدر معلوم است که در دانت هصر ویدی افغانستان یک-مده فوای سری مظاهر عناصر طبیعی بامهای (وادونا) یعنی آسمان برستاره ، و (اندرا) رب النوع جنگک (- وریا ، پترا) مه و آفتاب ، (اگنی) آتش ، (سوما) مشروب ، (ماروت) باد ، آسمان ، زمین ، شفق ، شب ، روز ، ستاره ، صبح ، شام ، غیره ، وغیره نام برده شده است . همکذا اسماء بعض پادشهان ذکر یافته ، که از آن پرستش اجداد معلوم میشود . از رسوم مذهبی فعلاً تنها مراسم قربانی و نوشیدن سوما را میدانیم . این رسوم در بین پخوانواده وهم در خارج خانه بعمل می آمد . اولی را روزانه پدر خانواده ، و دومی را سالانه ریشی ها عملی می کردند ، ریشی ها در عروسی و مرگ و دردادن آتش خانوادگی نیز مداخله می نمودند ، باین ترتیب معبد و محل خاصی برای اجرای رسوم مذهبی نداشتند . البته بقدریچ این فوای طبیعی صاحب شخصیت و نام و صفات جداگانه گردیده اند . چنانچه تمام عناصر مقیده را بنام (دوس = Davos) یعنی ذرات درخشان ، و قوه مافوق همه را (دوس پتر) یاد میکردند . مهمترین عناصر که صفت ارباب انواع را نزد آنها داشت بفرار ذیل است :

دیوس = آسمان - پریتی وی Prithivi زمین . سوریا ، ساویتار ، یوشان ، میترا ، رودرا و غیره = آفتاب ، وایو ، واتا ، ماروت ، Marut-Vata-Vayu = باد اگنی Agni = آتش - اندرا Indra = فرشته رعد یا جنگک سوسا = مشروب مخصوص . وارونا = رب النوع آسمان ستاره دار . در جمله ارباب انواع آریائی یکی دوی آن قهار بود و بس ، قربانی مهم مذهبی کشتن اسپ بود . مرده را هم در خاک دفن میکردند .

زبان آریائی ها در وقت زندگی در مهد اصلی و اولی خود طبعاً بزبان واحدی تکلم میکردند که آنرا (هند و اروپائی) میخوانند ، وقتیکه اواج مهاجرت اینها بطرف غرب آسیا و اروپا و جنوب وغیره شروع شد ، البته در مناط مختلفه جهان اینها خانواده های بزرگ هند و اروپائی را تشکیل و السنه متمده هند و اروپائی را بیجان آوردند . منجمله آنشاخه هند و اروپائی که وارد افغانستان شده و شاخه آریائی باختری را تشکیل کردد بزبانی داشتند که بنامهای « باختری » یا « آریا » یا « هند و ایرانی » یاد میشود . بعداً ازین زبان دو شاخه بزرگ « ایرانی و هندی » درخود آریانا پیدا شده و متمایباً در ممالک هند و فارس منتشر گردیده است . در حال از زبان آریا یا باختری و یاهند و ایرانی

در زمانه های قدیم زبان هند و آریائی (Indo-Aryen) یا زبان « ویدی » بوجود آمد که بیشتر زبان مذهبی و علمی بوده، در آریانا، مخصوصاً جنوب شرقی کشور مایخته شده است، وهم در همین جاها اشعاب لهجه ها از زبان ویدی آغاز کرده، و اخیراً تحولات آن بنام سانسکریت معروف شده است، زبان پشتو نیز یکی از آن السنه قدیم ماست که از زبان باختری با آریائی مستقیماً و یا بالواسطه مشتق گردیده است و لهذا طبعاً دارای خواس لهجه های هندی و ایرانی هر دوست، و همین است حال زبانهای دسته داری افغانستان (Dardic) از قبیل لهجه های نورستانی، پشه ئی، ارمری و غیره. باین ترتیب میتوان فهمید که اسنه و لهجه های افغانستان واجد خواس السنه شرق و غرب خود یعنی هند و فارس میباشند.

مدنیت اویستانی : تاریخ قدیم افغانستان بعد از مراحل قبل التاريخ، مدنیت پیش از ویدی، و عصر ویدی در حدود هزار سال قبل المیلاد یعنی ظهور مدنیت اویستانی خاتمه می یابد. در حدود هزار دو صد سال قبل المیلاد مقدمات مدنیت اویستانی چیده شده و در حدود هزار سال قبل المیلاد آثار مثبت آن آشکارا گردیده است در حال باید دانست مدنیت اویستای آریانا عین مدنیت ریدی است که اصلاح شده و تکامل کرده است، ویا در اثر تحولات شکل جدیدی اختیار کرده است. مدنیت اویستانی آریانا را میتوان زیر عنوان کوچک ذیل شرح داد.

طبقات اجتماعی : چون در دوره اویستانی مذهب شکل معین بخود گرفته، و امور اداری تمرکز اختیار، و زراعت وسیع شده است لهذا طبقات سه گانه ذیل روی کار آمده است :- خوتو = روحانیون. ورزن = دهاقین. ایریامن = نجیبای جنگجو و سوار کار احتمال میدهند که طبقه چهارم هم بنام « هوئی تی = اهل حرفه و پیشه » موجود بود، این طبقات مثل سایر مردم بوده و هیچکدام پستر از دیگری نمرده نمی شد، یعنی عموماً در حقوق مساوی و برابر شمرده شده باهم خویشاوندی می نمودند، اویستاه را یکسان بدون استثنا به پندار نیک، گفتار نیک، کردار نیک، توصیه نموده است.

صحت و زیبایی بدن : اویستا به صحت، زیبایی بدن و اندام اهمیت بسیار میدهند، نگاه تیز، چشم روشن، قد بلند، تناسب اعضا، قوت، سینه فراخ، شانه پهن، پاشنه کوچک، و سازوی رسا وهم چنین چهره درخشنده و زیبا، چشم بزرگ، ساعد سفید، انگشتان نازک خانم هارا اشاره و ستایش کرده است. سن بلوغ هم در جامعه اویستانی افغانستان سال یازد هم عمر بشمار میرفت.

عروسی؛ پسر و دختر بعد از سن پانزده به از دواج مکلف بوده، و نداشتن همسر گناه شمرده میشد و شخص مطمون بود. طرف مراجعه بفرض از دواج حامی دختر و بعضاً خود دختر فرار میکرد. مراسم عروسی بواسطه تماس دست عروس و داماد و خواندن ادعیه انجام گرفته و عروس آرایش شده بخانه داماد بعنوان « صاحب اختیار خانه » برده می شد زن امور داخلی خانه و شوهر امور خارجی را ادا. و در مراسم مذهبی یکجا شامل میکردند شوهر از زن عفت تمام میخواست، و در صورت خلاف طلاق واقع میشد، فقط در دوره اوستایی برعکس دوره ویدی مزاجت بین خویشاوندانی که اشتراک خون داشتند هم آزاد و جایز بود، هم چنین احتمال میدهند که در یثوقت تمدد زوجات ممنوع نبود.

ترقی زراعت، در عهد ویدی مهاجرت های آریائی ها در داخله کشور و در ممالک هند و فارس خاتمه یافته بود، در دوره اوستایی آریائی ها در نقاط مختلف آریانا ساکن و مستقر بودند لهذا برعکس دوره ویدی که مالداري نسبت بزراعت بیشتر طرف توجه بود، زراعت وسعت و ترقی زیاد تر حاصل کرد، این ترقی بدرجه بود که میتوان گفت عامل متمیزه خاک افغانستان با اراضی بیگانگان بشمار میرفت در اویستا راجع به اهمیت زراعت، دهقانی، بذرحبوب غرس اشجار، کشیدن نهرا بسیار توصیه شده، و چون مملکت سرسبز و خرم گردیده بود به صفت [زمین اعلی] ستوده شده است. حتی خدمت درین راه با ساس قانون اویستا که عبارت از جنگ نیکی بادی است جزو وظایف مذهبی بشمار میرفته است.

جنگ و ادوات جنگی؛ افغانستان عهد اویستا دارای مردم مسلح و جنگی بوده، و نظر بظهور مخالفین توریائی و عناصر آریائی و سامی در شمال و غرب بیشتر احساسات جنگجویی شان تحریک میکردید، جنگ های آریا و توریای بنام مقابله های آریائی و توریائی همان داستانهای مشهور رزمی افغانستان است که از عهد اویستا بعد حتی امروز بزرگترین قصص و غنچه ملی را فراهم کرده است. مردم آنوقت با ستنها، ببر، زن و طفل همه در وقت جنگ زیر پرچم پهلوانان خانواده ها و پادشاه و شهزاده گان و ظایف خود را انجام میدادند. قشون را « سپاده » [۱] مینامیدند، و ببر قها و علائم در اردو استعمال میکردند، اسلحه تعرضی شان هم از اسلحه دفاعی بسیار تر بود. عراده جنگی، وزره، جوشن، کلاه خود، چهار آینه کمر بند، ران بند، سیر، گرز، یکنوع ژوبین بنام وزره [۲] تبرزین، نیزه، تیروکمان خنجر، فلاخن و شمشیر اینهمه را شناخته داشته و در پیکار پیکار می انداختند علامت نیروی سلطنتی شخص پادشاه هم خنجر مزین به طلا کاری بود.

زبان ، چنانچه قبلاً گفته شده زبان « ویدی » یا « هند و آریا » دراز منه فسدیم از زبان « باختری » یا « آریا » یا « هند و ایرانی » مشتق و در افغانستان آنروز معمول ، و بعد از یکدوره حیات از آریانا بسر زمین ماوراء سند سفر نمود ، همچنان زشاخه زبان باختری موازی با زبان ویدی السنه دیگری هم در افغانستان مشتق شده که یکی از آنها زبان مشهور « زند » یا « اویستا » است که در دوره اویستانی خیلی نشو و نما یافته ، و قدیمترین قسمت اویستا « گاتها » در آن سروده شده است . و چنانکه از زبان ویدی بعد ها زبان سانسکریت و براکریت های دیگر در نقاط شرقی آریانا و هند وستان بعمل آمد ، هکذا از زبان زند نیز پسانها فارسی قدیم در فارس و بعضی زبانهای دیگر در شمال شرقی افغانستان مثل بخارستان « بدخشان و فطهن » بوجود رسید ، از قبیل السنه غلجه ، مینجی ، واخی ، شفنی ، اشکاشمی . در هر حال در دوره اوستائی کشور افغانستان زبان زند معروفتر و منبسطتر از همه السنه دیگر بود .

تشکیل دولت اریائی بخندی ، - پاراداتها ، کابویانی ها ، اسپه ها ، اریائی های افغانستان

برای اولین بار در بخندی تاسیس نظام سلطنتی نموده ، و از آنجا در تمام اریانا حکمرانی کرده اند ، سرود ویدی ازین پادشاهان بطور پراکنده ذکر می کنند ، و اویستاین موضوع را خوبتر روشن مینماید .

اولین دسته پادشاهان قدیم افغانستان سلسله پاراداتا « پیشدادیان » یعنی حکمداران زمان های اولیه و مؤسسين عدل و داد میباشد ، که از ازمنه قبل التاریخ پیش از آنکه اریائی های کتله باختری متفرق شوند بر همه یکسان حکومت می نمودند .

پاراداتها ، گرچه پادشاهان قدیمی اریائی از « گویت شاه » یا کبومرث اولین پادشاه اریائی

اریانا و بجه شروع میشود . و هم از پادشاهان دیگری بنام « هوشیانقا » (۱) و « تخمه اوریوا » قبل از سلسله پاراداتها در اویستا ذکر میشود ، معنای قسمت روشنتر از همه همان سلسله پاراداتها است که در

« بخندیم سریرام اردو در فشم » یعنی « بلخ زیبا دارای بیرقهای » بلند بجکومت پرداخته اند .

موسس سلسله پاراداتها « یما پادشاه » پسر « وی وانگانا » است ، پدرش برای بار اول عصاره نبات « هوما » را کشید ، و پسرش پادشاه شده ، در راه ترقی زراعت ، آبیاری ، غرس

اشجار و امنیت سرزمین خود معامی زیاد ورزید بدرجه که دور او را دورخوشی و خرمی مادی و معنوی میدانستند ، پایتخت یمادشاه شهر بخندی دارای بیرقهای بلند بوده است ، یمادشاه

دوخوهر بنام «یامی» و «آریا» نیز، داشت. یما در پایتخت خود از انسان و حیوان جوړه
مای سالم، فشنک و قوی جمع، و برای ترقی نسل خدمت کرد. یاما پادشاه «دیوها» یعنی
مردمان غیر اوبستانی را نیز در نقاط دو دستی مغلوب نمود.

بعلاوه یما پادشاه اولین شخصی است که ترقی زراعت و اصول حرف و نساجی، تشکیل طبقه
روحانی و نظامی، استعمال اسلحه، فلزات و اصول معماری آریانا را باو نسبت میدهند، ادویه
طبیعی و عطر در وقت او معمول و جشن نوروز یعنی روز اول سال از مقررات اوست.

روپه گرفته یما پادشاه را میتوان همان «جمشید جم» شهنامه ها دانست که در سرود ویدی
یا ما راجان، و در اوبستا «یا خشاته» موسوم است. علامه و شمار پادشاهی او نیز
رجام هو مایا جام جم «عسای سلطنتی» نکین پادشاهی، گاو آهن، و شمشیر بودمر کز حکمرانی
اش «وارا» یعنی ارک شاهمی در بخدی، و عبارت از قلعه بود که آب جاری، چمن های سرسبز،
عمارات، نوزده خیابان، یک دروازه بزرگ، و یک هزار و نوصد نفر زن و مرد نفوس داشت، و همین
چابود که به تدریج وسیع شده شکل شهر مشهور بخدی را بخود گرفت.

مکر در اواخر دوره یما سامی ها بزیر اداره «ازهی دهاکا» یا صحاک شهنامه ها از جبهه
غرب بسطنت آریائی جمشید حمله و موقته او را سقوط داده اند، ولی متعاً قبلاً «تری تونا»
یا فریدون آریائی ایشان را مغلوب و از آریانا طرد کرده خودش پادشاه شده است.

تری تونا، یا فریدون پسر «اتویا» و منسوب بخاندان توانائی بود، و او بود که بقصد سر

کوبی دشمن سفر و دجله را در بین النهرین عبور نموده، بعد از کشتن ضحاک، «ارنواک» و
سوان ها و اک «دختران اسیر جمشید را خلاص و در بخدی می آورد. فریدون بر دیو های
«مازانا» یعنی بومیان غیر آریائی مازندران حمله و آنها را نیز مغلوب نموده است.

«کرساسیه» پسر «تری تا» سومین پادشاه سلسله پیشدادی است که پدرش در عالم طبابت

اضهار ایافت نموده، و خودش در عالم سیاست، کرساسیه در مقابل مغالین داخلی و مغالین
خارجی آریانا رشادت بخرج داده، و صفحات جنوب هند و کش را از کابل
و کندارا ناحوزه ار غنداب و هامون سیستان صحنه فعالیت خویش فرار داده است. کرساسیه
بعلاوه پهلوانی را که دشمن او بودند «هیتاسیه» قاتل برادر خود را نیز کشته و نمش
او را به عرادگی خویش بسته است. کرساسیه که در فهرمانی مثل رستم شهنامه هاست
بعقبند بعضی همان کرساسپ پهلوان معروف کابلی است.

«ایور واک شایا» برادر کرساسیه مقنن بزرگی بوده و قوانین حیات را تدوین کرده

بعد از کرساسیه چندین نفر دیگر جزو سلسله شاهی پیشدادی ذکر شده . که مشهور تر آنها « ایریو » و پسرش « منوچیترا » است که بعدها منابع جدید از آنها « ایرج » و « منو چهر » ساخته است .

در هر حال سلسله پادای آریانا قدیمترین پادشاهان با عدل و داد کشور افغانستان میباشند، که جای خودشان را بسلسله « کاوی » یا « کوانی » یعنی کیانی های آریائی آر یانا گذاشتند .

کاویانی ها ، بعد از انقراض سلسله پادادانا یا پیشدادی سلطنت به خانواده دیگری بنام « کاوی » رسیده که آنرا « کاوه » و « کوانی » و « کیانی » هم گویند .

« کاوی کوتا » یا کی کوت یا کبکباد سر سلسله اینخاندان پادشاهی بوده و در بخدی به نخت سلطنت عروج کرده است ، این شخص تمام مساعی خودش را در راه حفظ خاک آریانا و تهذیب باختری از تجاوزات دشمنان توریائی یعنی اربه های بدوی ماورای در یاهای جیحون و سیحون بیکار انداخته است .

بعد ازین آدم چندین نفر دیگر بسطنت رسیده اند که در ابتدی نام همه کلمه کاوی داخل است از قبیل : - کاوی ای و اینو ، کاوی یوسدان ، کاوی ارشان ، کاوی پسینیا کاوی بیارشان ، کاوی سیاور شان ، کاوی هوسر اوا و غیره ولی مشاهیر آنها اشخاص ذیل است .

« کاوی یوسان » یا « کاوه یوسا » یا « کی کاؤس » کی کاؤس پسر کبکباد بوده و بعد از وی که پادشاه شد بسمت غرب مسافرت ، و دشمنان مازندرانی را که در اوبستا « دیو و شیطان » خوانده شده اند مغلوب نمود و اراضی آنها را ضمیمه خاک افغانستان ساخته ، حکامی در هر حصه از طرف خود مقرر نمود . کی کاؤس پادشاه مقتدری بوده و مثل جمشید بدنای و سیمی حکمرانی میکرد ، ولی سر او اخر متکبر و مغرور شده فرشاهی ازو برفت .

« کاوی سیاور شان » مسومین پادشاه خانواده کیانی بوده ، با توریها جنگ کرده و بالاخره بصورت فاجعه ناکی از دنیا میگذرد . کاوه سیاور شان یا سیاوش شهنامه ها در ماورای شمال اکسوس قلعه مستحکمی بنام « کنگه » بنا کرده بود که پسرش ککیخسرو در آنجا تولد یافت .

« کاوه هوسراوا » یعنی ککیخسرو بعد از پدر پادشاه شده ، و امور پراگنده کشور را اصلاح کرد ، او مردم را متحد و پهلوانان قوی تربیه کرده به توران حمله نمود ، و « فرانگراسیانا »

یعنی افراسیاب تورانی و برادرش « کرسه وزده » یعنی کرسیوز وسایر پهلووانان تورانی را بخون پدر خود کشته، باینصورت جلو هجوم دشمنان تهذیب آریائی باختر را گرفت. یکی از پهلووانان مشهور کیخسرو « توزا » یا طوس پسر « ناوتار » یعنی « نوزر » و نواسه « منوچهر » بود که از او در اویستا ذکر یافته است. در هر حال کیخسرو از مشهورترین پادشاهان سلسله کیبانی آریانای قدیم میباشد. بعد از کیخسرو جای این سلسله را سلسله دیگری بنام « اسپه » در تاریخ افغانستان میگیرد.

اسپه‌ها؛ سر سلسله خاندان اسپه‌ها که در باختر به تخت سلطنت جلوس نمود « اروت اسپه » یا لهر اسپه میباشد که معنی « صاحب اسپان تندرو » را دارد؛ این احتمال موجود است که لهر اسپه به منوچهر نسب میرسانند، در هر حال لهر اسپه دو پسر داشت بنامهای « ویست اسپه » یا ویشتاسپ که بعد ها کشتاسپ شده است. و « زری واری » که بعد ها « زریر » گردید.

لهر اسپه بعد از آنکه پادشاه شد آ پادیهای زیادی در باختر نموده و در اواخر سلطنت او به پسرش کشتاسپ رسید، شهرت بیشتر لهر اسپه عم بواسطه نام همین پسرش بوده است. ویست اسپه؛ یعنی کشتاسپه بعد از پدر پاد شاه شد که تاریخ سلطنت او را در حدود

یکهزار سال قبل المیلاد قرار میدهند این شخص مرد بسیار دلیر و قوی بوده ملکه بنام « هوتا وسا » داشت، پسر کشتاسپه « سپینتو داتا » اویستانی یعنی همان « اسفند یار » مشهور شهنامه هاست. در هر حال کشتاسپه پادشاه جنگجو و توانائی بوده، و چیزیکه بیشتر باعث شهرت او گردید همان ظهور زرتشت در عهد اوست. زرتشت در بلخ پدر بار کشتاسپه رسید روزیکه سی نفر عالم ودانشمند طرف راست و سی نفر دیگر طرف چپ شاه نشسته بودند، بعد از سه روز مباحثه وفانسع شدن علما بالاخره کشتاسپ، و ملکه هوتا و سا و شهزاده اسفندیار و زریر برادر پاد شاه و تمام اعضای خاندان شاهی یکی بعد دیگری همه داخل دین جدید زرتشتی شدند، خاندانهای مشهور هم از قبیل خاندان « هوگوا » و مردان نامدار آن خانواده چون « جم اسپه » وزیر کشتاسپ و « فراشوسترا » برادر او و غیره باین مذهب گرویدند، کشتاسپ این دین را بصفت دین رسمی تمام مملکت قبول، و حکم کرد اویستا را به آب طلا روی پوستهای گاو نوشته، و در تمام معاابد مملکت تقسیم نمایند. باین ترتیب آئین زرتشتی عمومی، و آتشکده ها از طرف کشتاسپ و اسفندیار در بلخ و دیگر جاها آباد گردید، کشتاسپ جنگهای متعددی با عناصر آریائی بدوی و غیر آریائی بین سیحون و جیحون نیز نموده که مشهورتر از همه جنگ با « ارجت اسپه » یا ارجاسپ از خاندان افراسیاب

فصل اول آریانا

تورانی بود ، کشتناسپ و برادرش زیر در بلخ و حوزه هیرمند و سیستان بسیار آبادی و عمرانات نمودند ، حتی بناء شهر بست را نیز بایشان نسبت میدهند .

در عهد ویشناسپ فتوحات آریانا تنها بشمشیر منحصر نبود ، بلکه اصول ، مفکوره قانون ، تهذیب و مدنیت آریائی کشور آریانا ، در اطراف خارج مملکت مخصوصاً در اراضی توریا نشین ، نیز بسط یافت . بعد از کشتناسپ و قایم تاریخی خاندان اسپه خاتمه یافته و نظر بعدم مأخذ و مدارک نمیتوان داخل تفصیلات شد . فقط اینقدر متذکر میشویم که دوره سلطنت های پاراداتا (پیشدادی) و کاوی (کیانی) واسپه ها که از ازمنه ماقبل تاریخ کشور افغانستان شروع شده ، و تا داخل دوره تاریخی دوام مینماید ، دوره ایست که اساس سلطنت آریائی در افغانستان گذاشته شده ، و تهداب مدنیت و کلتور ، تهذیب و عدل و داد فایم گردیده است . این تمدن و تهذیب نه تنها بواسطه یشتی بانی قوت و نیروی مملکت از دستبرد دشمنان آریائی و غیر آریائی شمال اکسوس و حوزه سردریا و اقوام مغلی همچوار شان و همچنان سامیها و عناصر غیر آریائی مازندران و طبرستان و سایر مخالفین حفظ شده بلکه دشمنان مغلوب تدابیر سیاسی و نظامی آریانا گردیده است ، حتی تهذیب اویستانی باختری بعد از ظهور زرتشت و اویستا در خارج سرحدات آریانا چه در شمال و چه در غرب منتشر شده است ، بقول بعضی در حدود پانزده قرن قبل المیلاد امپراطوری بزرگی در باختر وجود داشت و شاید از همین جاست که اویستا بعضی پادشاهان پیشدادی و کیانی آریانا را پادشاه «هفت کشور» خوانده است . در هر حال بعد از کشتناسپ و اسفندیار گرچه احوال پادشاهان کشور آریانا معلوم نیست ولی عدم مدارک نمیتوان دلیل این شد که اسلاً ساطنتی در تمام سلسله اسپه ها وجود نداشته ، و تا تجاوز هخامنشی های فارس یعنی در مدت پنجاه سال ، آریانا بی اداره سیاسی و دولت ملی بوده است ، شهنامه ها این خالیگاه را نیز بداستانهای پادشاهان متعدده آریانا از قبیل گورنگک شاه زابل و غیره پر کرده اند . مدافعان مرتب و متوالی از حملات آئوریا ، هخامنشی ها و یونانی ها هم مؤید آن داستانها است ، که گویا در دو طرفه هندوکش رشته حکومت ملی بکلی از بین تکسسته و هنوز وجود داشته است .

زرتشت و اویستا ، از دو هزار سال قبل المیلاد تا یکهزار سال قبل المیلاد در مدت

ده عصر راهنمایی معنوی و اجتماعی ملت آریائی آریانا در دست ریشی های فرزانه ودانا بود در حدود هزار سال قبل المیلاد زمینه حیاتی ، فکری و مذهبی آریانا برای ظهور یک ذهنیت جدید و انقلاب فکری مساعد بود . بالاخره این تطور و انقلاب هم در شخصیت یکتفر

د کابل کالنی

ریشی بزرگ آریائی یعنی « زر تشر سپنتمان » تجلی نمود ، بیشتر این اسم را در معنی « صاحب اشترزرد ، و یا راهنمای اعلی از خانواده و یا نژاد سفید دانسته اند . در هر حال زرتشت پسر « پوروشسپه » نواسه « پیترا سپه » کواسه « هچاتاسپه » بوده و نسب او را به منوچهر میرسانند . بقول اویستا زرتشت سه پسر بنامهای « ایست واستر » « اوروت نرا » « هور چیترا » سه دختر داشت که نام خورد ترین او « پورچیسث » بود ، زرتشت از خانواده نجبا بوده دختر « فراشتر» برادر جام اسپه وزیر کشتاسپ را بزنی گرفته بود ،

و همچنان دختر خود پورچیسث را بخود جام اسپه بزنی داد . در هر حال زرتشت یک مرد دانا ، و یک ریشی با اطلاع ، و یک شاعر حکیم قدیم است که بر مقررات کهن عصر ویدی عالم بوده و آنچه را از آن مفیدتر نسبت بزمان و مکان میدانست ، جدا ، و بعضی را توضیح ، قسمتی را تبدیل ، و برخی را حفظ ، و هم افکار تازه و جدیدی با آن علاوه کرده است ، و باینصورت خودش را در جامعه آریانا موسس رفورم اویستانی ثابت نمود ، زرتشت موفق شد که پادشاه باختری آریانا را به آئین خویش پیرو ساخته ، و بقوت او این طریقه جدید را در تمام کشور نشر نماید . زرتشت با خاندان خود در باختر بدنیا آمده در همانجا زندگی و خدمت نموده و هم در همانجا از دنیا گذشت ، زرتشت خودش گذشت ولی از خود کتابی بیاد کار گذاشت که با تصرف حوادث روزگار هنوز قسمتی مهم از آن در دست است ، و این همان قسمتی است که امروزه هم اقلأ در مورد تدوین تاریخ و جغرافیای کشور افغانستان از منابع معتبر و بر قیمتی بحساب میرود .

کتاب اویستا مخصوصاً « گاتها » عبارت از یکمده هدایات و قوانینی است که زرتشت از طرف « هرمزد » آورده بود . اویستا بر بیست و یک کتاب تقسیم شده ، و اویستای باختری یا اولی را نمیتوان گفت به وضعی داشته و چقدر آن از بین رفته و چه مقداری باقیمانده است . زیرا بعد از چند قرن دوره هرج مرج آریانا شروع ، و حملات آتوریها در اراضی ماد و فارس و احساس فشار شان در حواشی غرب آریانا و باختر ، هنکذا جنگهای سخت هخامنشیها با آریانا اینهمه عواملی بود که میتواند نسخ اصلی اویستا را از بین به برد . اما هخامنشیها که خود زیر تأثیر این آئین آریانا آمده و با خود در فارس بردند البته موهومات قدیم سامی و بابلی با آن آمیخته شد .

در قرن اول میلادی شاهان پارتی فارس دوباره بجمع آوری کتاب اویستا پرداختند و هر اندازه که توانستند جمع کردند و همین مجموعه آنها بود که تا ظهور دولت ساسانی فارس باقیمانده ، اردشیر پسر بابک موسس سلسله ساسانی و شاپور پسرش در قرن سوم

میلادی بجمع آوری بقیه اوستا و تسکیمیل اویستای عصر پارسی نیز کوشیدند ، مبعدها تمام این مجموعه ها زیاد از نشت اویستای اصلی باختری را نمیتواند نمایندگی کنند .
این اویستا در پنج حصه - یسنا ، ویدپرد ، وندیداد ، یشت ، خورده اویستا تقسیم میشود که هر يك نیز به اجزاء دیگری منقسم میگردد ، منجمله « گاتها » که فصل هفدهم قسمت یسنا را تشکیل میکنند ، قدیمترین حصص اویستا و در زبان شعری میباشد . باوجودیکه اویستا مثل سرود ویدی جنبه مذهبی دارد . از نظر جغرافیه ، تاریخ ، قبایل ، عرف و عادت ، سویه زندگانی مردم افغانستان قدیم هم اهمیت دارد .

در حال آئین اویستانی براساس مبارزه بین دو قوه نیکی و بدی بنا یافته و انسان را در اختیار نیکی ازین دو مختار میدانند ، و بهین لحاظ به پندار نیکی ، گفتار نیکی ، کردار نیکی توصیه میکنند . اویستا « اهو را مزدا » را حاکم مطلق و برتر از هر دو قوه نیکی و بدی می شناسد . در آئین اویستانی مثل ویدی پرستش عناصر طبیعی نبود ، ولی احترام آن باقی ماند ، منجمله آتش مقام مهمتری داشت . از باب انواع اویستانی مثل از باب انواع یونانی نماینده مادیات بوده بلکه فقط شخصیت معنوی داشتند ازینقرار - و هیو مانو = فسر خوب آشاو هبسته = تقدس بهترین ، خشته تره دریا = سلطنت عالی . سپنتا ارمیتی = حس اعتدال هروتات = سعادت و صحت ، امرتات = جاودانی . (۱) از جمله از باب انواع اویستانی مشهورتر از همه « اناهیتا » رب النوع آب ، و میترا یعنی آفتاب بود ، اویستا به تقدای روح عقیده نداشته و لهذا ارواح گذشته گان راجا ودانی و محترم می شناختند .

آئین اویستا در باختر از ظهور خود تا پنجاهصدسال صاف و خالص ماند ، بعد از آن وقتیکه در فارس هخامنشی رفت مغلوب با معتقدات سامی گردید ، در دوره فتوحات اسکندر مقدونی در افغانستان باز آئین اویستانی دوچار بحرانات زیاد گردید . در عصر سلسله پارسی های بلخی که در فارس جانشین یونانیان گردیدند شروع به جمع آوری خاطرات قدیمه و جزو های اویستا شد . در عصر ساسانی های فارس مجدداً آئین اویستانی در قلمرو آنها تجدید و احیاء شد ، و در دوره فتوحات مسلمین انحطاط آن آغاز گردید .

اویستا و جغرافیای سیاسی آن عصر ، در صفحات بیشتر خواننده آید که اویستا از نظر تاریخ و جغرافیای افغانستان اهمیت دارد ، اینک در اینجا تفصیلات جغرافیائی از روی فرگاد اول (و باب اول) و ندیداد « حصه سوم » اویستا داده میشود . مهمترین این تفصیلات

Asha-Vehishta - Vhou-mâno (۱)
Spent - armati - Khshathra-varya
Amaertat - Hervatat

هبارت از توصیف شانزده قطعه زمین است که از نظر اصلیت خاک آریائی ، و استقامت مهاجرت آنها ، و هم چنین از حیث انبساط آئین اویستانی و پهنائی حدود آن و بالاخره از نقطه نظر تعیین قلمرو سلاطین باختری یعنی جغرافیای سیاسی آن عصر بسیار قیمتدار گفته میشود . این شانزده قطعه زمین در چهار طرف هندو کش بلا فاصله واقع ، و شامل حدودی است که جغرافیا نگاران و مؤرخین کلاسیک برای مملکت آریانا یعنی افغانستان قدیم داده اند . بهلاوه اویستا از یکدسته کوه ارتفاعات ، رودخانه و دریاچه ها هم ذکر میکنند که داخل همین شانزده قطعه زمین میباشد . فهرست شانزده قطعه زمین مذکور به ترتیب تذکر خود اویستا بقرار ذیل است :

- ۱ - ایریانم ویجو (Airyanem Vaéjo) بین رود جیحون و سیحون .
- ۲ - سغدیه (Sughdha) سغدیان .
- ۳ - مورو (Mouru) مرو (حوزه مرغاب) .
- ۴ - بغدی (Bakhdi) بلخ .
- ۵ - نیسا یا (Nisāya) نیمنه (بین بلخ و مرو) .
- ۶ - هرویو (Harōyu) ولایت هرات .
- ۷ - ویکرته (Vaēkereta) حوزه کابل .
- ۸ - اوروا (Urva) علاقه ارگون .
- ۹ - خننتا (Khenenta) کرکان .
- ۱۰ - هره ویتی (Haravaiti) حوزه ارغنداب .
- ۱۱ - هتومنت (Haētumant) وادی هیرمند و سیستان .
- ۱۲ - راغا (Ragha) علاقه راغ - بدخشان .
- ۱۳ - کخره (Kakhra) غزنی .
- ۱۴ - وارنا (Varena) وانا وزیرستان .
- ۱۵ - هپته هندو (Hupta Hindo) حوزه سنده .
- ۱۶ - رانگه (Rangha) اراضی متصل سرچشمه سیحون .

این شانزده قطعه زمین در اویستا بصفه « سرزمین اعلی » یاده و بعضی پارچه های آن باوصاف مخصوصی مذکور گردیده اند مثلاً « حوزه ارغنداب بصفه « قطعه قشنگت » حوزه هیرمند بصفه « خط درخشان و با افتخار » غزنی بصفه « توانا » و بلخ بصفه « زیبا و دارای ببر قهای بلند » و غیره .

آثوریها و آریانا، راجع به آثوریها در فصل مخصوص آن قبلاً تفصیلاتی داده شده

که محتاج تکرار نیست در اینجا فقط قسمت تماس آن مردم با مملکت آریانا شرح داده میشود، و قتیکه آریانا کانون مدنیت و تهذیب اقوام آریائی بود، بین النهرین کانون تمدن و تهذیب اقوام سامی نژاد شمرده میشود. سامی ها شهرت و اقتدار آریانا را بنظر خوب نمیدیدند، از همین جهت بود که وقتی ضحاک سامی نژاد تا صفحات باختر عسکر کشیده و جمشید پادشاه پیشدا دی آریانا را مزاحم شد، ولی چنانچه خواننده اید بزودی دشمن از طرف فریدون جانشین جمشید پادشاه افغانستان طرد و تبعید، و متعاقباً در ماورای رودخانه دجله سر کوبی سختی یافت.

بعد از آنکه دولت آثوری در گانوزن مدنیت سامی قوی شد، بر مادها و فارسها تغلب جسته حکمران قوی و ظالم آنها گردیدند، اینست که آریانا با چنین نوواردی مقابل گردید، در حدود یک هزار سال قبل المیلاد « نینوس » نام مرد مقتدری پادشاه آشور گردیده، و دامنه فتوحات آنکشور را از مدیا و فارس و ارمنستان تا سواحل بحر مدیترانه امتداد داد، این شخص حریص و فہار برای بار اول در صدر شد که مثل ضحاک تا مرکز دولت آریانا بتازد، و چون از نیرو و قدرت آریانا مسبوق بوده ترتیبات بزرگ عسکری گرفته و با قشون بسیار عظیمی مرکب از سواره، پیاد و عرادہ های جنگی باستقامت آریانا حرکت کرد، آردوی نینوس خیلی زیاد و از تمام ملل و اقوام تابعه دولت آثوری تشکیل شده، و تعداد آنرا متجاوز از یک میلیون نفر قسه میکنند. پادشاه آریانا درینوقت « زور استر » و یا « او گر یارتس » (۱) نامداشته، و بمجرد مطلع شدن از حرکت دشمن، سیاه و پهلوانان جنگی خودش را در حدود چهار صد هزار نفر جمع و بفرس دفاع تا صفحات غرب کشور حرکت نمود.

دسته جات آثوری از دره ها عبور، و در جلگه فراخ متمرکز می شدند، پادشاه آریانا مجال نداده و بایشان حمله هولناکی نمود، و تقریباً صد هزار عسکر آثوری را در میدان قتل هلاک کرد، ولی دسته جات عقبی دشمن معجلاً رسیده و بجنگ مشغول شد در نتیجه آثوریها به سبب تفوق عددی توانستند عساکر باختری را عقب بزنند. پادشاه آریانا با قسست بزرگ آردوی خود شهر « بکترا » پایتخت آریانا را حصار گرفت، آثوریها دو سال باتمام قوای خود بجنگ اینشهر مشهور مصروف ماندند، ولی فتح چنین شهر و قوتی آسان نبود. ازین جاست که برای فتح شهر بکترا، قسه سمیرا میس « قشنگترین زنان عصر بمیان آمد، مشارالیهادر طفلی بدست

شبانې موسم به « سیماس » افتاده وپرورش یافت ، زیبائی ایند ختر انقدر سحر انگیز بود که حکمران شامی موسوم به « اوانس Oannes » باو از دواج کرد ، درینجنگ بکترا شوهر بازنش حاضر بود ، تدبیر سمیرا میس در فتح شهر مستحکم بکترا مفید افتاد و نینوس بعد از ناامیدی فاتح شد ، درعرض ، سمیرا میس ملکه آثور وزن نینوس گردید .
واو بود که سبب اعمار شهر مشهور بابل گردید .

در هر حال بطوریکه فسه میکنند نینوس بعد از تسخیر بکترا بهزم تصرف ماورای سند حرکت کرد ، ولې ناکام از سواحل سند عقب نشینی نمود . این جنگ و جدال اثوریها با آریانا در منزله یک واقعه نظامی بود و اهمیت بیشتری نداشت ، زیرا بعد از رفتن نینوس مجدداً دولت آریانا قایم و مملکت مامون گردید . گرچه ازین بعد آریانا تازمان « تیکلت پیلسر » دوم پادشاه مقتدر آثوری دیگر با آنها تماسی نداشت ، ولی چنین معلوم می شود که پادشاه مذکور در قرن هشت قبل المیلاد بعد از جنگهای مادو فارس داخل سرحدات غربی آریانا شده و تا هامون سیستان و حتی حوزه ارغنداب رسیده است ، زیرا در کتیبه پادشاه مذکور که در « کلاخ Chalah » مکشوف ، و تاریخ آن بسال ۷۴۵ قبل المیلاد ، در ذیل اسمای مناطق مفتوحه او اسم « ارا کوتی = حوزه ارغنداب » نیز برده شده است ، معیناً این تسلط آثوریها نیز دوام نداشته و بزودی از صفحات غربی آریانا بر افتاده است چنانچه در کتیبه که از اراضی مفتوحه جنگ دوم پادشاه آثور نام میبرد ، دیگر نام « ارا کوتی » آریانا داخل نیست .

آثوریها در طی این دو تماسی که با افغانستان نمودند ، در آئین اوستانی کشور نظریاتی حاصل کرده ، اسم « زوراستر » و بعضی از اصول و فلسفه حیاتی اوستانی را در خارج آریانا نشر نمودند .

فارسی های هخامنشی و آریانا ، هخامنشی ها فیله کوچکی از قبیله بزرگ « پارساگاد »

پار سواها ویا فارسی هاست که بعد از مادی ها برای بار اول در مملکت فارس به تشکیل یک دولت آریائی پرداخته اند ، امراء اینخا نواده تا عهد سیروس یا کوروش چندان اهمیتی نداشته تقریباً جنبه امراء محلی را دارا بودند ، ولی سیروس وقتیکه به امارت رسید دارای قوت و قدرتی شده در حدود ۵۵۰ سال قبل المیلاد استیاگ پادشاه مادرا در جنگ مغلوب و دولت ما درا منقرض نمود ، و این شخصیکه فقط صفت امارت علاقه « شوش » را داشت در ۵۴۶ ق ، م عنوان شاه پارس اختیار نمود ، و ا لحاصل سیر وس بعد از جنگهای بابل ولیدی بامادها متوجه ممالک شرقی فارس شده واز سال ۵۴۵ تا ۵۳۹ ق ، م در مدت پنج شش سال بامملکت آریانا داخل جنگ و نبرد بود . در اینوقت هنوز سلطنت و حکمرانی

فصل اول آریانا

آریانا بصورت ملوک الطوائفی در دست سلاله های پادهاشان آریائی افغانستان بوده و نباله همان عظمت و افتدار سلاله های پیشدادی ، کیانی واسیه های مشهور شمرده میشد ، گرچه اسماء و کار نامهای این پادشاهان هنوز مستور و در تاریکی تاریخی مدفون است معیناً اینقدر میتوان فهمید که قوای ملی آریانا چندین سال در برابر هجوم هخامنشی و سیروس مقاومت و ایستادگی کرده است ، در هر حال سیروس با آنکه در محاربات آریانا دوچار مشکلات زیادی شد بالاخره توانست در ولایات باختر ، هزاره جات ، سیستان و گندهارا را آریانا غلبه و نفوذ حاصل کند ، سیروس بر طوائف اسکائی های سیستان هم دست یافته و از آنجا به مکران - بلوچستان توجه نمود ، سیروس در جنگهای کاپیسا (کوهدا من) و قسمت های ریگستانی جنوب غربی سیستان تلفات زیاد داد ، خودش هم در جنگ با (دژیک ها) که از طوائف شرقی افغانستان بود بزخم تیری هلاک گردید .

بعد از کشته شدن سیروس تازمان داریوش هخامنشی او ضاع آریانا با هخامنشی ها پوره معلوم نیست ، جز اینکه جنگهای چندین ساله داریوش با آریانا مدلی می نماید که فتوحات سیروس درین مملکت دوامدار نبوده ، و با آنکه گاهی نایب الحکومه هم مقرر نموده اند اقتدار در دست امراء ورؤسای محلی آریانا بوده است .

داریوش و فتیکه پادشاه شد مجدداً با آریانا داخل جنگ گردید . او مثل سیروس درین کشور گرفتار مشکلات زیاد گردید ، معیناً او دامنه فتوحات خودش را از سیروس کرده بیشتر و سمت بخشید و علاقه سند را نیز فتح نمود . سیروس قبل از فتح سند هیتی بریاست یکسفر یونانی موسوم به (سیلاکس Syllax) از راه کابل فرستاده بود تا معلوماتی از دلتای سند بدست آوردند . سیروس بفرض جلوگیری از جنگجویان آریانا مملکت را بیک عدد ولایات تقسیم کرده و در هر یک حکمرانی خواه از طرف خود و خواه از بین امراء محلی کشور مقرر ، و مالیاتی برایشان معین نمود . گرچه این اوضاع تا زمان داریوش سوم در آریانا دوام داشت ، ولی روح سلطه و نفوذ هخامنشی را بعد از داریوش اول درین کشور سستی فرا گرفته بود ، زیرا اهالی آریانا در تمام طول مدت سلطه هخامنشی هوای آزادی در سر داشته و در کمین اعاده اقتدار از دست رفته خویش بودند .

انقلابات و نهضت های ملی آریانا در عصر تطلب عسکری هخامنشی ها ، آریائی های آریانا

مردم آزاد طبع و دلیر و مملکت آریانا کوهستانی و مستقل بوده ، دارای داستانهای با افتخار قدیمی شمرده می شدند ، اینها از زمان پیشدادی به بعد دولتهای متمدن و مقتدری داشته ، هیچگاه حاضر بقبول سلطه دیگری نبودند . اینها مهاجمین و متجاوزین سامی نژاد

د کابل کالنی

از قبیل ضحاک ، نینوس و تیکلات پیلزر را عقب زده ، و با عساکر سپروس رزمهای سخت نموده بودند ، لهذا بزودی تن به اطاعت هخامنشی ها نداده ، و سر به انقلاب و نهضت برآوردند ، چنانچه وقتیکه داریوش اول پادشاه شد مجبور بود که برای نشانیدن آتش این مخالفت ها مجدداً در آریانا سقیات نماید .

در وقت حکمرانی اردشیر اول هخامنشی ، مرد بزرگی از ولایت باختر-آریانا بنام «ویست اسپه» که شاید از خاندان شاهی اسپه های کشور بود ، سلطنت خودش را اعلام نمود ، اردشیر مجبور گردید که بجنگد او باستقامت باختر حرکت کند ، ویست اسپه قوای ملی خودش را متحد ساخته و بغرض مقابله حاضر شد ، دو سال جنگ بین آریانا و فارس دوام داشت ولی جنگ اخیری بمقاد دشمن تمام ، و ویست اسپه در میدان جنگ کشته شد .

مهمذا وقتیکه در ۳۳۶ قبل الیلاد داریوش سوم هخامنشی پادشاهی رسید ، حکمرانی ولایات مفتوحه آریانا آنقدر قوی شده بودند که حکومت میرانی هر خانواده گردیده بود ، حتی افغانستان شرقی (حوزه سند) بسکلی از تحت تسلط بیگانه آزاد شده بود . « بسوس » حکمران باختر ، همچنان نایب الحکومه های هرات و سیستان (سانی بارزانس- و- بارسانتس) آنقدر قوی بودند که در وقت جنگهای هخامنشی ها و اسکندر مقدونی ، هر سه نفر متفقاً جنبش بزرگی در سرتاسر آریانا تولید کردند وقتیکه داریوش از سکندر مغلوب و بطرف آریانا عقب نشست در سرحدات کشور افغانستان با این جنبش ملی مقابل ، و با لآخره از دست بسوس فرمانده قوای ملی آریانا کشته شد ، بسوس پس از انجام اینکار در باختر عودت نموده و سلطنت خودش را اعلام نمود ، « ناربار زانیس » یکی از سرداران دیگر محلی آریانا و همکار بسوس بود .

سکندر و آریانا - نهضت های ملی و مقابلات آریانی ها - بسوس و سیپتامن ، اسکندر مقدونی

مشهور به کبیر پسر فلیپ و پادشاه یونان بود ، مشاورانیه کینه هخامنشی های فارس را از پدر بپیرا داشت ، پدرش در ۳۳۶ قبل المسیح بغرض استخلاص بلاد آسیای صغیر از دست هخامنشی ها سقیات عسکری نموده و بعضی قطعات ساحلی را هم جنرالهای او متصرف شده بودند ، ولی فلیپ بزودی در یک حادثه داخلی کشته و پسر بیست ساله اش جانشین او گردید ، این جوان بیست ساله که خودش را از طرف پدر به هرکولیس نیمه رب النوع ، و از طرف مادر به اشیل قهرمان افسانوی یونان منسوب میدانست ، فوق العاده آدم جنگی ، سوارکار و عصبی المزاج بود ، اسکندر نگاه نافذ ، چشمهای مختلف اللون ، جردة سفید و قامت پستی داشته ، موسیقی و شعر هر دو را دوست داشت ، در هر حال اسکندر بغرض استخلاص بلاد

یونانی آ سیای صغیر ، و گرفتن انتقام حملات هخامنشی ها در یونان ، بمسکر کشی در آسیا مبادرت نمود .

داریوش سوم پادشاه هخامنشی فارس که شخص بی‌کفایت بود برای مقابله حاضر وعدهٔ عسکر خودش را تزئید ، وعدهٔ هم از مردان یونانی سپاه اجوره کار جمع کرد ، تلافی طرفین در « گرانیکس » (دریائی در شمال غرب تورکیه است که به مارمره میریزد) واقع ، وبعد از جنگ سختی که نزدیک بود خود اسکندر هم کشته شود جنگ به نفع یونان خاتمه یافته ، وسپاه اعزامی داریوش مغلوب گردید .

متعاقباً جنگ دیسگری بین طرفین در موضع « اسوس » رخداد ، اینجنگ نیز با آنکه فرمانده اردوی فارس شخص داریوش بود - به غلبه یونان تمام شده ، فارسی ها مغلوب و بارگاه شاهی بدست دشمن افتاد . اسکندر از این بعد باراضی فنیکه تاخته . و شهر مشهور صور را بعد از جنگ سختی اشغال و بیرحمانه قتل عام کرد ، زن و طفل هم اسیر و مثل برده فروخته شدند . اسکندر از اینجا به مصر کشید و آن مردم که از هخامنشی هادلی خوش نداشتند بدون جنگ تسلیم ، و کاهن معبد مون خود اسکندر را لقب « سیرامون » داد ، و این همان لقبی است که قبلاً فرعون مصر داشتند . بعد از آن اسکندر بطرف موصل رانده و داریوش برای مصالحه و دادن قسمتی از ممالک خودش را تارود فرات بدشمن حاضر شد ولی اسکندر دلیرتر گردیده از قبول مصالحه استنکاف نمود . داریوش بناچار در بابل به تهیه جنگ پرداخت ، اسکندر از غفلت فارسی ها استفاده و دجله را عبور کرد . میدان جنگ « گوگاملا » نزدیک موصل قرار داده شد ، در میدان جنگ اسکندر

توانست شخصاً بانداخت ژوین عراده ران شخص داریوش را سرنگون نماید ، داریوش فرار کرد و بساط هخامنشی برای ابد برچیده شد . اسکندر بیما نمی بلاد فارس را یکی بعد دیگر اشغال و حتی در شهر مشهور « پرسی پولس » در بیک مجلس شراب نوشی به خواهش « تائیس » مجبوره آتنی خودش فصر خیمشاه را آتش زد .

داریوش چنانچه قبلاً گفته شده بجانب آریانا فرار کرد ، ولی از طرف بسوس باختری کشته شد ، و در افغانستان مجدداً دولتی تشکیل گردید ، اما اسکندر مجال نداده در همان سال ۳۳۰ ق م از فارس با ستقامت آریانا حرکت کرد ، و بلا فاصله از بن ولایت یارتیا (ولایت مشهد) عبور ، و وارد شهر « سوزیا » یا طوس گردید . « ساتی بارزانس » نائب الحکومه هرات نزد او رسیده تسلیم ، و موقتاً اسکندر را خاموش نمود ، اسکندر با ستقامت ولایت باختر که مرکز دولت جدید آریانا بوده ، و بسوس بالباس ارغوانی خودش را پادشاه مملکت در آنجا اعلان کرده بود - ب حرکت افتاد ولی همینکه چند روزه راه دور شد ساتی بارزانس ترتیبات عسکری گرفته و خواست خطوما

مواصله و ارتباط اسکندر را از پشت سر با فارس و یونان قطع نموده ، و وقتیکه بسوس از پیش روی با اسکندر مقابله می نماید ، اواز عقب درآمده و دشمن را محصور و برای همیشه در سر زمین آریانا دفن نماید ، پس باین فرض برای آنکه از نقشه او اسکندر اطلاعی بهم نرساند ، انا کسیب قوماندان ساخلوی یونانی را با همرا هانش از تیغ کشید . اما بهر طوری بود ، اسکندر از قضیه آگاه ، و معجلاً از راه رفته برگشته بیست فرسخ راه را به دو روز طی ، و وارد هرات شد ، سردار آریائی ساتی بار زانس مقابله را بی سود دانسته برای جستجوی فرار گاه دیگری از هرات خارج ، و عساکر او در جنگل انبوهی نزدیک شهرتستر اختیار نمودند ، اسکندر جنگل را آتش زده ، آنها را بعضاً دستگیر و بسته بزنجیر ، و بعضی را از دم تیغ گذشتانده و خود قشله عسکری « آریان الکرا ندره » را در هرات بنا نهاد . از آن بعد اسکندر آرزاس (ارشک) را در عوض ساتی بار زانس مقرر ، و خود بعد از رسیدن عساکر عقیدارش بجانب سیستان حرکت نمود ، وقتیکه او در پاینخت سیستان پروفتازبا (شاید پشاوران) رسید ، نایب الحکومه آنجا « بار سائنتس » از همسکاران بسوس و ساتی بار زانس قبلاً سیستان را گذاشته بود ، و لهذا دشمن مقاومتی ندید ، اسکندر ازینجا بسمت شرق حرکت خود را دوام داده و وارد ایالت « آریاسپی ها » گردید ، در اینجا شنید که ساتی بار زانس با سواره نظام خود مجدداً بهرات حمله ، و یونانی ها را ضربه های سختی زده است . اسکندر ازین خبر مشوش شده « کارانس » نام افسر خودش را با شش هزار پیاده و شصده سوار یونانی بهرات اعزام نمود و خو بعد از دو ماه توقف بطرف شمال حرکت ، و داخل قندهار شد ، اسکندر درینجا نیز بمادت قدیم بفرض حفظ حکمرانی خودش چهاونی دیگری بنام « اسکندریه اراکوزی » آباد وعده ساخلو مقیم ساخت . و خود خواست بجانب باختر حرکت کند ، ولی باز شنید که آن مرد مشهور آریائی ساتی بار زانس حمله سختی بیونا نیان هرات کرده است بسوس هم از بلخ دوهزار نفر بمدا و فرستاده است ، پس اسکندر عسکر زیاد ازینجا با سرداران مجرب یونانی چون « آرته بازیوس - ابری ژییوس - و کارا نوس » بهرات اعزام و « فراتا فرون » والی پارتیارا باتمام قوایش بجنگ ساتی بار زانس احضار نمود ، ساتی بارزانس با آنکه از هر طرف محصور شده بود مردانه برای نجات وطن جنگ و اقتدر در رز مگه مقاومت نمود تا کشته شد .

اسکندر مطمئناً بجانب پارویا میزاد حرکت کرده ولی در مناطق غرنی و جبال هزار قدم ب قدم با مقاومت مردانه قبایل دوچار میشد تا آنکه وارد کابل گردید و چون زمستان بود فوراً عازم کوهستان و کوه دامن شده در او بیان توقف نمود ، او درینجا نیز قلعه نظا می بنام

«الگرا ندریه ففاز» تعمیر نمود ، وفاصله یکروزه راه يك دو قلعه دیگر بساحت که در آنها هفت هزار مقدونی و سه هزار عسکر ایلجاری و عدهٔ از عسا کر اجوره کار جا بجا شدند اسکندر زمستان را گذشتا نده در بهار ۳۲۹ ق . م با تقریباً شصت هزار عسکر یونانی بجا نب بلخ حرکت و هندوکش را عبور نموده وارد اندراب گردید . بسوس صفحات باختر را که معبر اسکندر می شد خراب ، آذوقه راتباه ، و خود جیحون را عبور و کشتی هارا سوخت ، اسکندر باز حمت تمام و کم غله کی ، وارد باختر شده ، قلعه جنگی «الکزاندریه اور نوس» را بنانهاد ، و خود بعد از رسیدن عسا کر یونانی هرات جیحون را بوسیله یکموقع جاله مشکلی عبور و داخل سفیدان شد بسوس مصروف ترتیب عسکر در حدود شهر سبز بود که اورا مرض از پای در آورد و عسا کر باختری او که هفت هزار نفر بودند پراکنده شدند سکندر از مراتب آگاه او را بواسطه بطلمیوس دستگیر و با او رفتار وحشیانه نمود .

اسکندر تاسیجون پیش رفت و شهرها را گرفته بعضی را خراب و قتل زیادی نمود ، و در بعض جاها قلعه های نظامی اباد کرد که مشهورترین همه آن «اسکندریه اقصی» است در نزد یکی خجند حالیه .

بعد از اسیر شدن بسوس ، مرد دیگری در آریانا برضد سکندر ر فد علم کرد که «سپتیا نس» نامداشت ، او به سا کر باختری از سوء نیت سکندر راجع بقصد از بین بردن آنها بیاناتی داده مردم راجع و متحد و مسلح ساخته به «مرا کندا» (سمر قند) حمله نموده ساخلوی یونانی از سکندر استمداد کرد قوای تازه دم یونانی برای نجات ساخلوی مذکور رسید ولی سپیتانس اولاً در جنگل تستر نموده آنها را ناگهانی مغلوب و قسمت بزرگ شان را محو و بقیه را دروادی رودخانه زر افشان تعقیب و محصور و بالاخره دو هزار پیاده و سه صد سوار شان را از بین برد . سکندر شخصاً بطرف مرا کندا حرکت کرد اما سپیتانس قبلاً بجانب باختر عودت نموده بود سکندر از آمدن زمستان بباختر کشید نوزده هزار یونانی هم تازه از یونان وارد اردوی او شدند ، حکام سکندری هرات و پارتیا هم وارد شده حکام بسوسی ولایات مذکور را اسیراً آوردند ، سکندر از پنجا بسوس را در محکمه نظامی محکوم باعدام نموده ، در طهران فرستاد تا کشته شود ،

درینوقت سوزیانه مجدداً شورش کرد و سکندر امر داد عسا کر خودش در پنج ستون داخل آنجا شده بلاد را یکی پی دیگری اشغال و در مرا کندا جمع شدند ، خود اسکندر در بهار ۳۲۸ ق . م به مرگیانا (مرو) حمله نمود ، «آریمازس» رئیس آنجا مدافعه دلیرانه نمود تا بالاخره مغلوب و اسیر و با امراء خود یکجا بدار زده شد .

سکندر در حدود سرخس و مروچاق دو قلعه نظامی تعمیر ، و خود ببلخ برگشت و در عرض راه چهار قلعه دیگر در میمنه ، اندخوی ، شهرغان و سرپل بنا نهاد . بعد از آن از بلخ به سمرقند کشید . سپیتانس مجدداً در باختر ظهور و بر ساختن « زای - اسپه » حمله ، و « به ئی تون » قوماندان یونانی را اسیر نمود ، حملات این سردار آنقدر قوی بود که سکندر والی خود را از باختر مقهوراً موقوف و دونفر قوماندان دیگر با عسکر زیاد بجنک آن سردار سوق نمود . بالاخره در جنک سختی که بین طرفین رخداد طایفه مسازیت که مردم بدوی و همرب کاب سپیتانس بودند باو خیانت نمودند و شکست واقع شد ، مسازیت ها و قتیکه از سوقیات سکندر بجانب خود خیز گرفتند ، خیانت سابقه را تجدید نموده سپیتانس آن سردار نامی آریانا را سر بریده و نزدیک اسکندر فرستادند (۳۲۸ - ۳۲۷ ق م) . اسکندر ازین بعد توانست شورشهای باختر را خاموش و قاندين ملی را دستگیر کند ، یکی ازینها اکسبارتس رفیق قدیم بسوس و پدر رخشانه قشنگ (رکسانه) بود که اسکندر دختر را قبلاً در جمله اسراء دیده و عاشق او شده بود ، سکندر باین دختر از دواج و اورا بلکه خود فرار داد .

سکندر در بهار (۳۲۷ ق م) با یکصد و بیست هزار عسکر که متجاوز از نصفش آسیایی بود هندوکش را عبور و از راه خاواک وارد کوه دامن شد درینوقت « آمبوی » شاه تسکیلا بحضور اسکندر رسیده و هدایا تقدیم نمود . اسکندر ازینجا یکعمده عسکر بقوماندانی « هفتیون » و « پردیکاس » از راه مجری رود کابل بجانب رود سند حرکت داد و خود براه لغمان و کنر روان شد ، اینها در تمام عرض راه با مدافعات مردانه قلاع و قبایل و روسای محلی کشور مقابل شده ، جنگهای سختی نمودند و تلفاتی بسیار دادند اسکندر ، بطلمیوس و یسکنفر سردار بزرگ دیگر هم زخمی شدند ، و الحاصل در وادی و دره های جلال آباد ، باخیر لغمان و کنر ، سوات و باحور و بونیریو نانیان باچنان جنگهای سهمی پیش شدند که مورخین یونان آنرا با افتخار زیاد ذکر نمودند .

اسکندر بعد ازین جنگها ، مجدداً راه سواحل اندس را تمقیب ، و از غرب بشرق رود را عبور نموده وارد تسکیلا (دومیلی را ولندی) گردید (۳۲۶ ق م) شاه تسکیلا چون قبلاً تسلیم شده بود لهذا مجدداً در علاقه خود مقرر شده ، و سکندر در ساحل رودخانه جیلما « پورس » حکمران پنجاب رزم داده غالب ، و پورس در میدان جنک اسیر شد . سکندر ازینجا گذشته در یای « ر اوی » را عبور و هفده هزار نفر را کشته بجانب دریای « بیاس » پیش شد ، ولی اردوی سکندر گذشتن از آنجا را امتناع کردند و سکندر مجبور به مراجعت گردید ، سکندر در مراجعت به ستون اردوی خود را حرکت

داد، دسته اول برای قندهار و سیستان، دسته دیگر بواسطه یکصد کشتهی و دو هزار ملاح از راه دریای و خودش بسواحل اندس حرکت و در حدود مندان با جنگ مردم مقابل زخمی گردید، عسکراو در خونریزی و انتقام نهایت مبالغه کردند، گندا در وادی سفلی اندس هشتاد هزار آدم را بقتل رساندند، در هر حال اسکندر داخل بلوچستان شده، راه شوش در فارس گرفت، عساکر او همه در بابل جمع شدند، چون اسکندر در صحراهای خشک و خالی فارس دو چار تبارزه شده بود لهذا در شب ۱۳ جون ۳۳۳ ق م در بابل فوت نمود.

تقسیم آریانا بین نیکاتور و موریانیها، اسکندر یکنی از جنرالهای مقتدر دنیا بود

و در مدت کمی امپراطوری بزرگی تاسیس کرد، او در ده سال لشکرکشی های خود شش سال را مصروف جهانگیری در آسیای صغیر، شام، مصر، بابل فارس و غیره بوده، و چهار سال تمام را در کشور آریانا مصروف ماند بعد از مرگ او بین جانشینانش جنگها و اختلافات بسیاری در ممالک متصرفه او رخداد، بالاخره این امپراطوری وسیع بین سه نفر منقسم شد، اول « بطلمیوس » که مصر را گرفته و سلسله پادشاهی تاسیس نمود که تاسی سال قبل المیلاد دوام کرد، آخرین این سلسله هم ملکه « کلوپاتر است » دوم « انتی گونس » که در مقدونیه پادشاه شده و خانواده او تا سال ۱۴۶ قبل المیلاد در یونان و مقدونیه عمر نمود. سوم « سیلیوکوس » ملقب به « نیکاتور » در سوریه و فارس و اخیراً در آریانا اقتدار پیدا کرد این شخص و سرش « انتیوکوش » شهرهای یونانی در آریانا بنا نمودند، و مدتی هم زبان یونانی زبان رسمی کشور قرار گرفت. ولی حملات بطلمیوس ثانی مشکلاتی برای شاهان سلوسی فراهم آورد، و این موقع بدست والی باختر « دیودوتس » داد که استقلال خودش را اعلان نمود.

در هر حال بعد از مرگ اسکندر مطابق تصویبی که در مجلس سران یونانی در طرابلس شام شد آریانا در چهار حصه بزرگ منقسم و بچهار نایب الحکومه یونانی واریانی داده شد مثلاً قندهار و بلوچستان به « سیبیرتیاس » و هرات و سیستان به « ستاندر » قبرسی، و باختر به « ستاسانور » ولایات جنوبی هندوکش (کابلستان و اطراف آن) به « اکز ریانس » بدر رخشانه که از روسای ملی بود سپرده شد.

درما و رای سند هم تقریباً همین اوضاع تطبیق شده و ولایات متصرفه اسکندری بواسطه جنرالهای یونانی و حکام پنجابی اداره می شد ولی بزودی اختلافات داخلی یونانیها در پنجاب، موقع بدست یککنفر مرد قابلی بنام « چندرا گوینا » داد که او موسس اولین امپراطوری هندوستان بشمار رفت. این شخص که منسوب بخانواده « مویا » بود « بدستیاری یککنفر برهن موسوم به « سانا کپا » سلطنت

د کابل کالنی

(منکده) را در هند سقوط داده و قوت زیادی حاصل کرد ، پنجابی ها هم که بر ضد یونانی ها از سبب قتل ناحق امپهه شاه تکسیلا بدست یکنفر جرنیل یونانی - شده بودند بچندر گپتا پیوستند ، ولها گپتا توانست بزودی دامنه سلطنت خودش را بین اندس سفلی و گنگ توسعه بخشد .

سلاو کس نیکاتور جانشین اسکندر در شرق هم از بابل بفارس کشیده واز ایارتیا در حدود ۳۱۱ ق م داخل آریانا شده بعد از تأمین هرات و بلخ براد کابل عازم پنجاب شد . چندر گپتا با اردوی ککافی در ساحل چپ رود سند بمقابله او شتافت ، نیکاتور نخواست جنگ نماید ویا جنگ نموده مغلوب شد در هر حال در ۳۰۵ سال ق م بین هر دو امپراطور معاهده عقد شد که مطابق آن نیکاتور صفحات جنوبی هندوکش را از قبیل کابلستان ، زابلستان و بلوچستان تا رود خانه سند برای چندر گپتا گذاشت ، در عوض شاه موریائی پنجاه فیل به امپراطور یونانی اهدا کرد ، نیکاتور سفیری هم بدربار گپتا مقرر و هم دختر خود را بشاه مذکور بزنی داد .

ازین بعد سلطه موریائی ها در ولایات جنوبی هندوکش آریانا منبسط شده و مبلغین « آشوکا » پسر هندوسارا ، نواسه چندر گپتا دین بودائی را در نقاط شرقی افغانستان اشترک دادند ، و وقتیکه این دین با رویه هیکل تراشی یونانی صفحات شمالی هندوکش تلافی نمود سبک صنعت جدیدی مشهور به گریکو - بودیک بهمان آمد ، در هر حال بعد از معاهده نیکاتور و گپتا ولایات شمالی هندوکش در دست حکام یونانی باختری باقیماند ، یعنی برای بار اول مملکت آریانا بدو حصه شمالی و جنوبی هندوکش بین هند و یونان منقسم گردید . بعدها تا جائیکه معلوم است موریائی ها از تمام صفحات جنوبی هندوکش ولایت کنندهارا (از کابل تا سند) نفوذ خود را ادامه داده توانسته اندوس ، درینجا هم اوضاع ملی آریانا ایشان را به نرمی و ملایمت زیاد وادار میکرد ، و این هر دو مطلب از مضامین فرمان سنگی آشوکا بوضاحت آشکارا میشود ، چونکه در فرمان مذکور اولاً غیر از کنندهارا اسم دیگر ولایت افغانستان ذکر نیافته ، و ازین معلوم میشود که منطقه نفوذ آنها منحصر بهمین ولایت بوده است . دوم مردم کنندهارا درین فرمان بالهجه نهایت نرم و ملایم خطاب شده اند . بعلاوه معلوم است ، که موریائی های هند برای دلجوئی آهالی دلبر مناطق مفتوحه افغانستان ، بفرض جلو گیری از هجوم احتمالی یونانی های باختری احتیاج سیاسی نیز داشته ، در هر حال بعد از چندر گپتا موریا (۳۲۲ - ۲۹۸ ق م) پسرش « هندوسارا » تقریباً سی سال سلطنت کرد ، و آنگاه نوبت پادشاهی به « آشوکا » رسید که از (۲۷۳ تا ۲۳۲) قبل المیلاد حکومت نمود . بعد از آشوکا اقتدار موریا ها در جنوب

هندوکش رو به زوال نهاده ، و در اواخر قرن سوم قبل المیلاد «سورفا گاسینوس» نام حکمدار مستقل کمال زمین بحداب میرفت . باین ترتیب معلوم است .
 سلطه و نفوذ موریا ها در جنوب هندوکش بسیار دوامدار نبوده و همینکه نهضت ملی آریانی ها در باختر شروع ، و منجر به تشکیل دولت مستقل آریانی (یونانی و باختری) گردید ، نه اینکه صفحات جنوبی هندوکش بدولت آریانا الحاق ، بلکه دایره فتوحات ایندولت در اواری سند هم وسعت یافت .

نهضت ملی باختر و تشکیل دولت آریانی (یونان و باختری) : بعد از رفتن سسکندر از آریانا مملکت آریانا بدست یکمده حکام ملی و یونانی باقیماند ، اختلافات جانشینان سسکندر با لآخر منجر بر تجزیه امپراطوری اوشده ، و من جمله سلوکس نیکاتور درشام مرکزی تشکیل ، و در صدد آن شد که تمام اجزا مفتوحه آسیائی سسکندر را در دست داشته باشد ، او با ینقصد سفری هم در افغانستان نمود ، ولی سواى آنکه صفحات جنوب هندوکش را بخانواده موریا هابستارد کاری نه نمود ، آریانی های آریانا البته منتظر فرصت مساعد بوده و خیال استقلال کامل در سر داشتند ، و لهذا اتحاد با یونانی های باختری شده را قایلتر نمودند . « انتوکوش » پسر سلوکس که بعد از پدر در شام پادشاه شد نیز سودای تملک فطمی آریانا را عمی کرده نتوانست ، و باین قناعت کرد که « دیودوت » یکمفر یونانی باختری را بصفت نایب الحکومه باختر و سفیدیان بشناسد . دیودوت که در فضای باختر تربیه شده و استقلال آریانا را در نظر داشت ، بمجرد حصول وقت مساعد در سال ۲۵۰ ق . م در باختر اعلان استقلال نموده ، و لقب (منجی) حاصل نمود . دیودوت عیالات حکمران ولایات باختر و سفیدیان بوده میخواست صفحات جنوب هندوکش را نیز الحاق و تمامیت اراضی آریانا را تامین کند ، ولی عمر و وقت او کفایت نکرد . دیودوت مؤسس سلطنت مستقل (یونان و باختری) محسوب ، و سکه های نیز ازو بدست است .

بعد از دیودوت اول پسرش دیودوت دوم (۲۴۵ - ۲۳۰ ق . م) بسلطنت باختر رسیده و با دولت پارت که از طرف یکمفر بلخی اساس گذاشته شده بود ، روابط اتحادیه قایل نمود ، بر عکس نسبت بدولت سلوسی شام چندان نظر خوبی نداشت . پادشاه بلخی پارت که در غرب آریانا برضد دولت سلوسی شام داخل اقدامات بود این نظر دوستانه دیودوت را مقنن می شمرد ، و دیودوت توانست حدود دولت خودش را در غرب شامل حوزه هری رود (ولایت هرات) بسازد . سسکوکات اینشخص هم بدست است . بعد از دیودوت دوم سلطنت

باختر بخانواده «ایوتیدم» در حدود سال ۲۲۷ ق. م رسیده و بسیار قوت گرفت. ایوتیدم قبلاً از طرف دیودوت دوم نایب الحکومه سفدیان بوده. و به تحریک دربار سیلوسی شام بر ضد پادشاه متوجه خود اقدام، و او را بقتل رسانیده و خود پادشاه باختر گردید، و اسی برخلاف توقع سیلوسی های شام ازین تبدیل پادشاهی نفی عاید آنها نکردید. انتیوکوش سوم پادشاه شام در حدود ۳۱۲ ق. م شخصاً برای غلبه بر دواتهای مستقل یارت و باختر بسوفیات پرداخته. و «تری واتس» شاه یارتی را مغلوب، و در سال ۲۰۸ ق. م داخل ولایت هرات شد. ایوتیدم او را در کهناره هریرود مقابل و بعد از چند جنگ مراجعت و شهر مشهور بلخ را استحکام گرفت، انتیوکوش دو سال جنگ نمود ولی کاری از پیش نبرد، لهذا مصالحه نمود. استقلال باختر را تصدیق. و دختر خود را به «دمتریوس» پسر یوتیدم داد، و خود براه کابل و قندهار و کرمان اعزام مملکت شام گردید. یوتیدم یک عمر عسکری همراه او تا جنوب هندوکش اعزام، و باین وسیله «سونا گاز نوس» کابلی نایب الحکومه کابلستان را که بنام دولت مورباها حکمرانی میکرد بخود مربوط و مدیعت جنوب هندوکش را بدوات باختری آریانا الحاق نمود. یوتیدم یکی از مشهور ترین پادشاهان آریانا است، او نه تنها حدود مملکت را از شرق تا سند رسانید بلکه در شرق شمال تمام ولایت بدخشان، و در غرب تمام حوزه هرات و قسمت مهم پارتیا را تا نوس پدافغانستان الحاق، و باینصورت، خاکهای طبیعی و از دست رفته کشور را یگان یگان مسترد و یک آریانای مستقل و قوی بوجود آورد، حوزه سفدیان و فرغانه قبلاً جز و باختر بود، و یوتیدم در حملات فاتحانه خود در، ماورای یامیر کاشغر، یارکند و ختن را نیز فتح و جز و امیر اضوری افغانستان فرازداد، فقط بلوچستان و سند باقی ماند که آنرا هم بشرط پادشاهان مسترد ساخت. نایب الحکومه های بزرگ یوتیدم که غالباً شراذها بودند هر یک در منطقه خود سکه ضرب میزدند. یوتیدم نه تنها پادشاه عسکر و فاتح بلکه مدنیّت پرور و مدبری هم بوده، در آبادی و عمران، کشیدن راهها و ترقی زراعت و تجارت بسیار کوشیده است. شکل را هم همین پادشاه از ماورای یامیر آورده و سکه زده است. باختر در عهد یوتیدم از کثرت آبادی اسم «هزار شهر» بخود گرفت. آریانا در عصر یوتیدم روابط تهذیبی و تجارتی با ممالک هند، و تورکستان چین قایم نمود ابریشم از جانب سنکیاناک، و عطر و ادویه از هند وارد می شد، و تهذیب باختری بهندوستان داخل میگردید.

بعد از یوتیدم سلطنت آریانا به پسرش «دمتریوس» (حدود ۱۶۰ - ۲۰۰ ق. م) رسید، این شخص مرد شهوری بود پتیاله، تاکسیلا، و سورا شترا و بعض حصص پنجاب را

فتح و جزء آریانا فرار داد ، جنرال های دمتریوس در ماورای سند و حوزه کشکک ، تاپانامالی یوترا و مرکز امپراطوری ، وریا های هند پیشرفتند و حصه از کدزات و یورت را گرفتند . بساین ترتیب حدود امپراطوری آریانا از صحرای فارس اوسط کشکک امتداد یافت . و شهر سیالکوت نزدیک لاهور برای دو قرن دیگر مرکز انشار تہذیب آریانا در ہندستان فرار گرفت ، و همچنان در اراضی سنسکریات ادب ، صنعت و تہذیب باختری ترویج گردید .

چنانچه خانواده یوتیدوم جای خانواده دیودوت ہارا در آریانا گرفته بود ، اینک بعد از دمتریوس جای اینہارا خانواده دیگری بنام «ایوکرانید» اشغال نمود ، و ابتدای سلطنت آنہا با شخص ایوکرانید در حوالی سال ۱۷۵ قبل المیلاد آغاز یافت این شخص نیز پیدگی از جنرل های باختر بوده و بہ تعریک انتیوکوش چهارم شامی در قبلا دمتریوس کے در ہند بود ، تہرہ کردہ و امپراطوری آریانا را مالک شد ، دمتریوس در مساعی اعانتہ تاج و تخت ناکام و در حدود ۱۶۰ ق . م از دنیا گذشت . گرچہ ایوکرانید فعلاً شاہ آریانا بود ولی متصرفات ہندی افغانستان در دست اخلاف دمتریوس جدا گردید ، ایوکرانید همان است کہ لقب (کبیر) گرفته و سکہ طلا ضرب زد و شهری ہم بنا نمود . ایوکرانید گرچہ بزحمت توانست داخلہ آریانا را از دست ہوا خومان دمتریوس خارج کند ، ولی توانست نفوذ خود را در ماورای اندوس برساند . در عہد ایوکرانید آبادی و عمران ، صنایع جنگی ، مہر کنی و ہیکل تراشی افغانستان بسیار ترقی کرد ، ولی افسوس کہ او عمر درازی نداشت ، وار نیکر طرف خطرات اسکاٹی ہا ، یارتہا از شمال و غرب و خطر اخلاف دمتریوس از شرق متوجہ امپراطوری آریانا شدہ و بالاخرہ عواملی کہ در عصر پسرش فراہم آمد متوجہ سقوط دولت یونان و باختری در شمال ہند و کش گردید .

در ہر حال ایوکرانید وقتیکہ بمزم تسخیر ہندوستان در صفحات شرق مملکت مشغول مسافرت بود ، دولت یارت در ۱ ق م از غرب بحدود آریانا تجاوز نمود ، ایوکرانید مجبہ بفرض منابله از شرق مراجعہ و بہ غرب شمال متوجہ گردید ، در جنگہای شکستہ بین این پادشاہ و مہرداد شاہ یارت اتفاق افتاد ایوکرانید بدسیسہ مخالفین داخلی کشتہ شد .

سلطنت آریانا بعد از ایوکرانید بدست پسرش (ہلیوگلس) افتاد ، شکستہ مہرداد جوان بیست سالہ و کسبل بدر در باختر بود ، ولی اوضاع مملکت مغشوش گردید ، اسکاٹی ہا در شمال ظہور ، و یارتہا از غرب پیش آمدہ ، بعد از شکستہ شدن ایوکرانید ، صرف پشرفت بطرف باختر و فتوحات در سیستان و قندہار شدہ بودند ، ہلیوگلس گرچہ در این پشرفت مہر داد یارتی کمزور شدہ بود مہمدا باختر ، مرو و سغدیان را از دست داد .

بمدها در اثر فشاری که از طرف اسکائی ها وارد شد هلیوکلس مجبور شد از صفحات شمال بجانب صفحات جنوب هندوکش فرود آمده و در سال ۱۳۵ ق م مرکز دولت را در کاپیسا منتقل نمود ، ولایت گندها را را از ملکه « آگاتوکه لیا ، زن مناندر ژنرال دمتریوس که در صفحات شرق آریانا حکومت مستغلی تشکیل کرده بود متصرف شد ، هلیوکلس از شرق تا رودخانه جیلم متصرفات سابقه آریانا را مسترد ساخت . باین ترتیب او گرچه صفحات شمال و غرب مملکت را از دست داده بود در ولایات بامیان ، کابلستان ، سمت مشرقی و پشاور ، سوات و بونیر ، پنجاب غربی و تا کسبلا اقتدار بهم رساند .

بعد از هلیوکلس منطقه حکمرانی او تجزیه شده . در کابلستان سه نفر یسکی بی دیگری جانشین او شدند که اولی (انتیال کیداس) بوده و تقریباً در حدود ۱۴۰ ق م سلطنت کرده است . دومی (امین تاس) است که تاریخ حکمرانی او را در حدود یکصد سال قبل المیلاد میرسانند . سومی (هرماپوس) نامدارد که در حوالی (۴۵ - ۲۰ ق م) حکمرانی کرده است ، هرماپوس آخرین شاه یونان و باختری در حوزه کاپیسا بود ، و در عهد او خطر تجاوزات پهلوا ها و اسکائی ها بیشتر گردیده است . از تمام انشاهان ثلاثه مسکوکات نقره و مسی پیدا شده که بعضاً دارای دوزین یونانی و پراکریت محلی میباشد . اما در صفحات شرق و ماورای سندش نفر دیگر جانشین های هلیوکلس به ترتیب ذیل بشمار رفته اند :- دیومدس - پاندر - فیلو گیزنوس - ارتمیدور - یو کولوس - یان کولوس - ار که بیوس .

در حال « اسکائی ها » در باختر سلطنت یونان و باختری آریانا را خاتمه داده ، و پسان بنام « پهلواها » که از اختلاط عناصر « ساک » و « یارت » نسل آمدند ، بقیه حکومت یونان و باختری را در کابلستان و جنوب هندوکش نیز در نصف اول قرن اول ق م سقوط دادند ، و بالاخره دولت یونان و باختری از قلمرو متصرفی هندوستان از بین رفت ، و باینصورت حکومت تقریباً دو نیم صد ساله یونان و باختری منعدم شد .

حیات اجتماعی و تهنیدی - ورود سکندر در آریانا نظام قدیم اجتماعی را نسکان داد ، و تعلقات

تهنیدی بین قلب آسیا و سواحل مدیترانه را افتتاح نمود ، در دوره سلطنت یونان و باختری این تعلقات انبساط یافت ، و باینصورت مبادی تهنید قدیم ویدی و اوستانی بامفکوره جدید یونانی حتی هندی مخلوط گردید ، ازین اختلاط تحولاتی در زمینه دیانت ، صنعت ، معماری ، ادب ، زبان ، رسم الخط و دیگر مظاهر زندگی بعمل آمده و انتشار دین بودا در افغانستان و مقابله شدن آن بامفکوره حیاتی و صنعتی یونان زمینه را برای ظهور صنعت گریکو بودیک باختری

فصل اول آریانا

مساعد نمود. و از دیگر طرف سه دسته افکار مذهبی در آریانا جمع شد اول دسته اوبسانی ملی، دوم یونانی سوم بودائی.

دین - باین ترتیب ارباب انواع میتالوزی و افسانوی یونان در میان اهل ذوق و دربار صاحبان هنر و صنعت قبول شده، و ابولون، هرکول، دیونیزوس و غیره در نقاط مختلفه آریانا پیروانی پیدا کردند، و افسانه های یونانی مروج شد.

همچنین آئین بودا از نصف قرن سوم قبل المیلاد در مدت نیم قرن از حوزه هند تا باختر انبساط یافت، گرچه این دین بصورت رسمی قبول نشده بود مگر در نصف شرقی آریانا بواسطه استقبال مردم بیشتر مروج گردید. آئین ملی او یستام هنوز در تمام نقاط کشور کم و بیش و در صفحات شمال مخصوصا غرب بیشتر بیرون داشت، و اناهیتهای آریانی و مبترای باختری مقام معنوی و جلال خودش را کم نکرده بودند.

صنعت - در صنایع و صنعت آریانا هم همین نوع تبدیل و اختلاط واقع شده از یکطرف صنایع مشهوره « یونان و باختری » موجود و منرفی شده و از دیگر طرف مکتب صنعتی « گریکو بودیک » بمیان آمد، در هر حال مجسمه سازی آریانا با اصول مدرسه « ای سپ » یونانی ترقی کرد. نقاشی و رسامی هم بهمان و تیره پیشرفت. و الحاصل صنعت یونان و باختری آنقدر ترقی کرد که نشر آن انقلابی در زمینه صنعت آسیائی تولید نمود، صنعت ساسانی فارس هم از این منبع آب خورد.

طرق و تجارت - در دوره یونان و باختری کشور آریانا بین کاشغر، چین، و حوزه تارم و التای و حوزه کشک راهای تبارانی را باز کرده، و از باختر بجانب فارس و اندرو و اطوری سلوسی شام تجارت را پیشبرد، ارتباط تجارتهای آریانا را با چین میتوان بتاریخ اوائل قرن دوم قبل المیلاد منسوب نمود، صادرات کشور ظروف شبیه نئ، جواهرات و غیره بیشتر بطرف چین بوده و واردات از چین ابریشم، پارچه، لاک، پوست، نیکل طلا و نقره و تیره شمرده میشد نقره از پنجشیر و طلا از بدخشان نیز بدست می آمد، ورود خانه های آمووسند دارای کشتی های تجارتی باختری بوده و امتعه افغانستان و ترا نژیستی هندوستان از راه بحیره خزر تا بحیره سیاه میرسید و در آنوقت کینال طبیعی دریاچه اورال - در نزش گاه جیحون - را با دریای خزر متصل ساخت، و روی مرفته کشور آریانا در دوره یونان و باختری در آسارول مهم تجارتی را بازی میکرد.

خط و زبان - در دوره یونان و باختر، بر علاوه السنه اصلیه باختری، زبان و خط یونانی نیز در آریانا شیوع یافته و با لهجه های محلی اختلاط نمود. شاهان یونانی باختری السنه آریانا، یونانی ها دو را احترام کرده، و بکار میردند. در مسکرات جنوب هندو کش زبان

براکریت و حتی رسم الخط خروشیتی محلی که مبداء الفبای آن آرامی است بازبان و خط یونانی یکجا در دو روی سکه ضرب می شد .

اما برورزمان زبان یونانی مثل خود مردم یونانی در زبان های آریانا حل شده و موجو دیت خود راباخت ، و رسم الخط یونانی هم جایش را برس الخط خروشیتی گذاشت .
اسلحه وازد و- در دوره یونان وباختری ، دولت آریانا دارای اردوی منظم و فوی بوده

فتوحات زیادی در حوزة کسک نمودند . بیشترین سمت اردو را صنوف سواره تشکیل ، و مجهز به تیر و کمان ، ژوبین و نیزه ، شمشیر و قمه بودند . اردوی آریانا مثل قدیم عراده های جنگی استعمال و قبل هارا بسکار می انداختند ، قبل های جنگی در میدان رزم با هودج و سر بازان خود مثل برجی مسلح بنظر می آمدند . صنوف پیاده اردو ، مجهز با تیر و کمان ، نیزه و سپر بودند ، این اردو خنجر دودمه و بیکنوع زره فلزی را هم شناخته و استعمال می کردند . موسیقی و نمایش ؛ در افسانه های چینی گفته شده که چهار هزار سال قبل آنها « لنگ ان »

نامی را در باختر برای بدست آوردن (نی) فرستادند ، هیکل های مکشوفه هده و تابلوهای رنگه بامیان هم از اسباب موسیقی توله ، رباب ، ربط ، سه تار ، طنبور را نمایش میدهند که بعد از قرن دوم مسیحی از آریانا بچین رفته است . البته در دوره یونان و باختری در ردیف سائر صنایع و ارت که در حال نشوونما بودند ، موسیقی هم در آریانا بمقامی رسیده است . هم چنین احتمال داده میشود که نمایشات تباثر در دربار شاهان یونان و باختر آریانا حتی در دربار امراء آنها در هند هم نشان داده می شد .

چند کلمه راجع بدولت بارت ، ولایت بارت عبارت از حوزة هریرود و اترك و علاقه های شاه رود ، جوین ، سبزوار ، نیشابور ، طوس ، و ترشیز بوده از ولایات شمال غربی آریانا شمرده می شود این ولایت نام « بارت » را از طایفه مهاجر آریانی گرفته اند که از باختر بانجا هجرت نموده اند ، بارتها شاخه ار قوم آریانی باختری « پکت - بخت » بوده و وقتیکه خلافه بین سواحل خزر و هریرود رامسکن قرار دادند بنام خود « پارتیا » خواندند .

در حوالی ۲۵۰ ق . م یکسفر پارتی دیگر بلخی بنام « ارساس » از باختر به پارتیا رفته و بر علیه تسلط یونانی های سلوسی اعلان استقلال ، دولت جدیدی تشکیل کرده است ، و این همان آدمی است که « ارشک » هم خوانده شده ، در هر حال ارساس یا ارشک برادری بنام « تیر داد » (تری داتس) داشته ، و پسر « نری پات » و نواسه « ارشک » بود . ارساس وقتیکه در پارتیا بار فقام خود از بلخ آمد ، مردم را برضد یونانی ها تحریک ، و خود « فرکلس » حاکم یونانی را کشته ، دولت خود را اعلان نمود ، و اردوی فوی ترتیب کرد ، و با دیودوت دوم پادشاه آریانا روابط دوستانه قایم کرد .

تیرداد یا ارشاک دوم بعد از برادر پادشاه پارت شده دولت پارت را فوی گردانید ، وبا دیودوت دوم باختری اتحاد خود را نگهداشت ، تیرداد بعض قلعه جاتی نیز نزدیک ایبورد ساخته ، و یکبار هم در جنگ با کالی نیکوس سیلوکی مغلوب گردید .

ارتبان پسر تیر داد (۱۹۶ - ۲۱۴ ق.م) وقتیکه پادشاه شد همدان را فتح نمود ، ولی انتیوکوش سوم سلوسی غالبانه مملکت او را عبور و بجنک باختیر کشید .

اشک چهارم (فیری یاتس) بعد از پسر پادشاه (۱۹۸ - ۱۹۶) پارت شده ، و بعد از برادرش فرهاتس (فرهاد) اول سلطنت رسید ، دوره اینها باضعف دولت پارت توأم بود .

وقتیکه سلطنت بنی میتردی داتس (مهرداد) اول رسید (۱۷۴ - ۱۲۶ ق.م) دولت پارت ترقی و در شرق و غرب وسعت اختیار کرد ، مهرداد علاقه های « تیوریا » و « تراکزینان » (حوزه کشف رود و طوس) را از هرات و هکندا مرورا اشغال ، و متعاقباً در باخترا سوقیات نموده هیلوکلس راضعیف تر ساخت ، و از آنجا بجانب سیستان و فندهار متوجه گردید ، مهرداد در غرب هم موجه اراضی فارس و بابل شده با سیلوسی ها جنگهای متعددی نمود .

بعد از مهرداد اول جانشینان او فرهاد دوم و ارتبان دوم بیشتر بجانب غرب موجه شده و از شرق فراوش کردند ، بهمین جهت بود که اسکائی ها و تخار های در باخترا مستقر شده که دولت یونان و باختری را بصفحات جنوب هندو کش را نده بودند ، متوجه غرب شده وارد حوزه هری رود گردیدند ، و ازینجا بایارتی ها که در جنگهای سلوسی ها کمزور شده بودند تماس پیدا کرده و در جنگهای که نمودند ، فرهاد از دست اسکائی ها و ارتبان از دست تخار ها کشته شدند ، و نفوذ پارت بین سالهای (۱۲۴ - ۱۲۰ ق.م) در حواشی غربی آریانا کمتر گردید .

اما چون نوبت سلطنت پارت به مهرداد دوم رسید ، او در نتیجه جنگهای سختی جلو پیشرفت اسکائی ها را در شرق گرفته و نگهداشت داخل پارتیا شوند ، آنها هم بجانب مابین شده داخل ولایت سیستان گردیده و آنجا را بنام خود « ساکتانا » موسوم ساختند . مهرداد دوم با ارمنستان و دولت روم هم جنگهای زیادی نمود . اینجنگها مرکز ثقل دولت پارت را از شرق بیشتر بغرب انتقال داده ، و جانشینان مهرداد دوم با مملکت آریانا تماس نداشتند . بالاخره هم « اورودس » پایتخت دولت پارتی را از غرب آریانا به « استریفون » در کنسار درجه انتقال داد و لهذا تاریخ پارتی ها هم از چوکت تاریخی کشور آریانا خارج گردید . اسکائی ها ، اقوام سیتی یکی از شاخه های فیایل « هند و اروپائی است » که در مهد اولیه « آریانا و یجه » بین حوزه علیبی آمو و سردریاز است می گردند ، به مدتها بعد از هجرت

طوائف هند و اروپائی در باختر و آریانا و هند و فارس و اروپا سیتی ها مسکن اولیه را وسعت بخشید. در شرق حوزه سردریا دامان دو طرفه کوه های « تیان شان » و علاقه سسکبا سیک یعنی تورستان شرقی ، و در غرب اراضی شمال بحر خزر و بحرسیاه را اشغال و تا کوه های ارال پیشرفتند ، اینها چون بادیه نشین و سوار کار بودند لهذا به چپاول و غارت معالک اطراف میپرداختند ، آریائی ها آریانا و فارس و ماد و غیره که میروند این چپاول مامی شدند بصورت دوامدار در جلو گیری اینها ترتیبات میگردانیدند ؛ و بدینصورت سیتی ها در مناطق حد زار جنوب روسیه و شمال آمو و بحر خزر و بحرسیاه باقی ماندند آتوریاها آهارا (اسکوزی ، Ashkuzi) ، یوانی ها « سکوت واک » (Skuthai) و چینی ها « سی ، سئی » (Sai) و غیره خوانده اند رو به مرز سیتی ها و شاخه دیگر شان سکائی ها ریش گذاشته و کلاه کوششیک نوک تیز ، پرهن و شلوار فراخ پوشیده ، اسپ تیر و کمان رفیق دائمی شان بود کراچی ها بنا به شهر های بسیار اینها بحساب میرفت ، البته مجاورت و تماس این دسته آریائی با طوائف هیونانک نو ، توک کیر ، و مغل تا ثرات ایشان راهم در عرف ، عادت ، لباس و غیره قبول کرده است. در قرن هشت قبل المیلاد قسمتی از سیتی ها در جنوب روسیه جای « سیبیری » ، آهارا اشغال و آهارا بطرف آسیای صغیر و هنگری رانندند ، و قسمتی هم بعد از عبور قفقاز از راه دربند با آتوریاها تماس حاصل نمودند ، ولی بعدها از طرف دولت ماد در مازای قفقاز جنوب روسیه عقب زده شدند و در اینجا تقریبا هفتاد سال برای مدینت جنوب آسیا و غرب اروپا خطرانی فراهم کردند ، هخامنشی ها در قرن شش قبل المیلاد با ایشان داخل مجادلات شدند ، حال سه قرن دیگر سیتی ها از کانسو سرحد چین تا علاقه « ترانس » و « یونان » جابج ماندند .

از طوائف مشهوره سیتی یکی سمرت ها (Sarmate) بودند و غربی ترین آنها در دامان اورال و اورنبورگ و غیره بشمار میروند . طائفه مشهور دیگر شان « مساجت » ها بوده از حوزه سردریا تا شمال خزر زیست میگردانند ، طائفه مشهور دیگر هم « ساک » یا اسکائی است اینها بیشتر در کاشغر ، فرغانه ، سواحل راست سیحون و حوالی در یارچه اورال بود و بنا بر داشتند ، طائمه چهارم سیتی « یوچی » نامند که شرفی ترین همه بوده در آن طرف حوزه تارم و تورکستان شرقی در وادیهای کوچی ، فره چار ، توئن هوانگ و کانسو اقامت داشته و بنا بر ژان زرد در تماس بودند ، بعدها اینها بطرف غرب حرکت و در شمال سیحون به همین نام زیست میگردانند ، تا آنکه آمو را عبور و وارد باختر شده با باختریها اختلاط و بالاخره سلطنتی بزرگت بنام (کوشان) تاسیس کردند .

باید دانست در دو قرن قبل المیلاد طوائف (هون) در چین که دشمن امپراتوری چین بود و دوبرار بزرگت بین هم بمقابل ایشان ساخته شده بود ، در کانسو مسکن یوچی ها

حمله وایشان را از جایشان بیجا نمودند ، بیجا شدن يك ملبون نفر یوچی و حرکت بطرف غرب سائر طوائف عرض راه را در تورکستان شرقی و حوزه سیحون متأثر ، و یکی را بفشار الای دیگری مجبور نمود اینست که يك جنبش و حرکت از شرق بفرب در سرتاسر این نواحی بعمل آمد . وقتیکه یوچی‌ها باینصورت تا حوالی دریاچه ایسک کول رسیدند بد و حصه منقسم و یکی بنام « یوچی کویک » در حوالی « تبت » مستقر ، و دومی بنام (یوچی بزرگ) بطرف غرب پیش رفته در سینکیانگ و حوزه سیحون جای اسکائی‌ها را اشغال کردند ، اسکائی‌ها بناچار رود امورابور و وارد باختر و بدخشان شدند ، و این در حدود دوقرن قبل المیلاد بود در نوفت در ولایت تخارستان یعنی فطغن و بدخشان که چینی‌ها آنرا بنام (تاهیا) یاد کرده اند اهالی ملایم طبیعت و تجارت پیشه وجود داشت .

در حال این اسکائی‌های که وارد باختر شدند بنا مهای جداگانه و قبیله وی هم یاد گردیده اند از قبیل ، - ازی تی‌ها ، پازیانی‌ها ، ساکار ولی ، تخاری . این نام اخیری بود که بعد ها خیلی بزرگت و مهم گردیده ، حتی حوزه غدای آمو در یا بنام ایشان تخار و تخارستان خوانده شد ، و گاهی تمام یوچی‌ها بنام تخار یاد گردید .

اسکائی‌ها بعد از فشار و ورود در باختر بواسطه سلسله هندو کش خواستند دولت یونان و باختری را که در جنوب هند و کش انتقال یافته بود تعقیب کنند ، و لهذا بفرب متوجه شده در حوزه هریرود بادولت اارت مقابل و آنها را شکستند ، مگر جنوگری مهر داد نگذاشت اینها خط حرکت خود را بیشتر بطرف غرب امتداد دهند لاچار بجنوب فرود آمده و حوزه هلمند و ارغنداب را اشغال کردند ، ولایت « درانجیان » قدیم هم بنام ایشان « ساکاستانا » موسوم گردید که بعد سجستان و سیستان شد .

اسکائی‌ها چون حوزه ارغنداب را از مرکز حکمرانی دولت یونان و باختری جنوب هندو کش و هم دولت پارتیا دور دیدند خود به تشکیل دولتی پرداخته و دامنه آن را بطرف جنوب تا حوزه سفلی سند انبساط دادند بهمین جهت این علاقه در ماخذ یونانی بنام « هندو سبتا » (۱) یعنی سر زمین رود خانه اسکائی‌ها یاد گردیده است ، ماخذ چینی هم آنرا بنام (کی - پن = Ki pin) خوانده اند در پنجاکتی بن عبارت از ولایت قندهار و نصف بلوچستان تا حوزه سفلی سند بود .

مورگیا او لین شاه اسکائی علاقه کی پن است که در سکه‌ها بعنوان « شاه کبیر » یاد شده و تاریخ آن بسال ۷۲ قبل المیلاد میرسد چنین معلوم میشود که این شخص ولایت پشاور (گند ها را) را تا تاگزینا بدست آورده است .

ازس دومین پادشاه اسکائی در حدود ۵۸ ق. م می باشد. یکنفر دیگر هم بهمین نام سلطنت کرده است که او (ازس) دوم میخوانیم که شاید پسر ازس اول (Azes) بوده است (ازیلزس) بعد از ازس پادشاه شده و در حدود (۴۰ - ۴۵) سال قبل المیلاد سلطنت کرده است. و بعد از سلطنت به ازس دوم رسیده است که قبلاً نام او مذکور شد.

مسکوکات این پادشاهان اسکائی در خط های یونانی و خروشتی و زبان های پراکریت و یونانی به تقلید سلاطین یونان و باختری ضرب شده و بعضاً دارای لقب پادشاه بزرگ نیل بوده اند مسکوکات اینها از مس و نقره بوده دارای اشکال گاو، فیل و بعضی ارباب انواع است گویا سکه طلائی نداشته اند.

علاقه کربین که اسکائی ها بران سلطنت میکردند دارای آب و هوای گرم، مزارع گندم برنج، باغها بوده مردم در هیکل تراشی، کندنه کاری فلز، معماری، نساجی، خامک دوزی کارهای دستی فیزی و طبخ طعام مهارت داشتند، و اینها از یاد داشتهای زایرچینی (هوان تسنگ) مربوط بقرن هفت میلادی بر می آید.

پهلواها : مردمان پارتی قبلاً در حواشی غربی آریانا مثل حوزه هیرمند و سیستان پراکنده شده بوده اینها بعد از ورود طوائف اسکائی در سیستان و غیره با آنها مخلوط شدند این عنصر مخلوط نام پهلواها بخود گرفت، و بعضی ایشان را «سبت و پارت» خواندند ارمنی ها اصلاً پارتی ها را (پهل) میگفتند و بعد نیست اسم پهلواها از همین جا گرفته شده باشد.

در حال مرکز سلطنت و اقتدار پهلواها هم مثل اسکائی ها همان حوزه هیرمند و فندهار بوده و بعد ها از اینجا بطرف شرق تا هند و بطرف شمال شرق تا کابل پیشرفته و آخرین شاه یونان و باختری را سقوط داده اند. سلطنت پهلواها و اسکائی ها مقارن همدیگر آغاز کرده، و با هم خیلی مخلوط اند، موسس سلسله شاهی پهلواها (ونونس) Vonones در حدود ۱۲۰ ق. م محسوب است که بعد از آنکه پارتها در غرب مرکز سلطنت را به کنار دجله انتقال دادند، او بفرکر تاسیس سلطنت جداگانه در شرق افتاد و مسکوکات خود را در زبانهای یونانی و پراکریت افغانستان برسم الخط یونانی و خروشتی ضرب زد، این شخص خودش را شهنشاه خوانده و مسکوکات سلاطین یونان و باختری آریانا را تقلید نمود، برادران او هم بنام خود سکه میزدند، و در سکه ها بعضاً ارباب انواع را نقره مینمودند، حکام این شخص در پنجاب غربی هم مقرر میشد.

(اسیالاهورا) یا (اسیالی ریزس) برادر و نونس بعد از حدود ۱۱۰ ق. م پادشاه شد، و جای او را برادر دیگرش (اسیالی ریزا) در حدود (۱۱۰ - ۹۰ ق. م) گرفت و در سکه ها خودش را شهنشاه کبیر خواند. مشهورترین همه شاهان پهلوانی همان (گند و فارس)

است که بین (۴۸۰ - ۴۸۰ م) سلطنت کرده است. و صاحب عناوین شاه شاهان و منجی و غیره بوده است. این پادشاه بر تمام حصه های جنوبی آریانا و در شرق تا سند و پنجاب حکمران و مرکزش در حوزة ارغنداب بوده، و بر حکومت یونان و باختری کابل هم خاتمه داده است این پادشاه خیلی مقتدر بوده، و ترفی پهلواها با او یکمال رسیده است.

(ابداگاسا) بعد از گند و فارس پادشاه و شاید برادر زاده او بوده باشد، بعد از این شخص نوبت سلطنت پهلواها بشخص دیگری رسیده که موسوم است به (اور تاگنس) و تاریخ سلطنت او به نیمه دوم قرن اول مسیحی میرسد. (یا کورس - یا - یاگورا) بعد از اور تاگنس در حدود (۷۰ - ۷۵ میلادی) تاج شاهی پهلواها را بسر گذاشته و لقب شهنشاه کبیر اتخاذ کرده است. بعد از این شخص نوبت دولت از پهلواها گذشته و بدست پادشاهان کوشانی می افتد که در باختر ترفی کرده بودند.

یوچیها : یوچیها در اوائل بین و توئن هواننگ و «کی لین» بود و باش داشتند چینی ها ایشان را در قرن سوم قبل المیلاد میشناختند و «هواننگ نوها» یا هرنها با این دسته هند و اروپائی دشمنی زیاد و زود خورد داشتند. بالاخره یوچیها در اثر فشارهای دشمن مجبور به ترك مسکن شده از راه حوزة رود «ایلی» و «تارم» گذشته وارد منطقه بین سیحون و جیحون گردیده، اسکائیها را بجنوب جیحون رساندند (قرن دوم ق - م) یوچیها در حدود هفت قرن قبل المیلاد رود جیحون را عبور، و به کمک تاهیا یا تخارها که متحدشان بودند در باختر نفوذ پیدا کردند، ازین بعد نامهای یوچی و تخار مترادف هم شده، منابع هندی یوچیها را که پادشاهان کوشانی آریانا از ایشان نشئت کرده است باسم تخار یاد کرده اند.

مقارن و رود یوچیها در شمال هندو کش اوضاع تاهیا (تخارستان) یعنی قطغن و بدخشان حالیه از یقین بود که مردم آن ولایت یعنی تاهیا، یا «داهی» یا تخار طائفه متمدن و تجارت پیشه بوده با یوچیهای شمال جیحون مناسبات دوستانه و خویشاوندی داشتند، یوچیهای بدوی در اثر مباشرت با اینها بود که از حالت بدویت خارج و بدویت نزدیک شدند، و وقتیکه یوچیها جیحون را عبور و بین مردم تاهیا سکونت اختیار نمودند، باز بدستبازی آنها بود که بعد ها در باختر تسلط بهم رساندند.

ولایت تخار قبل از ورود یوچیها در پنج علاقه و امارت نشین منقسم و در هر یک رئیس حکومت میکرد. یوچیها بعد از ورود و نفوذ خود در تخارستان این تقسیمات را حفظ کرده و بعد از هفتم سال قبل المیلاد در این زمین تشکیلات پنجگانه در تخارستان بودند و بردها

د کابل کالنی

رتیس کوشانی یوچی یکی ازین علاقه ها بود که چهار رئیس دیگر را مغلوب و پادشاهی خودش را اعلان نمود .

تشکیل دولت کوشانی : « کوزولو » یا « کچولو کد فیزس » اول پادشاه کوشانی آریانا

است که چهار شهزاده دیگر را مغلوب و خود پادشاه شده است . این شخص بعد از تصرف باخترا ولایات کابل و قندهار را نیز الحاق و حتی میگویند به پارتیا هم هجوم نمود . امپراطوری کد فیزس اول از سرحد پارتیا تا اندوس امتداد داشت . اقتدار این پادشاه نفوذ خاندانهای حکمران یونان و باختری و پهلوها را در دره کابل معدوم نمود . کد فیزس عمر درازی کرده . و تاریخ سلطنت او بین قرن اول میلادی محصور . و فوتش در حدود سال ۱۸ بعد از میلاد اتفاق افتاده است .

(ویما کد فیزس) یعنی کد فیزس دوم بعد از پدر پادشاه . و تا حدود سال ۱۱۰ مسیحی سلطنت کرده است . این شخص در ماورای رود اباسین پنجاب را نیز فتح و ضمیمه امپراطوری آریانا نموده است . کد فیزس دوم به علاوه شهنشاه صفت بر آسمان را نیز لقب خود فرار داده و طرفدار دین بردا بود . کد فیزس دوم بواسطه ارسال یکسفر ایلچی بدربار امپراطور چین خواهش ازدواج بادختر او نمود . ولی ایلچی در عرض راه با قوماندان چینی (پان چاو) نام برخورد که باسیاه بسیاری بقصد تسخیر ولایات غربی از کاشغر سواحل بحیره خزر در حرکت بود . پان چاو از مطلب ایلچی آگاه و او را واپس به آریانا طرد نمود . کد فیزس دوم ازین رفتار متغیر . و اردوی مرکب از هشتاد هزار سوار تحت قوماندانی «سی» نام از راه پامیر بحمله چین اعزام نمود . ولی البته عساکر او بواسطه صوبت طرق پامیر تلفات بسیار داده و در مقابل عسکر چین شکست خوردند .

کد فیزس دوم با امپراطوری رومن روابط دوستانه قایم کرده و نماینده های او بدربار «ترانجان» رسیدند . و روابط تجارتنی بین طرفین وسعت اختیار . و طایلی زیاد روم در «آریانا» داخل شد .

کد فیزس دوم به علاوه پنجاب در قسطنطنیه از حوزه گنگا در هندوستان نیز فتوحاتی کرده و آن علاقه ها را ضمیمه امپراطوری افغانستان نمود .

بعد از کد فیزس دوم تقریباً دو سال سلطنت کوشانی را یکسوعفترت استیلا کرده و در همین دوره شخصی بنام «سوترمگاس (۱)» یعنی «منجی کبیر» در بعضی ولایات سکه ضرب زده است و بعد ازین باجلوس (کانیشکا) دوره دوم امپراطوری کوشانی باز میشود . (کانیشکا) در

حدود ۱۲۰ میلادی به تخت سلطنت آریانا جلوس کرده و او از مقتدرترین امپراطوران کوشانی افغانستان است، نام این شخص در ممالک هندوستان و چین نیز مشهور و دامنه امپراطوری او به علاوه آریانا شامل حوزه تارم و تورکستان چین و شمال غرب هند و سواحل گنگا بوده است. کانشیکا لقب «شاه کینداها را» داشته و بعد از فتح کشمیر چندین معابد و حتی شهری در آنجا بنام «کانشیکا پورا» تعمیر کرد کانشیکا بر علیه پارتی ها نیز بجنگ فتحانه پرداخته و در سوویت شمال شرق مملکت کاشغر، ختن و بارکند را فتح نموده است و باین ترتیب منطقه امپراطوری آریانا بین چهار رود خا نوبه بزرگ جیحون، سند و گنگا و تارم منبسط گردید. کانشیکا در جنگهای چین فاتح و بر غمهای بسیاری آورده آنها را مجترمانه حفاظت میکرد، که در انجمله هم یک نفر شهزاده کاشغرستان بنام (شن بان) وجود داشت.

وا-یشیکا (Vasishka) پسر کانشیکای کبیر بعد از فوت پدر پادشاه شد و تاریخ کتیبه های او به الهای ۲۴ - ۲۶ - ۲۹ جلوس کانشیکا میرسد، زیرا مبدأ تاریخ کوشانی ها بعد از کانشیکا سال جلوس او قرار گرفته است. واسیشیکا قبل از جلوس پادشاهی از طرف پدر نایب السلطنه (ماتورا) بوده است.

سکه او تا حال بدست نیست، کتیبه او هم از همانجا پیدا شده، در یک کتیبه دیگر که بحکم پسرش کنده و از سواحل سند کشف شده است نام او با جزئی تحریفی (واجشیکا) تحریر شده.

(کانشیکای دوم) پسر واسیشیکا بوده و بعد از پدر پادشاه شده است. تفصیلات زیادی راجع باو در دست نیست، جز اینکه او عناوین پادشاهان اربمه دنیا را جمع و اختیار کرده است باین ترتیب مهاراجا، شهنشا، پسر آسمان، فیصل، که اینهمه القاب پادشاهان هند، افغانستان، چین و رومن ها بوده است.

(هووشیکا) بعد از کانشیکای کبیر مشهورترین یا شاهان کوشانی بوده تا سال ۴۰ در حصص مفتوحه هند پادشاه و ماصر کانشیکای دوم در افغانستان بود و بعد از سال مذکور پادشاه آریانا گردید و در سال ۵۱ عنوان امپراطور اختیار کرده است، این شخص مثل کانشیکای کبیر در انبساط دین بودا و اعمار معابد سعی زیاد ورزیده و رامتورا بعد بزرگی بنام خود آباد کرده است.

(واسودوا = Vasudva) بعد از هووشیکا در حدود ۱۸۲ میلادی سلطنت رسیده و نام اصلی او «واسوشیکا» بوده است این شخص بیشتر هندی شده و حصص آریانا بتدریج از سلطنت او معزى شده است، در مسکوکات او هم ارباب انواع هندی از قبیل «شوا» و «گاوایندی» و غیره نقر گردیده است.

در همین وقت دولت ساسانی فارس قوی شده میرفت ، و امپراطوری کوشانی آریانا رو با انحطاط بود ، زیرا از عهد واسودوا بیشتر کوشانی ها رنگ هندی بخود گرفته و در متصرفات وسیع هندوستان آنقدر غرق شدند که دیگر باصل مملکت آریانا رسیده گی نمیتوانستند ساسانی ها ازین وضع استفاده و بتدریج در ولایات ایارتیا - بیستان مرو و خوارزم داخل شدند آنها مناطق مفتوحه آریانا را آنقدر اهمیت میدادند که باید پادشاه فارس در دوره ولیمهدی خودش حتماً نایب الحکومه گی خراسان را طلی می کرد ، نایب الحکومه های خود را در اینجا نیز لقب (کوشان شاه) میدادند ، در هر حال بعد از فوت و اسودوا (در حدود ۲۲۰ مسیحی) امپراطوری عظیم کوشانی سقوط می نماید ولی بقایای ایشان در شمال هندوکش (ولایت باختر) و در جنوب هندوکش (ولایت کابل) سلسله های حکمران تشکیل و چراغ ضعیف دولت کوشانی را تا قرن پنج مسیحی زنده نگه میدارند .

مدنیت کوشانی : دوره عروج امپراطوری کوشانی در آریانا بسکی از مهمترین ادوار تاریخی افغانستان بوده ، و در هر شعبه حیاتی مملکت : صنعت ، دیانت ، ادب ، تجارت ، معارف و غیره ترقیات محسوسه رخ داده است ، ایندوره را میتوان از نظر ادب عصر رنسانس السنه آریانا (سانسگری ، پراکریته ها و سیتی کوشانی) دانست . کانیسکا بفرض جلب « اسوا کوشا » ادیب معروف « اود » بدربار خود ، با پادشاه (مسکده) داخل جنگت گردید ، برای اصلاح قوانین مذهبی یک مجله گی که از علما تشکیل شد در آن پنجصد نفر عالم شمولیت ورزید ، و البته اینها نشانه ترقیات عرفانی است .

تجارت آریانا : در دوره امپراطوری کوشانی بسیار ترقی کرد و مملکت مرکز تجارت و روابط اقتصادی بین ممالک چین ، هند روم گردید ، ابریشم ترکستان چینی از راه افغانستان در هند و امپراطوری روم میرفت ، پشم ، لاجورد ، صمغ و غیره مواد آریانا را تجار ممالک شرقی بحر روم خریده و در امپراطوری روم میفروختند ، سرمایه افغانستان در چین خریدار زیاد داشت ، عایدات مهم آریانا در آنوقت از محصول ترانزیتی اموال ممالک چهار اطراف بعمل می آمد . ولی از اواخر قرن دویم اول پارتها و باز دولت ساسانی فارس قوی شده بین آریانا و ممالک امپراطوری روم سد کشیده رفت و آمد قوافل تجارتنی را سسکتته دار نمودند ، از دیگر طرف هونها در سرحدات تورکستان چینی تخریبات نموده و در نتیجه روابط تجارتنی افغانستان با چین منقطع شد ، و این تزلزل تجارتنی قرنهای طول کشید تنها بحریه تجارتنی روم ها به دلتای اندس وارد می شدند .

زبان و رسم الخط؛ در دوره کوشانی به‌لایه لهجه‌های باختری و تخاری و برپا گریتهای بومی و سانسکریت، زبان موسوم به « سا کائی » یا « اریائی شمالی » نیز که زبان کوشانی ها بود بکار افتاده در کتیبه ها و مسکو کتات ایشان استعمال شده است. رسم الخط آریانا هم دو نوع بود یکی بومی که بنام « خروشتی » یاد، و از الفبای « آرامی » اشتقاق، و در عصر هخامنشی ها وارد گردیده، و در تحریر السنة محلی از وقت « ایو کراتیدس » تا اخیر دوره کوشانی بکار میرفت زبان سا کائی نیز درین خط نوشته میشد. دوم رسم الخط یونانی که با یونانی ها وارد شده و با زبان آنها یکجا بکار افتاده و در دوره کوشانی ها فاسد شده و از خواندن برآمده است. به‌لایه این دو رسم الخط، آثار رسم الخط برهمی هندی در دوره کوشانی ها در آریانا پیدا شده است.

دین : کوشانی ها خود اصلاً دینی نداشته، در آریانا تحت تأثیر محیط آمده پیر وادیان مختلفه و منجمله دین بودائی گردیدند، دین بودا بسمی آشوکا موریاپی در افغانستان شیوع یافته بتدریج از جنوب تا شمال هندو کش از قرن سه تا قرن دوی قبل المیلاد دامنه کشید، و چون دولت یونان و باختری افغانستان آزادی مذهب را احترام میکرد لهذا در باختر از باب انواع یونانی، هندی با آیین اوبستانی یکجا پیروانی داشته و پرستش می شدند. در عهد اسکائی ها و پهلواهام این طریقه محفوظ ماند، ولی بودیزم نسبتاً روبه ترقی بود، کوشانی ها هم این ترقی را احساس کرده و به انبساط آن کمک کرده اند، توجه کوشانی هادر تبلیغ این مذهب، اعمار مابده مجلل و باشکوهی که روز کار نظیر آنرا کمتر دیده بود، ساختن هیکل های عظیم از قبیل مجسمه های بزرگ ۳۵ و ۳۰ متری با میان و غیره همه ترقی و پیشرفت این دین را در افغانستان آنروز نشان میدهد، مهمداً چنانچه گفتیم ادیان مختلف زرتشتی، برهمی، شیوانی هم موجود بوده و از باب انواع یونانی پرستش می شد، و البته این تعدد ادیان یکی از بزرگ خطر ترین مراحل زندگی ملت آریانا بشمار میرفت، و وحدت ملی و بقای قوم را تهدید بدستی می نمود، در هر حال کوشانی ها بودیزم را بیشتر استقبال کردند چونکه این ها چشم در تصرف هند داشته و قبول این مذهب را وسیله اجرای مقصد میدانستند، اما دین بودا خود در افغانستان شکلی دیگری اختیار کرد، باین معنی که در هند اعتقاد بخدا و بیغیری نبوده تنها بودا پیشوا و رهبر بود، ولی در افغانستان بودا جز و از باب انواع فرار گرفت، و در عصر کانیسکا بعد از مجلس علمای کاپیسانی و گنداری آریانا در بشاور (پایتخت زمستانی کوشانی ها « ۱ ») طریقه جدیدی در دین بودا بنام (مهایانا = راه بزرگ نجات) ایجاد گردید که بعدها در آریانا قبول شد.

(۱) پایتخت تابستانی امپرا طور های کوشانی شهر بگرام در حوزه کوه دامن بود.

ترویج مذهب بودائی از طرف اریانی هادر چین واقصی شرق، کوشانی ها برای ترویج و تعمیق دین بودائی خدمت بسیار کردند . اولاً با تسلط این ها در آسیای مرکزی (کاشغرستان) و بعد ماورای جیحون دین بردا داخل شد . جنرال چینی « بان چاو » در مراجعت از ماورای جیحون و کاشغر مجسمه ها و بنا ویر بودائی را با خود بدر بار امپراطور چین بردند . « میکنتی » امپراطور از بدین آن ها دلچسپی گرفته و در صدد فهمیدن حقیقت این دین بر آمد . کوشانی ها دو نفر مبلغ کداهاری بنام های (ماتا کتا) و (کوبها) و یکمده کتب مذهبی بدر بار امپراطور اعزام نمودند و او بیرو این طریق برگزید . با این صورت از نصف ثانی قرن اول میلادی راه چین برای استقبال از مذهب بودا باز شد . در نصف قرن دوم میلادی هیئت های مبلغین باختری ، بامیانی ، کوه دامنی کدابی ، پشاور و کشمیری با تقامت چین حرکت . و در آنجا بایش کدار ، استقامت ، نبات جرأت و زحمت کشی ، از راه خطابه و تبلیغ خدمت زیادی به بشر بودیزم در چین نمودند . متعاقباً یک هیئت هندی هم اعزام شد . مشاعر هیئت اول « چه چان » : « جوشوفو » بودند که درحد و د ۱۶۰۰ مسیحی حرکت کرده بودند . و اولی را شاهزاد دیوچی میخواندند ، مشهور ترین هیئت دوم که در سال ۱۹۰ مسیحی اعزام شدند « دار مارا کسا » و « چه کین » بر سر بنیر کوشانی در چین بودند این عا در اوراسیاک - هونان مسنقر و تعمیر معابد چندی نمودند . در اوائل قرن سوم هیئت دیگری مراباز غذای آریا نوهند بطرف چین عزیمت نموده ، اعضاء مشهور این هیئت « سینگ هونی » سر بک تاجر کتنداری عالم فو این بودایی و مترجم چندین کتاب و « دار ما کسای دوم » مبلغ مشهور و اسناد « جوشولان » این دو نفر خانواده امپراطوری چین را بودائی ساختند . (دهارمالا کتا) مترجم اصول معابد در چینائی ، شمرده میشدند و الحاصل باین ترتیب اخیراً در ۳۳۵ مسیحی فرمان امپراطور چین بودیزم را دین رسمی چین اعلان نمود چند سال بعد دو نفر عالم دیگر کتنداهاری « ویماک لاسا - دهر مامیترا) و متعاقباً یک کتا بیسانی دیگر (گونسا وارمان) از افغانستان بچین وسیلان رفتند ، موخر الذکر از سیلان به جاوای برهمنی مذهب کشیده و در سایه تبجر در علو مذهبی شاه و ملکه جاوای اربدین بودا داخل نمود « لویو » امپراطور خانواده « سونگک » چینی در ۲۴۲ بواسطه حکمران چینی « تونکن » این عالم کتا بیسارا دعوت و در معبد جوار قصر شاهی نونکن جاداد و او مشغول ترجمه آثار بودائی در چینی گردید . هکذا دو نفر عالم کتا بلی بنام (بودها یاسا - بودهاچی) در اوائل قرن پنج بچین رفته و از تراجم کتب بودائی در چینی آثار زیادی از خود گذاشتند . در قرن ششم در اثر ظهور و عروج یفتلی ها بیشتر از سه هزار عالم آریانا در تورکستان شرفی ، سیلان ، برما ، چین و حتی منکو لیارفته به نشر بودیزم پرداختند « دبوخان » خان منکولیا هم بودائی شد . باین ترتیب از قرن دوم تا ششم واسطه علماء آریا

مخصوصاً علمای کابل، کوهدامن، پشاور و هم چنین علمای هندی دین بودا در بین نوادزد منتشر گردید.

عروج فن گریکو بودیک بعد از آنکه یونانیان در باختر مستقر شدند، و از دیگر طرف

در قرن سوم قبل المیلادین بودا وارد افغانستان شرقی و در اوائل قرن دوم قبل المیلاد از تیغهای هندو کش عبور، داخل افغانستان شمالی گردید، بین «بودیزم» و «هلینیزم» تصادم واقع، و ازین مصادمه در صفحات دو طرفه هندو کش (باختر در شمال - کاپیسا و هده در جنوب) مخصوصاً صنعت ظریف گندار «یا» صنعت باختری که بنام صنعت «یونان و هندی» (گریکو بودیک) نامیده میشود، بمیان آمد در دوره کوشانیهای آریانا این صنعت به منتهای مراتب کمال و جمال خود رسیده، هزاران مجسمه و تمثال بیاد کار آن دوره مترقی باقیست، این یاد کارها نه تنها در هیكل های جسمی و بی نظیر بامیان بلکه در بهترین قسمت های موزه کابل و موزه «گیمه» پاریس دیده میشوند.

صنعت گریکو بودیک آریانا در قرن پنجم و ششم مسیحی بامبلقین و علماء آریانا در ممالک چین شمالی «شانسی - هوهان» نیز منتشر گردید، و چون قوانین صنعت هیكل تراشی یونانی بامفکوره مذهبی بودائی تخمیر شده بود با تمام اسرار و معانی خود در معا بد مملکت ما حفظ می شد. چنانکه در اروپا صنعت قدیم را رهبانان غربی و دوات بیزانس و صومعه های روما حفظ نمودند، علمای وطن ما عین همین کار را در آسیا کردند، و صنعت را بامذهب زنده نگه داشتند، هر یک از راهبین و علمای آریانا بر طبق قوانین اساسی هیكل تراشی در کشیدن تصویر و تراش هیكل مهارت داشت، پس بامسافرت اینها در اراضی شرق آسیا این صنعت از افغانستان با قافله های تورکستان از راه «ختن، تمشک، لوتچه، توئن هوانسک» بطرف چین و اقصای شرق راهپیار گردیده عامل رنسا س یا ترقی صنعت شرق اقصی در قرون ششم و هفتم مسیحی بشمار رفت، تصاویر دیواری ترکستان شرقی هیكل های تالونگ - و لانگن صنعت عصر خانواده شاهي توبه و تانگ، و در اثر آن صنایع اولیه ژاپان اینها همه بصورت مستقیم و غیر مستقیم در اثر نفوذ آن صنعتی بمیان آمده است که کانونش مملکت آریانا بود.

کوشانی های کوچک - کیداریها، چنانچه گفته شد در حوالی قرن سوم میلادی

(۲۲۰) امپراطوری عظیم کوشانی در آریانا سقوط نمود، باین معنی که در صفحات شرقی افغانستان و ماورای سند حکومت بدست نائب الحکومه های کوشانی و هندی افتاد، در غرب آریانا نیز ولایات پارتی و سیستان زیر تسلط ساسانی های فارس رفت، معینا در مرکز آریانا یعنی شمال و جنوب هندو کش هنوز دو حکومت کوچک کوشانی در باختر و کابل باقی ماند که «کوشانی های کوچک» خواند می شوند.

اما حکومت کوچک کوشانی در ولایت باختر که بنام پادشاه معروفش حکومت «کیداری»

ناملیده می‌شود، تقریباً نزدیک یک قرن دیگر در باختر دوام داشت، این حکومت کوچک از اوایل قرن سوم تا اواخر آن، در مقابل تجاوز و نفوذ روز افزون دوقوت بزرگ طوائف یفتلی (که پسان شاهنشاهی مقتدر یفتل را در آریانا تشکیل نمودند) و حکومت ساسانی فارس، بسکمال رشادت پایداری و مقاومت، و فلور و سلطنت خودش را در مدت هشتادسال حفظ کرده‌اند (از ۲۲۰ تا ۳۰۰ میلادی) وهم درین راه در برابر فشار یفتلی‌ها ثبات و مقابل تجلوز ساسانی‌ها جنگیائی نموده‌اند و قتیکه فیروز پادشاه ساسانی مطالبه خراج اردولت کیداری نمود، اینها نه پذیرفته و برای مقابله حاضر شدند.

مشهورترین شاهان کیداری باختر « کیدارا » و پسرش (گینگهاس) است که در حفظ حکومت کیداری در دوره سقوط و اضحلال امپراطوری کوشانی واقفدار دشمنان شان رول مهمی بازی کرده‌اند. در هر حال بعد از آنکه در اوائل قرن پنجم میلادی یفتلی‌ها وارد ولایت باختر شده و آنجا را اشغال نمودند، کیدارای دوم بادولت ساسانی جنگیک کنان هندوکش را عبور و با کوشانی‌های حکمران کابل یکجا شد و بصورت آخرین بقایای امپراطوری عظیم کوشان در شمال آریانا معدوم گردید.

و اما حکومت کوچک کوشانی در کابل که تا بامیان سلطنت می‌نمود، برخلاف دولت کوچک کیداری باختر، با دشمنان قوی خود بنا به عکار را به تدبیر و دوستی گذاشت نه شمشیر، زیرا او نمیتوانست با قوتهای یفتلی، ساسانی و گوپتا‌های هندی که از جهات ثلاثه شمال، غرب و شرق اورا تهدید می‌کردند به زور و شمشیر متبرسل شود. در قرن چهارم (۳۵۰) پادشاه هند (سمودرا گپتا) با پادشاه کوشانی کابل که دارای لقب (پسر آسمان - شاهسahan) بود، روابط نزدیک دوستانه و علایق تجارتی داشت. البته بعد از آنکه حکومت کوچک کوشانی به ختر سقوط و کیدارای دوم شاه باختر وارد کابل شده و به خویشاوندان خود پیوست، روابط دوستانه کوشانی‌های کابل با حکومت هند بیشتر و محکم تر شد، چونکه خطر یفتلی‌ها بجنوب هندوکش نیز قریب تر شده میرفت، و حکومت کابل مجبور بود در برابر ایشان حکومت هند را در دست داشته باشند، همچنین در همان قرن ۴ هر مز دوم ساسانی دختر پادشاه کوشانی کابل را بزنی گرفته و خود را با ینخانندان منسوب نمود.

در هر حال تاریخ قرن سوم میلادی آریانا و کوشانی‌ها تاریک است، اینقدر میتوان گفت حکومت کوچک کوشانی کابل تا قرن پنجم میلادی دوام کرده، و بالاخره بدست یفتلی‌ها سقوط کرده است، ولی بعد از آنکه کابل را بدست یفتل‌ها گذاشته‌اند خود در گوشه شمال - شرق آریانا (چترال و کلمکت) پناهنده شده آفتدر صبر کردند تا

امپراطوری یفانله آریانا مضمحل گردید، آنوقت مجدداً بکابل وارد، و حکومت آنجا را در دست گرفته اند.

باین ترتیب امپراطوری بزرگ کوشانی آریانا با بقایای کوچک خودش از بین رفت، ولی جای آنرا مجدداً دولت مقتدر یفتلی آریانا پر نمود، و باز يك شهشاهی مقتدر و نظامی تشکیل داد که بر تمام هرج و مرج های اداری و تشنت و تفرقه ملی وهم چنین بر نفوذ و تجاوز بیگانه ها خاتمه داد. نه تنها ساسانی ها و هندی ها را مغلوب و باجگذار دولت آریانا ساخت، بلکه حدود امپراطوری آریانا را دوباره بوسعت قدیش رساند (۱)

دولت یفتلی افغانستان

در اواخر قرن چهارم و اوایل قرن پنجم میلادی قدرت سیاسی امپراطوری کوشانی افغانستان قوس نزولی خود را پیموده و اخلاف اینها در ولایات شمالی و جنوبی هند و کش بطور امراء محلی زندگی میگردند. در غرب افغانستان ساسانی های فارس وضع تجاوز بخود گرفته، و در شرق کوپتا های هندوستان قوی شده بودند، امراء محلی کوشانی در هند بسکی بی دیگری از بین میرفتند و کبیداریهای افغانستان شمالی از ولایت باختر در مقابل تجاوز ساسانی ها بطرف جنوب عقب می نشستند، کبیداریهای کابل در حصص کوچکی میتوانستند موجودیت خود را حفظ کنند که دولت مقتدر یفتلی افغانستان بیان آمد.

یفتلی ها من حیث نژاد بقول اکثر مؤرخین شاخه از « یوچی » یا « کوشانی » بوده و لهذا جزء خانواده « هند و اروپائی » محسوب، و به کتله « سیتی » یا « نخاری » انتساب بهم مبرسانند، یفتلی ها بین سالیهای ۳۸۵ - ۴۲۰ مسیحی در باختر افغانستان ظهور و بفرض تشکیل یکدولت فدا علم کردند، چینی ها ایشانرا قبل از تشکیل دولت یفتلی شناخته و بنام « هوا » یا « هوا تون Huaton » و بعد از تشکیل دولت « یتا - Yeta » یا « ایپتا Epta » میخواندند، و در علاقه کانتون چین با اسم « یپتات Yiptat » و در کوریا به نام « یپتال Yeptal » معروف بودند. نویسندگان بیزانس بلهجه و رسم الخط خودشان یفتلی ها را با اسماء « افتهالی توی - اوتتهالی توی - نفتتهالی توی - ابدلوی » یاد میگردند و بعضاً بایشان نامهای « لیگوی - او نوی - خونوی » هم دادند، فارسی ها یفتلی ها را « هپتل » خوانده، و عربها این رسم را جمع عربی بسته « هیاطله » گفتند.

(۱) در تحریر این فصل از تاریخ افغانستان طبع کابل سال ۱۳۲۵ شمسی تألیف مورخ

فاضل و معاصر افغانی احمد علیخان کهزاد استفاده شده است.

د کابل کالنی

منابع آخری سانسکریت هند یفتلی ها را به اسم های « سینا اونا - شوته هونا » یعنی « خارجی سفید پوست » یاد کردند ، در حالیکه ذوالسنه عمده و ملی افغانستان یعنی پشتو و فارسی « اتل » بمعنی پهلوان و « هیتال » بمعنی مرد فوی و دلیر بوده است . شک نیست نام اصلی یفتلی های افغانستان « اپتل » بوده و بعد ها به « افتل » و « یفتل » تحریف گردیده ، و تا امروز هم بنام یفتل علاقه های در بدخشان موجود و ساکنین آن یفتلی خوانده میشوند . در هر حال یفتلی ها طائفه بودند دارای جرده سفید و حیات مدنی و زبانی از شاخه هند و اروپائی ، این طائفه چنگکچو عبارت از یوچی های خورد بودند که بعد از هجرت از « کان سوی چین » بفریب آسیا از برادران یوچی بزرگ خود در آسیای مرکزی جدا شده و مدتی در حوالی کوه های تبت سکونت نمودند ، و چنانچه یوچی های بزرگ از حوزه های تارم و سیحون و جیحون با لآخره وارد باختر افغانستان شده و امیر اطوری کوشانی را در افغانستان تاسیس کرده بودند ، یوچی های صغیر نیز همان راه را تعقیب و با لآخره در باختر دولت یفتلی را اعلان نمودند .

یفتلی ها در حدود سال ۴۲۰ مسیحی از راست بسواحل چپ جیحون کشیده و در حدود ۴۲۵ مسیحی اولین پادشاه یفتلی در تخارستان به لقب « ایتالیو - یا - ایتالینوس » (یعنی رئیس) تاج شاهی بسر گذاشت ، و از همین وقت است که تا مدنی شاهان یفتلی را منابع خارجی رویهمرفته بنام ایتالیو یا ایتالینوس یاد نمودند . میتوان فهمید که قلمرو این پادشاه در دو طرفه جیحون از تخارستان تا مرو کشیده میشد ، یعنی ولایات قطغن و بدخشان و بلخ و سفیدپناه داخل حوزه اقتدار این پادشاه بود .

ایتالیو : ایتالیو بمجرد انتظام قلمرو خود برای قطع کردن دست تجاوز ساسانی های فارس با دوسد و پنجاه هزار عسکر از ولایت باختر بخط مرغاب بحرکت افتاد ، بهرام گور پادشاه مشهور ساسانی فارس نیز بمقابله شتافته در حوالی مروالروید بهم رسیدند در ینجنگ قشون ایتالیو مجبور بعقب نشینی و شکست گردیده . بهرام غنایم زیادی بدست آورد ، مگر جانشین ایتالیو توانست در آینده این انتقام را از یزدگرد دوم پسر و جانشین بهرام در جنگی که بین طرفین واقع شد بگیرد بعد ازین جنگ که باز در نواحی مرغاب اتفاق افتاده بود پادشاه یفتلی افغانستان (مهرپور) توانست قسماً اراضی غربی را که بهرام از باختر تجزیه کرده بود مجدداً بدست آورد ، و این واقعه تقریباً در حدود نصف قرن پنجم میلادی اتفاق افتاد .
اخشنور : در حوالی ۴۶۰ مسیحی پادشاه مشهور یفتلی افغانستان « اخشنور » که زمستان در بلخ و تابستان در بدخشان اقامت داشت طرح توحید تمام خاکهای آریانای قدیم را میریخت

اخشنور که دامنه فمرو او غرباً زهرا ت مرسید ، بعد از کمی با اردوی فوی خویش باستقامت حدود شرقی کشور فارس حرکت کرد ، و فیروز پادشاه ساسانی آن کشور بمقابله پیش آمد در جنگ خونینی که در سرحد قلهرو این دو پادشاه بعمل آمد ، عسکر فارس شکسته و پادشاه و پسرش قباد بادختر فیروز اسپر پادشاه یفتلی گردید ، اخشنور درین مورد حقیقتاً بادشمن ، تاجدار و اسپر خود پادشاهانه رفتار و با احترام مقابل نمود ، فیروز شاه ساسانی بعد از آنکه در حضور تمام اراکین دربار یفتلی و ساسانی در مقابل تخت اخشنور بجا افتاده طلب بخشایش کرده بود در مذاکره قبول نمود که اگر بخشیده شود آینده را از حدود معینه فارس تجاوز نخواهد کرد ، و هم مبلغی بمنوان باج و غرامات جنگ تأدیه خواهد کرد ، بملاوه تازمان ایفاء ، بوعده قباد پسر خود را در دربار پادشاه یفتلی یرغمل میگذارد ، اخشنور این معاهده را قبول و فیروز را مرخص کرد . فیروز نیز تمهیدات خود را عملی نمود ، و قباد پسر او پس از دو سال اقامت در دربار اخشنور اجازه عودت بدربار پدر یافت . مگر فیروز ساسانی بزودی عهدی که در مقابل اردوی خود و یفتلی در پای مناره سرحدی بمقابل دولت یفتلی نمود ، بود فراموش کرد ، و خواست انتقام چنان سرافکننده گوی عظیم و تاریخی را مجدداً بواسطه جنگ و خون بکشد لهذا مجدداً با اردوی فارس درحد ود سال ۴۸۶ مسیحی عسکر بجانب افغانستان کشید و از جانب اخشنور در میدان جنگ پذیرائی گردید ، نتیجه این جنگ برای ایران خوب نبود زیرا تمام اردوی فارس شکسته و ریخته درحالت انهزام معدوم شدند و فیروز با اراکین عمد خویش در رزم مگساک گشته گردید ، لهذا تمام اراضی غربی و از دست رفته افغانستان مجدداً مسترد ، و کشور فارس بقبول تأدیه باج مجبور گردید ، و باینصورت دولت یفتلی افغانستان توانست در مدت چیزی بیشتر از نیم قرن و چهار جنگ بزرگ دست تجاوز دولت فارس را قطع و دیگر موضوع جنگ با همسایه غربی را ازین بر دارد ، درطی این مدت بود که نفوذ ساسانی از ولایات غربی و حوزه هرمنند و اقتدار دولت محلی کبیداری از کابلستان و ولایات شرق افغانستان بر افتاده و جای همه را در سر تاسر افغانستان دولت بزرگ یفتلی اشغال نمود ، و قبایل مهمه یفتلی نیز در وادیهای جنوب هندوکش فرو ریخته و در بسیاری نقاط سکونت اختیار نمودند که مهمترین ایشان همان قبیله زاوولی در ولایت غزنی بود ، و بعد ها مسکن آنها بنام زاوول و زابل معروف و پرورشگاه پهلوانان زیادی در تاریخ و داستانهای ملی افغانستان گردید ، در همان دوره دولت یفتلی راه فتوحات هندوستان نیز بیشتر در سایه همت سران همین قبیله باز گردید که مشهورترین ایشان همان « تورامان » و « مهرا کولا » است . در هر حال بعد از قتل فیروز ساسانی پسر بزرگش « بلاش » پادشاه کشور ضعیف ایران گردید و قباد برادرش بدربار یفتلی افغانستان پناهنده شد ، اخشنور دختر خود را که از خواهر قباد تولد شده بود به او داد . چند سال بعد بلاش در فارس خلع و قباد بکمک دولت یفتلی بسطنت نشست

وازیڼ بعد یمنی او اواخر قرن پنجم میلادی دولت فارس محکوم نظر و امر افغانستان گردید مگر بواسطه تاخیری که در ادای باج با افغانستان واقع شد اخشور یک بار دیگر عسکر بجانب فارس کشید ، و قباد مجدداً اظهار تسلیم و انقیاد نمود که این اطاعت تادوره خسرو اول فارسی طول کشید و در طول این دوره پادشاهان ایران چون بلاش ، قباد و خسرو مسکو کت خود شانرا بقرض ادای باج با افغانستان در المبای « کوشانو یفتلی » بضر بمرسانند ، و الحاصل اخشور مشهور پادشاه مدبر و بزرگ یفتلی بعد از آنکه تو حید اداری و سیاسی افغانستان را تأمین ، و دشمنان خارجی را مقهور و قوای بزرگ عسکری تشکیل - و قشله های عمده می از قبیل چپاونی بادغیس و بامیان تعمیر و در نتیجه اساس امپراطوری یفتلی را تحکیم نموده بود در اوائل قرن پنجم مسیحی از دنیا گذشت .
 تورامانا : تورامانا منسوب بقبیله زاوولی یفتل و از سرداران اخشور بود ، وقتی که

این شخص بحیث پادشاه افغانستان شناخته شد در صدد برآمد که امپراطوری « گوپتا » ی هندوستان را مثل امپراطوری ساسانی ایران در عوض اخشور از بین بردارد لهذا بحملات سهمناک خود آغاز کرد و تا جائیکه معلوم میشود اس الحرکت او « ساکالا = سیالکوت » بود و فتوحات او برضد « سیکاندا گوپتا » تا قلمب هند کشیده شد . کتیبه های تورامانا نیز از علاقه های « سکر » « کورا » « گوالیار » بدست آمده که در آن خویشرا « تورامانا مهاراجا شاه زابلی » خوانده است .
 مہی را کولا ، مہیرا کولا پسر تورامانا و جانشین اوست که فتوحات پدر را در هند

تعقیب و کشمیر را نیز الحاق نمود ، بلخ پایتخت مہرا کولا و سیالکوت پایتخت عسکری او در هند بشمار مہرفت ، مہرا کولا توانسته بود بقدرتار گوپتا های امپراطور هند را در هم شکسته و ایشانرا در حکومت کوچک تابع تقسیم نمود ، اما امراء کوچک هند این ذلت را فراموش نکرده در صدد اتحاد و مقابله با امپراطور یفتلی برآمدند اینست که جنگهای متعددی بین طرفین واقع و همه در نتیجه بفتح مہرا کولا تمام می شده تا بالاخره در سال ۵۲۸ مسیحی در یکی از جنگهای بزرگ مہیرا کولا مغلوب گردید و ازین بعد بتدریج نفوذ امپراطوری یفتلی در متصرفات هندوستان ضعیف گردیده مہرفت ، مخصوصاً وقتی که که بعد از سال ۵۴۰ مسیحی مہیرا کولا چشم از جهان بست و سقوط امپراطوری یفتلی را در هندوستان تکمیل نمود و در داخله افغانستان را در حکومت متعدد یفتلی برای قبول سیستم ملوک الطوائفی حاضر ساخت .

ملوک الطوائفی در افغانستان و نفوذ اجانب بعد از فوت مہیرا کولا حکام متعددی یفتلی که در افغانستان

مقرر بودند بتدریج مناطق حکمرانی خود شانرا بحیث امارت های کوچک و مستقلی در آوردند

و علاقه های شمال و جنوب هندوکش چون بدخشان ، غرjestان ، بادغیس ، جاغوری ، بامیان ، و کاپیسا و غیره هر يك مركز حكمران مستقل و دارای سکه و نام و نشان گردید ، چنانچه مسكوكات منسوب به یفتلی ها ، پسنکی ملكان ، شیرها و اشارها این نظر را ظاهر مینماید ، بعدها بزرگترین این حكومت محلی را حكومت كاپیسا تشكيل مینمود ، که بقایای كوشانی های خورد یا کینداربهای که قبلاً حكومت را گذاشته و در کوهستانات مشرفی مملکت پناهنده شده بودند ، بعد از سقوط مركزیت امپراطوری یفتلی مجدداً عودت و اینحكومت را در کاپیسا تاسیس نمودند ، در هر حال اینحكومت محلی افغانستان بود که در طول قرون از قرن شش تا اوایل قرن یازده میجی در شمال و جنوب هندوکش بمقابل تورک ، ساسانی ، عرب قدم بقدم جنگیده و پس پا شده میرفتند ، تا بالاخره دولتهای صفری و غزنوی افغانستان بمیان آمده و بیگان بگن ایشانرا در آخرین ولایات شرقی افغانستان از بین بردند .

نفوذ تورکان غربی و ساسانی در افغانستان : بعد از مرگت مهربا کولا شهنشاه مقتدر

یفتلی افغانستان دولت یفتلی رو بضعف میرفت ، و در شمال و غرب مملکت دولتهای تورکی و ساسانی قوت میبگرفت ، باینهمنی که دولت تورک در سایه اقتدار و شخصیت « استامی » نام که سازبول یادیزابول هم خوانده میشد از دریاچه بلگاش تا حدود پامبر بسط یافته و خان مذکور که با مملکت آریانا تماس شده بود میخواست ولایات سفدیانه و باختر را نیز اشغال کند ، و از دیگر طرف پادشاه لایق ساسانی خسروا نوشیروان که اسلاف اوزیر تهدید دایمی امپراطوری یفتلی افغانستان زندگی کرده بودند بی میل نبود که انتقامی از بقایای ایندولت کشیده باشد ، پس خان تورک و شاه ساسانی بزودی با هم ساخته و متحداً بفرض اضمحلال دولت یفتلی افغانستان داخل اقدامات سیاسی و نظامی گردیدند ، در نتیجه این اقدام درسال ۵۶۶ میجی دولت یفتلی افغانستان در شمال هندوکش مغلوب و ماوراءالنهر یعنی سواحل راست جیحون با شهرهای مشهور سفدیانه چون تاشکند و سمرقند و غیره در دست تورکان افتاد و ساسانی ها نیز از ولایت ایارتیا تا باختر در شمال هندوکوه نفوذ نمودند ، و یفتلی های پراکنده در کوهستانات بدخشان ، غرjestان ، وچپرستان ، بادغیس و بامیان متفرق گردیدند . مگر بعد از تقسیم ولایات شمالی افغانستان بزودی بین تورک و ساسانی در سر مسایل راهای تجارتی افغانستان (راه ابریشم) بهم خورد ، دیزابول بدولت روم شرقی بفرض جنگت با ساسانی داخل مفاهمه شد ولی این مفاهمه تادیزا بول زنده بود بجائی نرسید ، مگر بعد از دیزابول پسرش . تاردو خان « در اوایل قرن هفتم به تنهایی در برابر ساسانی ها داخل عملیات نظامی شد و در نتیجه توانست در سواحل چپ امو ولایات تخارستان و باختر را از ساسانی ها منتزع

وبقلمرو خود الحاق نماید ، ساسانی‌ها هم بهمان ولایات شمال‌مغربی افغانستان که گرفته بو دند فانع شدند . تور کها بعد از نفوذ در تخارستان و باختر اینو لایات را که در تحت اداره ۲۷ حکومت محلی اداره می شد بطور یتول بیکنفر خانی می سپرد که پایتخت اوشهر قدیم فندز بود ، گر چه اصلا شهر بلخ نسبت به فندز بیشتر اهمیت علمی ومدنی داشت .
درمر حال خانهای تور کان غربی تا اواسط قرن هشتم مسیحی (۷۵۶) باین نفوذ خویش در شمال افغانستان دوام داده توا ناستند ، و امراء تور کی این سلسله است که در تاریخ بنام « تیگین شاهی » یا « تجن شاهی » یاد شده‌اند .

درطول مدت استیلای پیغو های تور کی غربی در ولایات شمالی هندوکش و تسلط ساسانی های فارس در ولایات شمال‌مغرب و مغربی افغانستان هنوز احترام استقلال داخلی امراء محلی افغانستان محفوظ بود ، بهلاوه در جنوب هند و کش حکومت محلی کابلیسا و کابلستانز مستقر ، و روز بروز بقوت خود می افزور ، مخصوصا از وقتیکه از یک طرف پیغو های تور کان غربی و خا فانهای تور کان شرقی بین خود افتاده و از دیگر طرف تحت فشار وفدرت دولت تانکهای چین فرار گرفته بودند ، و همچنان دولت ساسانی فارس با نیروی فداکار عرب دست و گریبان گردید ، این وقایع بمنفعت دولتهای مملی افغانستان درحصاص اشغال شده و آزاد مملکت تمام می شد ، خاصه در مورد دولت محلی « رتیل شاعان » کابلستان که از جنوب هندوکش تانسیب های چپ سند در شرق و حوزة موهلمند در غرب کشیده می شد ، و بسیاری از امراء محلی در داخله اینمدار بزرگ بدور ایندولت میچرخید .

دولت کابلستان

چنانچه گفتیم بمداز سقوط امیرا طوری یفتای افغانستان و دراز شدن دست تسلط دولت تور کان غربی آسیای مرکزی و دولت ساسانی فارس در ولایات شمالی هند و کش و عرب مملکت سران کشور درمر منطقه برای تحکیم تشکیلات حکومت محلی قدعلم کرده وسعی در حفظ منصفه واستقلال خود نمودند ، چنانچه ولایات متصرفه تور کها در تخارستان و باختر بواسطه ۲۷ حکومت محلی اداره می شد که مرکز همه حکومت تور کی فندز بود ، همچنان ولایات متصرفی ساسانی در غرب مملکت یکمده حکومت محلی داخلی را شامل بود که فرنها دوام نمودند ، واما در جنوب هندوکش بزرگترین و مستثیل ترین حکومت داخلی فرار داشت که مرکز آن شهر کابلیسا یعنی بگرام و شهر کابل قدیم بود ، این حکومت بریکمده حکومت محلی دیگری نیز سبادت داشت که در مرکز وصفحات شرق و حوزة هلمند براگننده بودند ،

در هر حال از اسما این حکومت مجلی افغانستان منابع چینی و عربی را که حکایت میکنند که مهمترین اینها دولت کابلشاهان و حکومت مجلی بدخشان، غرستان، مابامیان، گندهارا، بادغیس، مرو، هرات، سیستان، خوارزم، زابلستان و دهمای دیگر است که از قرن شش تا قرن دهم مسیحی یعنی ظهور دولت غزنوی افغانستان بتفاریق در هر کج و کنتار مملکت به اسما متعدد و ادیان مختلف حفظ موجودیت کرده اند.

و اما دولت کابلشاهان - توسط حکمداران مجلی «کوشانی، یفتلی» موسوم به «رتیلها» و باز خانوادہ «رایان کابلی» در صفحات جنوب هند و کش در نقطه مقابل متصرفات تورک و ساسانی مستقلانه اداره شده و چراغ ثقافت و کلتور فدیما افغانستان را قرن ها در برابر صرصحوادث و ترکتازان جانب روشن نگه داشت. این حکومت فدیما که بطور مستقیم از احتراصات تورک و چین و ساسانی خود شرا به تدبیر محفوظ داشته بود متجاوز از یک قرن دیگر موجودیت خودش را در برابر سیلاب عرب باشمشیر محفوظ نمود. حکومت کابلستان از مرکز بگرام و کابل در صفحات ولایت شرقی افغانستان تالب در یای سند بر جمیع ولایات جلال آباد، لغمان، پشاور، وزیرستان و دیره جات، و در صفحات غربی برولیات زابلستان و غزنی و فندهار و زمین داور و بست تاسیستان و فراه و از دیگر طرف از نشیب سلسله جبال هندو، کش تا ولایت هزاره جات امروزه فرمان میداد، حکمرانان کابلستان که بتقلید کتب عرب ما آنها را ب لقب «رتیلها» می شناسیم و تا قرن سوم هجری مقارن ظهور دولت صفاری افغانستان دوام کرده اند، تاریخ مفصلی ندارند که چند نفر و بچه اسمی سلطنت کرده اند، جز اینکه در طول دو قرن از کنار نامهای نظامی آنها در برابر سیلاب هجوم عرب بکمال سیاست و رشادت می دانیم. بعلاوه هیون تسانگ زائر چینی شخصیت و مقام،

قوت و جلال حکمدار کابلستان را بما معرفی می کنند، و طوری که ابو ریحان بیری و نی وهم «وون» کاتنگ» چینی اشاره می کنند. این خاندان حکمران نسب خوبترین رانه کابلشکای مشهور بادشاه کوشانی افغانستان درست میکردند، در هر حال رتیل های کابلستان نفوذ تو ر کهای قندز را ابدأ از شاخه های مرتفع هندو کش باینطرف جواز دخول ندادند، و وقتی هم که امپراطوری چین در اثر غلبه نظامی بردولتهای تورکی شرقی و غربی نفوذ خودش را در آسیای مرکزی و ما وراءالنهر فایم و در تخارستان سلطه سیاسی خودش را پهن نمود، رتیلها محض از ترس خطر پیشرفت عرب در کابلستان روابط سیاسی و دوستانه با دولت چین برقرار نمود، این روابط گرچه ظاهراً شکل حمایت دولت چین را در کابلستان داشت ولی وارد مرحله عمل نگردیده تنها منحصر به تشریفات و مراسم دفتری و ارسال فرامین و مکاتیب بود و بس.

فقط این دولت مسلمان و صفاری افغانستان بود که در سال ۲۵۸ هجری کابل را فتح و سلسله قدیم رتبیل شاهان را منقرض نمود، که پیش از سقوط دولت صفاری مجدداً دولت «رايان کابلستان» که از وزراء دولت رتبیل شاهان بودند بپایان آمده و تا استقرار دولت غزنوی در کابلستان دوام نمودند و «کالار، اسکلاتی، سمانتا، کالو، بهیما، جیبان، انداپال، تارو جاناپال» از مشاهیر حکمرانان این سلسله زرهنی مذهب است که از کابلستان بطرف شرق تا چترال و یاسین و کنکیت و سیلاس و کشمیر فرمان میدادند.

« نفوذ دولت چین »

بعد از آنکه توکیو ها یا تور کپا به تشکیل دولتهای شرقی و غربی در آسیا پرداخته یکی در «ارخون» و دیگری در «ایسک قول» مرکز اختیار، و دامنه نفوذ خودشان را از مانچوریا تا افغانستان منبسط نمودند، در چین وضعی جدید بپایان آمده و خاندان سوی و تانگ در آنجا ظهور و به توحید مملکت توجه گردید از دیگر طرف بین خانان های تور کبان شرقی و یغوهای تور کبان غربی که در افغانستان شمالی هم مسلط شده بودند رقابت و نفاق پیدا شد، زیرا «تاردو» یغوی تور کبان غربی هم لقب خاقان اختیار کرد، بعد از هر یک تاردو تور کبان غربی بدو حصه منقسم و یکی در تاشکند و دیگری در ایلی مرکز گرفت، یا تانگ بی پادشاه دومین خاندان سوی چین دسته اولی را در دومی تحریک و این آخری را به تسلیم بدربار چین و ازار مود امپراطور تی تسانگ هم باقی مانده است تور کبان شرقی را از بین برداشته متوجه تور کبان غربی شود بالاخره امپراطور تانگ تا سال ۶۴۹ مسیحی نفوذ خود شرا در اطراف یا میر و ماوراءالنهر برساند، سری منگلاخان تورکی قندز - تخارستان نیز که اقتدار اسلاف خود شرا باخته و اینک با مخالفت یکی از امراء محلی دره های هندو کش مواجه بود بناچار دست توسل بدر بار «کالوسن چه» امپراطور چین دراز و حمایت چین را قبول کرد اخلاف این خان قندز (سری منگلا) خانهای دیگر قندز که ایشانرا بعضی مورخین بنام تکین شاهی یا تنجن شاهی میشناسند، نیز زیر حمایت چین بودند، و هم احتمال میدهند که شاخه ازینها بگند هارا کشیده در آنجا حکومت محلی تشکیل و باز حمایت دولت چین را قبول کردند.

اوضاع اجتماعی افغانستان

بعد از زوال امپراطوری کوشانی افغانستان بتدریج تهاذیب و تمدن قدیم افغانستان رو به نزول نهاد، زیرا دولت یقتلی افغانستان بیشتر یک حکومت نظامی بوده و اغلباً مصر و فجدال باممالک فارس و هندوستان و لهذا از حفظ و ترمیم و پیشبرد علمی و مدنی

مملکت قاصر بود ، بعد از سقوط ایندولت او ضاع اجتماعی کشور بدتر گردید ، تورکان خشن در ولایات شمالی افغانستان چون نغا رستان و باختر سوی حکمرانی دلچسپی به تمدن نداشتند و در ولایات غربی افغانستان ساسانی ها هم بدون اخذ باج و خراج کار عمده نکردند ، و افغانان از تمدن ساسانی با آنکه بیشتر جنبه مصنوعی داشت چند ان استثنا دیده نموده در بقیه حصص مملکت چون جنوب هندوکش و مرکز و ولایات شرقی و جنوبی هم که امراء محلی و دولت کابلستان فرار داشته در زیر تاثیرات انبیا و مذاهب و فلسفه آهنگ و انسجام واحدی را در تهذیب و تمدن و لم و صنعت از دست داده ، در امور ذوقی و مادی بخلوط جدا گانه در راه افغانانند . و این انحطاط تدریجی تا ظهور و نفوذ دین اسلام در افغانستان که حکم يك انقلاب بزرگ اجتماعی را داشت کشیده شد ، درین دوره انحطاط تدریجی اجتماعی افغانستان در نصف غربی مملکت - در خطی که از بلخ بقندهار کشیده شود - بیشتر دیانت قدیم زرتشتی معمول بود . و در نصف شرقی اینخط دین بودائی عمومی داشت ، طوریکه بسیاری مردم از باختر و تخارستان گرفته تا بامیان پیر و طریقه کوچک نجات و هسایانا ، و اکثر خلیق در کاپیسا و حصص شرقی پیر و ان طریقه بزرگ «مهاریانا» و یا پیرو هر دو طریقه بوده ، و از کاپیسا بعد در حصص شرقی و جنوبی و غربی برهن های آفتاب پرست و شیوایی هاهم بسکرت دیده میشدند ، هیوان تسنگ زایر چینی در خط مسافرت خود در افغانستان ده معبد بودائی و صدها راهب و روحانی در قندز ، صد معبد بودائی و سه صد راهب در بلخ و چندین معبد بودائی با چندین هزار راهب و روحانی در بامیان ، صد معبد بودائی و شش هزار راهب در کاپیسا ، و همچنین صد معبد شیوایی و هزار راهب شیوایی و برهنی در آنجا ، و ده معبد بودائی و چند صد روحانی با چند بیست معابد برهنی و شیوایی در لغمان ، و هزار معبد بودائی و صد معبد برهنی در گندهارا ، با رونق حیات مذهبی دیده است ، مشهورترین این معابد بزرگ و مجتشم معبد نو بهار بلخ ، معبد شالو کیه کاپیسا ، معبد شاه بهار در غرب چار یسکار ، و امثال آن در جلال آباد و پشاور و غیره بود ، که از آن جمله در معابد بلخ ، بامیان ، بگرام و هدهه اشیا ، قیمتی مذهبی از قبیل دندان بودا جاروب بود ، کچکول و لان راهبی ، پارچه جمجمه بودا موی سر بوداها و چوب دست بودا و غیره موجود بود ، همچنین علماء بزرگ و معظمی درین مناطق افغانستان حیات بسر میبردند ، که از آن جمله هیوان تسنگ چینی از اسما « دهرمه سینا » باشند قندز که ملقب به استاد قوانین مذهبی بود ، و « پراجنا کارا » سر حلقه را همین داندانشندان بلخ و « آریا داسه » و « آریاسنا » دانشندان بامیان ، و « منوجنا گوشه » « و آریا ورمه » و « گنویه دره » علمای نامی کاپیسا ذکر میکند . رویهمرفته میتوان فهمید که با انحطاط تدریجی اجتماعی آبروزه افغانستان باز زندگانی مذهبی و جامعه علماء و دانشندان افغانستان رونق قدیم خود را از دست نداده هنوز مشغول تحصیل و تدریس علوم مذهبی و دارای رتبه و مقام عالی بودند .

فصل دوم

خراسان

او ضاع خراسان مقارن ظهور اسلام ، در قرن ششم میلادی امپرا طوری یفتلی افغانستان سقوط کرده ، دست تسلط امپراطوری ساسانی فارس و تورکان نوخاسته ماوراءالنهر و متعاقباً امپرا طوری چین در شرق شمالی و صفحات شمال و شمال غرب افغانستان دراز گردید ، در بقیه کشور ملوک الطوائفی ظهور و امراء متعدد محلی روی کار آمدند ، این تجزیه و تقسیم سیاسی افغانستان با تمدد السنه و ادیان مختلفه چون دسته جات زبانهای باختری ، سانسکریت و پرا کریت هایش ، ولغات اجنبی تورکی ، چینی و غیره بادیین زرتشتی ، بودائی ، برهمنی ، هندوئی و غیره یکجاشده ملت افغانستان را در مرور یک قرن بطرف وادی تفرقه و تشتت سوق می نمود ، از دیگر طرف عدم مرکزیت اداره سیاسی سبب فقدان قوه مدافعه اقتصادی گردیده تغییرات اخلاقی و مدنی شروع گردید ، سران ملت و مملکت نیز از طرد دشمنان قویه و نجات مملکت مایوس بوده افغانستان بحران سیاسی را تا قرن هفتم میلادی عبور میگردید ، در چنین وقتی بود که دین اسلام ظهور و توسط فشون عرب در افغانستان نفوذ کرده در شئون اجتماعی کشور انقلاب بزرگ ایجاد کرد .

ظهور و نفوذ اسلام در افغانستان ، در قرن هفتم هنگامیکه تمدن قدیم عالم آنسکه از منبع یونان سرچشمه گرفته بود رو به انحطاط داشت و امپرا طوری روم دستخوش تجزیه و فساد گردیده بود ، ایتالیا جلال سابق را از دست داده و اسپانیا نظم و آبادی خود را باخته ، و الحاصل قسمت بزرگی از اروپا گرفتار تسلط طوائف بربر بود ، در آسیا نیز امپرا طوری فارس راه اضحلال پیموده و کشور پهناور چین و هند در زیر جبروت امپرا طوری آسمانی و ملوک الطوائفی کوفته می شد . همچنین در افریقا کشور مصر مبتلا ظلم و جهل بوده و در بیشترین حصص روی زمین فقر و مساوت ، ظلم و جهل حکومت میگردید ، از براعظم امریکا هم خبری و اثری در دست نبود ، در چنین وقتی در گوشه از جزیره نمای گرم و خشک عربستان حضرت پیغمبر اسلام مبعوث و قرآن کریم نازل و دین اسلام ظهور نمود و بزودی چندین میلیون نفوس عرب که بمقتضای تاثیرات اقلیمی استعداد ترقی در امور جنگ و ادب هر دو داشتند دور هم جمع آمده و برای پیشبرد اصول اسلام که بر بنیاد

توحید، آزادی، مساوات و عدالت. فرارداشت کمر بسته، ایشار وفداکاری را درین راه وظیفه دینی خویش پنداشتند، اینست که در مقابله با اردوهای دو امپراطوری بزرگ جهان (روم شرقی و فارس) فاتح و مظفر گردیدند، در ده، دوازده سال بیرق اسلامی بر فراز دمشق و مدائن افراخته شد، و در یک قرن طوفان فتوحات اسلام از پشت دیوارهای قسطنطنیه تا کنار اطلس و از آبخازهای نیل تا دریای قزوین پیشرفت، و دو صد هزار عسکر بسی نظیر یک هزار و دو صد کشتی عرب از سواحل بحیره خزر و سپاه تا بحر عرب و عمان و از کناره اسپانیا تا فرغانه جولان و آبهای مدیترانه را شکافتند.

در سال (۲۲) هجری امپراطوری ساسانی فارس از یا در افتاد و یزد گرد پادشاه آن کشور در افغانستان پناهنده شد. سپاه عرب به تعقیب او پرداخت و افغانیان راه را باز گذاشتند، زیرا میخواستند دشمن دیرینه را بدستگیری مهمان تازه از پا در آورند اینست که یزدگرد با قوای ترک در جنگ مرو از فزون اسلام شکست خورد و پسان امپراطوری چین از امداد پادشاه ساسانی دست باز کشید، افغانها هم فرصت را از دست نداده در سال ۳۱ هجری یزدگرد را در مرو بکشتند، و باین ترتیب مملکت را از استیلای هر سه قوت ساسانی، ترکی و چینی نجات بخشیدند، ولی در عوض حریف قوی و جدیدی پیدا کردند که قشون فاتح و با ایمان را افسران زبردستی در اختیار خود داشت تا زمانیکه افغانها یزدگرد را از میانه برداشتند قشون عرب در تحت قیادت افسران ناموری چون احنف، سهل، عبدالله، عاصم، حکم و ساریه از جنوب شرق بحیره خزر تا بحر عمان در افغانستان ریخته و بلاد مشهوری چون مرو، نیشاپور، کرمان، زرنج و غیره را در دست داشتند و اینک ستون عرب در خط هرات و بلخ حرکت میبکرد، اما افغانها مجال نداده در سال ۳۱ یزدگرد را کشتند و در سال ۳۲ به سرداری قارن هراتی در مرکز عربی نیشاپور حمله کردند، قارن ابر شهر « نیشاپور » را اشغال، و مردم نایب ربیع بن زیاد را از سیستان را اندند. و باین ترتیب جنگهای جدی عرب و افغان آغاز یافته دو صد سال طول کشید تا بالاخره به فتح افغان و استقلال مملکت انجام یافت. در هر حال عربها جدیدت و اهمیت مسئله را درک نموده و فریب فتوحات نخستین خودشان را در افغانستان نخوردند. قشون اسلام پیشرفت بطی ولی دائمی خودشان را تعقیب کردند، و بسزودی قارن هراتی را در یک جنگ شبانه از بین بردند. افغانها در سال ۳۷ هجری مجدداً به فعالیت آغاز و در سرحدات نیشاپور در واژه خراسان را بر رخ اعراب بستند. و حکام ایشان را دیگر راه ندادند. در سال ۴۷ هجری خلافت را شده اسلامی به امپراطوری اموی عربی انتقال یافته و سقیات عرب در افغانستان فزونی گرفت، و حکم بن عمر و غفاری امیر عربی خراسان گرچه

در جنگ غور ناکام شد اما توانست مرکز عرب را از نیشاپور يك قدم بیشتر در مروفایم نماید. در سال ۵۱ هجری پنجاه هزار عرب با آل و عیال خویشان وارد خراسان شمالی گردیده و برای دایم مقیم گردیدند و بساین صورت ریشه خویش را در افغانستان فرو بردند معیناً نفوذ نظامی و سیاسی ایشان بطور مستقیم هنوز محدود به نیشاپور و مرو بوده، سایر ولایات افغانی در زیر اداره حکام محلی قرار داشتند. در سال ۶۱ هجری سران محلی کشور که بحملات ناهنگام ضد عرب می برداختند، در یکی از شهرهای خوارزم بهجوم شدید مهلب افسر اعزامی سلم بن زیاد حاکم عربی خراسان دچار شدند، و متعاقباً انقلابات ملی در هر گوشه و کنار مشتعل گردید. در سال ۶۵ هجری افغانها توانستند استیلا مناطق تحت نفوذ عرب را تحت قیادت عبدالله حازم حاکم عربی خویش اعلام نمایند. در سال ۷۲ هجری این اعلان استقلال توسط بکیر بن وشاح حاکم دیگر و عربی خراسان تجدید شد اما هیچکدام دوامی نکرده و بجائی نرسید. در سال ۷۷ هجری امیه حاکم عربی خراسان به شهر بلخ سوقیات نمود، ولی مدافعه مردم او را منتهی به مراجعت و قناعت به مرو مجبور نمود. پایتخت دمشق از مدافعه طولانی افغانستان خسته شده و برای يك رویه کردن کار مشهورترین افسر خویش قتیبه را با عسکر مکمل در افغانستان سوق نمود، این شخص مدتی مجبور بود با سرداران ملی دست و پنجه نرم نماید. گرچه قتیبه توانست حکمرانان بومی بدخشان، بلخ، میمنه، شبرغان و حتی مردی چون نیک بادغیسی را مغلوب، و حکام کابلستان و خوارزم را به ادای باج محکوم و شهر فاریاب را آتش زده و هزاران نفر مدافع کشور را مدموم نماید، معیناً خودش در اثر يك انقلاب عسکری عرب و ملی خراسان کشته شد، و بعد از سرداران عرب که دارای پنجاه و سه هزار مرد جنگی در خراسان مفتوحه بودند کار مهمی در افغانستان انجام نداد و بیشتر مصروف ماوراءالنهر شدند، حتی اسد حاکم معروف عربی افغانستان مفتوحه نیز در سوقیات ولایت غور دوبار ناکام گردید، هم چنان هژده هزار عسکر اعزامی عرب در ولایت تخارستان در سال ۱۱۳ هجری از احراز موفقیت محکمی عاجز آمد، پس در نتیجه يك قرن سمی و مجاهدت نظامی و سیاسی باز نفوذ مستقیم عرب در ولایات نیشاپور و مرو محدود مانده، بقیه حکام کشور یا بکلی آزاد و مستقل، و با با عرب داخل قرار ندادی بوده و به ادای باجی اکتفا می نمودند.

عربها قبلاً محاذ جنگ را در افغانستان به جبهات مختلفی تقسیم کرده بودند، شمال کشور بعنوان خراسان زیر اداره حکام و قوماندانان های جداگانه اداره می شد، و غرب و جنوب کشور از کرمان تا سیستان و بلوچستان بقوماندانی و حکومت علیحده تعلق داشت که با کابل نیز رزم می دادند، در قسمت جنوب شرقی (ولایت سند) اداره نظامی و ملیکی

مخصوصی قایم نمودند ، ولی در تمام این جهات ثلاثه عربها نتیجه تقریباً مشابه گرفتند ، مثلاً در جبهه غرب و جنوب افسران نامور عرب چون :- سهل بن عدی ، عبدالله بن عثمان ، عاصم بن عمر ، حکم بن عمر ، مجاشع بن مسعود ، ربیع بن زیاد ، عبدالرحمن بن سمره و امثالهم همه بامدافعات جدی اهالی افغانستان دچار ، و گرچه اینها کرمان ، زرنج و متکران را اشغال نمودند . معیناً ایشان و اخلاف آنها چون : عبدالله ، عباد ، یزید ، بوعبیده ، عبدالعزیز عبدالله ، عبیدالله بن ابی بکره و عبدالرحمن بن اشعث همه مثل قتیبه مشهور در نبرد نظامی و سیاسی مقابل کابلستان ناکام گردیدند ، و با قبول تلفات جانی و مالی فقط گاهی باخذ خراجی موفق شدند و بس ، این است که بالاخره از کابلستان منصرف و به سیستان فایز گردیدند ، ولی در اینجا هم نفسی با ستراحت نکشیدند و برای دائم گرفتار انقلابات محلی بودند ، در جبهه سوم یعنی سند گرچه هجوم های اول و دوم عرب از راه بحر ناکام ماند ، ولی در حمله سوم محمد بن قاسم ثقفی افسر جوان و معروف عرب سند و ملتان در سال ۹۳ هجری یکجا در دست قشون اسلام افتاد ، معیناً اهالی بسیار دیر مطیع نماندند ، و اخلاف محمد بن قاسم چون حبیب بن مہلب ، عمرو بن مسلم و غیره گرفتار جنگهای سختی گردیدند . جنگت قنابیل از شاهبر این رزم هاست که اردوی خلیفه یزید بن عبدالملک در آن کشته بسیار داد ، همچنین جنید بن عبدالرحمن و حکم بن عوانه حکام عربی سند مکرراً با جنگهای مردم دچار گردیدند .

باین ترتیب از سال (۲۳) تا (۱۲۹) هجری در مدت یکصدسال بین عرب و افغان برد سیاسی و نظامی دوام داشت ، گرچه عربها نتوانستند در طول این مدت تمام افغانستان را اشغال کنند ، اما افغانها هم موفق به تغلیس حصصی که عربها اشغال کرده بودند نگردیدند ، زیرا قواء ملی مشتت و ولایات در منوک الطوائفی منقسم و لهدامر کنزیت اداری و نظامی مفقود بود و فعالیت انفرادی قوم در برابر یک امپراطوری معظمی که فسپت بزرگی از روی زمین را در دست داشت نمیتوانست بجائی رسد .

اینست که بالاخره افغانها به نقطه حساس تماس کردند و مردی از میان آنها برخاست که تمام این معایب را میخواست از بین بردارد .

ابو مسلم خراسانی ، ابومسلم در شباب قدم در خط سیاست گذاشت ، عقل سرشار و عزم قوی او سبب شد که بسرعت مرکز و محور فعالیت های ملی قرار گیرد ، او با حزب سری بنی عباس که دشمن خونی سلسله بنی امیه بودند تماس حاصل و نام خانواده آنها را که منسوب به آل حضرت پیغمبر اسلام بودند آله اجرای منظور سیاسی خود قرار داده ، و بلا فاصله از

ولایات مختلفه افغانستان اسلامی چون هرات ، پوشنگک ، مرغاب ، مرو ، نسا ، ایبورد ، طوس ، سرخس ، بلخ ، چغانیان ، غور ، تخارستان وغیره در حدود صد هزار عسکر داو طلب جمع وبالق شهنشاه امارت خودشرا در سال ۱۲۹ هجری باخلع امپراطوری بنی امیه یکجا اعلان کرد ، سیاه ابومسلم بیشتر سواره و قسماً خر سوار و دارای بیرق سیاه وا کثراً لباس سیاه بودند ، ابومسلم چون نمیتوانست نظربه ذهنیت آن روزه عالم اسلام خلافت اسلامی را برای خویش ادعا کند لاند سلسله عباسی را به روی کار کشیده و بلا فاصله دست بعملیات حربی دراز کرد ، او توانست بسرعت هزارها نفر عرب اموی خواه را در افغانستان تباہ و حکومت ملی خویش را از بدخشان تا نیشاپور واز سیستان و بلوچستان تا سند بفرار سازد ، آنگاه در اثر سوفیات بزرگ خود تمام مملکت فارس و عراق و ماوراءالنهر را اشغال و دولت اموی را معدوم و خلافت عباسی را در بین النهرین تاسیس نمود ، ابومسلم که یکی از بزرگترین سرداران جهان و نمونه کمالی از لیافت عنصر افغان بشمار میرود نه تنها پادشاه افغانستان اسلامی و شهنشاه ماوراءالنهر و فارس بود بلکه ابواسطه خانواده برمکی بلخی و عده از قشون افغانی در مرکز خلافت عباسی امور امپراطوری معظم اسلامی را نیز در دست خویش داشت ، ولی او هنگامیکه فریضه حج را اداء و میخواست از فارس به افغانستان عزت نماید ، حسب درخواست منصور دومین خلیفه دست نشانده خود در بین النهرین دعوت و در زیر پرده خدعه و خیانت کشته شد و مجدداً دست تسلط عرب در افغانستان دراز گردید ، مگر افغانها در هر حصه مملکت برضد امپراطوری عباسی مسلح گردیدند ، فیروز ملقب به بنیاد هراتی ، استاد سیس بادغیسی ، محمد سیستانی ، آذ روی سیستانی ، حکیم مقنع مروی ، حضین بن رقا ، رون جولی ، بشر سیستانی ، امیر حمزه سیستانی ، این همه سرداران ملی افغانستان بودند که تا اخیر قرن دوم هجری بادوات عباسی سرگرم کارزار شدند .

از دیگر طرف خانواده برمکی افغان در مرکز خلافت بغداد برای تقویه نفوذ خراسانیان مجاهدت کرده و تمام رشتهای امور دولت را در دست گرفته بودند . فضل بن یحیی شخصاً در افغانستان بحیث حاکم عباسی وارد ، و در رفاهیت و آبادی هموطنان خود سعی بسیاری کرد ، مگر خلیفه هارون الرشید نگذاشته این خاندان مشهور را منقرض ساخت . اوجعفر برمکی را به دار زده ، فضل و یحیی برمکی را در زندان محکوم بجان دادن نمود ، همچنین تمام آل برمک را از میان برداشت ، و خود شخصاً برای فرو نشانیدن آتش انقلابات افغانستان و ماوراءالنهر به جانب خراسان حرکت کرد ، امیر حمزه سیستانی برای مقابله این شهنشاه بزرگ سی هزار عسکر ملی آراسته و از زرنج به استقامت نیشاپور و طوس حرکت کرد . هارون قبل از جنگ در سال ۱۹۳ در خراسان بمرد و در طوس دفن شد ، سران افغانی برخاستند و برخلاف پسر هارون خلیفه جدید بغداد محمد امین ،

در شهر مرو پسردیکر هارون را که مامون نامداشت و از مادر هراتی بود به امپراطوری اسلام برداشتند، پیشرو سیاستیون افغانی درین عملیات فضل بن سهل خراسانی معروف به ذوا لریاستین بود که به زودی توانست جای خاندان برمک را به نحو کاملتری پر، بلکه منازمام مهم امپراطوری اسلام را در کف مردان افغانی گذارد. فضل در اثر سوفیات فوی در زیر قیادت افسر مشهور افغانی (طاهر هراتی) مشهور به ذوالیمینین بغداد و کشورهای عربی را اشغال و خلیفه امین را سربرید، این است که خراسان مرکز امپراطوری اسلام گردید، ولی این تسلط سیاسی افغانستان دیر نپائید و مامون عباسی بزودی فضل را به خدعه و حیله در سرخس بدست دیگران از بین برده و مجدداً پایتخت امپراطوری اسلام را از مرو افغانستان در بغداد بین النهرین منتقل ساخت مهند افغانیان دل از دست ندادند و هنوز مردی از ایشان چون طاهر دو الیمینین در بغداد زنده و امید آنها را بسوی خویش میکشید. طاهر مرد مآل اندیش مجرب و عاقل بود او از سرگذشت مردان فداکار افغانی در میدان جنگ بمقابل سلطه عرب و همچنین از داستانهای خانواده برمکی و سهل خراسانی مطلع بود. پس راه میانه انتخاب نمود، و در دربار بغداد سعی زیاد کرد تا از طرف مامون بسمت امیر خراسان مقرر و در سال ۲۰۵ هجری وارد افغانستان گردید، همینکه سالی از امارت او گذشته و افغانستان مفتوحه را از بخاراستان تا سیستان تأمین و منظم نمود، در سال ۲۰۶ هجری استقلال افغانستان اسلامی را اعلان و نام خلیفه عباسی را از خطبه بیفکند، باین ترتیب بعد از دو قرن کشت و کوشش بالاخره افغانستان موفق شد استقلال خویش را در مناطق مفتوحه شمال و غرب کشور در مقابل عرب اعلان و تحکیم نماید.

مؤثرات عرب و افغان در همدیکر: عربها از دو نعمت بزرگ برخوردار بودند، یکی دین

متین و دینی چون اسلام و دیکر زبان توانیکر و حیرت انگیزی چون زبان عرب، و این هر دو را در سایه عشق و ایمان به انتشار فر آن بزودی در قسمت معمولی از جهان رسانیدند. مللی که در مقابل این هر دو ان برابر شدند بعضاً بکلی ملیت خویش را از دست داده و بیک ملت عربی تحویل یافتند از قبیل کشور مصر و غیره و بعضاً پس از عبور قرنها با بسیار زحمت توانستند خویش را ازین تحلیل و تمتل نیکهدارند چون کشور فارس، در افغانستان نیز این مبارزه ذوقی بعمل آمد و در نتیجه جنگهای بشمار و تشکیل مهرهای عربی در افغانستان شمالی، بالاخره افغانیان با زبان عرب آشنا و بمزایای دین اسلام واقف گردیده، و در مقایسه اسلام با ادیان و مذاهب فر توت مملکت به قبول اولی آغاز نمودند، و در حالیکه بر ضد سلطه سیاسی عرب دوصد سال جنگیدند، در پنجاه سال خود مردان بزرگی به عالم اسلام تقدیم نمودند، همینکه افغانها در قرن اول هجری بقبول اسلام شروع کردند در زبان عرب و علوم محدوده اسلامی چون قرآن، تفسیر، حدیث

وفقه پیشرفته رجالی چون امام اعظم ابوحنیفه نعمان کابلی الاصل، امام احمد بن حنبل مروزی ابن المبارک مروی، حافظ ابو عبدالله محمد بن نصر مروزی، ابوداؤد سجستانی و امثالهم تافرن سوم هجری بدنای اسلام دادند. همچنین که عرب اسلامی در قرن دوم هجری از بساطت اولی بر آمده و قدم به تشکیل یک تمدن جدید اسلامی نهادند. و بقبول علوم و فنون سایر ملل متمدد نه حاضر شدند، افغانها بزرگترین رجالی در علم و فن به تمدن اسلام اهدا نمودند از قبیل :- ابو موسی جابر بن حبان خراسانی شیمست معروف قرن دوم، محمد بن موسی خوارزمی ریاضی دان بزرگ قرن سوم، ابن فقیه مروزی عالم جامع قرن مذکور و امثالهم .

افغانها بواسطه خانوادها و رجال برجسته خویش تهذیب و تربیت قدیم افغانستان را و بواسطه مترجمین افغانی علوم مختلفه را داخل جامعه عرب و تمدن اسلام نمودند، این خاندان برمکی افغان در قرن دوم هجری بود که کتاب « منکبه » را در طب و کتاب « سندهند » را در نجوم و فلکیات با فقه « سندهاد » در زبان عرب در آوردند، و این یعنی برمکی بود که بفرمودند انبیا و فقیه هند را در کسب و احداث و این کردند و گیاهای سودمند را از ماورا رودخانه سند در هند حاضر آوردند. این موسی برمکی و یوسف برمکی، محمد بن جهم برمکی و فضل بن سهل سرخسی بودند که شخصاً کتابهای پهلوی را در زبان عربی ترجمه کردند، و الحاصل این افغانها بودند که انشا و ترسل، نجوم و ریاضی، تهذیب و تربیت افغانستان را در عرب داخل و هم آنها را به الهیات و طب هندوستان و تاریخ و فصوص کشور فارس آشنا ساختند. همچنین افغانها در ادب و زبان عرب آنقدر پیشرفتند که شعراء چون بشار بن برد بخارستانی (قرن دوم) و ابوالفضل احمد ابن ابی طاهر ظیفور خراسانی (قرن سوم) و ابوعطا سندی و امثالهم بمیدان آوردند، معینانوز زبان دری محلی افغانستان در حصص شمال کشور مثل سایر السنه محلی از قبیل پشتو، سگیزی و غیره درین توده مروج بوده و تنها عربی بصفت زبان رسمی و علمی مناطق مفتوحه اسلامی افغانستان قبول شده بود. درین وقت منظومات دری یکنوع منظومات روستائی بود که به تدریج لغات عرب را قبول و بلاخره در قرن سوم زبان و ادبیات جدید فارسی را در افغانستان بیان آورده و محمد بن وصیف سیستانی شاید او این شاعر افغانی درین زبان جدید بود که یعقوب صفاری پادشاه افغانستان را بومین زبان تازه مدح کرد .

باین ترتیب افغانستان در دو قرن اول و دوم هجری از عرب دین اسلامی و زبان عربی را در شمال، غرب، جنوب و قسماً شرق کشور پذیرفته و در عوض تربیت و تهذیب، علوم و فنون قدیم خویش را با علوم هند و فارس بواسطه تراجم خویش یکجا در بین عرب و تمدن اسلامی داخل کردند، و هم بواسطه ادامه جنگهای دو صد ساله و پرورش زبان خویش از ملیت خویش مدافعه، و بواسطه رجال علمی و خاندان های سیاسی و مردان جنگی خود از قبیل برامکه، بنی سهل

ابومسلم و طاهر ذوالیمنین امپراطوری متعصب و خالص عربی بنی امیه را منقرض و دولت عباسی را که به قول مورخین عربی زبان چون جاحظ، ابن القتیبه، و غیره بیشتر از عربی یکتا دولت خراسانی بود مستقر ساختند، و بالاخره در قرن سوم هجری استقلال افغانستان اسلامی را بواسطه خاندان طاهر به ه اتی اعلام و بواسطه شاهان صفاری سببان تقویه، و از آن بعد تا قرن هفتم بواسطه شاهان سامانی بلخی و غز نوین و غو دریان دین اسلام را در تمام کشور افغانستان و قسمتی از هندوستان نشر، و زبان دری افغانستان را به مزاج کمال رسانیدند، و در نتیجه افغانستان دوره اسلام تاجموم مغل یکی از مترقی ترین دولت های عالم اسلام بحساب رفت، و اخلاف اینها سه صدسال دیگر در کشور پشاور هندوستان دین و مدنیت افغانستان اسلامی را ترویج نمودند.

طرز اداره عرب در افغانستان مفتوحه: در دوره خلفای را شده از سال ۲۲ تا ۲۱ هجری

سوفیات عرب در افغانستان بعمل آمده فرمانندان نظامی سمت حاکم ملکی و قضی و نایب امیر المومنین را داشته، تعمیر مساجد و تبلیغ اسلامیت را در مناطق مفتوحه نظارت مینموده، و بامور مالی و نظامی میپرداخت، نمایندگان او در عتبات های کوچک عین این وظایف را ایفاء مینمودند؛ تشکیلات اداری عرب درین وقت بسیط بوده و بمرور زمان وسعت اختیار میکرد سران و سپاه عرب نیز درین دوره، با روح و حقیقت اسلام موافق و دارای علوفه افکار، عدالت و اخلاق حسنه بوده. در مقابل اجانب سه شرط می نهادند: قبول اسلام، درین صورت فاتح و مفتوح حقوق مساوی داشتند. جزیه، درین صورت مفتوحین پول مقرر را داده در سایر شئون دینی و داخلی خود آزاد بودند. جنگ، درین صورت مرد و مال مفتوحین آنچه در دست عرب می افتاد جزء غنیمت ایشان بود. مهادت از سفک دماء و ظلم و افراط خود داری میکردند. این ترتیب اداری عرب از عهد خلیفه ثانی رضی الله عنه تا عهد خلیفه ثالث در افغانستان مفتوحه دوام داشت؛ و در عهد خلیفه رابع رضی الله عنه نفوذ عرب در افغانستان شمالی بر افتاد، و در افغانستان غربی سپاه عرب بیشتر مشغول بیکار باخوارج عربی بود، در خلافت عبدالله زبیر افامت و نفوذ حاکم او در گوشه از افغانستان خیلی موقتی و جزئی و لهذا فساد تاثیرات مهم بود؛ و رو بهمرفته مرکز اداری عرب در افغانستان آنرا از اول نیشابور و دوم زرنج بشمار میرفت.

در دوره خلفای بنی امیه که عصر رجعت عرب بطرف تعصب نژادی بود روح مساوات اسلامی متزلزل گردید و عصبیت ملی و عشیره وی مجدداً رو بیکار آمد، فتوحات شاد آری که این سلسله در دنیا کردند به غرور عربی بسیار افزود. آنها معتقد شدند که عرب از نظر انتساب بحضرت پیغمبر اسلام و قدسیت زبان و معالی اخلاق بر تمام ملل کیتی یعنی عجم (کنک)

وعنصر غیر عربی) ترجیح دارد ، لهندا حکام ، قضات و پیشنما زان تمام امیرا طوری از نواد عرب مقرر گردید ، و با ملل مفتوحه با خشونت رفتار شد ، در نتیجه خلافت اسلامی سابق بیک امیرا طوری عربی و متعصب تحویل یافت؛ البته این طرز اداره در بین ملل عجمی بی عکس العمل نماند و برای بار اول مسلك شعوبیه در میان آمد که نخست عرب و عجم را مساوی ، و بعدها هر هملتی را بر عرب ترجیح میداد ، گرچه استبداد بنی امیه موقع ظهور و فعالیت با این فرقه نمیداد مهرباناً نفدر ریشه ایشان قوی شد که در دوره بنی عباس بمیدان ایستادند؛ از آن بعد بود که فرق قدریه ، راو ندیه و خر میه نیز ظهور کر دند . در هر حال مرکز اداری اموی در افغانستان شهر مرو فرار گرفت و حاکم و سپهسالار عرب به عنوان امیر خراسان یا عامل و والی مستقیماً بخلافت دمشق مربوط شد . این حاکم بحیث والی کشوری و عسکری و نایب خلیفه ما مور اقامه نماز و جهاد بوده و سایر ولایات افغانی را چون سیستان ، بلوچستان و سند نظارت میکرد بعضاً امیر خراسان در بین النهرین نشسته و از آنجا براسطه نایبان خویش افغانستان مفتوحه و گاهی افغانستان و فارس را یکجا اداره مینمود ، ولی این ترتیب ثابت نبود و گاهی حکام سیستان ، بلوچستان و سند و حتی مستوفیان (عامل خراج) مستقیماً از مرکز دمشق مقرر و اعزام میشد . و رؤسای ذیل در معیت حکام عربی افغانستان با اداره امور مبردخت و عامل خراج (مستوفی) ، قاضی ، حاجب (پیشکار والی) ، امیر شرط (کونوال) و منشی ، ائمه مساجد و علماء دینی عرب نیز در تشکیل در سگهای تقسیم ، حدیث ، فقه ، لغت و تبلیغ دین اسلام مصروف بودند. و اما در ولایات جزیه پذیر افغانستان دیگر این ترتیب عملی نبوده و آنها در تحت اداره حکام محلی خویش آزاد و فقط سالانه پول مینمه را به والی خراسان می پرداختند ، و بعضاً نماینده از عرب را با همراهان او در پهلوئی خویش می پذیرفتند ، در بعضی ولایات قطعات عسکری عرب نیز اقامت می نمودند ، و در بعضی مهجر های عربی تشکیل میگردد که در تعمیر مساجد و تدریس شعار اسلامی و در نتیجه برای تحکیم روابط اقتصادی و اجتماعی و مذهبی بین اهالی بومی و عرب خدمات مهمی انجام میدادند ، مهرباناً تمام این ولایات از بدخشان تا مرو و نیشاپور و از کرمان و سیستان تا بلوچستان و سند ملت افغانستان با آنکه قوماً دین اسلام پذیرفته بودند تن به سلطه سیاسی امیرا طوری اموی نداده مشغول مبارزه طولانی بودند و بالاخره آن امیرا طوری بزرگت را واژگون و دولت عباسی را بمیان آوردند .

در دوره عباسی بعد از کشته شدن ابومسالم تشکیلات اداری عرب در افغانستان نسبت به تشکیلات اداری اموی وسعت اختیار کرد ، ولی چون نفوذ افغانیان در دولت عباسی

افزون گردیده بود لابد در اداره افغانستان مفتوحه و هم در سایر شئون اداری مرکز امیراطوری عباسی بیشتر دست رجال افغانی داخل شد ، خاندان برمکی در پایتخت بغداد ، و خاندان سهل در افغانستان و همچنین ده ها نفر دیگر از مردمان افغانی بحیث حکام کشوری داخل کار شدند لهذا نشار سابق دوره اموی دیگر محسوس نبود .

مالیاتی که از افغانستان مفتوحه بنام دولت عباسی گرفته میشد نشان میدهد که افغانستان از معمور ترین ممالک آنروز اسلامی شمرده میشد مقدسی مینویسد که قریه های خراسان آبادتر از شهرهای عراق است . دیگری میگوید مالیات خراسان با مالیات کشور فارس نصف عایدات کل امیراطوری عباسی را تشکیل میدهد . مالیات ولایات مفتوحه افغانستان در دولت عباسی عبارت از ارقام ذیل بود :

	ولایت کرمان	۴۰۰۰۰۰۰۰	درهم
جمعا	»	۴۰۰۰۰۰۰۰	
	ولایت مکران	»	
	ولایت سیستان	»	
	»	»	
	ولایت سند	»	
	ولایات خراسان شمالی	»	
		۱۱۰۰۰۰۰۰۰	
		۲۸۰۰۰۰۰۰۰	درهم

نتیجه :

باین ترتیب ارسال ۲۲ هجری تا سال ۲۰۵ هجری سر و کار ملت افغانستان با ملت عرب بوده و در نتیجه در افغانستان شمالی ، غربی ، جنوبی و جنوب شرق دین اسلام و زبان عرب با علوم اسلامی انتشار یافت ، و چون زبان توانگر عرب استعداد خارق العاده داشت در تمام این قسمت ها زبان دینی ، رسمی ، علمی و ادبی قرار گرفت . و علماء و شعراء و نویسندگان افغانی در آن زبان بظهور رسید . در زمره السنه و آنچه های قدیمه افغانستان یکی زبان دری بود که بین توده معمول و ادب او عبارت از یکسوخ منظومات روستائی بشمار میرفت ولی زبان دری بیشتر استعداد علمی شدن را نداشت لهذا به قبول لغات عرب مجبور و باین وسیله فروتنند گردید ، تا آنکه در قرن سیوم هجری ادب جدید فارسی تشکیل و در همان قرن حنظله بادغیسی از متقدمین شعراء فارسی زبان افغانستان با بدنیان نهاده و هم بعد از او محمد وصیف سیستانی شاعر دیگر پادشاه مشهور افغانی یعقوب بن ایث صفاری را در سال ۲۵۳ هجری بزبان شعر فارسی مدح کرد .

امراء طاهریه : چنانچه در صفحات گذشته دیده شد طاهر بن حسین بن مصعب بن فرخ از اهالی پوشنگک هرات اساس حکومت مستقله طاهریه را در افغانستان گذاشت ، طاهر

در سال ۱۵۸ هجری تولد و در سال ۲۰۵ حکومت خراسان یافته و در سال ۲۰۶ بعد از اعلان استقلال فوت نمود. این شخص در مدت کوتاهی ولایات تخارستان، بلخ، میمنه، مرو، هرات، نیشابور، کرمان و سیستان را تأمین و باینصورت برای پسر خویش صفحات شمالی و غربی کشور را بحدت مملکت مستقلی بمیراث گذاشت.

طلحه پسر طاهر تا روز چهارشنبه ۲۶ ربیع الاول سال ۲۱۳ هجری جانشین پدر خود بوده سیاست استقلالی و روابط احترامکارانه را بامقام خلافت اسلام پیروی مینمود. جانشین طلحه علی برادر او بود که با شورش مردم دچار و در جنگ کشته شد. لهذا عبدالله بن طاهر پسر بزرگ ذوالیمینین که تاکنون بحدت سیهسالار خراسان در دربار بغداد مقیم و کارهای درخشان نظامی در ممالک شام و فارس و مصر بطرفداری خلافت عباسی انجام داده، و منیل پدر در سیاست و نظام مرد ناموری بحساب میرفت، شخصاً به افغانستان وارد و زمام امور حکومت را بدست گرفت. عبدالله در سال ۱۸۲ هجری تولد و در سال ۲۳۰ هجری در ۱۱ ربیع الاخر در نیشابور وفات یافت. این مرد فاضل و عاقل در تأمین افغانستان شمالی و غربی و تحکیم بنیه سیاسی اوسعی زیاد کرد، و همیشه بواسطه کمکهای نظامی خویش در مقابل بغتاشات ولایات فارس و طبرستان سبب امتنان و احترام خلفاء عباسی گردیده دست افغانستان را در امر امیراطوری عباسی در از نگهداشت، ولی خراسانیان تا ایندرجه نزدیکی او را با عرب نمیخواستند و از همه بیشتر سیستانیان برضد او فعالیت میکردند. در حال بعد از مرگ این امیر فاضل، شاعر و موسیقی دان، پسر او طاهر بحکومت نشست و تا سال ۲۴۸ هجری دوام نمود. طاهر در سیاست خویش رویه پدر را تعقیب نمود و سیستانیان نیز به مخالفت خویش ادامه دارند.

مخصوصاً یعقوب صفاری در عهد او بسیار قوت گرفت و بالاخره هم او بود که سلطنت بزرگی در افغانستان تاسیس نمود. بعد از مرگ طاهر بن عبدالله پسر او محمد بن طاهر که اوصاف بزرگان خاندان خویش را نداشت بحکومت رسید، لهذا غفلت و عدم کفایت او سبب شد که اولاً ولایت طبرستان و کرگان که از مدتی مربوط بافغانستان گردیده بود از دست رفت، و ثانیاً یعقوب صفاری توانست سیستان و باز هرات را اشغال و بالاخره امارت طاهریه را برای همیشه خاتمه دهد (۲ شوال ۲۵۹ هجری) -

بطور خلاصه حکومت طاهریه افغانستان در سیاست داخلی و خارجی راه اعتدال میبیمود. طاهر ذوالیمینین که از ناکام شدن سیاست افراطی و جهانگیری ابو مسلم خراسانی در مقابل قدرت و سیاست امیراطوری اسلامی عباسی آگاه بود نمیخواست مجدداً این رویه را امتحان نماید. همچنین او سیاست تفریطی خاندان

بر مک را که هست و بود خویش را در راه ترقی و اعتلاء امپراطوری عرب گذاشتند نمی‌پسندید. لهذا اوخواست تا جائیکه میسر است استقلال سیاسی افغانستان را تأمین کند و هم رشته روابط را با خلافت عربی از هم نکسلد. اخلاف ذوالیمینین این پالیسی را تعقیب نمودند و تا اواخر از تحکیم روابط با خلافت بغداد دست نکشیدند. در جنگهای فارس، مصر و شام، عرب را تقویه نمودند. در داخله نیز از حمایت زبان عربی درینغ نورزیدند، و حتی عبدالله بن طاهر مرد مشهور این خاندان در سال ۲۱۲ هجری مقداری از کتب زرتشتیان را احراق نمود، مضافاً اینها فرصت نیافتند در سایر صفحات افغانستان دین اسلام را ترویج و با وحدت اداری را در کل کشور قایم نمایند؛ مساعی ایشان فقط در آبادی و عمران کشور منحصر بولایات شمالی و غربی افغانستان بود؛ حتی از ولایات جنوب و جنوب‌مشرق افغانستان نیز دست کوتاه داشتند. در حالیکه افغانستان اسلامی بعد از مبارزه دویمقرنه با امپراطوری عرب دیگر طرفدار جدی چنین سیاستی نبوده، فعالیت قوی و عصیبت ملی در نظر داشتند، و همین احساسات بود که زمین را برای عروج امپراطوری های آینده افغانستان آماده نمود. یعقوب صفاری نیز از همین عاطفه و احساس استفاده کرد.

دولت صفاری افغانستان: در همان قرن اول هجری و عصر خلافت را شده اسلام بین

عربها در سر جانشین حضرت پیغمبر آخر الزمان علیه الصلوات والسلام اختلافات گیل ناشدنی پیدا شد، این اختلافات مخصوصاً در دوره امپراطوری بنی امیه فوت گرفتار شده و در بین تمام مسلمانان کیتی پراکنده گردید، بعلاوه عصیبت عربی درین دوره شدت کرده و عکس العمل آن در بین ملل غیر عربی آشکارا گردید. دو دوره امپراطوری بنی عباس تمام این مخالفت ها جامعه عمل پوشیده و فرقه های متعددی در بین ملل اسلامی ظهور کرد. مثلاً طرفداران بنی امیه که دارای بیرق سفید بودند، طرفداران اهل بیت پیغمبر و سلطنت خواه که بیرق سبز استعمال مینمودند، طرفداران بنی عباس و ضدا موی و علوی که در لباس رنگ سیاه داشته، و این رنگ را از افغانستان و ابومسلم استعاره کرده بودند، فرقه خوارج که بر ضد همه اینها بوده یکتوی خوارج و افراطی در سیاست و دین بشمار میرفتند و اینها بیرق سرخ استعمال مینمودند. خوارج انتخاب خلیفه اسلام را بشکل آزاد از ملل عجمی (غناصر غیر عربی) و عربی قبول، و در صورت ارتکاب نامشروع خلیفه، عزل و قتل او را پیشنهاد میکردند، همچنین ده فرقه دیگر، در حال فرقه خوارج از نظر سیاست افغانستان را مرجع خود دانستند، زیرا افغانستان بر ضد امپراطوری های اموی و عباسی هر دو بوده و مدتها قبل (در عهد خلافت امیرالمؤمنین علی ابن ابیطالب کرامت الله وجهه) چندین هزار خوارج عربی را در ولایت سیستان و فراه خود قبول کرده بود. اینست که ولایات اسلامی افغانستان

برای همیشه مرکز هیجانات و فعالیت های سیاسی برضد امپراطوری های عباسی و اموی عرب
شورده میشده در چنین وقتیکه امارت طاهریه خراسان بمیدان برآمده و سیاست اعتدال و میانه روی
را برای مدت نیمقرن در مقابل عرب ادامه داد البته مطبوع خاطر اکثریت ملت نبود . لهذا
دامنه ضدیت باین پالیسی بتدریج در ولایات افغانستان مخصوصاً در سیستان وسعت اختیار
کرده و بالاخره به تشکیل یکدولت شدید و جدی افغانی منجر گردید . مؤسس ایندولت همان
بعتوب بن ایث صفاری مردی از اهالی سیستان است که در سال ۲۵۳ هجری بدستیاری رفقاء
سلجشور خویش سلطنت خود را اعلام نمود . دولت صفاری افغانستان در سیاست داخلی
و خارجی برخلاف حکومت طاهریه رویه جدیدی پیشگرفت ، باین معنی که در داخله نقشه
از بین بردن ملوک الطوائفی افغانستان و توحید دینی و سیاسی مملکت را بواسطه نشر دین مبین
اسلام طرح کرد ، و در سیاست خارجی ضدیت با امپراطوری عرب و تشکیل یک شهنشاهی اسلامی
افغانی را در خاکهای متصرفه عرب از قبیل کشورهای فارس ، ماوراءالنهر و حتی عراق عرب
در نظر گرفت . البته تمام این پروگرام وسیع در مدت کوتاه دولت صفاری که تقریباً نیمقرن
پدید آمدی نشد ، ولی قسمتی از آن در داخل و خارج کشور جامه عمل پوشیده توانست . مثلاً
در داخله ولایات سیستان ، زابلستان ، کابلستان ، تخارستان ، بلخ ، نیشابور و کرمان .
و در خارج ولایات فارس ، طبرستان و آمل و غوزستان ، همه جزء دولت صفاری قرار گرفت
از دیگر طرف زرنج پایتخت مملکت و ولایت سیستان در آبادی و عمران پیشرفت واردوی افغانی
قوی و منظم گردید . زبان فارسی افغانستان نیز که مر کب از اسان
دری فدیوم مملکت و انات مستعار عربی بود ترفی عکس داد بر ای مقابله بازبان
وسیع عرب حاضر میشد ، حتی او این فصدیه باین زبان جدید در مدح پادشاه صفاری
از طرف محمد بن و صیف سگزی شاعر افغانی سروده شد . دولت صفاری ملوک محلی
گردیز و کابل و بلخ و بدخشان را مغلوب و مطمع ، وهم دین اسلام را در کابل تا اندازة
تر وسیع نمود ، درین آوان یک حکومت قوی و ملی دیگری در شمال افغانستان بواسطه خاندان
سامانی بلخی تاسیس گردید ، و خلافت بغداد توانست بوسا ئل دیلو ماسی آتش عدوان
و نفاق را بین این دو حکومت افغانی مشتعل سازد . چنانچه از طرفی حکومت سامانی را
بر علیه دولت صفاری بنام امیرالمؤمنین و خلیفه اسلام تحریریک ، و از طرف دیگر منشور
حکومت ماوراءالنهر را به پادشاه صفاری از کیسه خلیفه بخشید .

دولت صفاری نیز که توحید اداری را در تمام افغانستان فدیوم در نظر داشت برضد دولت
سامانی - سوق شد و در نتیجه در عرصه رزم مغلوب و از بین رفت .

در هر حال چنانکه حکومت طاهریه استقلال سیاسی قسمتی از کشور و آبادی و ترفی
 زراعت و ویالیسی مدارا و ارتباط سیاسی را با مرکز خلافت بغداد بحیثیک دولت مقتدی بها
 مراعات مینمود. دولت سفاری افغانستان استقلال و وحدت اداری تمام افغانستان و ضدیت
 با خلافت بغداد، و تر و بیج زبان فارسی و طاهری در مقابل زبان عربی، و با لآخره تقویه
 و تشکیل عسکر و یک امیرا طوری بزرگ را در نظر گرفت. یعقوب بن لیث صفاری مؤسس
 دولت مذکور مرد او اوالعزم و عالی همتی بوده، در اوایل خدمت صالح نام فائز شور شبان
 سیستان را در مقابل امیرا طوری عباسی التزام، و بعد از دو سال بواسطه بغاگری
 او، ازو متصرف، و به در هم نامی که جای صالح را اشغال کرده بود بحیث جنرال او پیوست
 پس از چند سال بین هردو بهم خورد و مردم که صیت جوانمردی و شهرت یعقوب را
 از زمان رویگری و عیاری او تاکنون شنیده و دیده بودند به او بیعت کردند، اینست،
 که یعقوب بحیث پادشاه اول مغالین داخلی ولایت چون صالح، نصر، عمار و غیره را
 از بین برداشته، باز ولایات غربی و شمالی افغانستان را الحاق به طبرستان سو قیات
 و آمل را فتح کرد. اینوقت بود که مستمصرم خلیفه بغداد مخالفت اظهار و مردم را برضد
 یعقوب تحریک کرد. یعقوب نیز بزم استیلا ی بغداد حرکت و بعد از فتح فارس و خوزستان
 بهراق عرب نزد یک شد، و در جنگیکه بین طرفین رخداد، یعقوب به خوزستان عقب کشید
 هنوز یعقوب به حمله دوم مبادرت نکرده بود که در چند شاپور در سال ۲۶۵ هجری
 از دنیا نداشت.

عمر و برادر یعقوب که جانشین او شد، با خلیفه بغداد مفاهمه نموده منشور حکومت
 فارس و اصفهان و شصتگی بغداد حاصل و تا دیه سالانه بیست هزار درهم به خزانه خلیفه
 پذیرفت، و خود، مشغول تأمین داخله کشور و مملکت فارس گردید، موفق خلیفه عباسی سیاست
 دیرینه که مخالف تشکیل دولت قوی در افغانستان بود باز بنای تحریکات و اقدامات گذاشت،
 خلیفه بسکی از احفاد فراری خاندان طاهری را از یکطرف، و نصر بن احمد سامانی را از
 دیگر طرف برضد پادشاه صفاری گذاشت. لهذا محمد پسر عمرو بافشون مسکملی باستقامت
 بغداد حرکت کرد، و خلیفه به مدافعه برخاست، اما پسر پادشاه صفاری بدون جنگ با شخص
 خلیفه المسلمین مراجعت و در راه سیستان از دنیا گذشت (۲۷۴). عمرو در سال ۲۷۶ هجری
 مجدداً بفارس سو قیات و عسکر خلیفه را مغلوب و از شیراز به خوزستان و از آنجا به اهواز
 کشید و نام خلیفه را از خطبه انداخت، منتضد خلیفه جدید نیز از در مصالحه پیش آمد و عمرو
 با افغانستان عودت نمود. ازین بعد عمرو خواست حکومت سامانی افغانی را از ما و راه النهر
 براندازد. زیرا او تشکیل یک شهنشاهی آرزو داشت، و هم دمیسه بغداد بین هردو را از قبل

د کابل کالنی

په زده بود اینست که اردو های طرفین در نزدیکی های بلخ در سال ۲۸۷ هجری بایکدیگر تصادم و لشکر سفاری مغلوب ، و شخص پادشاه اسیر و از طرف امیر اسمعیل سامانی در بغداد اعزام گردید ، و بالاخره ابن پادشاه مشهور ولایت در سال ۲۸۹ هجری در زندان بغداد جان داد پس از عمر و بن لبث طاهر بن محمد بن عمرو به پادشاهی افغانستان رسید و بنی دیگر این دولت بزرگ رو به انحطاط مبرفت و مساعی و سوقیات پادشاه جدید در کشور فارس برضد امیرا طوری عباسی بجائی نرسید ، این پادشاهان سامانی بودند که در سال ۲۹۹ هجری انقراض دولت سفاری را اعلان نمودند .

شاهان سفاری :

۲۶۵ هجری	الی سال	۲۵۳	از سال	یمعقوب بن لبث :
» ۲۸۷	» »	۲۶۵	»	عمرو بن لبث :
» ۲۹۱	» »	۲۸۷	»	طاهر بن محمد بن عمرو :

(سالاطین سامانی :

حاندان سامانی اصلاً از بلخ ، و منسوب به سامان نام مرد سار بانی بود ، اسد پسر سامان وقتیکه مأمون عباسی در مرو بود ، با پسران اربمه خود جزء مأمورین او فرار گرفت و هنگام تاسیس حکومت طاهریه در افغانستان به ترقی و مراتب پسران او افزود ، ابراہیم پسر الیاس یکی از افراد اینخاندان بود که در حکومت طاهری سپهسالاری کل فواید حاصل کرد . بعد ما اعتبار اینخاندان آنقدر افزود که معتمد خلیفه عباسی در سال ۲۶۱ هجری منشور حکومت ماوراءالنهر را به امیر نصر نواسه اسد سامانی فرستاد . امیر اسمعیل برادر این شخص است که بحجت و کبیل نصر در بخارا مرکز اختیار نمود . ازین بعد تا سال ۳۸۹ هجری در طول یکصد و بیست و هشت سال ایندولت بزرگت و مدنیت پرور دوام و بر تمام افغانستان شمالی ، غربی و ماوراءالنهر و قسمتی از کشور فارس (جرجان ، طبرستان ، ری) حکمروا بود . شهنشاهی سامانی افغانستان ، تهذیب و تمدن اسلامی ، زبان و ادبیات فارسی را در تمام قلمرو خویش پیش برده ، خدمات عمده بمملکت نمود ، مهندسا سامانیان هنوز به توحید اداری و دینی کل کشور افغانستان موفقی نگردیده ، مرکز و ولایات شرقی مملکت با ادیان فدییه و حکومتات مختلفه محلی بسر میبردند . و در ولایات جنوب ، غرب و شمال حکومتهای نیمه مستقل محلی بصفت نحت الحما یکی امیرا طوری سامانی وجود داشتند .

در هر حال امیر نصر در سمرقند مرکز داشته و در جنگی که در سال ۲۷۵ با برادر

نمود ، بدست امیر اسمعیل اسیر ، والی مجدداً رها وبه امارت خویش دوام داد . اسمعیل بعد از مرگ برادر در سال ۲۷۹ هجری پادشاه ماوراءالنهر گردید و در سال ۲۸۰ هجری از سیحون عبور و دشمن تورک را مغلوب ، و در سال ۲۸۷ عمر و لیث پادشاه صفاری را متهم و دولتهای افغانستان و ماوراءالنهر را وحدت بخشید . ازان بعد او به کشور فارس سوقیات و ولایات طبرستان وری را اشغال نمود ، و خود در سال ۲۹۵ از دنیا گذشت ، ابوالفضل بلعمی وزیر فاضل همین پادشاه بوده است .

امیر احمد پسر اسمعیل ایافت جانشینی پدر را نداشت ولی امیر نصر اول پسرش که بعد از کشته شدن پدر در سال ۳۰۱ هجری پادشاه گردیده تلافی ما فات نمود ، این شخص یکی از پادشاهان علم و ادب پرور افغانستان بشمار میرود .

دورهٔ حکومت امیر نوح اول بن نصر اول و عبدالملک اول بن نوح اول و امیر منصور اول بن نوح اول دارای کدام واقعهٔ مهمی نبود، جز آنکه در عهد آخری الپتگین سیه سالار اساس دولت غزنوی را در افغانستان گذاشت . اما امیر نوح دوم پسر منصور اول یکی از مشاهیر پادشاهان سامانی محسوب است که وزیر دانشمندی چون ابوالحسن عتبی اختیار کرده متأسفانه این وزیر در نتیجهٔ مخالفتهای شخصی رجال بزرگ دولت چون ابوالحسن سیمجور سیه سالار و ابوالحسن فایق کشته شد ، و امور دولت مخصوصاً در کشور افغانستان مفشوش گردید . بعدها غداوتهای شخصی ابوعلی سیمجور پسر ابوالحسن سیمجور سیه سالار و ابوالحسن فایق حاکم بلخ این هرج و مرج را افزود ، تا کار بجایی رسید که این هر دو تن به پادشاه کاشغری نورک بغرا خان مراجعه . واولی او را به تسخیر ماوراءالنهر تشویق و رهنمائی ، و دومی بجای مدافعه با تسلیم شد ، و باینصورت تخت بخارا بدست بغرا خان افتاد ، و امیر نوح فراری توانست پس از بیماری و مراجعه و مرگ بغرا بار دیگر به تخت اجناد خوش نشیند . اما هنوز بوعلی و فایق دست از خیانت نکشیده و هر دو متفقاً خواستند آن پادشاهی قدیم را از بین بردارند . امیر نوح مجبور بود که به دولت غزنوی افغانستان مراجعه کند . سبکدستی و محمود پسرش نیز در سال ۳۸۴ هجری بکرمک شتافته فایق و سیمجور را دفع و مملکت سامانی را تأمین نمودند .

امیر منصور ثانی بن نوح ثانی سرگذشت پدر را در پیش داشت ، و او نیز فایق را در امور مهم دولت قبول کرد امراء دیگر نیز دست بخبانت زده و حتی ایلك خان پسر بغراخان پادشاه تورکی کاشغری را به فتح پای تخت بخارا دعوت نمودند ، اما در هجومیکه ایلك آورد از فایق شکست خورد ، و فایق در عوض این فتح بابیکتوزن مامور بزرگ سامانی متحدشده ، امیر منصور را اسیر و کور ، و عبدالملک ثانی را اسماً پادشاهی برداشت ، اینست که دولت غزنوی مجدداً

د کابل کابلی

مداخله کرده هر دو نفر را مغلوب نمود ، مهیندا بزودی ایلك خان ترك به ماوراء النهر سو قبات و بغارا را اشغال و دولت سامانی را منقرض نمود (۳۸۹) .

شاهان سامانی :-

امیر اسمعیل سال ۲۷۹ - ۲۹۵ - امیر احمد سال ۲۹۵ - ۳۰۱ هجری
امیر نصر « ۳۰۱ - ۳۲۱ - امیر نوح « ۳۲۱ - ۳۴۳ »
عبدالملك « ۳۴۳ - ۳۵۰ - امیر منصور « ۳۵۰ - ۳۶۶ »
نوح دوم « ۳۶۶ - ۳۸۷ - منصور دوم « ۳۸۷ - ۳۸۹ »
عبدالملك دوم « ۳۸۹ - ۳۸۹ »

دولت غزنوی :-

الپتگین یکی از مامورین دولت سامانی بود که به درجه سپه سالاری و حکومت افغانستان شمالی رسید . ولی وقتیکه در نظریات انتخاب یا د شاه سامانی بین او و امیر منصور اول سامانی اختلاف واقع شد ، او نیشابور مرکز حکومت خراسان شمالی را ترك و وارد شهر غزنی شد . الپتگین بزودی توانست اساس يك حکومت قوی مجاری را در غزنه گذارد . خلف و داماد او سبکتگین این داره را بسمت کابل توسیع و حکومت محلی کابل را از بین برد . پیشرفت سبکتگین تا اینجا متوقف نشده رو به طرف شرق تا سواحل سند ، حدود طبیعی افغانستان قدیم ، رسید ، و او در جنگها نیکه در حوضه سند با مدافعین پنجاب نمود فاتح برآمد . سبکتگین در تشکیل چنین حکومتی از ضعف پادشاهان سلطنتی سامانیان استفاده و هم در حمایت عسکری که از آن خاندان بمقابل دشمنان داخلی او نمود ، رضایت پادشاهان سامانی را حاصل نمود ، سلطان محمود مشهور پسر سبکتگین است که در تاریخ نظامی و ادبی دنیای شرق مقام بزرگ دارد . محمود هم از نظر دین و هم از نظر اداره افغانستان را وحدت بخشید و انگاه سیاست و علم و ادب کشور را ترقی داد . او شاهان محلی افغانستان را که از فرنها باینطرف خواه در دوره قبل الاسلام و خواه در دوره اسلام در هر کنج و کنار فرار داشته و در زمان موجودیت یکدولت بزرگ افغانستان به ادا باج و خراجی قناعت ، و در آوان عدم موجودیت چنین دولتی مستقلانه زندگی میکردند بکلی از بین برداشت .

از قبیل :- خاندان حکمران گوزگانان (میمنه و شبرغان) آل صفاریستان (امیرخف) ، آل سهراب بلوچستان ، آل شنسب غور ، شاره‌های غرجستان (میمنه) ، امراء گردیز ، حکام

بومی پشاور، خوار زمشاهان قدیم، امرای اودی سند و ملتان (۱) باین ترتیب محمود او این پادشاه دوره اسلامی افغانستان است که بعد از دولت یفتلی افغانستان (قرن شش میلادی) بر تمام کشور خراسان از جیحون و خرززم تا عمان و ازسند تا لویر لوت سلطنت رانده است.

محمود در صفحات بوب هندو کش و ولایات شرقی افغانستان (باستان‌ها) گوشه در شمال مشرق) دین اسلام را ترویج و وحدت مذهبی و معنوی افغانستان را تکمیل نمود. ازین بعد محمود بواسطه سوفیات بی نظیر خویش دامنه فتوحات افغانستان را در شمال بهر رود جیحون و در غرب تا قلب کشور فارس و در مشرق در ماوراء رود خانه ستلج پهن نمود. اینست که در داخله محمود کشور افغانستان را معمور و ثروت مند ساخت. از دیگر طرف او بر اساس سابق که سلاطین سامانی افغانستان گذاشته بودند، قصور مرتفعه علم و ادب را افراشت و ازین راه خدمتی به علم و ادب افغانستان و کشور های شرق میانه انجام داد، محمود دین مبین اسلام را با سعی دلیفی در آن طرف رودخانه سند پیشراند و باین صورت خدمتی به عالم اسلام نمود. محمود بود که زبان و ادب فارسی را بنوعی از راه تشویق پرورش نمود که نظیر آن کمتر در تاریخ دیده میشود. محمود مرجع بزرگترین مردان عصر خویش در دنیای شرق محسوب بود، فردوسی طوسی، ابوریحان بیرونی و حمد حسن میهنی نمونه های کامل این قبیل رجال بزرگ بشمارند، و الحاصل محمود در دوره اسلام افغانستان بزرگی از حیث سیاست، نظام، علم و ادب، تجارت و صنعت و سائر شئون مدنی تشکیل نمود. اخلاف محمود به پایه او نمی رسیدند، معینا ایشان به پیروی از سلف خود فتوحاتی در نند نموده، از پرورش علم و ادب در بفرجه ورزیدند.

مشهورترین آنها نیز سلطان مسعود بن محمود و سلطان بهرام شاه غزنوی میباشند. در هر سال دولت شهنشاهی غزنوی افغانستان از قرن چهار تا شش هجری یکی از بزرگترین دولتهای مجاهد و مدنیت پرور اسلام بحساب رفت.

در اواخر قرن شش دولت غزنوی از امراض اجتماعی بیمار و ضعیف شده بود، و قوای آل سلجوق در شمال کشور قوت گرفته و جایشان را اشغال نموده بود. اینست که دولت غوری افغانستان بمیان آمده، و سیر ترقی کشور را از سر گرفت.

(۱) رجوع به رساله «امرا» مجلی افغانستان» تا لیف اینجاب مندرج در نمرات سال اول و دوم مجله آریانا تاریخیه ۱۳۲۳ - ۱۳۲۳ شمسی طبع کابل.

شاهان عزنوی :-

امیرالپ تگین	سال جلوس ۳۵۱ هجری (سه صدو پنجاویک)	ابواسحق سال جلوس ۳۵۲ هجری
بلکاتگین	» » ۳۵۵ هجری	پریتگین سال جلوس ۳۶۴ هجری
امیر سبکتگین	» » ۳۶۶	سلطان محمود » » ۳۸۷
سلطان مسعود	» » ۴۲۱	امیر محمد » » ۴۳۱
سلطان مودود	» » ۴۳۴	مسمود تانی » » ۴۴۱
علی	» » ۴۴۲	عبدالرشید » » ۴۴۳
فرخزاد	» » ۴۴۴	ابراهیم » » ۴۵۰
مسمود ثالث	» » ۴۹۲	شیرزاد » » ۵۰۸
ارسلان شاه	» » ۵۰۹	بهرام شاه » » ۵۱۲
خسروشاه	» » ۵۴۴	خسروشاه » » ۵۵۱-۵۹۸ هجری

(نفوذ سلا جقه)

سلجوقی‌ها دسته از ترکان غز و در شمال سیحون زندگی داشتند. دفاق نام یکی از اینها با قبیلۀ خود در دورۀ سلطنت سامانیان به ماوراءالنهر وارد و قبول دین اسلام نمود. سلجوقی پسر دفاق چهارسر داشت؛ اسرائیل میکائیل، موسی و یونس. سلطان محمود غزنوی اسرائیل را در محبس قید و سهو کرد که عده از ایشان را در شمال افغانستان مقیم ساخت. سلطان مسعود غزنوی در جنگ با دانیال و جفر پسران میکائیل مغلوب و ولایات شمالی افغانستان چون بلخ و مرو و نیشابور را از دست داد. باین ترتیب طغرل در سال ۴۲۹ هجری در نیشابور سلطنت خود را علان و متعا قبا اصفهان را در کشور فارس فتح و پایتخت خویش قرار داد؛ طغرل مرد بزرگی بود، بغداد، موصل، دیار بکر و نصیبین را فتح و با عیسویان گرجستان و قفقاز جهاد، و دختر خلیفۀ بغداد را تزویج و در سال ۴۵۵ در ری وفات نمود. ازین وقت سلجوقیان صاحب کشور فارس و ولایات شمالی افغانستان گردیدند.

آلپ ارسلان پسر طغرل که مثل پدر مرد کاری و فاتح و شکست دهنده رومانوس و یوجا نوس امپراطور روم شرفی بود (۴۵۵ - ۴۶۵) حملات خود را در افغانستان شمالی تکرار کرد. جلال‌الدین ملک شاه پسر آلپ ارسلان (۴۶۵ - ۴۸۵) مرد بزرگ از افغانستان چون خواجه نظام‌الملک طوسی وزیر پدرش را بوزارت خویش گذاشت و ترقبات فلرو خویش را بدست این وزیر بی نظیر سبب شد. ملک شاه باد شاهی آل سلجوق را در آسیای صغیر بر فرار

دوامهٔ امپراطوری خویش را از سر حدات کاشغر و آسیای مرکزی تا بحر روم کشید، و علم و ادب را پرورش داد، اینست که نظام الملک کتاب سیاستنامه را تالیف، و مدارس و عماراتی در هرات، اصفهان، بصره، و بغداد بساخت، و عمر خیام شاعر و حکیم معروف افغانی تاریخ جلالی را تدوین نمود. بر کیارق پسر ملک شاه برادر خود سنجر را در سال ۴۹۰ نایب الحکومگی افغانستان مفتوحه (خراسان) داد. سنجر در سال ۴۸۸ هجری استقلال افغانستان مفتوحه را اعلان و در ۵۲۴ هجری ماوراءالنهر را الحاق نمود. سنجر یکی از بزرگترین سلاطین سلجوقی و مرد شجاع و فاتحی بوده در افغانستان مرکزی معاصر بادولت های غزنوی از هم پاشیده و غوری تازه بسر رسیده بود، بهرامشاه غزنوی که در اوایل با سنجر ارتباط دوستانه داشت در حدود سال ۵۳۰ باو از در مخالفت داخل و لهندا سنجر عسکر بغزنی کشید. بهرامشاه مغلوب و تادیبهٔ خراج پذیر یافت. همچنین در جنگیکه بین سنجر و علاءالدین حسین پادشاه غوری رخداد، علاءالدین مغلوب و اسیر، ولی متعاقباً رها، و با قبول اطاعت سنجر به پادشاهی خویش ادامه داد. در آخرین حصهٔ شمالی افغانستان آنروز (خوارزم) نیز آتس خوارزمشاه آتس اختلاف را با سنجر روشن نمود، اما اوهم در جنگیکه با سنجر نمود مغلوب گردید. (۵۳۵) خوارزمشاه سهو کرد که برای تلافی این شکست از دولت اجنبی قراخانیان - کاشغرستان استمداد، و سلطان سنجر را در جنگ جیعون با نهمزام و ادار ساخت، مخصوصاً در حالیکه دست دشمن حتی به مرو و نیشابور دراز شد، مهبدا سنجر بعد از (۶) سال عسکر به خوارزم سوق و آتس را مغلوب و جوانمردانه عفو و به حکومتش ابقاء نمود، اما بعد از غلبه قراخانیان کار کشور خراب شده و اینک چندین هزار ترکان غزنوی و نیمه وحشی در ولایت بلخ جا گرفته بودند. غزها مثل اجداد سلاجقه در مقابل دولت غزنوی در مقابل دولت سلجوقی افغانستان رفتار نمودند. یعنی از در تمرد و بغاوت پیش آمده و سلطان سنجر را به جنگ و ادار ساختند، اما سلطان درین جنگ با صد هزار لشکر خویش بد بختانه مغلوب، و با ملکهٔ خود یکجا اسیر و چهار سال در دست دشمن دیوانه مجبوس ماند. بعد از آنکه ملکه در زندان دشمن جان داد، سنجر از نفس فرار و در شهر مرو وارد، و بعد از کمی به عمر (۷۳) در همانجا چشم از دنیا پوشید. باینتر تیب ترکان غزنوی تنها دولت سلجوقی افغانستان شمالی، بلکه دولت کوچک سلجوقی ولایت کرمان را در غرب مملکت هم از بین برداشتند.

اما خوشبختانه در مملکت افغانستان دو دولت دیگر وجود داشت که بزودی خالیگامه را راپرو کشور را از تخریب و تاراج و حشایش طوایف غزنوی نجات داد، و اینها عبارتمند از دولت خوارزمشاه در شمال و دولت غوری در مرکز، علی ای حال ازین بعد وقایع دوانتهای متباقیه

سلجوقی در کشور فارس وغیرہ بتاریخ افغانستان ربطی ندارد ، جز آنکه بکوئیم هجرت اوبانہ ترکمان سلجوقی در کشور ما وراہ النہر و هجوم ایتان در افغانستان راہ حملہ و تاراج زیاد زرد را در ممالک آریائی باز کرد ، و بعد طاویف غزاین عمل را تکرار ، و بالاخرہ جنگیز و مغول ہستی و تہذیب و تمدن مشعشع این مملکتہای تاریخی را بباد داد .

(دولت غوری)

ولایت غور در دورہ قبل از اسلام دارای حکومت محلی و خانوادہ حکمران « سوری » خوانندہ میشدند ، اخلاف این خانوادہ بودند کہ در قرن اول ہجری باخلافت اسلامی عرب داخل روابط دوستانہ شدہ و دین اسلام پذیرفتند از آن بعد این حکومت محلی اسلامی تا قرن چہارم ہجری دوام نمود . مشاہیر افراد این خاندان - حکمران در دورہ قبل الاسلام بسطام و شہاخ سوری است کہ فردوسی خراسانی از آنها نامبردہ و در دورہ اسلام شہسپ یا بہرامشاہ سوری معاصر و معامد امیرالمؤمنین خلیفہ چہارم رضی اللہ عنہ ، امیر فولاد غوری ، امیر پنجی غوری ، امیر سوری بن محمد مشہور ترین حکمرانان این خانوادہ را در قرن اول ، دوم و سوم ہجری تشکیل میدہند کہ از ایشان در تاریخ نامبردہ میشود امیر محمد بن سوری غوری حکمران دیگری از این سلسلہ است کہ در قرن چہارم ہجری بدست سلطان محمود غزنوی از بین بردہ شد ، ازین پس افراد این خاندان بحیث حاکم و عامل امیرا طوری غزنوی در ولایت غور باقی ماندند از قبیل شیس یا شہت بن محمد ، عباس بن شہت ، ابو علی بن محمد ، امیر محمد بن عباس و ممالک قطب الدین حسن بن امیر محمد و ملک عزالدین حسین بن قطب الدین .

ہمین شخص مؤخر الذکر است کہ بعنوان سلطان علاءالدین حسین معروف بہ جہانسوز بر شد شہنشاہ غزنوی عباسیان کردہ ، آندولت بزرگ را منقرض ، و برای بار اول دولت غوریہ افغانستان را اعلان نمود . در ہر حال دولت غوریہ بزودی بادولت خوا رزم شاہی کہ صفحات شمالی کشور را در دست داشتند تصادم نمودہ ، و بعد از جنگہای سختی ولایات شمالی کشور را اشغال و مجدد آ الحاق کردند . دولت غوریہ ہمینکہ حدود طبیعی کشور را از جیحون ناسند در شہال و شرق تا مین نمود ، در ماورائسند بفتوحات آغاز کردہ بہ پای شاہان غزنوی را در پنجاب بر انداخت و آن گاہ بتاسی از اسلاف غزنوی بفتح اراضی و نشر دین اسلام در حوزہ کشمیر مشغول شد ، سلطان مشہور غیاث الدین و یادشاہ معروف شہاب الدین غوری بودند کہ قسمت بزرگ از ہندوستان را فتح و دہلی را در عوض لاہور پایتخت افغانستانی ہند فرار دادند ، دولت غوریہ در پیشرفت ہای نظامی ، ادبی و اجتماعی طرح غزنیہا را تعقیب و تکمیل نمودہ ، کشور ہند را برای چند صد سال دیگر مستعد حکمرانی دولت های اسلامی افغانستانی ساختند ؛ اینست کہ از

سال (۶۰۲) هجری تا سال های اخیر قرن دهم هجری در هند متوسط ، بنکال ، مالوه کجرات ، اوربسه و دکن و هند جنوبی چندین سلسله پادشاهان افغان از قبیل: مسوالی غور (قطبیه شمسیه ، غبائیه) خلجیه ، تغلقساویه ، خضر خانیه ، لاسو دهبه ، سوریه ، بنسکرویه ، کرانیه ، بهمنیه ، فاروقیه و غیره ، چهار قرن تمام حکومت رانده و در طول اینمدت ، تهذیب و تمدن ، علم و ادب ، فن و صنعت افغانستان اسلامی را در سرتاسر کشور پهناور هند ، انتشار دادند . (۱)

در هر حال دولت غوری افغانستان در انجام کار ضعیف گردید ، زیرا در هندوستان سیه سالار های افغانی مشغول فتوحات بوده ، دیگر یاری از وطن افغانستان نمی آوردند ، و در خوارزم پادشاهان قوتمند خوارزمی بر علیه سلاطین غوری فعالیت نظامی می نمودند ، از دیگر طرف خلفاء بغداد مخصوصاً خلیفه الناصر بالله بستت اسلاف خویش آتش فتنه را بین پادشاهان غوری و خوارزمی اشتعال مینمود چنانچه بواسطه مسکاتیب خویش غوریها را بر ضد خوارزمیها و دولت قرا خطائیان کاشغرستان را بر ضد خوارزم تحریرک و تشویق بقتال نموده ، جنگهای طرفین را سبب میشد حتی بغداد بعد از آنکه دولت غوری از بین رفت نیز ازین دسیسه های سیاسی خویش منصرف نگردیده ، جنس مغل و چنگیز را بر ضد دولت خوارزم تحریرک نمود فوت سلطنت شهاب الدین غوری وعدم کفایت اخلاف او ، میدان را برای تاخت و تاز خوارزم مشاهان آماده کرد ، چنانکه هندوستان زیر قیادت افسران غوری از افغانستان مجزا شده ، و در داخله بنسک نوع الملوك الطوائفی روی کار آمد ، در غزنه و زابلستان ، در بامیان و تخارستان درسند و ملتان ، حکومت محلی غوری قوت گرفتند ، و افسران غوری بالاخره درین ولایات دولت های مستقل و کوچک خودشانرا اعلام کردند (۲) باین ترتیب پایتخت فیروز کوه که مقر شاهنشاهی افغانستان غوری بود ضعیف و تنها گردید در چنین وقت بود که دولت بزرگت و قوتمند خوارزمشاهی بحرکت آمده و سوقیات سلطان محمد خوارزمشاه در اوائل قرن هفت هجری از شمال رو بجنوب شروع شد . مقاومت دولت پراکنده غوری در مقابل قوای بزرگت سلطان خوارزم دیگر ممکن نبود ، لهذا بسرعت ازهم یاشیدو افغانستان غوری بدوات خوارزمشاهی الصاق گردید .

(۱) رجوع برساله افغان در هندوستان تالیف اینچنانب مندرج در نمرات سال ۲ مجله کابل تاریخی سال ۱۳۱۱ شمسی
(۲) چون شهزادگان غوری بامیان و تخارستان ، ناصرالدین قباچه در سند و ملتان و تاج الدین در غزنی و زابلستان .

اسماء سلاطین غوری

۵۰۳ - ۵۰۱ هجری	سلطان علاءالدین حسین جهانسوز
» ۵۵۸ - ۵۵۱	ملک سیف الدین محمد بن علاءالدین
» ۵۹۸ - ۵۵۸	سلطان غیاث الدین محمد بن سیف الدین
» ۶۰۲ - ۵۹۸	سلطان شهاب الدین ابوالظفر سام بن سیف الدین
» ۶۰۲ - ۶۰۹	امیر محمود بن سلطان غیاث الدین
- ۶۰۷	بهاوالدین سام بن محمود
» ۶۰۷ - ۶۱۱	آتسز بن علاءالدین

دولت خوارزمشاهی

مورث اعیلای خاندان خوارزمشاهیان شخصی از اهل آسی غریبستان (میمنه - افغانستان) بنام انوشنگین غرجه و جزه مامورین در بار سلطان ملکشاه سلجوقی بود، که بعدها به شهنه کی ولایت خوارزم مقرر گردید. در سال ۴۹۱ هجری سلطان سنجر پادشاه سلجوقی خراسان (افغانستان) محمد پسر انوشنگین را بحکومت خوارزم مقرر نمود، و این شخص سی سال در آنجا حکومت کرد، بعد از مرگ قطب الدین محمد پسر او آتسز خوارزمشاه از طرف سلطان سنجر بحکومت خوارزم رسید. ولی آتسز خیال بزرگی در سر داشت و در سال ۵۳۵ هجری اعلان استقلال نمود. در جنگهای که بین او و سنجر اتفاق افتاد آتسز مغلوب و بالاخره تورکان غز را برصد سلطان سنجر تحریک، و باین ترتیب دولت سلجوقی افغانستان را از بین برد. ازین بعد پادشاهان خوارزم مستقلاً رمانروائی کرده، و بدید تشکیل یکدولت بزرگ مثل سلطان محمود غزنوی برآمدند، علاءالدین تکش یکی از مشهورترین پادشاهان اینخاندان است که بعد از مرگ پسرش ایل ارسلان برضد برادر خود سلطان شاه شوریده، و بعد از جلوس بتخت خوارزم سلطان ظفر سوم سلجوقی را در ری مغلوب و مقتول، و قسمت مهم ممالک سلجوقیان را بدولت خوارزم الحاق نمود. سلطان علاءالدین محمد پسر همین شخص است که دولت قرا خطائیان ترکستان شرقی، و دولت غوری افغانستان، و دولت های کوچک اتابکان فارس و آذربایجان را یکی پی دیگری مغلوب، و شهنشاهی عظیم خوارزم را تشکیل نمود، علاءالدین میخواست امیراطوری بنی عباس را در بغداد سقوط داده و خود یگانه امیراطور بزرگ اسلام گردد، او بهین مقصد در سال ۶۱۵ هجری امر حرکت سفر بری به اردوی قوی خوارزم داده، و بلافاصله براه فارس به استقامت عراق عرب مارش کرد، خوارزمشاه درهمدان بجهت برف باری شدید

هنوز معطل بود که خبر حرکت مغل را بجانب کشور خویش شنید ، ولذا از فتح بغداد چشم پوشیده عودت نمود ، بالاخره سیلاب مغل سر تا سر ماوراءالنهر و افغانستان و فارس را استیلا و شهنشاهی خوارزم را از بیخ و بن برآورد .
اسماء خوارزمشاهیان :

قطب الدین محمد بن انوشترکین غرجه	از سال ۶۶۱ - ۵۲۱ هجری
آتسز بن قطب الدین محمد	» » ۵۲۱ - ۵۵۱
ایل ارسلان بن آتسز	» » ۵۵۱ - ۵۵۸
سلطان شاه بن ایل ارسلان	از سال ۵۵۸ - ۵۸۹
علاء الدین تکش بن ایل ارسلان	از » ۵۸۹ - ۵۹۶
سلطان علاء الدین محمد بن تکش	از » ۵۹۶ - ۶۱۷
سلطان جلال الدین بن علاء الدین محمد	از » ۶۱۷ - ۶۲۲

تهذیب و تمدن افغانستان از قرن اول تا هفتم هجری :

در نتیجه نفوذ عرب و نشر اسلام در افغانستان ذوق ملت تغیر کرده ، مدنیت ، تهذیب و زبان ، علم و صنعت افغانستان قدیم از بین رفته ، و در سایه تشکیلات نوینی در اداره و سیاست و اعتماد طبیعی ملت و مملکت ، مدنیت جدید اسلامی باشیوه افغانستانی ظهور و بتدریج جای تهذیب و تمدن قدیم را اشغال نمود . افغانها بعد از آنکه استقلال سیاسی خود را تأمین و دولتهای بزرگی در داخله تشکیل نمودند ، خود به نشر اسلام و زبان عرب در داخل و خارج کشور پرداخته و علوم اسلامی را پیش بردند . از آن بعد به پرورش و ترویج زبان فارسی پرداخته ، بالاخره این زبان ملی را در تمام کشور و متصرفات هندی خود رسمی و ادبی ساختند ، همچنین افغانها آرت و صنعت جدید خویش را بمنصه ظهور کشیدند ، در اغلب علوم و فنون پیش رفتند ، و مردان بزرگی بمال علم اهداء نمودند ، از قبیل : ابو نصر فارابی ، ابوعلی سیناء بلخی ، ابوریحان برونی ، امام غزالی ، عمر خیام نیشابوری ، فردوسی طوسی ، موالوی رومی بلخی ، حکیم سنائی غزنوی و امثالهم .

در هر حال تمدن افغانستان اسلامی که از قرن اول هجری آغاز و در قرن شش هجری قوس صعودی خود را می پیمود ، در اوایل قرن هفت هجری از سر سر خیزان دهشتناک هجوم خونین و آتشین مثل ازیا در افتاده ، آنهمه عظمت و جلال هفت قرنه کشور معظم خراسان در نمی به آغوش تاریخ مدفون گردید . اینست که دیگر برای فرنها ممکن نشد افغانستان از آن صدمات سنگین مادی و معنوی فید علم نماید .

هجوم مغل، چنگیز و چغتای

قرن هفتم هجری نه در تاریخ افغانستان و ممالک اسلامی بلکه در تاریخ بشریت داستان سیاهی است که فراموشی آن مجال است، چنانچه قرنهای پیشتر مدنیت قدیم روم را دست تطاول بر برهه‌های ژرمن و اسلاو، و هونهای آسیای نژاد، از یا در انداخت. اینک بر برهه‌های مغل در زیر پرچم چنگیز خان، همان عمل را در مورد تمدن درخشنده اسلام در ممالک شرق انجام داد. طوائف وحشی و خشن طبعاً چشم حرص و آرزو بلبل مجلل و متمدن دوخته اند. در سال ۵۵۸ ه مساوی ۱۱۶۲ مسیحی توجن نام پسی در دره علیای رود آمور بد نیا آمد که بعدها لقب چنگیز گرفت یعنی شهنشاه بزرگ، پدر این پسر عبسو غنائی نام از قبیله قیات بورجی کن و سر کرده طائفه خویش در مغلستان بود، چنگیز همبیکه جای پدر را اشغال نمود طوائف همجوار و وحشی خودش را زیر یک بیرق جمع و باستقامت ملل متمدن سوق نمود چنگیز در سال ۵۷۱ ه حاکم قبیله خویش شده و بعد از زدو خورد با مخالفان خود، جز مامورین طغرل خان ملقب به اونگک خان حکمدار طوائف کریت و ساقیز فرار گرفت، طغرل از جبال کنتی تا دیوار چین بر عده بزرگ تورک فرمان میداد، مهبدا در مخالفت و جنگیکه با چنگیز نمود مغلوب و ملک خود را در سال ۶۰۰ هجری بدشمن گذاشت، طوائف فنقرات و اویرات نیز در سواحل راست رود ارگون بچنگیز تسلیم شدند. تیانگک رئیس تانارها و کولوک رئیس نایمن ها با طوائف جویرات و مرکد و غیره نیز در مقابله با چنگیز مغلوب گردیدند، و به اینصورت چنگیز پادشاه بزرگی شده پایتخت او در فرا فروم مرکز منگولیا فرار گرفت. در سال ۶۰۳ ه چنگیز طوائف مختلف برجی کن، کریت، نایمن، اویرات، ارلات، برلاس و جلایر را در یک جرگه عمومی باند قواین خویش ساخته و بعد ها ایسوی قوت سر کرده تورکان اوینور را مطیع، و از ترکیب همه جامعه بنام مغل تشکیل و در سال ۶۰۸ هجری به امپراطوری چین شمالی هجوم نمود. پادشاه طلا «اوتوبو» فرار و بیکن اشغال گردید. از دیگر طرف مغزده های چنگیز زیر قیادت بیه و سپتای جنرال های مشهور او بدولت کاشغرستان حمله و فتح نمودند. اینست که حدود امپراطوری آهنین چنگیز شرقاً غرباً از دریای چین تا امیر و بام دنیا کشیده شده، و در داخل این چوکات وسیع چند صد میلیون نفوس بار اطاعت او را طوعاً یا کرها بدوش میکشید. متمردين و مخالفین نیز بلا استثناء در دیکهای آبخوش بخته شده آل و اطفال ایشان از دم تیغ میگنشت و مساکن و بلاد شان بویرانه ها تبدیل میگشت ازین بعد است که حدود امپراطوری چنگیز با کشورهای اسلامی در غرب تماس گردید، و امپراطوری این ملل مسلمان چون افغانستان، ماوراءالنهر و ایران بنام سلطان علاء الدین محمد

خوارزمشاه در پایتخت اورگنج فرارداشت. اما فرق فاحشی بین دوامپراطوری وجود داشت. باین معنی که امپراطورعالم توران مردخشن، ذکی، اولی العزم، خونخواه و مجبل بوده بالای يك قوه عظیمه چند صد میلیونی و يك اردوی مطیع، جنگی، صابر و وحشی يك میلیونی حکومت میکرد که همه در اطاعت او امر او سرازیا نمی شناختند. برعکس پادشاه و شهنشاه مسلمان مدنی، متکبر، خودخواه و مستبد بوده بالای مللی فرمان میداد که همه متمدن، متعول و دارای خصایص شهری شمرده میشدند. محمد خوارزمشاه از عشرت و ضعف نفس خویش اداره کشور را بملکه «تورکان» مادر شوخ مشرب و جفاپیشه خویش گذاشته بود، لهذا سران ملت و دولت از او رنجیده خاطر بودند همچنان او عزم انقراض خلافت عباسی داشته و ازین سبب مجبل ترین خلفاء عباسی ناصر را بر ضد خویش آماده کرده بود. اینست که در زیر یک جلال و جبروت ظاهری هسته اضمحلال را در دولت خویش کاشته بود، مامورین عالی رتبه او بادشمن مللی مکاتبه داشته، و خیفه ناسرچنگیر را تشویق به حمله مینمود. معیناً امپراطور مغل سر آن نداشت بچنین قماری بپردازد و باشهنشاهی بزرگی که صیت عظمت او آفاق را فرا گرفته بود دست و پنجه نرم نماید، زیرا چنگیز مرد محتاط و دوراندیشی بوده و او میدانست رزم با خوارزمشاه حیات یا ممات امپراطوری او را دربر دارد. باز این تکبر و خودنمائی محمد خوارزمشاه بود که تمهیداً دشمن خفه را بیدار و بسوی کشور های مسلمان کشید، نتیجه هم همان بود که بزرگترین مدنیت عالم رو بزوالم رفت و تاریخ قسمتی از نژاد بشر تبدیل شد. سلطان محمد خوارزمشاه قبلاً دولت فراخطائی کاشغریستان و دولت ترکی سمرقند را که سد حایل بین امپراطوری او و نژاد مغول بود از بین برداشته، دولت غوری را افغانستان را معدوم نمود، و اینک در روز چنگ خرد نیز از دفاع امپراطوری خویش عاجز آمده و بار مسئولیت بزرگی در تاریخ بدوش گرفت.

در حال در سال ۶۱۶ هـ آتش جنگ بین دو امپراطوری مشتعل گردید، سبب آن نیز این بود که کاروان تجارته ماوراءالنهر را چنگیز در اردوی خود بخوبی بنهیرفت و استحکام روابط تجارته را با خوارزمشاه استعدانمود، برعکس سلطان خوارزم کاروان تجارته مغل را محبوس و مصادره، و بلافاصله سفیر چنگیز را که بفرس استعلام این حرکت آمده بود اعدام نمود. چنگیز از شدت غیظ گریه کرد و بادر صد هزار عسکر دیوانه مثل سیل بجناب حدود خوارزمشاه روان شد، يك میلیون نفر دیگر او را از عقب تقویه میکرد. نصف میلیون عسکر خوارزمشاه بین سیحون و جیحون آماده دفاع شدند، مفرزه های مغل از کاشغری بفرغانه زمین ریختند و هم سیحون را عبور نمودند، سلطان خوارزم شخصاً بین رود خانه های قبلی و قیچی بهجوم آغاز نمود و جناح چپ خویش را از دست داد. اما ابوعبد او جلال الدین ابن شکست را تلافی نمود، خوارزمشاه

دیگردل از دست داده بود، و منجمین دربار اورا برای مدت چندی از مقابله بادشمن امتناع نمودند، اینست که از برابر دشمن رجعت کرد و آرای افسران خویش و اولیامدرا نه پذیرفت، اهلای از شکست بی سبب او مایوس و متأثر شدند، مخصوصاً وفتیکه خوارزمشاه برای او شایین ضف نفس خویش، آنهارا از استحقاق قلمه ها و شهرها در برابر سیلاب مفل منغ و میکفت سودی ندارد، و باین طریق خوارزمشاه چیه داخلی را متفرق، واردوی معیت خویش را در نقاط مختلف ماوراءالنهر مشتت، و خود به افغانستان پناهنده شده، ملکه و خاندان اونیز بایتخت اور گنچ را تخلیه و بکشور فارس مسافرت نمودند. متقابلاً خوارزمشاه هم از بلخ به فارس عزیمت، و راه دشمن را قدم بقدم باز گذاشت. بالاخره خود در جزیره آبسکون از دنیا گذشت. چنگیز نیز بو حشت وحدتی که تاریخ نظیر آن بیار ندارد، بلاد و قلاع ماوراالنهر را چون، اترار، جند، کنت، خجند، بخارا و غیره بچنگ و صباح فتح و معدوم، و سردها هزارانسان را محو و تباہ نمود، از آن بعد خودش به افغانستان هجوم و مغرزه های او بولایات افغانی حمله نموده خوارزم، ترمز، مرو، بلخ، مرغاب، هرات، نیشاپور، بامیان، غزنه و غیره را بظاک سیاه یکسان، و ملیونها نفوس و حیوان را اعدام نمودند، زیر املت افغان در هر جا بمدا فقه آغاز و کشتار بسیاری از مفل نموده، نواسه چنگیز را در بامیان و امامد اورا در نیشاپور از بین برده، و عسکرش را در پروان شکسته و جلال الدین خوارزمشاه را بر ضد چنگیز تقویه و تجهیز کرده بودند، اینست که مفل کینه سختی نسبت بملت افغان در دل گرفته و از هیچ نوع وحشت بی سابقه خود داری نمودند، چنگیز از غزنی به استقامت رود سند حرکت کرد، ولی جلال الدین بان روی آب کشید و مغرزه مفل تالاهور و ملتان بناراج پرداخت، چنگیز از ساحل سند بکابلستان برگشت، و همینکه شنید جلال الدین سند را عبور نموده، مجدد اعودت و ساحل راست سند را تا اجترال عبور نموده، چون گذشتن بملاقه تنگوت متمسک بود، باز به پشاور عودت و براه بامیان به بغلان رفت و از آنجا به عبور جیحون وارد سمرقند گردید، سال ۶۱۹ هم با ختتام رسید، و چنگیز در سال ۶۲۰ عزم مراجعت به قراقروم نمود. تا اینوقت مغرزه های مفل در کشور فارس تمام مراکز عراق عجم و آذربایجان، ری و قزوین، سمنان و دامغان، همدان و تبریز، مراغه و نخجوان را بیاد کشتار و تاراج سپرده، و در فغانز مدافعین کر جستان را کشته، و داخل جلگه های جنوبی روسیه شده بودند، اینها بین رودهای ولکاو دانیوب تر کهای آلان را مغلوب و راه خود را بطرف کریمیا باز، و شهر زن را تاراج، و از راه ایلی داخل مملکت مفل گردیدند، و باین ترتیب در ظروف سالیانی چند، چنگیز از دریای چین تا حدود عراق و از دریای سند تا روسیه جنوبی را اشغال، و برای اخلاف خویش راه جهانگیری را از روسیه تا هندستان و بخاراستان، و از چین تا بغداد و شام باز کرد. اینست که چندین قرن دیگر نغمه و تبار او در هندستان، چین، منگولیا، سایبریا، کریم، قازان، قزاق، استراخان، ماوراءالنهر، افغانستان و فارس حکمرانی نمودند.

چنگیز در سال ۶۲۴ هجری بمرد و اولاد او بنام « اغتایه » در چین و « طولونی » در منگستان و « ایباغان » در فارس و « چغتایه » در ماوراءالنهر و افغانستان مسلط ماندند. چغتایها در ماوراءالنهر مرکز گرفتند و افغانستان را از تخارستان و بلخ تا کابل و زابل توسط حکام خود اداره و حشبانه مینمودند.

ولایات شمالغرب افغانستان در آن دوره بحکومت مغلی فارس مربوط . ولایات سند و کشمیر سیستان و باختر ، بلوچستان و گندهارا شکل ملوک الطوائف اختیار کرد ، مهمترین این ملوک مغلی همان سلسله کرت های هرات و سربداریه سبزوار و امرای محلی سیستان و کشمیر و سند است. علمی ای حال تاریخ این دوره بحرانی افغانستان تاریک است ، جز آنکه در عهد چغتایه بعض محاربات سرحدی بادولت ایبختانی فارس ، و گاهی تاخت و تاز در ماوراء رودخانه سند ، وهم بعضاً منازعات داخلی و پادشاه کردشیها واقع شده است .

حکمرانان چغتایی :

چغتای خان تاریخ جلوس ۶۲۴ هجری - فراملا کوسال ۶۳۹ هجری - یسوع منگوسال ۶۲۵ هجری			
فراملا کو (مکرر)	۶۵۰ - ارغان خاتون	۶۵۰ - ا لکو خان	۶۵۹ هجری
مبار حکشاه	۶۶۴ - ابراق خان	۶۶۴ - نکپانی خان	۶۶۸ »
تغنا تیمور	۶۷۰ - دعا خان	۶۷۲ - کنچوک خان	۷۰۶ »
تالی - ککو	۷۰۸ - کبیک خان	۷۰۹ - یسون چغا	۷۰۹ »
کبیک (مکرر)	۷۱۸ - الچی گدای	۷۲۱ - دناتیمور	۷۲۱ »
ترما شیرین خان	۷۲۰ - سنچیر	۷۲۰ - چنگلی شی	۷۳۴ »
بوژون	۷۳۵ - لیون تیمور	۷۳۹ - علی اغتایی	۷۴۰ »
محمد	۷۴۳ - قازان	۷۴۴ - دانشمندجه اغتایی	۷۴۷ »
بیان فلی	۷۴۹ - ۷۶۰ هجری		

(امرای کرت هرات)

در دوره سلطنت غوریه افغانستان یکی از بنی اعمام خانواده سلطنتی بنام عمر مرغنی نائب الحکومه هرات بود، در عهد مغل یکی از احفاد برادر عمر مرغنی بنام ملک رکن الدین کرت حکومت قلعه خیزار هرات داشت ، این شخص در هوم چنگیز منطقه خود را بواسطه قبول اطاعت مغل محفوظ نگه داشته و حکومت او در خیزار و غور تصدیق شد. شمس الدین نواسه او در عرض کمکی که در یکی از حروب به منگوفا آن نمود، منشور حکومت غرستان ، اسفزار فرام و سیستان نیز حاصل کرد، و لهذا باملسک سیف الدین حاکم محلی میمنه و ملک نصرالدین

امیر محلی سیستان داخل جنگک شده ایشانرا ازین برداشت .

شمس الدین مرد فاضل، عاقل ومدنبت پرور ، و در واقع مؤسس سلسله کورت محسوب است شمس الدین موازنه سیاست خودش را بین حکومت چغتایی ماوراءالنهر و ایلخانان فارس نگاه میداشت . ولی بعد از جنگیکه در سال ۶۶۷ هجری بین آن هردو رخداد ، و براق چغتایی از ابا فاقان ایلخانی مغلوب شد ، این تعدیل سیاسی ازین رفته و شمس الدین مجبور شد دعوت آبا فاقان را قبول ، و شخصاً در اصفهان سفر کنند و در سال ۶۷۰ در آنجا مسووماً از دنیا گذشت . رکن الدین محمد معروف به شمس الدین که پسر شمس الدین اول در راه زراعت و عمارت خدمت بسیار کرد .

فخر الدین پسر همین آدم بود که مرد رشید وشجاع و ادیب وشاعر وممدوح ربیعی ناظم کتاب کورت نامه محسوب ، و در مقابل مغل فارس جنگیکهای دلبرانه نمود . ملک حافظ حکمدار دیگر این خاندان است که خط را بسیار خوش می نوشت و برادرش مزارالدین حسین در عدالت وتقوی، شجاعت ونظام ممتاز بود ، مزارالدین دختر تما تیمور را بزنی گرفت ، و هجوم امیر قذغن را از هرات دفع نمود؛ و حکومت محلی سبزواری را مغلوب کرد . غیاث الدین پیرعلی آخرین حکمدار خاندان کورت است که در جنگک داخلی با حکومت سربداریه سبزواری غالب و بواسطه حسن سیاست خود خواهر زاده امیر تیمور کورگان بیگم سونج قنلق آغ دختر شیرین آغا را برای پسر خویش پیر محمد بزنی گرفت ولی در هجومیکه تیمور به هرات نمود در سال ۷۸۳ هجری پیرعلی بعد از جنگک تسلیم ومجبوساً در سمرقند اعرام و آنجا در سال ۷۸۵ کشته شد، و بالاخره چراغ حکومت این خاندان در سال ۷۹۱ هجری بکسلی خاموش گردید .

حکومت کورت هرات بیگانه حکومت محلی افغانستان در دوره بربریت مغل و چغتاییه بود که با سیاست وتدبیر قسمتی از کشور را اداره وتهدیب وتربیت قدیم ملی را زنده نگاه داشتند بعلاوه حکومت کورت هرات در دوره استیلای مغل تا هجوم امیر تیمور کورگانی ، سایر حکومت محلی در افغانستان موجود وباجدیداً تاسیس گردیده ، و هر یک موجودیت مناطق مختلفه مملکت را در برابر دشمن های خارجی حفظ میکردند از قبیل : سربداریه که در سال ۷۳۷ هجری بواسطه عبدالرزاق پسر جمال الدین فضل الله منسوب به نژاد خاندان تاریخی برامیکه افغانستان در ولایت سبزوار تاسیس گردید . و به مقابل دولت مغل فارس مقاومت مینمود ، سربداریها ب حکومت سبزوار هم اکتفا نکرده یکبار بولایت جرجان مستولی وحتى باری بر نیشابور نیز - دست یافتند ، ولی در آخر (۷۸۳ هجری) در هجوم تیمور کورگان ازین رفتند .

سلسله کابل (۱۰۰۰ هجری) - عبدالاحمد - کور محمدخان - زوجه شاد - ن زوجه علی - امیر تیمور - ۱۲۰۱۸ هجری

همچنین در همین قرن هشت هجری سلسله امراء جام در ولایت سند جای امراء محلی فدیم را گرفته برای دو قرن دوام نمودند ، جام ها از سال ۷۵۲ تا ۹۲۷ ه دوام و همیشه در برابر امپراطوری مغول هند بحفظ تمامیت حکومت ولایت خویش میکوشیدند تا آنکه در قرن ده هجری امراء محلی ولایت قند هار (ارغوانیه) بحکومت اینهادرسند خاتمه دادند . در ولایت کشمیر نیز در قرن هشت سلسله شهیر هاجای حکومت محلی دیوها را گرفته از سال ۷۴۲ تا ۹۹۵ بحکومت خویش دوام دادند ، این هر دو سلسله (دیوها ۵۳۱ - ۷۴۲ هجری) نه تنها ارچپاول جنگیزی و چغتائی محفوظ و برکنار ماندند ، بلکه قرنها باحسن صیانت موجودیت خود را در برابر امپراطوری های افغانی و بایری هندوستان نیز حفظ کردند گرچه سلسله دیوها از راه شمال کشمیر زهر تجاوز وچپاول جنس مغول را چشیده بودند . بالاخره سلسله اخیر نیز که مروج علم وادب وهنعت در ولایت کشمیر بودند در قرن دهم بدست دولت با بریه هند وستان منقرض گردیدند .

حکومت محلی دیگری در افغانستان که با وجود تلف دادن زیاد منک و مال ور جال بقية السیف خود شرا در برابر هجوم مغول و چغتائی تامدتی محفوظ نگه داشت ، همان امراء محلی ولایت سیستان است که اینها از قرنها منسوب به سلسله - یاد شاهان صفاری افغانستان بوده و تا قرن دهم هجری دوام نمودند .

در عهد امپراطور بهای عز نوی و غوری و خوارزمشاهی افغانستان افراد این سلسله فقط سمت عامل و نائب الحکومه و اتمهای مذکور را داشته و در هجوم مغول با آبادی و مدنیت سیستان یکجا از بین رفتند . ولی همینکه سیلاب اول مغول ار سیستان ردد شد مجددا حکومت محلی بواسطه ملك شهاب الدین محمود بن حرب سیستانی تشکیل گردید شاه عثمان جانشین محمود و تاج الدین جانشین عثمان ، در تقویه این حکومت کوشیدند ، ولی بزودی هجوم مکرر مثل شروع و تاج الدین از بین رفت ، سیاه و مردم سیستان در رفاع مغول چه در داخل سیستان و چه در سرحدتر مذ رشادت زاید الوصفی بروز دادند ، در هر حال چنین معلوم میشود که حکومت محلی سیستان در دوره - چغتائی بازبزند کی خود دوام داده و این تیمور کور گانی بود که در قرن هشت ه بفرام و سیستان هجوم و امراء محلی چون ملك قطب الدین سیستانی و ملك جلال الدین فراهی را مغلوب نمود مهذا حکومت محلی سیستان تا قرن دهم مقارن هجوم و استیلای دولت صفوی فارس در افغانستان غربی دوام نمود .

امیر تیمور کور گان و افغانستان -

حکومت چغتایه ماوراء النهر و افغانستان بعد از یکقرن رو بشمف و انحطاط گذاشت در بنو فت (سال ۷۲۶ هجری) امیر تیمور معروف به لنگک در خانواده یکی از مأمورین کور گانی تولد و در سن رشد با خسر پوره اش امیر حسین مدنی در افغانستان در خدمت

امراء مجلی بسربرد، تیمور درین مدت تربیت سیاسی افغانی را با خشونت ترکی جمع و در سد شد دولت فرسوده چغتائی را از میان برداشته، و شخصاً فرمانروا گردد، پس در حالیکه وقتی بحیث حاکم نفا تیمور چغتائی در کشکی، وقتی بحیث وزیر سو یور غلامش خدمت نموده بود، حکومت چغتایه را غصب و شهرهای کش و سمرقند را اشغال و فقط نامی برای یکی از فرمانروایان چغتائی باقی گذاشت ولی اینحال نیز دیری دوام نکرده و تیمور امیرحسین رفیق و رفیق فوی خویش را در رزم مغلوب و مقتول و خود اعلان سلطنت نمود، تیمور پس از تصرف ماوراء النهر و ولایت خوارزم در سال ۷۷۱ هجری بفرض اشغال افغانستان حرکت و مدت هشت سال در اینجا مصر و ف و حرب و ضرب کردید و در نتیجه بلاد تازه جهان گرفته افغانستان در شمال و غرب و ایران و امراء مجلی کشور از میان رفت. از آن بعد تیمور مملکت فارس را از زمان زندران تازی و سلطانیه و از آذربایجان و گیلان تا کرهستان و داغستان بلا مانعی اشغال، و در اصفهان کلمه مناری از سرهای هفتاد هزار نفوس بیگانه ترتیب نمود. آننگاه تیمور بمراق عرب سرقیات، و باز متوجه روسیه شده ماسکوراغات، و در سال ۸۰۱ - از راه افغانستان بکشور هند هجوم و تادهلی پیشرفت و دولت افغانی در آنجا متزلزل گردید، تیمور در سال ۸۰۴ به آسیای صغیر حمله و در جنگ نزدیک آنقره دولت ترک عثمانی را مغلوب، و یلدرم سلطان دلاور تورکی را اسیر نمود، تیمور درین جنگ روسیه پایتخت قدیم عثمانی را فتح و بعد از تاراج شهرهای بسیاری قشون خونخوار او تا کناره های مدیترانه رسید. و قتیکه تیمور بسمرقند پایتخت خود رسید در سال ۸۰۷ درصد تسخیر کشور پهناور چین برآمد ولی عمر او وفا نکرده همدران سال در مقام اثر ارچشم های کوچک و حریص خودشرا از دنیا بست. تیمور در ردیف پادشاهان فاتح و مدیر اما خشن مشرق زمین فرار دارد. بعد از مرگ تیمور بین جانشینان او اختلافات رخداد، و اخیراً پسر چهارم او شهرخ نائب الحکومه ولایت هرات بسطنت رسیده و شهر هرات در افغانستان مرکز امپراطوری کور گمانیه گردید.

دولت تیموریه افغانستان:

شهرخ جوان دلدادۀ تهنید و تمدن هرات و شیفته تربیت و ثقافت افغانستان بود او چهل و سه سال در هرات فرمانروائی کرده، بدرجه تحت تاثیر محیط آمدکه او و خاندانش بکلمی در ملت افغان تحلیل و تمثیل کرده، یکدولت بکلمی افغانی تشکیل نمودند. این سلسله حکمران در تعمیر و آبادی کشور، تعلیم و تربیه، علم و ادب، فن و صنعت، خدمات بسیاری بکشور افغانستان نموده از زخمهای دست چنگیز و چغتائی را مرهم نهادند. آثار قیمتدار و عمارات مجال و باشکوه شهرخ و گوهرشاد مملکت محبوب و هنوز در خرابه های هرات و مرو و مشهد موجود، و اسماء مدارس اینخاندان در تواریخ و سیر مرقوم و مسطور است، زیج معروف الفیگی

را هر کس میشناسد و نام نامی سلطان حسین و امیر علیشیر را هر آدمی احترام مینماید ، رجال معروف افغانی چون جامی شاعر ، خواند میرمؤرخ ، بهزاد نقاش ، و میرعلی خطاط همه درین دوره جهان ادب و فن را روشنی مینبخشیدند ، و الحاصل دولت تیموریه افغانستان بعد از دو قرن تنزل و انحطاط اجتماعی و زوال علم و حکمت (هجوم چنگیز تا مرگ تیمور) مجدداً کشور افغان را در پیشرفت تهذیب و تمدن و علوم و فنون کک و تقویت شایانی نمودند و عصر ادبی جامی و نقاشی بهزاد را بیدان کشیدند . در حالیکه از هجوم چنگیز تا مرگ امیر تیمور تمام تهذیب و تمدن کشور آریانای قدیم یا خراسان اسلامی بیاد فنا رفته ، شهر ها و یران ، نفوس کشته و فرار ، علماء و فضلاء معدوم ، ثروت تاراج ، زراعت و صنعت تباه و در نتیجه مدنیت درخشنده بوحشت تبدیل شده بود . چنانکه ما در تاریخ این دو قرن معدودی چند از یادگارهای رجال قدیم افغانستان دیده میتوانیم و مس از قبیل : عطا ملک بنوینی مؤرخ ، خواجه نظام الملک طوسی عالم ریاضی و نجوم ، سعدالدین تفتازانی عالم و حکیم ، و چند نفر دیگر .

در هر حال دولت تیمور به افغانستان بکثرن دوام نموده و بالاخره بواسطه ظهور دولتهای صفوی فارس و شیپانی ماوراء النهر روز بروز دائره سیاسی شان محدود میگردد تا آنکه بکلی از بین رفته و جای خود را در افغانستان شمالی و غربی بحکومت های مذکور در افغانستان شرقی بدولت نو احداث باریبه هند گذاشتند . و باینصورت بار دیگر افغانستان رو بخرامی و تجزیه سوق گردید .

پادشاهان تیموریه افغانستان :

شهرخ میرزا سال ۱ - ۸۰۷ - ۸۵۰	الغ بیگ ۸۵۰ - ۸۵۳ هجری
بایر میرزا ۱ - ۸۵۴ - ۸۶۱	ابوسعید ۸۶۳ - ۸۷۲ ه
سلطان حسین میرزا ۱ - ۸۷۲ - ۹۱۱	بدیع الزمان ۹۱۱ - ۹۲۰ ه

نفوذ شیپانی و استراخاننی :

در اوائل قرن ده هجری محمد شیپانی نام از اولاده هلاکوخان که با گروه خود از سائیریا در ماوراء النهر آمده بود خاندان حکمران کورگانه را برانداخته و حکومت از بکیه را تشکیل نموده ، اینها دوازده نفر از ۹۰۶ هجری تا سال ۱۰۰۷ هجری حکومت خودشان در ماوراء النهر دوام داده و هم شاخه ازینها حکومت محلی ولایت خوارزم را در دست گرفتند ، در هر حال حکومت شیپانی بملامه ولایت خوارزم در ولایت تخارستان افغانی نیز دست انداخته و حتی بر ولایت بلخ و مرو مسلط شدند بقمای اینها منحصر باین ولایتهای نبوده بلکه بولایتهرات و نیشابور نیز کشیده میشد . مرکز عمده شیپانیها سمرقند و بخارا بوده بولایت متصرفه افغانی سواى جلب مال توجه نداشتند ، تخریبات اینها بکثرن دیگر در ولایات تحت سلطه ایشان

در افغانستان دوام نموده، در اوایل قرن یازده هجری دسته دیگری بنام خوانین استراخان که از طرف روسها منقرض و طرد شده بدربار شیبانی ها پناه آورده بودند جای امرای شیبانی را در ماوراءالنهر اشغال و سیزده نفر از سال ۱۰۰۷ ه تا ۱۱۶۷ به حکومت خویش دوام دادند اینها نیز بسنت اسلاف خود از دست اندازی و تخریب و تاراج در ولایت شمالی افغانستان خودداری نمودند. نفوذ مستقیم ایشان در ولایت تخارستان افغانی کشیده، و گاهی هم بر بلخ مستولی میشدند، و در سرته صاحب این ولایت آخری، بین آنها و حکومت صفوی فارس و بایریه هند نزاع و کشمکش جاری بود. اما ولایت هرات را بالاخره صفویها از ایشان گرفتند، در هر حال تسلط مستقیم و غیر مستقیم حکومت شیبانیه و استراخانیه در ولایات شمالی افغانستان سبب تخریب و تاراج، تنزیل و انحطاط علمی و اجتماعی گردیده ترفی دولت نیموریه افغانستان را مثل خواب خوشی از خاطر ها معفو نمود.

نفوذ صفویها:

در اوائل قرن ده هجری دولت صفوی فارس تشکیل و در سال ۹۰۷ ه تا سال ۱۱۳۵ طول کشید، این دولت مثل حکومت ازبکیه ماوراءالنهر در افغانستان چشم حرص و آرزو داشته و بنای تجاوز بر ولایات نیشابور، هرات، مرو، بلخ، سیستان و قندهار را گذاشت. جنگهاییکه بین صفویها و ازبکها در ولایات شمالی افغانستان از بلخ تا هرات واقع شد، همه به ضرر و ویرانی این ولایات عمده کشور تمام گردید؛ زیرا از بیکها خشن و بیغما کننده بوده و صفویها از نظر تعصب مذهبی کمتر از آنها با افغانستان مضر تاثرات نشدند. در هر حال صفویها ولایات هرات، نیشابور و سیستان، مرو و قندهار را از دست ازبک، امرای محلی افغانی و دولت بایریه هندوستان گرفته، مدتی تحت اشغال خویش قرار دادند، چنانکه شهر مشهور هرات در جنگهای آنها و ازبک خراب و هزارها نفر بیکگناه بقتل رسیده بود سائر بلاد افغانی نیز در سیستان و قندهار تحت شکنجه فرار گرفت، اینست که دولت هوتکیه افغانستان تشکیل و بکشور فارس - و قیامت و فتح کرده سلسله صفویه را در سال ۱۱۳۵ هجری منقرض نمود.

نفوذ دولت بایریها:

در اوایل قرن ده هجری که افغانستان بین کشمکش حکومتهای شیبانی و صفوی گرفتار بود، یکی از نواسه های امیر تیمور کورگان بنام بابر در فرغانه ظهور و سمرقند را در ماوراءالنهر اشغال کرد ولی او بزودی از ازبک هاشکست خورده عاقبت بمذاق فتح مجدد سمرقند داخل افغانستان شده در کابل به تشکیل یک حکومت قویه موفق گردید. بابر مرد بزرگ و الوازمی بود، تربیه و ادب افغانی را حاصل کرده بود، او در سال ۹۳۲ ه از افغانستان باستقامت هندوستان

سوقبات و بعد از جنگهای چندی بالاخره دولت اوردی افغان را در حوزه گننک منقرض و سلطنت خویش را اعلام نمود ، با بر مثل شهرخ مفتون و پروریده تربیت و تهذیب افغانی بود ، کابل را بسیار دوست داشت ، و تعمیرات چندی در آنجا کرده بود ، لهذا قبل از آنکه در هند بمیرد وصیت کرد او را در یکی از باغهای کابل دفن نمایند. بعد از بابر پسرش همایون بر تخت امپراطوری هند جلوس نمود ، ولی شیرشاه افغان سوری در نتیجه جنگهای سختی او را بکشور فارس فراری ساخته مجدد آئینشاهی افغان را در کشور هند اعلام نمود ، مهینا بعد از چندی همایون توانست سلطنت از دست رفته هند را اعاده و پسرش اکبر جلال الدین باجدیت تمامی در مرور سالین زیاد دولتهای متمدنه افغانی را در سر تا سر کشور هند از بین بردارد . اینست که نه تنها در هند بلکه در ولایات افغانستان از قبیل کشمیر ، گندهارا و کابلستان نیز ، تسلط دولت بابریه هند برقرار گردید ، ولی بعد از مرگ شاه جهان و عالمگیر پادشاهان این سلسله در افغانستان مفتوحه سواى اخذ خراجی توجه نه نمودند ، بلکه تمام هم و مسماعی ایشان بسه پیروی از دولت های افغانی هند در ترقی و تمالی حوزه گننک مصروف شد ، افغانها هم در طول مدت تسلط دولت بابریه هند در ولایات افغانی از با نه نشسته و امنال پیرروشن ، خوشحال ، ختیک و طوائف یوسف زائی از سواحل هند تا جلال آباد بر علیه بابریها مشغول بکار بودند ، در هر حال ایام استیلای دولت بابریه هند در افغانستان مفتوحه با مدنیّت پروری که ایشان داشتند تاثیرات مهمی نه نمود ، زیرا کانون تمدن و آبادی ایشان در هندوستان قرار داشت .

دولت هوتکی

بعد از انقراض دولت تیموریه افغانستان و تجزیه کشور بدست دولتهای ازبکی ماوراءالنهر و صفوی فارس و بابریه هند در اوائل قرن دهم هجری ، سران کشور آرام نه نشسته مشغول عملیات و طرد اجانب گردیدند ، و اینکار مشکلی بود که بزودی غلبه بر سه قوای بزرگ میسر نمی شد ، فعالیت های سیاسی و نظامی پیرروشن و اخلافش با حركات خوشحال خان ختیک و جنگهای یوسف زائی ها در شرق افغانستان همه سنین و شهور زیادی را در بر گرفته و بالاخره در برا سر دولت هندنا کام ثابت شد ، اینست که عملیات سرداران افغانی در قندهار و هرات بر علیه دولت فارس آغاز و ناکامی جبهه شرق را تلافی نمود .

در اوایل قرن یازدهم هجری بیست و پنج هزار عسکر فارس با حاکم آنها گرگین نام ارمنی در شهر قندهار موجود بود ، مردم که در گرگین فرصت بودند همیشه از در مخالفت با قوای ایران پیش میشدند ، گرگین برای خاموش کردن اقدامات مردم میرویس خان بن شاه عالم هوتکی پیشرو قبایل غلجائی را از شهر قندهار بدر بار اصفهان بتعبید نمود ، میرویس

بمداز دنت در ترتیب اداره اصفهان و شخصیت اولیاء امور از آنجا به مکه مکره سفر ، و در عودت به اصفهان حسین شاه صفوی را راضی به مراجعت خود در قندهار نمود و همینکه در سال ۱۱۲۰ هجری وارد آنجا شد سایر سران ملی را دور خود جمع و در شبی گرگین را با همراهان او قتل و استقلال حکومت خویش را در قندهار اعلان نمود . دولت فارس خسرو نامی را با یک اردوی بیست هزاری بقندهار سوق نمود ، اما میرویس او را با اردویش در سال ۱۱۲۳ ناسا بود و متعاقباً قوای تقویة فارس را که بقبادت

رستم نامی به قندهار سوق شده بود از بین برد .
ازین بعد میرویس فرمانروای مستقل ولایت قندهار بوده و فقط بعنوان رئیس ملی منطقه خود شرا اداره میکرد . ولی میرویس بعد از هشت سال حکومت که هنوز به توحید اداری کل مملکت موفق نشده بود فوت ، و برادرش میر عبدالله جانشین او گردید . میر عبدالله خواست با دولت صفوی از راه مفاهمه و مصالحه داخل شود ، ولی همینکه مردم از نقشه او دانستند چون بی اندازه بر ضد دولت فارس بودند نه پذیرفتند و میر محمود جوان پسر میرویس را بیاد شاهی قبول ، و هم عبدالله را بدست او ازین برداشتند .

میر محمود جوان نقشه بدر پیر و نامدار خود شرا در محل تطبیق گذاشت با این معنی که پدرش قوای دشمن را از ولایت قندهار طرد ، و فرصت تاسیس بسکدوات محلی آزاد را در ولایت هرات بدست سران ابدالی افغانستان داده زمینه فعالیت سیاسی را بر خلاف دشمن برای سر کرده گمان محلی سیستان تهیه نمود ، اما خودش کاری را که میخواست انجام ندادند از دنیا گذشته بود ، اینک محمود دنباله کار پدر را گرفته بعد از تهیه یک اردوی قوی در سال ۱۱۳۳ بولایت کرمان سرازیر ، و بمداز قرارداد سلح با لطف علی حاکم کرمان بقندهار مراجعت نمود ، محمود در سال ۱۱۳۵ مکرراً به بم و کرمان ریخته آنولایت را بصورت قطع اشغال . و از راه یزد به استقامت اصفهان پایتخت کشور ایران مارش کرد . دولت فارس در محل گلنا باد بندا فقه نظامی پرداخت ولی اردوی فارسی از قوای افغانی هزیمت یافته در داخل پایتخت تحصن و قلعه بندی اختیار کردند ، شاه محمود به پادشاه صفوی پیشنهاد کرد اگر دولت فارس استقلال دولت افغانی را در ولایات متصرفه سابقه ایران چون ولایت خراسان ، کرمان ، و قندهار به رسمیت بشناسد و هم سالانه باج و خراجی بدر بار قندهار به بردارد ، و قلا دختری از خاندان شاهی فارس بزنی پادشاه افغان بدهد ، البته دولت صفوی و کشور فارس محفوظ خواهد ماند . ولی دولت فارس از قبول این پیشنهاد سرازرد و شاه محمود مجبور شد بازور آنها را به تسلیم وادارد ، اینست که بعد از محاصره شدیدی پایتخت اصفهان تسلیم و حسین یاد شاه صفوی بدست خود تاج ایران را تقدیم نمود .

ازین بیعت شاه محمود تا سال ۱۱۳۷ برای تأمین و تنظیم اداری کشور فارس مشغول ماند زیرا در داخله طهماسب پسر شاه حسین مشغول دسیسه و درخارج دولتهای روس و عثمانی چشم حرس و آزر بسکشور فارس دوخته بودند. طهماسب مشغول تهیه فشون و مقابله باشاه محمود بود و مردم فروین برضد میراشرف حاکم افغانی خود عصیان نمود. شاه محمود مجبور شد که بقوت عسکر علاقه های فروین، قم، کاشان، عربستان، یزد و غیره را تأمین و خانوادۀ شاهی سابق را از بین بر دارد. پس از ان شاه محمود بکسا نیکه نسبت به شاه صفوی و متبوع خود خیانت کرده بودند بغشوات پیشامد و با مردم اورو یانی مدارا و خوشرفتاری نمود.

در طول اینمدت حسین خان هوتکی و کالت شاه محمود را در قندرها داشت و ولایت هرات توسط امراء محلی ابدالی اداره میشد. شاه محمود از تشکیل یک حکومت محلی زیر قیادت ملک محمود خان سیستانی در ولایت طوس نیز تقویه و حمایت نمود. در هر حال کثرت مشاغل شاه محمود را خسته و اعصاب او را از کار انداخت. سران افغانی نیز که سنگینی مسئولیت خود را در کشور فارس احساس میکردند. از بیماری شاه محمود و خرابی کار های دولت اندیشیده میر اشرف کیاکا زاده شاه محمود را که جوان قابل بود بر روی کار کشیدند. میر اشرف نیز در سال ۱۱۳۷ شاه محمود بیمار را در عوض خون پدر خود میرعبدالله از بین برداشته و خود بعیث پادشاه زمام امور را در دست گرفت.

شاه اشرف نیز مثل شاه محمود وظایف بزرگی در پیش داشت. زیرا طهماسب برای حصول تاج و تخت با استقلال و تمامیت خاک و وطنش قمار میزد و بادولت روس داخل مذاکره شده بود که اگر بطرد افغانها او را حکمک نمایند طهماسب حاضر است ولایات شیروان داغستان، گیلان، مازندران و استراباد را بدولت روسیه بگذارد. از دیگر طرف دولت عثمانی با روسیه معاهده نمود که مالکیت روس را در ولایات مذکوره تصدیق خواهند نمود بشرطیکه ولایات تبریز، همدان و کرمانشاه بدولت تورکیه گذاشته شود. بهلاوه طهماسب در مازندران به تشکیل فشون آهاز کرد.

شاه اشرف نیز مثلیکه قبلاً جلو سیاه روس را در در بندۀ ایران گرفته بود. بمقابل اردوی فاتح و مستولی عثمانی در ولایات تبریز، ایروان و همدان بسوقیات پرداخت. شاه اشرف بار شادت بیمانندی در میدان جنگ اردوی عثمانی را مغلوب و منهزم و دولت تورکیه را مجبور به اعتراف استقلال و رسمیت دولت افغانی فارس ساخت. در چنین وقتی شنیده شد که مردی از اهل خراسان بنام «نادر» بعیث سیه سالار طهماسب مرزا برای اشغال ولایت طوس مشغول سوقیات است. چون استیلای نادر بولایت طوس خطوط مواصله

شاه اشرف را با افغانستان قطع مینمود لاجد شاه اشرف به ترتیب عسکر مشغول شد ، و در حالیکه اوتازه از فرار داد با دولت تور کبیه فارغ شده بود در سال ۱۱۴۰ هجری خیر گرفت که سوفیات نادر از شرق بغرب آغاز گردیده است . اینست که در سال ۱۱۴۱ برای اولین بار بین فزون شاه اشرف و نادر در موضع « مهماندوست - دامغان » جنگ سختی روان گردید ، ولی در نتیجه جنگ فزون افغانی بعقب کشی در طهران واز آنجا به اصفهان مجبور شد ، سپاه نادر خراسانی نیز بسلامت اصفهان حرکت کرده ، شاه اشرف در محل « مورچه خورت - اصفهان » بدافعه پیشامد ، چون درینجنگ نیز نتیجه مطلوب بدست نیامد شاه اشرف بعد ازس نشستن در اصفهان بغرض تجهیز و ترتیب عسکر به شیراز کشید . ولی او هنوز به ترتیب اردوی دیگر موفق نشده ، و قوایش در ولایات مختلفه ایران متفرق و مشغول بود که قوای دشمن بجانب شیراز سرا زیر شد ، شاه اشرف بیکبار دیگر بغرض مدافعه در موضع « ذرقان » بین شیراز واستخر با دشمن داخل نبرد شد ، اما اینبار نیز طالع بغداد دشمن رسیده و شاه اشرف مجبور شد برای تهیه یک اردوی خاص افغانی بقط افغانستان حرکت کنند ، متأسفانه شاه اشرف در نواحی قندهار رسیده بود که غفلتاً از طرف سواران اعزام حسین خان هوتکی نائب الحکومه قندهار به بها نه انتقام شاه محمود کشته گردید ، و باینصورت در سال ۱۱۴۲ دولت افغانی فارس منقرض شد .

واما حسین خان هوتکی ازین بعد با عنوان شاه حسین بحکومت قندهار دوام داد تا در سال ۱۱۵۱ نادر شاه خراسانی او را مغلوب ودر مازندران گسیل نمود و او همد رآنجا مسوماً از دنیا گذشت . در هر حال دولت هوتکیه افغانستان بعد از انقراض دولت تیموریه افغانستان اولین دولت حسابی است که در قندهار تشکیل گردید . است ، گرچه دولت هوتکی در داخله مملکت به توحید اداره سیاسی کابل افغانستان موفق نشد ، و بیشترهم شان مصروف تحکیم یا بتخت قندهار و تسخیر کشور فارس بود ، مهلتاً برای نسل آینده افغانستان بزرگترین سرمشق استقلال خواهی محسوب است .

پادشاهان هوتکی :

میرویس سال تاسس حکومت ۱۱۲۱ هجری - مبر عبد الله ۱۱۲۰ - شاه محمود ۱۱۳۱
 شاه اشرف ۱۱۳۷ - شاه حسین ۱۱۴۲ - ۱۱۵۱ هجری قمری

فصل اول آریانا (۲۰۰۰ جلد) - عبدالاحد - (میر محمدخان - رمحس اعظم - نرجیعی - اعوان بیستون)

حکومت ابدالیه غرات:

درفرن نهم هجری هنگام دولت تیموریه - امناستان در بعضی مناطق کشور
حکومت های کوچک محلی موجود بود که در آوان ضعیف و فزونی آنها در
هنگام خود شانرا بحکومت خود مختاری تبدیل کردند از قبیل ۱ - امراء ارغویه قندهار ،
امراء توخی و هوتکی قلات غلجانی ، امراء ابدالیه ارغسان ، امراء ارغویه قندهار از وقت
نائب الحکومت مکی امیر ارغون پسر امیر ذوالنون اتابقی شهزاده بدیع الزمان بن سلطان حسین
با یقرا در سال ۸۸۴ هجری اساس حکومت محلی قندهار را گذاشته و تا سال ۹۱۳ هجری
دوام نمودند . امراء این سلسله چون امیر ارغون ، میرزا مقیم ، شجاع خان ، میرزا حسین ،
میرزا عیسی ، میرزا باقی ، میرزا جانی و محمود نه تنها در ولایت قندهار بلکه بعضاً
در ولایت سند نیز حکومت کرده و اخیراً در ولایات قندهار بدست بابر تمام معروف در
سال ۹۰۳ و در ولایت سند بدست اکبر جلال الدین پادشاه هند در سال (۹۸۴) هجری
منقرض گردیدند .

امراء توخی نیز در همان قرن نهم در منطقه قلات غلجانی حکومت محلی خودشان را محکم نموده
و تا قرن یازدهم هجری امراء این سلسله چون ملخی خان ، ابدال خان (از عشیره نوح) ، ملکیار ،
حسین خان (از عشیره هوتک) و غیر هم بحکومت خویش دوام داده ، و دائماً در مقابل بسط
نفوذ دولت باریه هند از جانب غزنویان و دولت صفویه فارس از جانب قندهار مقاومت
و حفظ وجود می نمودند ، بالاخره میرویس خان بن شاه عالم خان هوتک از مسئولین همین سلسله
بود که قندهار را نجات داده و استیلای صفوی ها را خاتمه بخشید . همچنین امراء ابدالیه علاقه
ارغسان در قرن نهم هجری حکومت محلی خویش را استحکام بخشیده و افراد آخری
این سلسله باعمال دولت صفوی در قندهار روابط خودشان را حفظ می نمودند . مهمان در قرن
یازدهم این سلسله بدست گرگین نائب الحکومه صفوی قندهار منقرض گردیدند . امراء محلی این
سلسله عبارت انداز : سدوخان ، خضرخان ، خدازاد سلطان ، نیرخان ، سرمست خان ، حیات سلطان
و دولت خان . باز عبدالله خان بن حیات سلطان یکی از مسئولین همین سلسله بود که در قرن یازدهم
هجری در ولایت هرات بیرق آزادی افراشته نائب الحکومه و قوماندان نظامی دولت صفوی را
باعمال کساحلوی آن دولت در بین یک طوفان هیجان ملی معدوم ، و مثل میرویس خان هوتک استقلال
ولایت هرات اعلان نمود ، از آن بعد این سلسله در ولایت هرات تا سال ۱۱۴۴ هجری بحکومت
خویش دوام داده و هم بفرصت استقلال ولایت طوس در مقابل امراء صفوی تاشهر مشهد سو قیامت نمودند
دولت هوتکیه قندهار با آنکه در صورت فراخ با حکومت ابدالی هرات داخل رزم ، و در نتیجه
فایز هم گردیده ، مهمان دیگر بابشان مزاحمت نمود ، چونکه عجلتاً این حکومت کوچک محلی را

سوی دیگر، در مقابل نفوذ و تسلط دولت صفویه ایران میدانست، و همین سیاست بود که پادشاهان مقتدر و فاتح هوتکی چون شاه محمود و شاه اشرف حتی بتشکیل یک حکومت محلی دیگری در ولایت طوس با ملک محمود خان افغان سیستانی نیز ضدیت و مخالفت نورزیدند. در هر حال بهنداز آنکه دولت افغانی فارس منقرض گردیده و فرصت تاخت و تازید ست نادر شاه خراسانی افتاد، حکومت ابدالیه هرات مثل حکومت هوتکیه فندهار از بین رفت.

امراء ابدالیه هرات،

عبداله خان بن حیات سلطان ۱۱۲۹ هجری — زمانخان بن دولت خان ۱۱۳۲
محمد خان بن عبدالله خان ۱۱۳۵ » — ذوالفقار خان بن زمانخان ۱۱۳۶
اله یارخان بن عبدالله خان ۱۱۳۸ » — ذوالفقارخان (مکرر) ۱۱۴۲
اله یارخان (مکرر) ۱۱۴۳ » — ۱۱۴۴ هجری.

نادر شاه خراسانی :

نادر قلی پسر امام قلی مردی از قبیله افشار و اهل خراسان بوده در ایبورد تولد و به والداری و پوستین دوزی گذران میکرد. ترکتازان از یک اورادرشباب باسیری بردند، او در عودت ب وطن داخل ملازمت حاکم محلی ایبورد گردیده پس از فوت حاکم از طرف ملک محمود سیستانی حکمدار خود مختار ولایت طوس بحکومت ایبورد مقرر گردید. نادر در جنگی که بحیث افسر نظامی ملک محمود دشمنان مهاجم از یکی او را منهزم نمود، شهرت زیادی حاصل، و بعد از کمی طرف عداوت ملک محمود قرار گرفت، اینست که نادر فرار، و بجمع کردن یکمدهرفقای رهن مشغول و بعد ها بقلمه قلات حمله و تسخیر نمود، نادر ازین پس مردی دارای عدت و قوت کافی شده، بشهر نیشابور حمله و اشغال کرد، و خود را بحیث یکنفر هواخواه طهماسب صفوی معرفی نمود، نادر باین پیشرفت ها اکتفا نمیکرد، زیرا مرد بزرگ و پر مدعا بود، پس بفرض استیلا بر ملک محمود و تمام ولایت بشهر مشهد هجوم، و آنچه میخواست حاصل نمود. طهماسب صفوی البته او را منصب سپه سالاری داد، و نادر بعد از طی جنگهای مکرر شاه اشرف و رجعت او بافغانستان، فوای ترک را در همدان شکسته عراق و آذر بانیچان را مسترد و طهماسب را خلع، و بنام پسرش عباس زمام دولت فارس را شخصاً در دست گرفت. نادر در جنگهای مکرر تورکها را شکسته و تمام اراضی از دست رفته فارس را مسترد، و هم بواسطه مذاکره و معاهده سواحل خزر و باکو و دربند را از دولت روسیه پس گرفت، نادر در سال ۱۱۴۸ هجری رسماً تاجپوشی، و مذهب تسنن را که مذهب ملی او بود در کشور فارس رسمی ساخت. نادر شاه قبلاً در سال ۱۱۴۴ هجری شهر و ولایت هرات را در طی یسکرشته

جنگها و شکست های سختی از سلسله حکمدار جلای ابداله گرفته بود ، اینست که در سال (۱۱۵۰) ولایت بلخ را نیز از دست تسلط ازبک های ماوراءالنهر بواسطه سوقیات پسر دلاور خود رضاقلی کشیده ، و خود بعد از یکسال رزم شهر قندهار را از تصرف شاه حسین هوتکی خارج ، و بدبختانه تخریب کرده ، در سال ۱۱۵۱ هجری بمملکت هندوستان از راه کابل داخل شد ، نادر تا دملی رسید و محمد شاه هندی تسلیم ، و خزائن بی شمار خودش منجمله تخت طاوس و الماس ککوه نور را تحویل داد. نادرشاه بعد از فتح هند با فغانستان مراجعت ، و بغرض تسخیر ماوراءالنهر نجیبون را عبور کرد ، امیر ازبک چاره جز تسلیم نداشت نادر شاه دختر او را برای پسر خود گرفته ، باستقامت ولایت خوارزم حرکت نمود ، حکمدار تورانی خوارزم کشته ، و ولایت به قلمر و نادر شاه الحاق شد . باین ترتیب نادر شاه خراسانی در طی چند سالی دولت بزرگی مرکب از ممالک افغانستان ، ماوراءالنهر ، فارس و هندوستان تشکیل و پایتخت رادر شهر مشهد فرار داد . نادر شاه خراسانی دارای عقل و عزم قوی بوده یکی از رجال مشهور تاریخی خراسان زمین بحساب میرود ، نادر بعد از اشغال هرات و قندهار حس همدردی اهالی خراسان را به محبت و مدارا جلب ، و قشون شانزده هزار نفری از طوائف ابدالی و غنچانی افغانستان تشکیل ، و مقام اول را بایشان در اردوی خویش گذاشت سرداران افغانستان هم بعیت افسران نظامی و حکام کشوری اوداخل کار شدند ، که از آن جمله است احمد خان ابدالی (پسران احمد شاه بابا) و نور محمد خان میرافغان و غیره ، سران و سپاه افغانی نیز در تمام محاربات و فتوحات نادر شاه شریک بوده ، بعد از مرگ نادر حرم او را از تاراج سپاه ایران ، و فرزندان او را در برابر مردم ایران مدافعه نمودند اما نادر شاه با سران و سپاه قزلباش ایران اعتماد و نظر خوبی نداشت ، و با ایشان بخشونت و سختی رفتار می نمود ، مخصوصاً از وقتیکه بنا بر یکسو ، تهاجمی پسر رشید خویش رضاقلی مرزا را کور کرده و خود نادم و عصبی گردیده بود ، اینست که ملت فارس ازین همه ظلم و خشونت اخیر عمر نادرشاه به ستوه آمده در شیروان ، تبریز و استرآباد یکی پی دیگری سر بشورش بر داشتند و هم بالاخره خود او را هفتاد نفر منصبداران قزلباش و قچرو افشار در سال ۱۱۶۰ هجری در حدود فوچان بکشتند و باین صورت امپراطوری بزرگ او از هم پاشیده شد .

دولت ابدالی

بعد از مرگ نادر شاه سران و سپاه افغانی از ولایت طوس بولایت قندهار کشیده و در قلعه نادر آباد به تشکیل جرگه و انتخاب یاد شاه آغاز کردند. در نتیجه احمدخان ابدالی پسر زما نغان حکمدار سابق ولایت هرات که در اردوی افغانی معیت نادر شاه منصبدار معتبری بود بیادشاهی افغانستان در شوال ۱۱۶۰ هجری انتخاب گردید. احمد شاه که بعد ها از طرف ملت بواسطه خدمات گران بهایش احمد شاه بابای افغان خوانده شد در ۱۱۳۵ هجری در شهر هرات متولد شده و اینک ۲۵ سال عمر داشت. و تا سال ۱۱۸۶ هجری بیادشاهی نمود دوام داد احمد شاه مرد سیاسی و نظامی لایقی بوده در مدت بیست و پنج سال سلطنت خود خدمات مهمی برای افغانستان نمود. او بعد از تشکیل دولت وارد و اولاً تمام ولایات طبیعی افغانستان را از قبیل: بدخشان و فغظن، بلخ و میمنه، مرو و مرغاب، طوس و نیشابور (ولایت فعلی خراسان) سیستان و کرمان، بلوچستان و سند، کشمیر و پتیرال، کابل و غور، پشاور و پنجاب تا به یک مرکز اداری ساخته. بعد ها برای حفظ ولایت شمال بکبار رود جیحون را و برای حفظ حوزه سند چند بار رود ستلج را عبور، و در تمام مجاریات فاتح او بود. جنگ پانی پت با قوای نیم ملبوئی مرته ها در سال ۱۱۷۴ هجری از مشهورترین جنگهای خارجی احمد شاه است که او را بصفت فخرمان جنگ در تاریخ افغانستان و عهد ثبت نمود. احمد شاه بیشتر عادلانه رفتار نموده و برای رفاه فهای داخلی و عصبیت های قبیلوی همت گماشت. و قتیکه احمد شاه از دنیا گذشت، یک افغانستان قوی و بزرگ و پرنفوسی در عقب خود گذاشت، که چه در خط اقتصاد، زراعت، صنعت و علوم بسیار پس افتاده و احوادث شوم و جنگهای چندین قره رنج زیادی کشیده بود.

بعد از احمد شاه سلطنت افغانستان به اولاد او رسیده و مدت حکمرانی این خاندان یکقرن طول کشید، مگر در طول این مدت دیگر خدمت مهمی نسبت با افغانستان انجام داده نشد. زیرا از یکطرف مردمیکه تمدن جدید عالم را بکشور افغانستان معرفی کنند مفقود بود. و از دیگر طرف سیاست استعماری غرب در شرق و شمال افغانستان قدم بقدم پیش رفته و انتریکه های دیپلوماسی، جنگهای داخلی و خارجی و اغتشاشات متواتر کشور نتیجه داده، فرصت ترقیات اجتماعی را از دولت های افغانی سلب می نمود. در حال تیمورشاه فرزند و جانشین احمد شاه بابا بیست و دو سال زمام سلطنت افغانستان را در دست داشت، و در طول این مدت بدون آنکه مصدر کدام خدمت عمده با افغانستان شده باشد تنها حدود جغرافی سیاسی افغانستان را در مقابل جنگهای متردین پنجاب و متجاوزین تورانی حفظ نمود. زما ن شاه پسر تیمورشاه و قتیکه به پسادشاهی

افغانستان رسید خيال تسخير مملکت پهناور هند در کله می پورانید و برای حصول این مقصد اردوی قوی ترتیب کرد مگر از يك طرف نفاق داخلی در بین خاندان شاهی ساری و جاری گردیده و از دیگر طرف یالسی حفظ هند دولت انگلستان و سیاست استیلای ناپلیون کبیر در کشورهای مجاور افغانستان چون روسیه و ایران تا تیر و افغانستان میدان عملیات مختلفه سیاسی گردیده، دولت فارس شهزاده محمود افغان را برسد زمان شاه تحریر یک و تقویه نمود. در نتیجه زمان شاه اسپرو کور و عجاتاً هندوستان از حمله محفوظ و شاه محمود به تخت سلطنت افغانستان عروج نمود. در عوض ولایت طوس یا خراسان فعلی از افغانستان مجزا و بدوات فارس الحاق یافته و ولایت پنجاب در زیر قیادت دسته های سیک از افغانستان جدا و مستقل گردید. باین ترتیب افغانستان بتدریج رو با انحطاط و تجزیه روان و ولایت مرو و وادی کشک و بلوچستان یکی بی دیگری از افغانستان مجزا و بتصرف خوانین خبوا و بخارا و بلوچستان و بالاخره تحت اختیار دولت روسیه و انگلستان قرار گرفت. در عهد دولت شاه شجاع بن تیمورشاه بن احمد شاه بابا تحریک دول خارجی سبب اشتغال جنگهای داخلی گردیده اخیراً منجر به جنگ اول افغانستان و انگلستان از یکطرف و جنگهای متمدنه افغانستان و ایران از دیگر طرف گردیده و در نتیجه معاهدات لاهور (۱۸۴۸-۱۸۴۹) و قندهار (۱۸۳۹-۱۸۴۰) بین شاه شجاع و انگلیس بملاوه سلب استقلال سیاسی افغانستان و ولایات: سند، ملتان، کشمیر، پشاور، انک دیر و جات نیز در شرق افغانستان مجزاشد. در عوض افغانستان کوچک در جنگ اول افغان و انگلیس غالب شده و دولت ابدالی افغانستان نیز از طرف ملت سقوط داده شد. در همین جنگ بود که نواب محمد زمانخان - شجاع الدوله خان، وزیر اکبر خان، محمد عثمان خان تگاو، نائب امین الله خان لوگری، محمد شاه خان با بکر خیل، ملا مؤمن غلجانی و امینا لسم صفت پهرمانان ملی افغانستان را در تاریخ حاصل کردند.

شاهان ابدالی :

احمد شاه بابا جلوس ۱۱۶۰ هجری قمری	-	تیمورشاه بن احمد شاه ۱۱۸۶ هجری
زمانشاه بن تیمورشاه ۱۲۰۷	-	شاه محمود بن تیمورشاه ۱۲۱۶
شاه شجاع بن تیمورشاه ۱۲۱۹	-	شاه محمود (مکرر) ۱۲۲۲
دوره برادران فتح خان ۱۲۳۲	-	شاه شجاع (مکرر) ۱۲۵۵ - ۱۲۵۸

فصل سوم

افغانستان

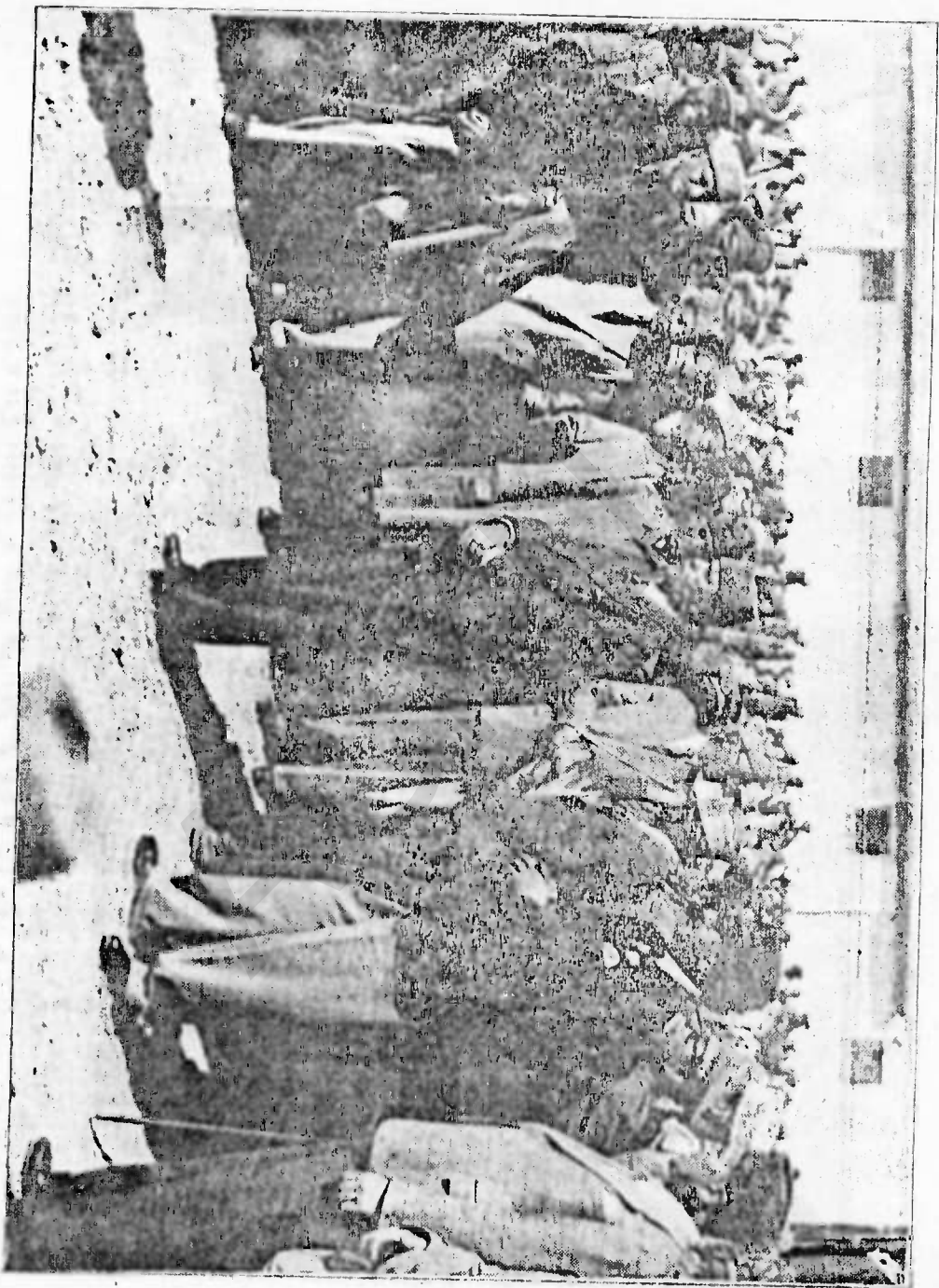
دولت محمد زائی :

بعد از کور شدن زما ن شاه ابدالی خاندان سلطنتی افغانستان را فتور فر ا گرفت ، و شاه محمود ابدالی از تنظیم واداره مملکت عاجز آمد ، سران بارکزیائی که وزارت دولت و حکومت های ولایات را در دست داشتند در صدد بدست آوردن سلطنت افغانستان برآمدند ، مخصوصاً در وقتیکه شهزاده کامران پسر شاه محمود وزیر فتح خان بارکزیائی را اول کور و باز بقتل رسانید ، برادران متعدده وزیر توانستند شاه محمود را در سال ۱۲۳۳ بجانب ولایت هرات فراری ساخته ، و برادر اوشاه شجاع را بجانب شکارپور سند عقب زنند . شهزاده ایوب ابدالی پسر تیمور شاه نیز که دعوی چا نشینی پدر میکرد مجبور شد دست از حکمرانی بکشد ، تنها شاه محمود در ولایت هرات بیاد شاهی کوچکی قناعت نمود که بعد از وپسرش کامران وزیرش یار محمد خان الیکوزائی ، و سمید محمد خان پسر وزیر مند کور ، و شهزاده یوسف ابدالی ، باین حکومت کوچک چهل و چند سال دیگر و امداد نند در طی این مدت بود که جنگهای مشهور دولت فارس با این حکومت کوچک بوقوع پیوسته ، و بالاخره هم فارسیها مغلوب و ناکام گردیدند ، در سال ۱۲۷۳ سردار سلطان احمد خان بارکزیائی به حکومت هرات مسلط و در سال ۱۲۷۹ پسرش شهنواز خان جای او را گرفت ولی بزودی در همان سال امیر دوست محمد خان پادشاه اولین بار کزائی افغانستان ولایت هرات را بدولت مرکزی مربوط و ملحق ساخت .

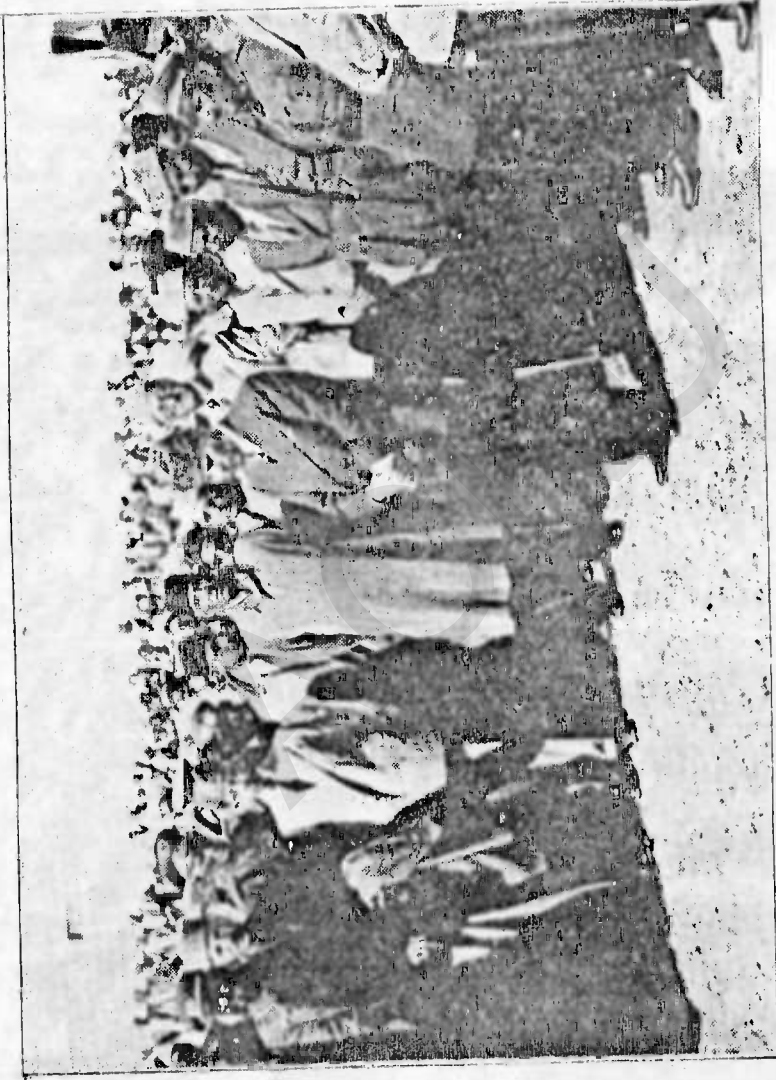
در هر حال بعد از اغتشاش داخلی افغانستان و فتور امور خانواده سلطنتی ابدالی رشته امور مملکت در کف برادران متعدده وزیر فتح خان افتاد . مشاهیر این برادران همان سردار محمد عظیم خان و سردار شیردل خان است که بیشتر بطور ملوک الطوائف افغانستان را بواسطه برادران دیگر خرد اداره میکردند و از آن جمله بود سردار دوست محمد خان حاکم کابل و یردل خان حاکم قندهار و غیره . در دوره تسلط برادران وزیر فتح خان که اولاده سردار پاینده خان یکی از مامورین دولت ابدالی بوده و بعدها به خاندان محمد زائی معروف شدند ، طرز اداره افغانستان ملوک الطوائفی شده ، و چنانچه ولایت طوس یا خراسان فعلی و ولایت پنجاب قبلاً در عهد شاه محمود ابدالی از افغانستان مجزا شده بود ، اینک ولایت سند زیر قیادت میرهای

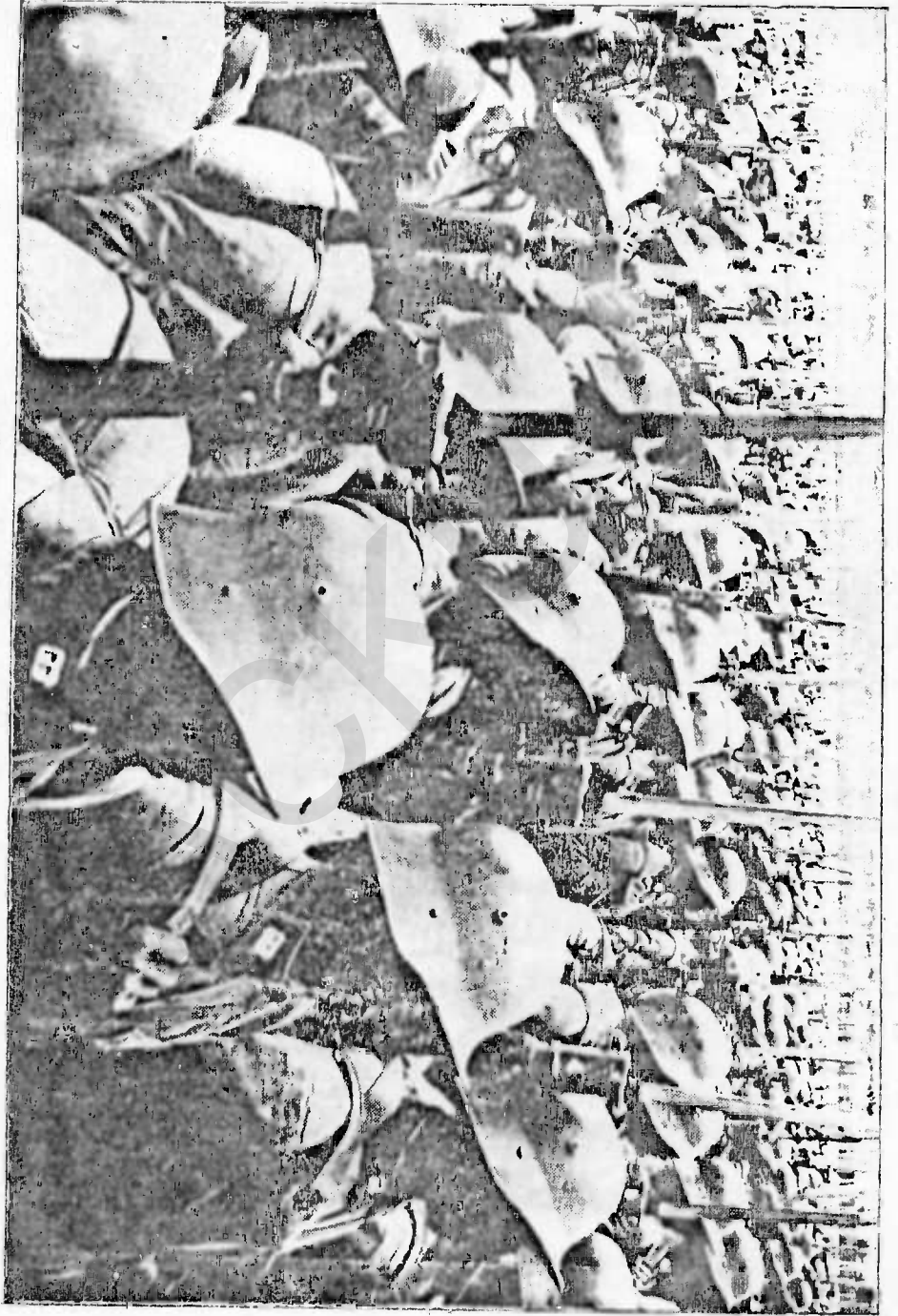
والاحضرت غازي سید -الار صدر اعظم د زلمو روزونکو او دسیو رت لوی تشو بیق ور کوو کی د کو چنیاو
د جشن به دوخ دسیو رت به کابو کیتی دهنو کو چنیا نو سوره چهره جه بی اختمده مینه کوی

د ۱۳۲۷ کل د نو روز د ورځې د ستار ويلي منظره

د ۱۳۲۷ کال د نوروز د ورځې دښو دسټاو دملې .نظره

بر توتلی عسکری .

ولایت مذکور اعلان استقلال کرده و ولایت بشاور و اتسک و کشمیر نیز از افغانستان مجزاه و ضمیمه دولت سیکی پنجاب گردید (۴۳ - ۱۲۴۴).

در سال ۱۲۵۴ هجری برادران وزیر فتح خان یک نفر از بین خود را به عنوان امیر به حبث پادشاه افغانستان باقی مانده شناختند و این همان امیر دوست محمد خان مشهور به امیر کبیر است که امارت اول او فقط یکسال دوام کرد. سال دیگر (۱۲۵۵) دولت انگلیس که بر آورده شدن تمنیات خود را بندریعه امیر دوست محمد خان در قسمت توسعه نفوذ سیاسی در افغانستان ناممکن دید شاه شجاع فراری را باهده از قشون و صاحب منصبان خود بقرض تصاحب تاج و تخت افغانستان بولایت قندهار سوق نمود اما قبلاً توسط معاهدات لاهور و قندهار تجزیه ولایت های شرقی افغانستان را که در دوره برادران وزیر فتح خان عملی شده بود بطور رسمی از شاه شجاع اعتراف گرفت در هر حال امیر دوست محمد خان و برادرانش با قشون انگلیس و شاه شجاع مقابله نتوانسته قندهار و کابل که مراکز شان بود یکی بعد دیگری سقوط کرد و دولت افغانستان ظاهراً در دست شاه شجاع و در واقع بدست افسران انگلیس افتاد. امیر دوست محمد خان هم که به بخارا پناهنده شده بود بعد از آنکه در سال ۱۲۵۶ بعزم استرداد کابل به افغانستان داخل و تا کوهستان پیش آمده بود کاری از پیش نبرده و به انگلیس ها تسلیم و در هند اعزام گردید ولی تسلط انگلیس و شاه شجاع طول نکشیده طوفان هجانات ملی شدت کرد شاه شجاع کشته شد و اردوی انگلیس بعد از دادن تلفات سنگینی که به اثر مجاهدات ملت به سر کردگی وزیر محمد اکبر خان غازی به او رسید مجبور به تغلیه افغانستان گردید و انگلیس ها در اثر فشار ملت امیر دوست محمد خان را باز از هند به افغانستان فرستادند که مجدداً بوساطت وزیر اکبر خان غازی به پادشاهی افغانستان قبول شد.

امیر دوست محمد خان قندهار و هرات را بر کز سلطنت ملحق ساخت و امیر شیر علی خان جانشین امیر دوست محمد خان که مرد منوری بود خواست اردوی افغانی را تقویه و به واسطه تاسیس مدارس و ادارات منظم مملکت را به ترقی و تمدن جدید آشنا سازد. زیرا او مردی چون سید جمال الدین افغانی در دربار خود دیده بود. امیر شیر علی خان هنوز تازه قدم در راه تحولات اجتماعی گذاشته و استقلال افغانستان را اعلام نموده بود که دولت انگلیسی از ارتباط سیاسی او با دولت روسیه بدبرده جنگ دوم افغان و انگلیس را در سال ۱۲۹۶ هجری آغاز کرد درین جنگ عجالتاً قشون انگلیس تا کابل رسیده و امیر شیر علی خان فراراً در بلخ جان داد و امیر محمد یعقوب خان جانشین امیر شیر علی خان با امضای معاهده کتدمک علاقه های شال و فوشنج تاجیبال کوزک و علاقه های گرم و لندی ککوتل را به

انگلیس واکتدار و مشاورین و صاحب منصبان انگلیس را در حکومت خود قبول کرد مگر هیجان ملی افغانستان مجدداً شروع و قشون انگلیس در کابل و میوند تلفاتی گرانی داده مجبور به تخلیه افغانستان گردیدند و سردار ران ملی چون جرنیل محمد جان غازی و ردکی ملا دین محمد معروف به مشک عالم اندری، و سردار محمد ایوب خان و امثالهم در تاریخ نظامی افغانستان حصه با افتخاری گرفتند. انگلیس ها مجبوراً برای خاموش شدن هیجان ملی امیر عبد الرحمن خان (ضیاء الملك والدین) را بحیث جانشین امیر محمد یعقوب خان شناخته امیر عبدالرحمن خان در . وقع قبول امارت به — برای الحاق دوباره فند هار که انگلیس ها میخواستند بصورت یک ریاست علیحده از افغانستان مجزا سازند یا فشاری کرد. انگلیس ها این ولایت افغانی را با سایر ولایات به استثنای علاقه هائیکه در اثر معاهده گندمک از افغانستان جدا شده بود جزء افغانستان تسلیم کردند ولی روابط خارجی افغانستان منحصر بانگلستان پافی ماند و هم امیر موسوف در سال ۱۳۱۱ هجری نسبت به واکتداری علاقه های سوات باجوره، چترال، ارنوی، وزیر، داور، چاکی، وچمن بانگلیس ها معاهده بسته و سرحد آزاد از این وقت بیان آمد مقررین همین وقت در اثر پیشقدمی روسیه علاقه پنج ده بدست روسها افتاد. ولی در عرض امیر عبدالرحمن خان ولایت نورستان افغانی را بدین اسلام آشنا و اداره دولت را در آنجا قایم نمود، جانشین این پادشاه امیر حبیب الله خان (سراج الملت والدین) هجده سال بنرمی سلطنت کرد و بعضی وسائل مدنیت را در مملکت وارد ساخت و در جنگ بین المللی اول بیطرفی خود را اعلان نموده معاهدات قدیم را توسط معاهده سال ۱۲۲۳ هجری با انگلیس ها تائید کرد. در سال ۱۳۳۷ (دوره امانیه) مجدداً استقلال افغانستان اعلان و جنگ سوم افغان و انگلیس شروع شد و در نتیجه مارشال فاتح این جنگ سیه سالار محمد نادر خان غازی (اعلیحضرت پادشاه آینده افغانستان) سلامت فتح و فبروزی حاصل کرد. ازین بعد تاریخ افغانستان عوض شده تمدن جدید در مملکت قبول می شود. ولسی بعد از ده سال یک فوت از تجاعی بنام حبیب الله بچه سقاو از ضنف اداره دولت سوء استفاده و حکومت را سقو ط داده خود اعلان پادشاهی نمود. (۱۳۴۷) مگر بزودی سیه سالار محمد نادر خان غازی فاتح نیک قوای ملی تشکیل و ارتجاعیون را مغلوب و دولت جدیدی تشکیل نموده و خود بحیث اعلیحضرت پادشاه افغانستان مجدداً مملکت را بطرف تکامل متوجه ساخت جانشین اعلیحضرت محمد نادر شاه غازی اعلیحضرت المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه است که امروزه مصروف امور ترقی و تعالی کشور افغانستان بوده تمام وسایل عصری را در راه حصول این آرزو و مراد ملی جستجو و تهیه میفرمایند.

پادشاهان محمد زائی :

۱۲۵۹	هجری قمری	جلوس	امیر دوست محمد خان
»	۱۲۷۹	»	امیر شیر علی خان
»	۱۲۸۳	»	امیر محمد افضل خان
»	۱۲۸۴	»	امیر محمد اعظم خان
»	۱۲۸۵	»	امیر شیر علیخان (مکرر)
»	۱۲۹۶	»	امیر محمد یعقوب خان
»	۱۲۹۷	»	امیر عبدالرحمن خان
»	۱۳۱۹	»	امیر حبیب الله خان
»	۱۳۳۷	»	امیر امان الله خان
»	۱۳۴۸	»	اعلیٰ حضرت محمد ادرشاه غازی
»	۱۳۵۲	»	اعلیٰ حضرت متوکل علی الله محمد ظاهر شاه

خاتمه کتاب

در اطراف زمان و قدامت اوستا

احمدعلی کهزاد

همه میدانیم که اوستا و عصر اوستائی از نقاط نظر مختلف مذهبی، ادبی، تہذیبی، تاریخی، جغرافیائی در تاریخ افغانستان قدیم نقش بس بزرگ بازی کرده و تاثیر هر جنبه آن در مائز مدنی و اجتماعی حیات ملی ما زیاد است. بنده در مطالعات تاریخ مدنی افغانستان قدیم به اوستا و عصر اوستائی اهمیت زیاد داده و میدهم و یقین دارم که اگر فورم اجتماعی این عصر تحولات بس عبق در افکار و بنیادار باشندگان آریانا یا افغانستان باستان وارد کرده است. چون اوستا محض یک کتاب قانونی و مذهبی نیست و جنبه اجتماعی مدنی و حماسی و جغرافیائی و سیاسی مهمی دارد راجع بتحولات زندگی ملی از آن استعماده زیاد میتوان کرد چنانچه درین سالهای اخیر در ذیل مقالات متعدد چه در مجله آریانا و کابل و چه در سالنامه ها و کتب علیحدہ و سلسله تاریخ افغانستان (جلداول) تحت عنوان مختلف در زمینه های جدا گانه روشنی افکندہ شده و امید است در آینده نشریات دیگر از پہلوهای مختلف حیات مدنی و تہذیبی و زراعتی و اقتصادی بیسان آید. باین ملاحظیات چون در تاریخ مدنی ملت و مملکت خود به اوستا و عصر اوستائی احتیاج مبرم داریم ضروری است که قدری در اطراف «زمان و قدامت» اوستا صحبت کنیم و چون هیچ ماخذ و مدرک خارجی در دست نیست که بصورت مستقیم و واضح و صریح در این زمینه کمک کند باید بخود متن اوستا مراجعه شود و با تحلیل قسمت های مختلف و بارهٔ ممیزات خصوصی تا اندازهائی که امکان دارد عصر اوستائی در چوکات دوره های عمومی تاریخ تحول ملل شرفی تعیین گردد. روح اساسی مطلبی که درین مقاله میخواهم شرح بدهم این است که اوستا و عصر مربوط آن در کروئولوژی تحولات ملل شرقی این گوشه آسیا از آنچه معمولاً تصور میکنند قدامت زیاد دارد. البته حاجت به تذکار نیست که مقصودم از اوستا او ستای اصلی و بارینه است نه اوستای جدید دوره پارتی و ساسانی و مقصود از (عصر) آن همان عصر اوستائی اولی و باستانی می باشد نه عصر جمع آوری پارچه ها و تندوین جدید آن که بمدت در فزون اول مسیحی در عصر (ولیکش) یا (ولخش) پارتی که عبارت از ولخش اول معاصر نیرون Neron امپراطور روم (نیمه دوم قرن اول م) میباشد شروع و در عصر اردشیر و پسرش شاپور اول (۲۴۱—۲۷۲ م) ادامه یافته است

بنده در جلد اول تاریخ افغانستان (۱) تحت عنوان روستای اولی یا باختری (و اوستای نو) شرحی نوشته و به اساس نظریات منفقین غرب و یاره شواهد مثبت و واضح ساخته ام که اوستای اولی و قدیم کامل تر و بزرگتر بوده و اوستای جدید قسمتی از آن است که تا اندازه مقدور از خاطر ها و حافظه ها جمع آوری شده و شاید قسمتی هم مثل (گات ها) بصورت متن قدیمی حین جمع آوری، پارچه های دیگر در دست بوده که عیناً داخل متن اوستا گردیده است.

شبهه نیست که عملاً تکلیف قسمت های قدیمه و جدید اوستا، همسان نظوری که بدست ما رسیده کار آسانی نیست جز در مورد گات ها که از لحاظ ماهیت ادبی و ترکیب جملات و غیره با سایر قسمت های اوستا فرق دارد و از آن، مربوط به مراسم این مقاله پایان تر صحبت خواهیم نمود.

عدم تذکر اسمای ملل، یکی از دلایل بزرگ قدمات اوستا عدم تذکر اسمای ملل است که اگر خوب در اطراف آن گفت شود نتیجه مثبتی از آن بدست می آید. اوستا از ملل قدیمه چه آنهاست که در افغانستان باستان سلطنت کرده اند و چه آنهاست که مجاور به مملکت ما بودند هیچ کدام را نمی شناسد از بارت ها از پارسی ها از سلاله سلطنت هخامنشی از مادها از هیچ کدام اسم نمی برد و تنها نام جامع و عمومی که استعمال نموده کلمه (ایریا) است همه میدانیم که از زمره اقوام آریائی آنهاست که بار اول یوغ اسارت ملل سامی را تکیان داده و خویش را از زیر سلطه اتوری ها بیرون کردند (مادها) بودند. مادها و فارسی ها و بارت ها سه کلمه بزرگ آریائی هستند که سلطنت ها تشکیل کردند و بحیث ملت های آریائی اساس سلطنت ها و حتی امپراطوری های بزرگ را گذاشتند معنای « اوستا » یکی از این اقوام را بحیث ملت نمی شناسد و از هیچ کدامی اسم نبرده است. در اکثر و بلیم گنایگر درین مورد مثالی می آرد و از آن نتیجه دیگر هم میگیرد. میگوید بعضی ها تصور کرده اند که (اتراوان) Athravans یعنی (موبدان) اوستائی عبارت از (ماتر ها) یا زرو حانیون (ماد) میباشد. با این تصور بیشتر حیرت دست میدهد که رو حانیون ما در چطور از ملت خود یعنی از (مادها) اقلاً یک دفعه هم در تمام اوستا اسم نبرده اند پس حتماً (اتراوان) غیر از (ماتر های) ماد است و اوستا از ماد و از جنگ های مهمی که ایشان با اتوری ها و با بلای ها کرده اند هیچ کدام را نمی شناسد و کوچکترین اشاره ای به آنها نکرده است هکذا از پارسی ها و ملت پارسی. با وجود تشکیل امپراطوری بزرگ که در تمام شرق فریب دامنه آن پهن شده بود

کوچکترین یادی نکرده و پارسی و هخامنشی و پادشاهان و شاهنشاهان آنرا بکلی نمی شناسد همین قسم به دلیل قوی تر ملت « پارت » و سلطنت پارتی در اوستا نامعلوم است پس از بن مطالب نتیجه گرفته میتوانیم که اوستا اقوام آریائی را به نام هائی مشخصی که در کروناووزی تاریخی پیدا کرده اند بکلی نمیشناسد و پیش از ظهور اسمای ملی پارت و پارسی و ماد بمیان آمد. است .

تنها اسمی که اوستا به مفهوم جامع استعمال نموده است (ایر یا) است که بلاشبه با تسمه (آریا) متذکره سرود ویدی از تبطات متین و محکم دارد . (آریا) و (ایر یا) که من حیث تلفظ در عصر ویدی و اوستائی فرق کرده است اصلاً یک اسم و یک نام است که در اوایل وهله قبل از آغاز مهاجرت های آریائی و حین دوام حرکت و جنبش آنها بیشتر مفهوم (نژادی) داشته و بعد از تقرر قبایل و امواج مختلف بین مجرای سردر یا واندوس (رود سند) مفهوم طبقاتی بخود گرفته و بر سه طبقه عالی نجبای قوم استعمال میشد و برای تمیز عنصر آریائی از بیگانه بکار میرفت شبههائی نیست که اشتراک متون ویدی و اوستائی در استعمال کلمه (آریا) و (ایر یا) که از آن نتایج مهم مبنی بر اشتراک اولیه پارتیان و یهودیان و سراسر زمین مشترک و اولیه آنها بدست می آید چیزی است که اینجا بدان کاری نداریم مقصد درین مقاله این است که اوستا مجموع اقوام آریائی را تنها به اسم چا مع (ایریا) یاد کرده و این اسم معمول بود تا زمانی که اسمای ضعیفی و فردی کتلهها مثل ماد پارسی، پارتی بمیان آمد و این اسم خصوصاً دو اسم اول اندک و وقتی شهرت پیدا کرد که آنوری ها به عروج خود رسیدند و از خود آنها روی صحنه سیاست و مملکت داری آمدند و سلطنت و امپراطوری های بزرگ تشکیل کردند پس ازین تفصیلات چنین نتیجه استنباط میشود که اوستا همان اوسبای قدیمه و اولیه پیش از ظهور اسمای پارسی، و هخامنشی و ماد و پیش از عصر عروج و ترقی آنها وجود داشته و عصر اوستائی بلاشبه قبل از شکل ملت و سلطنت ماد قرار میگردد، هستند کسانی که ویشناسیه پادشاه باختری معاصر (زراتشترا) را (کشتاسپ) پدر دار یوش بزرگ هخامنشی تصور کرده اند و این اشتباه محض است و آنرا در تاریخ سخن فغانستان به اساس نظریات حسابی مدققین رد کردیم . ویشناسیه اصلاً اسمی است عام و میان اوویدر داریوش که چنین نامی داشته از روی زمان افلا (۶) قرن و از روی مکان از فارس تا باختر فاصله است .

عدم تذکر وقایع تاریخی : موضوع دیگری که با مبحث فوق بی ارتباط نیست و باز از پهلوی دیگر قدامت اوستا را پیش از آغاز تاریخی حیات ملل آریائی ثابت میکند عدم تذکر وقایع تاریخی است بیشتر بدیم که از (مادها) و (پارسی ها) نامی در اوستا برده نشده

نامه کابل (۵۰۰ هـ) جلد ۱ - عبدالاحد محمد - راجع به مجموعه

راجع به وقایع بزرگ تاریخی که مستقیم یا غیر مستقیم به آنها تماسی داشته باشد کوچکترین اثری نیست حال آنکه جنگ‌های مادها با بابلی‌ها، آثوری‌ها، احرار از استقلال‌مادها از آثوری‌ها، عروج و سقوط پارسی‌ها، تشکیل امپراطوری هخامنشی، ظهور اسکندر مقدونی از جمله وقایع بسیار بزرگ دنیای قدیم شرفی است. داکتر ویلیم گای کر میگوید که اگر اوستا تنها جنبه مذهبی و قوانین دینی می‌داشت آنوقت ما هم انتظار نمیداشتیم که از واقعات خارج دنیای مذهبی بحث کند ولی اینطور نیست بلکه جنبه ملی و سیاسی و مدنی و دنیوی زیادی دارد. یشت‌های آن از جنگ‌ها با ملل خارجی صحبت میکنند و توجه زیادی به کتله آریائی و غیر آریائی می‌دول داشته و از مخالفت بین زارعین و کوچی‌های بدوی حرف‌ها می‌زند.

و اما فرار بکه در طی مقالات مختلف شرح داده‌ام یشت‌های اوستا قدیم ترین منبع حماسی افغانستان قدیم یا آریانا است و پهلوانان نامی که اسمای شان تمام ادبیات افغانستان و ایران را در تمام دوره های تاریخی فرا گرفته است از صحنه های رزمی آن میدان برآمده اند. جنگ و نبرد آریا با تورپا در اطراف امودریا و سردریا واضح نشان میدهد که اوستا به کدام بیمانه به امور آفاقی و سیاسی و ملی تماس کرده است. تفریق میان آریا و غیر آریا هم جنبه سیاسی و هم جنبه اجتماعی و ملی دارد. در میان خود آریاها آریا از مقابله ها و مخالفت های کتله زارع و مسکون و کوچی بدوی صحنه هائی رسم نکرده است؟ تذکر این همه وقایع و تماس به آن چطور به واقعات بزرگ تاریخی ظهور و محاربات ماده لو بابلی ها یا عروج و سقوط پارسی ها و هخامنشی ها و فتوحات اسکندر اشاره نمی کرده است؟ دلیل آنرا فقط به این صورت میتوان شرح داد که اوستا و عصر اوستائی پیش از ظهور واقعات فوق الذکر تاریخی وجود داشت و از پهلوی دیگر قدامت آنرا قبل از عصر ماد فرار باید داد

عدم تذکار شهرها، موضوع دیگر که دال بر قدامت اوستا و عصر اوستائی است عدم

تذکر اسمای شهرهای باستانی است. میدانیم که اوستا جنبه جغرافیائی دارد و مخصوصاً درین زمینه مقالات متعدد در مطبوعات افغانی نشر شده است و بالاخص این مبحث از نقطه نظر اعلام جغرافیائی تاریخی برای افغانستان کمال اهمیت دارد.

فرگاد یا فصل اول و نندیدا که یک رساله جغرافیائی است علاوه بر آنکه در (بشت‌ها) از کوهها و رودخانه‌ها که اکثر آن بین مجرای اکسوس (آمودریا) و اندس (سند) واقع اند تذکرات متعدد داده شده است.

بالین ملتفت باید بود که مطالب اقلیمی و جغرافیائی اوستا جنبه خاصی دارد و بیشتر اقلیم طبیعی حوزه های رودخانه ها و کوهها را اسم برده است و از شهرهای قدیم متفرق به استثنای یک یادو که آنها هم شرح و تفصیل می‌خواهد اسمی نبرده آیا چرا در اوستا از (اکتیا) یا همدان

قدیم پایتخت سلاله ماد اثری نیست؟ چرا از (سوز) Susa شهر معروف عیلام افا متکاه
دار یوش کبیر اسمی برده نشده؟

چرا از (یاسارا گاد)، (پرسه پولیس)، (استخر) مراکز باعظمت و شهرهای بایده و ناز عصر
جلال هخامنشی یادی ننکرده؟ همین قسم از (هکاتومی اوس) یعنی عشق آباد طوس مر گز
اشکانی ها، از «سلوسیا» پایتخت امپراطوری سلسی های شامی از سیر و پولیس از (مار کنندا)
سرفند قدیم از هیچ کدام نامی نیست. دلیل این امر را میتوان تایک اندازه دوری حیثه خاک
اوستائی ازین شهرها خواندولی این دلیل سبک و سخیف است و علت اساسی آن این میباشد که اوستا
عموماً پیش از بنا و شهرت این شهرها بمیان آمده است. این مطالب را از یهلوی دیگر هم خواهیم
دید که پیروان اوستائی تازه از جنبه حیات مالداری به زراعت در مین داری گرانیده بودند
و طبعاً هنوز در آن عصر شهرهای بزرگ بمیان نیامده بود تا از آنها اسم برده شود.

اوستا در فرگاد اول و ندید اعموماً از حوزه های رودخانه ها مخصوصاً رود خانه های
افغانستان قدیم ذکر میکند و این مربوط به زمانی است که آریاهائی که در عصر ویدی در دوطرفه
هندوکش در جنبش و تصاحب اراضی بودند در عصر اوستائی مستقر شده و زندگانی مالداری
آنها کم کم جنبه زراعت پیدا کرده است چنانچه فرار یکه بعد تر شرح خواهم داد مرانب
و تحول این دوجنبه حیات از روی قدیم ترین قسمت اوستا یعنی (گات ها) و سائر قسمت های
اوستا توضیح میشود.

معذالك مدققین به این نظریه اند که در میان شهرهای شرق (بلخ) و (ری) در اوستا
یاد شده بیشتر اشاره نمودم که این مسئله شرح و بسط میخواهد که بیشتر به تفسیر و تعبیر
اصل کلمات اوستائی تعلق دارد زیرا اصل کلمات (بخدی) و (راغنا) است که در جمله
قطعات اراضی شانزده گانه (وندیداد) ذکر شده اند. موضوع (راغا) آنقدر روشن هم نیست
که آیا اصلاً عبارت از (ری) میباشد یا جای دیگر زیرا (راغ) و اسخ در بد خشان افغانستان جای
دیگری میباشد. تنها میماند (بخدی) ولی چون صفت (پرچم های بلند) یاد شده و پرچم عموماً
فراز قلعه شهر های بلند میشود میتوان مفهوم شهر یعنی (بلخ) و معنی منطقه یعنی (باختر)
را از آن گرفت. بهر حال مقصود اینجا ازین مسئله نیست بلکه بصورت عمومی میخواهیم وانمود
کنیم که اوستا شهر های بزرگ معروف و مراکز امپراطوری های بزرگ مشرق زمین را
نمی شناسد و این امر دلالت به این میکند که در عصر اوستائی هنوز بلاد بزرگ بمیان نیامده بود
و دهکده ها بیشتر عمومیت داشت و زندگانی تازه از مرحله مالداری به زراعت و زمین داری
تحول نموده بود.

اوستا در حالیکه از حوزه های هری رود فراه رود هیرمند، ارغنداب، خاش رود و اندوس

و آمودر یاو کوه‌های افغانستان بالعموم ذکر میکند وارشهری درین علاقه‌ها اسم نمی برد واضح میشود که هنوز شهرهای مهم درین حوزه‌ها بیان نیامده بود و باشندگان کوه پایه‌های آریانا چیزی مالدار و کوچی و چیزی تازه درزندگانی زمین داری توجه نموده بودند و گرنه امکان نداشت که کتابی مانند اوستا در حالیکه خاک‌های بین‌سر دریا ورود سند و دشت لوط و هامون سیستان را به این خوبی میشناسد از شهرهای آبادان آن اسمی ببرد.

از اختلاف گات‌ها با سائز حصص اوستا چه نتیجه میتوان گرفت؟

معمولاً (گات‌ها) را از سائز حصص اوستا قدیم تر میدانند و این قدامت نه تنها به پاره اختلافات ادبی و لسانی متکی میباشد بلکه چیزهای دیگری هم است که آنها را از هم سوا میکند. از نقطه نظر لسان و اصطلاحات ادبی نوعیت مضمون اختلاف گات‌ها با سائز پاره‌های اوستا هویداست مهمتر از همه این است که (گات‌ها) شعر و سرودات و سائز حصص اوستا تدر و علاوه برین در لغات و اصطلاحات و جمله بندی‌ها فراتر از زیاد به متون سرود ویدی دارد بعدی که با مختصر تغییرات صوتی میتوان فقرات یکی را به زبان دیگر گردانید و ترجمه کرد.

درین البته شبهه‌ئی نیست که پیروان اوستا (گات‌ها) را نسبت بسائز حصص اوستا مهمتر میدانستند و علت آنهم این بود که آن را مجموعه سخنان خود زراشترا تصور میکردند و چون بر علاوه در فالب سرود بود و شعر خوب تر در چوکات بحور و قافیة خود حفظ میشود خوب تر حفظ شده و رنگ و ما هبت و تاز بود اصلی خود را از دست نداده است. همه میدانیم که اوستای اولیه و قدیمه در اثر پیش آمدهای روزگار (معمولاً جنگ‌های اسکندر را دران بیشتر زیدخل میدانند) پراکنده شد و سپس در عصر یارتی و ساسانی به جمع آوری و تدوین آن صرف مساعی بعمل آمد. در این تدوین جدید در اثر علمی که بالاتر شرح دادیم گات‌ها تاثیر نکرد نظر به اختلافاتی که میان متن گات‌ها و بقیه کتب اوستا موجود است چنین می نماید که از سائز کتبی که ترمیم شده هر چه از حفظه‌ها بدست آمده جمع شده و در آنها ترمیمات بعمل آمده و گات‌ها بهر کیفی که بوده بامتن اصلی خود در تدوین اوستای جدید شامل شده است بهر حال مطلب اساسی درین مقاله اختلافات دیگری است که در متن مضامین و شیوه اظهار مطالب آن‌ها دیده میشود و در تکمیل مرام این مقاله بیشتر بپردازد میخورد.

سراینده سرود گات‌ها خود زراشترا سینتمان یا هر شاعر دیگری که باشد. يك امر قابل ملاحظه این است که اشخاصی که در (گات‌ها) حرف میزنند و یا مصدر اعمالی می‌شوند معاصر سراینده و شاعر معلوم می‌شوند حال آنکه در سایر قسمت‌های اوستا این طور نیست

وازشخاص بسیار گذشته و قدیمی صحبت بعمل می آید. سایر حصص اوستا طور حکمایه از زراشترا و اصلاحات او صحبت می کنند و فسه ها همه شکل داستانی دارد حال آنکه درکات ها شاعر و حکیم و وزیر و پادشاه و اعضای خانواده شان همه معاصر هم هستند و فحوای کلام و شیوه بیان همه را پهلو به پهلو روی صحنه قرار میدهند. زراشترا حکیم و مقتن و پشتا سیه پادشاه، جام اسپه وزیر، پورو چیترا دختر زور استه همه معاصر هم دیگر همه، بکجا زندگانی دارند. کات ها باید سخنان خود زراشترا یا یکی از مریدان معاصر او باشد زیرا از خلال سرود چنین معلوم میشود که زراشترا مصروف مجاهده و تبلیغ اصلاحات خویش میباشد و هنوز آینده موفقیت او یوره معلوم نیست.

اگر از نقطه نظر حیات اجتماعی مطالعه بعمل آید آشکارا میشود که کات ها وسائر حصص اوستا فرق دارد.

درکات ها ماده گاو عامل اساسی و عمده حیات اقتصادی مردم تلقی شده است. اهمیتی که کات ها به ماده گاو داده چیزی است که در سرود ویدی دیده میشود. این امر واضح میسازد که هنوز مانند عصر ویدی در عصر کات ها مردم بیشتر مالدار بودند و به گاو های شیری و گله و رمه اهمیت بیشتر داده میشده. شبهه نیست که درکات ها از زمین و فولیه و تخم و دانه و حاصلات هم تذکرانی بعمل آمده ولی شکل اساسی حیات زندگانی مالدار است و از آن بعدتر زندگانی زمین داری آغاز میشود.

داکتر گایگر جرمنی به این عقیده است که مردمانی که معاصر کات ها بودند مرحله مخصوص تحولات مدنی را طی می کردند و آن ارتحال از زندگانی مالدار به حیات زمین داری و زراعتی بود.

برعکس در سائر حصص اوستا به تدریج اهمیت حیات زمین داری و کشت کار بیشتر شده و اختراعات آن در جامعه مساوی مالدار گردیده است تا جائیکه فرگاد یا فصل سوم (وندیداد) سراسربسک مبحث یارساله زمین داری و زراعتی قبول شده میتواند. همه مبدانیم و شنیده ایم که اوستا به زراعت اهمیت زیاد میداد. نشانیدن اشجار در آئین اوستائی اجر فراوان داشت این ها و امثال آن فرمایش های دیگر که در حصص دیگر اوستا آمده و انمود می کنند که بعد از عصر کات ها ملت اوستائی یا پیروان اوستا از مالدار به طرف زمین داری گرایشیدند و حیات زراعتی اهمیت و عمده بیت پیدا کرده رفت. با این تحول جنبه مذهبی اوستا هم فرق کرد. درکات ها قراریکه گفتیم هنوز آئین و اصلاحات جدید در مرحله عملیات و مبارزه میباشد و بامسکون شدن مردم به اراشی و توجه شان به امور زراعتی شکل استقرار بنمود میگردد.

دراطراف زمان وقدامت اوستا

مطالعه اوستا ازسرتا آخر واضح میسازد که مدنیت عصر اوستائی مدنیتی بوده که جنبه زراعتی وزمین داری ومالداری داشت واین مرحله در مراحل مدنیت بشری دوره معین دارد واز خلال متون خود اوستا هم مراتب ارتحال وترقی حیات توده واجتماعیات آن معلوم میشود گفتیم که گاتها نسبت به سایر حصص اوستا قدیم تر است درعصر گاتها پیروان اوستائی بیشتر مالدار بودند وقدم اول در مشاغل زراعتی برداشته اند.

داکتر ویلیم گایگر با مطالعات عمیقی که در مورد تمدن پیروان اوستائی دارد چهار نکته دیگر را از مشخصات عصر اوستائی میداند وقدامت این دوره را بامراتب آن در چوگات ارتقاء شری تعین میسکنند این چهار نکته قرار آتی است :

(۱) چنین مینماید که مردمان عصر اوستائی نمک ومواد استعمال آنها نمیشناختند .

(۲) شیشه درین دوره مجهول بود .

(۳) پول مورد استعمال نداشت وداد وستند باتبادل اجناس بعمل می آمد .

(۴) آهن هنوز مجهول بود . بناء علیه مردمان اوستائی در دوره برونز (مفرغ) زیست داشتند .

جرار اوستا نمک ذکر نشده ؟ در میان مواد خورا که نمک چیز مهمی است و چون در دامن طبیعت وجود دارد تولید آن محتاج کدام اختراع بزرگی نیست که بگوئیم مردمان اوستائی ازان محروم بودند و در نتیجه از نمک ذکری بمیان نیاوردند . گذشته ازین همان طور که در اوستا از نمک اسم برده نشد در سرود ریگ ویدهم تذکاری از آن نرفته . از سکوت این دو منبع هر نتیجه می که گرفته شود یکی آن این است که مدنیت های اریا های وید واوستا شباهتی بهم داشت وقدامت مدنیت اوستائی هم زیاد است .

بهین اساس دا کتر موصوف معتقد است که مردمان عصر اوستائی شیشه را نمی شناختند .

شیشه نمی نیست که در اوستا از ظروف مواد مختلف از قبیل ظروف طلائی ، نقره ای ، مسی ، برنجی سنگی ، گلی و چوبی تذکراتی بعمل آمده و لی تا جائی که تحقیق شده از شیشه و ظروف شیشه ای اسمی برده نشده است .

بیانیم به موضوع پول ومورد استعمال آن در داد وستند . همه میدانیم که پول ومخصوصاً استعمال آن در خرید وفروش از علایم مهم ترقی مراتب حیات اجتماعی بشری است . در عصر ویدی بلاشبه پول وجود خارجی نداشته ودادوستند همه باجنس وتباراه آن بعمل می آمد . ثبوت تذکار پول وعدم آن در اوستا موضوعی است که اختلاف نظر دران موجود است و این اختلاف نظر هم بیشتر متکی به تفسیر و تعبیر بعضی کلمات میباشد زیرا اقلأ دو کلمه در اوستا است یکی (شسته) Shaeta و دیگری (اسپرنا) Asperena که برخی بااساس تراجم پهلوی متون اوستا آنها را پول و در هم ترجمه کرده اند ولی داکتر گایگر بر خلاف آنست

و معتقد میباشد که کلمه (شپته) نه به معنی پول بلکه به معنی محض (دارائی) و ملکیت آمده و کلمه دوم هم عین همین مفهوم را دارد . مشارالیه درین مورد کلمه لاتینی (پکونیا) (Pecunia) را دلیل می آرد و بگوید که در لاتینی قدیم (داشتن حیوانات) معنی داشت و در نتیجه مفهوم (ثروت) اختیار کرد و بالاخره چون ثروت را بیشتر (پول) و (مسکوکات) تشکیل میداد دارائی یعنی (پول مضروب) شد .

بالا اشاره کردیم که عصر ویدی داد و ستد بامبادله جنس بعمل می آمد ولی تا یک اندازه واحد مبادله حیوانات مخصوصاً گاو بود . در اوستا هنوز این ممیزه حیاتی از بین نرفته و از خلال مناسبات مختلف معلوم میشود که هنوز قیمت اجناس را با حیوانات مثل : خر ، نرگاو ، اسب اشتر ، گوسفند می پرداختند .

بیشتر متذکر شدیم که موضوع تذکر واستعمال پول در اوستا و عدم آن بطور کلی ثابت نیست . داکتر جوستی D P . Justi و مستر توماشک Tomaszek با داکتر گایگر مخالف اند و اخیرالذکر از عقاید ایشان تذکراتی داده است و طوریکه اشاره نمودیم اختلاف نظر در تعبیر دو کلمه فوق الذکر است که دسته بی آنها را پول سکه شده و دسته بی دارائی ملکیت ، ثروت بطور عام گرفته اند . داکتر (گایگر) در آخر میگوید فرض محال که کلمه (اسپرنا) پول هم معنی داشته باشد بطور قطع کدام سیستم مسکوکاتی با داشتن فروعات آن در بین بود و در داد و ستد بیشتر جنس با جنس تبادل میشد .

درین شبه بی نیست که روی هم رفته اگر مطالعه شود بعضی عوامل جدید تری هم در اوستا دیده میشود حتی اگر خوب دقت شود شواهدی بدست می آید که بدوره های مختلف تعلق میگیرد ولی دلیل آن واضح است و همه میدانیم که تا زمان (ولغش) اول یارتی و حتی تا زمان شاه پوراول ساسانی (نیمه اول قرن سوم م) در جمع آوری اوستا صرف مساعی بعمل می آمد بناء علیه پارچه هایی در اوستا هست که نشان زمانه های جدید تر را میتوان در آنها سراغ کرد . از قبیل کلمه (گوتاما) که آنرا معمولاً (گوتامه بودا) بانی آیین بودائی می پندارند روی هم رفته با تحلیل مواد فوق که از سرمقاله تاریخچه بعمل آمد واضح میشود که اوستا و عصر اوستائی محصول قرون قبل از عهد مسیح منلاً قرن ۶ یا ۷ ق م نیست بلکه قرابت بیشتر به آخر عصر ویدی دارد .

اوستا هیچ یک از واقعات تاریخی را که متون شرقی بیاد دارد نمی شناسد و ذکر می کند آنها نمیکند . ازین بالاتر نام هیچ ملتی را نمی برد و از افوام بزرگ آریائی که ملیت ها

و سلطنت ها تشکیل کرده اند اسم نمی برد اسمائی از قبیل : پارت، پارسی، ماد برای آن مجهول است و تنها کلمه (ایریا) و (ایریائی) را میشناسد و این خود وانمود میکند که اسمای فرعی معدود هنوز بجا نیا آمده، بود ازین مسئله واضح استنباط میشود ~~که~~ تسمیه (آریا) عصر ویدی هنوز مفهوم خود را بحیث یک کلمه از دست نداده بود و اسمای کلمه های آریائی با هنوز بالکل بجا نیا آمده بود و با بهتر تر بگوئیم آنقدر دارای اهمیت نشده بسود بهر حال مفهوم ملی بکلی نداشت و اوستا از نقطه نظر کلمه و ملت تنها اسم (ایریا) را استعمال میکنند و بس .

قرار مطالعاتی که بعمل آمد در عصر اوستائی شهرهای بزرگ مشرق زمین هنوز کسب وجود نکرده بود و قراریکه شرح دادیم از ملیت های ماد و فارس در آن نام و نشانی نیست و تنها بخشی که آنرا بعضی باختر و بعضی شهر بلخ ترجمه کرده اند یاد شده است و با « بیرق های بلند » توصیف شده است و مرکزیت قلمرو اوستائی از آن معلوم میشود .

از پهلوی اجتماعیات . حیات مردم عصر اوستائی بیشتر شباهت به زندگانی قبایل مالدار و مردمان زمین دار داشت یعنی به تفصیلی که دادیم از روی گات های بیشتر جنبه مالداري و از روی سائر حصص اوستا پهلوی های مالداري و زمین داری آنها طور مساوی معلوم میشود و بدین منوال واضح میگردد که بیروان اوستائی یعنی باشندگان این عصر آریانا مالدار و دارای رمه های بزرگ گاو و گوسفند و اسب و اشتر بودند و به تدریج به زمین و زمین داری توجه کردند . گمان غالب برین میرود که قبایل آریائی که در عصر ویدی در کوه پاهای افغانستان مستقر شدند قرار ایجابات وقت و زمان به زندگانی مالداري خویش اشتغال مزید داشتند و زراتشتر با اصلاحات اجتماعی خود سعی بلیغ بخرج داد تا مردم را به مسکونت و تقرر در یک نقطه و زمین داری و توجه به حیات زراعتی متوجه سازد و ازین رهگذر مردمان آواره و کوچی را یک قدم در راه تمدن پیش برد . تا مسکون شوند و به زراعت توجه کنند و با آبیاری زمین و نشانیدن اشجار و بذر تخم خاک خویش را آباد سازند .

قراریکه بیشتر دیدیم بقرار نظریه « دا کتر کایکر » عدم وجود استعمال نمک . شیشه ، مسکوکات و آهن تا اندازه خوب مراتب قدامت عصر و زمان اوستا را تصریح میکنند و قراریکه خود دا کتر موصوف میگوید این عصر اختصاص بیشتر به (دوره برونز) دارد .

باتذکاریکه دادیم شبههئی نیست که در اوستا از ظروف سنگی یاد شده ولی تمام آثار و ادوات و افزار این عصر منحصر به سنگ نیست . بناء علیه دور های سنگ با تمام مراتب ضمنی آن گذشته و سیر شده و دوره فلزات دوام دارد ولی آهن بجا نیا آمده است بناء علیه عصر اوستائی را میتوان مربوط به دوره مفرغ دانست که در آن ساختن ظروف کسلی و چوبی و سنگی پهلوی به پهلوی هم رواج و عمومیت داشت .

بنده در فصل اوستائی تاریخ افغانستان وسائر مقالاتی که به مطالعات اوستائی و ویدی ارتباط دارد همیشه کوشش نموده ام که عصر وید و اوستا را متصل بهم جلوه دهم و حتی تصریح کرده ام که اوستا وعصر اوستائی تحول (وید) وعصر ویدی است که فرار ایجابات وقت وزمان وارتقاع تدریجی بشری به نام ونشان دیگر وجود خارجی پیدا کرده است .

از روی تحلیل موضوعات مختلف این مقاله بار دیگر واضح میشود که اوستا و (وید) بهم ارتباط معنوی زیاد دارند ودوعصر متقابل آنها دامنه یک دیگرانند که اقتضای زمان واحتیاجات جدیدتر در آنها تغییراتی وارد کرده است. بنده در م—ورد زمان اوستا چنین اظهار نظر نموده بودم که مقدمه عصر ورفورم اوستائی مقارن ۱۴۰۰ ق م شروع شده و درحوالی ۱۰۰۰ ق م رفورم واصلاحات مذکور توسط زراتشترآ آغاز گردیده است. اینجا ضمن مطالعات موضوع این مقاله سنه وتاریخ مذکور را تأیید مینمائیم زیرا باتمام نکات متذکره این مقاله سر میخورد و موافقت میکنند. اگر اوستا به این عصر وزمان تعلق بگیرد ارتباط معنوی آن خوب با (وید) تأیید میشود ومفهوم کلمه (آریا) و (ایریا) باباریکی هائی که دارد فهیجه میشود. بلاشبهه در حوالی هزار ق م هنوز اسمای (ماد) و (پارس) و (پارت) بمیان نیامده بود. مادها وپارسی ها و تاریخ عروج وسقوط آنها هنوز در کتم عدم بود همین قسم از شهرها و پایتخت های آنها نام ونشان نبود اوستا طبعاً باید از (ماد) و (پارسی) واسکنندروااقتات مربوطه آنها ذکر نکنند و شهر های بررگت شرق را نشانند اوستا مقارن هزار ق م باید از یول مسکوک حرف نزنند زیرا حتی در (لیدی) هم که معمولاً محل کشف سکه خواننده میشود هنوز سکه اختراع نشده بود. بگمان غالب قرائن عموماً به این دلالت میکنند که اوستا وعصر اوستائی مقارن هزار ق م در افغانستان قدیم یا آریانا بمیان آمده است و «داکترویلیم» «گایگر» در میان اوستا شناسان طرفدار جدی این نظریه است و میگوید که «سرزمین تهذیب ومدنیت اوستائی حقیقتاً خاک های ایران شرقی است و حدود آنرا میتوان ازسر دریا بطرف غرب تا سرحدات مدیا وبطرف جنوب نداشت های گند روزیا انبساط داد.» این عیناً چوکات جغرافیائی افغانستان قدیم یا آریانا است که در مطبوعات افغانی مفصل در اطراف حدود آن نشریات کافی بعمل آمده است.

د پښتو او سانسکریت لغوی

نژد یووالی

صدیق الله رښتین

وړم کال ماد کابل کالنی. دپاره دپښتو اوسانسکریت دگرامری نژد یووالی په باب یوه مقاله لیکلې ده، ستر کال غواړم چه دپښتو او سانسکریت د لغوی نژد یووالی په دپاره کښې یوڅه ولیکم ولی چې دپښتو گرامری او لغوی دواړه خواوې دژبې په بحثونو کښې یو ره اهمیت لری اوددووژبو دمقایسی او برتله کولو دپاره نا دواړه بحثونه ضروردی. له دېرې مدې څخه زما دا کوشش دی چه د پښتو ژبې مقایسه دد وو لویو آریانی ژبو سانسکریت او اوستا سره وکړه او په دې سورت دپښتو قدامت او پوخوالی ثابت کړم. مگر را کبار زما دپاره په غره پاندي او بهر ولدی، ولی چه نه په سانسکریت پوهېږم او نه په اوستا، خوسره ددې هم آرزو لرم چه دخپل کوشش او پلټنې نتیجه دنیا غواوستونکر مخی ته وړاندی کړم، د پښتو اوسانسکریت لغات یوله بله دپرتو نژد یووالی، ارتباط او حتی یووالی لری چه دا به له وروسته پخپلې او پلټنې څخه په ښه شان ښکاره اوڅرگند شی. په دې لغوی مقایسه کښې زه هغه لغات را وړم چه هغه یوڅرگند او ښکاره ارتباط ولری او هرڅوک پرې په لږ فکر پوهشی نو دادی په دغه مقصد لاس پوری کوم اود هر لغت ارتباط نژد یووالی او یووالی پیل پیل ښیم.

۱- (انگار) په سانسکریت کښې داوراوسکر وتو په معنی دی، چه په پښتو کښې هم کته من په دغه معنی تراوسه موجود اومستعمل دی. په دې لغت کښې نه لفظی تغیر راغلی دی او نه معنوی له دې کبله ئې له پښتو سره یو بولو.

۲- (آیت) په سانسکریت کښې د (آفت) په معنی راغلی دی، چه په پښتو کښې هم په دغه معنی اودغه شکل موجودی. لځینی خلک چه د پښتو (آیت) له عربی (آفت) څخه مقنن بولی، لغوی تېرومخی، ولی چه دغه کلمه یوه آریانی کلمه او په سانسکریت کښې موجوده ده نوعربی ته ئې را ښکل بی لځیه معلو میږی.

۳- (اوج) په سانسکریت کښې داوچت والی، چیکوالی په معنی دی. د پښتو (اوجت)

له دې کلمې سره ارتباط لري او ښايي چې د (ت) په زيات والي له (اوج) څخه ما خوږوی . هر کلمه چې (ت) یو نسبتی توری دی، نو (اوجت) هغه شی ته وایه شی چې جګو الی ته منسوب یعنی جګ او پورته وی .

۴- (هنګو) دا کلمه په پښتو کېني اوس هم شته ، خالی (ګج) پکښې بدل شوی او (هنجه) ویل کېږي .

۵- (ګودوم) په سانسکریت کېني غمونه وانی . د فارسی (ګندم) او د پښتو (غنم) ورسره نزدی ارتباط لري . د (غ، ګ) همیشه پر یو بل باندی اوږی . دان (و) تبدیل هم په پښتو کېني شته لکه (منځنی، منځوی) نو په دې وجه ویلای شو چې (غنم او ګودوم) سره نزدی او قریب دی .
۶- (مستو) دالغت په پښتو کېني د (مستی، ماسته) بصورت موجوددی د (مستو اومستی)

تر ۱۰- څخه خالی دومره توپیردی چې د آخر (وی) پکښې سره بدل شوی معلومېږي .

۷- (جني) په سانسکریت کېني د ښځې په معنی راغلی دی، مګر په پښتو کېني جني (دختر) ته وانی که څه هم لفظی فرق پکښې پرانسته مګر په معنی کېني ښې لږغوندي فرق موجوددی . دومره فرق د زمانو په تېریدو خامخا پېښېږي، له دې کبله د پښتو (جني) او د سانسکریت (جني) یوشی بللای شو .

۸- (کهر) په سانسکریت کېني خرته وانی . (ک، خ) په آریایي ژبو کېني همیشه پر یو بل باندی اوږی له دې نه معلومېږي چې د (خر) کلمه فارسی او پښتو دواړو ته له سانسکریت څخه راغلی ده او خاص فارسی کلمه ښې نشو بللی . که څه هم خرته په پښتو کېني لږینی ځک (آنی) هم وانی .

۹- (موری) په سانسکریت کېني د (آبرو) په معنی دی . په پښتو کېني (موری) څه قدر عام والی لري - داو بود تېرېد و سوری ته هم موری- وانی او د تنور لاندی سوری هم موری- بولای ، لاکن سره د دې لږ معنوی فرقه داد واړه کلمې سره یو اوږدی ګډل کېږي .

۱۰- (جال) په سانسکریت کېني د ښکار د دام په معنی دی . په پښتو کېني هم (جال) د ښکار کولو یوه آله ده چې له تارونو څخه ښې جوړوی او مرغان او ماهیان پکښې نیسي .

۱۱- (بن) د ونو د ځنګل په معنی دی . په پښتو کېني هم په دې معنی استعمالېږي مګر په نقل نون « بن » ویل کېږي .

۱۲- (ستهان) په سانسکریت کېني دلخی په معنی دې چې په فارسی کېني «ستان» استعمالېږي په پښتو کېني «تون» په همدغه معنی راځي لیکه چې د پښتو په قدیم ادب کېني راغلی دی . شیخ اسمدسوری (۱۲۵۰ هـ) دامیر محمد سوری په مرثیه کېني وایي : « په جنت کېني دې وه تون زمونږ واکمنه » . دغه شان « تون » په پښتو کېني د ظرف یوه لاقه هم ده لیکه په « چرتون ، مېرتون » کېني . نو ویلای شو چې د پښتو « تون » او د سانسکریت « ستهان » سره نزدی او هم رینه دی .

دینتو او سانسکریت لغوی نزدیوالی

- ۱۳- (وار) په سانسکریت کښې « نوبت » ته وایي او په پښتو کښې هم عیناً دغه معنی لری .
- ۱۴- (تاو) د گرمۍ معنی ور کوی چه په پښتو کښې هم عیناً په دغه معنی مستعمل دی .
مثلاً داور تاو ، د نمر تاو .
- ۱۵- (وند) په سانسکریت کښې د « بند » په معنی دی او په پښتو کښې هم (وند) په همدغه معنی استعمالیږی لیکه د « غروندی » کلمه چه په اصل کښې « دغاړې وند » دی یادلاس مروند چه معنی ئې « مړ بند » دی .
- ۱۶- (چتیکا) په سانسکریت کښې دجوغسکي په معنی دی، مگر په پښتو کښې (چتکی) د « فرچه » ته وایي . په دې لغت کښې که څه هم معنوی فرق موجود دی لا کن سره د دې هم نزدیوالی او ارتباط ئې ښکاره او څرگند دې .
- ۱۷- (شالی) دې کلمې په پښتو کښې څه قدر لفظی تغیر موندلی دی او (شولې) ئې بولی، نور یوشی دی .
- ۱۸- (سپیت) یوه صفتی کلمه ده چه په پښتو کښې ئې (سپین) بولی . ددې دواړو کلمو رینه « سپ » ده . « یت » په سانسکریت او « ین » په پښتو کښې د نسبت او صفت لاحقې دی نو په دې وجه دغه دواړه کلمی هم رینه او نزدې یولو .
- ۱۹- (جیها) په سانسکریت کښې « زبان » ته وایي او په پښتو کښې (ژبه) استعمالیږی مگر عام تلفظ ئې (جیه) دی چه کتبت د سانسکریت د (جیها) سره یوشان دی .
- ۲۰- (داگه) داهم د سانسکریت کلمه ده چه په پښتو کښې (داغ) بلل کیږی . له دې کبله ویلای شو چه (داغ) فارسی کلمه نه ده بلکه له سانسکریت څخه پښتو او فارسی ته را دا خله شوی ده .
- ۲۱- (گهرم) د سانسکریت کلمه ده چه په پښتو او پرسی دواړو کښې مستعمله ده او دتود یا تودوخی معنی ور کوی .
- ۲۲- (گریو) په سانسکریت کښې د غاړې لاندې هډوکی ته وایي، چه په پښتو کښې په څه قدر تغیر (گروه) استعمالیږی .
- ۲۳- (یرمان) دا کلمه هم د سانسکریت ده ، په پښتو کښې هم (یرمان) ویل کیږی او په فارسی کښې ئې (فرمان) بولی . له دینه معلومه شوه چه دپښتو یرمان له فارسی څخه نه دی اخستل شوی بلکه دایوه زړه کلمه او دپښتو اوسنسکریت تر منځ شریکه ده .
- ۲۴- (روج) د سنسکریت کلمه ده ، چه دپښتو (روج ، ورخ) او دفارسی روز له همدغې مادې سره ارتباط او نزدیوالی لری (۱)

(۱) تردې لحاظې پوری د سانسکریت لغات د محمد حسین آزاد له « سخندان فارس » نه اخستل شوی دی .

د کابل کالنی

- ۲۵ - (سونډا) په سانسکریت کې دڅاروی پوزته وایی چه په پښتو کښې ئې (شونډه) بولای . سونډا اوشونډه دواړه سره نژدې بللکه یوشی دی .
- ۲۶ - (شنډها) په سانسکریت کښې دېې حاصله په معنی دی . په پښتو کښې (شنه) دېې حاصله اوږې نتیجې شی ته وایی لکه شنه ونه ، شنه شنه ، « چه اولاد نه راوړی » یا شنه سړی او داسی نور .
- ۲۷ - (گونها) د شمارلو او حسا بولو معنی ورکوی ، په پښتو کښې (گډل) په دغه معنی دی . لکه په پښتو کښې مصدری علامه ددنو پاته کلمه چه فعلی ماده ئې بولی کتې مته د (گونها) کلمه ده .
- ۲۸ - (کانکنا) په سانسکریت کښې باهو اودلاس وشي ته وایی چه په پښتو کښې ئې (کنکر) بولی . کهڅه هم څه قدر لفظی تغیر پکښې لیدل کیدی ، مگر یو تر بله ئې ارتباط او نژدېوالی څرگند او ښکاره دی .
- ۲۹ - (انکنا) د کور غولی ته وایی ، چه په پښتو کښې د (انکنه) بولی . په مثال استعمالیږی ، کښې شی چه د پښتو څخه « نې » په سانسکریت کښې په وړوکی (ن) بدل شوی وی .
- ۳۰ - (کپانا) د کور اوانبوه په معنی دی چه په پښتو کښې د (کپ) په صورت استعمالیږی .
- ۳۱ - (مرکرته) په سانسکریت کښې (ملهاری) ته وایی . د « وړل او گټه ، غ » تبدیل په آریائی ژبو کښې عام دی ، له دې کبله دغه دواړه کلمی سره نژدی اوڅپای دی .
- ۳۲ - (موکها) رنج په معنی دی . « موکها اومخ » دواړه یوشی دی خالی « کهه اوخ » سره پس شری دی .
- ۳۳ - (سوسو ما ره) دا کلمه او د پښتو (سمساره = شمخاره) سره یوشی دی ولی چه عم ئې معنی یوه ده اوهم په لفظ کښې سره نژدې دی .
- ۳۴ - (سادهو) په سانسکریت کښې پرهیز کار او ښه سړی ته وایی . په پښتو کښې (سان) ښای په دغه معنی موجود دی لکه چه عابدان څټک وایی ، رسوانی هسی کمال د معیت دی چه تمام جهان ته غل شی هله سادشی
- ۳۵ - (تدا) د پښتو د (تل) سره هم معنی دی . په دې دواړو کلامو کښې (دل) سره بدل شوی دی .
- ۳۶ - (گواماتی) په سانسکریت کښې دیوه رود نوم دی چه په پښتو کښې ورته اوس (گومل) وایی . په دی دواړو کلامو کښې (ت ل) سره بدل شوی دی .

دښتو او سانسکریت لغوی نزدیوالی

- ۳۷- (پته) په سانسکریت کښې (عریض) ته وایی. چه په پښتو ئې (بلن) بولی، دانه هم (ت، ل) سره اوښتی دی.
- ۳۸- (ماښمان) له دې کلمې سره دښتو (مېله) نزدیوالی او ارتباط لری او ښایی چه دښتو مېله په اصل کښې (مېلمن) وی ولی چه جمع ئې مېلمانه راځی. د (ت، ل) بدلون په آریائی ژبو کښې ډېر او د امدادی تورو یعنی (الف، د) حذف هم زیات دی نو له دې کبله دغه دواړه کلمې سره نزدې بولو.
- ۳۹- (آسا) په سانسکریت کښې دلخای په معنی دی. دښتو (اوسپدل) له دې ریښی څخه معلومېږی ولی چه اوسپدل په یو لځای کښې استوگنی ته وایی. یعنی لځای لرل.
- ۴۰- (سسه) په سانسکریت کښې د «خرگوش» معنی ورکوی. په زند کښې ئې (ساهه) بولی. دښتو (سوی او سویه) له همدغی ریښی سره از نباط لری. له دې نوم څخه دښتو ژبی قدامت اواصلت معلومېږی ولی چه دفارسی (خرگوش) یو غیر طبعی مرکب اوجملی نوم دی اوله دی نامه څخه دا خرگندېږی چه باید «خر» له سویی څخه مخکښې پیدا شوی وی.
- ۴۱- (موشیکه) په سانسکریت کښې «موش» ته وایی. دښتو (مژک) ورسره نزدی ارتباط لری. په پښتو کښې د (ش، ز) دتبدیل نور مثالونه هم شته لکه لږکی - لښکی.
- ۴۲- (بېده) په سانسکریت کښې د «جدایی» په معنی دی چه د پښتو (پل) ورسر نزدی دی ولی چه دسانسکریت «ده» په پښتو کښې عموماً په «ل» اوږی (۱).
- ۴۳- (میشی) د گلهې په معنی دی چه په پښتو کښې ورته (مېزه) وایی. په دې کلمو کښې «ش، ز» سره بدل شوی معلومېږی.
- ۴۴- (شرکال) په سانسکریت کښې کیدنه وایی. دښتو چغال له دغی کلمې سره ارتباط لری له دېته معلومه شوه چه چغل له فارسی شغال څخه نه دی اخستل شوی بلکه دسانسکریت له «شرکال» سره خپلوی لری - لښکه چه د «ش، چ او گت، غ» تبدیل په آریائی ژبو کښې عام دی.
- ۴۵- (میوره) دا کلمه په سانسکریت کښې د نر طاوس په معنی ده چه ښه طایوس ته ئې (میوری) وایی. دښتو په قدیم ادب کښې هم (میور) د طاوس په معنی راغلی دی لکه چه محمد ظفر (۱۱۲۶ هـ) دخپل کتاب تاریخ اعظم کوفی په آخر کښې د افضل خان خټک په صفت کښې وایی:

(۱) له (۲۵) لمر څخه تر (۴۲) پورې اغات د دارمستور له پښتو څېړنی څخه اخستل شوی دی.

دخان زده چه ښکارو قواری

۲۶- (برې ورتن) د سنسکريت کلمه ده چه په پښتو کښې ئې (برېوتل) بولی .
۲۷- (لېکهنم) د لیکلو په معنی مصدر دی . « (نم) په سنسکريت کښې د مصدر علامه ده نوپاتې کلمه او د پښتو (لیک) یوشی دی .

۲۸- (کهنم) ددی مصدر په مقابل کښې پښتو (کینل) لری .

۲۹- (مننم) په پښتو کښې (منل) په دې معنی راځی او دواړه یوشی دې .
نوټ : په دې پورته څلور واړو مصدرنو کښې د سنسکريت او پښتو ترمنځ لفظی او معوی ارتباط او یروالی ښکاره او څرکند دی .

۳۰- (نت) په سنسکريت کښې د « رفص » په معنی دی . د پښتو (نڅیدل - ناڅل) ه همدغی رېښی څخه راوتلی دی لیکه چه « نت ، نڅ » په طبیعت کښې یو شان دی .
سربره پردې (ناج) هم په سنسکريت کښې د (ناک) په معنی دی .

۳۱- (پرش = پرچ) دا کلمی د پسران معنی ورکوی چه د پښتو له (پوښتل) سره ارتباط او نزدوالی لری . دغه شان د پښتو (پوخ ، = تیوس) هم ددغی رېښی سره نزدې اوهم ریشه معلومه بڼی . لښنی کسان د پښتو (تیوس) له عربی (نفحص) څخه مفن بولی مگر په دی کېږی دوی تیر و لښی ولی چه دا کلمه په نو لو آریائی ژبو کښې قوی ریشه لری . مثلاً دالاندې منا اونه وگورئ .

پرش - سنسکريت

پرس - فارسی

یت - یو لښدی

پوچ - یو چنا - هندی

له دې کبله په یقین ویلای شو چه په پښتو کښې هم اصلاً دغه کلمه (پوچ = پوس) ده اویا وروسته د کلمی ددر نو لو دپاره په اول کښې «ت» و ز یاته شوی ده .
په پښتو کښې د «ت» د ز یا توالی نور مثالونه هم شته لیکه (ر تل او تر تل) چه دواړه په یوه معنی دی او په دوهم مصدر کښې «ت» ز یاته ښکاری .

سربره پر دغه د کو چنیا نو په لهجه کښې اوس هم تیوس (پوخ) ویل کېږی .
۳۲- (بالک) په سنسکريت کښې دوړ و کی په معنی دی چه په پښتو کښې د (بالکی)

(۱) په فلمی نسخه کښې د (میور) د یاسه طاوس لیکل شوی دی ، څاری هم یوه

مرغی ده .

په شکل مستعملېږي او د سړي ملازم او نو کړ هلك نه وايي. (۱) د (هلك) كلمه هم له یغه (بالک) سره قرابت او خپلوی لري .

۵۳- (وېدا) په سانسکریت كښ د علم او پوهنې معنی لري ددی كلمې اصل (وډ) دی چه په سانسکریت كښ ترې د پری كلمې جوړې شوی دی لكه . و د یا - علم . ز د ه - كړه - و د یا وان - پوهنوال . عالم - و د یا لی - مکتب -

هر كلمه چه علم د معنوی ترقی او وډې سبب دی له دې كښه د پښتو (وډه) ددغی ریشی سره نزدی او مربوط بو لو . دغه شان (واده) چه د نشو نما او د پریش سبب او دانسانی ژوند بو مترقی حالت دی . له دې سلسلې سره مربوط كښل كېږي . د اهم كښی شی چه (و ید) د پښتو له (ویل) سره هم ریشه و بو او لكه چه (و یل) د پوهی او علم سبب دی .

۵۴- (ریشی) په پښوانو آریائی افوامو كښ د مشر ، پادار لارښوونكی او روحانی معنی در لوده . اودا كلمه په د شواخلا فوختن ته ویل كېده . ددی كلمې آره (رشه) اودی . پكښ نسبتی توری دی . لكه چه كور و په پښتو كښ هم لحنی كلمې شه چه ددغی كلمې سره ښكاره ارتباط لري لكه (رشتین ، رشتیا) په دی د واد و كلمو كښ « ین او تیا » لاحقی دی او اصلی جزء ښی عماغه (رش ، رشت) دی چه په دی وجه د (ریشو او رشتین) تر منځ پوره معنوی ښا سب او نزدیوالی لیدل كېږي .

۵۵- (سمهیتا) ددی كلمې معنی مجموعه ده . د ویدا څلور كښا و نه د مقدس علم مجموعې كښل شوی دی او هره یوه (سمهیتا) بلل كېږي . دا كلمه اوس په پښتو كښ د (سمت) په سورت استعمال كېږي او معنی ښی ټول مجموعه او درست ده . مثلا وایی « سمتنه ډوډی ښی و خورده . سمت خلك لا یا ته دی » له دی كبله (سمت او سمهیتا) سره نزدی كښی بو او .

۵۶- (سیندهو) دا كلمه په ریكو ښا كښی د پر . راغلی او داو بو او دریا په معنی ده . په پښتو كښ اوس (سېند ، سین) د یل كېږي چه بیدو د همدغه (سیندهو) معنی ور كوی او یوشی ښی بدللی شو .

۵۷ (برهمن) د پخوا نو آریا یا نو در و حانی او مقدسی د لی نوم دی دا ښه نسبت نورو دلوته درنه . معززه اود احترام خاونده وه . كه شه هم دا نوم په دعا كوونكی او نماښوونكی ترجمه شوی دی . مگر داوډ تیا او عظمت مفهوم پكښی پروت دی .

(۱) له (۴۳) نمبر څخه تر (۵۲) پورې لغات د ۱۳۲۴ كال په سالنا مه كښ ز ما له

مقالی څخه را نقل شوی دی .

دا کلمه که له « برم » او نسبتی « ن » څخه مرکبه و بو لو او که ئې له « بری » او « من » څخه مرکبه وگڼو ، په دې دواړو صورتونو کې پښتو رنگ پیدا کوي ولی چه « برم » هم پښتو کلمه ده او « بری » هم او په دواړو کې د عظمت ، جلال او لوړتیا معنی پرته ده . نو په دې لحاظ د (برهن) کلمې ته پښتو یا پښتو ته نژدې کلمه ویلای شو . او معنی ئې د (بری یا برم) خاوند کېږي .

۵۸ - (کشتی) د آریه و یوه بله طبقه وه . ددې طبقې کار جنگونه او د وطن او مسک ساتل وو ، دا کلمه هم په پښتو کې قوی ریشی لری . او غالباً له « کین » او « نوری » څخه جوړه شوی ده (کپتوری) یعنی توره کپتورکی - ددې کلمې مقابو سورت یعنی (نورکین) په پښتو کې دسکریت په معنی اوس هم مستعمل دی .

۵۹ - (شودر) په پخوانو آریه و کې یوه طبقه او کینه ډله وه . ددوی کار د نورو خدمت او ملازمت و دا کلمه دپښتو له (سوډر) سره هم په معنی اوهم په لفظ کې نژدېوالی لری ولی چه په پښتو کې (سوډر) نالایق ، ناپوه او نیت سړی ته وایي ، نو معاومه شوه چه دسکریت (شودر) اردپښتو (سوډر) یو له بله ډېر نژدې او ورېدلی .

۶۰ - (ویسیا) د آریه و بله طبقه ویسیا نومېده . ددې طبقې کار زراعت ، تجارت مالداري او دغوبانو ساتنه وه او ټول مدنی او عمرانی کارونه به دې کول . (ویسیا) په پښتو اعتماد او بلاو ته وایي ، هرکله چه په دغو کارونو کې اعتماد او باور ته ضرورت وی او بې له دې څخه نه کېږي ؛ له دې کبله دغه ډله (ویسیا) بلل شوی ده .

۶۱ - (من) دا کلمه په سانسکریت کې زړه ، ارادې او روح ته وایي . او دپښتو په زوږاد کې هم دارادې په معنی استعمال شوي ده . امیر کر و د (۱۳۹ هـ) وایي : « غشی دمن می نخی بر پښتا پر مهر خمنو باندی » دلته له من څخه اراده مطلب ده . دغه شان دپښتو د (منیل) مصدر هم غالباً له دغې ریشی څخه جوړ شوی دی . لڅکه چه « منیل » د زړه قبول ته وایي یوه خبره چه زړه ته پرېوزی او قبوله ئې کړې هغه « منیل » دی . له دې کبله ویلای شو چه دسانسکریت (من) په پښتو کې هم موجود او مستعمل دی .

۶۲ - (ویسا کرن) په سانسکریت کې دگرامر اوصرف نحو په معنی راغلی دی . دا کلمه دوه جزء لری یو (ویسا) دی چه کت مټ په پښتو کې بک (وپی) په شکل مستعمل او معنی ئې « گفتن » ده او بل (کرن) چه هغه هم د (کرن) په صورت موجود دی نو ترکیبی معنی ئې (ویل کول - ویسی کرن) کېږي . هرکله چه صرف نحو دویسی کولو ذریعه ده نو شاید له دې کبله دغه کلمه دگرامر دپاره وضع شوی وی .

۶۳ - (مانو) په سانسکریت کې دسړی په معنی دی . په پښتو کې (برمانو) لڅکلی

بنتادم ته وایي . « بر » یو صفت دی چه اوږده یاغرتري مراد کېدی شی اوله برمانو څخه دغه سړی مطلب دی ، له دېنه معلومه شوه چه (مانو او برمانو) یوله بله پوره نزدېوالی لری .

۶۴ - (من) دیو مخصوص وزن او تول دیاره په ویندا کېږي راغلی دی . نو ویلای شو چه دا کلمه له سانسکریت څخه پښتو او فارسی ته په شریک ډول را ننوتی ده .

۶۵ - (پاسو) یخوانو آریایانو به هغه شی چه دیو شی په عوض کېږي ورکول کېده (پاسو) باله - دا کلمه بیا وروسته دسکو اورویو دیاره هم استعمال شوه ، اوس په پښتو کېږي هم مال او روپو ته (بیسی) ویل کېږي - نو ویلای شو چه دا کلمه یقینا دهماغه (پاسو) سره ارتباط او خپلوی لری .

۶۶ - (کر ، کرشی) په سانسکریت کېږي دکر او او زراعت معنا لری ، دغه شان (کرشان) کرونکی او کرشن (شدیار کرونکی) ته وایي . هرکله چه د (کراو کرشی) ریشه پښتو په (کرل ، کرنه) کېږي هم موجوده ده ، له دې کبله ددغو کلمو په ارتباط او نزدېوالی حکم کولای شو په (کرشان - کرشن) کېږي خو « ن » دفاعلیت او نسبت دیاره دی اوداهم دپښتو رنگ لری .

۶۷ - (پتی) په ویدی ژبه کېږي دا کلمه ډېره مشهوره ده چه دشر ، ابادار معناوی لری په دغه ژبه کېږي (ویس پتی) دکلی مشرته ویل کېده . په سانسکریت کېږي هم (پتی ، پتی) دواړه په دغه وړاندې معنی مستعمل او موجود وو ، دا کلمی اوس په پښتو کېږي هم ژوندی او موجودې دی ، خالی دومره ده چه څه قدر معنوی توپیر پکښې لیدل کېږي که نه په اصل کېږي ییځی بوشی ښکاری ، (پتی) په پښتو کېږي عزت ، حرمت او (پتی) د عزت خاوند ته وایي . څوک چه دآشنا یې په پت ټینگ وی هغه هم (پتی) بولی . د دې خبرنی له مخه ویلای شو چه دسانسکریت (پتی) او دپښتو (پتی) ییځی سره نزدې او یودی ، دغه شان دپښتو (بالبل) هم لدغی نیلی اورینې سره معنوی او لفظی ارتباط لری .

۶۸ - (کولا) په ویدی ژبه کېږي کورنی او خاندان ته (کولا) وایي . دا کلمه په پښتو کېږي تر اوسه ژوندی او مستعمله ده ، خالی څه قدر لفظی تغیر پکښې راغلی دی او (کول ، کول) ویل کېږي ، چه دکورنی ، نسل اوز وز ادمعنا وی لری . دغه شان د(کور کاله ، کلمی ، کلا) کلمی هم له دغې آری سره اړه لری او پښتو کلمی دی . ځینې کسان (کلا) له عربی (قلعه) څخه مفن بولی مگر دوی تیروځی ولی چه په خپله پښتو کېږي ټې داشتقاق سلسله او آره او ځپله موجوده ده ، هغه احاطه چه له کلمی یا یوکول او کورنی ، څخه چاپیره وی « کلا ، بولی » .

د کابل کالني

- ٦٩- (گرام) په سانسکریت کې د کلمې په معنی دی چه په پښتو اوس هم د کلمې د نومو په آخر کې موجود دی لکه: وډی گرام - کولنی گرام - کالنی گرام او نور ددې کلمې نور ترکیبات لکه: گرامنی (د کلمې مشر) - گرام واسی (د کلمې اوسېدونکی) گرامین (سکلی وال) هم پښتو ته نژدې او هېڅو د ترکیباتو په شکل دی .
- ٧٠- (ویس) دا کلمه د کلمې او کور معنی ورکوي . د پښتو وېش (سرحد ، لځای) له همدې کلمې سره ارتباط لري . دغه شان د (اوسېدل) په مصدر کې هم د (ویس) آره لیدل کېږي . په سنسکریت کې (وس) د اوسېدلو په معنی مصدر دی . له دې کبله ویلای شو چه دغه ټولې کلمې سره نژدې او خپلې دي .
- ٧٢- (پور) په سانسکریت کې دینار او کلمې او شاهي لځای په معنی دی . دا کلمه په پښتو کې اوس هم شته او د لځایو په نومو کې راځي لکه : په پور - سلام پور .
- ٧٣- (ناج) په سنسکریت کې انځ ته وايي . د پښتو (نځا ، ناځل) له همدې کلمې سره ریښوي ارتباط لري اوله یوه خپل نه گڼل کېږي .
- ٧٤- (سامانه) دا کلمه په ریښو کې د پوره راغلی او د یوې لویې مېلې نومؤ چه اوی واړه ښځې او نر په ورته راتلل - د (سامانه) کلمه اوس هم په پښتو کې شته او د ټول ټال . ښځو او خوشحالی ، لویي په معنی استعمالېږي . مثلاً وایي «فلانی څه لویه سامانه پوره کړې ده» هر کله چه په میلو کې عموماً دغه شیان موجود وي نو په دې اعتبار ئې معنوی تناسب او تلازم ښکاره اوڅر گند دی .
- ٧٥- (ډېوا) دالفت په سنسکریت کې د لمر او زما په معنی دی . په پښتو کې تراوسه چرلغ ته (ډېرم) وایي چه کت مټ د سنسکریت (ډېوا ، ډیواس) ئې بللی شو . په سنسکریت کې آسمان او اسمانی رب النوع ته (ډیوس) ویل کېده لځکه چه آسمان په ستورو منه او ښځه وهی نونښت ئې ډیوی او زما ته شوي دي . په پښتو کې هم آسمان ته (ډیویز) وایي . یز ، یس ، په طبیعت کې یوشی دی او دواړه د نسبت توری دي . زما په خپل چه د پښتو ډیوت (چراغدان) به هم په اصل کې (ډیوت = ډیوس) وي .
- ٧٦- (پرتوی) په سنسکریت کې د مخکې معنی لري لځکه چه مخکې هم پرته وي بودنې معنوی اول معنی ارتباط له کبله دغه دواړه کلمې سره نژدې بللی شو .
- ٧٧- (واړ) په سنسکریت کې د لځای معنی ورکوي او د پښتو په لځایو نومو کې هم ددې کلمې ریښه موندلای شو لکه را جواړه (راجستان) دغه شان (باجوړ) هم احتمال لري . په اصل کې (باجوړه) وی . په (کر واړه) کې هم « واړه » د لځای او مخو ټلې معنی افاده کوي .

- ۷۸- (کواره) دغواو پادی او کورم ته وایېد پښتو (گورم ، کوار) دواړه له دغه (کواره) سره نږدې ارتباط لری اوله یوې سلسلې څخه گڼل کېږی .
- ۷۹- (دیور) په سانسکریت کېښي (پور) ته وایې . ده «دل» بدلون په آریائی ژبو کېښي عام دی لکه داوستا (خوده) چه په پښتو ښي (خول) بولی ، له دې کبله ویلای شو چه دسانسکریت (دیور) اودپښتو (لیور) یوشی دی اودومره توپیر سره نه لری .
- ۸۰- (شرکیرا) ددې لغت معنی په سانسکریت کېښي (گوده، شکره) ده که څه هم (شکره) په پښتو کېښي میده گودې ته وایې اوڅه قدر خاصوالی ښي پیدا کړی دی ، مگر سره ددې هم په اصل رینه کېښي دسانسکریت له (شرکیرا) سره ارتباط لری . دغه شان دفارسی (شکر) اود انگریزی (شوگر) هم اهدغې رینه سره نزدیوالی لری ، له دې وړاندې مثالوڅخه دآریا ښي ژبویو ترله ارتباط ښه څر گندېږی .
- ۸۱- (کماند) دسانسکریت کلمه ده چه دشکری پاک شوی ډول ته ویل کېږی ، چه په فارسی ښي (قند) او په پښتو ښي (کند) بولی له دینه معلومه شوه چه پښتو ته د(کند) کلمه له دغه لخواه راغلې ده اوفارسی یا عربی کلمه ورته نشو ویلای .
- ۸۲- (شا کها) دالفت د(شاخ) په معنی دی چه په پښتو ښي (شاخ) بولی ، په پښتو کېښي د(کاخ) بدلون عام دی نو په دې وجه (شاکها او شاخ) سره قریب گڼل کېږی .
- ۸۳- (پرنه) دسانسکریت کلمه ده چه په پښتو ښي (پانه) بولی اودواړه سره نزدی دی .
- ۸۴- (جرمن) دې کلمی ته په پښتو کېښي (خرمن) وایې ، او دواړه سره یوشی دی
- ۸۵- (جودن) په پښتو ښي (زود) بولی ، خالی نسبت یو (ن) پکښي زیات او (ج،ز) پکښي بدل شوی دی ، نور یوشی ښکار لری .
- ۸۶- (ستویر) دا کلمه په پښتو کېښي د(ستر) په صورت موجوده ده او بې له څه قدر لفظی توپیر څخه نور فرق پکښي نه لیدل کېږی .
- ۸۷- (کال) په سانسکریت کېښي د (وقت) په معنی دی خو په پښتو کېښي (سال) ته وایې دامعنی که څه هم خاصه معنی ده مگر دهغی عامی معنی سره پوره ارتباط لری .
- ۸۸- (کهان) دا کلمه کتبه په پښتو کېښي د (کان) په صورت موجوده اومستعانه ده .
- ۸۹- (کدا) ددې کلمه ښي شکل په پښتو کېښي (کله) دی . په دې دواړو کلمو کېښي (دل) سره بدل شوی دی ، نور فرق نه لری .
- ۹۰- (جاماتر) په سانسکریت کېښي (زوم) ته وایې . د (زوم) او (جاماتر) ترمنځ هم نزدیوالی موجود دی ، « تر » غالباً یوه لاحقه ده چه زیاتېږی او حذفېږی .
- ۹۱- (گهرمه) دا کلمه په پښتو کېښي (غرمه) استعمالېږی او (گک-غ) پکښي سره بدل شوی ،

د کابل کالني

۹۲ - (جيا) د سانسكریت يوه كلمه ده چه په پښتوڼي (ډي- جی) بولي ، يووالی او نژدېوالی ټپي ښكاره او څرگند دی .

۹۳ - (جماكه) دې نامه ته په پښتو كښي (لحمكه) وايي او بې د (ج ، خ) له او شته شي څخه نور فرق نه لري . له دغې ريښې او آرې څخه معلومېږي چه (لحمكه) اصلي لغت او (مخكه) ټپي مقاوب شوی صورت دی .

۹۴ - (مدهی) په پښتوڼي (ملا) بولي او (ل ، د) پكښي بدل شويدي .

۹۵ - (شپ) دانوم كټ مټ په پښتو كښي د (شپه) په صورت موجود دی .

۹۶ - (ون) دانوم هم عينا په پښتو كښي (ونه) استعمالېږي .

۹۷ - (گېږي) د كوه په معنی دې چه په پښتو ټپي (غر) بولي او د واړه يو شی دی .

۹۸ - (گڼو) د سانسكریت نوم دی چه په پښتو ټپي (غوا) بولي .

۹۹ - (نر) دا كلمه د سانسكریت او پښتو تر مينځ شريكه ده او د (مذكر) معنی وركوي .

۱۰۰ - (چنگل) د سانسكریت ده چه په پښتو كښي (لخكڼل) ويل كېږي .

۱۰۱ - (راج) په سانسكریت كې د حكومت په معنی دی . په پښتو كښي هم په دغه معنی

استعمالېږي . مثلا وايي « په هند كښي پخوا د پيرانگي راج ؤ »

۱۰۲ - (گوند) د ټاپي او حزب په معنی دی چه هو ټاپو په پښتو كښي هم په دغه معنی

مستعمل او موجود دی (۱) .

۱۰۳ - (مېرو ، ميورو) د كښكسا په مسكو كساتو كښي د لمر د رب النوع په معنی

راغلي دی چه پخپله نمرهم ترې مراد پسدي شي . نو د پښتو (مېر ، مړ ، نمر) غالباً له دغه (مېرو)

سره قريب او نژدې گڼل كېږي .

۱۰۴ - (چېرا) په سانسكریت كښي (څېري) ته وايي . او ددې دواړو كلمو ارتباط

ښكاره او څرگند دی .

۱۰۵ - (كهنټي) په سانسكریت كښي د فعل حال صيغه ده ، په پښتو كښي (كښي) په دغه

معنی راغلي - دا دواړه صيغې له معنوي ارتباط نه پرته په جوړښت كښي هم سره نژدې

او يو شان دی .

۱۰۶ - (كرښتي) دا هم د فعل حال صيغه ده او د (كري) معنی وركوي .

۱۰۷ - (دوري) د سانسكریت كلمه ده په پښتو كښي (اږي) په دغه معنی راغلي .

نوښايي چه په دې كلمو كښي (دل ، وې) سره بدل شوي وي .

(۱) له (د۳) نمبر څخه تر (۱۰۲) پوري لغات د ښاغلي حبيبي له تاريخ ادبيات پښتو

څخه اقتباس شويدي .

د ژبې تاريخي او ادبياتي اړيکي - د پښتو ژبې د ادبياتي اړيکي - د پښتو ژبې د ادبياتي اړيکي

د پښتو او سانسکریت لغوی نژدېوالي

- سر بېره پردې ، پخپله (دوری) هم په پښتو کې د اشارې په ډول استعمالېږي او د (هله) معنی ورکوي .
- ۱۰۸ - (مکني) ددې نامه معنی په پښتو کې (مچ) ده ، که څه هم څه قدر لفظی فرق پکښې شته دی ، مگر سره ددې هم نژدې او فریب کېدل کېږي .
- ۱۰۹ - (مشر) دا کلمه په سانسکریت کې د اوی او کلان په معنی ده ، په پښتو کې هم کت مې بدغه معنی تر اوسه موجوده او مستعمله ده .
- ۱۱۰ - (مر) د پښتو لپه (مر) سره هم معنی دی .
- ۱۱۱ - (بد) دا کلمه د پښتو له (بل) سره په معنی کې شریکه ده او (دل) پکښې یو تریله اول بدللی او بدل شویدی .
- ۱۱۲ - (خوسر) په سانسکریت کې د (خوسر) په معنی دی . د (ش ، خ) تبدیل ته چې وگورو نو دا دواړه کلمې سره یو بللی شو ؛ له دېنه معلومه شوه چې (خسر) خالصه فارسی کلمه نده ، بلکله په سانسکریت څخه پښتو او فارسی ته راننوتی ده او باید چې (خوسر) ولیکله شی .
- ۱۱۳ - (ستونه) دا کلمه په پښتو کې د (ستن) په صورت استعمالېږي .
- ۱۱۴ - (تچه) په سانسکریت کې د خالی په معنی دی چې په پښتو کې (تش) بولی دا دواړه کلمې د (چ ، ش) د بدلون څخه پرته نور فرق نه لری .
- ۱۱۵ - (تړینت) په سانسکریت کې د (تشنه) معنی ورکوي ، د پښتو (تېزی) ورسره نژدې ښکاري ، البته چې (تېزی) په پکښې سره بدل شوی وی .
- ۱۱۶ - (تکمن) په سانسکریت کې د (تخم ، اصل) په معنی دی . د پښتو (توکم) او (نومنه) ورسره په معنی او لفظ دواړو کې نژدېوالی لری .
- ۱۱۷ - (وتیس) په سانسکریت کې (بید) ته وایي ، او په پښتو کې (وله) بولی . که د (ت ، ل اوس ه) تبدیل ته وگورو نو (وتیس ، وله) سره نژدې او فریب گڼلی شو .
- ۱۱۸ - (وېشتنی) - دا کلمه په سانسکریت کې د (بلاست) معنی ورکوي . او په پښتو کې (ولېشت) بولی . په دې دواړو نومو کې د (ل ، ت) له بدلون څخه پرته نور فرق لږدی ، نو په دې وجه کې یوشی بولو .
- ۱۱۹ - (ام) په سانسکریت کې د (خام) په معنی دی ، چې په پښتو کې (اوم) بلل

کینډی د دواړو کلمو او تباط او یوړ ننگوالی شرکند او ښکاره دی (۱)

۱۲۰- (ستار) په سنسکریت کینډی (ستوری) نه ویل کینډی ، دانوم په ټولو آریانی

ژبو کینډی یوړ ننگ او یوشان دی لکه چه په فارسی نږې (ستاره) او په انگریزی نږې (ستار) بولی .

۱۲۱- (اشوه) په سنسکریت کینډی (اس) ته وایي او لفظی معنی نږې « نیز رفتار » ده .

د پښتو (اس ، اسپه) ورسره هم رینه گڼل کینډی .

۱۲۲- (اج) ددې لغت معنی په سنسکریت کینډی « بز » ده ، چه مؤنث نږې (اجا) بولی

که (ا ، و ، ج ز) سره بدل و بولی نو د پښتو (وز - وزه) ورسره نزدېوالی او خپلوی

پیدا کولای شی . په پښتو کینډی (اچی) دوزو شر او صوت هم دی او داهم له (اج) سره نزدې

ښکاري .

۱۲۳- (یوگم) په سنسکریت کینډی د (یوغ) په معنی راځی او په پښتوني (جغ) بولی

که د « ی ، ج » او « گ غ » تبدیل ته وگورو نودغه دواړه کلمی سره نزدې بللی شو .

۱۲۴- (آب) په سنسکریت کینډی د (آب) معنی ښندی چه په پښتوني (اوبه) بولی . له دې

لفظی او معنوی شباهت له مخه دغه درې سره کلمی له یوې کورنۍ څخه گڼل کینډی .

۱۲۵- (نوی) دانوم هم په سنسکریت کینډی داو بو په معنی راغلی دی دا کلمه په پښتو

کینډی د (نوی) په صورت موجوده ده او سیلاب او کو چنی رودته ویل کینډی .

۱۲۶- (یتر) دسانسکریت کلمه ده چه په پښتو نږې (یلار) بولی . په دې دواړو کلمو کینډی

د (ت ل) ترمنځ بدلون راغلی دی نور فرق یکنی کم دی اوله یوې کورنۍ څخه گڼل کینډی

۱۲۷- (ماتر) هم دسنسکریت کلمه ده چه په پښتوني (مور) بولی . له (ماتر) سره دفارسی

(مادر) زیات نزدېوالی لری - مگر د (مور) کلمه هم ورسره هم رینه معلومینږی .

۱۲۸- (سواب) په سنسکریت کینډی خوب ته وایي چه دفارسی خواب اود پښتو (خوب)

ورسره نزدې او فریب ښکاری لکه چه د (س ، خ) تبدیل په آریانی ژبو کینډی زیات پېښږی .

۱۲۹- (هستی) ددې لغت معنی (بیل) دی (هست) په سنسکریت کینډی لاس ته وایي

نوپه دغه وجه بیل ته (هستی) یعنی (لاس وال) ویلی شوی دی په پښتو نږې (هاتی) بولی چه

د دغه (هستی) سره بیخی نزدې او فریب ښکاری .

(۱) له (۱۰۴) څخه نر (۱۱۹) پوری لغات د ۱۳۱۶ کال په سالنامه کینډی د ښاغلی

زمر یالی له مقالې څخه اقتباس شوی دی

- ۱۳۰- (چتواری) دا کلمه په پښتو کښې د (څلور) په شکل موجوده ده .
- ۱۳۱- (پنج) دا کلمه په پښتو کښې (پنځه) استعما لېږي .
- ۱۳۲- (دش) دا عدد په پښتو کښې (لس) ویل کېږي چه «د ل» او «ش» س / پکښې بدل شوی دی .
- ۱۳۳- (شودش) دی عدد ته په پښتو کښې (شپاړس) وایي نزدیوالی ئې څرگند دی .
- ۱۳۴- (کیمال) د سنسکریت کلمه ده چه په پښتو ئې (کیری) بولي که د (ل ر) تبدیل ته زگورو نو یوله بله ئې نزدې بللی شو .
- ۱۳۵- (نام) د پښتو (نوم) ور سره هم معنی گڼل کېږي .
- ۱۳۶- (نوکا) دا کلمه دعروس په معنی ده، چه په پښتو ئې (ناوی) بولي یعنی نوی ښځه (ناوی اونوکا) سره هم رېښه معلومېږي .
- ۱۳۷- (شوه) دالفت په سانسکریت کښې د (سبا) په معنی دی . سبا کلمه له (شوه) سره نزدې ارتباط لري ولی چه د (ش، س او و، پ) تبدیل یو عدو می شی دی له دې کبله و بلای شو چه (سبا) له عربی صباح څخه مفن نه دي ، بلکه یوه آریائی کلمه ده .
- ۱۳۸- (گیرش) د کو هی آهو معنی ورکوي او پښتو له (غرخه) سره اړخ لیکوي ، ځکه چه د «ک، غ» او «ش، چ» تبدیل ډېر پېښېږي .
- ۱۳۹- (گهور) د دې لغت معنی (ژور) ده . دا د واړه کلمې هم په لغت معنی کښې سره نزدې او هم رېښه گڼل کېږي .
- ۱۴۰- (کرش کرشن) د خط کښلو په معنی راغلی دی . د پښتو (کښل) چه کښو په معنی دی له دغې ریشې سره نزدې معلومېږي . سر بیره یردې ، (کرښه - سطار) هم له دې مادې سره ارتباط لري .
- ۱۴۱- (بهار) په سانسکریت کښې و زن ته وائی ، دا کلمه په پښتو او فارسی دواړو کښې (یار) استعما لېږي .
- ۱۴۲- (وات) د باد په معنی راغی ، له دې څخه معلومېږي چه باد خالصه فارسی کلمه نه ده بلکه د پښتو او فارسی تر منځ مشترکه اوسانسکریت له (وات) څخه راوتلی ده .
- ۱۴۳- (کارگه) د سنسکریت کلمه ده چه په پښتو ئې (کارگه - کارغه) بولي . د سنسکریت په (کارگه) او د پښتو په (کارگه) کښې خالصی یوه «ر» غور ښېدلای ده نور سره پوښی دی .

- ۱۴۴ — (مریکه) په سانسکریت کښې (خرنده) ته وائی یعنی مغه شی چه شرکوی مگر په پښتو کښې (مرغی ، مرغی) دیرند ، په معنی رالحی ، لاکن سره ددی هم ددی دواړو کلمو ترمنځ قرابت او ارتباط لیدل کینزی .
- ۱۴۵ — (زنگ) په پښتو ، سانسکریت اوفارسی در یواړوژبو کښې سره شریک دی .
- ۱۴۶ — (جانو) په سانسکریت کښې (زانو) ته ویل کینزی . دپښتو (زنگون) هم له دې مادې سره ارتباط او نریکت لری .
- ۱۴۷ — (سوا د) په سانسکریت کښې (خوند) ته وائی . که د (س ، ه ، خ) تبدیل ته وگورو نو دغه دواړه کلمی له یوې کورنۍ څخه بللی شو .
- ۱۴۸ — (وایو) په سانسکریت کښې د (هوا) په معنی رالحی . اگرچه د هوا کلامه هم له (وایو) سره څه قدر نزدیوالی ښکاره کوی ، مگر په پښتو کښې (وږه - نرم باد) ورسره دیر نری دپوالی لری .
- ۱۴۹ — (کرت نم) د (کر دن) په معنی دسانسکریت مصدر دی . په دې کلمه کښې « نم » مصدری علامه ده نو په دې وجه ئې دپښتو له (کرل) سره هم ریشه اوهم معنی بولو .
- ۱۵۰ — (سوید) دا کلمه دعرق په معنی رالحی چه په پښتو ئې « خوله » بولی هرکله چه « ساخ » او « دل » سره بدلینزی نو په دې وجه ئې هم ریشه بللی شو . (۱)
- داوردپښتو او سانسکریت دلفسانو ارتباط اونری دپوالی چه په لنډ ډول بیان شو . امید دی چه داموضوع به په آینده کښې د نورو خبرو له منځه ښه څرگنده شی .
- سمدستی موهمد غومره لغات را پیدا اولاس ته راوړلی شول والسلام « رښتین » .
-
- [۱] له (۱۲۰) څخه تر (۱۵۰) پوری لغات په ۱۳۱۷ ش سالنامه کښې د فقه الملی له مقالې څخه اقتباس شوی دی .

سیاست شهرداری در افغانستان

از مدتی است احتیاجات مبرمه حیاتی دولت افغانستان را هم مانند سایر دول عالم در مقابل يك سیاست اسكان نفوس و تهیه منزل برای مردم بی منزل قرار داده است. این سیاست در عصر كاینده والا حضرت اشرف سردار محمد هاشم خان صدراعظم آغاز شده در كابل به اعمار كارته ۴ و شهر نو در دو نوبت و بعضی حصص دیگر اطراف و نواحی كابل و تمام افغانستان به اعمار شهر های جدیدی پرداختند چنانچه و فنی بنده پنج سال قبل برای تفتیش امور مطبوعاتی بولایات افغانستان گردشی نمودم در تمام ولایات مملکت به شهر های جدید و خیلی زیبا و مودرن برخوردیم که بعضاً تکمیل و برخی در حال اعمار بوده است و تا امروز به شدت تعقیب می شود و امیدوار می سازد که عنقریب اوضاع عمرانی و بلندی مملکت از هر حیث کامل خواهد گردید و نفوس افغانستان در تمام شهر ها در محیط های مساعد صعبی و مدنی زیست خواهند کرد.

مهمترین پروبلم از نقطه نظر اسكان نفوس که حکومت در برابر آن قرار گرفته شهر كابل است و این چند علت دارد:

۱ - چون شهر كابل مرکز سلطنت است لهذا مرکزیتی برای آمد و شد مردم

و ادارات داشته نفوس زیادی را جلب و همیشه مواجهه با بحران مسکن میباشد.

۲ - كابل مرکز تجارت و صنایع است. از این جهت - مرکز معاملات اقتصادی

مملکت بوده نفوس آن نسبت به شهر های دیگر خیلی زیاد میباشد.

۳ - نفوس كابل متدرجاً زیاد شده و نفوس زیاد به تدریج عاقله های علیحده

تشکیل و از فامیل بزرگتر خود جدا شده خواهان مسکن علیحده میشوند.

این‌ها و چند بن علل و اسباب دیگری که از شمردن آن‌ها درین جا صرف نظر شد سبب می‌شود که در قسمت شهر سازی در کابل سیاست وسیع‌تری تعقیب شده و شهرهای زیاد تری انشاء گردد، از همین سبب است که حکومت سسمی می‌کند بر علاوه کارته‌ها و شهرنو و العاقبه آن بعضی کارته‌های دیگری هم در اطراف و نواحی فریبه کابل تخصیص و زمین‌های آن به اشخاص بی‌خانه داده شود تا به انشاء و اعمار منازل بپردازند.

معلوم است که تنهادن زمین و تخصیص محل برای تعمیر شهر کافی نیست بلکه اکثری از مردم ما آنقدر ناتوان و نادار میباشند که حکومت مجبور است به آن هادر تعمیر منازل هم اعانت یولی بنماید، از همین نقطه نظر است که ذات مبارک شاهانه اراده فرمودند که در افغانستان بانك هرساله يك يك مبلغ هنگفتی را به مستحقین بطور فرضه طویل ۲۷ سال بربح - فی صد ۳ که آغاز اعاده قسط آن بعد از پنج سال از دادن فرضه باشد منظور نماید، این اراده شاهانه عملاً روی دست گرفته شده و هیئت تحقیق فرضه عمرانی یا کسه عمرانی هر روز روی این مقصد کار می‌کنند.

سیاست عمرانی مملکت درین قسمت خیلی امید افزاست - زیرا درین زمینه شخص ذات شده گرفته و از راه اعطای هدایت به متصدیان کار در قسمت تعیین جای کار تیه هائی که احداث می‌شوند و دادن فرضه بر مردم محتاج رهنمائی‌های - گرانبھائی که همه مستند به علم و اطلاع میباشند می‌فرمایند و این فرمایشات شان بیشتر جنبه استشاری و رهنمائی را که مخصوص شاهان منور و عالم مشروطه است دارا میباشند؛ مثلاً ذات شاهانه درین اوقات که شاید پروژه‌های وسیع عمرانی روی دست است ساعت ماروی نقشه‌ها و پلان‌های شهر سازی بلدییه هاتوجه فرموده و به متصدیان کار هدایت می‌فرمایند و هدایت هائی هم که داده می‌شود زیاده تر مستند به امیال روحیه و ذوقیه افراد و حوائج ضروریه اجتماعیه مردم است و چون ذات شاهانه شان در احوال جمعیت‌های انسانی از نقطه نظر سوسیولوژی (اجتماعیات) و روح جمعیت‌ها اطلاعات و تبحر کامل علمی دارند لذا آرا و افکارشان به پلان‌های بلدییه و تعیین مواضع شهرها و شکل منازل و فرابت آن بمرکز کار و شرائط آب و هوا و غیره ما همیشه راسب و نالیزه (عقلی) می‌بخشد.

هم چنان ذات همایونی علاوه از هدایت و تمیما تیکه در تعیین موقعیت و وضیعت شهرها میفرمایند ازنا حیه اعطای فرضه به مستحقین مخصوصاً آن‌هاییکه جوان اند و تازه از فاکولته ها و دارالفنون هاستند گرفته و بجز معلومات علمی دیگر هیچ وسیله مادی و یولی بر ای بدست آوردن منزل و مسکنی - دارا نبوده و لهذا در خانه‌های کرامی به مصوبت زندگی می‌نمایند بعدی اظهار رحم و عطوفت میفرمایند که بایده بطبقه تعلیم یافته و منور مؤدبه آنرا يك آن

اولتر داد، چنانچه چندباریکه بحضور مبارک شاهانه‌شان مشرف شده‌ام این فہمت را مخصوصاً امر و توصیہ فرموده‌اند .

این‌ها همه میرسانند کہ سیاست عمرانی مملکت مخصوصاً در بلدیہ کابل پس ازین جنبۂ خیلی عقلی و فنی داشته و بیشتر معطوف بہ حال طبقۂ نادار ما مورین مخصوصاً جوانان و ارباب تخصصی میباشد کہ آسودہ حالی و آرامی آنها برای حیات خودشان و ہم برای امور مملکت خیلی میمون و مستحسن است .

نتیجۂ این سیاست مدبرانہ و عاقلانہ چنین خواهد بود کہ .

- ۱ - درآمد کمی انشاء اللہ تعالی دارای شهر عا و کار تہہای متعدد و زیربائی خواهیم شد .
- ۲ - این منازل و کار تہہا کثراً بہ اشخاصی خواهد رسید کہ آنها جوان ، تعلیم یافته ، مامور دولت و با تمام این مزایات بی منزل و در خانہ های کراہی بسر می برند .

از روی همین علاقہ و ارتباط قلبی است کہ ذات ملوکانہ ارادہ فرمودند قرضۂ را کہ دافغانستان بانک برای مردم بی خانہ تخصیص دادہ از طرف یک کمبسیون کہ از مامورین پاک نفس تمام وزارت ہا مرکب باشد بعد از تعین مستحق توزیع گردد .

این کمبسیون کہ عامل اجرای نجات عالی شاهانہ است از ماہ قوس باین طرف کار میکند .

کمبسیون در ابتدا عرائضی را کہ از جانب محتاجین وارد شدہ است مطالعہ و آن ہارا بہ صنوف چند تقسیم و تصنیف نمود مثلاً :

کمبسیون بعد از غور و مطالعہ در اطراف تمام این درخواستہا بالاخرہ بہ این نتیجہ رسید کہ :

- ۱ - برای اشخاصیکہ خانہ نیمکارہ دارند و آمد آمد زمستان و زمان نزول باران و برف است جہت تامین سریناہی عایلہ و اطفال شان و جلوگیری از خرابی در عمارت نیم کارہ آنها بعد از تحقیق دقیق کہ بہ اساس یک تکنیک معینی صورت میگیرد بر حسب مقررات دافغانستان بانک و منظوری مجلس عالی وزراء و منظوری حضور مبارک شاهانہ عجلتاً یک مقدار پول کہ متناسب بہ اندازۂ احتیاج و درجہ منظوری باشد بانہا بدهد .

۲ - کمبسیون تصویب نمود کہ عرایض اشخاصی را کہ زمین دارند ولی اقدام بہ آبادی آن نکرده اند و برای اجرای این مامول خواہان قرضہ عمرانی میباشند درجہ دوم اعتبار دادہ بعد از توزیع قرضہ بہ ارباب منازل نیم کارہ بہ اینہا ہم بعد از تحقیق دقیق کہ بانکنیک معینی صورت میگیرد قرضہ عمرانی بدهد تا بہ اعمار منازل خود بہ پردازند .

۳ - برای اشخاصیکہ نہ زمین دارند نہ پول و ہردو را تقاضا کردہ اند کمبسیون فہملاً تا زمانیکہ از طرف حکومت متبوعہ زمین های جدید توزیع نگردد نمیتواند قرضہ

عمرانی بدهد زیرا دادن قرضه برای اعمار منازل است و در صورتیکه زمین نباشد چطور بیتوان منازلی اعمار کرد ؟ .

کمیسون پیشنهاد هائی به مقامات مربوطه تقدیم خواهد نمود تا هرچه زودتر زمین های را که برای این قبیل اشخاص در نظر است مطابق مقررات دافغانستان بانک به مردم مستحق توزیع کنند تا به مستحقین آن که علی الترتیب فارغ التحصیل های دارالفنون های خارج و فاکولته های داخل و مکتب حریبه و مملین و ارباب قلم و مامورین دولت باشد توزیع و متعاقب آن بر حسب مقررات برای آنها به توزیع قرضه عمرانی خواهد پرداخت .

۴ - در مورد اشخاصیکه میخواهند باصلاح منازل و عمارات خود در شهر کهنه به پردازند به مقامات مربوطه بصورت علیحده عرض خواهد کردید که آیا به چنین یک عمل قرضه عمرانی داده خواهد شد یا نه زیرا در مقرراتی که تاحال در دست است چنین یک مورد را مستحق قرضه عمرانی ندانسته است .

۵ - اشخاصیکه در حصص مختلفه مملکت منزل داشته ولی ماموریت درمرکز دارند و در کابل خانه ندارند .

الف - اشخاصیکه در کابل ماموریت و در مملکات ولایت کابل منزل داشته و در کابل خانه نداشته خواهان زمین و پول شده اند .

۲ - اشخاصیکه در ولایات خانه داشته و در مرکز ماموریت دارند ولی دارای منزل شخصی نمی باشند .

۶ - اشخاصیکه ماموریت رسمی ندارند ولی عریضه برای گرفتن زمین و پول تقدیم نموده اند چون برای چنین اشخاص در مقررات موجوده حکمی نیست لهذا در آینده درباره اینها هدایت گرفته خواهد شد .

تکلیفک و طرز تحقیقات :

که چون در نظر دارد تا برای اینکه قرضه عمرانی به محتاجین و مستحقین آن بصورت کاملآ حقه توزیع شده مستحق از قلم نماند و غیر مستحق مستفید نگردد یک طرز تحقیقات مقبول و عادلانه را اختیار کند تا اگر به صرف زحمت زیادی هم بشود مطلبی که از قرضه عمرانی در نظر است و آن عبارت از التفات اعلیحضرت همایونی پادشاه مهربان مآبه خانه دار ساختن بیغانهها و دفع بیریشانی یکک عده محتاجین است بر آورده شود .

کمیسون بنا برین ملاحظه در نظر دارد برای اشخاصیکه بقرض تکمیل عمارات نیم کاره شان قرضه عمرانی بدهد موضوع نیم کاره بودن و یا نبودن عمارات شان را بوسیله اعضای خود

در محل آن تحقیق کند تا به کمیسیون معلوم شود که آیا شخصیکه فرضه عمرانی در خواست کرده مستحق آن است یا نه .

باز کار باین جا تمام نمیشود کمیسیون تحقیق خواهد کرد که آیا شخصیکه بنام نیم اداره بودن عمارت خود فرضه عمرانی در خواست کرده و بعد از تحقیق بکمیسیون هم مملو شده بتواند که عمارت او حقیقتاً نیم کاره است بعد ازان کمیسیون تحقیق خواهد کرد که آیا آن شخص دارای آن قدر استعدادی نیست که بتواند آن عمارت نیم کاره بود را بسر رساند زیرا این فرضهها محض معاونت به مردم نادار است و دارندگان میتوانند باشرايط سنگین تر بصورت شخصی از بانک عمرانات که در شرف تشکیل است فرضه برای عمارات شان بدست آرند . (متنها باربع بلند تری) درین صورت کمیسیون تمام دارائی های در خواست کننده را با اسناد اسهام او در بانکها و شرکتهای مهم مملکت اگر داشته باشد تعقیب خواهد کرد و اگر به کمیسیون ثابت شود که شخصی آنقدر استطاعتی دارد که میتواند از عهده عمرانی تعمیر خود بر آید ازدادن فرضه باو خود داری خواهد نمود هم چنان کمیسیون کوشش میکند در وقتیکه زمین را تزیع خواهند نمود در توزیع زمین بک سلسله مراتب رعایت شود مثلاً در جا تیکه در توزیع زمین در نزد کمیسیون اعتبار داده خواهد شد عبارت است از :

۱ - آن ها تیکه هیچ خانه و منزلی ندارند و دائماً بخانه های کرائی عمر بسر می برند .

۲ - اشخاصیکه بخانه مشترک پدر خود اچند برادران و خواهران زیست دارند .

الف - اشخاصیکه چند برادر بوده و پدر شان فوت کرده است .

ب - اشخاصیکه هنوز در زیر سایه پدر زیست میکنند .

ج - شخصیکه پدرش دارای یک فرزند است .

در تمام این درجات باز هم حق اولیت از اشخاص ذیل خواهد بود :

۱ - اشخاصیکه در دارالفنون های خارج خوانده و پاسند بر گشته اند .

۲ - اشخاصیکه از فاکولته های داخل و مکتب حریبه دیپلوم دارند .

۳ - معلمین و ارباب قلم .

۴ - مامورین سائره .

مقصد از تمام این همه مراتب و درجات این است که رعایت های ذات شاهانه به مستحقین حقیقی آن رسیده احتیاج یک تمهید اشخاص محتاج از خانه های کراهی مردم رفع شود . این است اراده و آرزوی دولت افغانستان در زمینه سیاست منزل و مسکن که در فوق عرض گردید اکنون باید دید این موضوع در مه لک دیگر دارای چه شکل و طرز می باشد ؟

سیاست تهیه مسکن در ممالک مختلفه

در هر ممالک سیاست تهیه مسکن شکل خاصی دارد که بممالک دیگر دارای شباهت است ولی در عین یک دیگر نمی باشند و این است که برای نشان دادن نمونه اقدامات ممالک عالم درین زمینه رجوع باوضاع ممالک درین باره در دور های فریب به چنگ دوم بین المللی نموده جنبه خصوصیه را که درین مورد هر کدامی از دول اتخاذ نموده بودند می نویسیم :

در آلمان قبل از سقوط درین مملکت قانونی در سنه ۱۹۲۴ پاس شد که مطابق آن یک

قسمت از مالیه عواند دولت به اعمار خانه برای مردم نادار تخصیص داده شده و بدینجه آن به عائله هاییکه دارای نفوس زیاد بوده ولی از داشتن خانه محروم بودند خانه می ساختند و باز در سنوآت ۱۹۲۷ ، ۱۹۲۸ ، ۱۹۲۹ ، ۱۹۳۰ ، ۱۹۳۲ و ۱۹۳۳ این قانون با تعدیلات بیچی مواجهه شده در هر بار برای مردم بی خانه بعضی تدابیر و دستاویز جدیدی آورد .

در فرانسه: درین مملکت اولین قانون راجع به سیاست مسکن همانا قانون موسوم به

قانون زیگمفرید است که در سنه ۱۸۹۴ در فرانسه پاس شد بعد از حزب اول عمومی این قانون لازم تعدیل دانسته شده در سنه ۱۹۲۲ قانون دیگر درین باره پاس و نشر گردید و باز این قانون هم در سنه ۱۹۲۸ ذریعه انتشار قانون موسوم به لو شور و در سنه ۱۹۳۰ بوسیله قانون بونوای تجدید شد مطابق این قانون اخیر در بین مساکن دارای کرایه ارزان و مساکن صاحب کرایه های متوسط یک تبی جدید مسکن بوجود آمد .

در فنلاند: از طرف دولت فنلاند در سنه ۱۹۲۷ برای تامین انشای مساکن قانونی پاس

شد که مطابق آن مؤسسه مخصوص برای این کار بوجود آورده شد و باز در همان سنه مؤسسه مذکور تدبیری اتخاذ کرد که مطابق آن برای ایشگونه انشآت گروهی (اعتبار) تامین نماید .

در بلغارستان: در سنه ۱۹۱۷ درین مملکت قانونی پاس شد که مطابق آن امور و صحت

و سائر مسائل رفاه عمال تحت تامین گرفته شد چنانچه از آن جمله یکی انشای مساکن برای عمال و ماورین دارای درجه پائین بوده است چه این قانون وزارت های تجارت ، صنایع کارگری و سائر مؤسساتی را که در خدمت خود یک عده عمال را بیکار می گماراند مجبور نمود که برای آنها خانه های ارزان ولی صحیح تهیه نماید باز در همین مملکت در سنه ۱۹۲۹ قانون دیگری پاس شد که مطابق آن بلدییه ها مجبور گردید برای بی خانه ها زمین هائی را که قابل اعمار منزل باشد تعیین نماید .

رومانیه: درین مملکت فرار حکم قانون منتشره ۳۰ می ۱۹۳۰ یک کسه عمرانی که مربوط به وزارت های کارگر و صعبیه بود تاسیس گردید و باز درین قانون در سنوات ۱۳۱ و ۱۹۳۳ بذریعه دو قانون دیگر بعضی تمدیلاتی وارد شد.

دریوگو سلاویا: درین مملکت بذریعه قانون منتشره در تابستان ۱۹۲۶ برای تهیه مساکن جهت مامورین دولت و کارگرهای بی خانه یک یک کسه عمرانی تاسیس گردید.

دریو ناستان: قانونیکه در سنه ۱۹۲۹ در یونان شر گردید بعضی تسهیلاتی برای تهیه منزل جهت کارگران به میدان آورده و نیز مطابق قانون منتشره سنه ۱۹۳۰ احکام قانون فوق الذکر به کارگرهای خطوط آهن هم شامل گردید.

این است صورت هی قانونی و مساعدت های دولتی که در ممالک اروپا برای تهیه مسکن جهت مردمان بی خانه به عمل آورده شده و تا شروع جنگ دوم جهان به همین نهج جریان داشته است.

البته در ممالکی که این گونه قوانین پاس شده و منازل از زنان و صحتی برای افراد محتاج مملکت تهیه میدید در همان قوانین و یا در قوانین دیگر زمرها و طبعا اینکه از آن منازل حق استفاده را داشتند تعین میگردد مثلاً:

در جرمنی: ۱. مامورین دولت ۲. کارگران و مستخدمین بلدیها ۳. معلولین حرب ۴. کارگران معاین و صنایع مستفید میدهند.

در فرانسه: در فرانسه ازین گونه منازل مخصوصاً اشخاصی حق استفاده را دارا بودند که آن ها برای گذاره خودشان بجز ماس دیگر مری نداشتند.

در فنلاند: درین مملکت بصورت صریح تعین نگردیده است که از مساکن ارزان کدام اشخاص میتوانند استفاده کنند و مستحقین آن را دوائر مربوطه تعین مینمایند.

در بلهار - یمن: درین مملکت از مساکن ارزان فقط اشخاصی استفاده میکنند که آن ها خود و افراد عائله شان دارای مسکن شخصی نبوده و یاقامت مایمک آن ها از ه لوا (پول بلغار) کم باشد.

د کابل کالنی

د دروهمانیه: درین مملکت طبقات ذیل از منازل ارزان استفاده مینمایند:

- ۱- مامورین و مستخدمین دولت و ولایت ها و بلدیہ ها و مامورین و مستخدمین دوائر دیگریکه بودجه شان از طرف مجلس ملی (پارلمان) تصدیق کرده می شود .
 - ۲- متقاعدین عسکری و ملکی .
 - ۳- مملولین و بیوهای افراد عسکری .
 - ۳- ارباب صنایع و کارگران و عمالیکه در مؤسسات دولت و ولایت و بلدیہ ها کار میکنند .
 - ۵- کارگرانیکه در شب خصوصی کار میکنند .
- دربوگوسلاویا: مامورین دولت و کارگران مؤسسات دولتی ازین خانه ها استفاده میکنند .
- دربو نائستان: درین مملکت مامورین عسکری و ملکی متقاعدین و مامورین خطوط آهن

مستفید میشوند .

تدابیر و ملاحظات مالی برای این گونه بناها:

در ممالک مذکوره برای تهیه مبالغ عمارات مذکور بمضی تمام ببری اتخاذ مینمایند که ذکر آن ها هم برای احدی معلومات و تجربه از حیات دیگران خالی از استفاده نیست .

در جرمنی: از تمام منازلی که ارباب آن ها به دیگری به کرایه میدهند يك مقدار معین مثل کرایه شامی بنام فنیانسمان (مدرک مالی) جهت تعبیر این گونه ها عمارات بگیرند از همین مبالغ $\frac{2}{3}$ قیمت بنا به گیرنده آن بطور فرضه داده میشود تا عمارت کارآمد خود را خریداری نماید و حتی برای عائله هائی که دارای نفوس زیاد میباشد و مملولین جنگک $\frac{1}{10}$ قیمت خانه ها به فرض داده می شود اگر بر علاوه این مبالغ برای اعمار منازل مذکور بولی فرضه گرفته شود چون ربح آن ها غالباً زیاد میباشد لهذا يك مقدار ربح را دولت میبرد و در نتیجه بالای صاحب خانه بیفتد خیلی کم باشد اگر چه نسبت ربح در هر ولایت بصورت آزاد تنبیت شده می شود مهرباناً برای اینگونه خانه ها بطور وسطی سالانه $\frac{1}{4}$ قبول گردیده است .

در فرانسه: مطابق قانون منتشره ۱۹۳۲

۱- به مؤسسات عمرانی که این گونه منازل را میسازند $\frac{1}{60}$ الی $\frac{1}{70}$ قیمت منزل فرض داده می شود .

۲. مؤسسانی که در مقابل رهن املاک به دادن فرضه مشغول میباشند باین گونه منازل هر وقت که صاحبان آن ها بخواهد فرض میدهند ربحیکه ازین گونه فرضه ها گرفته میشود سنه ۱۹۲۸ از ۰.۲٪ الی ۰.۳٪ بوده است مطابق قانونیکه در سنه ۱۹۳۸ پاس ونشر شد بولی که به مساکن محتاج به فرضه داده میشود از ۰.۸٪ الی ۰.۹٪ قیمت منازل مذکور بوده وربح مذکور را به ۰.۲٪ تثبیت نمود.

در فلاند: برای اشخاصیکه محتاج به منزل بوده و قدرة اعمار مذکور را ندارند از دو

مدرك بسکی مبالغ متعلق به معاونت اجتماعیه و دیگری از بودجه وزارت تجارت اعانت میشوند بشرطیکه مقدار فرضه که به محتاجین داده میشود از ۰.۳٪ الی ۰.۴٪ قیمت منزل تجا و ز نمایمد مدت اطهای فرضه ۲۵ سال ونسبت ربح ۰.۰۴۵٪ میباشد.

برای این قبیل منازل زمین های متعلق به بلدییه رابه قیمت نهایت نازلی تخصیص میدهند.

در بلغاریه: برای اعمار خانه های از زنان در بلغاریه از جانب بلدییه ها به محتاجین اعانت

بولی بدون ربح صورت میگیرد و قیمت زمینیکه بالای آن خانه آباد می شود در ظرف ۲۰ سال از خریدار تحصیل کرده می شود.

زمین های بلدییه به کم ترین قیمت روز به محتاجین تقسیم و قیمت آن بهمان قسط ۲۰ سال اخذ میگردد به معمولین حرب ۰ بیوه ۰ ایتام و اشخاصیکه يك پسر داشته و آن هم در جنگ تلف شده باشد از قیمت زمین ۰.۳٪ تنزیل داده می شود و علاوئنا مدت قسط هم نسبت به دیگران خیلی طویل میباشد.

در رومانیه: درین مملکت هر قدر فرضه که برای عمرانات داده می شود از طرف بانک

عمرانی صورت میگیرد مدت فرضه مذکور در همه جا ۱۵ سال میباشد قیمت زمین که از بلدییه گرفته می شود بقرض بدون ربح میباشد اما فرضه عمرانی دارای ربح ۰.۷٪ است.

زمین هائی که برای اغمار اینگونه منازل ضرورت مبادند بانک عمرانی میخرد و باز آن را با مراعات خریدار به محتاجین بفروشد.

خانه هائیکه باین صورت آباد میگردد تا ۲۰ سال از تمام تکالیف فارغ میباشد.

در یوگوسلاویا: دولت یوگوسلاویا لایحه ای مامورین دولتده ملیون دینار جهت تعمیر

منزل تخصیص داده است که ازین جمله به مامورین مسکونه بلگراد و اگر به صد هزار و به

مامورین ولایات دیگر ۸۰ هزار دینار قرضه عمرانی داده می شود مدت اعاده قرضه مذکور پنجسال و ربیع آن هم ۰/۰۵ میباشد .

در یونانستان: درین مملکت راجع به اعطای قرضه و تعین زمین برای اعمار خانه جهت محتاجین احکام خصوصی وجود ندارد معیناً منازلیکه قیمت آن‌ها از ۵۰۰۰۰ درهم متجاوز نباشد از هر گونه تسکالیف معاف میباشد .

در تورکیه: درین مملکت هم در اثر پیش نهاد والی انقره تصمیمی اتخاذ گردید که مطابق آن در مدت کمی مردمان بی-خانه شهرانقره دارای منزل خواهند گردید، مطابق این تصمیم درویش قاپو که داخل در شهر انقره میباشد سه نمونه خانه تعمیر گردیده است که هر کدام دارای آفتاب فراوان و هوای تازه بوده برای استفاده خیلی مساعد میباشد .
زمین هائیکه برای این منازل تخصیص داده شده مربوط به اراضی بلندیه بوده و دارای مساحت (۲۷۱) کیلومتر میباشد که بالای همه آن منازل مذکور آباد میگردد. این منازل را دولت تورکیه بری کارگران و مامورین دارای متوسطی که خانه ندارند میسازد .
برای این مقصد وزارت کار تورکیه به مبلغ دو میلیون لیره از بانک ایالات قرض گرفته است .

در یلان مذکور ذکر است که درین محل و باین سلسله پنجهزار منزل برای بی منزلان ساخته میشود چنانچه اکنون یلان ویر وژ و نقشه هزار خانه آن تکمیل گردیده و عنقریب آغاز به کار می شود .

این منازل به پنج کساناگوری به عنوان (A-B-C-D) جدا می شود که مهمترین آن تیپ A است این تیپ دارای ۲ - اطاق یک مطبخ یک هال و یک تشناب و خانه طرالت میباشد که قیمت آن برای شخص بی خانه از ۴۵۰۰ الی ۵۰۰۰ لیره تورکی تعین شده که تقریباً در حدود چهل هزار افغانی پول ما میباشد .

تیپ دوم تیپ B است این تیپ یک اطاق یک مطبخ یک هال و یک تشناب دارد که قیمت آن از ۳۵۰۰ الی ۳۷۵۰ لیره میباشد . در اخیر تیپ های C و D میباشد که این همام دارای یک اطاق یک مطبخ یک هال و یک تشناب است و قیمت مذکور از ۲۵۰۰ الی ۲۵۰۰ لیره میباشد .
و نیز درین یلان ذکر است که در شهر جدید یسکه باین صورت بوجود آورده می شود سرک های وسیع اسفالت ، سینما ، تا سیسات کانا لیزا سیون برق و گاز و بس های نقلیه موجود خواهد بود .

به مبلغیکه از بانک برای اعمار این خانه ها قرض گرفته می شود فیصد چهار ربیع پرداخته می شود .

قرضه خانه از اشخاصیکه خانه های مذکور را میخرند در ظرف ده سال به بیست قسط پرداخته می شود. وقتی که اعلان منازل نشر شد مردم انقره خیلی خوش شدند و اشخاصیکه به بلای بی خانه گی مبتلا بودند فوراً آغاز بدان در خواست به بلدی انقره نمودند چنانچه در ظرف یکماه عده درخواست دهندگان به چهار هزار نفر بالغ گردید. و بلدی انقره ابلاغیه نشر و دران متذکر شد که هر قدر بر عده مراجعین افزود شود بهمان اندازه بر تعداد منازل مذکور هم افزایش به عمل آورده خواهد شد.

مقصد از سیاست مسکن

غایه را که از سیاست مسکن در نظر دارند میتوان مطابق ذیل خلاصه نمود:

- ۱- بلند بردن سوئیه حیات و رفاه کارگر، صنعت کاران کوچک و مامورین دارای رتبست بوسیله تعمیر نمودن عمارت های کم قیمت و صحنی برای آن ها.
- ۲- برای ترقی صنعت در مملکت در جا هائیکه فابریکه ها موجود میباشد عمارت های کم قیمت و صحنی تعمیر و دران ها اشخاصی را که از شهرها بنرض کار کردن در فابریکه وارد شده و کارگری را حقیقتاً صنعتی برای خود اختیار نموده باشند جامید هند.
- ۳- اریک طرف تهیه مسکن برای مامورینیکه عائدات کمی داشته و از ان بجز گرفتن خانه های کرایه دیگر چاره ندارند وراثتاً با بجران مسکن مواجه میباشد و از جانب دیگر بوجود آوردن منازل و شهر هائیکه با اصول شهر سازی موافق بوده و بیک دست اعمار گردیده باشند؛ زیرا اگر هم چنان گذاشته شده و درین مورد حکومت مداخله نکند اشخاصیکه برای کرایه دادن خانه میسازند هر طوریکه بخواهند بدون ملاحظه فن شهر سازی خانه ها را اعمار و به نقشه بلدییه صد مئه بزرگی حواله مینمایند.

تدا بیریکه برای تحقق این غایه ها اتخاذ می شود:

- ۱- رفع قیود قانونی که مسائل عمرانی را مشکل و بقیمت مواد آن علاقه بهم رسانده و در نتیجه باعث بلند بردن قیمت تمام شد منزل میگردد.
- ۲- اتخاذ تدابیر لازمه فنی برای تقلیل قیمت تمام شد خانه ها به شرط اینکه به اهمیت فنی و صحنی منازل مذکور خللی وارد ننماید یعنی وارد نمودن راسیونالیزاسیون (ملاحظات دقلمی) در اعمار منازل مذکور.
- ۳- احداث و تنظیم سهولت های مربوط به کردت (استقراض) و یا کمک مالی به اشخاصیکه کم بفل بوده و برای صاحب منزل گردیدن خود وسیله دیگری بجز معاونت دولت ندارند.

د کابل کالنی

- ۱۴ - تملیک ، فروش و تخصیص زمین ها و مقاماتیکه تعلق به بلدیہ ها و ولایت ها بوده و برای ساختن خانه مسا عد میباشند .
- ۱۵ - اتغاز تدابیر حمایه وی از قبیل معافیت از رسوم گمرکی و سایر تکالیف برای چیزها و کار هائیکه با این گونه تعمیرات علاقه بهم میرسانند .

اشخاصیکه ازین مساعدت ها استفاده مینمایند :

کرچه افراد و طبقا تیکه ازین مساعدت ها استفاده مینمایند در هر مملکت فرق میکنند اما بطور عموم و باعتبار اوصاف و خطوط مشترکه میتوان آن ها را در تحت کاتاکوری های ذیل خلاصه نمود :

- ۱۱ - کارگران فابریکه های دولتی .
 - ۱۲ - صنعت کاران صکو چک .
 - ۱۳ - مامورین خورد یعنی مامورینیکه دارای رتب کوچکی بوده و مقتدر به اعمار منازل و مساکن برای سکونت خود و خانواده خود نمیباشند .
- این است تجارت ممالیک دیگر در زمینه تهیه منزل برای مردمان بی منزل که از روی مدارک و وثا تقی که در دست بود برای سالنامه کابل مختصر ذکر گردید و امید واریم این ها هر کدام نوافسی را که طرز عمل مادر باره تهیه منزل برای بی خانها دارد رفع نموده مصدر خد متی به مملکت ما گردد زیرا این امر اکتون ثابت شده که تجارب مال دیگر در اعمال مدنی سرمشق مللی میباشد که تازه وارد مراحل پرپیچ و خم تمدن میگردد و ازین سطور هم جزاین فائده متصور نیست .

کابل کارته ۴ م قدیر ترمه کی

مهمترین مخترعات بشر در ۱۳۲۶

میر علی اصغر شماع

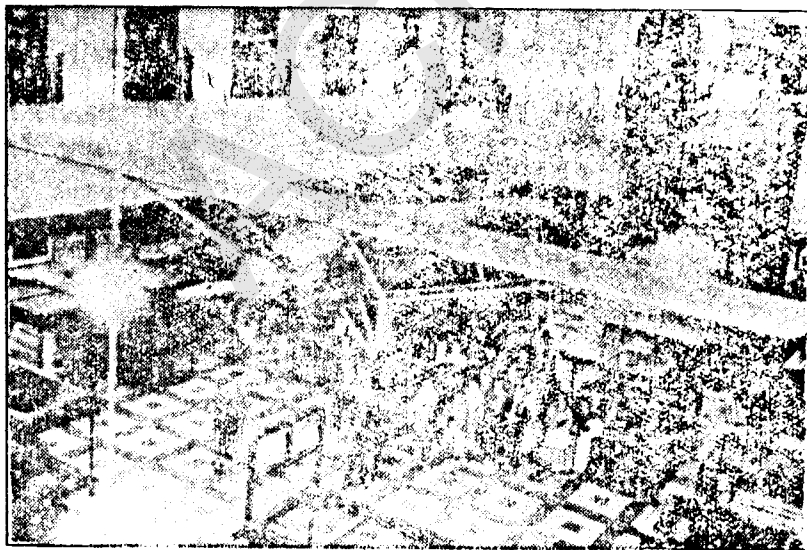
میکویند تا مین زندگی آتیه دنیا به علماء و سائنست ها مربوط بوده مینکرات دماغ حساس و فکور آنها در تبدل اوضاع و تحول مسیر حیات بیش از هر عامل دیگر موثر است . اگر خلاصه یکسلسله مطالعات دقیقه ساینسی و عصاره فعالیت های چندین ساله علمی بشکل ہم انوم در محیط هیرو شیما انفلاق نمیکرد شاید امروز موسسه مال متحده در دسر شدیدی از این رهگذر حس نمی نمود و با پیش آمدها و عکس العمل های مدهشی مواجه میشد ولی همین ایجاد خارق العاده در قوای معبرالعقول انومی و تاثیر آن موجب شد امروز های منمادی در یونو مورد بحث و اعتراضات فرار گیرد و کمیته مخصوص را تشکیل دهد . حالا میکو شد ناممکنات علمی این قوه را در حیات ملکی بیفزایند ولی هنوز موفع برای این امر خوب بخته نشده چه بروقی نظریه علماء فاصله میان یکک کشف علمی و نتایج عملی آن ده ها سال را در بر خواهد گرفت چنانچه برای مثال بیان میکنند که اصول استفاده از قوای برقی مدت ۱۵ سال از ۱۸۲۰ الی ۱۸۳۵ بجهانیان معرفی گردید ولی استفاده های عملی و تئویر معابر بواسطه آن تا ۱۸۸۰ - بتعویق افتاد . الکترون در ۱۸۹۶ - کشف شد میکرد ستکاه ضبط رادیو تا ۱۹۱۵ جنبه عملی اختیار نکرده بود همین طور قوای انومی را نیز باید تصور نمود . امروز تمام کشور های راقیه جهان شعوی از انحاء میکوشند و علماء هم خود را اجداشب و روز مصروف داشته اند تا انوم را بشکافند و از قوای میکونه آن در وجهات متعدده زندگی کار بگیرند چه کشف علمی امری نمیشد که به تنهایی و خود بخود بمیان آید موجودات بشری با امور و اوضاع حیات اجتماعی علمی ، احتیاجات و عادات ، طرز تربیه و تعلیم و حالات اقتصادی و مسالی جوامع ربط مستقیمی دارد و بهمین مناسبت حدس میزنند شاید کشور روسیه توانسته است اسرار انوم را کشف کند و یادر همین زودی ما درک خواهد نمود .

امروز ساینس جز لایتجزی زندگی معرفی شده و موسسه یونیسکو عهده تکامل و پیشرفت

د کابل کالنی

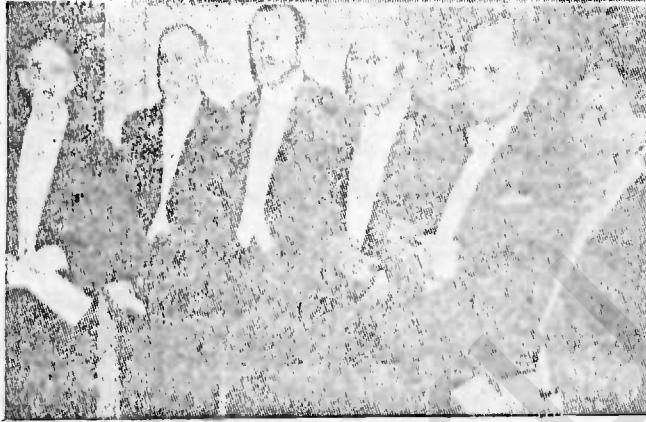
آن را در مالک متقبل گردیده و برای آن بلان های بسیار بزرگ و مهمی طرح کرده است کشور برطانیه از بس خود را اواتر از هرا مردیگر باین موضوع محتاج نگریست رئیس دارالعلوم کیمبرج اعتبار ۴۰۰۰۰۰ یوند را برای تاسیس یک مرکز بزرگ ساینسی بدست آورد و جهت ادامه تئیمات عمیقتر ساینسی بنهیه عمارات مناسبتری پرداخت .

امروز موسسه های بزرگ علمی و کیمیاوی جهان بیاد بزرگان و وجدین درجه اول خود که دنیا مرهون زحمات و مساعی فنی ایشان است اجتماعات و محفل های بزرگی ترتیب داد . و در ضمن ترتیب نمایندگانه خدمات فراموش ناشدنی ایشان را احتراماً یاد آور میشوند چنانچه موسسه معروف سمتسو نیز درواشکن در صد مین سالگه تاسیس خود با کمال تجلیل و احترام از موسس خویش یاد آوری نموده و در حین نمائش مخترعات خود محل تمجید و ستایش هزارها نفر قرار گرفت . در فوتوی زیر یکی از غرفه های نمائشگاه مذکور را که در آن طیاره چالس لندن بزرگ حفظ شده و این طیاره برای نخستین بار - در ۱۹۲۷ - از فراز اتلانتیک عبور نمود ملاحظه میکنید . این موسسه بنام پدر ساینس امریکا یاد میشود .

امروز اسامی برندگان جايزة نوبل زيب صفحات کتب و ستون های جراند فرار دارد زیرا آنها با دانش و نبوغ علمی خود در راه تخفیف آلام و مصاعب بشر و تسهیل امور زندگی بیش از همه دست دارند .

درفوقوی پایان شش نفر برنده جایزه نوبل را که اخیراً از جانب گسٹاف شاه سویدن در کونرت‌هاال واقع ستو که اولم جایزه به آنها اعطا شد به‌لاحظه میکنید اسمی آنها از چپ بر راست عبارت

است از یرو فیسر برج
مین متخصص فیزیک
یونیورسیتی‌ها روارده
چمیزی سومر یرو فیسر
یونیورسیتی کورنیل
جان هوارده فی
تروپ و ونیل ستنپلی
یر و فیسران مؤسسه
راکفیلر در پرستون
او تاهان یر و فیسر
مؤسسه ویلهلم فیسر

(برلن) برنده جایزه نوبل فزیک در ۱۹۲۴ و هرمان دی مولر یرو فیسر اندین یونیورسیتی
(برنده جایزه نوبل درمید یساین)

بهر صورت انسان در زمان صلح و جنگ به موجودات و مخترعات محتاج بوده و ناگزیر است از آنها فائده بردارد و مصعب حیات رازائل سازد این دو جنگ اخیر جولانگه ساینست ها را در زمینه‌های مختلفه خوب توسعه داده و جوامع انسانی در زمان محاربه و روز کار صلح بدامن ابتکارات آنها دست زنده در هر حال از ایشان استمداد میجویند اینک بعضی از مخترعات مهم سال گذشته را بصورت اجمال از مطالعه فارین محترم سالنامه گذارش میندیم :

تأثیرات بم اتم تا ده هزار سال دیام خواهد کرد

یرو فیسر - ب ، اس : هالدین J.B.S. Haldane یکی از ساینست های معروف برطانیه اخیراً در بوستون واقع ماساچوستس خطابه در مورد تأثیرات بم اتم ایراد کرده و در آن متذکر شد که نخستین نسل از نجات یافته گان بمرو شما یا آنهاست که پدرشان بقوی از انفاد تحت تأثیرات بم اتم فرار کرده بودند یک نسل عجیب و غریبی خواهند بود . ممکن است آثار بم اتم را تا ده هزار سال هم در اولاد و احفاد ایشان مشاهده کرد . مخصوصاً علائم و اثرات غیر عادی تولد بر ازل - نسل به بعد بوضاحت میتوان مستشعر شده یرو فیسر هم کور در یکی از کنفرانس های امریکائی راجع به پیشرفت ساینس چنین متذکر گردیده که رول و نفوذ

تشمع اتوم در حجره نطفه طوری عامل است که بکلی وراثت انسانی را متحول میسازد و تشمع پوتاسیم و اشمه کاسمک تحول اساسی در وضع زندگی و خصوصیات طبیعی بشر وارد میکند و در کرکند و طبیعت اثری اوازه مه بیشتر موثر میباشد.

اکتشافات مهمه در باره اتوم

در تحقیقات اتوم اخیراً راجع به مکر و کاسمک هم مطالعات زیادی نموده و چیزهای جدید و شکفت انگیزی کشف کرده اند مثلاً دکتر رابرت برود Dr. Robert B. Brode پروفیسر فیزیک یونیورسیتی کالیفورنیا در موضوع مذکور مستقیماً تحقیقاتی بعمل آورده و نظریات بکری ارائه میدارد مهمترین کار او عبارت است از تجزیه و تحلیل ظرفیت ماده، هدف مهمه تبلمات اومین اتخاذ شده و میسن - ^{238}U همان ذره ماده است که در اثر تشمع کاسمک با یک دوره زندگی دو روز و سبکند (دو هزارم حصه یک لحظه) تولید میشود. در همین ذره سب اتومیک تجزیه ناشده چندین اعجوبه اساسی ماده و ساختمان آن مندرج است دا کتر برو - در خصوص حجم و جسامت مجوعی میسن تحقیقات کرده و راجع به اشمه کاسمک در انواع مختلفه از سطح بحر گرفته الی بلندی (۱۵۰۰۰) فوت مطالعات خویش را دوام داده است. وفق کشف برود حجم میسن تخمیباً خمس حجم برو و تون بوده و حصه برق مثبت اتوم را تشکیل میدهد گویا باین طریق به علم ماده با حقیقت مسلمه دیگر علاوه میگردد.

در عناصر کیهانوی جدید بواسطه این کشف نتایج بسیار بارز و محسوسی بدست آوردند. مثلاً در اثر بمبارد پلوتونیم با تشمع ذرات نایب الیایک عنصر جدید تحصیل میگردد که متخصصین قبلاً این نوع عنصر را در عالم نمیانستند و اگر قبلاً هم عنصر مذکور وجود میداشت البته میلیون هرسال پیش بوده که امروز بکلی اثری از آن محسوس نیست. این عنصر خیلی زود گذر و رادیو اکتیو بتی آن چنان سرعت صورت میگردد که در خلال ۵ ماه تشمع نصف حجم اصلی آن از بین میرود و حال آنکه اگر آن را با عنصر رادیوم مقابله کنیم معلوم میشود که بعد از ۱۶۰۰ سال تشمع اگر نصف حجم آن زائل گردد عنصر جدید کپوریم ^{242}Pu - سنگینتر بن عناصر است که تا بحال بشر بکشف آن موفقیت حاصل کرده و وزن اتمی آن 242 - است مکتشفات دیگری که درین مورد تا بحال راپور داده شده عبارت انداز کپوریم ^{240}Pu و سه نوع بنی اعماق نفتونیم با وزن اتمی $236, 235, 234$ که تمام آنها در دنیا جدیداً معرفی گردیده اند فاسیلی پلوتونیم مناسب جدیدی بشکل پلوتونیم ^{241}Pu - پیدا کرده و حال آنکه وزن اتمی پلوتونیم سابق 239 - بوده است.

تحقیقات اتومی برای بدست آوردن رادویم

اخیراً در برطانیه بیک اقدام و ابتکار مهم موفقیت حاصل کرده‌اند باین قسم که بیک پارچه کوچک فلز را بمد از یک ماه تجربه و کاربرد موسسه اعمال اتومی چنان خاصیت را یواکتویتی اعطا میکنند که از این رهکنگر با بزرگترین منبع رادویم جهان که در مؤسسه های صحتی طرف استفاده قرار داده میشود همسری کرده میتوانند. پروفیسر ژ، داکو کروفوت مدیر تحقیقات انرژی اتوم متذکر شد که اخیراً به جهت تصمیم مطلوب فوق دودستگیر مهم تعمیر شده که با ادوات مهمه تحقیقات جهت انرژی اتوم مجرب میباشد. موسسه کوچکتر آن در خلال چند ماه معدود آنی بکسر انداخته خواهد شد. درین موسسه ها انواع جدید فلزات بروی کر آورده میشوند و یا اینکه یک فلز را بنوع فلز دیگر به آسانی و مقدار زیاد مبدل خواهند نمود مثلاً بیک ماده را مانند کوبالت که برای یک ماه در بین آن بگذارند چنان خصوصیات را دارا خواهد شد که با رادویم خیلی شباهت داشته باشد. از این موسسه عوض رادویم چنان موادی را بیرون خواهند کرد که در علاج سرطان بسیار موثر باشد. بواسطه استعمال چندین عنصر رادویم اکتیوی مضامین طبی بیولوژیکی و کیمیاوی خود را به پیمانہ خیلی وسیع از پیش خواهند برد.

ساعت جدید اتومی و عمر زمین

اینک در ساحات نفوذ اتومی بیولوژی هم به تعقیب فزینک و طبابت روان گردیده و تکامل خود را تسریع بخشیده است. این ساینس بواسطه استعمال دو عنصر مهم اتومی بحیث ادوات جدید خرد چنین کشف کرد که زمین فعلاً نسبت به دوره ما قبل از عصر اتومی بکلی نوع دیگری مرفی میگردد یکی از این مکشفات جدیده آنست که میگویند سیاره زمین نسبت به آنچه که قبلاً تصور میرفت بیست مرتبه زیاده تر عمر دارد و انسان پیش از یک ملیون سال زمین را محل رهائش خود اتخاذ کرده و طوری که دیگر تحقیقات بیولوژی هم نشان میدهد قشر این سیاره (زمین) در وهنه های اول دارای ساحات و نواحی بود که الان از آنها اثری نیست و از بین رفته‌اند. عصر اتومی بیولوژی بواسطه یورانیم و توریم که تشعشع آن ها با تشعشع خاموش شده عناصر مخصوص ایزوتوپ های سرب معاصر است قیادت و رهمنونی گردید از روی این مسئله میتوان عمر مواد معدنی را که با ایزوتوپ های سرب یکجا باشد بقوی معلوم کرد بمباره دیگر بعوض سنجش و تثبیت قطر طبقات بیولوژی کشف جدید بیولوژی اتومی وقت منقضیه را از دوره تشعشع وقت تشکیل طبقات مذکور بقوی آشکار میگردد.

این ساعت جدید اتومی سالها را از روی حساب ملیون نشان میدهد و علامات تشخیصیه آن را از روی ریاضیات عنصری میتوان مطالعه کرد از هنگامیکه تجزیه یورانیم یا توریم بانسان

ذغال در عصر اتوم

فملا در برطانیه هر مرد وزن خود را در مصانع ذغال سهیم میدانند زیرا طبق قانون -
 بنا بر آمانی آن کشور ملکیت انفرادی ذغال اینک تحول یافته و مصانع بزرگ آن ملی گردیده
 است ترفی صنعتی برطانیه پیش از هرامر دیسگر به ذغال مربوط است . امروز در برطانیه
 ساینست ها یک مقدار ذغال را اهمیت بسیار بزرگی علمی داده و در ساختمان ذرات مکرسکوپی
 با اندازه یک ملیونم حصه یک انچ از آن استفاده می نمایند بواسطه همین تأثیر احتراقی ذغال
 است که ۱۷۰ - سال قبل برای اولین مرتبه در تکامل صنعتی از آن استفاده گرفته و انقلاب
 بزرگ صنعتی را تولید کردند امروز ۹۰ فیصد پیداوار ذغال برطانیه بجهت مواد احتراقی بمصرف
 میرسد . ازین جمله ۴۴ فیصد در امور کیمیس ، برق ، راه های ریل و ج - پهاز های ساحلی
 تخصیص یافته و ۲۶ فیصد آن در مصانع و بیست فیصد آن در خانه های شخصی مصرف دارد .
 حاضراً حاصلات ذغال در برطانیه رو بتقلیل نهاده است مثلا در ۱۹۱۲ - پیداوار آن
 ۲۹۰ ملیون تن بود و حال آنکه در ۱۹۳۸ - مقدار آن ۲۲۷ ملیون تن احصاء گردید در همین
 وقت تصور مبرفت که شاید بزودی انرژی اتوم عوض ذغال هزارها مورد استعمال پیدا کنند ولی
 تا هنوز ساحة استعمال اتوم آنقدر توسعه پیدا نکرده که عوض آن بتوان کار گرفت .
 حالا از ذغال رنگت های مختلفه ، مواد ضد عفونی و طبیبی بدست می آرند در ساخت
 عطریات ترکیبی ، مواد خام ، پلاستیک های متنوعه و غیره از ذغال استفاده شایانی می نمایند .
 دراست مواد کیمیای ذغال مقام مهمی دارد پس اگر انرژی اتوم عوض ذغال بجهت محروقات
 بیکار رود بزرهم ذغال موارد استعمال زیادی خواهد داشت در آن زمان البته ذغال و منتجات
 آن از قبیل کیمیس ، برق ، بخار بیشتر اقتصادی تمام خواهد شد .

قوای اتومی برای جهاز ها

در آینده بواسطه استعمال انرژی اتوم در جهاز ها سرعت آن هارا تسریع بخشیده و فی
 ساعت ۶۳ نات آن را تثبیت خواهند نمود . در موسسه انجیران بحریه سرامون آیر رئیس
 کنفرانس جهاز سازی خطابه ایراد کرد و نظریه فوق را ابراز داشت . اگر چه امروز
 استعمال انرژی هسته‌ئی دور تر در افق جا دارد ولی مأمول فوق قابل عمل دانسته میشود . او
 میگوید چون یک پائو یورانیم معادل است با انرژی حاصله از ۱۵۰۰ - تن ذغال لذا در نقشه
 ساختمانی جهاز ها هم تبدلات اساسی وارد خواهد شد .

مثلا موضع انبار های ذغال بکلی از بین خواهد رفت . و بر علاوه با استعمال انرژی هسته‌ئی
 سرعت جهاز ها بصورت فوق العاده افزایش خواهد یافت .

بدنه طیاره را درست میکنند این طیاره ونچر نام داشته فی ساعت ۱۵۰ میل پرواز دارد و برای طیاران های عمومی و تجربوی طرف استفاده قرار داده میشود طیاره آن دارای ۲۶ فوت طول است . پیلوت های اتوماتیکی را هم در آن تجربه میکنند .

پیلوت های اتوماتیکی

در پیلوت های اتوماتیکی تا این اواخر دو نوعی بزرگ وجود داشت که اصلاح آنها از امور مهم و جدی تلقی میکردید یکی از آنها بزرگی پیلوت های اتوماتیکی و دیگری قبعی آنها بود مگر فعلاً یکی از جوان های ۲۳ ساله انگلیسی با اسم (ویلیام چاب مین) آنرا ایجاد کرده که چهل پاو وزن دارد و قیمت آن از (۶۵۰) پوند بیشتر نیست . مخترع مذکور این آه جدید را بنام (کوپیلوت) یاد کرده و آن را بواسطه سبکی وزن میتواند که در بین طیاره کوچک نصب کند . ساختمان آن خیلی ساده بوده میگمانزم آن تماماً برقیست . مهمترین کار مهم برای استفاده از این آله آنست که تمام حسس کنترولی طیاره را باید به مواضع معینه آن بخوبی نصب کنند . اگر طیاره راه مطلوب را نداشته و از مسیر معین منحرف گردد آنگاه آله مذکور این عمل را بواسطه فوتوی برقی خود نشان میدهد و کپرو سکوپ آن بصورت اتوماتیکی این انحراف را درست کرده ایلیزون ها و ایلویترها را بیکار می اندازد .

تیل گرفتن دوباره در هوا

متخصصین برطانوی در خصوص تیل گرفتن دوباره طیاره در هوا چنان ابتکارات مهمی نموده اند که دیگر در مورد صحت عمل مذکور هیچ اشتباهی باقی نمانده و این کار حتمیت پیدا کرده است در اندای تجربه های جدید دو طیاره لنکاستر طرف امتحان قرار داده شد که یکی حتمیت تانکر (حامل تیل) و دیگری نوعیت طیاره تجارتهی را دارا بود در ارتفاع ۱۲ هزار فوت طیاره های مذکور بذریعه تیل های مخصوص بهم وصل گردیده و از تانکر به طیاره تجارتهی تیل وارد ساخته شد بمجردی که ذریعه اتصال آن ها صورت گرفت فوراً بتیرول جاری گردیده و در ظرف هشت دقیقه هزار کیلن تیل از یکی بدیگری داخل گردید . این تیل گیری در فضا بسفر تجارتهی مفید ثابت شده و طیاره میتواند که هزار میل دیگر را بدون توقف پرواز کنند . اگر چه این اقدام ده سال قبل مورد عمل قرار گرفته بود ولی عمل مذکور را نمیتوانستند بخوبی ضمانت کنند مگر امسال دیگر موفقیت ایشان کاملاً قطعیت پیدا کرد .

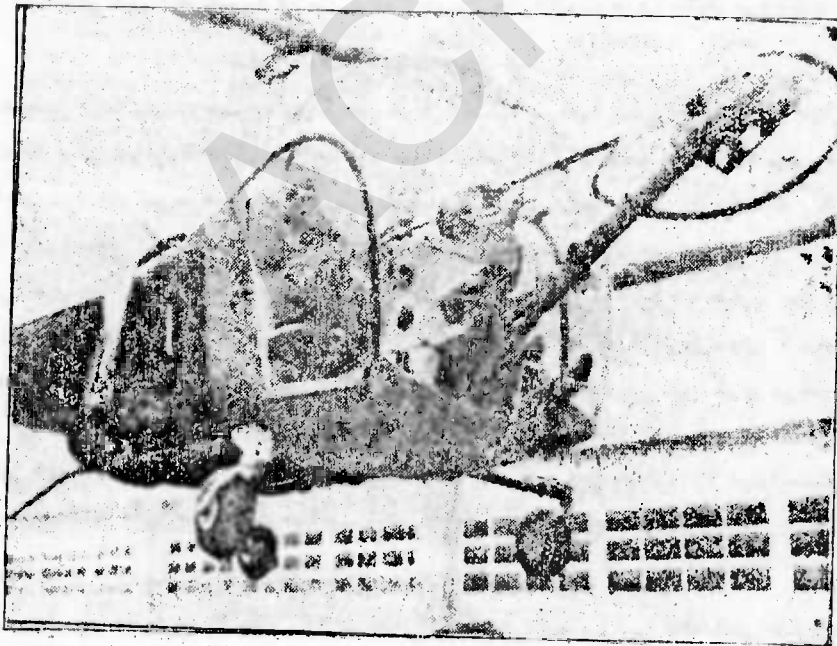
پیلان طیارات جدید بنام (طیاره مردم)

مستر پیتر سیفیلد مدیر پلاننگ و وزارت فضائی ملکی برطانیه و رئیس نقشه کشی طیارات سبک آتبه برطانوی بیان نمود که پیلان ها جهت ساختمان چهار نوع طیاره جدید بنام « طیاره

مردم» مطرح عمل است که در جمله آن ها طیارهٔ یکتفیری دارای ماشین ۳۵ قوای اسپ بقیعت ۳۰۰ پوند نیز شامل میباشد اوبیان کرد که اگر طبران عمومیت پیدا کنند باید در عین حال محفوظ و ارزان و خیلی ساده باشد و ما باید مصونیت آنها را ضمانت نمائیم . میسفیلد متذکر شد که کمپنی او در نظر دارد طیارهٔ یکتفیری ۳۵ قوه اسپ را در حالیکه ۸۰ میل فی ساعت طی میکنند و جنیت موتور ساینکل مضائی را دازد بقیعت ۳۰۰ پوند و طیاره دارای ۱۰۰ قوه اسپ و رفتار فی ساعت ۱۲۰ میل دونفیری را به (۷۵۰) پوند و ۱۷۵ قوه اسپ چهار نفری را به (۱۴۰۰) پوند و دوانجینهٔ پنج نفری را برفتار ۱۵۰ میل فی ساعت به ۲۲۰۰ پوند بفروش برساند . کمپنی مذکور کوشش دارد که تمام پیلان های مطروحه از فلز ساخته شده و دارای پروانه پیش روی و عرادۀ یوزه و گبرهم باشد کمربند ها ، تسمه و پاراشوت ها و لوازم آن هم مکمل و آماده بوده و سیستم رادیوی آن نیز تکمیل باشد .

کشف و جستجو از راه فضا

انجنیران امریکائی برای کشف و جستجوی مواضع جدید مواد خام فلزات اینک در بین

هلیکوپتر های جدید که با ادوات و اسباب مشخص علمی مجهز است نشسته و از راه فضا تحقیقات

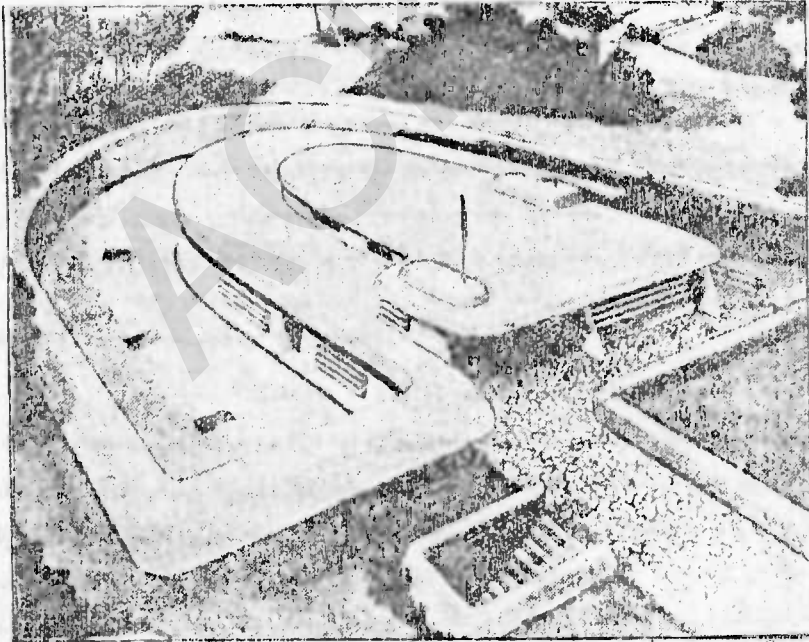
و مطالعات میکنند. آنها آله مقناطیسی و کشف میکنند خود را (طوریکه در فوتوی فوق مشاهده میکنید) در بیش زوی طیاره و در بین يك محفوظه پلانك نصب میکنند.

سیت جدید و قابل حمل را دار

سیت های را هاری که در فوای فضائی شامی مورد استعمال بودند (۶۰) پیاو وزن داشته و حمل آنها در فوای هوائی ملکی مشکلات وارد میکرد. با بران برای رفع این نقیصه فزیریکه های طیاره سازی برطانیه چنان سیت را دار ایجاد کرده اند که وزن آن صرف ۲۵ پیاو میباشد. دیگر ادوات فرود آمدن و هوا نوردی هم در طیارات کوچک رو بنکامل گذارده و در اکمیت آن ها خیلی افزوده اند تمام سیت های رادیو و را دار را با ادوات مختلفه دیگر چنان متانت و استحکام و کوچکی درست کرده اند که موضع بسیار کمی را اشغال کرده و فوائد هنگفتی از آن هاب دست آورده اند و باین واسطه اموال و محمولات زیاد تری را میتوان با خود حمل نمایند.

خانه ضد بم انوم

وفق نظریه و پلان یکی از آرتست های نیویارک خانه هائیکه در آتی تعمیر میشود باید

(انوم یا - پروف) یعنی ضد بم باشد و در مقابل انفلاق آن دوام توانسته و موجودیت خانه های مذکور از بین نرود. این خانه دارای ارتفاع زیاد نبوده و طوریکه در نقشه فوق

ملاحظه مینماید یک عمود وستونی در بین عمارت مذکور نصب مینمایند که دارای چشم بر فی است. وظیفه مهمه این عمود و چشم بر فی آن این است که در مقابل شعاع و انفلاق بم اتوم بصورت اتوماتیکی کار کرده و تمام مداخل عمارت را مسدود میسازد دیوار های کامکریتی عمارت هم دارای قوه انمکاسی بوده و سمیت آن بمقابل هزارها درجه حرارت بخوبی مقاومت مینماید و بر ضد تشعشع رادیو اکتیویتی یا فشاری زیادی از خود نشان نمیدهد فومت خانه در حدود ده هزار یونسد خواهد بود.

حفاظه فصول قبل از بخته شدن

یکی از مهمترین ضائعات باغداران و تربیه کنندگان اشجار میوه همانا افتادن میوه ها قبل از زمان معینه بخته شدن آنها از درخت بوده و ازین رهگذر تلفات اقتصادی هنگفتی وارد میشود علت این مسئله هم تکامل بموقع حجرات حلقه و دور چوبک میوه در موقع انصال آن باشاخ درخت است بهمین مناسبت در موقع باد و یا شور دادن درخت میوه ها بزمین افتیده و قبل از بخته شدن ضائع میگرددند. برای اصلاح و رفع این نقصه اخیرا در برطانیه از مواد کبمیایوی استفاده کرده و ماده را بنام ز الفانفالین ایستک ایسد) جهت منع سقوط میوه از درخت بکار میبرند و آن را چند روز قبل از آنکه تصور اقیتمین میوه میرود مورد عمل قرار میدهند باین طریق تورم حلقه مذکور امانع شده و کم از کم افتادن میوه را برای سه هفته ب تاخیر می اندازند از تجاری که درین خصوص بکار برده اند ثابت شده که ۹۰ فیصد افتادن میوه ها به بیست فیصد تخفیف یافته است، صورت استعمال آن است که درخت را به این ماده بشوند و اندازه (الفانفالین ایستک ایسد) در یک مایون حصه ده حصه تعیین شده و آن عمل نه تنها از افتادن میوه جلو گیری می نماید بلکه آن را بدرخت طوری مستحکم میسازد که حتی بد های تند هم نمیتوانند میوه را بزمین بیندازند. ولی باید منتقت باشند که استعمال بیشتر از اندازه معینه در وقت یاش دادن و یا در صورتیکه تأثیر مرتبه اولیه هنوز زایل نشده که دوره دوم آن را بکار برند عوس فائده نفس رساننده و میوه را طوری بدرخت محکم میسازد که با باد در وقت چیدن شاخه را به آن بکنند و یا میوه را از هم خورد کنند.

استخراج رنگهای جدید از پترول

علماء و متخصصین برطانیه در این اواخر بواسطه مطالعات و تحقیقات عمیقه خودها توانستند که یک تعداد مواد خیلی مهم و کار آمد را از پترول استخراج کنند در جمله مواد مذکور رنگ ها، پلاستیک ها، مواد منسوجاتی، را بر مصنوعی و چرم اهمیت بیشتری دارند. تجارب اخیره آنها در مورد استخراج رنگ از پترول انقلاب و تحول بزرگی در صنعت رنگ سازی تولید کرده چه تا بحال تیل نخم کتان مصدر بزرگ، و ترکیب کنندنده جمیع رنگها محبوب میشد. اینک بعد از این به تیل نخم کتان چندان احتیاجی جهت ساختن رنگ نخواستند داشت.

نگهداری میوه‌ها مدت‌های مدیدتر

متخصصین برطانوی برای حفظ و نگهداری میوه‌های تازه در مدت‌های مدیدی ابتکار عجیبی کرده و میگویند اگر میوه‌ها را تدریجاً نمرودند دوام آنها بیشتر خواهد بود. چنانچه (داکتر فراسکلین کد) مدیر مؤسسه تحقیقاتی علمی برطانیه نظریه فوق را مورد تجربه قرار داده و آن را بسکلی ثابت و تصدیق مینماید وفق تجربه‌های او کاربن دای او کساید - تخم‌ها را از نموی سرمانه مانع میشود. او این موضوع را جهت کنترل و درختن میوه به‌کار برد و اتفاق یکی از متخصصین دیگر میتود اصولی را ایجاد کرد که بواسطه آن میوه‌ها را در اطاق‌هایی که از هوای کبیس دار خوب محتوی بود ذخیره کرد میوه‌ها در اطاق کبیس دار تنفس کرده و کاربن دای اکساید را که مانع پخته شدن سرمانه آنهاست تولید میکنند و این طریق میوه‌ها را میتوان در اوقات معینه و حسب تقاضا به‌صرف کنند گیل برسانند

رادیرهای جیبی

مستر کاسبا انجیر

پرلیندی بک سیت قابل

حمل و کوچک و ابریس

رنگه دارای اولترا های

فریکونسی مرسله و آخذ

میشد اختراع کرده

است. انجیر مذکور در

وقت جنگ عمومی دوم

بعکومت برطانیه پناهنده

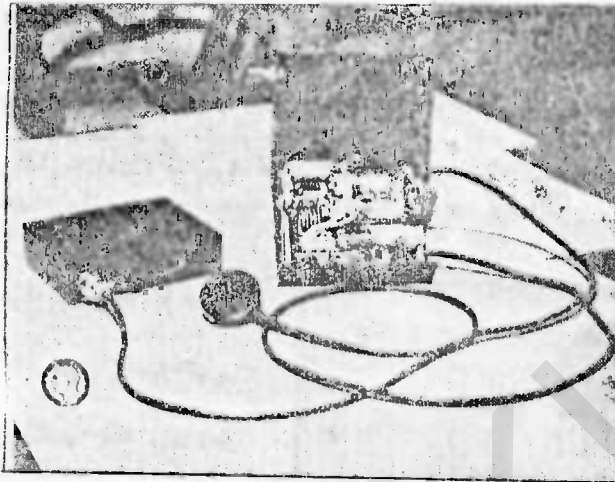
شده و از دست جرمنی‌ها

فرار اختیار کرده بود

اندازه کوچکی این رادیر

به اختراع مذکور اهمیت

زیادی داده و مخصوصا در امور خفیه مخابراتی ازان استفاده های شایانی می نمایند و در وقت

بمدار جنگک البته ساخته
عمل آن توسعه پیدا
خواهد کرد میدان ابلاغ
آن حسب شکل وانداره
فعلی آن يك ميل است ولی
میتوانند آن را با فوه
اشافنی وسعت بدهند
بمجردی سکه بقوای
مذکور بوج زده شد
آخذنه آن بکار
افتیده و سوج تکمه
فشار فو را فوه را از

آخذنه بمرسله میرساند والوهای آن تابحال در دست اسرار داخل است .

تحقیقات اخیر در مورد شعله های قطبی

راجع به تأثیر نقطه های آفتاب بر رادیو تحقیقات عمیق علمی نموده و متخصصین نسبت به طوفان های مقناطیسی و شعله های قطبی چیزهای نوی را کشف کرده اند اولین مرتبه دو نفر منجم برطانوی بنام کارنگتون و هرگسون در ایل ستامبر ۱۸۵۹ در هنگام مشاهده خود در خصوص نقطه های آفتاب و شعله های اشمه شدیدی را در نزدیکی يك محل ملاحظه کردند و در همان محل اضطرابات مقناطیسی را نیز معاینه نمودند فردای آن طوفان بزرگ مقناطیسی در داد. از هنگام تکامل آله سیکترو هیلسکوپ شعله های چندی را بواسطه روشنی های برون موز کرو موتک ملاحظه کرده اند ولی آنها هیچگاه روشن سفید نبودند . مدت این شعله ها از چند دقیقه تا چند ساعت دوام میکنند و دائما با نقطه های آفتاب یگجا میباشند . علت این مسئله اگر چه بصورت قطعی تابحال معلوم نشده ولی طوری که علماء میگویند بواسطه انفلاق ناگهانی تشمع اولترا و بولت از طبقات پست تر آفتاب است و این تشمع در هنگام عبور خود از کرو موسفراتوم های مختلف را سبب میشود که های برون هم در جمله آن شامل است و تشمع مخصوص را مرجب میگردد در برطانیه تحقیقات عمیقی راجع به ارتباط و لازم و ملزوم بودن اشعه مذکور با اضطرابات مقناطیسی و تأثیر رادیونی آن بر زمین بعمل آمده معروف

است که اغلبیت اشعه شدید با موج کوتاه رادیو در روشنی آفتاب در نصف زمین معاصر است
 رصدخانه شهی برطانیه بنام اچ دبلویو نو تن در کربنوج چین نشان داده که نقطه های مولده در
 حصه مرکزی فرس آفتاب بارها موجب شده تا یکروز ویافدتری بمدت از حدوث آنها در زمین
 هم طوفان های مقناطیسی رو دهد

وحقیقت مسئله آنست که دروهله اول تشعشع اولتر اولتراویولت در طبقه ایونوسفیر نفوذ کرده
 وبمدار آن وبا آن اضطرابات مقناطیسی هم تروام است- سپس یک نهرذرات بواسطه فشار تشعشع
 انبلاق داخلی از آفتاب جدا شده و سرعت کمتر از روشنی در فضا منتشر میگرددند و در خلال
 یکروز یا بیشتر از آن داخل میدان مقناطیسی زمین میشوند و موج های برقی راموجب میگرددند
 که وضعیت دائمی میدان مقناطیسی زمین را بکنفی متحول میسازد این ذرات بطرف قطب های
 مقناطیسی میل کرده وباعت تشعشع با فلق های قطبی میگرددند قبلابواسطه آله های سیکتر
 هیدرو سکوپ آفتاب را بخوبی مشاهده نکرده بودند و قبل از جنگک میخواستند درینخصوص
 بمطالعات عمیقتر وجدیدتری متوسل شدند ولی مواج ومشکلات زیادی سدراه آنها میشد. مگر
 اینک در اینخصوص به اقدامات مفید تر و عملی تری مشبث شده اند.

امتحان جدید جهت سرعت موتور بوت ها

یکی از حقائق مسلمه آنست که سرعت یک طیاره را بواسطه یک تونل مخصوص باد معلوم
 میکنند اما در کشتی وموتور بوت ها از این روشکار استفاده نمیکردند ولی درین اواخر همین تونل
 باد را برای تعیین سرعت موتور بوت ها هم بکار میبرند موتور بوت (بلو برد) که سرمالکوم
 کامبل قبر از جنگک ریکارد سرعت موتور بوت را بواسطه آن فی ساعت ۱۴۱۰۷ میل قائم کرد
 برای اولین مرتبه ذریعه تونل باد مورد امتحان قرار داده شد مالکوت حالا میخواهد که
 ریکارد سابق خود را فسخ کرده و ریکارد جدیدی قائم نماید لذا برای موفقیت باین مطلوب
 کشتی موتوری خود را با یک توربین گیس مجهز ساخته و از امتحانیکه در تونل باد نموده واضح ساخته
 که بدنه موتور بوت خود را از بدنه کشتی (بلو برد) باید فدری تغیر دهد .

جدیدترین اسباب مفید

اخیرا یک نوع کاغذ فشنکس نفیسی درست کرده اند که مخصوصا تایپست ها بیشتر از آن استفاده
 میکنند چون کاغذ را در ماشین تایپ داخل کردند آنگاه کاغذ مذکور مواد رده و خارجی را
 از سیاهی خود بخود دور کرده وبخوبی ووضاحت کامل حروف تایپ را در خود طبع مینماید .
 و برای خانواده های آله خشک کننده برقی ایجاد کرده اند که ۳۱-انچ طول و ۲۰-انچ
 رض و ۱۲-انچ قطر دارد در حصه پایانی آن ادوات برقی نصب کرده اند که ۳۵۰-وات قوه

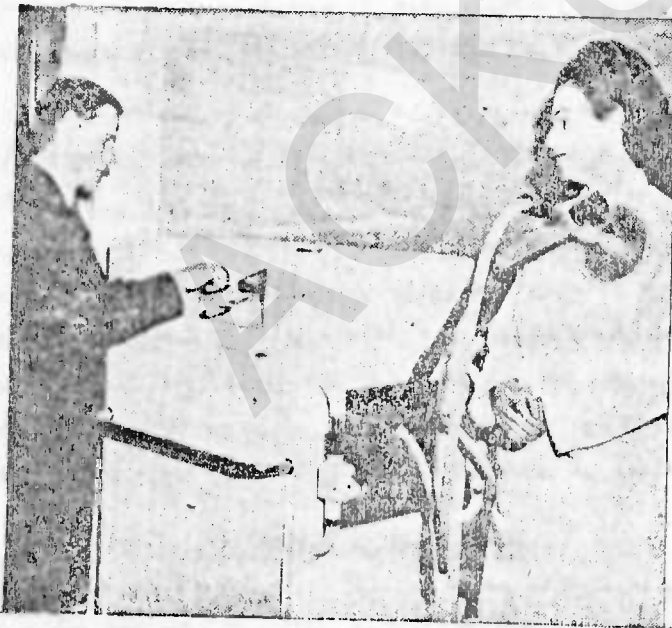
داشته و تا اندازه ۲۰ فوت پارچه را که کاملاً مرطوب باشد در بین آن میگذارند بعد از ۲ ساعت اگر جامه هر قدر مرطوب هم باشد کاملاً خشک میشود .

یونگره ماشین جدید شیرینج درست کرده اند که قیماقی را در نیم ساعت بیکلی منجمد میسازد. و در بین آن تیفه‌هایی گذارده اند که به مجرد پخ بستن قیماقی و شیرینج را در ظرف مخصوصی که در زیر آن میباشد خالی میکنند .

یک تقسیم بودر جدیدی اختراع نموده‌اند که موش‌ها را با سرعت میکشد موش‌ها نسبت بدیگر مواد غذایی باین ماده بیشتر میل خود را اظهار میدارند و وجودی که کشته‌گان هم جس خود را ذریعه این ماده مشاهده میکنند مع هذا بطرف آن متماثل بوده و فوراً بواسطه خوردن آن جان میدهند .

آله جدیدی برای معالجه امراض عضلوی و عصبی

در ۱۸ نوامبر ۱۹۴۶ - در نمایشگاه طبی لندن در حال بزرگ بنام (رایل هارنی کلمچرل

هالی) یک آله بسیار مهم طبی که در این فونو ملاحظه میکنید طرف تماشا و ملاحظه افراد قرار داده شد آله مذکور بنام (تیراترم) مسمی شده و ذریعه اولترا شارت و یو ممالجه و تداوی می نماید. این آله انساج را عمیقانه حرارت میدهد و سورت

تداوی آن را بواسطه سیم و یا بواسطه الیکترودها (قطب‌های را بری) بعمل می آید. بعد از آن که جریان موج در وجود مریض سورت گرفت ذریعه یک کبره و برآمدگی مخصوص اندازه و مقدار لایحه آن را کنترل میکنند .

جنگ بیولوژیکی

تا هنوز در مورد نوازعه ذریعه اقدامات بیولوژیکی حقایق پوره آشکار نیکردند و موذوع تحت مطالعه و سنجش است و تجارت جهت بروی کار آوردن بعضی از انواع تا کسن ها دوام دارد و تجربه های مذکور تحت نظارت و دیده بانى مؤسسه عسکرى (سرویس جنگک فضائى) در طائى گذارده شده است.

معروف است که حیائى ها درین خصوص تجربه ها و اطلاعات زیادى اندوخته اند و جرمنى ها به یابۀ جاپائى ها وارد میدان تجربه و آرمایش نشدند میگویند جاپائى ها قبل از حدوث جنگک عمومى دوم بک نوع بمبى که محتوى مواد کشنده بیولوژیکی بوده بصورت غیر مکمل و ناقصى تهیه کرده بودند و بک فابریکه مخصوصى بنام (بیولوژیکل وارفبر فکتورى) در نزدیکی هاربن واقع منچوریا تعمیر نمودند این فابریکه تا کسن ها یاسوم با کتر و لوژیکی درست میکرد طوری که از نشرات جراند برمی آید روسی ها برین فابریکه قبضه نموده و ماشین های فابریکه مند کوررا بر رسیه نقل دادند. ترقى موجوده جنگک بیولوژیکی بصورت واضحى محسوس بوده و فعلاً بک مقدار زیاد تا کسن ها و مواد کشنده با کتیریا را ایجاد کرده اند و در موارد انتراکس و تینانوس و بوتولان از آنها استفاده می نمایند.

اگر از نقطه نظر تیورى گفته شود معلوم میگردد که بک مقدار بسیار قلیل زهر (بی دلیو) که مخفف جنگک بیولوژیکی است برای کشتن و از بین بردن میلیون ها نفر کفایت میکند ولی مشکل بزرگ آن طوری که در غاز زهر دار محسوس بوده و حتى از آن هم مشکلتز پنداشته میشود عبارت است از نشر کردن و توریع زهر مذکور یعنی بچه اصول و کدام ذریعه باید آنهارا منتشر سازند و اولاً در مورد حیوانات تجربه میکنند بهترین طریقه عبارت است از تمیبه و گذاردن مواد مذکور در بین بمب تا بحال درین محسوس چنان موادى ایجاد کرده اند که انسان ها و حیوانات و حتى اصول را از بین میرد و بعضى از آن ها انسان را شدیداً مریض میسازد و بعضى بسیار تاثرات موفتى وارد میکنند. بم آتوم بیکبارم گى تمام چیز های تحت نفوذ خود را محو میگردد ولى این مواد بدون از بین بردن قطعى آنها مقاومت آن هارا زائل می نماید بمر صورت تا بحال مشکل حل نشده علماء را توزیع و انتشار مواد مذکور تشکیل میدهد.

انواع جدید تحت البحرى

تا این او اخر که دو سال از انجام جنگک عمومى دوم میکند رد تحت البحرى های امریکائى آنقدر مکمل و مجهز نبوده و مانند تحت البحرى های جرمنى که دارای تیوب های تنفسى بوده و مدت هادر تحت اعماق پیر سکوب در آب غوطه میزنند دانسته نمیشد. تقریباً تمام تحت البحرى های امریکائى دارای دوسایکل دیزل بودند و این انجن دوسایکل قناعت بخش محسوب نمیکردند ولى اخیراً در امریکاتحت اداره ریراد میرال چارلس دلیو ستیر در اداره

د کابل کالنی

و عملیات بحری تیب های جدید انجن های تحت البحری ایجاد کرده اند که بواسطه آن مدت های مدید تری نسبت به تحت البحری-جرمنی ها میتوانند در زیر آب متوقف باشند در حالیکه برای دوباره بر گردن باتریهای خود و بنا بدست آور دن مواد جدید هیچ محتاج بروی آب بر آمدن نمیباشند بعد از این ادوات ماشینی تحت البحری را بروی رابر نصب خواهند کرد تا از تولید صدای انجن و غیره جلوگیری کرده در نتیجه جهازا و ادوات کاشف تحت البحری را برای کشف موفقیتهت مجال ندهد فعلا حتی ذرائع و اصول نجات تحت البحری های خراب شده که در حال غرق باشند هم تحول کرده و روبه تکامل گذا رده است. استعمال آله مخصوص بنام «ومسن لنکه» یعنی شش مومسن تا هنوز درس داده شده و بر نسبت های نجات آزاد هم مورد عمل است بر طایفه ای از تجارب زمان جنگ خود چنین کشف کرده اند که عمده تک تحت البحری معروفه را حتی از عمق صد فمت آب میتوانند مانند کنار کی که بروی آب بالا میشود از عمق دریای بیرون آرند و این عمل بدون رسیدن کدام ضرر خساره به آن ها امکان دارد و حتی خود آن ها بدون کدام آله و سامانی هم باین اقدام موفقیتهت حاصل میتوانند

آباس جدید پرواز

ظوری که در قوتوی پهلو ملاحظه میکنید اخیرا برای بیوت ها و عمل بطایره ای چنان البسه جدید ایجاد کرده اند که دارای بلبدر متورمه از باد بوده و پوشنده را از افغاندن بر رود آب در پامانع میشود زمانیکه بلبدر مذکور از باد پر کرده شد بلبدر مذکور در کمتر از سه لحظه وضعیت آنها را اصلاح کرده و آنها در زاویه ده درجه از وضعیت عمودی بنای جرکت در آب را میگذارند.

زده پلاستیکی برای مرض انفنتایل پارالایزس اخیرا بواسطه کولوب معروف ها لیود بنام

(ها ایود ترف کلوب)

برای مصابین مرض
استفادتا بل را راندا پرس
يك نوع رزه یا يك شش بلا
ستبکی درست شده که
جهت تداوی مرض
میدکور خیلی مفید و موثر
میشد در این اول خر
مؤسسه فوق يك تمداد
ز باد آله جدیدالا کشف
خود را بدو سه ها
و اتحادیه های صبحی
اهنا کرده است که
در تداوی مرض (طوری
که در فوتوی فوق

ملاحظه میکنند) - از آن ها استفاده میکنند

ابتکار مهم در سرویس رادیو تیلیفون

پیشرفت خارقه آسان الکتر و نیک بسیار مهم و قابل ملاحظه بوده و در اثر آن ممکن است در همین نزدیکی یکی از راه های مهم و قدیمی را بنام (پوستون رست رود) بیک گذر مهم مخابراتی تبدیل دهند که دارای دوره سرویس رادیو تیلیفون برای عراده های موتوری که بین لوبارک و پوستون در حرکت میا شد کرد . این سرویس متحرک رادیو تیلیفون که مخصوص راه های مهم فرار داده شده است بعد از یک مدت مختصر امتحانی رسماً افتتاح خواهد شد و بواسطه آن مسافری که در پوستون و یا فریب و جوار پوستون رست رود حرکت دارند میتوانند که مخابرات رادیو تیلیفونی خود را در اتنای تردد اجرا دارند .

کشف یکی از اسرار حربی جاپان و جرمنی

وفق اطلاع اداره تحقیقات و تکامل کشفیات ساینتسی و ابلاغ دو راپورت متخصصین فزیک نارت و یسترن یونیورسیتی در انتهای محاربه عساکر جرمنی و جاپان مخابرات تیلیفونی را توسط اشعه فرارمونی اجراء میکردند. این ابتکار به چراغ های تفتیشیه که بر روی سایه پاره ها نصب میکردند و باادوا تیکه مخابرات را بین عساکر خارج جبهه و جبهه پیش رو قائم میسازند شاهد مهم مبرسانند.

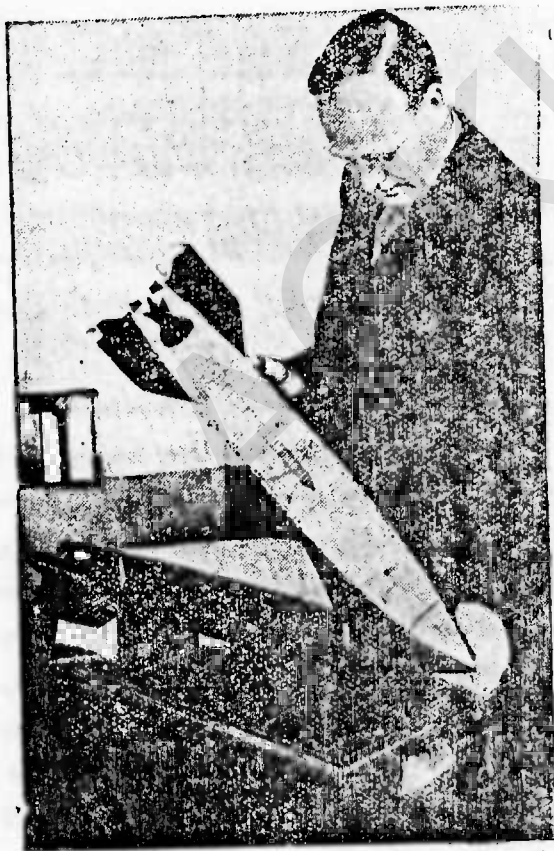
در ۱۹۲۴ عساکر امریکائی چندین سیت ایستگاه مذکور را بنام (جرمن لایت سپر چر) و (تیلیفون شعاعی جاپانی) بدست آورده و آن را به یونیورسیتی نارت و یسترن نقل دادند و در آنجا بتجربه و ترکیب آن ذریعه متخصصین و پرو فیسران فزیک پر داخند آن ها بواسطه تحقیقات عمیقہ معلوم کردند که علامات اخباریه باچنان تمامیت و اخفا ابلاغ میشد که کشف آن ها بواسطه عادی هیچ امکان نداشت و گذشته از همه در این اخبار نه اتین بتکار برده میشد و نه سیم طرف احتیاج بود نسبت های میداننی جرمنی از ۳۰ الی ۲۱۰ پوند وزن دارند و حال آنکه سیت های جاپانی باجز یتر دستی عموماً ۱۵۰ پوند ثقلت داشتند و اجزای آن از هم جدا شده و ذریعه دو نفر از یک محل - به محل دیگر نقل داده میشد. پرو فیسر های موسسه مذکور سیت های جرمنی را خیلی تعریف کرده و در عین حال ساختمان آن را هم مشکل و پیچ نشان داده و گفتند ساحه استعمال آن در حالات عادی تازه مبل هم نومه پیدا میکرد.

دوای جدید برای مرض هی فیور

برای علاج مرض هی فیور (ناخوشی سینه که در تابستان و وقت خشک شدن علف بدماقین عائد میشود) دوای جدید و خیلی مجرب ایجاد کرده اند که جدیداً در مورد آن نشرات نمود و فوایدش را ابلاغ داشته اند. این دوا (انتالان) نام دارد که یکی از مشتقات کول تاراست دوای مذکور را داکتر دبلوواس لویی یکی از فارماکولوژیست های جرمنی به در ۱۹۲۲ - تبعیت امریکائی را قبول کرده و حالا در یونیورسیتی یونا مصر وف خدمت است. کشف کرده و از راپورت داکتر ها و صورت تجارب ایشان معلوم میکرد که چهل و دو مریض رو رانه از ۱۳ الی ۱۲ کپسول انتالان را بلعیده و این عمل را از یک الی پنج هفته دوام دادند که در نتیجه تمام مرضی به استثنای چهار نفر آثار صحت و بهبودی را از خود نشان دادند بر حسب بیانیه متخصصین کینیکی انتالان سمی نبوده و تقریباً هفتاد فیصد مؤثر و مفید ثابت شده است.

بر علاوه در اوائل اپریل دو طبیب دیگر اعلان نمودند که بعد از دو سال تجربه بر روی آنها باسم (بیناد ریل) بری علاج هی فور نتیجه مثبت داده و گذشته از آن یک تعداد اطباء دیگر واضح ساختند که دواى جدید الاکتشاف ایشان تحت نام (بایری بنزامن) اکثر بیماران مرض فوق را بخوبی شفا داده است. در خلال این چند سال اخیر چندین دواى مهم جهت تداوى مرض مذکور به معالجه مرفی شده است امروز تعداد مسابین مرض مذکور در امریکا از ۳ الی ۵ میلیون نفر اندازه شده و تنها در شهر نیویارک به تعداد (۸۰۰۰۰) نفر باین عارضه گرفتار میباشد.

مودل تصویری سلاح نمر ۲ انتقامی

مسترد بهوج پیرنگ در مورد
 زاگت انتقامی نمر ۲ چرمی
 مصروف تحقیقات و مطالعه بوده
 و در نتیجه توانست که سلاح مذکور
 را وضع و صورت اولی آن بطور
 صحیحی آماده گرداند و آن را
 از بقایای مراد یکی از اسلحه مذکور
 که در ویدن انفلاق نموده مملو
 سازد. در فونوی مذکور پیرنگ
 را در حالی ملاحظه میکنید که مودل
 تصویری و خیالی خود را بدست
 گرفته و مصروف ملاحظه میباشد.

متعلق ساختن سنگ های آسمانی مصنوعی

ذریعه را کت

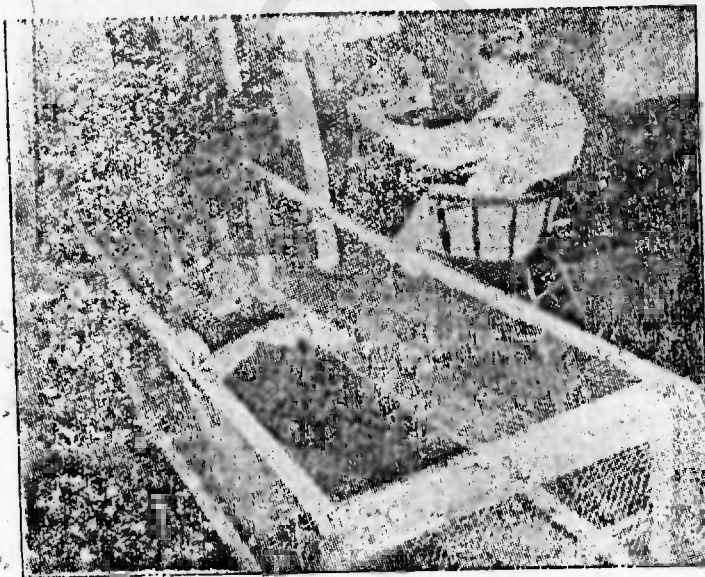
سنگ های آسمانی مصنوعی بواسطه را کت نمبر ۲ - انتقامی در طبقه مافوق فضا انشلاق داده شده و بواسطه این ابتکار میخواهند اندازه حقیقی اجبار آسمانی را بخود معلوم کردند و در عین حال اطلاعات ساینسی را را جمع باین عارضه مهمه سماوی و خصوصیات آن کشف نمایند. رکتور فربدال و بیل که در رصدخانه کالج هارودر مصروف خدمت است اعلان کرده بود که پلان این اقدام در ۷ اسدماه ستمبر (۱۹۴۷) عملی میشود. را کتی که برای عملی ساختن پلان موصوف تخصیص یافته از مواد محتوی خواهد بود که اجبار مذکور را تولید و آنها را بصورت دسته های مجموعی مختلفه در ارتفاعاتی که از بیست الی چهل مبل بلندی دارند پراکنده خواهد ساخت و در نتیجه آن ها را بهوای محیط مانند اجبار آسمانی وارد ساخته و همان عوارضی را که از سنگهای مذکور بمشاهده میرسد بروز خواهد داد دو کمره مخصوص فضائی بزرگ پرواز را کت را عکس برداشته و مساحه را بزویه چهل الی چهل و پنج درجه تحت تاثیر خواهد گرفت خلاصه اندازه روشنی و فاصله فرود آمدن آن را در طبقه فضاء و مقدار روشنی وزوال آن ها را بخوبی تشبیه خواهد نمود. نتیجه این ابتکار علمی البته در رفع بسان مشکلات و مواعظ پرواز در طبقات بلندتر از فضا خدمت شایانی خواهد نمود.

امتراج تیلویزیون و رادار در هوا بازی

بعد از جنگ آله جدیدی بنام تلیران کشف کردند که خدمات مهمی را در هوا بازی انجام داده. و تحول بازی در این فن وارد خواهد کرد یک نموده معین انجیران و محققین رادیو اینک از موجودیت و اهمیت تلیران اطلاع دارند تلیران از لفظ های تیلویزیون و رادار ترکیب یافته و تمام پرنسپ ها و اصول مهمه تیلویزیون و رادار که بعد از جنگ معرفی گردیده اند در این فن بکار رفته و بیلبوت را در فضا برای انجام وظیفه اش بخوبی آمده و مستعمل میسازد. و مساحه رویت او را از حدود سی الی پنجاه میل چندان روشن و حقیقی میگردانند که هیچ اشتباهی برایش باقی نمی ماند هوا باز در اطاق خود حرکت و روش یک تمهات مواد را بشکل پرده سینما در یک تیوب شمع کتود که در آنجا بیک موضع معین نصب است تماشا میکند پرده مذکور مانند پرده معمولی تیلویزیون خانگیست اطلاعات لازمه پیام های گرد و یا برق سوزن های بهتر برقی را در آنجا می نگرد تلیران بدرجه رادار زمینی که در یک میدان هوایی موجود است تمام اطلاعات را راجع به بندر و فضا واضح

همچنانکه در اغلب مواضع را دار در زمین و فائز جاریه در سکوپ هایا پرده ها بملاحظه میرسد و بعد يك چشمه تیلو یز یون بهمان پرده را دار متوجه بوده وبوسیله تیلو یز یون اطلاعات و مناظر بطیاره نقل داده میشود هوا بازان در حین پرواز آن ها را تماشا میکنند هر اطلاع و خبری را که را دارد در ستیشن زمینی جمع کرد بدین وسیله فوراً به پیلوت ابلاغ مینماید و یا پیلوت در اوقات لازمه به تیلویز یون خود نگاه کرده واز تمام موانع حوادث فضائی وارضی از قبیل راهها ، برجها ، عمارات ، میدانها سمت پرواز خود را با موفقیتهای در بین طیارهات دیگر بخوبی مشاهده کرده وهدایات کنترل ترافیکی را از آمرموظف خود در زمین تحصیل میکنند . خلاصه رول تیلیران در هوا بازی عصری از همه چیز زیاده تر بوده وبواسطه استعمال آن بسااضافات و تلفات را تخفیف داده اند ممکن در آینده تمام مبادین طیاره دارای ستیشن تیلیران گردند در بحرانترین موسم هم از آن استفاده می نمایند و چون را در در زمین است و صرف ماشین کوچک تیلویز یون بایر دمه مخصوص آن در طیاره میباشد لذا مشکلات حمل ادوات ثقیل را در این زمینه رفته است

آله مهمه برقی برای امتحان دماغ

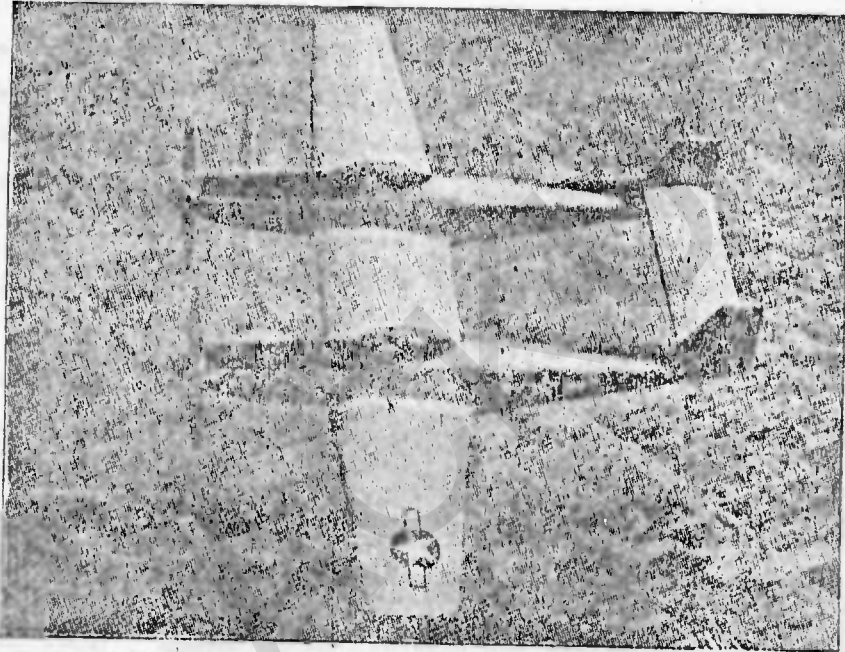

در فوتوی پهلوی
شخصی را
ملاحظه میکنید
که در بین قفس
سیبی امتحانی
قرار دارد
و شخص دیگری
که در عقبش
نشسته است
بواسطه آله
برقی به اسم
(الکتروانسفالو
گراف) دماغ
مرد مذکور را

مورد امتحان و تجربه گرفته است این آله بمقابل حرکات طبیعی برقی که در تمام انساج انسانی وجود است حساس بوده و اختلافاتی را که در حرکات مذکور در هنگام تورمات دماغی و دیگر عوارض مرضی رومیدهد بخوبی ریسکاردمینماید .

مهمترین طیاره عسکری

طیاره جدید عسکری که بنام (تون مستانک پی ۸۲) یاد میشود از مهمترین طیارات بوده و از هو و لولو الی نیویارک از حیث سرعت پرواز و تحمل اقدامات لژیونی ریسکارڈ

خوبی قائم کرد طیاره مذکور از بدنه دو طیاره پی ۵۱ و یک بال ساخته شده و فی ساعت ۲۷۵ میل پرواز می نماید و دو پیلوت دارد در فوتوی فوق طیاره مذکور را ملاحظه می کنید .

چوب مصنوعی

اخیراً در یکی از نمایش های لندن چنان چوب مصنوعی را بمرض تماشا گذاردند که از حیث استحکام و خاصیت کاملاً بچوب طبیعی شبیه بوده و از گیاهند و صنع ساخته شده بود . چوب مصنوعی بر علاوه سبکی و استحکام خود بمقابل حرارت و برودت فوق العاده هم بخوبی مقاوم دارد . حسب نظریه متخصصین در ساختن چهارات و دیگر ادوات از این چوب بخوبی بهتر است استفاده کنند .

آشپزهای خودکار در خانه

فملاً در خانه های برطانیه برای استفاده خانم ها در مطابخ کنترول الکتریکی اتوماتیکی که حیثیت آشپز خود کار را دارد مورد عمل فرار داده شده و فوائد زیادی از آن برداشته اند تا بحال ادوات الکتریکی و اتوماتیکی مذکور را صرف در مصانع و فابریکه ها بکار می انداختند و بواسطه ادوات حرارت دهنده و پرنسپ های مخصوصه آن استفاده می نمودند و حرارت را بخوبی کنترول میتوانستند در جمله ادوات جدید اجاق های طبخ ، بشقاب ها ، غوری های گرم ، کفگیر ، ظروف کباب ، چایجوش ادوات گرم کننده اطاق ، ماشین های شست و شو ، ادوات تبرید و غیره شامل میباشد . بواسطه فشار دادن نکه های مخصوص حرارت آن ها را باندازه های معینه کنترول کرده و ثابت نگه میدارند این کنترول اتوماتیکی در گذشته صرف بمواضع عمومی و فابریکه ها مخصوص بوده ولی بعدها در مطبخ ضرورت آن را جدا حس کردند دیگر برای حفظ حرارت ادوات متذکره خانم ها محتاج نیستند تا مراقبت خود را دوام داده و دائماً در مطبخ حاضر باشند بلکه بواسطه سوج های مخصوص مطلوب خود را بصورت اتوماتیکی بر آورده میسازند اگر چه ادوات مستعمله در کنترول اتوماتیکی حرارت آنقدر ساده نیست معیناً بر موضعی که بخواهند آنها را نصب کرده و استفاده می نمایند .

ساختن پلاستیک از تقاله مواد

در مبادین استخراج ذغال مومع کینت اینک از تقاله مواد مستخرج به پلاستیک میسازند و صانعین پلاستیک در فو لکستون دوو رودیل مصروف مطالعه و تحقیق در اینخصوص میباشد و بعضی هاهم در مواضع دهانی که مواد خام در آن جاهاز یاد است به تحقیقات میپردازند گویا بعد ازین ارمواد ردیته و تقاله آن ها این صنعت را ترقی خواهند داد .
مدیر اداری شرکت معروف پلاستیک سازی بیان میدارد که از مواد ردیته و تقاله محصولات کینت سالانه مبلغ ۱۲۰۰۰۰۰۰۰ یوندر پلاستیک های مختلفه ساخته میشود و شرکت او کوشش دارد که یک فابریکه جدید بمبلغ ۵۰۰۰۰ یوندر برای پیشبرد این کار در د وور تاسیس کرد و ۱۰۰۰ نفر را بکار مصروف سازد از تقاله مواد مستعمله پلاستیک درست کنند و هم چنان نظیر آن عمل را در مومع ذیل بموقع اجراء خواهند گذاشت .

ماشین های جدید زراعتی

مؤسسه ملی انجینیری زراعتی برطانیه فملاً چندین تیب و نوع جدید ماشین های زراعتی را مورد تجرب و امتحان فرار داده است از آن جمله یکی ماشین درو کننده بشکر بشمار مبرود این ماشین از سه

مسه مهم برای توسعه و توسعه وظایف جداگانه را در هنگام درو به هم داده داشته و از شیاع و تلف شدن بشکر جداگانه گیری میکند ادوات دیگر زراعتی عبارت اند از قلبه سه شیاره که برای برافشیدن خاک بسیار مفید و مساعد بشمار میرود ماشین دیگری نوع آله بردارنده دانه هاست که بسیار مفید است شده و بر علاوه تحقیقات مزیده برای خشک نمودن دانه های حبوبات ذریعه ماشین نوام دارد و ادوات متعدده بر ایجاد کرده اند. از ماه جنوری ۱۹۴۳ الی جولائی ۱۹۴۶ تعداد ۳۰۰ ماشین جدید زراعتی ایجاد کرده اند.

در دهنده جدید سگرت

ریپر از شرکت های برطانی آله جدید در دهنده سگرت ایجاد کرده اند که بدون سگرت به عمل می آید و سگرت را در میزند حصه بالائی آنکه مذکور بصورت یک توسع معین تولید شده گرداده و سگرت از همان موضع در داده میشود. چون سگرتی به گش کردن سگرت میبرد در سگرت در میگیرد. موضع تولید شعله دارای مواد سمیه کیمیای میباشد یک نوع تیل مخصوص هم بکار دارند.

سیت قابل حمل را دار

سیت های را دار که در برهه فوای فضای شا می طرف استفاده قرار داده میشوند ۶۰ پوزون داشته و بواسطه معین بزرگی جسامت در طیارات کوچک قابل حمل میباشد بنابراین آن در بریک های بر مناطقی چنان سیت های را دار درست کرده اند که صرف ۲۵ پاو وزن دارند و با بر آن بعد از آن آنها را در طیارات کوچک هم حمل میتوانند. بر علاوه دیگر ادوات هوا بازی و کاترول آن ها را طوری کوچک و ساده ساخته و میسازند که در طیاره موضع کمی را اشغال کرده و برای مخمولات و بار های دیگر جای بیشتری باقی بماند.

ماشین جدید تایپ

بر اساسه چنان ماشین جدید و مقبول تایپ درست کرده اند که ادوات و یرزه های آن قابل تبدیل و اصلاح بوده و باین واسطه برای استفاده و بکار بردن زبان های اجنبی هم میتوان در برهه تبدیل پرده ها و حروف از آن کار گرفت و حسب مطلوب کلمات و مضامین خارجی را در برهه آن تحریر کرد.

در این ماشین بیش از صد جا های انکشت گذاری تهیه دیده و حروف اغلب زبان های مستعمله تجارتمی را در آن ایجاد کرده اند و حتی برای بعضی از زبان های غیر مستعمل از قبیل سیامی و غیره هم تخصیصاتی داده اند.

اصلاحات و ترمیم جهاز ها در زیر آب

در آینده ترمیم و اصلاحات وارده بر جهاز ها را در زیر آب اجرا خواهند نمود. در این موضوع معین تعمیر کشتی نزدیک بندر (اسکندریه و لیبی) متخصصین جهازها در اروپا، اخیراً راجع به قطع کردن و پیوند نمودن فولاد به هم در زیر آب تعامش بهم و قابل ملاحظه از خود نشان دادند اجرا آت و اعمال مذکور زیره يك طرف بزرگ است و به طرف دیگر در صورت میگرد.

طوری که حدس میزنند اقدامات و ترمیمات باین اصول خیلی مفید و اقتصادی بود و به علاوه در نصف مدت معینه سابقتر انجام داده میشود.

الومینیم برای عمارات و پل ها

ساختمان اولین پل متحرک الومینیمی در ایب بازیگر فلزات در همین نزدیکی ها آغاز خواهد یافت این پل بر روی دریای (ریو رویر گمشترس) تعمیر میگرد و وسعت و به پهنائی پل مذکور ۹۰ مت بود و به خط ریل عرض چهار فوت و $8\frac{1}{2}$ اینچ بر علاوه سرك ترا فیک بروی آن تمدید می یابد — واسطه استعمال — سرك کبات الومینیم عوض فولاد يك مقدار زیاد ثقلات و وزن پل تخفیف داده شده و پل مذکور خیلی مستحکم است و دوام و بقای آن در برابر خرابی و فرسودگی مدومت زیادی ندارد. شدمات بنگله با عمارات الومینیم هم در فابریکه لندن تهیه و مواد ر کبات آن از لندن به فلسطین نیز صادر گردیده است. هر يك از بنگله های مذکور دارای چهار اتاق میباشد که سه اتاق عوض اطاق خوا و دوشستم و یکی دیگر عوض مصعم و اطاق سرك بکار میرود.

موتور های کوچک

طوری که بحال معلوم کرده اند کوچکترین موتور الکتریکی دنیا تا قدر سوزده دارد که دوسه آن را میتوان در بین يك انگشتانه جاداد جایچه موتور های دیگر براد اولین مرتبه در رسنگهم به مرس تعامش قرار داده شد. این موتورها که کوچکترین همیش فوا میباشد در انزای جنگت اختراع شده و بنام الیکتر و تورها یاد میشوند. چنین موتورها کرده اند که در ۱۹۲۸ - يك کمیته به تعداد (۵۰۰۰۰۰) عدد موتور ها را در دنیا آماده گرداند.

این نوع موتورها دارای چهار سایز و اندازه میباشد که خوردترین آن از ۳ الی ۶ دهم يك اینچ قطر داشته و وزن آنهم از يك گرام کمتر میباشد سرعت حرکات موتور های مذکور

بدرجه است که در يك دقیقه به تعداد ۷۰۰۰ مرتبه گردش دارند و برای ادوات خیلی حساس ساینسی از آن میتوانند استفاده کنند سه نوع دیگر آن $\frac{1}{8}$ يك انچ قطر دارند و موارد استعمال آن ها هم خیلی زیاد است مثلاً در کمره ها پروژکتور ها، اتوموبیل ها، ریل ها یا کی های برفی، بیکه های جیبی و دیگر ادوات و سامان خانگی از آن استفاده میکنند.

جواهر مصنوعی

جواهر مصنوعی که در اندازه ها و میزان های برفی استعمال یافته اند جدیداً در نمایش های صنعتی برطانیه بخصوص برمنگهم ظرف ملاحظه و تماشای حضار قرار گرفت تا سالهای اخیر برطانیه جواهر مصنوعی را از خارج وارد نمیکرد و چون روابطه برطانیه با منابع مواد فوق در اثنای جنگ قطع گردید لذا بساختن جواهر مصنوعی پرداخته و از موادی آن هزارا درست کردند که به شیشه خیلی سخت و محکم شباهت بهم میرسانند. در خلال جنگ چندین میلیون جواهر مثل کوردربین ادوات خیلی دقیق و نفیس بکار رفته و طوری که حدیس میزند جواهر مصنوعی جدید نسبت بجواهر مصنوعی پیش بشمول بافوت ها فوقیت داشته و قیمت آن هم کمتر اندازه شده است.

راکت مسافر بردار

متخصصین و علما کوشش دارند چنان راکت های مسافرت آماده سازند که در طبقه بندی از فضا پرواز کرده و مسافرت را هم با خود حمل نماید در فتوی پهلومستقر هاری روس (شخص عینک دار) و مستقر رالف سمت را ملاحظه میکنید که راجع بیلان پرواز در طبقه بندی جو باهم دیگر مصروف مذاکره بوده و پیش روی ایشان مودل و نمونه یکنی از راکت های مسافرتی قرار دارد آنها به سوسایتی معروف برطانیه به اسم (بریتش انترپلنتری سوسایتی) انتخاب دارند آنها میگویند که این راکت مسافر بردار راه حرکت و مسافرت را بطرف ماه هم باز خواهد کرد.

اسباب عجیبه جدید برای موتورهای برطانیوی

دو اختراع خیلی مهم و تعجب آور در مودل های جدید موتور برطانیوی نصب کرده اند که اهمیت زیادی داشته و اقتصاداً هم بمنفعت دارند. موتور تمام میشود یکی از آن ها عبارت است از یک کاربوریتر که مصرف پترول را تخفیف میدهد و دیگری عبارت است از یک گیر باکس که هر دوی آن در برطانیه تحت تجر به میباشد کار بوریتر مذکور به یک موتور دارای ۱۲ یا ۱۶ فوّه اسپ نصب شده و بواسطه آن فاصله پنجاه میل راه را میتوان ذریعه یک گیلین تیل طی کرد. این آله اندازه معینه تیل را برای انجن تثبیت نموده و آن را در انجن داخل میکنند. گیر باکس مذکور در موتری که دارای دو پینیل باشد کار داده برای تغیر دادن گیر درایور موتور صرف یک تنگمه را برلیور گیر فشار میدهد و تنگمه لیور گیر بصورت برقی کلمچ را بکار انداخته و بجای کلمچ قدیمی بکار میرود ساختمان این دو آله جدید موتور خیلی آسان بوده و ارزان میباشد.

استفاده از رادار در ماهیگیری

ظوریسکه در فن هوا بازی ار را دار استفاده های زیادی مینمایند در ماهیگیری هم اینک موردی برای آن تهیه کرده اند. بواسطه بکار انداختن رادار میتوانند موقعیت اصلی ماهی را در آب بخود معلوم کنند مخصوصاً ماهیانی را که بصورت دسته و جمع تردد دارند. گویا ظوری که در هوا از رادار استفاده کرده از موجودیت طبقات ابر که مانع بزرگت هوا وردی بشمار میرود باخبر میشوند و وجود دیگر سدها و موانع را اطلاع حاصل میکنند بعد از این در بچرها هم این آله را بکار انداخته و در اعماق دریا بطلالعات و شکار و بسا اعمال بزرگت دیگر خواهند پرداخت.

تیلسکوپ قابل تذکار

از چند سال بایشطرف تصور میکردند که موقتت آب و هوای برطانیه برای این مسئله مساعد نیست نایک تلسکوپ بزرگ را نصب و بمطالعات نجومی بواسطه آن بپردازند ولی اخیراً پروفیسر اج ایچ یلاسکت پروفیسر علم نجوم در یونورستی اکسفورد چنین تجر یکات نمود که در برطانیه باید یک تلسکوپ تنگمه باندازه بزرگترین تلسکوپ های دنیا آماده گرداند پروفیسر مذکور مصارف ساختمانی این تلسکوپ را - (۱۰۰۰۰۰) پوند سنجش کرد. در خواست رایل سوسایتی را جمع به ساختمان آن از وزارت خزانه هم تصویب گردیده است مخصوصاً در خلال ۱۹۴۷ - که جشن سه صدومین سال تولد اسحق نیوتن هم صورت گرفت تیلسکوپ

مذکور را بنام (نیوتن تیلسکوپ) مسمی ساخته اند اند ازه شبشه منعکسه آن باند ازه کلا نترین تیلسکوپ دنیا که حالا در رصد خانه مونت ولسون منصوب است و ۱۰۰- اینج قطر دارد خواهد بود. در کلمپورنیا بهمین زودی شبشه منعکسه ۲۰-۱ اینجه بیکار انداخته خواهد شد. این تیلسکوپ را در اراضی هرستمنوسو کیسل واقع سو سیکس نصب خواهند کرد تا بحال کلا نترین تیلسکوپ امیرا طوری برطانیه دارای شبشه منعکسه ۲۰-۱ اینجه بود که در موسع تورنتو منصوب است.

مودهای جدید الجسه و ادوات

از تارهای مصنوعی عوض پشم اینک الایه های فشنگ و ریبا درست میکنند که کاملا و اثر یروف بود و در عین حال قابلیت چین شدن و چملمک گردیدن را ندارند. چنان بوتل های فشنگ و جیبی عطریات ایجاد نموده اند که اسلا کو چکترین مقدار آن هم ضایع شده و در وقت استعمال صرف یک قطره ازان میبکند و متبانی محفوظ باقی میماند. سلیرهای نو و فشنگی ایجاد کرده اند که در هنگام تاریکی موشم پنجه های آن روشنی داده و در شب های تاریک و سرد چون شخص بخواهد که در کفشکن آن را بیابد بدون زحمت و تک نگاه بواسطه روشنی خودش آن هارا مشاهده خواهد کرد.

مودهای جدید را دیو

در برطانیه از انجام جنک به بعد توجه تامی به صنعت رادو سازی مبدول شده و اینک تقریبا صد نوع مودل جدید رادیوهای میزی خانگی درست کرده اند که از حیث خوبی دوام و فشنگی خود خیلی قابل تعریف دانسته میشوند رادیو گرامو فون های جدید قیمت های مخصوص بیکار و کبری برقی و آخذه های را دیو تما مابا اشکال بهتر آمده میگرددند در برطانیه راجع به اصلاح و انتظام آوازه اقدامات مهمتری صورت گرفته و رادیوهای جدید تون ها و صدا ها را بوضع کاملتری اخذ میدارد و اغتشاش و اضطرابی در آواز های را دیو اصلا محسوس نمیشود را دیوها را امروز طوری درست میکنند که عوض آنکه بر روی میزهای کو چک و یا روی فرش اصاق گذارده شوند بواسطه کوچکی میتوان مانند یک تصویر بردیوار خانه آنها را آویزان نمود رادیوهای سیار که از یکجا بدیگر جا نقل داده میشوند دارای بهترینهای دوام دارتر بوده و مدت دوام و کنار بهترینهای مذکور از سد بدو صد ساعت تزیید یافته است کوچکترین رادیوییکه در این اواخر مورد اشعاع قرار داده شده با بهترینی خود صرف دو کیلو گرام وزن دارد آخذه دارای ۲۳۰ میلی متر طول ۱۲۰ میلی متر عرض و ۵۰ میلی متر قطر میباشد.

طیاره بی پیلوت

در فوتوی زیر یک تعداد مرمی های طیاره بی پیلوت را ملاحظه میکنید که کار ساختمان

آنها تمام شده
و مشخصین
در وا شنکیتن
مصروف معاینه
و نقیض آنها
مباشند
هر طیاره
حا مل مرمی
های مذکور
دارای یک
آله مخصوص
و خیلی دقیقی

مباشد که بحیث چشم و دماغ آن بشمار برود و بواسطه همان آله میتواند که مواد منفجره را بمواسم لازم رسانند و در آنها انفلاق دهند.

درای جدید سل

برای معالجه و مداوی مرض خانمانسوز سل در این اواخر دوای جدیدی باسم (ب ب ت) کشف کرده اند که آنرا وا کسین ضد سل باید نام نهاد صورت استعمال وا کسین مذکور آن است که مکروب سل را بی هم در بدن خوک هندی تزریق نموده و در وجود او یک نوع مقاومت را راجع بمرض تولید کردند و انگهی چون مرتبه دیگر مکروب را تزریق نمودند نتایج خیلی مثبت و فواید بخش گرفتند همچنان چون (وا کسین ضد سل) را در بدن انسان تلقیح کنند وجود در آغاز با مکروب سل بنای مقابله و مبارزه را میکندارد و چون درین مبارزه مشق و مهارت پیدا کرد دیگر یک نوع معافیت در وجودش تواید شده و گرفتار مرض سل نمیکردد. این وا کسین جدید را در مراحل اولیه تجربه بوجود خوک هندی همچون و اطفال کوچک امتحان نمودند و چون در نتیجه کشف گردید که در انسان وا کسین مذکور معافیت قطعی تولید مینماید آنگاه ملیونها کودک را بمقابل مرض مذکور وا کسین زده و معافیت دادند.

میگویند امروز اطباء همه عقیده دارند که وا کسین ضد سل انسان را از اصابت باین مرض

بخوبی حفاظه میکنند و در عین حال واکسین زدن هیچ در دوامی هم بانسان وارد نمیکند
دوای مذکور طوری بسرعت عمومیت پیدا کرد که در کشور دانمارک و در وقت اشغال المان
ها صرف به تعداد ۲۵۰ هزار طفل با واکسین مذکور مجهز گردیدند. خبر میدهد که در کشور
روسه تلقیح واکسین ضد سل امر اجباریست در نارویژ یوگوسلاویه و رومانیه و جاپان تزریق
آن شیوع فوق العاده دارد.

اختراع جدید برای کنترل ترافیک

در امور کنترولی ترافیکی آسترالیا اینک برای مسوویت داخل کردن موتورها بمواضع
معینه آنها اختراع جدیدی کرده اند این اختراع بحیث یک علامت خیلی بارز و جدیدیست که
از طرف کونسل تحقیقات علمی و صنعتی نبوزیلند ابداع شده و اولین مرتبه در شهر اوکلند
از آن استفاده نمودند.

چراغ جدید موتورها

در آسترالیا اخیراً برای هدایت موتورها چراغهای جدیدی آماده کردند که طرف
راست و چپ موتورها را بخوبی راهنمایی میکنند بواسطه ملبورن اولین مرتبه چراغ مذکور را
بیکار انداخته و در چهار راهی ها چون از دور بموتورها نشان میدهد آنها را بدرستی قیادت
کرده از حدوث و فاجعات تصادم جلوگیری میکنند چراغها سه نوع اند چراغ چپ
راست و توقفی.

کاغذ پلاستیکی و شیشه نخی

دو ماده بسیار مهم و طرف احتیاج زندگی روزمره ما (کاغذ و شیشه) فعلاً بطرزهای
خیلی جدید ساخته شده و اصول نوی برای تهیه آنها ایجاد کرده اند آخرین انواع کاغذهای
جدید طوری مداوم و باثبات اند که با راپروموم جامه ها را برابری کرده میتوانند کاغذهای
جدید ایجاد بمقابل رطوبت آتش و غیره عوارض خراب کننده مقاومت زیادی از خود نشان
میدهند و شیشه ها نیز باچنان طرز نویی ساخته میشوند که هم ثابت و محکم بوده و هم قابلیت
انعضا و تاب خوردن را دارد.

در یکی از شماره های اخیره جریده (پاپولر ساینس) راجع به اقسام مختلفه و جدیده این
دوماده داستان عجیب و خواندنی اشاعه یافته است. دو سال پیشتر به سیاهبان در کمپ هود
واقع تیکساس یک نقشه داده شد که از یک نوع کاغذ جدید ساخته شده بود و به آنها توصیه
گردید تا در خصوص نقشه مذکور و کاغذ آن فشار و اعمال خراب کننده وارد نکنند و باین

طریق اندازه مقاومت آنرا معلوم نمایند آنها بعد از يك هفته چون از میدان مراجعت کردند درخصوص نقشه مذکور و کاغذ آن چنین اطلاع دادند. نقشه موصوف را تقریباً بیست مرتبه در آب تر کرده و پشت آب آنرا فشار و کاغذ را با اصطلاح قیچار دادند ولی هیچ خرابی در آن روندا. کاغذ را چندین بار قات کرده و ذریعه فنذاق تفنگ بیان فشار وارد کردند روی آن را با کریس و رنگ آلوده نمودند میان بترویل غوطه اش دادند به گل ولای آغشته نمودند به آب صابون دار آن را جوش داده و بعد ذریعه درس رویش را مالش دادند بر روی يك موضعی گنداشتند تمام ریجیمت سیاه بر رویش قدم گذارده و رفتند و اخیراً تانک را هم از رویش گندشانند تمام این اقدامات مغرب بکاغذ و نقشه مذکور هیچ صدمه و نقصانی وارد کرده نتوانست این کاغذ اگرچه ظاهر امثل کاغذ های معمولی بنظر می آید ولی الیاف آن ذریعه بلاستیک محکم و غیر مرئی با هم محکم گردید. امروز برای بکار انداختن بلاستیک مذکور در مواد دیگر موارد استعمال زیاد پیدا شده در دستمالها و خریطه های کاغذی و دیگر موادی که گوشت، میوه جات و سبزیجات حتی غذای یخ بسته و شیر یخ را در بین آن میگذارند استعمال میشود بعضاً کاغذ های دیواری روی عمارات که در شستن خراب نشود خریطه های محافظ چای جوشان، کاغذ سگرت که به تماس با آب پاره نگردد اجاف ها، کت های بارانی و کس های مصنوعی را از آن ماده درست میکنند.

در همین زودی با وجود مشکلات و موانع مهمه اقتصادی کاغذ های ضد آتش که در برابر شعله ها با دوام باشد آماده خواهند کرد و کیمیا دان ها مصروف مطالعات و تبلیغات اند تا کاغذ را مثل البسه نرمتر و با دوامتر ساخته در موارد مختلفه دیگر هم از آن استفاده نمایند امروز در ساختمان شیشه اینکارات زیادی بروی کار آورده و آن را بدرجه میدهند که نارهای بسیار باریکی مثل نار عمکوت از آن درست کنند و منحصصین عقبه دارند که تا هنوز مطالعات ایشان درین خصوص خیلی ابتدائی بوده و بعد از این از نار های شیشه موادی درست خواهند کرد که در برابر رطوبت ایستد ها، القلی ها ثبات و دوام کاملی داشته باشد مثلاً یکی از این ها مبله های سبک و قابل ارتجاع مانعگیر است که از نارهای شیشه و بلاستیک آن را درست نموده اند از امتزاج نار های شیشه با مواد دیگر بسا چیز های قشنگ و مفید مثل البسه، نخته های اتوکاری، پوش های مختلفه، یرده ها و ده ها پارچه غیر قابل احتراق ساخته اند.

تعیین اعماق بحار

اکتشافیات سالهای اخیر مادمبرال بر در قطب جنوب با دیگر موضوع مطالعات را در قطب جنوب بغاظر میدهد اولین مرتبه هیئت کشفانی جهاز اچ ام اس چیلنچر در بحار عمیقه بمطالعات

پرداخته و جهاز مذکور در ۱۸۷۱ و ۱۸۷۲ - گردنبارا دورزده و اعماق بچاررا در موقعیت های مختلفه از حدود خط استوائی قطب جنوب بخود معلوم کردند این جهاز از مواضع متعدده تحت البحر آبهای زیادی را جهت تجربه باخود گرفته و بمطالعات بیولوژیکی پرداخت که تا بحال اساس اطلاعات مراجع بزندگی در آن حدود بر روی همان تحقیقات قرار دارد و گذشته از آن جهاز مذکور اعماق حدود مختلفه بچار موصوف را بخود معلوم کرده و نقشه آن حدود را آماده کردند و سطح زیرین آن هارا باحدی واضح ساختند در آن ایام معلوم کردن عمق بحر کبار بسیار مشکلی بود و بواسطه پایان کردن یک وزن که در انجام یک ریسمان سیمی محکم بسته میشد باین امر مبادرت مهورزیدند شاید انجام این کار دوسه ساعت وقت را بخود میگرفت و بعضاً بطور صحیح هم عمق را معلوم نمیتوانستند .

حالا طریقه بهتر و سریعتر و آسان تر برای این کار وضع کرده اند که بر اساس انعکاس آتکاء دارو جهاز معروف کشفیاتی رایل ریسرچ شپ دسکوری دوم از ۱۹۳۰ الی ۱۹۳۹ در اثنای چندین سفر خود جانب قطب جنوب و آبهای اطراف آن اصول جدید را طرف عمل قرار داد .

در اثنای ترد عادی خود و تحت اوضاع و حالات عادی و یا حتی در خرابترین موسم صرف در اثر دوباره دقیقه متوقف ساختن جهاز عمق بچاررا بخود معلوم میکردند در سالهای قبل بعد از هرده میل فاصله باید برای یک یا دو ساعت جهاز را ایستاده کرده و عمق را معلوم میکردند موضوع همین عمق از روی انعکاس صدا گذشته از در یافت عمق صحیح موقعیت اطراف و نواحی و جزائر غیر معلوم را خاصاً در حدود قطب آشکار میکرداند در روزهای اول سیستم انعکاس ذریعه یک چکش سطح زیرین جهاز میزدند و بواسطه گوشکیها انعکاس آنرا از تهِ بحر میشنیدند و از روی مدت و طول انعکاس فاصله آنرا حساب میکردند ولی درین روزهای اخیر ماشین های جدیدی مخصوص اینکار ایجاد کرده اند که بصورت اتوماتیکی انعکاس صدا هارا معلوم کرد و عمق آنرا بیک کاغذ جداگانه ثبت می نماید برای اعماق زیاد یک ریسکار دیگ اتوماتیکی به جهاز نصب نموده و ذریعه آن امواج قابل سمع تولید میکنند آله مذکور در هر دو نیم لحظه آوازها را ثبت می نماید چون سرعت آواز از روی عمق بچار و خواص فیزیکی و کیمیاوی آنها فرق میکنند لذا بر طبق آن عمق دریاها را هم معلوم میتوانند و یک فهرست و جدول مخصوص برای این امر نیز درست کرده اند .

نمایش مواد جدید پلاستیکی

در این اواخر در لندن نمایش بزرگی راجع به مواد و مصنوعات جدید پلاستیکی داده شد که خیلی طرف توجه و انترست تماشاچیان قرار گرفت نمایش مذکور از طرف اتحادیه برطانوی مواد

پلاستیکی (بریتش پلاستیکس فیدریشن) سورت گرفته بود و تقریباً . . . نوع مختلف مواد پلاستیکی از کالر گرفته الی طشت های غسل در آن جمله شامل بودند. در بین مواد مذکور تنکری ها، پیاله ها، ادوات مطبخ، السه، جواهر پلاستیکی فرنیچر و اسباب خانه شیشه های دروازه، اسباب و آلات جراحی و کمره ها و غیره طرف توجه و تمجید قرار داده شدند.

تیلیویزیون از راه ماهتاب

مالکین سیت های تیلیویزیون در آینه پروگرام های متعلق به سیت های خود را از راه ماهتاب اخذ خواهند نمود. کبیل های عجیب و غریب امواج را دارستون های شعاع و سبشن های ضیارات بلند پرواز تماماً برای حل معضله تیلیویزیون که چگونه ساحة استعمال آن را توسعه دهند طرف استفاده قرار داده خواهند شد فعلاً موضوع تیلیویزیون از حدود ملیت تجاوز کرده و یک مسئله بین المللی بعود گرفته است یکی از انجنیر های مهم اتحادیه رادیوی امریکا در جریده (ایرودایجست) چنین ملاحظه می شود مرسله های تیلیویزیون میتواند که بعد از این پروگرام خود را بهتات متوجه بسازند و بعد يك آنتین قوی و بزرگ لازم است تا شعاع منعکسه را بتواند حسب پروگرام اخذ نماید و فوق نظریه او ارسال تیلیویزیون از راه ماهتاب میدان تیلیویزیون امریکائی را در امرای انلا نتیک اتساع خواهد بخشید. و اندر يك نتیج برای اجرای این عمل اقل باید ۴۰۰ فوت باشد و بر علاوه واضح میگرداند که عملی ساختن این نظریه آنقدر متعلق ویر مصرف هم نخواهد بود این دستگاه از قیمت يك طیاره که درها و رای طبعه فضا پرواز کرده و باترانسمیترها مجهز باشد ارزان تر است.

کشف يك معمای قدیمی

پروفیسر یونیورسیتی هارورد با اسم (الفرد اس رومر) اخیراً یکی از معمایا و چپستان های قدیمی را با این موضوع که کدام يك اول است : تخم یا چوجه مرغ ها؟ بخوبی حل کرده و در محضر متخصصین کنفرانسی ایراد نموده و راجع به چنین شناسی و فن یاو نتولوجی و تکامل آن تشریحات داده گفت تخم بیشتر از چوجه مرغ بوجود آمد تحصیل تخم های دارای فشر محکم یکی از قدم های مهمی در راه تکامل دانسته میشود و گفت که خزندگان در این تکامل طریق کم کم خود را از تعلق به آب بجات دادند و این عمل برای حیواناتیکه فشر تخم آن ها نازک است و همچنان تخم های سریع الروال اغلب زو حیوانین و ما می با تکامل مهم و لایسیت خزندگان پی مذکور آزادانه بروی زمین گردش کرده و دسته های متعدده حیوانات بزرگ پستاندار و طیور را تشکیل دادند که در بین آن چوجه های مرغ هم شامل است. پروفیسر مذکور بعد از آن برای

اثبات ادعای خود که اکثر اعضای حیوانات و خصوصاً سیات آن هارا شرح داده و سپس راجع به شش‌ها و پاهای تشریحات مفصلی بیان کرد. چنین تصور میرفت که این اعضا به حیوانات ارضی و خستکه تعلق داشت و حال آنکه شروع آنها در ماهیان آغاز یافته بود. ماهیان شش دار مواضع خط استوا فعلا از گوش های خود که آله مخصوصه تنفس ایشان است استفاده نکرده و از همان شش های اولیه در تنفس استفاده میکنند و آنها برعلاوه میتوانند که از يك تالاب خشك شده به تالاب دیگر که هنوز آب دارد روان گردند .

بلورهای توکسین

در یکی از یونیورسیتی های امریکای زهر جدیدی را بصورت متبلور بنام (تیتانوس توکسین) درست کرده اند این توکسین بد رجه قوی و مهلك است که يك اونس آن صد ها ملیون نفر را میتواند مسموم ساخته و قتل برساند. اینککه برای اولین مرتبه در تاریخ توکسین های بکتریایی توکسین را بشکل متبلور درست کرده اند و بواسطه اعمال کیمیاوی این توکسین را میتوانند که بحیث يك ماده بسیار مهم و قوی مجدداً فقط در برابر مرض تشنج فك انتخاب کنند .

صرف يك مقدار بسیار اندک آن را میتوان برای مصافحت و مصونیت از تشنج مذکور طرف استفاده فرار داد و حال آنکه این مرض در امریکای به تعداد ۸۰ فیصد مصابین خود را ملامت میگردد و تعداد آن ها هر سال بین ۱۰۰۰ و ۲۰۰۰ نفر میباشد .

ریکاردهای مصور

از اطلاعات اخیر عالمی چند مستفاد میشود که بعد از این ریکاردهای موسیقی را از پلاستیک ساخته و برعلاوه مصور بودن رنگ های مختلف هم در آنها بکار برده خواهد شد فعلا يك نوع ریکاردهایی جدید و قشنگ درست کرده اند که بهر دو طرف آن تصاویر بچهار رنگ ثبت شده و در آنها عنوان و موضوع تصنیف و مصنف آن واضح گردیده است برعلاوه تصویر لیدر و آرتست هم جلب توجه میکند. موضع تصاویر در ریکاردهای پلاستیک ساخته شده لذا شکست ناپذیر بوده و یکی از مزایای ریکاردهای مذکور آنست که اصطلاحاً وارپ پروف (غیر قابل انحناء) دانسته میشود .

اتوموبیل های جدید برطانیوی

فبریکه های موتر سازی برطانیه که در سالهای جنگ بساختن مواد حربی مصر و ف بود در این مدت در سهای مهم و قیمت داری فرا گرفته و موترهای خود را کاملاً بوضع و اصول جدید درست کرده اند گویا موترهای جدید برطانیوی خیلی هموار محکم و قابل اعتماد بوده و بواسطه آمیزش جدید فلزات مستعمله در آن موترها را سبک تر و متین تر ساخته اند گذشته از آن تخنیک ساختمان تایر را

هم بکلی تحول داده و تایرهای بسیار باثبات و محکمی درست کرده اند در این مدل های جدید ساخته روبرت بیش رو و اطراف برای دریا و رهاویگر سواریان وسیعتر و آشکارتر بوده و از ملاحظات فوق مهارت فابریکه های موتور سازی برطانیه را میتوان حدس زد مرتزهای جدید دارای کلچ های اتوماتیکی بوده و کنترل موتور گیر با کسپهای مخصوص آن سهولت صورت میگیرد در موتور های جدید پلاستیک موارد استعمال زیادی دارد .

ترمامتر میشوند

در یونیورسیتی جان هاپکنز چنان ترمامتری ساخته اند که دارای چشمک تحت شعاع سرخ بود و در تاریکی هم بخوبی طرف استفاده قرار گرفته و موارد استعمال احتیاطی از قبیل علامت اختیار حریق و سلاح ضد سرطان داشته و ساختمان آن بصورت خفیه در شعبه تحقیقات اشعه ما تحت سرخ انجام یافته است . این ترمامتر نقاط بیرونی و اوت لاین یک ماده را که بفاصله ده الی ۱۵ مایل دوری داشته باشد نشان داده و از روی انعکاس حرارت اندازه گرمی آن را هم بخود معلوم میکند بر علاوه دیوارها در هر روز نه های یک عمارت را عینا مانند فوتو گراف واضح میسازد مواضعیکه از آن حرارت می تابد ذریعه نقطه های سفید در آن نشان داده است .

برخلاف سیت های رادار که بواسطه امواج مرسله موضع آن ها معلوم میگردد موقعت این ترمامتر با وجود ارسال امواج معلوم شده نمیتواند آله مذکور صرف امواج انفرار بد را که چشم دیده نمیتواند از منابع مرسله کشف میکند . آله مذکور خیلی حساس بوده و از موجودیت کدام دسبسه در یک عمارت و یا عمل احراق بخوبی و فوریت اطلاع میدهد . در وجود انسان بیک اطاق کاملاً تاریک موجودیت سرطان را ابراز نموده و در عین حال شدت و غلظت اشعه ما تحت سرخ را که از انساج انسانی با تمام انواع آن بروز می نماید نشان میدهد .

تارهای آینده منسوجات

تکمیل و استعمال الجینت ریون (یک نوع ابریشم مصنوعی) که از یک نوع نبات بحری ساخته میشود و تشکل آن بوضع القلی قابل حل امبد های اهل فن را نسبت به آینده خیلی تقویت بخشیده است معروف است که تارهای بسیار نفیس و باریک پشم در انشای بافتن از هم گسسته و چندان قابل استفاده نمیشاند برای رفع این نقیصه یک مشق و عمل جدیدی را بسکربرده اند به این طریق که تارهای نفیس و خیلی نازک پشم را با ماده الجینت تارهای ابریشم مصنوعی تقویه میکنند و باین طریق پشم نفیس و نازک را از گسستن مانع میگردند و فیکه تارها محفوظانه و درست بافته شدند آنکاه میتوانند که تارهای مصنوعی را بواسطه محلول القلی کاملاً پاک کرده و از بین ببرند و بارچه خاص پشمی نفیس گرم و سبک آماده سازند . در انشای جنس یک نوع تریپلر

کرم و سیک زریعه موسسه (بریتش مرچنت سرویس) از (سی ایلند کانن) بدست آمده و ازان البته بسیار مناسبی درست کردند این لباس عمله بحری را که معرض غرق کشتی قرار داشتند روز نماگرم حفظ نموده و آن مادرین فائق های نجات در بحر آزاد اتلانیک بواسطه البته مذکور بخوبی محفوظ بودند اگر چه زمستان هم میبود فعلا برای استفاده اهالی ملکی نیز از آن ماده کنار میگیرند. برای منع چین خوردن نارهای منسوجات بکتور صمغ جدید مصنوعی آماده کرده اند که لباس را بصورت انوماتیکی خود بخود درست و اتو شده نکه میدارد.

آله جدید کشف رنگ

در فوتوی پهلوا آله جدیدی را مشاهده میکنید که اگر چه اولاً درد وران جنگک اختراع

شده و مقصد مهمه از ایجاد آن استفاده

های حربی بود ولی در دوره بعداز

جنگک هم اهمیت آن از بین نرفته

بلکه متزاید شده است این آله بنام

سیکتر و فوتو میتر یاد میشود. این

آله میتواند که رنگ را بخوبی

آشکار سازد و خصوصیت آن هم درین

است که رنگ غیر مرئی یعنی همان

رنگی را که چشم انسانی قابل نیست

دید آن را ندارد آشکار

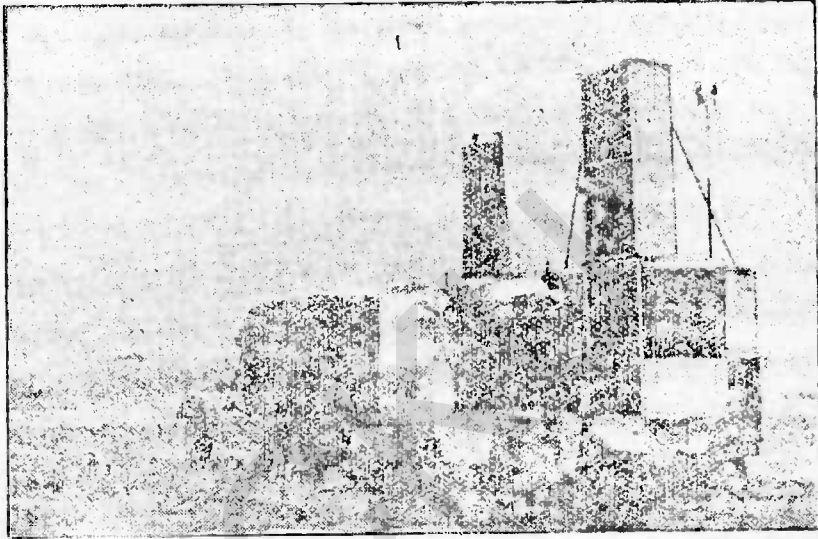

میگرداند در فوتوی فوق متخصصین دند ان دندان های مصنوعی را در برابر آله موسوفه قرار داد و میکنند که هر دندان یک نوع سایه که مخصوص خودش و معرف آن می باشد دارد.

محفوظ ترین میدان فضائی دنیا

موضوع فرود آمدن طیارات بر زمین و مصونیت میدان طیاره یکی از مسائل مهمه هوا بازی بشمار رفته و در عین حال معضله بزرگتر اشکال میداد اخیراً برای رفع مشکل فوق و حفظ حیات بیلوت ها و راکبین آن ابتکار خوبی کرده اند که باسم (جی سی ۱۰) یاد میشود و این سه حرف مخفف (گروند کنترول ابروج) دانسته میشود و مطلوب آن عبارت است از کنترول بیشتر رفت در زمین طوری که در فوتوی ملاحظه میکنید واکونی زریعه تراکتور کشیده میشود و در واکون

مذکور آه کنترل کننده را تعبیه نموده اند و بواسطه کمک را دار توانسته اند که میدان فضائی بندر گاه لندن را با میدان (هترو) از محفوظ ترین میدانهای فضائی دنیا معرفی

نمایند. افسر کنترل کننده فرود آمدن بر زمین در موضع معینه خود نشسته و صورت پیش آمدن طیارات را بر روی يك پرده که در پیش رویش میباشد و به پرده تیلیو بیرون شباهت دارد می نگرد و بعد بیروت را چو عملیات فرود آوردن طیاره يك صورت محفوظی ذریعه رادیو تیلیفون رهنهونی میکند از این ابتکار در هنگام خراب ترین موسم که وضعیت رویت بدرجه سفر باشد هم بخوبی و اطمینان میتوانند استفاده نمایند.

تحریر ذریعه الکترون ها

در لا برانوار امور حسابی ها روارد درین اوقات بحضور يك دسته متخصصین ریاضی نمائشی داده شده این نظریه که الکترون ها شمارم ها و تعداد را بر روی والوهای شعاع کثوت نمایان ساخته و آن ها را — تبارز میدهند.

این اختراع را بنام (نو مرسکوب) تسمیه نموده اند. مخترع این آلّه يك متخصص جوان امریکا نیست و غرض از ایجاد مذکور رفع مشکلات در سرعت ماشین های حسابی بود که تا يك اندازه بملاحظه میرسید نتیجه محاسبات ماشین تا زمانیکه ذراتع ... دریکارد گیری حساب تا مین نمی یافت البته آنقدر مهم نبود طبق ابلاغیه جریده نیویارک

د کابل کالنی

تایمز این آله دارای پنجاه والو مخصوص تخلیه هوا برده و در اخیر یک توپ شمع کتودیک نوع روشنی سبز مانند تولید میکند مانند یک ماشین مجاسبه الکترون ها اعداد را در وا لوار سفرا لی ۹ کش کرده و برای اعداد بیش از یک والوهای متعدد را بکار می اندازد والو های شمع کتود بر سرعت فوق العاده آکار کرده و تعداد مذکور در یک لحظه ۲۰۰۰ مرتبه تبدیل حاصل کرده میتوانند . بر نسبت مهمه آن است که اشکال باید ثبت شود و برای این مقصد کمره های بسیار حساس و سریعی را استعمال کرده اند که اعداد را بهر دظهور فلم میکیرند . سرعت آکار این آله الکترونی جهت ثبت هزار ها عدد در یک لحظه خیلی موجب دهشت و تعجب میگردد .

پیشرفت صنعت دواسازی در برطانیه

مؤسسه های دواسازی برطانی . سئو لیت های خود را در خلال سالهای اخیر بخوبی مستحضر شده و برای موفقیت به این مطلوب مهمترین دماغ های فکور را بکار انداخته و دامنه تحقیقات را بهر اهی و مساعدت آن ها خیلی تقویه و وسعت داده و دوا های جدیدی ایجاد و آن ها را بیشتر بکار انداخته اند . جنگ هم موقع مناسبی را برای مصانع دواسازی آماده کرده و از این رهگذر دواهای برطانیوی یک نوع تعریف دنیائی حاصل کرده و اهمیت این مسئله هم ازین رهگذر بخوبی واضح میگردد که صادرات ادویه برطانیوی در ۱۹۴۶ - نسبت به صادرات ۱۹۳۸ - چهار مرتبه بیشتر بوده است یکی از اقدامات مهم و قلم اول ترزاید صنعت دواسازی در برطانیه عبارت است از دوا سلفا پیریدین که سلاح جدیدی بمقابل مرض پنو مونیا بدست طبیب میباشند . چون این دوا تقریباً ده سال پیشتر کشف شده است لذا از روی تجربه معلوم کرده اند که برای مریض بعضاً تاثیرات ناخوش آیندی هم تولید میکند پنج سال پیشتر متخصصین برطانیوی دوا جدید دیگری بنام سلفا میزائین کشف نمودند که بر تأثیر با کثیر یائی مفید ثابت گردیده و بخود مریض کدام تاثیر ناگواری وارد نمی نماید . تحقیقات اخیره متخصصین را بکشف ماده جدیدی رهنمونئی نمود که از خاندان سلفا بوده و برای امراض دایزتری با کولرا ، تیفوئید و تیفوس خیلی مفید و موثر معرفی گردیده است . یکی از مشتقات جدید الاختراع خاندان سلفا برای علاج سرایت حاد امراض مقاربتی که در اثر گونو کوسسی و ستریتو کوسسی تولید شده استعمال میگردد .

هم چنان برای از بین بردن در دو بیخس ساختن بیش از صد سال است که در لندن به اقدامات علمی مشبث شده اند و اولین مرتبه ایتر را مهمترین دوا بیخس کننده و مخدره معرفی نمودند و در اید بورتک دوا ای مخدر کلو فورم را از همه مهمتر میداند و لی متخصصین تمام هم خود را مصروف ساختند تا یک دوا قوی دیگر برای رخاوت عضلات آماده

گردانند لذا اولاً کیمیا دانها (کوزیر) را که یک نوع زهر مخصوص تیرها در امریکای جنوبیست بکار بردند تا بجه تعقیب آن (توپو کور ارین) بدان آمد بولی چون استعمال آن نفعی زیاد داشت لذا ایزسید دیر آمده تا ماده پیدا کنند که تسم آن محدود تر بوده و سهولت و محفوظیت بدست آمده بتواند اخیراً منحصراً لندن دوی مخدری با اسم (مینیشیا) ایجاد کرده اند که یک دوی کاملاً تسکین دهنده درد و بیپوش کننده مو ضعیست . از تحقیقات اولیه چنین مستفاد میشود که تا هنوز دوی بیپوش کننده بمر اجل اولیه خود بوده و تازه درین زمینه میخواهند به وقتبتهای بزرگ نائل گردند . این دوی جدید الا کشف خیلی مفید و موثر است و بعد از عملیات تمام آثار درد و الم را بر طرف میکردا بد بر علاوه در عمل تنفس و با فشار خون هیچ اثر سوء و نا کواری تولید نمیکند . فوه تسم آن بسیار کم بوده و در جسم تاثیر دوی مذکور به بسیار سرعت زائل میگردد .

دول فوتو گراف فی در انجیبری و صنعت

در امور انجیبری و صنعت امروز فوتو گرافی دارای تأثیر بسیار مهم و جدی بوده

و روز بروز بر اهمیت آن افزوده شده میبرود . در این اواخر در عمارت اسپر نیلیا موس واقع لندن ذریعه (پرو فیسران دی سی اندرید) نمائشی را جمع به استعمال فوتو گرافی در صنعت انجیبری نشان داده شد که خیلی طرف دلچسپی و انترست قرار گرفت در فونوی، پهلو او را در حالی ملاحظه میکنید که آله گیرنده فوتوگرافمانه و تقش می نماید چه این ریکارد در فوتو مخصوص امور صنعتی است نمائش مذکور بحمایت و نظارت یک کمیته معروف فوتو گراف کبری صورت گرفته و واضح ساختند که ذرائع فوتو گرافی چگونگی در تزئین محاسبات و انجیبری دارای

تأثیر و نفوذ است .

مشاهد مکرروب های انفلازنا

علماء و متخصصین در این اواخر بکمک مکرروسکوپ الکترونی توانستند برای اولین مرتبه مکرروب های انفلازنا تماشا کنند این مایکروسکوپ ذریعه برطانوی ها ساخته شده و عدد سیه دارد و هر چیز را به اندازه خیلی زیاد که خارج از حد و طاقت عدد سیه های معمولی مکرروسکوپ هاست ارائه می نماید. بر علاوه مکرروب های انفلازنا علماء برای اولین بار بعضی از مالیکولهای بزرگتر مخصوصا از پروتین را ملاحظه کردند هر مالیکول از یک تعداد اتمهای معین مرکب میباشد. مکرروسکوپ الکترون میتواند که حصه بیرونی قطر آنوم را در صورت بلند رفتن طاقت آن نشان بدهد ممکن است که مالیکولهای مذکور را در پرده آخذه تیلو یز یون نشان دهند و از آن ها میتوانند که عکس هم بگیرند. آله جدید اختراع مذکور ارتفاع دارد.

عصر الکترونیک

بعد از این عصر الکترون ها بوده و آئینده موظفین این امر مهم خیلی درخشان و پر قیمت دانسته میشود در خصوص ترفی فوق العاده این فن دیگر هیچ چون و چرائی موجود نبود و طبق نظریه لارنس مارشال دیگر موفقیت کار و عمل یک جوان متخصص که از مر سه ماسا چوستس خارج شده باشد بسیار درخشان است و بهر اندازه که بخواد برایش معاش داده و صنایع را با واسطه مهارتش در الکترون ها ترفی مجبورا لغو نمی خورند داد در خصوص اکتشافات جدید الکترونی صحبت های مفصلی صورت گرفته و میگویند یکی از جمله آن ها اجاق های جدید الکترونیست که خیلی فشننگ و کوچک بوده و با واسطه فشار دادن سوچ های معمولی آن هر طام را بخوبی طبخ کرده و مانند دیگر تنور ها و اجاق ها کباب را به بسیار نفاست بریان و پخته میکند ولی درین اجاق الکترونی چیزی که بیشتر موجب تعجب و حیرت دانسته میشود آن است که اشعه در آن بنظر نرسید و ذغال مشتمل درین آن دیده نمیشود.

درین آن برای مواد مطبوخه مواضع درستی آماده کرده و گوشت را در داخل آن بزودی کباب کرده و در ظرف مشتاد رقیقه گوشت را بدرستی نرم میسازند فرق بین طبخ معمولی و الکترونی آن است که در طبخ الکترونی کاملا در رنگ گوشت چندان تغییری وارد نشده و روی آن تحول پیدا نمیکند در داخل اجزای گوشت طبخ الکترونی نسبت بحصه بیرونی آن بیشتر و تر میباشد گویا بواسطه (مکررویی) داخل آن را خوب اصولی پخته میکنند.

به‌درازین در موارد مختلفه از الکترون‌ها کار گرفته و الکترونک‌ها شقوق متعدده پیدا خواهند کرد خواب الکترونک‌ها کم کم بنای عملی شدن بخود گرفته است و در امر بکس بعد از جنگک به اندازه هفتاد نوع تیوب‌های مخصوص این فن را آماده کرده و بیکارهای متعدده آن‌ها استفاده نموده اند و طول امواجی که در آنها بکار برده میشد از پنجاه سنتی متر تا نصف یک سنتی متر تثبیت یافته و این تیوب‌های جدید افق نظر الکترونک‌ها را خیلی توسعه داد.

تار جدید مصنوعی

علمای برطانیه یک نوع تار جدید مصنوعی درست کرده اند که باسم تیریلین یاد میشود و توقع میرود که این تار جدید در ساختن پارچه های البسه فشنگک و نفیس رول بسیار باارزی خواهد داشت صنایع این تار جدید مهم تصویر می نمایند که بواسطه متعدده میتواند امکانات استفاده از این تار را بسیار توسعه داده و در موارد متعددی از آن کار بگیرند فوت دوام و ثبات آن‌ها نیز زیاد و در خور تعریف بوده و میگویند یکی از خصوصیات قابل تذکار تیریلین آن است که در مقابل روشنی و حرارت ثبات و دوام کاملی را از خود نشان میدهد.

شش‌های میخا نیکی

عملیات جراحی شش در مورد مضامین مرش سل اینک خیلی توسعه و ترفنی پیدا نموده و

برای این عمل چندین دنده های اضلاع مریض را دور کرده و شش را که ذریعه میکروب سل متأثر شده باشد عملیات و جراحی میکنند بواسطه یک ماشین جدیدی باسم میکسینون که بحیث یک آتمة تنفسی مصنوعی کار میدهد کار تنفس مریض را انجام داده و بواسطه آن طوری که در فوتو ملاحظه میکنید عملیات جهاز تنفس او را ثابت و برقرار نگه

میدارنده

کوچکترین آله مرسله

در موسسه انجیران رادیوی نیویارک در همین نزدیکی ها چنان آله مرسله کوچک يك وا لورا نشین دادند که بزرگی آن مانند يك انگشت دست بود مایکرو فون ذریعہ سیم های کوچک در انجام و وضع (ملب) بسته میشود و بیتری بانجام والو ارتباط دارد آله اخذہ که در آن تعبیه کرده اند از آله مرسله چندان بزرگی ندارد. در فو توی فوق آله مذکور را که میان انگشتان گرفته شده مشاهده میکنید.

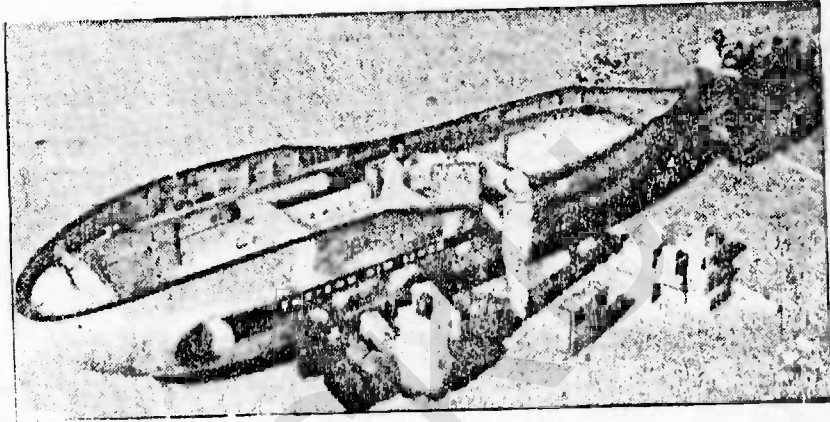
تربیة جوارى جدید و بادوام

در موسسه جان انیس هورنی گلچر واقع لندن متخصصین مصروف تربیه چنان نوع جوارى میباشد که در مقابل برودت و انجماد بخوبی مقاومت توانسته و وضعیت خود را از دست ندهد و خصوصا در آب و هوای خیلی مشکل و غیر مساعد برطانیه موفقیت در آن البته فوائد اقتصادی بسیار زیادى را نتیجه خواهد داد در فونوی فوق یکی از متخصصین موظف را ملاحظه میکنید که یکی از جوار پهای شیرین را معاینه کرده و آن را برای هوای نامساعد برطانیه تحت تربیه و پرورش قرار داده است.

تسریع کار حمل طیاره

برای سرعت حمل نمودن طیاره یک نوع آبه قانق مانندی ایجاد کرده اند که در آن اسباب و ادوات مسافرین و اموال طیاره را انداخته و بعد از آن که در بندر از اموال مذکور آن را

مبار کردند ذریعه یک تراکتور آن را به محل طیاره میرسانند در طیاره بواسطه سوج های مخصوص الکترونیکی قانق مذکور را که از اموال مملو است بلند کرده به محل مقبده طیاره آن را ارتفاع میدهند و اموالش را به سرعت در میان طیاره میگذارند (خانمه)

خوشحال خانہ اتفاق غونبت

بینوا:

ککه تو فبق د اتفاق پینتانه مو می

زور خوشحال به دوباره شی په دالحوان

د پینتنو یوه لویه بدبختی چه همیشه ئی دوی تباہ کری دی او ایائی تباہ کوی د پینتنو یحیل منځ کښی ئی اتفاقی ده . بی اتفاقی هغه بدمزمن مرض دی چه د پینتون قوم بدن ئی کمزوری او مرگ ته زږدی کری دی ، بی اتفاقی هغه بدچلخی دی د پینتنولی دوی ئی ټینگی ریښې ئی سستی کری اودا ونه ئی اوس د چیه کېدو خواته کنزه کری ده . بی اتفاقی هغه بده بلاده چه په هر میدان کښی ئی پینتانه مغلوب کری او پینتانه ئی دنور و دلاس آله کرځولی او ددښانو دکټی دپاره ئی استعمال کری دی . بی اتفاقی هغه شیطان دی چه دوه ورونه په جنگ سره اچوی اونه پرېزدی چه دوی په گټه د پینتنولی په جنت کښی ښه او آرام ژوند و کری بالاخر بی اتفاقی د پینتنو دملت هغه لویه ناپوهی ده چه په هیڅ وخت کښی ئی پینتانه پریشی نه دی چه لځان لور کری او یا د دنیا په ژوند یو قومونو کښی حساب شی او دا اوس چه پینتون قوم د دنیا تر ټولو قومو بانه دی یو ډېر لوی علمت ئی هم د بی اتفاقی ده ، لځکه چه یو قوم یا یو ملت د یوه جسد غوندی دی ، نو که د جسد ټول غړی په گټه دیو بل سره کومک ونکری او په عمل کښی سره متفق نه وی ، هغه جسد هیڅکله دنورو ژوند یو جسد ونه شان ژوند کولای نشی ، بلکه ډېر ژر به داسی مرضی چه ور په ئی څوک نوم هم په نو مونو کښی وانځلی ، لځکه چه که سترگی پینوته لاره ونه ښی پښی ضرور جسد خانه اچوی ، که پښی حرکت ونکری جسم به پر لځای پروت وی ، که زده پینوته

وینی ونه رسوی پښی هیڅوخت خو لځېد لای نشی یا نور ...

پینتون خوشحال خان چه دملی طبیب په حیث د پینتنو ټول ملی رنځونه کتلی او معاینه کری دی یوه ډېره لویه مریضی ئی همدا بی اتفاقی بللی ده چه د پینتنو ملی اتحاد ئی شلولی او دوی ئی

له هر چانه تپت کړی دی خوشحال خان د پښتنو هره چاره تر مغل ښه گڼی مگر داچه دوی مغلو ته سر تپتی شوی دی یوازی دې اتقاقی نتیجه او اثر بولی او پښتنوته ددوی هغه زود جلال او برم وریادوی چه د اتقاق او یووالی له کبله ئې موندلی و ، او په هند کښی د شهنشاهی خاوندان وده ، دی وایی ،

هره چار د پښتانه تر مغل ښه ده اتقاق ور څخه نشته د پر ارمان
د بهلول اود شیر شاه خبری اروم چه په هند کښی پښتانه وه باد شاهان
 شپږ اوه پېړۍ ئې هسی پادشاهی وه چه په دوی پوری درست خلق و محیران
 یا هغه پښتانه نور وه داڅه نور شول یاد خدای دی اوس داهسی شان فرمان
 که تو فبق د اتقاق پښتانه مو می زور خوشحال به دو باره شی په دالخوان

بې اتقاقی د پښتنو کوروران کړی دی ، که نه اوس به د دنیا له خورالودو او ژوندیو قومونو څخه وای ، هو ، ملتونه او قومونه پوهو او ننګېالیو اشخاص و ژوندی کېږی او د مدنیت لودی درجې ته رسېږی ، هر ملت او هر قوم چه د پر عقلمن او کار بگر اشخاص لری هغه ملت او قوم تر هغه ملت چه د کار اشخاص نلری دیر بر مخخی اود تپتو قومونود راهنما اولار ښوونکی حیثیت مومی تر کومه وخته چه پښتو بر جسته اشخاص درلودل په دهلی اواسفهان کښی ئې د شهنشاهی تقارې ننګولې ، کوم وخت چه ئې دې اتقاقی بلا په کور ننه ونله نومبالی اود کار مشران ئې بانه منځه ورک او یا بخیل کور کښی ئې تر گریوانو سره ونیول کورنی بر خلاقی ، بدی او تر بگنی ئې شروع کړی هغه وخت ددوی شهنشاهی څه ، چه خپله پښتو نخواستې توتې شوله او پښتانه د نورو د دروازو نوکران اور شو تخوار د شول کوم د فکر خاوند پښتون چه به په پښتنو کښی پیدا شو خپلو ورونو او تر برو به له پښوونو او مغزی به ئې ورمات کړ ، او په دې به ئې فخر هم کاوه ، خودې ته ئې فکر نه و ، چه دیوه ښاغلی پښتون مغزی ماتول د ټول پښتانه مغزی ماتول دی دا ځکه چه پښتانه وایی : « سل دی و مره بودی مه مره ا » هر پښتون چه دخپل مشریاد خپل پښتون ورور بده غواړی هغه که پوه شی په حقیقت کښی دلخان بده غواړی ، ځکه چه په لاس کښی که یوه گوتنه هم درد کوی درست لاس په ښه توگه کار کولای نشی ، همدا سبب دی چه خوشحال خان د پښتنوله دې بدبختی څخه چه کور پکور سره جنګېږی د پر سخت متأثر شوی او د پښتنو داند خوی داسی غندی ،

خوشحال خان اتقاق غوښت

مړه شی ، مگر دښمن چه دا دتفاق تخم پاشلی دی پر همهغه د خیر پر غونډی- همغسی روغ سلامت ناست وی نو گان سره جنگوی اود پښتو پر جهالت او ناپوهی خاندی ؟
 لکه نو خوشحال خان د پښتو دې ناپوهی داغ داغ کړی دی او په پخوانیو پښتو
 پسی نول کوی ،

له رشتبا وایم شیرشاه داهسی نه و
 د خټکو د ففاق له ناپوهییه
 پښتانه چه بی ننگی کاشک ئې څه کما
 داداغ نه چه خوشحال لری به زره کښې
 لکه موز یونه پیداله کوهستانه ؟
 یا چه غم لرم له خپله خاندانه
 گورستان لره به درومو له ارمانه
 رنجدل به ئې په تا کچه پزی سبحانه

پښتانه هیڅ فکر نه کوی چه دا کور به کور جنگونه ، د خپل پښتون ورور د پښو
 خاوری کښل ، د خپل تر بور سره بده نریکښی کول څه فائده لری ؟ ترڅو به دا ناوړه
 دودونه د پښتو کور ورازی ؟ څله پښتانه نه وپښیری او خپل دوست او دښمن نه پیژنی ؟
 په دنبا کښې هر څوک د خپل قوم سره الفت او محبت کوی ، حتی خاوری او حیوانات هم
 دخپل جنس سره دښمنی نکوی ، ټول انسانان غوازی ، د خپلو خپلوانو سره خپلوی وکړی
 غیر له پښتانه څخه محبتی پښتانه حتی دوطن له دښمن سره دومره دښمنی نلری لکه پخپله
 د پښتو سره چه ئې لری ، نو خوشحال خان ورته وایی ،

بدخوئی به دخپلوانو سره څوک کما
 ماچه ولیدل ا نلس زره قومه
 خوشحال خان دپښتو ټیوالی اوداچه پښتانه همیشه به بلالری دی او دهیڅ ترفی او آرامی
 مخ ابدلای نشی دا ټول د محبتو پښتو د تفاق نتیجه بولی ، بلکه دوی ددې بد بختی په اثر
 تر هندوانو هم په خوی کښې کښته کښی ، لکه چه هیڅ بوهندو دل هندو کښی نه ناست نه
 دی او نه یو نبل دپښو خاوری سره کمازی محبتی پښتانه بی اتقاقی دومره تبت کړی چه حتی
 هندو هم با بهری پر کوی ، خوشحال خان وایی ،

پښتانه که آدم زاد دی
 نه حکمت لری نه عقل
 چه په دیو کښې یوښه وی
 په خوویو نو کښی هناد دی
 خوش هر گوره په فساد دی
 دهغه د سر جلا دی

یو د بل په کمی ناست دی
 په نفاق ئې واړه وړک کړل
 نه د یلار په ویل کار کما
 اول زه دا نور له یسه

لڅکه تسل په بسلا یا د دی
 که شجاع دی کهه جواد دی
 نه په نغمه داستا د دی
 خړ شسته واړه د هیداد دی

دا لاسکر کړه خوشحالسه ؟

چه بنده نه دی آزاد دی

په پښتو کېنې بې اتفاقی اکثرأ د ترېگنې او ترېور کلمو- پنامه پیدا کېنې ، مگر ترورخوک
 دی ؟ تره یعنی کما کما ترور یعنی د کما کما زوی او ترېگنې یعنی له دې لاری څخه خپلوان ۱۱
 مگر له بده مرغه اوس چه په پښتو کېنې د ترېور یا ترېگنې نوم اخیستل کېنې نو که اړوېد ونکی
 پښتون وی فوری ئې د دښمن او دښمنی مفهوم مغزونه راخی . داوالی ؟

دا لڅکه چه پښتا نه نا یوه دی غم نلری خو په عین نا یوهی کېنې د پاك او صاف زړونو
 خاوندان دی نوهر د پښتونوالی دښمن شیطان چه ئې په رگونه ووت او دوی ته ئې د بل
 پښتون ور ور په باب کېنې شیطانې وکړه دهغه خبره منی او نور ئې په غرض پسی هیڅ پوښتنه
 ارفکر هم نکوی چه دا شیطان په دی شیطنت کېنې څه څه پت اغراض لری ؟ ۱ او دده سره
 ئې څه غمخواری ده ؟ ۲ نوی فکر د ترېگنې څخه دښمنی جوړه کړی او دخپل پښتون ورور
 سره پرته څه برخلافی ، بدنیتی شروع کړی چه پای ئې وینو نو یو او او کورو را نو اوته
 ور سپنې ، نا پوهی او غصب لادله دی چه خپل تر بور مړ کړی یا ئې کور وران کړی په
 دې کار سره نو نجاته تور یالی او ننگبالی هم وایی ، لڅکه او خو شحال خان پښتانه له دې
 بد درد څخه به دې الفظو منع کوی ؟

ورته وایه توره کښېنې ده په صندوق کښېنې هر سپری چه مړنی وی په تلبر و
 بلکه خوشحال خان عمه څوک لخوا نورد گڼی چه دخپل پښتون ور ورسل بدی- ترشا کړی او په
 دې ډول خپله لخوا نورد دی څرگنده کړی ، وایی :

که لخوا نورد د ئې لخوا نورد دی به دی هاله وی
 سل بدی- چه آواره کړې د خپل ور ور

خوشحال خان وایی هغه پښتون چه د پښتو ورونو تر منځ نفاق اچوی ډیر نا لایق دی ، یا
 باید اصلاح کړی شی او یا باید له پښتو سره نور ونه کړی ، لڅکه چه د پښتون او پښتونوالی

دپاره داسی پښتانه دجهالت او نا پوهی ، بر بادی او تباهی مکر و بو نه دی ،
 چه په ورونو کښې نفاق کسا نا لابق دی
 یا ټې ښه ککره یا ټې مه ککر ز و د نور
 مکر افسوس چه خوشحال خان نه لښو پښتو څخه چه بې اتقایی ټې خپل خدی کرزواڼې او د خپل
 پښتون ورور سره پر یوه لاره نه لځی ډېر ما یوسه دی ، وایی ،
 چه بنیاد ټې پیدا شوی په نفاق
 د هغه نه طمع مکره اتقاق
 چه وودلې وی په ذات توره شری-
 سپړول ټې وهر چا ونه دی شاق
 او ډېر زده ټې لایر دې خبره درد کړی چه لځینی بد بخت پښتانه د پښتنی ننگ په ډار
 کښې هم نفاق اری او اتقاق نه سره کوی حتی خوشحال خان امید لمری چه په پښتو کښې
 دی لس تنه هم په یو زده او د یوی لاری مله پیدا شوی ،

لس به مله سره ونه وینې په ننگ کښې

که درست ملک سره پرې کړې تر تور سنگه

ناسی فیکرو کړی په یوه اوی اولس کښې چه لس تنه پر یوه لار سره روان نه وی او هر یو
 لځانته لځانته لار ولری نو د داسی مت پای به څوی ۱۴ ضرور به ټې پای بر بادی ، تباهی ، د نور
 علامی ، محو کښل او ټپیدل وی ، دنیا به په سپک نظر وره کوری اوور یو ری خاندی ،
 د پردو دلاس آله بهری ، کټی به دوی خوری به ټې نور غوک ، دڅارو بو په شان به ذلیل او
 خوار ، وری تېری ، لځ بر بڼه کرزی ، د نر بکښی ، له غمه به سر کړولو ته ور کار نه وی کار
 به لځنی پاته د دښمن لاس نه به احتیاج او په کایزه مغزی ولاړوی ، د دښمن دپاره په خپل ورور
 ورنی او د دښمن دپاره به دخپل ملی مشر مخالفت کوی ، داسی قوم نه غواړی د پښتانی ، نسو
 د پښتون اولس ته راشی ، او ددوی کور پکور بې اتقایی او جگړه وکوی ، ناسی به ووینسی
 چه د پښتنو ملی مشران په سل کښې انیا دخپلو پښتنو د لاسه یامره یا وړک بابې قدره شوی دی ،
 لځکه نو خوشحال خان وایی ،

په بل غشی ټوپک هیڅ ویشتملی نه یم

ک ویشتملی یم خو بیا پخپل ټوپک یم

خوشحال خان د پښتنو بې اتقایی ، نا کام کړی او دده لوی لوی نقشی ټې گمهی وډی کړی
 دی ، حتی په ملبورو پښتنو کښې زر جنکبالی زامیان نشی موندلای ، دا لځکه چه نفاق لاسه
 پښتنو څخه د کښو ټپرو دیوال جوړ کړی چه هر څو ټې سووی نه سپړی ، د خوشحال خان د

ژوند هغه غنیمت وختونه چه ده باید د پښتنو لوی او پښتو بخوا د باره هغه کښې د هر لراری ملی خدمتونه کړی وای د کورنی جنگو په اوږدو کښې تېر شول دی داسی افسوس کوی :

بېگانه خوانان که زړه ماسره وای نور زماو په پنجاب باندی یرغال
 که هر خوښی سازوم رانه سازیزی پښتانه دی د تیزو کانهیو دیوال
 خدایه هونبره مهلت ور کړه په دنیا کښې چه کاږه کارونه سم کاندی خوشحال
 خوشحال خان احمد کوی چه دیوه یلار زمان خنګه یو دبل په لجان اخته دی ؟ شور او
 غوغایې دغه د باره ده ؟ بله چاره نه وینی نو دعا کوی چه کوندی خدای د پښتنو دانفاق وړک
 او پر لخدی ئې اتفاق باقی شی ، وایی :

د یوه یلار و زوولی سره تل شو و غوغا
 که غلو پښت دی که په نخوس سره واده شا په شا
 مال و ملک دولت می ژغوره په داحال کښې ربنا
 اتفاق پښکښې باقی شی دانفاق ئې شی فنا

خوشحال خان د هغو پښتنو چه په بې اتفاقی ئې لجانونه بر باد کړی دی داسی ترانه کوی :

خپل دی پردی کړل پردی به خپل نکړی خصلت دی بد شو خصلت به بل نکړی
 غم دی په بخره شوی بادی به تل نکړی چه ناقابل ئې لجان به قابل نکړی
 خوشحال خان د هغو په مقابل کښې د پښتنو دنا کامی بو مهم سبب همدا بی اتفاقی کښې
 او په پښتنو کښې بې اتفاقی د هغو د بخت په اثر بولی ، رشتیا همدا ده که پښتنو پخپل منځ
 کښې اتفاق سره در اودلای پردی نزدی شواوخوا به هڅوک ددوی مخی نه در بدلای نه وای
 ښکله چه سره له بې اتفاقی هم د جنگ په میدان کښې څوک پر پښتنو غالب شوی نه دی که مغلوب
 شوی وی نوهغه وخت به شوی وی چه دشمن ددوی له بې اتفاقی څخه کار اخیستی وی او
 دوی ئې پخپل منځ کښې یو له بله سره اچولی وی خوشحال خان وایی :

بخت د مغلو پښتانه نه پر بزدی چه اتفاق واکا په توره زړه کېږدی
 کښه که څه هونبره پښتانه نه دی چه ئې په یاد کا د مغلو زړونه رېږدی
 خوشحال خان ددې د باره چه پښتانه ښه پوه شی چه بی اتفاقی ددوی کور وران کړی دی
 او که پښتانه ښه ، آزاد او د نوری دنیا دانسانانو غوندی ژوند غواړی نو باید سره متحد
 او متفق واوسی ، یو دبل ملا ونړی ، یو دبل سره کومسک وکړی او ټول اولس په یوه سلا

د پښتونخوا او پښتنو دا ژوند د لوړ والی د پاره زیار و باسی ، زحمتونه و کالی ، خپل
 کوزوری ورونه قوی ، خپل ناپوه ورونه پوه کړی او خپل تېل او بې کاره ورونه
 پر کار راولی ، خپلی شادی مخکې ودانی او خپل وران کور ودان کړی ... نو دی د ملت او قوم
 د افراز وژوند د لاس د کو تو سره شا به کوی ، که پلاس کښی یوه کوته هم نه وی نوری
 کوئی پوره کار نشی کولای اوبیا که یوه کوته زخمی وی نوری کوئی هم ورسره دردمنی
 کېزی او یا که کو تی پخپل منځ کښی کرهک سره ونه کړی او په اتفاق ونه خوځېزی په
 هر کار کښی ناکامه پاتېزی ، د قوم پاملت د افرازو هم د شان مثال دی ، وایی :

پنځه دی کوئی دی که یوه نه وی دنورو کو تو چار به دی شه وی
 د لاس خو بی ده په پنځه کو تی چه سره جوړی وی کر به دی ښه وی

د پښتنو به هره قبيله کښی داسی بې لځایه تربگنی او کو ندی بېخی دېری دی ، چه دهنو
 په اثر لڼکه د کور چنجی سره خوری ، دالا شه کسا شکي پریوه نسل د پښتنو بدی او کو ندی
 ختمی شی ، به نسلو نسلو د دې مردار مرض رېښې پاته کېزی او اوس په پښتنو کښی داسی
 دښمنان سره شته چه سلم نیکه ئې کوم تر پورو ژلی و ، اوس سلم نسی بدی پالی او دهنه بل
 نیکه د نسی وینو ته ناست دی .

دایه کوم دین ، کوم مذهب ، کوم کتاب ، کوم انسانیت کښی روا اورا غلی دی چه دوه
 انسانان بیا خصوصاً دوه مسلمانان ، په تیره بیا دوه پښتانه ورونه دی په سوو کلو نه ،
 نسل بیا نسل په زړو کښی یو بل ته کپنه رساتی او دیو بل وژلو ته دی تیار ناست وی ۱۲

خدای خو پر داسی خدقواصت وایی ۱۱ رسول د خدای خو له داسی کسانو څخه نفرت لری ۱۱
 انسانیت هېڅکله دامنلای نشی ۱۱ مسلمانان خو انسانان ورور ولی نه را بولی ۱۱ قول آسمانی
 کتا بو نه انسانان صلح او اتحاد ته امر کړی دی ۱۱ پښتنو اله خو هېڅ دېی اتفاقی دخبری
 اړو بدلوته تیار نه ده ۱۱ نو نه یو خبراونه یو هېنر چه لڅینو بد بختو پښتنو د ابدی ، تربگنی ولی
 او کو ندی له کومه لځایه او د کوم عقل او عام په مشوره خپل منځ ته راوستلی دی ۱۲ په عقل
 مشوره ده نه د علم خاص د ناپوهی او جهل له کبله د پښتنو منځ ته بې اتفاقی راغلی ده او د پښتنو
 پښتو پښتنو اله او پښتو نغواڼي ورا نه کړی ده ، نو لڅکه خوشحال خان له خدا په پښتنو ته
 داسی اصلاح غواړی :

خدای دی وړک د پښتنو کا د ادري تو که

یو بد جهل ، بل بد نسیت ، د ریم نفاق

له بوملت یایر قوم شخه دبدو ناوړو رواجو نو اوږدونو وړ کول او قوم د لوږوالی خواته بیول د قوم دشرانو کار دی چه خپل نا پوه کشران پوه کړی او خپل زلمیان د کار د بهاره وروزی ، مسکر د بهر افسوس لخوا دی چه اول خوبه پښتنو کښی ددوی دبی اتفاقی له سببه مشران نه دی پیدا شوی که پیدا شوی هم وی دخو شحال خان غو ندی به دخپل قوم د لاسه وړک یا فرار شوی وی . که له دی نه هم را تیر شی نو دیا پر بدو واوړی دخان او ملک پنامه لجان لجنی وړک شی ، دغریب قوم غوښی به خوری او د اصلاح فکر به ئی دسره په سر کښی نه وی ، نو لڅکه به داسی حال وی چه پښتانه به په اتمی عصر کښی دلخناور و به خبر ژوند کوی او دو زو پتو کښی به اغوندی ، نو لڅکه خوشحال خان پوه مشران غواړی او داپو هومشرانوله لاسه اولس وړان وینی او وایی :

خدای چه وړک کابینه مړونه په اولس کښی پښیری هغه اولس ورسه بیاننگه
 یابه کور په کور اخته شی په میر شیو یابه ملک و منغل وړ کساندی بی جننگه
 خوشحال خان د پښتنو د بی اتفاقی غم خور چه دبی اتفاقی اوښ د ده د کور منج نه هم
 چوک شو اور نفاق بلائی د ده پخپل کور ور نه بستله ، د ده زامن ئی له ده خغه بهزاره کړه او
 دده د کور ئی دیو والی رسی ئی وړ وشلو له ، نو لڅکه خپلو زامنو ته په قهردی وایی ،
 زما زویه د ننگ نه دی نمر پتار دی پرې پوه پتار چه هم واره مردار دی
 نه ئی لویه اند پښته نه ئی اوی کارشته د مغلو و طبایخ و نه تیار دی
 د منصب د اضافو خبری کساندی په عزت په حرمت کله خبر دار دی
 اتفاق یسکا نگی ئی سره نشته همگی روان په پبله پبله لار دی
 نه دنوم دی نه دشرم نه د ننگ دی اند پښتی ئی دنا کس د ناسر دار دی

د بی اتفاقی او نفاق بومهم سبب اولوی علت خود غرضی ده ، لڅکه چه د پر وختو به شخصی اغراض لجنی ناپوه کسان دې ته مجبور وی چه دملی او قومی وړ ورسره بلنگه د خپلو خپلوانو او خپیانو سره مخالف او منافق شی ، داسی کسان د خپل شخصی غرضونو د پاره مره بی ننگی او بی پتی قبلی حتی همیشه ملی گتی او فاندی تر شخصی غرضونو فرمایوی ، ترملیت ، پښتوال او پښتو تهر پتو مگر تر خپل شخصی غرض تهر بدلای ئشی ، نو لڅکه خوشحال خان دې خود غرضواشخاصو ته وایی :

تر ایما نسه نه پښه نه دی کم دزه که هر شو پته دی
 هغه کس سر ری پسه خه دی چه ئی دا اند پښته نه وی
 غدا قبل ویش نه دی او ده دی نه ئی ویش وینې په سترگو

تردي وروسته اوجوشحال خان د اتفاق گمتی او صنعتونه شروع کوی ، پښتونونه وایی چه
اتفاق گلزار دی او اتفاق خار زار ، نوکه تاسی غواړی چه خار کشان واوسی له نفاقه مه
بری کبزی او که دکلو مشتاق باسرت نو د اتفاق لار واخلي ،

چه درست گلزار دی داتفاق دی چه درست خسار زار دی گنده نفاق دی
خار دی په بجره دخار کشار شی هونیار دکلو دگلزار ار مشاق دی
دخلفو دولت په اتفاق بولی ، خوار هغه خوک دی چه داتفاق په بده لار روان وی خوردي
اوس کوی چه په پښتو کبې ئې هېج بوداسی ملگری چه بکر نک وی نه دی موندلی ، نو وائی ،
دولت د خلق په اتفاق کبې دی هغه به خوار شی چه په نفاق کبې دی
زودشوم یویار می بکر نک ونه لیده زده می تر اوسه په اشتاق کبې دی
د دیباچ بری بنادی دهغه قوم دی چه اتفاق واری ، زحمتونه او غمونه هغه چالهدی چه بادروغ
وایی او یا په نفاق اختوی ، خوشحال خان وایی

خو خو بنادی دی په د اتفاق کبې واړه به پیا مو می په اتفاق کبې
خو خو غمونه یا محنتونه دی یا به دروغ کبې دی یا په نفاق کبې
په دورنگی کبې فائده نشته ، که پښتانه سود غواړی باید پخپل منځ کبې بکر نک
اوسی ، لیکه چه دخوشحال خان هم دا عرض دی چه وایی :

آفت که کورې په بې ننگی کبې دی ننگت د دهر په دلنگی کبې دی
ماه دورنگی فائده ونه لیده که سودی سودخو په بکرنگی کبې دی
خوشحال خان د پښتو د پاره داسی د اتفاق دنیا غواړی چه په هغه لیبې د پښتو هره طبقه
کبته ، اوړه ، بیا په ایزغریبه طبقه په آرا می او سرلوړی سره ژوند وکړی ، داسی اتفاق
نه غواړی چه یوه طبقه ئې پخپل منځ کبې ولری ، مگر نه بلې طبقې بد وری او یا زړه
نه ورنژدی کوی ، لیکه چه هره طبقه پرخپل لخی او خپل کار کبې لازمه ده ، حتی خوشحال خان
د ناپوهانو طبقه هم بده نه گمتی ، یوازی دومره خبره ده چه هغه باید وروزله شی ، نو وایی ،
که نا دانان دی که هوشیاران دی گمان دامه کړه چه بیکاران دی
خوا زه ترخه ئې واره بیکار گنه چه بید ا شوی په د باران دی
خوشحال خان وایی که دوه زړونه په یوه اتفاق کوم سخت کار ته اقدام وکړی ، هغه کار
په که هم دغره په شان سخت دی داتفاق له برکته به ئې پاره پاره کړی ،

دوه زړونه چه یوشی غربه هم پاره پاره کاه

خار تر یگا نگی چه نعمتونه را بنکاره کا

مشورت او مصلحت ، کوم وخت چه د پښتنو منځ کېږي اتفاق راغی . نو دوی مجبو رېږي
 په هر کار کېږي یو بل سره مشوره او مصلحت وکړي ، نو هر کله چه کار ونه یو مصلحت او
 مشوره شی نو ربه هیڅ نېمګر تیا په کارونو کېږي ونه لېدله شی او چه کارونه سم شوه د پښتنو
 د اقیبت ژوند به سم او پښتانه به په مخ وړاندی ولادشی او په ژوندیو قومو نو کېږي به شمارشی .
 لڅکه چه د ژوندون د تالو کارونو اساس پر مشوره او مصلحت بنادی اوله آدمه تردې دمه هر
 مهم کار چه پای ته رسیدلی د مشورې او مصلحت له در کته ، نو همدا سبب و ، چه پخوا نو
 پښتنو به په هر ملی کار کېږي جرګې او مرکې کولې ؛ د پښتنو مشر او سپین بیری که به هرڅو
 پوه او هوښیار و ، له خپلو ملګرو او خپلو کشراو سره به نې مشوره کوله ، پر خپل - رښې
 کارونه نه اجرا کول ، مګر کوم وخت چه د پښتنو په منځ دې اتفاقې او اتفاق بلا را کله شوه
 او کور په کور ، کلي په کلي ، قوم په قوم بدی شوه نو پښتانه قوتی قوتی او هره توتو پر
 بېلو بېلو لارو سره رمی شول ، نه کشرانو د مشرانو پرڅېرو غوړ نیوه او نه مشرانو د کشرانوسره
 مشوره کوله ، نو نتیجه داشوه چه کشران بې سره له مشرانو څخه په نفرت شول اوله مشرانو څخه
 مستبد او ظالمان جوړ شوه چه همدې تېټوا لی ته چه اوس پښتانه ژوند کوی را ورسېد ...
 نو خوشحال خان لڅکه اول د اتفاق غلبلی وو هلمې او وروسته تر اتفاق د پښتنو یوله بله مشوره او
 مصلحت مهم اولازم بولی ، بلکه دی د کائناتو بندو بست هم په خبرو کېږي .

بندو بست د کائنات دې په خبرو یو نرسله صدقه شه سل تر زرو

دالاخه چه خوشحال خان د نمانځه نرفضا د مصلحت فضا گرا نه بولی . موږ نه وایو چه دده
 دا خبره د دین اهرویه څنگه ده ، خودالځنی څر گنده بېزی چه خوشحال خان د پښتنو د پاره مصلحت
 یوملی فرض کېږي او هلته چه څلور پښتانه د مصلحت د پاره سره کېږي هغه لځای ددوی په
 مصلحت نورانی کېږي او که په اخلاص څلور تنه په اتفاق لاسونه پورته کړي او دعاو کړي
 دهر راز فتح او نصرت ویرانت کېږي . نو لڅکه وایی :

د نسا لڅکه تر قضا گرا نه دا قضا ده	چه قضا شی د څلورو مصلحت
نورانی کا هغه لځای چه سره کېږي	دېر بنه څلور هوښیار په مشورت
په اخلاص چه په دعا لاسونه هسک کا	ور به پیرانت شی د فتح د نصرت
بې کمنګاشه به هیڅ کار په لاس وانځلی	چه خبر دی د کمنګاش په برکت
خوشحال خان په هغه کار کېږي چه بې مصلحت و شی هیڅ برکت نه وینی ، دده په نزد	
خیر و برکت هلته دی چه مصلحت وی دی وایی :	

به هر کار کنی مصلحت شته
چسه لبربر لسه مصلحت شی
خپل پر دی تبه نصیحت شته
ککله خیر برصکت شته ؟

مصلحت او مشوره هغه څوک نه کوی چه خود پسند وی او هرغه ئې دلخان خوښ وی ، داسی خلک که مشران وی که کشران په اجتماعی دنیا کېنې دوې پیسې قیمت نلری ، کشر بې سره او مشر مستبد باله کېنزی ، خو هغه څوک چه هوښیار او پوه وی هغه به هېڅکله نه بې سره کېنزی او نه مستبد ، اونه به یوازی پر خپل عقل او فکر دومره محکم وی چه هر چیجا مشوره که څه هله مفیده وی نه اوری . د اجهالت دی ، په پښتو کېنې مثل دی ، « هر څوک چه هوښیار بې کم عقل پوښته ، نولمکه خوشحال خان وائی ،

چه د خپل عقل ویل کا هغه کسله خردمند دی
چه می فهم فکر و کر په داخله دانا ئې کېنې
بل نادانراښکاره نشو که نادان دی خود پسند دی
خوشحال خان دهنه چا د ضرر ضامن کېنزی چه په مصلحت کارونه کوی او وائی چه سری
په یوازی سر رستم کېد لای نشی ، ځکه چه د پښتنو مثل دی ، « له یوه لاسه ټک نه خپزی ، له دی وائی ،

که سری په مصلحت کېنې لر بر نشی
د رستم د مرتوب خبری ا روم
ز بسا من به دده کار به ا بتر نشی
ولی څوک به بې اښکاره سفد رنشی
هغه څوک چه بې مصلحت کار کوی که څه هم د پر دولت ولاری برکت به ئې ونه وینی او
هر څوک ئې بغت بیداروی بیا به هم په ژوند کېنې بې ندامته بل شه و به وینی ، خوشحال خان وائی ،
هر څوک چه کار کا بې مصلحته
هیڅ به ونه خوری بر له د ولته
که بغت بې هر څو کارونه ساز کا
خالی به نه وی له ندامته

مگر په خپله مصلحت هم دانائی او هوښیاری غواړی ، څه آسانه کار نه دی ،

چه کار د چا مشکل شی په تدبیرو بله کېنې

دا کار څه آسان نه دی دانائی ولره بو به

خوشحال خان مصلحت د ټوپک په بیان اودسری مقصد د هدف غونډی کېنې ، هدف څه څوک

ولې هغه باید لمړی د پر لمبر شی ، پس له هغه گذار وکړی ، همدا شان څوک چه یغواړی خپل مقصد ته ورسره لمړی باید مصلحت او غور وکړی بیا نو اقدام شروع کړی ، خوشحال خان دامثال څنگه ښه واضح راوړی ،

مصلحت لکه تو پک دی
ستامرا د لکه انجیر دی

که دی ښه گذار پیکاردی
قراول ئې کره ښه څیر

په گذار کېنې هول مکره
په خپل شان اوسه څمیر

نورماشه کړه باندي کوزه لر و بر مسکړه نظير

زه خوشحال خټک ضامن يم که خطا دی شی یو تبر

تردې لپايه چه د مصلحت او مشورت خبری رارسېږی نو خوشحال خان بېرته د اتفاق
خواته گړزی او د پښتنو داسی اتفاق او یووالی غواږی چه له فندهاره تر اټک پوری ټول په یوه زده
په یوه خوله ، پر یوه ملی لار سره روان شی او ټول په یوه سلا د پښتو ، پښتوالی او پښتو نخوا
د لود والی دپاره ملاوی وتری ، په هر کار کښی بودبل سره مشوره او مصلحت وکړی او دیو
وجود په شان د پښتون په نامه یوژوندی او ویش ملت دنیا ته معرفی کړی ، دی وائی ،

درست پښتون تر فند هاره تر اټکه

سره بودنگ په کار پټ او آشکار

نو پښتو ویش شی ۱۱ دنیا دېره کړندی پر مخ روانه ده ، په دنیا کښی یوازی ناسی تر
هر ملت او عرفوم نه وروسته پاته شوی یاست ، حال داچه په پخوانو زما نو کښی د دنیا تر
دېر ملتو دمخه واست ...

خو تر خو غفلت ۱۲ — خو تر خو دخپل کور وړانول؟

خو تر خو خوب ۱۲ — خو تر خو نابو هی ۱۲

خو تر خو خانه جنگی ۱۲ — خو تر خو دخپل ورور وژل ۱۲

خو تر خو بې اتفاقی ۱۲ — خو تر خو د دښمن په خوله غولیدل ۱۲

خو تر خو تربکشی ، بدی او کوندی ۱۲

پرې زنی ، دابد خویونه پرېږدی — لږ دنیا ته وگوری ، ویش شی ۱۲

خپله پښتو ، پښتوالی او پښتونخوا پخپل لاس مه وړانوی ۱۱۱

د خوشحال خان داله درده د که ناره واری ، چه ناسی نه وائی ،

پښتنو! اتفاق وکړی ، اتفاق پرېږدی !!

اوضاع سیاسی دنیا در سال ۱۳۲۶

در سال ۱۳۲۶ پیچیدگی های سیاسی و اختلافت دولت بزرگ در موضوعات بین المللی وضع عمومی دنیا را پر آشوب نشان میدهد اگر چه در همکاری دولت بزرگ خواه در مسایل ذات البینی

و خواه در مجرای موسسه ملل متحده وقفه ورگردد توأم با يك جنگ سرد محسوس میگردد، ولی بازم محافل خوشبین عقیده دارند که تا هنوز آخرین امکان تفاهات حسنه و موافقه جوئی از بین نرفته و تخطر حرب سوم پیش از وقت تصور میشود.

مملکت عزیز ما درین سال با وجود مشکلاتیکه به اثر بحران اقتصادی و مالی دنیا در راه توریید و بسکار انداختن مسائل عمرانی و لوازم پروگرامهای مختلفه امور عرفانی صحیحی مخابراتی، اقتصادی و تکنیکی عاید بود تا آنکه از در پیشبرد مقدمات پلان ها و اصلاح و توسعه امور بطور بوط به آبه دی و ترفی مملکت موفق شده است مخصوصاً در راه رفاه و آسایش عامه و تهیه ما بحتیاج روزانه اهالی از قبیل غذا و لباس و سایر ضروریات

شاغلی پردیس

حیاتی و کوشش استقرار نرخ و توزیع آنها بخدمت مساعی بیشتری بعمل آورده است. اتفاقاً نستان در روابط خارجهی بجهت یکی از اعضای موسسه ملل متحده سیاست خود را با اساس روابط حسنه با دولت دوست و مجاور و طرفداری از نیات صلح پرستی و همسکاری بین المللی و سعی در تزئید و تاحیس مناسبات نیک استوار نموده است. مهمترین و فائع سیاست خارجهی مادرین سال عبارت از تاسیس روابط با ممالک جدیدة الاستقلال، پاکستان، هندوستان، شرق اردن، اندونزی، سویدن، سوریه و لبنان و شمول در کنفرانس های شعبات موسسه ملل متحده و سایر مجالس بین المللی متلاً کنفرانس بین المللی آزادی اطلاعات، کنفرانس بین المللی کندم، کنفرانس بین المللی تجارت

و کارو کیکرۀ طبعی امر ارض مناطق خارو و ملا ریا و غیره میباشد افغانستان درین سال دومین نماینده دائمی خود را نیز در موسسه ملل متحده تعیین کرد که در اجلاس اسامبله عمومی از حکومت متبوعه تمثیل نمودند در خواست افغانستان برای شمول در موسسه علمی و تهنیدی جهان (یونسکو) نیز با حسن صورت تلقی و پذیرفته شده و پس از آنکه مملکت ما عضویت موسسه مذکور را حاصل کرد داکتر کبیروشو نماینده این موسسه برای قیام روا بط تهنیدی افغانستان و یونسکو بکابل مسافرت و از موسسات معارفی افغانستان دیدن نمود.

در کوشش تشدید علائق با دول همسایه مهمترین اقدام افغانستان عبارت از تاسیس سفارت کبرای افغانی در کراچی و آمادگی برای رفع اشتباهات دولت دوست ما ایران در مورد آب هیرمند میباشد در قسمت اولی چون افغانستان نظر به علائق نژادی تاریخی و اخلاقی بسر نوشت افغانهای ماورای خط دیورند علاقه مندی شدید و قطع ناپذیر داشت و قبلاً نقطه نظر خود را بحکومت بریطانیا نیز ابلاغ داشته و به معقولیت آن اعتراف شده بود پس از قیام حکومت جدید پاکستان این سیاست بیفرضانه و خیر اندیشانه به آنها نیز توضیح گردیده و مخصوصاً تصریح شد که با این ادعای خود افغانستان خواهش الحاق و توسعه جوئی اراضی آن طرف دیورند انداخته صرف بسر نوشت برادران افغانی و اینکه اساسات ملی و نژادی شان از بین نرود علاقه مند است چنانچه پس از آنکه آقای جناح حاکم کل پاکستان به اعزام یک نماینده فوق العاده بکابل تصمیم گرفت حکومت متبوعه ما موافقت خود را اظهار نمود ولی چون آقای نواب زاده سعیدالله خان نماینده حاکم کل عدم صلاحیت خود را در مذاکرات مربوط به مملکت سرحد و انمود کردند از طرف حکومت متبوعه نماینده باصلاحیتی که بناغلی نجیب الله خان کفیل وزارت معارف بودند بکراچی اعزام گردید که در آنجا نقطه نظر افغانستان را در مسایل مربوط به مملکت سرحد، حق بین المللی ترانزیت، راه بحر، بندر گاه تجارتمی در کراچی، وغیره مسائل تجارتمی و غیره تسلیمگری و تهنیدی به اولیای امور پاکستان توضیح نمود و از طرف آنها هم وعدهائی در اجرای خواهشهای معقول و مستند فوق که به حقانیت آن مترتب بودند داده شد چنانچه تفصیل آنرا بناغلی نجیب الله خان در کابل رادیو برود کاست و بصورت یک رساله علیحده هم در همان وقت نشر نمودند متعاقباً دولت در تاسیس روا بط دیلو و ماسی نیز با پاکستان و افاقه نمود و بر فرض برابر حسن نیت بزرگترین شخصیت ملی یعنی مارشال شاه و ابخان عم اغلب حضرت همایونی بحیث اولین سفیر افغانستان در کراچی تعیین و اعزام گردید همچنین در همین وقت سفارت کبرای افغانی در دهلی جدید تاسیس و سفیر کبیرهند وستان در کابل پذیرفته شد کذا بر فرض حفظ علائق نیک با دولت ایران هم با وجود آنکه جرایم آن مملکت به نشریات یوج ویی حقیقتی راجع به آب هیرمند آغاز کرده اند حکومت متبوعه برای هر نوع مذاکرات درین زمینه و توضیح حقیقت خشک آبی سال های اخیر آمادگی نمودند چنانچه

بناغلی وزیر فوائد عامه به همین منظور به امریکا فرستاده شدند که در آنجا با نمایندگان سیاسی ایران طوریکه تعیین شده بود مذاکرات بعمل آرند اکنون حکومت متبوعه موافقه خود را برای مطالبات یک کمیته بیطرف اظهار نموده است و البته با این حسن نیت و مساعی کمیته بیطرف اشتباهات دولت دوست، ایران رفع خواهد گردید.

در قسمت توسعه روابط با دول متحابه اقدامی که برای تبدیل وزارت مختاریهای چند دولت دوست به سفارت گیری بعمل آمده نیز قابل ذکر است چنانچه وزارت مختاریهای مادرلندن و واشنگتن و وزارت مختاریهای انگلستان و امریکا در کابل به سفارت های کبری ارتقای یافته است در ختم جریانات از تغییرات عده از برشتهای کابل بینه که در آن پنج عضو جدید بناغلی جنرال اسدالله خان وزیر داخله و معاون صدراعظم، بناغلی جنرال محمد عمر خان وزیر حرب بناغلی عبد الله خان وزیر مختاریات بناغلی در کتور، عبدالعزیز خان، کفیل وزارت معینه و بناغلی سید قاسم خان رئیس کفیل ریاست مستقل مطبوعات جدید شامل معرفی گردیده از زیاد شدن عناصر جوان در کابل بینه نماینده کمی می کنند یار آوری نموده متذکر میشویم که درین سال والا حضرت سیه سالارغازی صدراعظم نیز مسافرتی به اروپا و امریکا نموده در لندن در مراسم عروسی شاهدحت الیزابت و فلیپ مونت بیتن شرکت داشتند.

در اوضاع دنیا طوریکه اشاره کردیم مناقشات دول کبیر در مسایل بین المللی و غیره که تنها رفع نه شد بلکه روبرو فزونی رفت چنانچه بنا بر عدم موافقه دول بزرگ در مسایل المان، آستریا و جاپان معاهدات صلح با مالک مذکور امضاء نگردیده و گوایدنیا تا حال در متار که چنگ بزرگ دوم بسر می برد مهمترین اختلاف دول بزرگ را موضوع المان تشکیل میدهد که متاسفانه در هیچ مسئله راجع به آن اظهار موافقه بعمل نیامده است اتحاد شوروی طرفدار وحدت سیاسی و تاسیس حکومت مرکزی المان و معتبر شناختن سرحدات فعلی آن بوده خواهان حکومتی و صنایع رور و ازین بردن صنایع نظامی بفرص عدم احتمال حمله مجدد آن مملکت میباشد و غرامات سنگینی هم برای خود مطالبه میکنند که بالمقابل دول غربی به آن مخالف بوده و وحدت اقتصادی المان و تاسیس یک حکومت فدراسیونی در آن را با تجدید نظر در سرحدات مطالبه مینمایند و دفع اقتصادی المان را قابل پرداخت غرامات سنگین و امحای صنایع آن نمیدانند این نظریات مخالف در کنفرانس ها و مجالس مشترک دول سبب اعتراض یکی بر دیگری گردید و منجر به این شد که اکنون هر کدام را های علیحده در مسئله المان اتخاذ نمایند چنانچه مملکت مذکور بدو منطقه شرقی و غربی تقسیم و در آن رژیم های سیاسی و اقتصادی و حتی مسکوکات جداگانه رایج گردیده و اکنون این کشمکش در سر برلن دوام دارد و دولت غربی در نظریات خود متفق بوده و آنرا در مناطق اشغال خود در المان غربی متحداً

تعلیق کرده اند اما اتحاد شوروی اقدامات آنها را شدیداً انتقاد نموده و آنرا خلاف مقررات کنفرانس یوتسدام و بالتا میدانند و ادعا میکنند که چون تعهدات کنفرانس های مذکور در ا دول غربی نقض کرده اند لهذا مناطق برلن را هم که نظر به فیصله همان کنفرانس ها تحت اشغال گرفته اند بائست ترک بسکوبند معافاً با همین پیچیدگی ها بصورت لاینعمل باقیست در حالیکه مسایل آستریا و جاپان را نیز تحت سایه گرفته است اختلاف دیگر دول بزرگ غیر از مسایل المان، آستریا و جاپان بر موضوع امداد انازونی به اروپا است که درین سال مراحل فائو نسی آن هم طی گردیده و قسطهای اول آن نیز به ممالک اروپا صادر شده است طوریکه پار سال اتحاد شوروی بر مسئله امداد انازونی به ترکیه، یونان و چین انتقاد مینمود درین سال نیز انتقادات مطبوعات و مجالس رسمی دول مذکور با الهجه شدید و الزام آمیز دوام دارد که در اثر آن اروپا بدوجهی متقابل و متخالف تقسیم گردیده است دول غربی که تا کنون شمار آنها به ۱۶ مملکت بالغ میگردد در پلان مارشال سهمیم گردیده و علاوه بران در بین خود هم پروگرامی را بنام همکاری اقتصادی طرح و قبول کرده اند در حالیکه دول شرقی بطرف روسیه نزدیکتر بسته و پلان امریکارا حاکی از امیرالزمی و توسعه جومنی آندوات میداند و به آن تن نمیدهند متعاقباً اتحاد شوروی به ممالک مذکور معاهدات تجارتهی و اقتصادی و نظامی بسته و حلقه آنها را بخود محکمتر ساخته است چنانچه اکنون دست نامبرده پس از کودتای چکوسلواکیا تا اروپای مرکزی ممتد میباشد این دسته بندیها و صف آرایی متقابل و تاثیرات خود را در مؤسسه ملل متحده نیز بصورت ناگواری پهن نموده و در اینجا چه در اسامبله عمومی و چه در مجلس امنیه و سایر مجالس آن معارضات بلوک شرقی و غربی بصورت الزامات شدید علناً محسوس میشود که در نتیجه آن هیچ يك مسئله با اتفاق آرام و از راه همکاری به فیصله نمیرسد تا جائیکه مجلس دیسگری بنام اسامبله کوچک طبق پیشنهاد امر بکس تشکیل گردید تا در آنجا مسایل مربوط به اختلافات بین دول طرف بعث واقع شود روسیه شوروی و دول طرفدار وی با این مجلس مقاطعه ورزیده اند و تشکیل آنرا یک اقدام برخلاف ویتوی روسیه شوروی میدانند کذا در سایر مسایل و کمیسیونهای نیز دول رقیب در مقابل همدیگر به مواظبه متوسل شده اند تا جائیکه تریگولی سرمنشی ملل متحده یکمرتبه مجبور شد که پاس خود را نسبت به موسسه یونو اظهار دارد این اختلافات دول کبیر بعدی رسید که اکنون دو بلوک شرق و غرب بدو اتحادیه نظامی بمقابل همدیگر تبدیل شده اند و در آزمائی و مبارزه ای علنی و سرکشاده آنها بمقابل همدیگر بطور روزافزون جاریست بیکانه موشو هیکه بران هر چهار دولت بزرگ متفق بودند و این اتفاق هم به اثر اختلاف اغراض و استعمال

آنها بر علیه همدیگر شان بصورت تصادف بعمل آمده عبارت از مسئله فلسطین است که از پلان تقسیم آن طرفداری مینمایند و به همین اثر اساساً مسئله عمومی و مجلس امنیه فیصله خود را بطرف فداری از پلان مذکور ولو کاملاً غیر عملی است صادر نمودند چنانچه این فیصله تا کنون تطبیق یافته نتوانسته و حتی چندین بار هم مورد تجدید نظر واقع شده است .

خلاصه سال ۱۳۲۶ برای دنیا سال اختلافات بود که نه اثر آن نه تنها سر نوشت ممالک مغلوب تعیین شده نتوانست بلکه موسسه ملل متحده هم انکشاف بیشتری نمود و مثلاً موافق نشد به تشکیل قوه پولیس بین المللی ، کنترول انرژی اتوم مسئله خلع سلاح و غیره اقدامی بعمل آورد بلکه نظر به سال ۱۳۲۵ شانس های کابمبایی آن نیز درین سال کمتر بود تنها در قسمت علمی و تهنیدی و مسجی و غیره که در آن ها سیاست کمتر دخل دارد موسسه مذکور اجراءات مفیدی نموده است کینذا سایر مسایل خورد و بزرگ نیز تحت تاثیر اختلافات فوق بشکل پیچیدگی های سیاسی دول بزرگ در آمده است که اینسکک پس ازین مقدمه آنها را در تحت عناوین موسسه ملل متحده و ممالک همجواری سائر دول بموقفش ذکر خواهم کرد .

اسامبله عمومی ملل متحده :

این اسامبله مهمترین ارکان مؤسسه ملل متحده میباشد که در خزان هر سال یکبار در مرکز مؤسسه ملل متحده انعقاد یافته و نمایندگان برجسته دول عضو در آن شرکت میورزند غیر ازین اجلاس عادی جلسات فوق العاده اسامبله نیز بدعوت سرمنشی ملل متحده و با حسب صوابدید مجلس امنیه منعقد شده میتواند . در جلسه عادی پار سال اسامبله عمومی اگرچه از طرف ممالک متحده امریکا مارشال وزیر خارجه اتازونی و از طرف انگلستان هم بیون دران شرکت ورزیده بود ولی چون مواوتوف وزیر خارجه اتحاد شوروی دران شرکت نهجست و گفتند که برای کار مهمتری در مسکو میباشد لهذا معافل منتظر از اوضاع و جریانات ملل متحده دچار اندیشه بودند که مبدا این مؤسسه تازه بوجود آمده بطرف سقوط و بی اعتباری سوق شود روز های اول اسامبله عمومی بانطق مارشال و جواییه و یشنسکی که الزامات عدم همکاری بین المللی را بر همدیگر حواله مینمودند گذشت و اگرچه در آجنده اسامبله موضوعاتی از قبیل مسئله کوریا ، موضوع فلسطین و غیره نیز شامل بود ولی مهمترین واقعه آنرا میتوان پیشنهاد مارشال راجع به تشکیل يك اسامبله کوچک شمرد طبق این پیشنهاد اسامبله کوچک بشمولیت تمام نمایندگان دول عضو طوردانم در خلال تعطیل اسامبله عمومی که محض سال یکبار جلسه میکنند باید تشکیل میشد روسیه شوروی و دول طرفدار آن باین پیشنهاد مخالفت نموده گفتند که غرض از ان اینست تا اتازونی مسایل و مناقشات

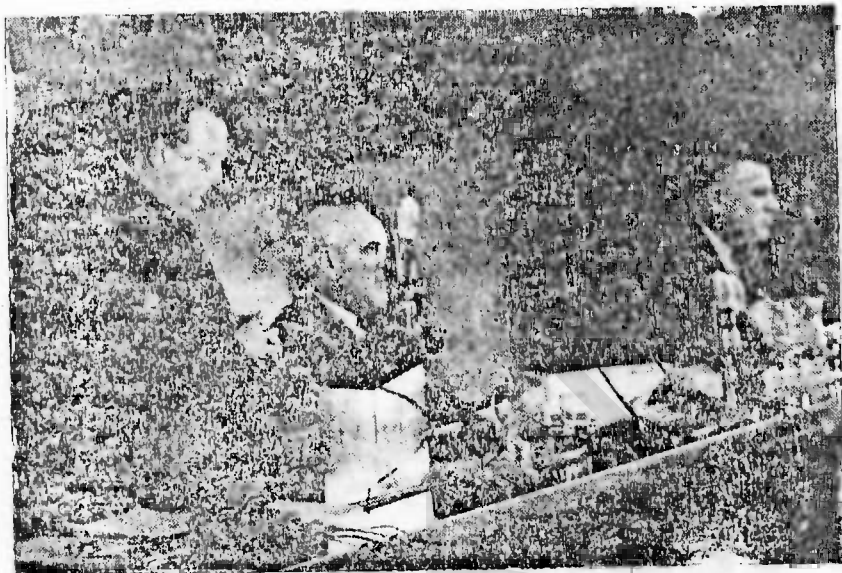
سیاسی را که در مجلس امنیتیه با ویټوی نمایندند شو روی متقابل میشود درین مجلس که دران حق ویټو وجود ندارد طرح کرده بشوند مطبوعات شوروی براین پیشنهاد تاجائی انتقاد ورزیدند که میگویند اتازونی میخواهد از مجرای اسامبله کوچک مؤسسه ملل متحده را بمرام خود استعمال نماید باینهم پیشنهاد مارشال طرف قبول واقع گردیده و تشکیل اسامبله کوچک باوجود مقاطعة اتحاد شوروی ودول طرفدار آن تصویب گردید ولی چون فیصله های آن از طرف یک دسته دول طرف قبول واقع نمیشود مبصرین اوضاع آئینده آنرا بنظر تردید میدیدند اگرچه این اسامبله یکی دوجلسه هم منعقد نمود .

در قسمت فلسطین فیصله که پسا نتر اسامبله عمومی را به تجدید نظر وادار ساخت نا ازخط اولی خود برگرود همین پلان تقسیم است که به اکثریت دونت آراء در اسامبله عمومی تصویب گردید و نماینده افغانستان وسائر ممالک اسلامی بر علیه آن رای دادند همچنانیکه بعضی از نمایندگان هم از قبیل نماینده انگلیس و غیره از رای دادن خود داری ورزیدند این فیصله چون قابل تطبیق نبود بیشتر از اعتبار مؤسسه ملل متحده کاست نا جائیکه دولتین اتازونی وانگلستان هر دو مجبور شدند قضیه را باز مطرح بحث فرار دهند و برای آن اجلاس فوق العاده اسامبله عمومی دعوت گردید و فیصله شد که از طرف ملل متحده یک نفر میانجی برای رفع مناقشات عرب و یهود اعزام شود .

سایر گذارشات اسامبله عمومی از قبیل قبول عضویت برما و غیره تحت الشعاع دو موضوع مهمی که عبارت از پلان تقسیم فلسطین و تشکیل اسامبله کوچک باشد واقع بود که نظر به اهمیت آن در موارد دیگر از آن ها ذکر خواهد شد .

مجلس امنیتیه :

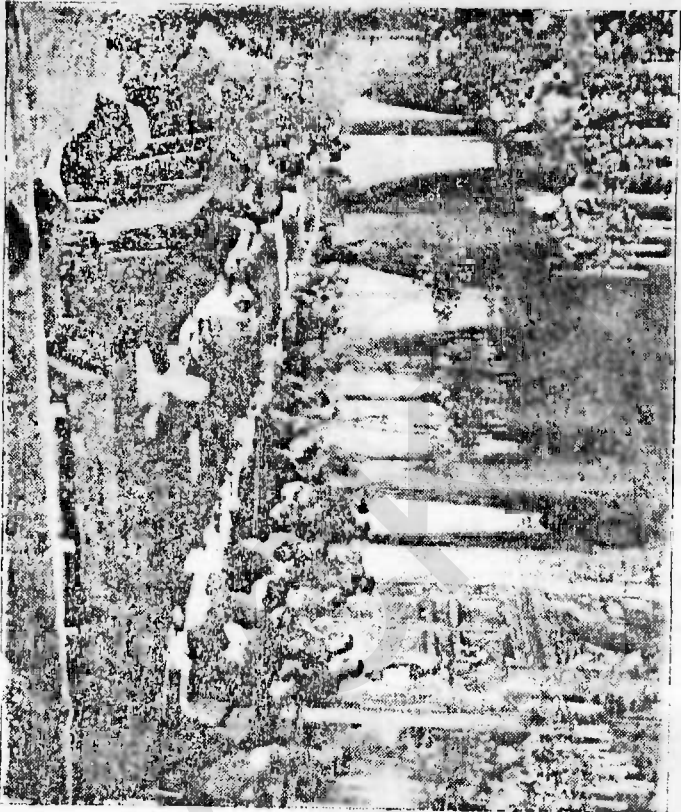
این مجلس که بصورت دائمی جلسه میکند در سال گذشته صحنه معارضه سر کشاده رفبای بزرگ سیاسی بود و هر گونه پیشنهادی که دران یکی از دور قب بزرگ یعنی روسیه وانگلستان انترست میکردند طرف مقابل با آن مخالفت مینمود یکی ازین مخالفت ها در سر مسئله قبول اعضای جدید بود که چون اتازونی شمولیت یککده دول شرقی را به مؤسسه ملل متحده با یاره دلائل رد میکرد گرومیو نماینده شوروی نیز باشمول دول طرفدار انگلو امریکو مخالفت میورزید ومثلاً پیشنهاد شمول ایتالیا را باحق ویټو رد نمود کذا ویټوی نماینده روسیه در اکثر موارد بصورت ضربه سختی بر پیشنهادات مجلس امنیتیه وارد میشد چنانچه محافل انگلو امریکو به این فکر افتادند که در اجلاس اسامبله عمومی راجع به تجدید حق ویټو تمین موارد استفاده آن بحث شود ولی به نتیجه نرسید مهمترین اجرا آت مجلس امنیتیه بعد از در نظر گرفتن موضوع فلسطین عبارت از اعزام یک کمیسیون سه عضوی بجزا شرق الهند و تحقیق مسئله کشمیر میباشد .

تريکولی سکرتري جنرال ملل متحده در اثر دعوت داکتر آزوالدو ارانها (برازيل)
 دوين جلسه اسامبله عمومي را مخاطب ميسازد در مکزیک داکتر آزوالدو ارانها و طرف
 راست اندرو کادير معاون اجرائيه سکرتري جنرال نشسته ميباشند

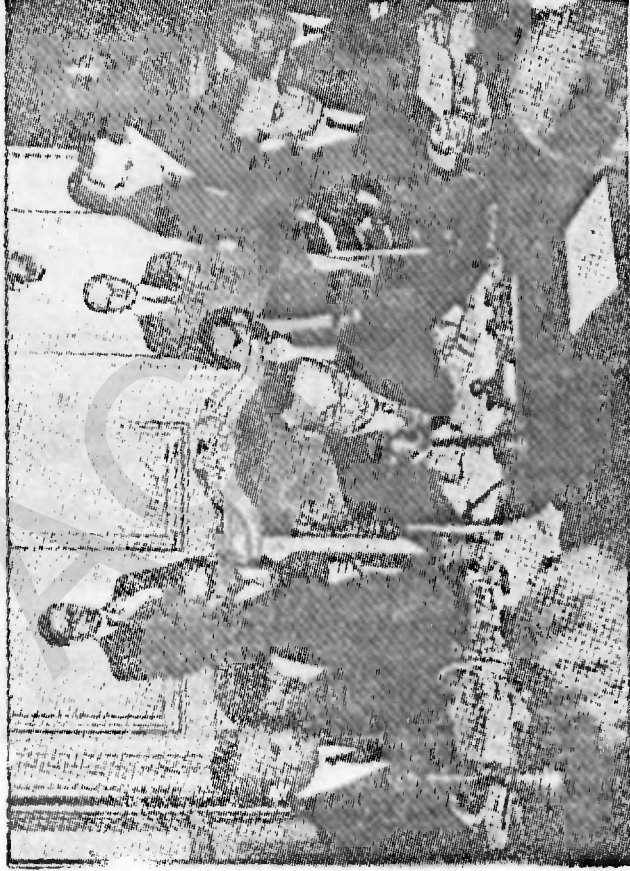
* پشنسکی نماينده اتحاد جماهیر
 شوروی اسامبله عمومي را مخاطب
 ميسازد

انجمنه گان ۴۱ دولت در یاريس پيرض ما ججه بر حوال مناسب پرورت
به پیش نهادات مار شال، ملاقات می کنند

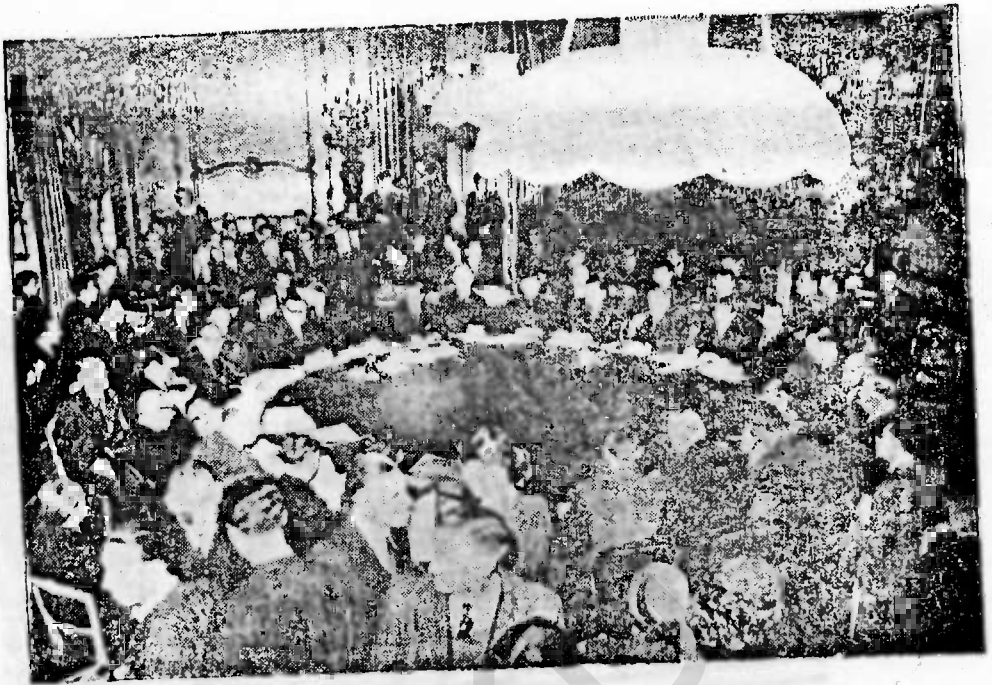
جارج مار شال وزير خارجه
۱ تار زنی

ارشد بیون وزیر خارجه انگلستان در کنفرانس پاریس را یور ممالک
۱۶ گانه را امضاء میکند

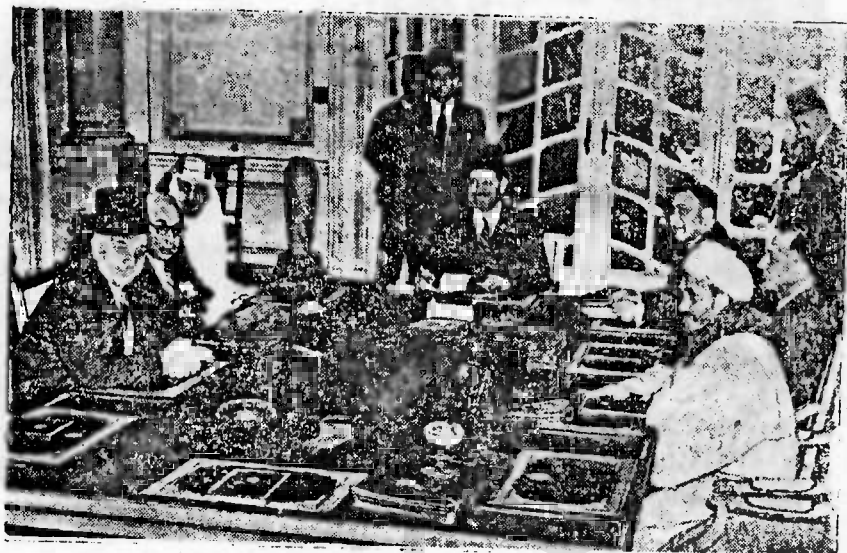
عزیز سید اعظم بلجیک در حال امضای موافقتنامه اتحادیه غرب اروپا دیده میشود

یك منظره از جلسه علنی كنگره اس و وزیرای خارجه در لندن

مارشال ومولو توف هتکبام توفف شان در لندن

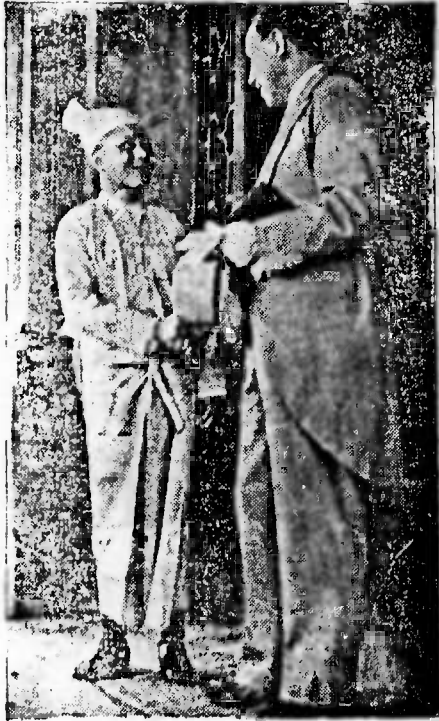
اجلاس جامعه عرب بر مسئله فلسطین

کامندی زعيم اقلية همدرد در حال ايراد نصائح

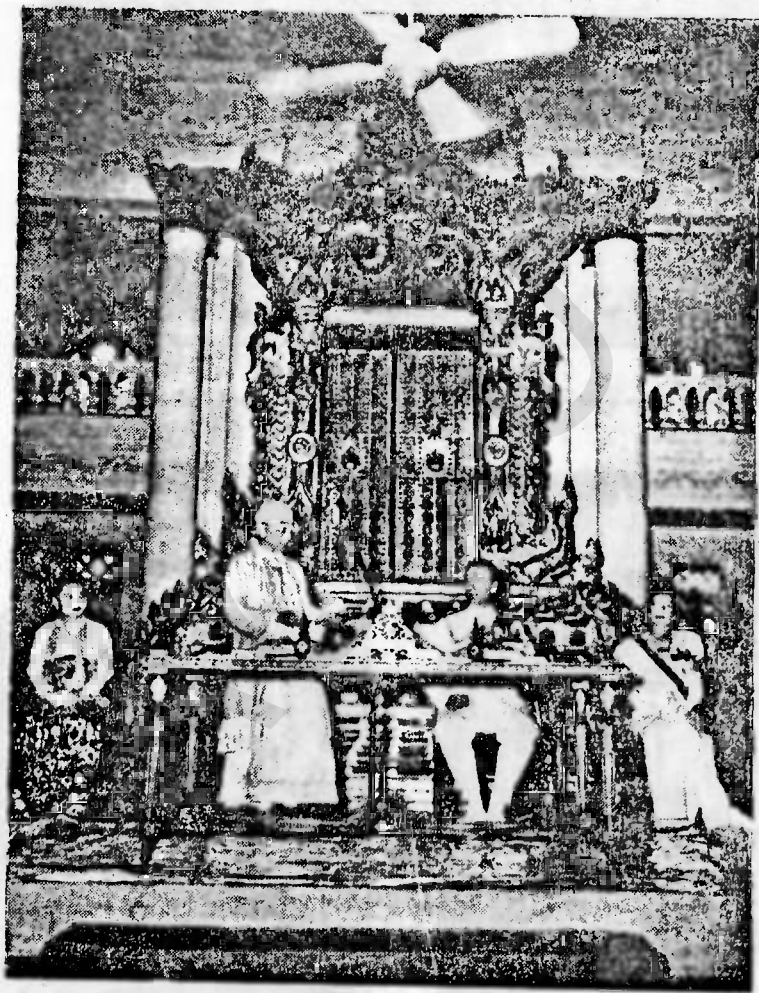
فواد السلطنه صدراعظم اسبق ایران حین امضای موافقه نامه با سفیر روسیه مقیم طهران

تعارفات اخیراً - سرهو برترانس حاکم انگلیسی
و اتکین نوصدراعظم جمهوریت جدید پر ماود اعینه نماید

حسن سقا وزیر خارجه سابق و رئیس الوزرای
جدید ترکیه

رفیکه موت بیتن تاج و تخت تیشاه برما را به برمانی‌ها می‌سیارد شخص ایستاده
ناکن بو رئیس برما آنر تسلیم می‌گردد

پس از آنکه هالیندی ها بر فوای ملبون به تعرض پرداختند قضیه شرق الهندی از طرف دول آسیائی بمجلس امنیه پیشنهاد گردید و با وجود مخالفت هالند که مسئله را نظر بمقدان حاکمیت ملی جراث شرق الهندی بحیث یک واقعه داخلی امپراطوری خود تلقی میکرد مجلس امنیه امر قطع معاربه را دران سامان صادر کرد و فو نسل های ممالک خارجه مقیم بتساوی را به نگرانی از اجرای این مصوب مامور نمود سپس هیئتی را برای وساطت در مذاکرات ملبون شرق الهندی و حکومت هالند به آنجناب فرستاد که نتیجه قطعی ازین مذاکرات بدست نیامده و شکایت آن دو باره به مجلس امنیه رسیده است که نظر به شکایت حکومت مرکزی یونان از مداخله همسایه گان شمالی اش از طرف مجلس امنیه با وجود مخالفت اتحاد شوروی کمیسیونی برای مراقبت سرحدات یونان تعیین واعزام گردید کمیسیون دیگری بشرق دور برای روبکار آردن انتخابات جدید کوریا نیز اعزام شد که اتحاد شوروی به آن مقاطعه نموده و هیئت مذکور را در کور یائی شمالی که تحت اشغال اتحاد شوروی است اجازه نداد چنانچه کمیسیون مذکور در جنوب کوریا بکار خو ادامه داده و انتخابات آن روبکار گردید و اعضای پارلمان در رئیس جمهور آن هم انتخاب گردیدند واقعه دیگری که مجلس امنیه را بیشتر مشغول ساخت و بالاخره برای آن هم کمیسیونی اعزام داشت موضوع کشمیر میباشد که در آن حکومت هندوستان از مداخله دو میون پاکستان به مجلس امنیه شکایت برد حکومت پاکستان در اول عدم آمادگی خود را تا چند روز برای اقامه دلایل اظهار کرد و سپس ظفر الله وزیر خارجه آن مملکت به محل امنیه رفته الزاماتی را بر علیه حکومت هند در مسئله کشمیر وجواباگر اظهار نمود پس از مذاکرات زیاد نمایندگان هر دو طرف مجلس امنیه فیصله کرد تا یک کمیسیون باصلاحیتی بمحل واقعه اعزام شود که امکانات رفع جنگ و مفاهمه و امکان رائی گیری آزاد را در آنجا مطالعه نموده و پس از مذاکره با اولیای حکومت پاکستان و هندوستان ترتیبی اتخاذ نماید.

موضوع فلسطین هم از مباحثات عمده مجلس امنیه بشمار میرود مجلس مذکور پس از اینکه بلان تقسیم فلسطین را تصویب نمود و به اسامبله عمومی ارسال کرد در قسمت تعقیب این بلان چون مسئولیت آن مهم بود عاجز ماند از یکطرف دولت انگلستان آمادگی خود را برای اجرای این امر نشان نمیداد و اصرار داشت که بعد از ختم قیمومیت فلسطین از آنجا خارج شود از طرف دیگر بلان تقسیم فلسطین برای ممالک عربی نظر به اینکه مملکت آبائی خود را در خطر میدیدند طرف قبول نبود و حتی یهود هم به آن فئاعت نمبورزند لهذا تطبیق این بلان یک نوبه بین المللی را ایجاب میکرد که مجلس امنیه آنرا در دست نداشت بالاخره نماینده اتارونی پیشنهاد دیگری به مجلس ارائه کرد که به قیمومیت فلسطین تا پنج سال دیگر ادامه داده شود ولی با این پیشنهاد هم مخالفت ها بعمل آمد تا این که بانفاق آراء فیصله شد که از طرف مجلس امنیه یک نفر میانجی برای

وساطت بین عرب و یهود اعزام شده و متار که دران سرزمین بوجود آورده شود هنوز نتایج قطعی این اقدامات اخیر معلوم نیست .

سائر مجالس یونو :

مجالس دیگر بین المللی از قبیل مجلس مواد خورا که وزارت بین الملل ، مجلس صحنی بین المللی ، مجلس تهنیدی و عرفانی موسسه ملل متحده مجلس فیمومیت و مجلس اقتصاد دی و اجتماعی یونو چون سیاسیات و زور آزمائی های رفیای سیاسی دران که تر دخل داشت بکار خود خو بر تادامه داده و در زمینه های اجتماعی بشر فیصلاها و کارروائیهای مفیدی نموده اند از ان جمله ابق تصویب مجلس اجتماعی و اقتصادی یونو کنفرانس آزادی اطلاعات بین المللی در جینوا تشکیل گردید که در آن نماینده افغانستان هم از طرف دولت متبوعه خود شمولیت ورزید کذا مجلس تهنیدی و عرفانی موسسه ملل متحده (یونسکو) شمول افغانستان را نیز در جمله اعضا خود تصویب نمود ولی متاسفانه یکی از شعبات یونو یعنی کمیسیون کنترول انرجی اتوم که شفی از شعبات مجلس امنیه میباشد نظر به عدم سازگاری دول ناکام شد و این ناکامی در بدبینی و سو فاهم دول بی تاثیر نیست چون نمایندگان هر دو طرف بزرگک به نظریات همدیگر موافقه کرده نمی توانستند لهذا کمیسیون منحل گردید .

کنفرانس وزرای خارجه :

طبق فیصله کنفرانس یونسدام بین چهار دولت اشغال کننده آلمان فیصله شده بود که برای مسایل مربوطه به آن مملکت کنفرانس وزرای خارجه خود را تشکیل خواهند داد . چون کنفرانس سابق وزرای خارجه در مسکو به ناکامی ختم شده بود لهذا دران ضمن فیصله گردید که وزرای مذکور اجلاس دیگری در لندن به عمل آورده و مناقشات خود را در آنجا فیصله نمایند این کنفرانس طوریکه قبل از تشکیل با اهمیت انتظار آن برده میشد پس از ختم نیز اهمیت آن بخوبی مشهود گشت چه بعد از ان تاریخ دیگری در اوضاع سیاسی جهان آغاز شد یعنی دسته بندی دول اروپائی بدوجهت شرقی و غربی و حتی تجزیه آلمان و غیره صفحه دیگری را در اختلافات سیاسی رویکار ساخت در کنفرانس مذکور برمو ضوع تشکیل حکومت آینده آلمان ، غرامات جنگک ، صنایع روره ، سرحدات و اقتصادات آن مملکت ، بین انعقاد شوروی از یکطرف و دول سه گانه غربی از طرف دیگر اختلافات فاحشی موجود شد مولو توف طرفدار تشکیل حکومت مرکزی آلمان بود و سرحدات آنرا طبق فیصله یونسدام معتبر میدانست کذا بر وحدت اقتصادی آلمان نظریه دول غربی را موافق ندانسته در کنترول صنایع رور شمولیت خود را نیز مطالبه میکرد در حالیکه غرامات هنگفتی هم از آلمان خواستگار بود

دول غربی با تشکیل حکومت مرکزی المان مخالفت داشته و یک حکومت فدراسیونی را برای آن پیشنهاد می‌کردند و سرحدات آن را قابل تجدید نظر دانسته و وحدت اقتصادی شرق و غرب المان را تجویز کردن می‌خواستند این اختلافات بعدی جدی بود که هیچ طرف برای گذشت دنیا کوهیرومی حاضر نشد بالاخره مجلس به ناکامی اینجا می‌ده و معاهده صلح با المان به تویق افتاد هر یکی از طرفین الزامات ناکامی را به دوش طرف مقابل می‌گذاشتند از انوقت به بعد دیگر مفاهمه مشترکی بین هر چهار دولت بزرگ راجع به المان صورت نگرفته است .

کنفرانس های وزای خارجه :

چون نایب‌های وزای خارجه دول چارگانه بزرگ در اطراف بمضی قضایای درجه دوم باهم در لندن مشغول مذاکره بودند لهذا وقتیکه کنفرانس وزای خارجه انعقاد یافت در آن راجع به معاهده صلح با آستر یا نیز مناقشه به وقوع پیوست مولوتوف میخواست اول بر موضوع المان بحث شود و مارشال تقاضا داشت که اول مسئله آستریا طرح گردد بالاخره طبق پیشنهاد بیون موضوع آستریا نیز به نایب‌های وزای خارجه سپرده شد نایب‌های مذکور قبلاً در اطراف آجندة کنفرانس وزای چارگانه باهم مذاکره می‌نمودند کذا مستعمرات سابق ایطالیا نیز از موضوعات طرف تحقیق این کمیسیون است چنانکه برای تحقیق آرای اهالی مستعمرات مذکور هیئتی نیز به آنجاها فرستاده است ولی تا کنون در هیچ یک از این موارد فیصده قطعی آن معلوم نشده است .

کنفرانس های پاریس :

در سال گذشته کنفرانس های چندی در پاریس منعقد شد مشمولین این کنفرانس را دول شانزده گانه اروپا که سه شمولیت خود را در پلان مارشال اعلام کرده اند تشکیل میدادند وقتیکه مارشال وزیر خارجه اتا زونی برای بار اول پیشنهاد امداد اتازونی را بممالک اروپا اعلام داشت کنفرانسی در پاریس از طرف دول اروپائی تحت قیادت بیون منعقد شد تا غور و مطالعات خود را بر این پیشنهاد مشترکاً بعمل آورده نتیجه را بمملکت اتازونی اطلاع بدهند مولوتوف نیز درین کنفرانس حاضر ولی پس از شروع مذاکرات همینکه نظریات او با آرای دول غربی تصادم واقع کرد از کنفرانس خارج گردید مولوتوف میگفت که امداد اتازونی بشرطی از طرف دول اروپائی قبول شود که مملکت مذکور حق کنترول و نگرانی مصرف امداد مذکور را نداشته باشد ولی دول غربی به این نظر به موافقه نداشتند و باخروج مولوتوف دول اروپای شرقی نیز یکی بعد دیگر عدم شمولیت خود را در کنفرانس

پاریس اعلام داشتند و از همین جا دسته بندی دول بطور آشکار محسوس و بلکه اعلان گردید چنانچه دولت چکوسلواکیا که اولاً روح موافقت نشان داده بود نیز بطرف دول شرفی روکشانده و از شمول در کنفرانس پاریس انکار ورزید تا اینکه محض شانزده دولت اروپای غربی و جنوبی در آن شامل شدند و فیصله کردند که برای موقع و طبق ضرورت صرف شدن امداد امریکا باید خود ممالک اروپائی نیز بین خود یک پروگرام همکاری اقتصادی طرح و اجرا کنند چنانچه طبق آن تکالیف گمرکی و غیره نیز آسان ساخته شد و این پلان با فهرست ضروریات دول اروپائی به امریکا ارسال گردید پلان مذکور از طرف مقامات تقنینی امریکا قبول شده و بصدقه ترومن شکل قانونی پیدا کرد درینوقت دول شانزده گانه برای بار دیگر نیز در پاریس کنفرانسی منعقد ساختند و در آن بر همکاری ذات‌البینی و صورت استفاده از پلان مارشال بحث نمودند در کنفرانس سومیکه دول مذکور در پاریس بعمل آورده اند بر این فقره بیشتر مذاکره بعمل آمد که پس از ۱۹۵۲ که در آن افساط امدادی اتانزونی بتکمیل میرسد وضعیت اقتصادی بین هم را چگونه استوار سازند نتایج این کنفرانس روح همکاری دول اروپائی را نزدیکتر ساخته و وسیله مفاهمه بین آنها و پلان مارشال را تهیه میکرد.

کنفرانس های هاگ :

در اواخر سال گذشته هاگ پایتخت هلند نیز مرکز فعالیت های سیاسی بود چه قبلاً بین دول سه گانه هلند بلجیم و لکسمبرگک راجع به تشکیل اتحادیه بنام بی‌نی‌لیکس و رفع موانع گمرکی و غیره مذاکراتی بعمل آمده بود این تجویز پسانها که بین اروپائی شرفی و غربی مباحثت تامی محسوس گردید توسعه پیدا کرد چنانچه بیون وزیر خارجه انگلستان در دارالعوام آن مملکت لزوم تشکیل اتحادیه را بنام اتحادیه اروپای غربی گوشزد نمود متعاقب این اعلامیه برای تطبیق مفکوره اتحادیه غربی که چرچل نیز وقتی در زوریخ آنرا اعلان کرد بود نوی ترشده رفت چنانچه ممالک پنجگانه انگلستان ، فرانسه ، هلند ، بلجیم و لکسمبرگک یکی بعد دیگر طر فدااری خود را با آن اعلان کردند و مذاکرات رسمی را راجع به آن آغاز نمودند و کنفرانسی بین وزرای خارجه آنها در هاگک آغاز یافت که در آن مسوده اتحادیه اروپای غربی ترتیب و از طرف مقامات قانونی هر پنج دولت تصویب گردید این اتحادیه که اولاً شکل اقتصادی و مالی آن بیشتر متباز بود پسانتر وحدت نظامی را نیز در بر گرفت چنانچه وزرای دفاع ممالک پنجگانه نیز باهم کنفرانس هایی منعقد نموده و یک کمیته دائمی بر ای این کار تعیین کردند چرچل و یاست افتخاری این حرکت را دارا میباشد کذا وزرای مالی ممالک پنجگانه نیز باهم مذاکراتی بعمل آوردند و وزرای خارجه ممالک

مذکور برای تشدید این مذاکرات باز دور هم جمع شدند تشکیل اتحادیه غربی اروپا در محافل شرقی عکس العمل شدیدی تولید نمود تا جا نیکه آنرا يك اقدام بر علیه اتحاد شوروی تعبیر کردند ولی در محافل غربی با خوشی تلقی گردیده و تصور می‌رود که بیک اتحادیه اتلا نیک منجر خواهد شد یعنی ممکنست دول اتازونی و کانادانیز در ان شامل گردند چنانچه مشاهده اینها در مذاکرات دول پنجگانه به بعضاً حضور به‌مرسانیده اند .

کنفرانس هائی دول سه گانه غربی:

پس از آنکه کنفرانس وزرای خارجه دول چهار گانه درلندن هم ناکام گردید بین دول سه گانه غربی مذاکرانی راجع به امتزاج مناطق اقتصادی شان شروع شد ابتدا این مذاکرات بین انگلستان و اتازونی صورت می‌گرفت و قوماندانهای نظامی آنها از یکطرف و وزارت خارجه انگلستان و سفیر اتازونی درلندن از طرف دیگر به این مذاکرات می‌پرداختند چنانچه دولت فرانسه ازین رویه آنها شکایت نمود و مذاکرات آنها را بدون اطلاع فرانسه طرف تنقید قرار داد شاید بین نظریات فرانسه و نظریات انگلو امریک راجع به آتیه المان غربی مخصوصاً علافه اقتصادی رور اختلاف نظری موجود بود زیرا دولت فرانسه در ان ادعاهای بیشتری داشت همچنان دولت مذکور از آینده المان در هراس بوده و ضمانتی از عدم تجاوز آن جستجو میکرد ولی پسانها که عوامل جدائی شرق و غرب از یکطرف و علل نزدیکی دول غربی از طرف دیگر بیشتر میگردد دولت فرانسه هم بارویه انگلو امریک متفق گردیده و هر سه دولت امتزاج اقتصادی مناطق سه گانه خود را با کنترول بین المللی رور قبول کردند و کنفرانسی درلندن به شمول ممالک بی نی لیکس بعمل آوردند که نوصیه های آن از طرف دول غربی قبول و در دول شرقی شدیداً تکوین گردید دول غربی بعد ازین کنفرانس هاسکوک جدیدی را در المان غربی رانج و امتزاج اقتصادی را در ان رویکار ساخته بصد دتاسیس بیک مرکزیت در ان برآمدند چنانچه گفته شد برای انتخابات پارلمان المان غربی هم اقداماتی بعمل آمد مبصرین پیش بینی میکنند که دول غربی دولت المان غربی را در پلان مارشال وهم در اتحادیه اروپای غربی شامل ساخته باز دفاعی و اقتصادی آنرا از دوش خود دور خواهند کرد .

کنفرانس های دول شرقی:

وقتی که کنفرانس هائی دول غربی راجع به المان شروع شد با المقابل دول شرقی نیز بکنفرانس هائی بر داختمند چنانچه این کنفرانس یکبار از طرف همسایه گان شرقی المان

ویکبار هم از طرف تمام دول شرقی بعمل آمد در هر دو کنفرانس که مخصوصاً کنفرانس دومین آن مهتم بود بر رویه دول غربی انتقادات شدیدی بعمل آمد در کنفرانس و ارسا که دران روسیه شوروی و ممالک اروپای شرقی تماماً شمولیت ورزیده بودند فیصله های کنفرانس لندن را مخالف قرار داد یوتسدام اعلان کرده و فیصله نمودند که راجع به المان بائست از طرف هرچار دولت بزرگ مذاکرات بعمل بیاید و حتی اگر همسایه گان غربی المان مثلا ممالک بنی لیکس نیز در مسایل المان دعوت میشوند باید همسایه گان شرقی المان نیز دران سهیم ساخته شوند فیصله های این کنفرانس بهیچ جواب اعلامیه کنفرانس لندن تلقی گردیده و مطبوعات شوروی آنرا کلید حل اختلافات مربوطه به المان اعلان کردند

موسسه بین المللی کامفرم :

تشکیل موسسه بین المللی کامفرم از مهمترین و پرتاثيرترین وقایع سال گذشته بشمار میرود این موسسه بصورت يك عكس العمل اساسی در مقابل پلان مارشال وجود آمده است چه دول اروپائی شرقی و احزاب کمونست پلان مذکور را دارای اغراض سیاسی و توسعه جوئی تصور کرد و آنرا مانع پیشرفت حرکت هائیکه بنام دیموکراسی ملی یاد میکنند میدانند ازین جهت وقتیکه دول اروپای غربی درباریس دورهم جمع شده و پلان همکاری اقتصادی اروپا و پروگرام استفاده از پلان مارشال را طرح نمودند احزاب کمونستی نه مملکت اروپائی در بلگراد پایتخت یوگوسلاویا تحت قیادت تیتو اجتماع ورزیده و موسسه بین المللی کمونستی را بنام کامفرم تشکیل دادند تشکیل این موسسه همانطوریکه در روسیه و دول اروپای شرقی باخوش و شنف و بحیث يك اقدام به موقع و مطابق احتیاج تلقی گردید در محافل دول اروپای غربی و امریکای نیز عکس العمل شدیدی تولید کرد که آنرا اجا نشین کمترین سابق می دانستند چه نچه فعالیت های کمونستی اروپا بنظر محافل غربی از همین موسسه سرچشمه گرفته واقعات چکوسلواکیا را تا اغتشاش بوکوتادار امریکای جنوبی و اعتصابات کارگران در ایطالیا فرانسه و حتی انگلستان نتیجه فعالیت های آن تصور میکنند خوف بیشتری که ازین ناحیه در محافل غربی موجود بوده غلبه خطر کمونست در ایطالیا و فرانسه بشمار میرفت که درین مجادله هنوز کمونست ها موفق شده نتوانسته اند

کنفرانس های ممالک امریکائی (پان امریکن)

در سال گذشته ممالک امریکائی خاصاً دول امریکای جنوبی به قیادت اتا زونی کنفرانس های تشکیل داده و برای نزدیکی به همدیگر و دفاع مشترک و همکاری اقتصادی مباحثاتی ترتیب و امضا کردند کنفرانس اولی که در پاناما تشکیل گردیده بود توسط ترومن رئیس جمهور اتا زونی

افتتاح گردید و کنفرانس دوم که متعماً مذاکرات کنفرانس اولی شمرده می‌شد بقیادت مارشال وزیر خارجه اتانزونی تشکیل یافت آنچه درین کنفرانس سبب اختلاف ذات‌البینی ممالک امریکائی گردید مسائل جزائرفاک‌لیند و مستعمرات دول اروپائی در امر یکپارگی بود چه دول امریکائی جنوبی میخواستند که دیگر به مستعمرات دول اروپائی در نیم قاره غربی خاتمه داده شود کذا اقدامات دولت انگلستان در جزائرفاک‌لیند که ذسایر مواد قابل استفاده، تومی آن را شهرت داده است طریقتیاد دول امریکائی جنوبی واقع گردید که درین قسمت‌ها نمایندند اتانزونی با ممالک امریکائی جنوبی هم آهنگ نبود درین وقت واقعه دیگری که امکان داشت فضای کنفرانس را نامساعد بسازد در شهر بوگوتا پایتخت کولمبیا جائیکه کنفرانس اخیریان امریکائی تشکیل جلسه داده بود بوقوع پیوست و عباترت بود از اغتشاش شدیدیکه سبب تشویش و بی‌انظمامی تمام شهر گردیده و اغتشاش کنفرانس را هم مجبور ساخت که در کدام موضع خارج شهر دورهم جمع شوند در آن وقت گفته می‌شد که این اغتشاش عکس‌العمل غلنی کنفرانس بشمار میرود که بصورت یک ظاهره از فعالیت‌های موسسه کونست بین‌المللی کامنفرم نتیجه گرفته است اما قوی حکومتی بعد از چند هفته بران کنترول یافته و کنفرانس هم به جلسات عادی خود ادامه داد و پس از آنکه معاهده دفاعی، همکاری اقتصادی و نزدیکی با همی دول امریکائی امضا شد نمایندگان ممالک متفرق شدند دول اروپائی غربی این کنفرانس را با امیدواری انتظار می‌بردند چه طبق معاهدات اقتصادی کنفرانس امداد دول مذکور به پیروی بلان مارشال دول اروپائی را مستفید میساخت و این اتحادیه امریکائی با اتعا دیه دول اروپائی غربی بعینت سد محکمی بمقابل کونست نیز تصور میشد که بهمین جهت محافل شرقی و روسیه شوروی بران انتقاد جسته می‌گفتند که با کنفرانس مذکور دول اتانزونی خواسته است نفوذ خود را بالای ممالک امریکائی مخکمه نماید

این بود خلاصه از مجلس و فعالیت‌های بین‌المللی که با مراعات اختصار و تندکار مطالب عمده تحریر گردیدند اکنون شرح اوضاع جداگانه ممالک پرداخته و اولاً از دول آسیائی و هسایه شروع میکنیم

دومینگون‌های پاکستان و هندوستان

درین سال که مردو دومینگون مذکور جدیداً بعصول نعمت آزادی موفق شده بودند در راه تنظیم امور داخلی و رفع هرج و مرج و ترتیب پروگرامهای ترقیات داخلی واخذ موفقیت در تشکیلات بین‌المللی صکارهای زیادی در پیش داشتند اگرچه باتقسیم مردو دومینگون تصور میشد که اختلافات هندو و مسلم از قاره هند رفع شده باشد ولی متأسفانه بعد از تقسیم هند در سر مسئله مهاجرت یناء گزریان مسلمان و هندو مخصوصاً در پنجاب چنان اغتشاشات الهناکی بوقوع پیوست که هزار هانقر در اثر آن کشته شدند زمامداران مردو

دومنیون اگرچه برای استقرار اوضاع کوشش میگردند ولی چون مسئولیت این پیش آمدهای ناگوار را بر دوش همدیگر الزام مینمودند لهذا شکست و خون مذکور بصورت جدی منع شده نمیتوانست و عده زیادی از مسلمان و هندو در هندوستان و پاکستان بقتل رسیدند گماندهی زسیم نامدار هندا زین واقعات هندی متحسس گردیده و روزه گرفت که در کتورها حیات او را در خطر میدیدند در اثر همین تهدید غیر متشدد گماندهی هند و ها از قبل عام مسلمین دست برداشته و با گذشتن مبعاد طبیعی اغتشاش اوضاع تحت کنترل در آمد با آنهم مسئله پناه گزینان زمین موضع اسکان آنها برای هر دو دومنیون از مشغولیت های سرگبیچ کن بشمار میرفت ولی اختلاف دیگریکه بصورت احتمال جنسک مستقیم بین هر دو دومنیون عرض اندام گرد و موضوع کشمیر است از آنجائیکه لارده وئی موت بیتن در اعلامیه تاریخی ۳ جون ۱۹۴۷ بریاسات هند حق داده بود که میتوا نمند بهر يك از دومنیون های که بخواهند شامل شوند و اگر خواسته باشند آزاد بمانند هر دو دومنیون پس از معلوم شدن سر نوشت سائر ایالات منظر کشمیر بودند دومنیون یا کستان از حیث موقعیت جغرافیائی و اکثریت مسلمان کشمیر الحاق آنرا بخود انتظار میکشید در حالیکه مها را جای دو کره کشمیر بطرف دومنیون هند متمایل بود و چون از راه ایست آباد هجوم طرفداران پاکستان بسوی مرکز کشمیر آغاز گردید مها را جای مذکور کمک دومنیون هند را خواستکار شد و فوای زیمینی وهوائی هندوستان بدعوت نامبرده وارد (کشمیر) گردیده معاربه شدیدی بین هر دو طرف آغاز گردید درینوقت مهر و سدر اعظم هند نیز مسافرتی بکشمیر نمود و با اثر مشوره او مها را جای کشمیر شیخ عبدالله رئیس فعلی حکومت کشمیر را که در حبس وی بود آزاد ساخته و حکومتی بنمایندگی از مسلمانان تحت قیادت وی تشکیل داد کذا طرفداران پاکستان نیز حکومتی بنام آزاد کشمیر تحت ریاست سردار ابراهیم تشکیل داده و بنام جهاد مسلمانان قیائل و غیره را بطرف کشمیر سوق دادند طوریکه از سوقیات عساکر هند بر میاید چنین انتظار میرفت که حکومت هند در مدت کمی موضوع کشمیر را بیکطرفه خواهد ساخت ولی پسانتر محص دومنیون مذکور این امر را آسان نیافت از مدا خله پاکستان در آن ولایت به مجلس امنیه شکایت برد حکومت پاکستان که برای چند روز اول آماده بحث نبود وزیر خارجه خود را به نیویارک فرستاده و اراده کرد که تمام اختلافات هر دو دومنیون را بقضاوت مجلس پیش میکشند چنانچه شکایت خود را نسبت به مسئله ولایت جوناگر که هندوستان آنرا بدلیل رای گیری بوجود ملحق ساخته است نیز بمجلس امنیه تقدیم نمود و از مجلس بعد از مذاکرات مفصل فیصله آخری چنین شد که کمیسیونی برای حل مسئله بکشمیر فرستاده شود دومنیون هند با این فیصله هم اظهار ناراضی نمود چه مجلس امنیه تحقیق مسئله کشمیر

و چون اگر هردو را به کمیسیون تفویض میکرد در حالیکه هندوستان قضیهٔ جونا کر را فیصله شده انگلیس داشته و تنها در مورد کشمیر طالب حاکمیت بود اکنون کمیسیون مذکور که اعضای آن از طرف هندوستان و پاکستان و مجلس امنیه تعیین گردیده اند وارد هند شده و با مقابله با هردو حکومت در اصل موضوع نیز تحقیقت میکند و احتمال دارد اگر مجلس امنیه امر فطوح آتش را داده فوای هردو طرف را از کشمیر خارج سازد در اینصورت برای یکطرفه شدن قضیه برای گیری متوسل شود ولی تا اکنون از هیچ اقدامات مقدمه هم بظهور نرسیده است در اخیر این هم قابل ذکر است که اوردلونی موت بیتن حاکم اعلاى هند به انگلستان منتقل گردیده و راج گو بالا چاری از طرف شاه انگلستان بعیث حاکم اعلاى هند مقرر گردید .

وفات گاندهی

بزرگترین رافعه که نه تنها برای دو میلیون هند بلکه برای عالم بشریت بحیثیت يك ضایعهٔ المناکي بشمار میرود عبارت از فقدان مهاتما گاندهی زعيم بزرگ هند است که در تمام محافل کیتی باناثر و حسرت تلقی گردیده و عزاداری آن بامراسم بزرگی بعمل آمد دسیسه قتل گاندهی از طرف بیروان متعصب هند و مهاجرات تهیه شده بود چنانچه چند روز قبل از حادثه قتل نیز بی بر او انداخته بودند که دور از گاندهی انفلاق نمود قاتل یک نفر هندو بنام نتورام بود که قبل از سوء قصد به گاندهی مکتوبی نوشته و بوی اخطار داده بود که از طرف داری مسلمین و جلو گیری تجاوز نمود صرف نظر کند ولی گاندهی با آن واقعی نداده و طوریکه عادت داشت خواست جواب مکتوب را در ملاء عام اظهار دارد و لهندا و قتیکه از برلا هوس خارج میگردد بضرع گو له بقتل رساند شد گفته میشود که دسیسه چیان مذکور برای از بین بردن نهر و وسائر زعمای اعتدالی هندو نیز قصد داشتند که موفق نیگردیده بودند بعد از قتل گاندهی نتورام گرفتار و از طرف حکومت هند حزب هند و مهاجرات و راشتیویک سیوک سنیک غیر قانونی اعلام گردید جسد گاندهی طبق آیین هند سوختانده شده و خاکستر آن در تمام علاقه های هند ضمن مراسم بزرگی بجا گذاشته شد برسم عزاداری این شخصیت بزرگ بیرقهای یونو ناسه روز نیم افراشته بود وفات این مرد خیر خواه در تمام حلقه های افغانستان نیز باناثر تلقی گردید اعلیحضرت هما یونی با شاه افغانستان حین استماع خبر فوت گاندهی اظهار داشتند که مرگ فاجعه ناک مهاتما گاندهی مرا خیلی متالم ساخت او خیمه بود بر فلسفه و ادبیا لوزی باستانی شرق همچنانکه دیباچه بود به تاریخ درخشانی که برای سرزمین خود ساخته بود .

قضیهٔ حیدرآباد

بعد از تقسیم فارس هند قضیهٔ حیدرآباد نیز شکل بیچیدم بغود گرفته است چه نظام

حيدرآباد طبق صلاحيتي كه اعلاميه وای سرای هند بریاسات داده بود آزادی خود را اعلان و عدم الحاق خود را به هیچکدام از دو منیون ها اظهار داشت این اعلامیه از طرف پاکستان باهمدردی استقبال شد ولی دو منیون هند آنرا غیر قابل امکان دانسته و اظهار داشت كه حيدرآباد جزئی از خاک هند بوده و به هیچصورت آزاد مانده نمیتواند معافل برطانوی با اعلامیه نظام همدردی خود را اظهار میدارند ولی برای دفع اختلافات حيدرآباد و هند عملاً به اقدام و وساطتی نیرداخته اند مذاکرات مستقیم بین هند و حيدرآباد جریان داشت ولی به نتیجه نرسید چونكه نظام حيدرآباد آزادی مطلق خود را میخواست و حکومت هند دست خود را در امور خارجی و دفاعی و مواصلاتی حيدرآباد شريك می شمرد چنانچه در اواخر این شرط از طرف حيدرآباد قبول نشد از طرف هند وستان تدا بیر تمیزی و محاصره اقتصادی بر علیه حيدرآباد شروع گردید كه نتیجه آن تا هنوز پیش بینی شده نمیتواند.

سائرسائل هر دو دو منیون

دو منیون های مذکور در مسایل دیگر به بهبود اوضاع داخلی و مالی و قیام مناسبات خارجی خود پرداخته درخواست های خود را برای شمول در موسسه ملل متحده نیز تقویض کردند كه از طرف مجلس امنیه و اسامبله عمومی بعضویت بنویز پذیرفته شد نكدا با اكثر ملل گیتی روابط دیپلوماسی خود را قیام نمودند چنانچه افغانستان نیز نظر به روابط همجواری بقیام مناسبات دیپلوماسی بدرجه سفارت كبرا با هر دو منیون موافقه نمود بخصوصاً در مسئله پاکستان كه هنوز در قسمت مصالبات حكومت افغانستان را جمیع حقوق ملی افغانستان های مملكت سرحد قناعتی فراهم نشده است حكومت متبوعه تصمیم نمود تا این ادعای معقول را از راه دیپلوماسی و بانیت همسایگی نيك پیش ببرد چنانچه این تصمیم با اطلاع موسسه ملل متحده نیز رسانده شده و نماینده افغانستان رای منفی را كه حین شمول پاکستان اظهار داشته بود پس گرفت و هر دو مملكت موافقه خود را به تبادل سفرای كبار اظهار داشتند نكدا حین بحث در مسئله كشمیر چون چند دفعه راجع با قنای نهایی مملكت سرحد در مجلس امنیه نكدرانی بعمل آمد نماینده افغانستان ناراضی خود را نسبت به استعمال آنها در جنگ بمجلس مذکور خاطر نشان ساخت

ایران

دوات همسایه ما ایران در سال گذشته مشکلات سیاسی مهمی در پیش روداشت فوام السلطنه صدراعظم اسبق ایران هنگامیکه حادثه آذر بائیجان بوقوع پیوست قرار دادی باروسیه شوروی

راجع به حق امتیاز استخراج نفت شمال ایران امضا کرده بود که چون در انوقت انتخابات دوره پانزدهم مجلس ملی ایران بمناسبت حوادث آذر بایجان به تعویق افتاده بود هنوز مرعیت نیافته بود پس از آنکه دولت شوروی قوای خود را از آذر بایجان خارج نمود و اوضاع بحال عادی برگشت انتخابات دوره پانزدهم نیز انجام یافته و مجلس ملی ایران تشکیل شد دولت شوروی مطالبه مینمود که قرارداد مذکور برای تصویب مجلس پیش شود و چون مجلس فراز داد مذکور را تصویب نکرد حکومت اتحاد شوروی آنرا بکرویه غزودانه بر ضد خود تلقی نموده و بحکومت ایران نوتیه های شدید الملحنی صادر نمود درینوقت عده از متخصصین نظامی امریکائی که برای تعلیمات اسلحه جدید عسکری استخدام شده و تعداد شان بقول منابع ایرانی از پنجاه نفر بیش نبود نیز وارد ایران شدند که اتحاد شوروی وجود آنها را برای امنیت سرحدات خود باعث خطر دیده و بر رویه حکومت ایران و نزدیکان آن با امریکا انتقاد نمود اما نمایندگان سیاسی انگلو امریک در طهران آمادگی خود را برای معاونت با دولت مذکور در صورت کدام حمله خارجی اظهار داشتند و در حالیکه تصور میشد روابط شوروی و ایران تیره تر خواهد گردید بحران سیاسی در مملکت رونما گردیده قوام السلطنه باینتر عدم رای اعتماد در مجلس مستعفی شد درینوقت تصور میرفت که سردار فاخر حکمت کابینه جدیدی تشکیل خواهد داد ولی حکیم الملک معروف به این عهدہ موظف گردید کابینه نامبرده هم دبری دوام نکرده با استعفا از صحنه خارج شد و تحت ریاست هـ ژیر که سابق وزیر مشاور بود کابینه جدید تشکیل یافت .

دولت ایران علی الرغم مشکلات داخلی و خارجی در پیشبرد امور اجتماعی و حفظ موقعیت بین المللی خویش خود را مبدول داشته و با استقرائش از بانک بین المللی و جلب امداد امریکا امور ساختمانی خود را پیشبرده است اگر چه در قسمت کمک اتنازونی که مشمول معاونت های حربی هم میباشد مطبوعات دولت شوروی از رویه آن مملکت اظهار ناراضی مینمایند ولی بیخوابان ایران امید می پروراندند که دولت مذکور با حفظ مواز نه بین المللی در راه اعمار مملکت گامهای مفید و معقولی خواهد برداشت روابط این مملکت همسایه با افغانستان با ساس دوستی استوار بوده و اشتباهانی که باینتر نشرات بی حقیقت جراید ایرانی نسبت به آب هیرمند در آن مملکت تولید شده بود باینتر آمادگی افغانستان برای مذاکرات درین زمینه وقبول و ساطت یک هیئت بیطرف رفع گردیده است چنانچه درین سال حکومت افغانستان وزیر فواید عامه را برای مذاکرات با نمایندگان سیاسی ایران در امریکا بجهت آنصوب اعزام نموده بود .

ترکیه

این مملکت در سال گذشته موفقیت بین‌المللی خود را با اساس بیشتر در امور عمرانی و ساختمانی و تقویت شئون دفاع ملی حفظ نموده برای استفاده از پلان مارشال و جلب کمک نظامی امریکا با آن دولت روابط نزدیکی داشته است بر علاوه سه‌بیکه دولت مذکور بجهت عضویت ملل متحد در اجلاس‌های مؤسسه مذکور گرفته است وزیر خارجه آن دولت در کنفرانس‌های همکاری اقتصادی پاریس نیز شمولیت ورزیده و در ضمن این مسافرت‌ها در روابط آن دولت با ایتالیا و یونان نیز نزدیکی بعمل آمده است .

روابط خارجی مملکت ترکیه ادول اسلامی و شرقی نیز با اساس دوستی و همدردی استوار بوده و در قضیه فلسطین از حقوق عرب‌ها حمایت مینماید .

در سال گذشته بحران سیاسی نیز در آن کشور رونما گردیده و حسن سقا وزیر خارجه سابق کابینه جدیدی تشکیل داده است که در آن نجم‌الدین صدیق سابق مدیر روزنامه افشام عهده وزارت خارجه را بدوش دارد .

روابط این کشور با افغانستان بصورت تعلقات تهذیبی و مودت استوار بوده است .

عراق

دولت عراق در سال گذشته مانند سایر همسایه‌ها کان خویش سرگرم بهبود امور اجتماعی بوده و در سیاست خارجی دو قضیه متشکل انظار محافل جهانی را بطرف آن مملکت متوجه ساخته بود قضیه اولی عبارت از تجدید معاهده عراق و انگلیس بود که در تغییر مواد سابق قرارداد و وجود آوردن مرادفات جدید اختلافی بین ملت عراق و حکومت عراق و حکومت انگلیس موجود بود این همان قرارداد مشهور است که پس از اعتراف آزادی عراق از طرف دولت انگلیس با مضا رسیده بود و طبق آن انگلیس‌ها حق استفاده از پایسکاه‌ها و مراکز پرا در عراق دارا بودند و قتیکه مذاکرات تجدید معاهده بین هر دو دولت شروع شد صالح جبر صدر اعظم عراق به لندن مسافرت نموده و با آنست بیون معاهده دو مملکت را امضا نمود متصل شیوع خبر امضای این معاهده مظاهراتی از طرف ملت آغاز گردید چه گفته میشد که در معاهده جدید هم بعضی امتیازاتی برای انگلیس‌ها در عراق قبول گردیده است و لهذا قبل از آنکه معاهده مذکور از طرف مجلس ملی عراق تصویب شود صالح جبر باثر مخالفت ملت استعفا نمود و محمد صدر کابینه جدید را تشکیل داد چنانچه بعداً انتخابات پارلمان عراق آغاز گردیده و در نتیجه محمد صدر نیز از بین رفت اکنون محمد البچاچی کابینه جدید را ریاست می‌کند .

مسئله دیگری که سیاست خارجه عراق را طرف توجه ساخته است قضیه فلسطین میباشد مملکت عراق نظر به علائق مذهبی، نژادی، تاریخی و همجواری با عرب های فلسطین همدردی خود را اظهار و بایلان مجوزة یونواظهار مخالفت نمود چنانچه بعثت عضو جامعه عرب با اتفاق تمام دول عربی پس از آنکه ماندیت انگلستان در فلسطین ختم شد قوای خود را برای حفظ امنیت فلسطین به آن مملکت سوق داد.

دولت عراق با افغانستان موافقت و علائق سیاسی خود را با حسن نظر و نیک نیتی متقابله حفظ کرده است.

مصر :

این مملکت در سال گذشته با سه قضیه مشکل روبرو بود که هر کدام در سیاست بین المللی نیز مؤثر شده می شود این قضایا عبارت است از تجدید معاهده ۱۹۳۶ مصر و انگلیس قضیه سودان و قضیه فلسطین در قسمت اولی دولت مصر خواهان خروج قوای نظامی انگلیس از مصر بود و در قضیه دوم دولت مصر خواهان وحدت وادی نیل بوده و طبق تعهدی که درین باره از انگلیسها داشت در وضع آتیة سودان نیز بخود حق مشوره و شرکت قایل بود چنانچه برای همین مذاکرات صد فی پاشا صدراعظم سابق مصر به لندن مسافرت نمود در حالیکه این مذاکرات در فاهره نیز بین نمایندگان مصر و انگلیس بعمل می آمد اگر چه تاختم مذاکرات تصور می شد که صد فی پاشا مطالب خود را حاصل کرده خواهد بود چنانچه اظهاراتی نیز از موفقیت خود انتشار داد که بعداً از طرف بیون وزیر خارجه انگلستان نایب نگرید و کابینه صد فی پاشا استغفاد ادا کون کابینه جدید در تحت ریاست نقراشی پاشا مشغول امزور داخلی و خارجی است اما نامبرده در مذاکرات خود با انگلستان مخصوصاً در قضیه سودان بموافقتی نرسیده است چنانچه حا کم انگلیس در سودان بدون رضای مصر به انتخابات در آن علاقه امر داده است کذا در قضیه فلسطین هم دولت مذکور سیاست و پشتیبانی از حقوق عرب را با ساس علائق نژادی و کلتوری و حمایه از انصاف و عدالت و بعثت عضو جامعه عرب نصیب العین قرارداد داده است چنانچه به پلان تقسیم فلسطین رای منفی داده و در حالیکه ماندیت انگلستان در آن سرزمین ختم شد قوای خود را برای جلوگیری از تجاوز یهود بخاک فلسطین داخل نمود روابط این مملکت دوست نیز با افغانستان بصورت کامله الوداد دوام دارد چنانچه وقتیکه شیوع المنك کولرادر آن سرزمین به تلفات جانی منجر میگردد از طرف موسسه صلیب احمر افغانی طور اعانه بکدمتار کافی و اکسین ضد کولرا به مملکت مذکور ارسال شد.

سائر ممالک عربی :

تمام ممالک عربی در سال گذشته با تجویز تقسیم فلسطین که خطر یهود را بر سرحدات آنها نزدیک

میکند د چاراضطراب بودند و احتمال میرفت که ممالک مذکور حتی مؤسسه ملل متحده را نیز ترک خواهند گفت ولی جامعه عرب رویه همکاری با مؤسسه مذکور را عاقلانه ادامه داده و در مورد قضیه فلسطین هم هر چند بضرر آن تمام می شد به اوامر مجلس امنیه راجع به متار که در فلسطین و مذاکرات صلح احترام گذاشته است ممالک سوریه، لبنان و شرق اردن نیز مانند سایر ممالک عربی پس از ختم ماندیت انگلستان برای قیام امنیت در فلسطین و کوشش برای تشکیل جمهوریت متحد آندولت قوای خود را بداخل سرزمین مذکور سوق دادند دولت شرق اردن نظر به اینکه امیر عبدالله صاحب پلان معروف سوریای بزرگ قیادت فخری قوای ممالک عربی را قبول کرده است درین قسمت سهم بیشتری گرفته است دولت مذکور معامله خود را با انگلستان تجدید نمود و روابط سیاسی خود را با دولت افغانستان نیز تاسیس کرده است درین که از ممالک عربی کمی منزوی تر بنظر میرسد اغتشاشی رخ داده و امام یحیی به قتل رسید که گفته می شود قاتل وی عبدالله الوزیر پسر امام بوده است اکنون سیف الاسلام احمد تاج و تخت آندولت را متصرف شده و جامعه عرب هم ویرانناشد کرده است .

ممالک جدیدة الاستقلال

درین سال نیز مانند سال گذشته عده از ممالک آسیائی به حق آزادی و استقلال ملی خویش نائل گردیدند این ممالک عبارتند از برما، سیلون، اندونیزیا و جمهوری ویت نام که استقلال بعضی از آنها کاملاً اعتراف گردیده و بعضی اگرچه با ممالک متنازع در راه حصول حق مشروع خود بموافقه هائی رسیده اند ولی درباره مسائل و شرائط باقی هنوز هم مصروف مجادله میباشند .

جمهوریت برما آزادی خود را بطور تام حاصل داشت و فیصله نمود که در دومینون انگلستان هم باقی نماند مقارن اعلان آزادی درخواست شمولیت خود را بمملت متحده نیز از سال داشته و روابط خود را با بعضی از ملل عالم قایم نمود در مملکت مذکور حادثاتی از قبیل قتل صدراعظم وزرای سابق و اغتشاش کمونست ها بوقوع پیوست ولی با آنهم جمهوریت جدید پس از خروج سرهویت رانس حاکم انگلیس زمام امور را بریاست تکمین نو صدراعظم بدست گرفته و تحت تبتیا شاه سابق بر مارا نیز از دهلی تسلیم گرفتند .

جمهوریت دلیون اندونیزیا نیز با دولت هالند در اطراف تشکیل اضلاع متحده تمام اندونیزیا مصروف مذاکرات بود و چون ملیون طرفدار حکومت های دست نشانده در جزائر مذکور نیستند و هالندیها بطور کلی منافع و حکمروائی خود را ترک نمیدهند بین هر دو دولت تصادماتی بوقوع پیوسته که با مداخله مجلس امنیه به متار که تبدیل گردیده است را کمتر

شهریار صدراعظم سابق ملیون اندونیزیا بهمین مملکت ها مستعفی گردیده و کابینه فعلی تحت ریاست محمد عطا قرار دارد جمهوریت مذکور از طرف افغانستان برسمیت شناخته شده و بین هردو مملکت راجع به قیام روابط سیاسی موافقه بعمل آمده است .

سیلون نیز آزادی خود را از دولت بریطانیا حاصل نموده ولی در کما منوات بریطانیه باقی خواهد ماند مسوده آزادی جمهوریت ویت نام باحفظ اتحاد بافرانسه از پارلمان مملکت فرانسه گذشته است و عنقریب جمهوریت مذکور موقع خود را در صف ملل آزاد گیتی اشغال خواهد کرد .

چین:

دولت بزرگ چین درین سال مصروف کشمکش های داخلی و با بحران اقتصادی و انفلاسیون شدید پولی مبتلا بود کمونست های چین با آلات بهتر و تجهیزات بیشتری بمقابل حکومت مرکزی فعالیت های حربی خود را ادامه داده و پیشرفتهای هم نموده اند ولی همانطوریکه در محاربه چین و جاپان یکطرفه ساختن اوضاع آن مملکت نظر بوسعت رقبه ممکن نشد اکنون هم اگر چه گاهی یکطرفه و گاهی طرف دیگر موفقیت هائی بدست میاورند راجع بوضعیت حربی مملکت مذکور پیش گوئی شده نمیتواند علی الخصوص که صحته این محاربات میدان زور آزمائی سیاسی دول بزرگ واقع شده اتحاد شوروی از حکومت کمونست های چین که بنام دیمو کراسی ملی یاد میشود و انگلستان و اتانزونی از حکومت نانسنگنگ طرفداری مینمایند چنانچه امداد های هنگفت اتانزونی بچین نیز در همین سلسله طرف بد کوئی مطبوعات اتحاد شوروی واقع گردیده است .

کوریای:

موضوع کوریا مرکز اختلافات روسیه و امریکا در شرق اقصی شمرده میشود اگر چه هر دو دولت اولاً بموافقه رسیده بودند که قوای خود را از آن مملکت خارج ساخته و حکومت ملی کوریا را بوجود بیاورند ولی پسان در اطراف انتخابات و تعیین حکومت آن سر زمین باهم اختلاف پیدا کرده و هر یک چنین الزام مینمودند که طرف مقابل عناصر هواخواه خود را در کوریا بروی کار میاورد این اختلاف کوریا را بدو قسمت شمالی و جنوبی تجزیه کرده و دولت اتانزونی در قسمت جنوبی که تحت اشغال آن میباشد انتخابات را اعلان و برای تشکیل جمهوریتی در آنجا اقدام نمود در حالیکه کوریای شمالی با آن مقاطعه ورزید و هنوز معلوم نیست که این تقسیم باقی خواهد ماند و یا به کوریای متحد تبدیل خواهد شد .

ممالک اروپائی

دولت جماہیر متحده اشتراکیه شوروی

دولت روسیه سال گذشته را به پیشبرد امور داخلی و رفع نقصانات وارد از جنگ پیرداخته پروگرام های زراعتی، عم-رانی و اقتصادی خود را توسعه و ترقی بخشیده است روابط خارجی آن دولت چه در موشه ملاتل متحده و چه با دول بزرگ و متحد سابق بیشتر طرف دقت محافل کیتی و اف-مع بود چه اختلافات مد هشی بین نقطه نظر روسیه و دول غربی مخصوصاً امریکا در سال گذشته به مشاهده رسید دولت روسیه رویه دول غربی را در یونو وهم در مورد دول مغلوب طرف تنقید فرارزاده و آنهارا به توسعه جوئی و امیرالزومی ملامت قرارداد چنانچه بهمین اساس در بلان مشارکت شامل نگردیده و از ان نکوهش نمود تاجائیکه دول مذکور را با تشکیل اتحادیه غربی و دولت المان غربی به امدادات بر علیه اتحاد شوروی ملزم فرارزاد و ازینجهت همکاری خود را در تمام زمینه ها با ایشان قطع کرد نماینده روسیه اگرچه در محافل یونو و مجلس امنیه و کنفرانس وزرای خارجه و نائب های آن اشتراک ورزیده ولی از نقطه نظر دولت خود شدت دفاع نموده اند تاجائیکه با اثر همین ایستادگی در انبر مسائل ذات البینتی رکورد و معطلی پیدا گردیده است .

از طرف دیگر روابط دولت مذکور با ممالک اروپای شرقی رو به نزدیکی و همکاری بوده و دولت نامبرده از حکومت های ممالک مذکور که آنهارا به نم دیمو کراسی جدید یاد میکنند تائید مینماید .

روابط دولت مذکور به افغانستان با اساس علائق همجواری ادامه داشته و یکت-وافقه تجارتنی هم بین موسسات اقتصادی هر دو مملکت به امضا رسیده است .

انگلیستان

سال گذشته انگلیستان از حیث مشکلات اقتصادی زحمات زیادی را متحمل شد ولسی با بیلانهای جیره بندی و کنترول از یکطرف و پروگرامهای تزئید محصولات از طرف دیگر با آن مجادله نمود مخصوصاً که امداد اتازونی نیز در رفع این مشکلات تاثیر خود را وارد کرد با آنهم دولت مذکور از حیث قلت دلار که تمام ممالک اروپائی را به بحر ان اقتصادی مقابل ساخته بود مشکلات زیادی داشت نظر به همین مشکلات و پروگرامها در کابینه آن دولت هم تغییراتی بعمل آمد و ویلسن که جوانترین عضو کابینه شناخته میشود امور تجارت را متکفل شد کریس وزیر اقتصاد

آن مملکت بعد از استعفاى هیودالتن وزارت مالیه را نیز بدست گرفت و پلان مالی و اقتصادی برای رفع بحران اقتصادی وضع کرد دول انگلستان از پلان مارشال حسن استقبال نمود . و مفکوره اتحادیه اروپای غربی را عملی ساخت سیاست خارجی دولت مذکور با امریکا در اکثر موارد اتفاق داشته اگرچه بعضاً سیاست متمدلی را هم بین آن دولت و روسیه اتخاذ کرده است ولی اختلافات دولت مسدکور با روسیه شوروی به نقطه احملی نرسیده و بلکه فزونی گرفته است در آیرلند با اثر انتخابات دی و لبرا صدراعظم چندین ساله سقوط نموده و عوض آن کاستیلو تعیین گردیده است .

در خانواده شاهی انگلستان واقعه که در محافل بین المللی قابل ذکر است عبارت از عروسی شامدخت الیزابت با قلیب مونت بیتن میباشد که دران بعضی از شاهان و شاهزادگان دول اروپائی شرکت ورزیده بودند و الاحضرت سیه سالار غازی صدراعظم نیز در ضمن مسافرت به امریکا و معاودت از آنجا در لندن با حرارت زیاد پذیرائی گردیده اند و از طرف بیون واتلی دعوت هائی بزرگی به افتخار ورود شان داده شد درین سال دولتین افغان و انگلیس موافقه نمودند که وزارت مختاری های خود را در مراکز همدیگر به سفارت های کبری تبدیل نمایند .

فرانسه :

دولت فرانسه در سال گذشته با بحرانات سیاسی و اقتصادی داخل مجادله بود جنرال دوکول زعیم زمان جنگ مملکت مذکور حزب جدیدی بنام ریلی دو فرانس یا نجات فرانسه تشکیل داد هدف نامبرده مجادله با کمونسست میباشد که میکوشند امکان غلبه نزدیک آن در فرانسه موجود بود حزب دوکول بزودی پیشرفت نموده و در انتخابات بسندی فرانسه اگرچه توقع آن نهبرفت موفق شد و اکنون منتظر فتح در انتخابات پارلمان که دوکول انحلال آنرا نیز مطالبه میکنند میباشد حزب کمونسست فرانسه در مؤسسه کامنفرم شامل گردیده و ازین حیث فعالیت های آن برای فرانسه بنظر اهمیت دیده میشود حکومت فرانسه با مشکلات مالی نیز مجادله خوبی نموده و پس از آنکه کابینه رمديه سقوط کرد سرمان وزیر مالیه کابینه سابق عهد صداریه را اشغال نمود اگرچه تصور میسرفت بلوم رئیس حزب سوسیالیست به این عهده مقرر خواهد شد رویبر شومان اصلاحات مالی را رویکار نموده و نرخ فرانک را تنزیل داد دولت فرانسه از پلان مارشال استقبال خوبی نموده و به امتزاج منطقه اشغال خویش در آلمان با مناطق انگلستان و آنازونی بالاخره موافقه نمود و در اتحادیه اروپای غربی نیز شامل گردید چنانچه معاهده اتحادیه غربی از طرف بیدو وزیر خارجه آن دولت با امضا رسید .

روابط این دولت با افغانستان طبق سابق به اساس علائق فرهنگی و دوستی استوار بوده و در وقتیکه مارشال شاه ولیخان وزیر مختار سابق افغانی در پاریس از آنجا منتقل شدند رئیس جمهور فرانسه بزرگترین نشان آن دولت شلیرون دو نوررا به مارشال مذکور اعطا نمود اکنون و لاجرت سردار محمد داؤد خان وزیر حرب سابق در پاریس تحت آن مملکت اری افغانستان نمایندگی میکنند .

ایتالیا :

دولت ایتالیا با مشکلات اقتصادی و بحرانهای سیاسی بسکسان مواجه بود دگاسپیری رئیس حزب کرسچین دیوکرات که ریاست کابینه را بدست داشت عناصر کونستی را از کابینه اخراج نمود با مقابل احزاب سوسالست و کمونسیت باهم اتحاد نموده منتظر فتح در انتخابات ۱۸ - اپریل بودند ولی نتیجه انتخابات نیز به نفع احزاب دست راست تمام شد و انتظار تمام کبیتی را که آبا در نتیجه انتخابات ایتالیا بکدام یک از بلوک شرق و غرب خواهد پیوست مرتفع ساخت ایتالیا امداد زیادی از امریکا بدست آورده و در مهالک ۱۶ گانه همکاری اقتصادی اروپا نیز موفع گرفته است اکنون با نژدیسکی به دول غربی برای بدست آوردن مستعمرات سابق خود بصورت قیمومیت کوشش میورزد کذا انگلستان و امریکا طرفدار آن میباشند که علاوه آزاد تری است نیز به دولت مذکور سپرده شود معاهده صلح با دولت مذکور امضا گردیده و بگانه مملکتیست از محور سابق که چنین موقعیتی را بدست آورده ولی در اثر مخالفت نماینده اتحاد شوروی در مؤسسه ملل متحده پذیرفته نشده است .

یونان :

دولت یونان بگانه مرکز کشمکش شرق و غرب در اروپا شمرده میشود کمک های هنگفت انازونی بحکومت مرکزی یونان از یکطرف و علاقه مندی دول شرقی با جنرال مارکوس از طرف دیگر وقایع یونان را در سیاست بین المللی ولوله انگیز نشان میدهد در حالیکه اتحاد شوروی از امداد امریکا به حکومت مرکزی یونان شکایت مینمود دولت امریکا از مداخله مسا بگانه شمالی یونان وتائید اتحاد شوروی از قوای ایله جاری عدم رسائیت خود را اظهار نمیکرد تا اینکه از طرف مؤسسه ملل متحده کمیسیون برای مراقبت سرحدات شمالی یونان اعزام گردید که اتحاد شوروی با آن مقاطعه نمود اگرچه این کمیسیون باترعدم موافقه اتحاد شوروی ودول شرقی مشکلاتی داشت با آنهم بکارهای خود ادامه داد و در تحت همین تاثیرات بود که اگرچه جنرال مارکوس زعیم ایله جاریهای یونان

به تشکیل حکومت پرداخت ولی برخلاف احتمال از طرف دول شرقی رسمیت شناخته نشد حکومت یونان تحت ریاست سفوس روابط خود را با دول غربی توسعه بخشید و در استفاده از بلان مارشال سهیم میباشد

هسپانیه :

دولت هسپانیه فرانکو با وجود فاصله یونو نسبت به قطع روابط دیپلوماسی اعضای ملل متحد با آن در اثر تغییرات فضای بین المللی توانست مواقعی برای ایجاد روابط با دول دیگر بدست آورد هر چند خود فرانکو نیز برای رویکار آوردن اصلاحاتی در رژیم خودش حاضر شدن بقبول رژیم نازی هسپانیه خواست از اعتراضات خارجی و داخل بنگاهد دولت فرانسه حاضر شد که سرحدات خود را واپس بروی هسپانیه بکشاید و حتی احتمال میرفت که دولت مذکور ببلان مارشان نیز خواهد شد اما آنچه ظاهراً آنکارا کشت عبارت از عدم مخالفت شدید دول غربی است که اکنون نسبت به هسپانیه محسوس میشود و وضعیت آینده آنرا درجهه بعدی دول پیش بینی مینماید .

ممالک اروپائی شرقی :

دول اروپای شرقی پس از آنکه به پیروی از مولو توف رخ خود را از بلان مارشال گشتانند طبق بلان مولوتوف بطرف هسپانیه بزرگ خود روسیه شوروی متوجه گردیده و تمهیدات دوستی و تجارتی با دولت مذکور امضا نمودند در عین حال طوریکه در مطبوعات روسی به نام نهضت ملل و با دیمو کراسی جدید تعبیر میشود در ممالک مذکور احزاب کمونیستی قوه حاکمه را بدست گرفته و حکومت های مخداف سرام خود را خلع نمودند چنانچه استنفای میخائیل شاه رومانیا نیز در اثر همین حرکات حساب میشود اکنون سخته فعالیتها بیشتر برای دبترتوف سدر اعظم باغاریا و گروزا و اما بوکر سدر اعظم و وزیر خارجه رومانیا و سدر اعظم یوگو سلاویا و غیره آماده بوده و آنها بانزدیگی باهمی دول اروپای شرقی از یکطرف و با پیروی اتحاد شوروی از طرف دیگر علائق خود را در شرق اروپا محکم تر کرده میروند چنانچه تشکیل کمانفرم بلگراد نیز نتیجه همین تدابیر میباشد در حالیکه علائق آنها با دول غربی هم روز بروز سرد تر شد. میرود این حرکت ها اکنون تاچیکو سلواکیا پیش رفته و در آنجا هم اگر توالد سدر اعظم کمونیست مملکت عناصر غیر کمونیستی را از کابینه اخراج نموده چنانچه مقارن همین واقعات دول اروپای غربی به تشکیل اتحادیه غربی اقدام ورزیدند .

ممالک سئانادیناوی :

ممالک سوئدن ، ناروی و نمارک در کشمکش بلوکهای شرقی و غربی راجع به وفیعت خود در اندیشه افتاده که فرانسوی در کوبین ها کن معقد ساختند و در آنجا مذاکره نمودند که به هیچ یک از دو طرف مقابل پیوست نشوند چنانچه دولت سوئدن بیطرفی خود را نیز در دسته بندی دول اظهار داشت اگر چه ممالک مذکور در که فرانس پاریس شمولیت ورزیده و با بلان مارشال مخالفت نمودند ولی بر بیطرفی خود نیز با فشاری میروزدند مملکت فنلند هم درین کشمکش

دچار اضطراب بود تا اینکه اتحاد شوروی پیشنهاد امضای یک ماهه - مدۀ نظامی را بدولت مذکور تفویض نمود و بعد از مذاکرات مفصل در مسکو و هلنسکی یک معاهده دو ساله اتحاد و تعاون باهمی بین دو مملکت امضاء گردید .

ممالک امریکائی:

دولت اتازونی درین سال از یکطرف باطرح پروگرام های اقتصادی و از طرف دیگر با اشتراک در موسسه ملل متحده و علاقه مندی بامسائل بین المللی فعالیت های بیشتر خود را در زمینه های سیاسی معطوف گردانیده است .

دو کتورین ترومن که مراد از آن کمک به ممالک مصیبت رسیده جنگ و تعمیر مجدد آنها و کمک به ممالک پسمانده میباشد باطرح پلان مارشال شکل عملی گرفت هر چند دولت مذکور قبلاً امداد های هنگفتی را برای چین ، ترکیه ، یونان و حتی ایران منظور نموده بود باساس پلان مارشال دولت اتازونی تاچار سال به شانزده مملکت اروپائی امداد خواهد رسانید این پلان اگر چه بصورت عمومی طرف قبول عقاید عامه امریکا بود باهم مخالفت هائی راجع به آن محسوس میشد ولی هر وقت در اروپا پیشرفتی از حرکت کمو نستی مسووع میسر دید پلان مذکور نیز مراحل قانونی خود را با سرعت بیشتر طی میسکرد چنانچه بعد از کودتای چیکو سلواکیا لایحه مذکور از هر دو مجلس اتازونی گذشت اسکونون این لایحه بامضای ترومن رسیده و شکل قانونی گرفته است بااین امداد دولت مزبور در داخل مملکت خود نیز به صرفه جوئی های اقتصادی مجبور گردیده است کما در تشکیل کنفرانس دفاعی ممالک امریکای جنوبی نیز اتازونی سهم بیشتری گرفته و در راه پیشرفت امور اجتماعی و اقتصادی و جبران خسارات جنگ صرف مساعی نموده است همچنانیکه بمنظور دفاع یک لایحه خدمت نظام اجباری و بودجه بزرگ عسکری راتحت اجرا گرفته میباشد درین سال روابط دولت مذکور با افغانستان طبق سابق دوستانه بوده و طرفین موافقه نموده اند که وزارت مختاریهی خود را در مراکز همدیسگر به سفارت های کبیری ارتقا بخشند .

سایر ممالک امریکائی:

ممالک دیگر امریکائی در حالیکه مشغول اصلاحات اقتصادی و عمرانی خویش بودند باجزئی اختلافات و اغتشاشانی هم مواجه شده اند که اهمیت بین المللی آن کمتر بوده است مهمترین این واقعات اختلاف دول مذکور بامستعمرات دول اروپائی در سواحل آنها میباشد که اگر چه درسال گذشته شکل جدی گرفت ولی باز هم مؤثر نبود دول مذکور باکنفرانس پان امریکن بهمیسگر مرتبط گردیده و بهشمول اتازونی یک اتحاد دفاعی و اقتصادی بین هم ایجاد کرده اند آنها کمک اقتصادی خود را نیز به اروپای غربی ارسال کرده میرود .
این بود مجملی از گذارشات سال که باامید استقبال بهتر و آینده نیکوتر آنرا خاتمه میدهم

او این گورنر جنرل دو مینیون هندوستان راج کویال اچارہ در حضور
قاضی القضاة سر ہری لال کتیا کہ لباس سیاہ دربر دارد حین مراسم تحلیف

سالج جبر صدر اعظم مستمفی عراق که چون
مماعدت ۱۹۳۰ عراق وانگلستان را تجدید
نمود با مخالفت ملت عراق مواجهه گردید

امضای معاهده مودت بین روسیه ورومانیه

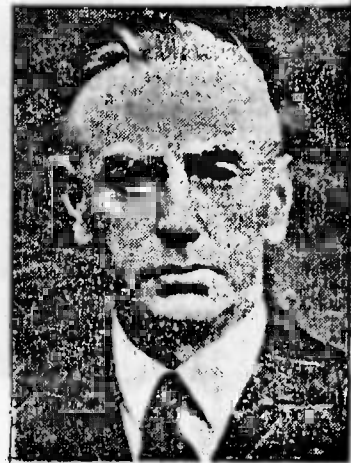
دی ولرا صدر اعظم سابق آئر

سر سٹیفورد کریس وزیر مالیت جدید پاکستان

کو: نوالد صدر اعظم چکو سلوا کپا

جان ای کاستیاو صدر اعظم جدید آئر

میخائیل شاه مغلو و رومانیه در حالیکه با مادرش بود است رانرک میدهد

ترومن رئیس جمهور امریکا که در تبریع بلان
امدادی اتانونی به اروپا رول مهمی داشت

فهرست مندرجات سالنامه

۱۳۲۶-۲۷

الف - مضامین :

صفحه	مضمون
۱	د کابل شپاړسمه کالنی
۲	د افغانستان پادشاه
۳	تشکیلات مملکتی - (صدارت عظمی)
۵	» وزارت خارجه
۱۰	» داخله
۱۲	» عدلیه
۱۴	» مالیه
۱۶	» معارف
۱۸	» اقتصاد
۲۰	» فوائد عامه
۲۱	» صحیه
۲۲	» مخابرات
۲۴	» معادن
۲۵	» ریاست زراعت
۲۷	» مطبوعات

ولایات و حکومتات اعلی :

۳۰	تشکیلات ولایت کابل
۳۱	» قندهار

صفحه	مضمون
۳۱	تشیکیلات ولایت هرات
۳۲	مزار شریف
۳۳	قطغن
۳۴	مشرقی
د	جنوبی
۳۵	حکومت اعلیٰ میمنہ
د	فراه
۳۶	بدخشان
۳۷	دوائر ملی (شورای ملی)
۴۲	مجلس اعیان
۴۳	وزارت دربار
۴۴	دارالتحریر شاهی
۴۵	مدیرهای جرائد و مجلات
۴۶	د افغانستان بانک
۴۸	ریاست معاکمات
د	عمومی تفتیش
۴۹	قبائل
د	المیک
د	مدیریت سیورت
۵۰	ریاست مالیات بر عایدات
۵۰	ریاست بلدیہ
۵۲	رئیس های بلدیہ ولایات
	اجراآت دوائر مملکتی :
	<u>امور وزارت خارجه</u>
۵۳	داخله
۶۹	عدلیہ
۷۶	مالیہ
۸۰	اقتصاد ملی
۸۶	فوائد عامه
۱۲۱	صحفہ
۱۲۳	

(ج)

صفحه	مضمون
۱۴۰	امور وزارت مخابرات
۱۴۷	» » معارف
$\frac{۱۸۰}{۳۳}$	» ریاست زراعت
$\frac{۱۸۰}{۴۹}$	» » مطلوبهات
۱۸۰ ۵۵	» ولایت کابل
$\frac{۱۸۰}{۵۶}$	» » هرات
»	» » مزار شریف
$\frac{۱۸۰}{۵۷}$	» حکومت اعلیٰ بدخشان
$\frac{۱۸۰}{۵۸}$	» ریاست شورای ملی
$\frac{۱۸۰}{۵۹}$	» » اعیان
$\frac{۱۸۰}{۶۱}$	» رفاه عامه
$\frac{۱۸۰}{۷۰}$	» انجمن خیریه نسوان
$\frac{۱۸۰}{۷۲}$	» ریاست مرستون
$\frac{۱۸۰}{۷۴}$	» عطای نشان

مقالات:

۱۸۱	اتفاستان بیک نظر
۲۸۶	دراطراف زمان و قدامت استوار
۲۹۷	دپنیتو اوسانسکریت نوی نزدی والی

(ج)

صفحه	مضمون
۱۴۰	امور وزارت مخبرات
۱۴۷	» » معارف
$\frac{۱۸۰}{۳۳}$	» ریاست زراعت
$\frac{۱۸۰}{۴۹}$	» » مطبوعات
۱۸۰ ۵۵	» ولایت کابل
$\frac{۱۸۰}{۵۶}$	» » هرات
»	» » مزار شریف
$\frac{۱۸۰}{۵۷}$	» حکومت اعلیٰ بدخشان
$\frac{۱۸۰}{۵۸}$	» ریاست شورای ملی
$\frac{۱۸۰}{۵۹}$	» » اعیان
$\frac{۱۸۰}{۶۱}$	» رفاه عامه
$\frac{۱۸۰}{۷۰}$	» انجمن خیریه نسوان
$\frac{۱۸۰}{۷۲}$	» ریاست مرستون
$\frac{۱۸۰}{۷۴}$	» اعطای نشان

مقالات:

۱۸۱	انفغانستان بیک نظر
۲۸۶	دراطراف زمان و قدامت استاو
۲۹۷	دپشتو اوسانسکریت نوی نزدی والی

(د)

صفحه	مضمون
۳۱۳	سیاست شهرسازی در افغانستان
۳۲۵	مهمترین مخترعات
۳۷۰	خوشحال خانه اتفاق غوثیت
۳۸۳	اوضاع سیاسی دنیا ۲۷-۱۳۲۶

تصاویر :

مقابل ۲	اعلیحضرت معظم همایونی
۴ >	ج ، ع ، ج ، الاحضرت سیه سالار غازی صداعظم
> >	ع ، ج ، س ، ا ، معاون صدارت و وزیر داخله
> >	وزیر های دولت (۴) قطعه
۴ - ۵ >	مقرریها در صدارت عظمی (۷) قطعه
> - > >	> و ترفیحات در وزارت حربیه (۲۵) >
۸ >	ع ، ج ، ا ، انبیا و الاحضرت مارشال شاولبخان سفیر کبیر پاکستان
> >	> > > > ع سردار محمد داؤد خان وزیر مختار
> >	> > > > محمد نعیم خان سفیر کبیر در لندن
۹ - ۸ >	مقرریها در وزارت خارجه (۶) قطعه
۴۴ >	> > دربار (۳) >
۵۸	ع ، ج ، عبدالحمید خان عزیز
۵۹	کنفرانس آزادی اطلاعات

مؤسسه کمال (۵۰۰) به عبدالاحمد - ح حیدرعلی - ر غلام سخی - ن رجب علی - ابراهیم ینتو توناه ۵۲۷ ، ۲۷ مطبوعه عمومی کابل

(۵)

صفحه	مضمون
۷۴	مقرریها در وزارت داخله (۶) قطعه
۷۸	» » عدلیه (۳) »
۷۹	» در مجلس اعیان ووزارت صحیبه (۴) قطعه
۸۲	» در وزارت مالیه (۱۶) قطعه
۱۲۰	منظره صبیغه یغمان و گبلهار (۲) »
مقابل ۱۳۶	مدیر و متعلمین فاکولته طب
۱۳۷ »	مسکتاب متوسطه فراه
۱۶۰ »	مقرریها و ترفیعات در وزارت معارف (۶) قطعه
» »	یک عده متعلمینیکه عازم امریکه شدند (۵) »
مقابل ۱۸۰	ترفیعات در ریاست مطبوعات (۴) قطعه
۵۳	»
»	مقرریها در ریاست زراعت (۳) »
۱۸۰	موتور جدید اطفائی (۲) »
۵۵	»
»	مزار حضرت خواجه عبدالله انصار علیه الرحمه
»	عبارت ارزاق هرات و هوٹل شین دند (۲) »
»	مراسم برافراشتن علم مبارک در مزار شریف (۲) »
»	شفاخانه عسکری مزار شریف (۲) »
»	شهر قدیم و شهر جدید و حمام گردیز (۳) »
۱۸۰	اعضای محترم مجلس رفاه عامه
۶۱	»
۱۸۰	نمونه خطاطی بناغلی عزیزالدین خطاط
۷۲	»
۱۸۰	ماه ورین ولایت جنوبی
۷۵	»
»	شخص نورستانی بالباس ملی